

BIBLIOTECA
DE LA UNIVERSIDAD DE VALLADOLID.
Estante n.º
Tabla
Número

332

SOMNIVM SCIPIONIS EX CICERONIS LIBRO DE REPUBLICA EXCERPTVM.

VM IN APHRICAM VENISSEM A MAN-
lio cōsule ad quartā legionē tribunus (ut scitis) militū ni-
hil mihi fuit potius: q̄ ut massinissā cōuenirē regē familiā
nostrā iustis de causis amicissimū: ad quē ut ueni cōplex⁹
me senex collachrimauit aliquāto. post suspexit ad cælū: &
grates inquit ubi summe Sol ago: uobisq; reliq; cælites: q̄
atēq; ex hac uita migro: conspicio ī meo regno & in his ter-
ctis Pub. Cornelīū Scipionē cuius ego noīe ipse recreo r:
ita nūq; ex aīo meo discessit illi⁹ optimi atq; iuictissimi uiri

memoria: deīde ego illū de regno suo: ille me de nr̄a repu. pcunctatus ē: multisq; uer-
bis ultro citroq; habitis ille nobis cōsumpt⁹ ē dies. Post at̄ regio apparatu accepti ser-
monē ī multā noctē pduximus: cū senex nihil nisi de Aphricāo loqueret: oīaq; nō so-
lū eius facta sed et̄ dicta meminisset: deīde ut cubitū discessimus: me & de uia & q̄a
ad multā noctē uigilassē arctior q̄ solebat somnus cōplexus ē. Hic ergo mihi (cre-
do egdē ex hoc qd̄ eram) locuti: sit enim s̄ape fere ut cogitationes sermonesq; nostri
pariāt aliquid ī somno tale: quale de Homero scribit Ennius: de quo uidelicet sepissi-
me uigilans solebat cogitare & loqui (Aphricanus se ostendit ea forma quā mihi ex
immagine eius q̄ ex ipso notior erat: quem ut agnouī equidem corruī. Sed ille ades in-
quit animo. & omitte timorē Scipio: & quā dicam memoriā trade. Vides ne illā ur-
bem quē parere reipu. coacta p̄ me renouat pristina bella nec pōt quiescere: Ostende-
bat aut̄ Carthaginem de excelso & pleno stellarum illustri & claro quodam loco: ad
quā tu oppugnandam nunc uenis pene miles. Hanc hoc biennio consul euerteris: erit
q; tibi id cognomen p̄ te partū: quod habes adhuc h̄ereditarium a nobis. Cum autē
Carthaginē deleueris: triumphum egeris cēsorq; fueris & obieris legatus Aegyptum
Syriā Asiā Grāciamq; delegere iterū cōsul absens & bellū maximū cōficiēs Nu-
mātiā excides. Sed cū eris curru ī capitolīū iuectus: offendēs rēpu. pturbatā cōsiliis
nepotis mei. Hic tu Aphricane ostēdas oportebit patriā lumē animi ingenii cōsiliūq;
tui: Sed eius temporis ancipitē uideo quasi fatorum uia. Nam cū at̄as tua septenos
octies Solis anfractus reditusq; conuerterit. duoq; hi numeri quorum uterq; plenus
alter altera de causa habetur circuitu naturali: sum mā tibi fatalē cōfecerit: ī te unum
atq; ī tuum nomē se tota cōuertet ciuitas Te senatus: te oēs boni: te socii: te latini in-
tuebuntur. Tu eris unus: ī quo nitatur ciuitatis salus. Ac ne multa dictator rempu.
constituas oportet: si impias p̄pinq̄uorum man⁹ effugeris. Hic cum exclamauisset
Laelius: ingemissentq; ceteri uehementius: leniter arridens. Scipio: quāso inquit: ne
me a sonno exciteris: & pax sit rebus. Audite cetera. Sed quo hīs Aphricane alacrior
ad tutādā rēpu. sic habeto: Omnibus qui patriam conseruauerint adiuuerit auxe-
rint: certū eē in cēlo diffinitū locum: ubi beati sempiterno aūo fruantur. Nihil est er-
go illi principi deo: qui omnē mundū regit: quod quidē in terris fiat acceptius: q̄ cō-
cilia cœtusq; hominū iure sociati: quā ciuitates appellantur. Harū rectores & conser-
uatores hinc p̄fecti huc reuertunt. Hic ego (& si eram p̄territus non tam mortis me-
tu q̄ insidiarū a meis) quāsiui tamē uiueret ne ipse & pater Paulus: & alii quos nos
extinctos arbitrabamur: imo uero inquit hi uiuunt: q̄ e corporū uinculis tanq; e car-
cere euolauerunt. Vestra uero quā dicitur uita mors est. Quin tu aspicias ad te ueni-
entē patrē Paulum: Quē ut uidī: equidē uim lachrymarū p̄fudi. Ille at̄ me cōplexus

atq; osculans flere phibebat. Atq; ego ut primū fletu represso loqui posse cœpi quæ
 so inq̄ pater sanctissime atq; optime: quoniā hæc est uita: ut audio Aphricanū dicere
 quid moror in terris? quin huc ad uos propero uenire? Non est ita inquit ille. Nisi
 enī cum deus is: cuius hoc tēplū est oē quod conspicias: istis te corporis custodiis libe
 rauerit: huc tibi aditus petere non potest. Homines enim sunt hac lege generati: qui
 tuerentur illum globū: quē in hoc templo mediū uides: quæ terra dicitur. hisq; ani
 mis datus est ex illis sempiternis ignibus: quæ sydera & stellas uocatis: quæ rotūdæ
 & globosæ diuinis animatæ mentibus circulos suos orbescq; conficiūt celeritate mira
 bili. Quare & tibi Publi & piis omnibus retinēdus animus est in custodia corporis:
 nec in iussu eius: a quo ille est nobis datus ex hominū uita migrādū est ne munus hu
 manū assignatū a deo defugisse uideamini. Sed sic Scipio: ut auus hic tuus & ut ego
 qui te genui: iusticiā cole & pietatem: quæ cum magna in parentibus & propinquis
 tum in patria maxima est. Ea uita uia est in cælū & in hunc cœtum eorū q̄ iam uixē
 runt: & corpore laxati illū incolūt locū: quē uides Erat autē is splendidissimo candore
 iter flāmas elucēs circulus: quē uos (ut a Graiis accepistis) orbē lacteū nuncupa
 tis: ex quo omnia mihi contēplanti præclara cætera & mirabilia uidebātur. Erant at
 hæ stellæ quas nunq̄ ex hoc loco uidimus: & hæ magnitudines omniū quas esse nūq̄
 suspicati sumus. Ex quibus erat ea minima: quæ ultima a cælo citima terris luce luce
 cebat aliena. Stellarum autē globi terræ magitudinē facile uincebāt. Iam uero ipsa ter
 ra ita mihi pua uisa ē: ut me iperii nr̄i quo quasi punctū eius attigimus: pœniteret.
 Quā cū magis itueret: quæso inq̄t Aphricanus: quousq; humi de fixa erit tua mēs.
 Non ne aspicias q̄ in tēpla ueneris? Nouē tibi orbibus uel potius globis cōnexa sunt
 oīa: quorū unus est cælestis extimus: qui reliquos cōplectit̄ oīs summus ipse deus ar
 cens & cōtinēs cæteros: in quo sunt īfixi illi q̄ uoluūt stellarū cursus sempiterni. Cui
 subiecti septē: q̄ uersant̄ retro cōtrario motu atq; cælū: E q̄bus unū globum possidet
 illa: quā ī terris saturniā noiant. Deide hoīum generi prosperus & salutaris ille ful
 gor: q̄ d̄r iouis: tūc rutilus & horribiliscq; terris: quē Martē dicitis. Deide subter medi
 am fere regionē sol obtinet dux & princeps & moderator luminum reliquorū mens
 mundi & temperatio tanta magnitudine: ut cūcta sua luce cōpleat & lustret: Hunc
 ut comites cōsequunt̄ Veneris alter: alter Mercurii cursus. In infimoq; orbe Luna
 radiis solis succēsa conuertit̄. Infra autē iā nihil est: nisi mortale & caducum p̄ter aīos
 munere deorū hominum generi datos: supra lunā sunt æterna omnia. Nā ea quæ est
 media & noua tellus neq; mouet̄: & infima est: & in eā ferunt̄ oīa nutu suo pōdera.
 Quæ cum intuerer stupens: ut me recepi: quid inq̄ est q̄ cōplet aures meas tantus &
 tā dulcis sonus? Hic ē inquit ille: qui iteruallis cōiunctus iparibus: sed tñ prata p̄te
 ratione distinctis: impulsu & motu ipsorū orbiū conficit̄: & acuta cum grauibus tē
 pans uarios æquabiliter cōcentus efficit. Nec silentio tāti motus incitari possunt: &
 natura fert ut extrema ex altera pte grauet̄: ex altera autē acute sonet̄. Quā ob cām
 summus ille stellifer cæli cuius cōuersio cōcitator ē: acuto & excitato mouet̄ sono:
 grauissimo autē hic lunaris atq; īsimus. Nā terra nona imobilis manēs ima sede sem
 p̄ hæret cōplexa mediū locū mūdi. Illi autē octo cursus: i q̄bus eadē uis ē modorū: se
 ptē efficiūt distinctos iteruallis sonos: qui numerus rerū oīum fere nodus est. quod
 docti homines neruis imitati atq; cantibus apuerunt sibi reditū ī hunc locum: sicut
 alii qui præstantibus ingeniis inuita humana diuina studia coluerūt. Hoc sonitu cō
 plete aures hoīum obsurduerūt. Nec ē ullus hebetior sensus ī uobis: sicut ubi Nilus
 ad illa q̄ cataclupa noiant̄ p̄cipitat ex altissimis mōtibus: ea gēs q̄ illū locum accolit̄
 pp̄ magnitudinē sonitus sensū audiendi caret. Hic uero tantus ē totius mūdi sonit⁹

Luna

Nouē cir
 culi.

Circulus
 primus

Secūdus

Saturnia

e circulus

Iouis

Martis

Solis

Veneris

Mercurii

Luna

cæli armo
 nia

Sonū. yii.

cataclupa

incitatissima conuersio: ut eum aures hominum capere non possint: sicut intueri so- lem aduersum nequitis: eius radiis acies uestra sensusq; uincitur. Hæc ego admirans referebam tamen oculos ad terram idētidem. Tunc Aphricanus sentio inquit te sedē etiam nunc hominum ac domū contemplari: quæ sibi parua ut est ita uidetur. Hæc cælestia semper spectato: illa humana contemnit. Tu. n. quam celebritatem sermo nis hoīum aut quam expetendam consequi gloriā potes? Vides habitari raris & angustis in locis: & in ipsis quasi maculis: ubi habitatur: vastas solitudines interiectas hosq; qui incolunt terram non mō interruptos ita esse: ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manere possit: sed partim obliquos partim transuersos partim oēs aduersos stare uobis a quibus spectare gloriā certe nullam potestis. Cernis aut eandē terram qua si redimitam & circumdatā cingulis. E quibus duos maxime inter se diuersos & ipsis uerticibus cæli ex utraq; parte subnixos obtiguisse pruina uides. Mediū aut illum & maximū solis ardore torrerī. Duo sunt habitabiles: quorū australis ille in quo qui in- sistunt aduersa uobis urgent uestigia. Nihil ad uestrū genus. Hic aut alter subiectus aquiloni cerne q̄ tenui uos parte cōtingat. Omnis aut terra quæ colitur uobis: angustata uerticibus lateribus latior parua quædā insula est circumfusa illo mari qd̄ athlā- ticum quod magnū quod oceanū appellatis in terris qui tñ tanto noīe q̄ sit paruus uides. Ex his ipsis cultis notisq; terris num aut tuū aut cuiusq; nostrū nomē uel cau- casum hunc quē cernis transcendere potuit: uel illū gangem tranatare: uel quis in reli- quis oriētis aut abeuntis solis ultimis aut aquilonis austriue partibus tuum nomen audiet? Quibus amputatis cernis profecto quātis in angustiis nostra se gloria dila- tari uelit. Ipsi aut qui de nobis loquūtur: q̄ loquentē diu? Quin si cupiat ples illa fu- turoꝝ hoīum deinceps laudes uniuscuiusq; nostrū a patribus acceptas posteris pro- dere: tñ propter eluiones exustionesq; terrarū: quas accidere tpe certo necesse est: nō modo non æternā sed ne diuturnā quidem gloriā assequi possumus. Quid. n. inter- est ab his qui postea nascētur sermonē fore de te cū ab his nullus fuerit qui ante nati sunt: qui nec pauciores & certe meliores fuerūt uiri: præsertim cū apud eos ipos a qui bus audiri nomen nostrū potest: nemo unius anni memoriā consequi possit. Hoies aut annum tñ solis idest unius astri reditum metiunt: re ipsa aut: Cum ad idem aut unde semel profecta sunt: cūcta astra redierint: eandēq; totius cæli descriptionē lōgis interuallis retulerint tūc ille uere uertēs annus appellari pōt: in quo uix dicere audeo q̄ multa hoīum sæcula teneant. Namq; ut olim sol deficere hoibus extinguiq; uisus est: cū Romuli aīus hæc ipsa in tēpla penetrauit: qñq; ab eadē parte sol eodemq; tpe iteꝝ defecerit tum signis oibus stellisq; ad principiū reuocatis expletū annū habeto. Cuius quidē anni nundū uicesimā partem scito esse cōuersam: Quo si reditū in hūc locū desperaueris: in quo oīa sunt magnis & pstantibus uiris: quātī tādē est gloria hoīum: q̄ pertinere uix ad unius anni partē exiguā pōt. Igit̄ altē spectare si uoles atq; hanc sedē & æternā domū cōtueri: neq; te sermonibꝝ uulgi dederis: nec in p̄miis hūa nis spē posueris rez; tuarū: suis te illecebris oportet ipsa uirtus trahat ad uerū decus. qd̄ de te alii loquantur ipsi uideāt: sed loquentē tñ. Sermo. n. ille oīs & angustiis cigit̄ his regionū q̄s uides. Nec unq; de ullo pennis fuit obruit hoīum interitu obliuioe po- steritatis extinguit: Quæ cū dixisset: ego uero inq; Aphricane equidē bene meritis de patria q̄si limes ad cæli aditū patet: q̄q; a puericia uestigiis ingressus p̄ris & tuis decori uestro nō defui: non tñ p̄mio tāto pposito enitar multo uigilātius. Et ille: tu uero enitere: & te habeto nō esse mortālē: sed corpus hoc. Nec. n. tu is es quē forma ista de- clarat: sed mens cuiusq; is est qsq; non ea figura q̄ digito demonstrari pōt. Deū te igit̄ scito esse: siquidē est deus q̄ uiget: qui sentit: qui meminit: qui prouidet: qui tā regit &

hō potest dici deus moderatur & mouet id corpus cui prepositus est; q̄ hunc mundū ille princeps deus: & ut ipse mundum ex quadam parte mortalem ipse deus æternus: sic fragile corpus animus sempiternus mouet: nam quod semp mouet: æternum est: qđ aut motum affert alicui quodq; ipsum agitat aliunde qñ finem hēt motus: uiuendi finem habeat necesse est. Solum igit qđ se mouet q̄a nunq̄ deseritur a se: nunq̄ ne qđem moueri de finit: quin et cæteris q̄ mouent: hinc tons hoc principium est mouendi: principio aut nulla est origo: nam ex principio oriūtur oīa: ipsum aut nulla ex re alia nasci pōt: nec enim id esset principium qđ gigneretur aliunde. Quod si nunq̄ oritur: nec occidit qđ dem unq̄, nam principium extinctum nec ipsum ab alio renasceat: nec ex se aliud creabit. Si qđem necesse est a principio oriri oīa: ita fit ut motus principium ex eo sit: qđ a seipsum mouet. Id aut nec nasci pōt nec mori. Vel concidat omne cælum omnisq; natura: consistat necesse est. Nec uim ullam nanciscat: q̄ a primo impulsu moueat. Cum pateat igit id æternum esse: qđ a seipso moueat: quis est q̄ hanc naturā animis esse tributa neget? Inanimatū uel inanimū aut est oē: qđ pulsu agitat externo. Quod enim est aīa: id motu ciet interiore & suo. Nā hæc est ppria natura aīa atq; uis. Quæ si est una ex omnibus quæ sese moueat: neq; nata certe est: & æterna est. Hanc tu exerce optimis in rebus. Sunt autem hæc optimæ curæ de salutē patriæ: quibus agitated & exercitatus animus uelocius in hanc sedem & domum suam peruolabit. Idq; ocius faciet: si iam tum cū inclusus erit in corpore: eminebit foras & ea quæ extra erunt cōtemplans: q̄ maxime se a corpore extrahet. Nanq; eorum animi: qui se uoluptatibus corporis dederunt: earūq; se quasi ministros præbuerunt. impulsuq; libidinum uoluptatibus obedientium deorum & hominum iura uiolauerunt: corporibus elapsi circum terram ipsam uoluantur. Nec hunc in locum nisi multis exagitati sæclis reuertuntur. Ille discessit: ego somno solutus sum.

Aīa natura & uis

Macrobbi Aurelii theodosii uiri consularis: & illustris in somnium scipionis expositionis quam elegantissime. Liber primus.

Inter Platonis Ciceronisq; libros quos de repu. utrunq; constituisse constat: Eustachi filii uitæ mihi dulcedo pariter & gloria hoc interesse prima fronte prospeximus: q̄ ille repu. ordinauit: hic retulit. alter qualis esse deberet: alter qualis esset a maioribus instituta differuit. In hoc tamen uel maxime operis similitudinem seruauit imitatio: q̄ cum Plato in uoluminis conclusione a quodam uitæ redito: quā reliquisse uidebatur indicari faciat: qui sit exutarum corporibus status animarum: adiecta his quadam sperax uel syderum non ociosa descriptione rerum facies non dissimilia significans a tulliano Scipione per quietem sibi ingesta narratur. Sed quod uel illi cōmento tali uel huic tali somnio in his potissimū libris opus fuerit: in quibus de rerumpub. statu loquebatur: quoue attinuerit inter gubernadarū urbium constituta circulos orbis globosq; describere: de stellarum mō: de cæli conuersione tractare quæsitum dignum & mihi uisum est & aliis fortasse uideatur: ne uiros sapientia præcellentes: nihilq; inuestigatione ueri nisi diuinū sentire solitos aliqd castigato operi adiecisse superfluū suspicemur. De hoc prius ergo pauca dicēda sunt: ut liquido mens opis de quo loquimur innotescat. Rerum oīum Plato & actuū naturam penitus inspiciens aduertit in omni sermone suo de repu. institutione proposito infundendū animis iusticiæ amorē: sine qua non solum resp. sed ne exiguis hoīum

iusticiæ amor

cœtus nec domus quidē parua constabit. Ad hunc porro iusticiæ affectū pectorib⁹ incalcandū nihil æque patrocinatorū uidit: q̄ si fructus eius non uideret cū uita hoīs terminari. Hunc uero sup̄stitem durare post hoīem: qui poterat ostēdi: nisi prius de animæ immortalitate constaret. Fide autē facta perpetuitatis animarū consequens esse animaduertit: ut certa illis loca nexibus corporis absolutis p̄ contemplatu p̄bi imbrobiue meriti deputata sint: Sic in Phedrone inexpugnabiliū luce rōnum aīa in ueram dignitatē p̄prie immortalitatis assertæ sequit̄ distinctio locorū: quæ hanc uitā relinquentibus ea lege debent: quā sibi quisq̄ uiuēdo sanxerit. Sic in Gorgia post peractam p̄ iusticia disputationem de habitu post corpus aīarum morali grauitate soluticæ dulcedinis ammonemur. Igit̄ idem obseruāter secutus est in illis p̄cipue uoluminibus: quibus statū reip. formandū recepit. Nam postq̄ principatū iusticiæ dedit & docuit aīam post animal non perire. Per illā demum fabulā (sic. n. quidam uocant) quo aīa post corpus euadat: uel unde ad corpus ueniat in fine opis asseruit ut iusticiæ uel cultæ p̄mium uel sp̄retæ poenā aīs quippe immortalibus subiturisq̄ iudiciū seruari doceret: hunc ordinē Tullius non minore iudicio reseruans: q̄ ingenio reptus est postq̄ in omni reip. ocio ac negotio palmā iusticiæ disputando dedit: sacras immortalium animarū sedes & cælestiū arcana regionum in ipso cōsumati opis fastigio collocauit indicans quo his perueniendū uel potius reuertēdum sit: qui remp. cum prudentia iusticia fortitudine atq̄ moderatiōe tractauerint. Sed ille platonicus secretorū relator Her. quidam noīe fuit natione Pāphilus miles officio: qui cum uulneribus in prælio acceptis uitā effudisse uisus: duodecimo demū die inter ceteros una pemptos ultimo esset honorandus: igne subito seu recepta aīa seu retenta quicq̄ emēsis inter utranq̄ uitā diebus egerat uideratue tanq̄ publicū professus iudiciū humano generi nūciauit. Hanc fabulā Cice. licet ab indoctis quasi ipse ueri conscius doleat irrifam: exemplum tñ stolidæ reprehensiois uitans excitari narraturū q̄ reuiuiscere maluit. Ac prius q̄ somni uerba cōsulamus enodādum nobis est: a quo genere hoīum Tullius memoret uel irrifam Platonis fabulā: uel ne idem sibi eueniat non uereri. Nec enim his uerbis uult imperitū uulgus intelligi: sed genus hoīum ueri ignarum sub peritiæ ostentatione: quippe quos & legisse talia & ad reprehēdendū animatos cōstaret. Dicemus igit̄ & quos in tm̄ philosophū referat quādā censuræ exercuisse leuitatem: quisue eorū etiam scriptā reliquerit accusationē: & postremo quid pro ea dūtaxat parte quæ huic operi necessaria est responderi cōueniat obiectis. Quibus (quod factu facile est) ueneratis iam quicq̄ uel contra Ciceronis opinionē ēt in Scipiois somnium seu iaculatus est unquā morsus liuoris seu forte iaculabit̄ dissolutum erit. Epicureorum tota factio æquo semp̄ errore a uero de uia & illa extimans ridenda: q̄ nesciat sacrum uolumē & angustissima irrisit naturæ seria. Colotes uero inter Epicuri auditores loq̄citate notabilior ēt in librum rettulit: q̄ de hoc amarus cauillatus est. Sed ceteræ q̄ iniuria notauit: siquidem ad somnium de quo hic p̄cedit sermo non attinent: hoc loco nobis omittēda sunt. Illam calumniam p̄sequamur q̄ nisi sup̄plodetur: manebis Ciceroni cum Platone cōis. Ait enim a philosopho fabulam non oportuisse confingi: qm̄ nullum figmenti genus ueri p̄fessoribus conueniret. Cur enim inq̄t: si res cælestiū notionem: si habitū animarū demonstrare uoluisti: nō simplici & absoluta hoc insinuatione curatū est? Sed q̄sita p̄sona casusq̄ excogitata nouitas & cōposita aduocati scæna figmenti ipsam q̄rendi ueri ianuā mendacio pollueret: hæc qm̄ dum de platonico ære iactant̄ ēt quietem Africani nostri somniantis incusant. Vtraq̄ enim sub appposito argumento electa persona est: quæ accōmoda enunciandis haberetur. Resistamus urgenti, & frustra arguēs refellatur calūnia: ut una dissoluta utriusq̄ factū

Her. qui
mortuus
reuixit

Colotes
epicurus

incolu me ut fas ē retineat dignitatem . Nec oibus fabulis repugnat philosophia nec oibus acquiescit: & ut facile secerni possit: quæ ex his ab se abdicet: ac uelut p̄fana ab ipso uestibulo sacræ disputationis excludat: quæue etiam sæpe ac libèter admittat diuisionum gradibus explicandum. Fabulæ quæ nomen indicat falsi professionē: aut tr̄m conciliandæ auribus uoluptatis: aut adhortationis quoq; in bonam frugē gratia repertæ sunt: auditum mulcent uelut comœdia: quales Menander eiusue imitatores agendas dederunt: uel argumēta fictis casibus amatoꝝ referta: quibus uel multum se arbiter exercuit: uel Apuleium nōnunq̄ lussisse miramur . Hoc totum fabulæ genus: quod solas auriū delicias proficit ē sacrario suo in nutricū cunas sapientiæ tractatus eliminat. Ex his aut quæ ad quandam uirtutū speciem intellectū legentis hortantur sit secunda discretio. In quibusdam. n. & argumētum ex ficto locat: & per mēdacia ipse relationis ordo contexit: ut sunt illæ Elopei fabulæ elegantia fictionis illustres. At in aliis argumentū quidem fundatur ueri soliditate: sed hæc ipsa ueritas per quædam cōposita & ficta profertur. & hæc iam uocatur narratio fabulosa non fabula: ut sunt cerimoniarū sacra Hesiodi & Orphei quæ de deoꝝ progenie actuue narratur: ut mystica pythagoreoꝝ sensa referunt. Ergo ex hac secunda diuisione: quā diximus a philosophiæ libris prior species quæ cōcepta de falso per falsum narrat aliena est. Sequēs in aliam rursus discretionē scissa diuidit̄. Nā cum ueritas argumēto subest: solaq; sit narratio fabulosa nō unus reperit modus per figmētum uera referendi: aut. n. contextio narrationis per turpia & indigna numinibus ac mōstro similia cōponitur ut dei adulteri Saturnus pudēda Cæli patris abscondens: & ipse rursus a filio regno potito in undas cōiectus: quod genus totū philosophi nescire malūt. aut sacrarū rerum notio sub pio figmentoꝝ uelamine hōestis & tecta rebus & uestita nominibus enunciat. Et hoc est solum figmenti genus: quod catio de diuinis rebus philosophātis admittit. Cum igit nullā disputationi pariat iniuriam uel hæc index uel somnians Africanus: sed reꝝ sacrarum enunciatio integra sui dignitate his sit tecta noibus: ac culator tādē edoctus a fabulis fabulosa secernere conquiescat . Sciendum est tñ nō in omnem disputationē philosophos admittere fabulosa uel licita : sed his uti solēt cū uel de aīa uel de aereis uel de æthereis potestatibus uel de cæteris diis loquuntur. Cæterum cum ad summū & principem oīum deum : qui apud græcos τὰ ὕατον ἀπὸ τὸ πᾶν Δῶν nuncupatur tractatus se audet attollere: uel ad mentē quam græci νόον appellant originales rerum species quæ εἰ Διὶ dicte sunt continentes ex summo natā & perfectam deo. Cum de his inquā loquuntur deo & mēte nil fabulosum penitus attingunt. Sed si quid de his assignare conātur: quæ nō sermonem tr̄mmodo: sed cogitationem humanam superant: ad similitudines & exēpla confugiunt. Sic Plato cū de περὶ τὰ ὕατον loqui esset animatus: dicere quid sit nō est ausus: hoc solum de eo sciēs q; sci ri quale sit ab hoīe nō possit. Solum uero ei simillimū de uisibilib⁹ solem reperit : & per eius similitudinem uiam sermoni suo attollēdi se ad nō cōprehensibilia patefecit: ideo ut nullum ei simulachrū cum diis aliis constitueretur finxit antiquitas quia summus deus nataq; ex eo mens sicut ultra aīam ita supra naturam sunt: quo nihil fas est de fabulis peruenire: De diis aut (ut dixi) cæteris & de anima nō frustra se nec ut oblectent ad fabulosa conuertūt: sed quia sciunt inimicam esse naturæ apertā nudamq; expositionem sui: quæ sicut uulgaribus hoīum sensibus intellectum sui uario reꝝ regimine operimentoq; subtrahit: ita a prudentibus arcana sua uoluit per fabulosa tractari. Sic ipsa mysteria figurarū cuniculis operiuntur: ne uel hæc adeptis nudam reꝝ talium se natura præbeat: sed sūmatis tr̄m uiris sapientia interp̄te ueri arcani cōsciis contēti sint reliq; ad uenerationē figuris defendētibus a uilitate secretū. Numenio de

Deus qd
sit nō pot
explicari

niq; inter philosophos occultor; curiosiori offensam numinū q; Eleusina sacra iterp- Eleusinae
 tādo uulgauerit: somnia prodiderunt uiso sibi ipsas eleusinas deas habitu meretricio deae
 ante aptum lupinar uidere pstantes: admiratiq; & cās nō cōueniētis numinibus tur-
 pitudinis cōsulenti respondisse iratas: ab ipso se adito pudicitiae suae ui abstractas &
 passim adeuntibus pstitutas. Adeo enim ita se & sciri & coli numina uoluerunt: qua-
 liter in uulgus antiq;tas ipsa fabulata est: quae & imagines & simulacra formar; taliū
 p̄sus alienis: & ætates tam icremēti q̄ diminutiōis ignaris & amictus ornatuq; ua-
 rios corpus non hñtib; assignauit. Secundū hęc pythagoras ipse atq; Empedocles
 Parmenides quoq; & Eraclitus de diis fabulati sunt nec secus Timæus qui p̄genies
 eor; sicut traditū fuerat executus ē. His p̄libatis anteq; ipsa somnii uerba tractemus:
 prius: quot somniādī modos obseruatio deprehenderit cum licentiā figurar; passim
 q̄scētibus ingeruntur sub diffinitionē & regulā uetustas mitteret edisseramus ut cui
 eor; generi somniū quo de agimus applicandum sit innotescat. Oīum quae uidere si
 bi dormientes uident; quinq; sunt principales diuersitates & noīa: Aut enī ē ονειρός Spes sō-
 secundum græcos qd̄ latini somniū uocant aut οραμα qd̄ uisio recte appellat; aut
 χρηματισμός qd̄ oraculū nuncupat;: aut est ενυπνιον qd̄ insomnium dicit;. φαν-
 τασμα qd̄ Cicero quotiēs opus hoc noīe fuit uisum uocauit. Ultima ex his duo cū
 uideant; cura interpretatiōnis indigna quae nihil diuinationis apportant ενυπνιον di-
 co & φαντασμα. Est enim ενυπνιος quotiēs circa oppressi aī uel corporis siue for-
 tunae qualis uigilantem fatigauerit talem se ingerit dormiēti. Animi ut si amator de-
 litiis suis aut fruentem se uideat aut carētem: si metuens quis iminētē sibi insidiis uel
 ptate psonam: aut icurrisse hanc ex imagine cogitatiōum suar; aut effugisse uideat;. 1015/1
 Corporis si timeto igurgitatus aut distentus cibo uel abundantia p̄focari se extimet
 uel grauātibus exonerari: aut contra si esuriens cibum: aut potū sitiens desiderate q̄
 rere uel ēt iuenisse uideat;: fortunae cū se q̄ existimat uel po ētia uel magistratu aut
 augeri p̄ desiderio aut exui pro timore: Hac & his similia qm̄ ex habitu mentis quie-
 tem sicut p̄uenerant ita & turbauerant dormientis: una cū somnō aduolāt & pariter
 euanescent. Hic & i somnio nomē nō qa p̄ somnū uī (hoc enim est huic generi cōe cū
 cæteris) sed quia in ipso somnio tm̄mō esse credit; dum uidet;: post somniū nullā sui
 utilitatem uel significationem relinquit;: falsa esse insomnīa nec Maro tacuit. Sed fal-
 sa ad cælum mittunt i somnia manes: cælū hic uiuor; regionē uocans: qa sicut dii no-
 bis: ita nos defunctis sup̄i habemur: amorē quoq; describens: cuius curā sp̄ sequunt; i
 sōnia ait. Herēt ifixi pectore uultus Verbaq; nec placidā mēbris dat cura quietē. Et
 post hęc Anna soror q̄ me suspensam isomnīa terrēt;
 φαντασμα uero hoc est uisum cū inter uigiliam & adultā quietē in quadā (ut aiūt) Phantasma
 p̄ria somnii nebula adhuc uigilare se existimās q̄ dormire uix cœpit: aspicere uidetur
 irruentes i se uel passim uagātes formas a natura seu magnitudie seu specie discrepā-
 tes uariar;q; tēpestates rez;: uel letas: uel turbulētas. In hoc genere ē επιαλης quom-
 publica p̄ualio q̄scentes opinat; iuadere & pōdere suo pressos ac sentiētes grauare.
 His duobus modis ad nullā noscēdi futuri opē receptis tribus cæteris i ingeniū diui-
 natiōis instruimur. Et est oraculū quidē cū i somnis parēs uel alia sancta grauissq; p̄-
 sōna seu sacerdos uel ēt deus apte euentur; quid aut non euentur; faciendum uitā-
 dūue denūciat. Visio ē aut cum id quis uidet quod eodem mō quo apparuerat eue-
 niet;: amicum peregre cōmorantem quē nō cogitabat;: uisus ē sibi reuersum uidere: &
 procedenti obuius quem uiderat uenit in amplexus. Deposito in quiete suscipit;
 & matutinus ei p̄cator occurrit mandans pecuniam tutelae & fidei custodie cælan-
 dam committens Somnium p̄prie uocatur quod tegit figuris & uelat ambagibus

non nisi interpretatione intelligendam significationem rei quæ demonstratur quod quale sit: non a nobis exponendum est: cum hoc unusquisque ex usu quod sit agnoscat: huius quique sunt species: aut enim proprium: aut alienum: aut commune: aut publicum: aut generale est. Proprium est cum se quis facientem patientemve aliquid somniat: alienum cum alium: commune cum se una cum alio publicum est cum civitati foreve uel theatro seu quibuslibet publicis mœnibus actibusve triste uel lætum quid extimat accidisse generale est cum quis circa solis orbem lunarumve globum seu alia sidera uel cælum omnesque terras aliquid somniat innouatum. Hoc autem quod Scipio uidisse se rettulit: & tria illa quæ sola probabilia sunt genera principalitatis amplectitur: & omnes ipsius somnii species attingit. Est enim oraculum: quia Paulus & Africanus uterque parens sancti grauesque ambo nec alieni a sacerdotio quid illi euenturum esset enunciarunt: Est uisio: quia loca ipsa in quibus post corpus uel qualis futurus esset aspexit: Est somnium quia res quæ illi narrate sunt altitudo tecta profunditate prudentiæ non potest nobis nisi scientia iter prærationis aperiri. Ad ipsius quoque somnii species omnes refert. Est proprium: quia ad summa ipse productus est & de se futura cognouit. Est alienum: quia quæ statum aliorum animarum sortitæ sunt deprehendit. Est commune: quia eadem loca tam sibi quam cæteris eiusdem meriti didicit præparari. Est publicum: quia uictoriam patriæ: & Carthaginis interitum & capitolinum triumphum & sollicitudinem futuræ seditionis agnouit. Est generale: quia cælum cælique circulos conuersionisque concentum uiuo adhuc homini noua & incognita stellarum etiam ac luminum motus terrarumque omnes situm suspiciendo uel despiciendo concepit. Nec dici potest non aptum fuisse Scipionis personæ somnium quod & generale est & publicum: quia necdum illi contigisset amplissimus magistratus: imo cum adhuc ut ipse dicit pene miles haberet. Aiunt enim non habenda pro ueris de statu ciuitatis somnia: nisi quæ rector eius magistratusue uidisset: aut quæ de plebe non unum sed multi similia somniassent. id apud Homero cum in concilio grecorum Agamemnon somnium quod de instruendo plio uiderat publicaret. Nestor qui non minus ipse prudentia quam omnis iuuenta uiribus uiuit exercitum concilians fidem re latis de statu inquit publico credendum regio somnio. quod si alter uidisset: repudiaremus ut futile. Sed non ab re erat ut Scipio etiam necdum adeptus tunc erat consulum nec erat rector exercitus Carthaginis somnaret interitum cuius erat auctor futurus audiretque uictoriam beneficio suo publicandam: uideret et secreta naturæ uir non minus philosophia quam uirtute precellens. His assertis quæ a superioribus falsitatis insomniorum Virgilius testem citantes eius uersus fecimus mentionem eruti de geminarum somnii descriptione portarum: si quis forte quære re uelit: cur porta ex ebore falsis e cornu ueris sit deputata: instruet auctore Porphyrio: qui in commentariis suis hæc in eundem locum dicit ab Homero sub eadem diuisione descriptum. Latet inquit omne uerum: hoc tamen anima cum ab officiis corporis somno eius paululum libera est: iterdum aspicit nonumquam tendit aciem nec tamen puenit: & cum aspicit tamen non libero & directo lumine uidet: sed iteriecto uelamine: quod nexus naturæ colligantis obducit: & hoc est natura esse idem Virgilius asserit dicens: Aspice namque omnes: quæ nunc obducta tuenti Mortales hebetat uisus tibi: & humida circum Calligat nubem eripiam. Hoc uelamen cum inquiete ad uerum usque aciem retrospicietis admittit: de cornu creditur: cuius ista natura est: ut tenuatum uisui paruum sit. Cum autem a uero hebetat ac repellit obtutum: ebur putat: cuius corpus ita natura densatum est: ut ad quamuis extremitatem tenuitatis crassum nullo uisu ad ulteriora tendere penetret. Tractatis generibus & modis ad quos somnium Scipionis refert: nunc ipsam eiusdem somnii mentem ipsum que propositum: quod greci σκοπον uocant: antequam uerba inspiciantur tentemus aperire: & eo pertinere propositum presentis operis asseramus: sicut iam in principio huius sermonis adstruximus: ut animas bene de repperitis meritoque post corpora calo

reddi: & illic frui beatitudinis perpetuitate nos doceat. Nam Scipionem ipsum hæc occasio ad narrandum somnium prouocauit: quod longo tpe se testatus est silentio condidisse. Cum enim Lælius quæreretur nullas Naxicæ statuas in publico interfecti tyranni remuneratione locatas: respondit Scipio post alia in hæc uerba: Sed quæ sapiētibus consciā ipsa factorū egregiorum amplissimum uirtutis est p̄m̄ium: t̄n̄ illa diuina uirtus non statuas plumbo inhærentes nec triūphos arescentibus laureis: sed stabiliora quædam & uiridiora p̄m̄iorum genera desiderat: quæ t̄n̄ ista sunt inquit Lælius: Tum Scipio patimini me inquit. quoniam tertium diem iam feriatum sumus: & cætera quibus ad narrationem somnii uenit docens illa esse stabiliora & uiridiora premiorū genera: quæ ipse uidisset in cælo bonis rerumpu. seruata rectoribus: sicut his uerbis ei ostenditur. Sed quo sis Africane alacrior ad tutandam rempu. sic habeto. Omnibus qui patriam conseruauerint: adiuuerint: auxerint: certum esse in cælo & diffinitum locum ubi beati sempiterno æuo fruuntur: & paulo post hunc certum locum qui sit designans ait: Sed sic Scipio ut auus hic tuus ut ego qui te genui: iusticiam cole & pietatem: quæ cum magna in parētibus & propinquis: tum in patria maxima est: ea uita uia est in cælum & in hunc coetum eorū qui iam uixerint & corpore laxati incolunt locum: quæ uides significans galaxiam. Sciendum est. n. quod locus in quo sibi uidetur esse Scipio per quietem: lacteus circulus est: qui galaxias uocatur. Siquidem his uerbis in principio utitur: ostendebat autem Carthaginē de excelso & pleno stellarum illustri & claro quodam loco. Et paulo post apertius dicit: Erat autem is splendidissimo candore inter flamas circulus elucens: quæ nos (ut a Graiis accepistis) orbem lacteum nuncupatis: ex quo mihi omnia contemplanti præclara & mirabilia uidebantur. Et de hoc quidem galaxia cum de circulis loquemur plenius differemus: sed iam quoniam inter libros quos de repu. Cicero: quosue prius Plato scripserat: quæ differentia quæ similitudo habeatur: expressimus. & cur operi suo uel Plato æris iudicium uel Cicero somnium Scipionis afficiuerit: quidue sit ab epicureis obiectum Platoni: uel quæadmodum debilis calūnia refellatur: & quibus tractatibus philosophi admisceant: uel a quibus penitus excludant fabulosa retulimus: adiiciemusque post hæc necessario genera omnium imaginum quæ falso quæque uidentur in somniis: ipsasque distinximus species somniorum: ad quas Africani somnium constaret referri: & Scipioni conuenire talia somniare: & de geminis somnii portis: quæ fuerit a ueteribus expressa sententia super his omnibus ipsius somnii de quo loquimur: mentem propositumque signauimus: & partem cæli euidenter expressimus: in qua sibi Scipio per quietem hæc uel uidisse uisus est: uel audisse quæ rettulit. Nunc iam discutienda nobis sunt ipsius somnii uerba non omnia: sed quæque uidebuntur digna quaeritu: Ac prima nobis tractanda se ingerit pars illa de numeris: in qua sic ait: Nam cum ætas tua septenos octies solis anfractus reditusque conuertit: duoque hi numeri: quorum uterque plenus: alter altera de causa habet: circuitu naturali summa tibi fatalem confecerint: in te unum atque tuum nomen se tota conuertet ciuitas: te senatus: te omnes boni: te socii: te latini intuebuntur: tu eris in quo nitatur ciuitatis salus: ac ne multa dictator in repu. constituas oportet: si impias propinquorum manus effugeris: plenitudinem hic non frustra numeris assignat: plenitudo. n. proprie nisi diuinis rebus supernisque non conuenit neque. n. corpus proprie plenum dixeris: quod cum sui sit impacientis effluendo: alieni appetens est hauriendo: quæ si metallicis corporibus non usu eueniunt: non tamen plena illa sed uasta dicenda sunt. Hæc est igitur communis numerorum omnium plenitudo: quod cogitationi a nobis ad suppos meanti occurrit prima perfectio incorporalitatis in numeris. Inter ipsos tamen proprie pleni uocantur secun-

dum hos modos: qui praesenti tractatui necessarij sunt: qui aut uim obtinent uinculorum: aut corpora rursus efficiuntur: aut corpus efficiunt. Sed corpus quod intelligendo non sentiendo concipias: totum hoc ut obscuritatis deprecetur: offensam paulo altius repetita reꝝ luce pandendum est. Omnia corpora superficie finiuntur: & in ipsam eorꝝ pars ultima terminatur. Hi aut termini cum sint semper circa corpora: quorum termini sunt: incorporei tñ intelliguntur: nam quousq; corpus esse dicitur necdum terminus intelligitur: cogitatio quæ conceperit terminū corpus relinquit. Ergo primus a corporibus ad incorporea transitus offendit corporꝝ terminos: & hæc ē incorporea prima natura post corpora: sed non pure nec ad integrum carens corpore. Nam licet extra corpus natura eius sit tñ non nisi circa corpus apparet. Cum totum deniq; corpus nominas: et superficies hoc uocabulo continetur. de corporibus eā tā et si non res tñ intellectus sequestrat: Hæc superficies sicut est corporum terminus: ita lineis terminatur: quas suo noīe grāmas græcia nominauit. Punctis lineæ finiunt: & hæc sunt corpora quæ mathematica uocantur: de quibus solerti industria geometriæ disputatur. Ergo hæc superficies cum ex alia parte corporis cogitatur: pro forma subiecti corporis accipit numerꝝ linearum. Nam seu trium ut trigonum seu quattuor ut quadratum seu plurium sit angulorum: totidem lineæ sese ad extrema tangentibus planicies eius includitur. Hoc loco admonendi sumus: q; omne corpus lōgitudinis latitudinis & altitudinis dimensionibus constat: ex his tribus in lineæ ductu una dimensio est longitudo: est. n. sine latitudine. Planicies uero quæ epiphaniam uocant longo latoq; distenditur: alto caret: & hæc planicies quantis lineis cōtineatur: expressimus: Soliditas autem corporꝝ constat cum his duabus additur altitudo: fit. n. tribus dimensionibus impletis corpus solidum: quod streon uocāt: qualis est tessera: quæ cubus uocatur. Si uero non unius partis sed totius uelis corporis superficiem cogitare: quod proponamus esse quadratum: ut de uno qd̄ exemplo sufficiet disputemus: iam non quattuor sed octo anguli colliguntur: quod tum animaduertis si per unum quadratum quale prius diximus alterꝝ tale altius impositum mente cōspicias ut altitudo quæ illi plano deerat: adiciatur: fiatq; tribus dimensionibus impletis corpus solidum quod streon uocant ad imitationem tesserae. quæ cubus uocatur. Ex his apparet octonariū solidum corpus & eē & haberi: siquidem unum apud geometras puncti locum obtinet. Duo lineæ ductum faciunt quæ duobus punctis (ut supra diximus) coercentur. Quattuor uero pūcta aduersum se in duobus ordinibus bina per ordinē posita exprimunt quadri speciem a singulis punctis in aduersum punctū eicēta lineæ: Hæc quattuor ut diximus duplicata & octo facta duo quadra similia describunt: quæ sibi superposita additaq; altitudine formā cubi qd̄ est solidum corpus efficiunt. Ex his apparet antiquiorem esse numerum superficie & lineis: ex quibus illā constare memorauimus formisq; omnibus. A lineis. n. ascenditur ad numerum tanq̄ ad priorem ut intelligatur ex diuersis numeris linearꝝ quæ formæ geometricæ describantur: Ipsam uero superficiem cum lineis suis primam post corpora diximus incorpoream esse naturam: nec tñ sequestrandam propter perpetuam cum corporibus societatem. Ergo quod ab hac sursum recedit: iam pure incorporeū est. Numeros aut hac superiores precedens sermo patefecit. Prima est igitur perfectio incorporealis in numeris: & hæc est (ut diximus) numerorꝝ omnium plenitudo: seorsum autē illa (ut supradiximus) plenitudo est eorꝝ quæ ad corpus efficiunt aut efficiuntur aut uim obtinent uinculorꝝ: licet alias quoq; causas quibus pleni numeri efficiantur: esse non ambigam: Qualiter autem octonarius numerus solidum corpus efficiat ante satis

Corporis
dimensio

Planicies

Octona-
rius nu-
merus

probatū est. Ergo singulariter quoq; plenus iure dicitur pp corporez soliditates effectū.
 Sed & ad ipsam celi armoniā. i. cōtinētā hūc numez magis aptū eē nō dubiū ē cū sphe
 ræ ipsæ octo sint q̄ mouent: de q̄bus secuturus sermo pcedet: oēs quoq; ptes de q̄bus
 constat hic numerus tales sunt ut ex eaz cōpage plenitudo nascat. Est. n. aut de his q̄
 neq; generat neq; generat de monade & septē q̄ qualia sint suo loco plenius explicabit
 aut de duplicato eo q̄ & generat & generat. i. q̄ttuor. Nā hic nūerus q̄ttuor & nascit
 de duob⁹ & octo generat aut cōponit de trib⁹ & quinq; quoz; alter primus oīum nu
 merorum ipar apparuit: quinarū at potētīā seqns tractat⁹ attinget. Pythagorici uero
 hūc numerū iusticiā uocauerūt q̄a primus oīum ita soluit i numeros pariter pes hoc
 est i bis quaterna nihilominus i numeros æque pariter pares diuisio quoq; ipsa soluat
 in bis bina. Eadē quoq; qualitate cōtextit id est bis bina bis. Cū ergo & contextio ip̄sius
 pari æq̄litate pcedat: & resolutio eq̄litter redeat usq; ad monadē: q̄ diuisionē arithmeti
 ca rōne nō recipit. merito: pp æqualē diuisionē iusticiæ nomē accepit. & q̄a ex supradi
 ctis oībus apparet quāta & priu suaz & seorsum sua plenitudine nitat iure plenus uo
 cat. Superest ut septenariū quoq; numez plenū iure uocitādū rō i medio cōstituta p
 suadeat. Ac primū hoc trāsire siue admiratiōe nō possumus q̄ duo nūeri q̄ i se mul
 tiplicati uitale spaciū uiri sortis icluderēt: ex pari & ipari cōstituerūt. Hoc. n. uere pfe
 ctū ē: q̄ ex horū nūmeroz p̄mixtōe generat. Nā ipar nūerus mas & par fœmina uo
 cat. Itē arithmetici iparē patris & parē mris appellatiōe uenerāt. Hinc & Thimens
 Platōis frabricatorē mūdāæ aiæ deū ptes eius ex pari & ipari. i. duplari & triplari nūe
 ro itertexuisse memorauit. ita ut a duplari usq; ad octo a triplari usq; ad uigintiseptē
 staret alternatio mutādī. Hi. n. primi cubi utrinq; nascunt siqdem a paribus bis bini:
 quæ sunt quattuor supficiē faciūt bis binis bis qui sunt octo. corpus solidū fingūt. A
 disipari uero ter terna q̄ sunt nouē supficiē reddūt & ter terna ter id ē ter nouena que
 sunt uigintiseptē primū æque cibū alterius pris efficit. Vnde itelligi dat hos duos nu
 meros octo dico & septē: q̄ ad multiplicationē annoz pfecti in rep. uiri cōuenerunt:
 solos idoneos ad efficiendā mundi aiām iudicatos q̄a nihil post auctore pōt esse pfe
 ctius. Hoc quoq; notādū est: q̄ supius asserentes cōern numez oīum dignitatē an
 tiquiores eos supficie & lineis eius oībus: q̄ corporibus cōndimus: pcedēs at tractat⁹
 inuenit nūeros & ante aiām mūdi fuisse: q̄bus illā cōtextā augustissima Thimeī rō na
 turæ ip̄sius cōscia testis xp̄ssit. Hinc ē q̄ p̄nunciare nō dubitauerūt sapiētes aiām eē
 numerū se mouētē. Nūc uideamus cur septenarius nūerus suo seorsū merito plenus
 hēat: cuius ut pressius plenitudo noscat primū merita partiū de q̄b⁹ cōstat: tū demū
 qd ipse possit inuestigemus. Cōstat septenarius nūerus uel ex uno & sex uel ex duob⁹
 & quinq; uel ex tribus & q̄ttuor: singularū cōpagū mēbra tractemus: ex q̄bus fatebi
 mur nullū aliū numerū tā uariā eē maiestate scēcūdū. ex uno & sex cōpago prima cō
 ponit. Vnū aut quod monas. i. unitas dē & mas idē & fœmina est: par idē atq; impar
 ipse nō nūerus sed fons & origo nūeroz. Hæc monas initū finisq; oīum: neq; ipsa prin
 cipii aut finis sciēs ad summū refert deū. eiusq; intellectū a seqntiū numero rez & po
 testatū sequestrat: nec in inferiore post deū gradu frustra eā desideraueris. Hæc illa ē
 mens e summo enata deo q̄ uices tēporū nesciēs in uno semp qd̄ adest consistit æuo:
 cūq; utpote una nō sit numerabilis: inumeras tñ genez spēs & de se creat & itrat se cō
 tinet. Inde quoq; aciē paulū cogitatōis inclinās: hāc monadē reperies ad aiām referri.
 Aiā. n. aliena a liuestris cōtagiōe materiæ tm̄ se auctori suo ac libi debēs simplicē for
 tita naturā cū se aiandæ imenitanti uiuēsitatis ifundat: nullū init tñ cū sua unitate

Septena
 rius nūe
 rus plen⁹
 Imp nūe
 rus
 Par nūe
 rus

Septena
 rius nūe
 rus ex q
 bus con
 stat
 Mona id
 est unitas

diuortiu. Vides ut hæc monas orta prima reꝝ cā aduſqꝫ aīam ubiqꝫ integra & ſemp in diuidua cōtinuatiōem poteſtatis obtineat. Hæc de monade caſtigatiuſ q̄ ſe copia ſug gerebat. nec te remordeat qꝫ cū oī numero præſſe uideatur: in cōiunctiōe præcipue ſe ptenarii: prædicet. Nulli. n. aptiuſ iungit monas incorrupta q̄ Virgini. Huic autē nu mero. i. ſeptenario adeo opinio uirginitatis inoleuit ut Pallas quoqꝫ uociteſ. Nam uir go credit quia nullum ex ſe parit numerū duplicatus. qui intra denariū coartet quem primū limitē cōſtat eſſe numeroꝝ. Pallas ideo: quia ex ſolius monadis ſœtu & multi plicatione proceſſit: ſicut Minerua ſolo ex uno parēte nata perhibet. Senariꝫ uero qui cū uno cōiunctus ſeptenariū facit: uariæ ac multiplicis religioſis & potētiaſ eſt. Primum qꝫ ſolū ex oībus numeris qui iſra decē ſūt de ſuis partibꝫ cōſtat: habet. n. medietatē & tertiā partē & ſextā partē: & eſt medietas tria tertia pars duo ſexta pars unū: quæ oīa ſi mul ſex faciūt. habet & alia ſuæ ueneratiōis iudicia: ſed ne longior faciat ſermo ſaſtidi um: unū ex oībus eius officiū perſeꝫntur: quod ideo prætulimus quia hoc cōmemora to nō ſenariū tm̄ ſed & ſeptenariū pariter dignitatis aſtruet. Hūano partui frēntiorem uſum nomē mēſium certo numeroꝝ modulamine natura cōſtituit: ſed rō ſub aſciti ſe nariū numeri multiplicatiōe procedēs ēt ſeptē meſes cōpuliſ uſurpari. Quābreuiter abſoluteqꝫ duos eſſe primos oīum numeroꝝ cubos ideſt a pari octo ab i pari uigitiſep tem. & eſſe iparē marē: parē ſœminā ſuperius expreſſimus. Horū uterqꝫ ſi per ſenariū numerū multiplicetur: efficiūt dieꝝ numeroꝝ: qui ſeptē meſibus explicāt. Coeant. n. numeri mas ille qui mēoratur & ſœmina octo ſcilicet & uigitiſeptē: pariūt ex ſe quicꝫ & trigita. Hæc ſexies multiplicata creāt decē & ducētos. qui numerus dierū meſem ſeptimū claudit. Ita eſt ergo natura ſœcūduſ hic numerus: ut primam hūani partuſ perfectionē quaſi arbiter qdā maturitatis abſoluat. Diſcretio uero partꝫ futuri (ſicut Hipocrates refert) ſic in utero dignoſcit. aut. n. ſeptuageſimo aut nonageſimo die cō ceptus mouet: dies ergo motuſ quicunqꝫ fuerit de duobꝫ ter multiplicatus aut ſepti mū aut nonū explicat meſem. Hęc de prima ſeptenarii copulatiōe libata ſint. Secūda de duobꝫ & quinqꝫ eſt ex his Dyas qꝫ poſt monadē prima eſt: primuſ eſt numeruſ. Hæc ab illa oīpotētia ſolitaria incorpſ intelligibilis linea prima defluxit. Iō & ad ua gas ſtellaꝫ & luminū ſperas refert qꝫ hæ quoqꝫ ab illa quæ aplæſ dicit i numeroꝝ ſciſ ſæ & i bariū motuſ cōtrarietatē rectore ſūt. Hic ergo nūeruſ cū qnario aptiſſime iūgit dū hic ad erratē ut diximus: ad cæli zonaſ ille reſerat. Sed ille rōne ſciſſionis: hic nūe ro. illa uero qnario nūero pꝫprietatē excepta potētia� ultra cæteraſ eminetiſ euenit: qꝫ ſo luſ oīa quæqꝫ ſūt quæqꝫ uidēt eē cōplexuſ ē. Eſſe autē dicimus intelligibilia: uideri eē cor poralia oīa ſeu diuinū corpꝫ habeāt ſeu caducū. Hic ergo nūeruſ ſimul oīa & ſupra & ſubiecta deſignat. Aut. n. deuſ ſūmuſ eſt: aut meſ ex eo nata in q̄ ſpeſ rerū cōtinet: aut mūdi aīa quæ aīarū oīum ſonſ eſt: aut cæleſtia ſūt uſqꝫ ad noſ: aut terrena natura eſt. & ſic quinarium rerū oīum numeruſ iplet. De ſecūda ſeptenarii numeri cōiunctiō ne dicta hæc pꝫ affectiōe breuitatiſ neceſſitate ſufficiāt. Tertia ē de tribꝫ & quattuor: quæ q̄tū uoleat: reuoluamus: Geometrici corpſ ab i pari patria planities i tribuſ line is cōſtat. hiſ. n. trigolanis forma cōcludit: A pari uero prima in q̄ttuor iuenit. Itē ſci mus ſecūdū Platonē. i. ſecūdū ipſuſ ueritatiſ arcanū illa forti iter ſe uicūlo colligariſ qꝫbuſ iteriecta medietatē pſtat uiculi firmitatē Cū uero medietatē ipa geminat: ea quæ extrema ſūt. nō tenaciter tātū ſed ēt in ſolubiliter uicūtur. Primo ergo ternario nūero cōtingit ut inter quo ſumma mediū quo uincireſ accipet. Quaternariꝫ uero duaſ me dietatē primuſ oīum naectus ē: qꝫſ ab hoc nūero deuſ mūdanaſ molis artiſex cōditorqꝫ

mutu atus insolubili inter se uinculo elemēta deuinxit: sicut i thimæo
 Platōis assertū ē. Nec aliter tā cōtrouersa sibi ac repugnātia & natura
 cōionē abnuētia p̄misceri terrā dico & ignē potuisse p̄tā iugabilē cōpe
 tētā scēderari nisi duobus mediis acris & aquæ nexib⁹ uincirēt. Ita. n.
 elemēta iter se diuersissima opifex tñ deus ordinis oportunitate cōne
 xuit ut facile iūgerent. Nā cū binæ i singulas q̄litates eēt talē unicui
 que de duab⁹ alterā dedit ut in eo cui adhareret cognatā sibi & similē
 repiret. Terra ē sicca & frigida: Aqua uero frigida & humida est: hæc
 duo elemēta licet sibi p̄ siccū humectūq; cōtraria sint: p̄ frigidū tñ cōe
 iungunt. Aer humectus & callidus ē: & cū aquæ frigidæ cōtrarius sit calorē: cōciliatōe
 tñ focii cōpleat humoris. Sup hunc ignis cū sit callidus & siccus: humorē qdē aeris re
 spuit siccitate: sed cōnectit societate calorē. Et ita fit: ut singula quæq; elemētoꝝ duo
 sibi hincinde uicinia singulis qualitatib⁹ uelut qbusdā amplectant̄ uicinis. Aquæ terrā
 frigore aerem sibi necit humore. Aer aquæ humecto simili & igni calore sociat. Ignis
 aerei miscet ut calido: terræ iungit siccitate. Terra ignē sicco patit: aquā frigore nō re
 spuit. Hæc tñ ueritas uinculoꝝ si elemēta duo forēt: nihil iter ipsa similitatis habuisset
 si tria minus qdē ualido aliquo tñ nexu uinciēda nodaret. Inter quattuor uero insolu
 bilis collegatio est: cū duæ similitates duabus interiectionibus uinciunt. Quod erit ma
 nifestius: si in medio posueris ipsam cōtinentiā sensus de Thimæo Platonis exceptam
 Diuini decoris inqt rō postulabat talē fieri mundū: q̄ & uisum pateret & tactū. Con
 stabat aut̄ neq; uideri aliqd posse sine ignis beneficio: neq; tāgi sine solido: & solidum
 nihil esse sine terra. Vnde mundi oē corpus de igni & terra instruere fabricator icipēs
 uidit duo cōuenire sine medio colligāte nō posse & hoc esse optimū uinculū: qd̄ & se
 pariter & a se alligāda deuinciat. Vnam uero interiectionē tūc solū posse sufficere cū
 superficies sine altitudine uiciēda ē. At ubi artāda uiculis est alta dimensio: nodū nisi
 gemina interiectione nō necit: Inde aerē & aquā inter ignē terrāq; cōtexuit: & ita p̄ oīa
 una & sibi cōueniēs iugabilis cōpetētia cucurrit elemētoꝝ diuersitatē ipsam differen
 riarum æqualitate cōsociās. Nā q̄tū interest inter aquā & aerē & cām dēsitatis & pon
 deris tātū dē inter aerem & ignē est. Et rursus qd̄ interest inter aerē & aquā cā leuita
 tis & raritatis: hoc interest inter terrā & aquā. Itē qd̄ interest inter terrā & aquā cā dē
 sitatis & ponderis. hoc interest inter aquā & aerem. Et qd̄ inter aquā & aerē hoc inter
 aerem & ignem. Et cōtra qd̄ interest inter ignē & aerem tenuitatis leuitatisq; cā hoc in
 ter aerem & aquā est: & qd̄ est inter aerem & aquā: hoc inter aquā intelligit̄ & terrā.
 Nec solū sibi uicina & cohærentia cōparāt: sed eadem alternis saltibus custodit̄ aqua
 litas. Nam qd̄ est terra ad aerem: hoc est aqua ad ignem: & quotiens uerteris eādē
 repies iugabilē cōpetentiā: ita ex ipso quo inter se sunt æqualiter diuersa sociant̄. Hæc
 eo dicā sunt ut apta rōne cōstaret neq; planitiē sine tribus neq; societate sine quattuor
 posse uinciri. Ergo septenarius numerus geminā uim obrinet uinciendi: qa ambē ptes
 eius uincula prima sortitæ sunt: ternarius cū una medietate: quaternarius cū duabus.
 Hinc in alio loco eiusdem somnii Cicero de septenario dicit: q̄ numerus rex̄ oīum fe
 re nodus est. Itē oīa corpa aut mathematica sunt alumna geometriæ: aut talia quæ ui
 sum tactumue patiant̄: horū priora tribus incremētoꝝ gradibus cōstāt aut. n. linea
 eiicit̄ ex puncto: aut ex linea superficies: aut ex planitiē soliditas. Altera uero corpa quat
 tuor elemētoꝝ collato scēdere in robur substātix corpulētæ cōcordi cōcretone coale
 scunt. Nec nō oīum corporū tres sunt dimensiones: longitudo latitudo profunditas.

q̄ternari⁹
 numerus
 Elemēto
 rū cōexio

Termini adnumerato effectu ultio quattuor punctu linea superficies & ipsa soliditas. Item cum quattuor sint elementa: ex quibus constat corpe: terra aq̄ aer & ignis tribus sine dubio interstitiis separantur: quorum unum est a terra usq; ad aqua: ab aqua usq; ad aerem sequens: tertium ab aere usq; ad ignem. Et a terra quidem usq; ad aqua spatium necessitas a physicis dicitur: quia vincere & solidare creditur quod est in corporibus lutulentum. Vnde Homericus censor cum graecis imprecaretur: Vos oēs inquit i terrā & aquā resoluamini

in id dicens quod est in natura humana turpidum: quo facta est homini patria concretio. illud vero quod est inter aqua & aerem harmonia dicitur. id est apta & consonas conuenientia: quia hoc spacium est quod superioribus inferiora conciliat & facit dissona conuenire. Inter aerem uero & ignem obedientia dicitur: quia sicut lutulenta & graua superioribus necessitate iunguntur: ita superiora lutulentis obedientia compellantur harmonia media coniunctione utriusque praestare: Ex quattuor igitur elementis & tribus eorum interstitiis absolute corporum constare manifestum est. Ergo hi duo numeri tria dico & quattuor tam multiplici inter se cognationis necessitate sociati efficiendis utriusque corporibus consensu ministri foederis obsequuntur. Nec solum explicandis corporibus hi duo numeri collatiuum praestant fauorem: sed quaternarium quidem pythagorici quem Τετρακτύον uocant: adeo quasi ad perfectione aie pertinentem inter archana uenerant: ut ex eo & iusiurandi religionem sibi fecerint οὐρανοῦ ἀέρος ψυχῶν ἀδούτων Τετρακτύον per qua nostra aia numerum dedit ipse quaternum. Ternarius uero assignat aiam tribus suis partibus absolutam: quarum prima est ratio quam Λογικὸν appellant.

Ternarius numerus

Secunda animositas quam οὐμικὸν uocant. Tertia cupiditas qua ἐπιθυμικὸν nuncupatur. Item nullus sapientum animam ex symphoniis quoque musicis constituisse dubitauit. Inter has non parua potentia est qua dicitur dyaphason. Haec constat ex duabus id est diatesseron & diapente. Fit autem diapente ex emiolio: & fit diatesseron ex epitrito. Et est primus emolius tria: & primus epitritus quattuor quod quale sit suo loco plenius exequemur. Ergo ex his duobus numeris constat dyatesseron & diapente: ex quibus dyapason symphonia generatur. Vnde Virgilius: nullus disciplinae expertis plene & per omnia beatos exprimere uolens ait O terque quaterque beati. Haec de partibus septenarii numeri sectantes compendia diximus: de ipso quoque pauca dicemus. Hic numerus eptas nunc uocat antiquato usu primae litterae: Apud ueteres enim septas uocitabatur quod graeco nomine testabat uenerationem debitam numero.

Eptas

Nam primo omnium hoc numero anima mundana generata est sicut Thimaeus Platonis edocuit. Monademque in uertice locata: terni numeri ab eadem ex utraque parte fluxerunt. Ab hac pares ab illa impares: id est post monadem a parte altera duo: id est quattuor deinde octo: ab altera uero parte tria deinde noue: & id est uiginti septem. Ex his numeris facta contextio generationem animae imperio creatoris efficit. Non parua ergo hinc potentia numeri huius ostenditur: quia mundanae

Cursus lunae per zodiacum

aia origo septem finibus continetur: septem quoque uagantium sperarum ordinem illi stellarum & omnes continenti subiecit artifex facta

bricatoris puidencia: quæ & superioris rapidis motibus obuiarēt: & inferiora oia gubernarēt Lunā quoq; quasi ex illis septima numerus septenarius mouet cursumq; ei⁹ ipse dispensat: quod cū multis modis pbeť: ab hoc incipiat ostendi. Luna octo & uiginti prope diebus totius zodiaci ambitū cōficit: Nā & si p triginta dies ad solē a quo perfecta est remeat: solos tñ fere uigintiocto in tota zodiaci circuitione consumit: reliquis solem qui de loco in quo eū reliquit abscesserat: cōprehendit. Sol. n. unū de duodecim signis integro mēse metit. Ponamus ergo sole in prima pte arietis cōstituto ab ipso (ut ita dicā) orbe emerfisse lunā: quod ea nasci uocam⁹. Hęc post uigintiocto dies & horas fere septē ad primā ptē arietis redit: sed illic nō inuenit solē. In terra. n. & ipse pgressionis suæ lege ulterius abcessit: & iō ipsa necdū putat eo: unde pfecta fuerat: reuertisse: qā oculi nři tūc nō a prima pte arietis: sed a sole eam senserāt processisse. Hūc ergo diebus reliqs. i. duobus plus minusue cōsequit & tūc orbi eius denuo succedens ac denuo inde pcedēs: rursus dē nasci. Inde fere nunq̄ in eodē signo bis continuo nascit nisi in geminis: ubi hoc nōnunq̄ euenit qā dies in eo sol duos supra triginta altitudinē signi morāte cōsumit: rarissimo in aliis si circa primā signi partē a sole pcedat. Huius ergo uigintiocto dierum numeri septenarius origo est: Nam si ab uno usque ad septem quātū singuli numeri exprimunt: tñ antecedētibus addēdo pcedas: inuenies uigintiocto nata de septē. Hunc ēt numerū qui in quater septenos æqua sorte digeritur: ad totā zodiaci latitudinē emetiendā remetiendāq; cōsumit: nā septē dieb⁹ ab extremitate septentrionalis horę obliquę meando p latū ad medietatē latitudinis peruenit: qui locus appellat egypticus. Septē sequētibus a medio ad imū australe delabit: septē aliis rursus ad mediū obliquata cōscēdit: ultimus septē septētrionali reddit summitati. Ita iisdē quater septiēs dieb⁹ oēm zodiaci & lōgitudinē & latitudinē circūperq; discurret. Similibus quoq; dispēsatiōibus ebdomadū luminis sui uices sempiterna lege uariādo disponit. Primis. n. septē usq; ad medietatē uelut diuisi orbis excrescit & Διχοτομος tūc uocat. Secundis orbē totū renascēs ignes colligēdo iam cōplet: & Dichotomos luna plena tūc dē. Tertio dichotomos rursus efficit: cū ad medietatē decrescēdo cōtrahit. Quartis ultima luminis sui diminutiōe tenuat. Septē quoq; pmutatiōibus q̄s falsis uocat græci: toto mēse distinguit: cū nascit: cū fit dichotomos & cū fit αμφικυρτος cū plena & rursus amphicyrtos ac denuo dichotomos & cū ad nos luminis uniuersi amphicyrtate priuatur: amphicyrtos est autē cū supra diametrū dichotomi est anteq̄ orbis con- clusione cingat: uel de orbe iā minuēs inter medietatē ac plenitudinē insup mediā luminis curuat eminetiā. Sol quoq; ipse de quo uitā oia mutuant: septimo signo uices suas uariat. nā a solstitio hiemali ad solstitiū estiuū septimo puenit signo: & atropico Lucis cō- uerno usq; ad autūnale tropicū septimi signi pagratione pducit. Tres quoq; conuer- siones lucis ætheræ p hūc numerū cōstāt: Est autē prima maxima: secūda media: minima est tertia. & maxima est anni fm solem: media mēsis fm lunā: minima diei fm ortū & occasum. Est uero una quæq; conuersio quadripartita. & ita constat septenus numerus. i. ex tribus generibus cōuersionū: & ex quattuor modis quibus unaquæq; cōuertitur. Hi sunt ante quattuor modi. Fit. n. prima humida: deinde calida: inde sicca: & ad ultimum frigida. Et maxima conuersio. i. anni humida est uerno tpe: calida æstiuo: sicca autumnō: frigida per hyemem. Media autē cōuersio mēsis per lunā ita fit: ut prima sit ebdomas humida: qā nascens luna humorē asolet concitare: Secun- da calida adolescente in ea iā luce de solis aspectu: Tertia sicca q̄si plus ab ortu remo- dia mini- ta. Quarta frigida deficiente iam lumine. Tertia uero conuersio quæ est diei fm ortū ma-

DE SOM.SCI.

Oceani in & occasum ita disponitur: q̄ humida sit usq; ad primam de quat tuor partibus parte
crementū diei: calida usq; ad secundā: sicca usq; ad tertiā quarta iam frigida. Oceanus quoq; in
 incremento suo hunc numerū tenet. Nam primo nascentis lunæ die fit copiosior soli
 to: minuitur paulisper secundo: minoremq; uidet eū tertius q̄ secūdus: & ita decrescē
 do ad diem septimū peruenit. Rursus octauus dies manet septimo par. & nouus fit
 similis sexto: decimus quinto: & undecimus fit quarto par. tertio quoq; duodecim⁹:
 & tertiusdecimus fit similis secūdo: quartusdecimus primo. Tertia uero ebdomas ea
 dem facit quæ prima: quarta eadē quæ secunda. Hic deniq; est numerus qui hoīem cō
 cipi formari edi uiuere ali ac p̄ oēs ætatū gradus tradi senectæ atq; oīno cōstare facit.
 Nam ut illud taceamus q̄ uterum nulla ui feminis occupatum hoc dierum numero
 natura constituit uelut decreto exonerandę mulieris uectigali mense redeunte purga
 ri. Hoc tñ prætereundū non est qa semen quod post iactum sui intra horas seprē non
 fuerit in effusionē relapsū: hæc sisse in uitā pnunciatur. Verū semine semel intra formā
Quō for di hoīs monetā locato: hoc primū artifex natura molit̄ ut die septimo folliculū geni
matur hō tiuum circundet humori ex mēbrana tā tenui qualis in ouo ab exteriori testa claudit̄
in utero & intra se claudit liquorē. Hoc cū a physicis deprehensum sit: Hippocrates quoq; ip
 se qui tam fallere q̄ falli nescit experimenti certus asseruit rēfrens in libro qui de natu
 ra pueri inscribit̄: tale feminis receptaculū de utero eius eiectū quale septimo post cō
 ceptum die intellexerat Mulierē. n. semine non effuso ne grauida maneret orantē im
 perauerat saltibus concitari: atq; septimo die saltu eiectum cū tali folliculo qualē su
 pra retulimus suffecisse conceptui. Hoc Hippocrates Straton uero peripateticus &
 Diocle Cristus per septenos dies cōcepti corporis fabricā hac obseruatione dispēsant
 ut ebdomadæ secunda credāt guttas sanguinis in superficie folliculi: de quo diximus
 apparere: tertia demergi eas introrsum ad ipsum cōceptiōis humorē: quartahumore
 ipsum coagulari ut quidā uelut inter carnē & sanguinē liquida adhuc soliditate cōue
Corporis niat: quinta uero interdū fingi in ipsa substantia humoris humanā figurā magnitudi
formatio ne q̄dem apīs: sed ut in illa breuitate mēbra oīa & designata totius corporis liniamen
 ta cōsistant. Ideo aut̄ adiecimus interdū: qa constat quotiēs quinta ebdomadæ fingit̄
Partus designatio ista mēbroꝝ: mense septimo maturari partū. Cū aut̄ nono mēse absolutio
 futura est: siquidem foemina fabricat̄ sexta ebdomadæ iam mēbra diuidi: si mascul⁹
 septima. Post partum uero utq; uicturū sit quod effusum est: an in utero sic præmor
 tuum: ut tantū modo spirans nascatur: septima hora discernit. Ultra hunc. n. horarū
 numerū quæ præmortua nascunt̄: aeris alitū ferre nō p̄nt quem quisq; ultra septē ho
 ras sustinuerit: intelligit̄: ad uitā creatus nisi alter forte qualis perfectū p̄t casus eri
 piat. Itē post dies septē iactat reliquias umbelici: & post bis septem incipiat ad lumen
 uisus eius moueri: & post septies septē libere iā & pupillas & totā faciē uertit ad mo
Dentes tus singulos uidendos. post septem uero menses dentes incipiūt mandibulis merge
qñ oriūt re: & post bis septē sedet sine casus timore: post ter septē sonus eius in uerba prorūpit
in pueris & post quater septem non solum stat firmiter sed & incedit. Post quinquies septē inci
 pit lac nutricis horescere: nisi forte ad patientiam longioris usus continuata consuetu
 dine ptrahat̄: post annos septem dentes qui primi emerferāt aliis aptioribus ad cibū
uocales solidum nascentibus cedunt: eodemq; anno. i. septimo plene absoluit̄ integritas lo
.vii. quendi: unde & septem uocales litere a natura dicunt̄ inuētæ: licet latinitas easdē mo
 do longas mō breues pronunciando quinq; pro septem tenere maluerit. Apud quos
 tñ si sonos uocalium nō apices numeraueris: similiter septē sunt: post aut̄ bis septem
 ipsa

ipsa ætatis necessitate pubescit. Tunc. n. moueri incipit uis generationis in masculis & uocales
 purgatio sceminar: Ideo & tutela pueris quasi uirile iam robur absoluit: de qua tñ scē. vii.
 minæ pp uotorum festinationē maturius biennio legibus liberant: post ter septenos Hois icre
 annos genas flore uestit iuuenta: idemq; annus finē in longum crescendi facit: & quart mentū p
 ta annoꝝ ebdomas impleta i latū quoq; crescere ultra iam phibet: quinta omne uiriū numeꝝ se
 quantæ inesse unicuiq; possunt cōplet augmentū: nulloq; modo pōt quisq; se fortior ptenariū
 fieri inter pugiles deniq; hæc cōsuetudo seruat ut quos iam coronauere uictoriæ: nihil
 de se amplius i incremēto uirium sperent. qui uero expertes glorię huius usq; illo mā
 serunt a processione discedant. Sexies uero septē anni seruant uires ante collectas nec
 diminutionem nisi ex accidenti euenire patiunt. sed a sexta usq; ad septimā septimanā
 fit quidē diminutio: sed occulta & qua detrimētū suū aperta defectione non prodat:
 ideo nonnullæ rerumpu. is mos est ut post sextam ad militiā nemo cogat. in pluri
 bus datur remissio iusta post septimam Notādū uero q; cum numerus septē se mul
 tiplicat: facit ætatē quæ proprie pfecta & habet & dicit: adeo ut illius ætatis hō utpo
 te qui perfectionē & attigerit iam & necdū præterierit & consilio aptus sic nec ab exer
 citio uiriū alienus habeat. Cū uero decas qui & ipse perfectissimus numerus pfecto
 numero. i. epta diiungit ut aut decies septē aut septies deni cōputent: anni hæc a phy
 cis credit meta uiuendi: & hoc uitæ humanæ perfectū spaciū terminat quod q; quis
 excesserit ab oī officio uacuu soli exercitio sapientiæ uacat: & oēm usum sui in suadē
 do hēt alioꝝ numerū uacatione reuerendus. A septima. n. usq; ad decimā septimanā
 pro captu uirium quæ adhuc singulis perseuerant uariant officia. Idem numerus to
 tius corporis mēbra disponit: Septem. n. sunt intra hoīem quæ a græcis nigra mēbra
 uocitantur lingua cor pulmo iecur lien renes duo & septē alia cum uenis & meatibus
 quæ adiacent singulis ad cibū & spiritū accipiēdū reddendūq; sunt deputata: guttur
 stomachus aluus uesica & in testina principalia tria quoz unum dissipium uocat qd
 uentrem & cætera intestina secernit. Alterū mediū quod græci messenteron dicunt:
 Tertiu quod ueteres irā uocant: hētq; principiū intestinoz oium & cibi detrimēta
 deducit. De spiritu aut & cibo qbus accipiendis ut relatū est atq; reddendis mēbra q
 diximus de meatibus sibi adiacētib; obsequunt: hoc obseruatū ē q; sine hauustu spi
 ritū ultra horas septē sine cibo ultra totidē dies uita nō durat. Septē sūt quoq; gradus
 in corpore q dimētionē altitudinis ab imo in supficiē cōplēt medulla os neruus uena
 arteria caro cutis: hæc de interioribus. In apto quoq; septē sunt corporis ptes: caput
 pectus manus pedesq; & pudendū. Itē quæ diuidūtur nō nisi septē cōpagibus iuncta
 sunt: ut in manibus est humerus brachium cubitus uola & digitorū nodi terni. In pe
 dibus uero scemur genu tibia pes ipse: sub quo uola ē & digitorū similiter nodi terni:
 Et quia sensus eorumq; mysteria natura in capite uelut in arce constituit: septē fora
 minibus sensuū celebrant officia. i. oris: ac deinde oculoꝝ nariū & auriū binis: unde
 nō imerito hic numerus totius fabricæ dispensator & dominus agris quoq; corpori
 bus periculum sanitatē denunciat. Immo ideo & septē motibus oē corpus agitat. .vii. mo
 aut. n. accessio est aut recessio aut in læuā dextrāue flexio: aut sursum q; seu deor
 sum mouetur aut in orbē rotatur. Tot uirtutibus insignitus septenarius quas uel de
 partibus suis mutuat uel totius exercet iure plenus & habet & dicit & absoluta
 arbitror) rōne iam constitit. cur diuersis ex causis octo & septem pleni uocentur. Sē
 sus aut hic est. cū ætas tua quinquagesimū & sextū annū cōpleuerit quæ sūma tibi fa
 talis erit spes qdē salutis publice te uidebit: & p remediis cōis bonoz oium stat⁹ uir

uiuendi
meta

Membra

hois di-

spofata p

numerū

septenari

um diffi-

piū messē

teron ira

Corporis

ptes septē

Manus

ptes septē

Capitis

foramina

tus corpo

ris. vii.

DE SOM. SCI.

tutibus tuis dictatura debet: sed si euaseris infidias p̄p̄inquoꝝ nā per septenos octi
 es solis anfractus reditusq; quinquagita & sex significat annos: anfractū solis & redi-
 tū annū uocans: anfractū p̄p̄ zodiaci ambitū: reditū q̄a eadē signa p̄ annos singulos
 certa lege metit̄. Hic quidā mirant̄ qd̄ sibi uelit ista dubitatio si effugeris q̄si potuerit
 diuina aīa & olim cælo redita atq; hic maxie sciam futuri p̄fessa nescire: possit ne ne
 pos suos: an nō possit euadere. Sed nō aduertūt hanc h̄e legē oīa uel signa uel sōnia
 ut de aduersis obliq; aut denūciēt aut minent̄ aut moncāt: & ideo quādā cauēdo trā-
 simus. alia exorādo & litādo uitant̄. Sūt alia ineluctabilia q̄ nulla arte nullo auertū-
 tur īgenio. Nā ubi admonitio ē uigilātia cautiōis euadit: q̄a apporāt mīa litat: o p̄
 p̄ciatiōis auertit: nūq; denūciata uanescūt: Hic subiices. Vnde igit̄ ista discernim⁹ ut
 possit cauēdū ne an exorandū an uero patiēdū sit dephendi? Sed p̄sentis opis fuerit ī-
 sinuare qualis soleat in diuinatōibus eē affectata cōfusio ut desinas de icerta uelut du-
 bitatiōe mirari. Ceterē i suo quoq; opere artificis erit signa q̄rere qbus ista discernat: si
 hoc uis: diuina nō īpedit. Nā illud: phibent nā cetera parca scire: Maronis ē ex inti-
 ma disciplinā p̄funditate snā. diuulgatis ē docemur exēplis quam plene semp cum
 p̄dicunt̄ futura ita dubiis obserant̄: ut tñ diligens scrutator nisi diuinitus (ut dixi-
 mus) īpedit̄ subesse repiat apprehendēdā uestigia ueritatis ut ecce homericū som-
 nium a Ioue ut d̄r missum ad cōserendā futuro die cū hostibus manū sub aperta pro-
 missione uictoriā spē regis animauit. ille diuinū uelut secutus oraculū cōmissio proe-
 lio amissis seruoꝝ plurimis uix ægre q̄ in castra remeauit: num dicendū est deū man-
 daste mendaciū? non ita est. Sed q̄a illum casum græcis fata decreuerāt: latuit in uer-
 bis somnii: quod aīaduersum uel a uere uincendū uel ad cauendū saltem potuisset in-
 struere: Habuit. n. p̄ceptio ut uniuersus p̄duceretur exercitus. At ille sola pugnan-
 di hortatiōe cōtentus nō uidit qd̄ de p̄ducenda uniuersitate p̄ceptū sit p̄termissoq;
 Achille q̄ tunc recēti laceffit̄ iniuria ab armis cū suo milite feriabat̄ rex progressus
 in proeliū & casum qui debebat̄ except̄ & absoluit somniū inuidia mentiendi non oīa
 de īperatis sequendo. Parē obseruantia diligentiā homericā per oīa p̄fectionis imita-
 tor Maro in talibus quoq; rebus obtinuit: Nā apud illum Aeneas ad regionē instrue-
 do regno fataliter eligēdam satis abundeq; delio instructus oraculo in errorē tñ unī⁹
 uerbi negligentia relapsus est. Non quidē locoꝝ fuerat quæ petere deberet nomen in-
 fertū: Sed cum origo uetus parentū sequenda diceret̄: fuit in uerbi q̄ iter Cretam &
 Italiam q̄ ip̄sus gentis auctores utraq; produxerāt magis ostēderet: & quod aiūt di-
 gito demōstraret. Italiam: Nā cum fuissent inde Teucer hinc Dardan⁹ uox sacra sic
 alloquendo: Dardanidæ duri: apte consulētibus Italiam de qua Dardanus profect⁹
 esset obiecit: appellādo eos parentis illius noīe: cuius erat origo rectius eligēda: & hic
 certe quidē denūciationis est: quod de scipiōis sine p̄dicat̄. Sed gratia cōciliāda ob-
 scuritat̄ inserta dubitatio: dicto tñ quod inditio somnii continet̄ absoluitur: Nā cū
 dicitur circuitu naturali summā sibi fatalē confecerint: uitari hunc finē non posse pro-
 nunciat. Quod aut̄ Scipioni reliquos uitæ actus sine offensa dubitādi per ordinē ret-
 tulit: & de sola morte similis est uisus ambigenti: hęc ratio est: q̄ siue dū humano uel
 mœrori parciē uel timori: seu q̄ utile est hoc maxime latere pronius cetera oraculis
 q̄ uitæ finis exprimit̄: aut cum dicit̄ non sine aliqua obscuritate p̄fertur. His aliqua
 ex parte tractatis p̄grediamur ad reliqua. Sed quo sis Aphricane alacrior ad tutan-
 dam rēpu. sic habeto. Oibus qui patriam cōseruauerint adiuuerint auxerint certum
 esse in cælo diffinitum locū ubi beati æuo sempiterno fruatur: nihil est. n. illi princi-

pi deo qui oēm mundū regit qđ quidē in terris fiat acceptius: qđ cōcilia coetusq; hoīum
 iure societati quę ciuitates appellant: earū rectores & seruatorēs hinc pfecti huc reuer
 tunt. Bene & oportune postq; de morte prädixit mox prämia bonis post obitū sperā
 da subiecit: qbus adeo a metu prädicți interitus cogitatio uiuētis erecta est ut ad mo
 riendi desiderū ultro aīaret maiestate pmissā beatitudinis & caelestis habitaculi: sed **beatitudo**
 de beatitate q; debet cōseruationibus patriā pauca dicenda sunt ut postea locū omnē q; dat p̄
 quē hic tractādū recepimus resoluamus. Solā faciūt uirtutes beatū nullaq; alia qsq; cōseruato
 uia hoc nomē adipiscit. unde q; existimant nullis nisi philosophātibus inesse uirtutes: **ribus**
 nullos prāter philosophos beatos esse p̄nunciant Agnitionē. n. rerū diuināū sapiētā
 pprie uocātes: eos tantūmodo dicunt esse sapientes qui ex acie mentis requirūt & q; **uirtutum**
 rendi sagaci diligentia cōprehendunt & q̄tum uiuendi p̄spicuitas p̄stat imitant. Et in **exercitia**
 hoc solo esse aiunt exercitia uirtutū: quatu officia sic dispensant. Prudentiā esse mun
 dum istum & oīa quā in mundo insunt diuinorum contemplatione despiciere: oēm q;
 aīa cogitationem in sola diuina dirigere. Temperantiā oīa relinquare inquantū natu
 ra patiē: quā corporis usus requirit. Fortitudinis: nō terri aīam a corpore quodam
 mō ductu philosophiā recedentem: nec altitudinem pfectā ad supna aīcensionis hor
 rere. Iusticiā: ad unā sibi huius prāpositi consentire uiam uniuersūq; uirtutis obse
 quium atq; ita sit ut s̄m hoc tā rigidā diffinitiois abruptum rerumpu. rectores beati
 esse nō possint. Sed Plontinus inter philosophiā p̄fessores cū Platone princeps libro
 de uirtutibus gradus earum uera & naturalī diuisionis rōne compositos per ordinem
 digerit. Quattuor sunt inqt quaternarū genera uirtutū: Ex his primā politica uocā
 tur: secundā purgatoriā: tertiā animi iam purgati: quartā exemplares. Et sunt politi **politica**
 cā hoīs: qā sociale animal est: His boni uiri reipu. consulunt: urbes tuent. hi parentes **uirtute**
 uenerant liberos amāt: p̄ximos diligunt: his ciuium salutem gubernāt: his socios cir
 cūspecta p̄uidentiā p̄tegūt: iusta liberalitate deuinciūt: hisq; sui memores alios fecer
 merendo: & ē politici prudentia ad ratiōis normā: quā cogitat quāq; agit uniuersa di
 rigere: ac nihil prāter rectū uel laudabile facere: hūanīq; actibus tanq; diuinis arbitris
 p̄uidere. Prudentiā isunt ratio: intellectus: circūspectio: p̄uidentiā: docilitas: cautio.
 Fortitudinis est animū supra periculi metum agere: nihilq; nisi turpia timef: tolerare
 fortiter uel aduersā uel p̄spera. Fortitudo p̄stat magnanimitatem fiduciā securitatem
 magnificentiam constantiam tolerantiam firmitatem. Temperantiā: nihil appetere
 p̄nitendum in nullo legem moderationis excedere: sub iugo rationis cupiditatem
 domare. Temperantiā sequuntur modestia uerecundia abstinentia castitas hone
 stas moderatio parcitas sobrietas pudicitia iusticiē seruare unicuiq; quod suum est de **uir bon⁹**
 iusticia ueniūt innocentia amicitia cōcordia pietas religio affectus humanitas. His uir
 tutibus uir bonus primum sui atq; inde reip. rēctor efficitur: iuste ac p̄uide gubernās
 hūana nō deserēs. Secundā quas purgatorias uocant hoīs sunt: q; diuini capax ē solūq;
 aīm eius expediūt: q; decreuit se a corpis cogitatioe purgare: & quadā hūanorū fuga
 solis se inserere diuinis: Hęc sūt ociosorū: q; in rerū pu. actibus se seq̄strāt. Hęc qđ sū
 gula uelit supius expressim⁹: cū de uirtutibus philosophātū diceremus: quas solas q; **Virtutes**
 dā existimauerūt eē uirtutes. Tertiā sunt purgati iā defacatiq; aī & ab omni mundi **purgati**
 huius aspergine presse pureq; deterfi. Illic prudentiā ē diuina non quasi in electioe prā **animi**
 ferre: sed sola nosce & hęc tanq; nihil sit aliud intueri. Tēperatiē teneras cupiditates nō
 reprimere: sed penitus obliuisci. Fortitudinis passiōis ignorare nō uincere ut nesciat ira
 sci: cupiat nihil. Iusticiā: ita cū supera & diuina mēte sociari ut seruet p̄petuū cū ea sce

dus imitatio. Quarta sunt quae in ipsa diuina mente consistunt: quam diximus non uocari: a
 quarum exemplo omnes reliquae per ordinem defluunt. Nam si rex aliarum: multo magis uirtutum
 ideas esse in mente credendum est. Illic prudentia est mens ipsa diuina: Temperantia quae in se per
 petua intentione conuersa est. Fortitudo quae semper idem est nec aliquando mutat: Iusticia quae per
 renni lege a sempiterna operis sui continuatione non flectitur: Haec sunt quaternarum quattuor
 genera uirtutum: quae praeter caetera maximam in passionibus habent differentiam sui. Passiones
 autem (ut scimus) nocentur: quod homines metuunt cupiuntque: dolent gaudentque. Has primae
 molliunt: secundae auferunt. tertiae obliuiscuntur: in quartis nefas est nominari. Si ergo hoc
 est officium & effectus uirtutum beate: constat autem & politicas esse uirtutes: igitur & politicis
 efficiuntur beati. Iure ergo Tullius de rege peritioribus dixit ubi beati a quo sempiterno
 fruatur: Qui ut ostenderet alios ociosis: alios negociosis uirtutibus fieri beatos: non dixit
 absolute nihil esse illi principi deo acceptius quam ciuitates sed adiecit quod quidem in terris fiat
 ut eos qui ab ipsis celestibus incipiunt: discerneret a rectoribus ciuitatum quibus per terrenos
 actus iter parat ad caelum. Illa autem diffinitio quod pressius potest esse: quod cautius de nomine ci-
 uitatum quam concilia inquit coetusque hominum iure sociati quae ciuitates appellantur: nam &
 seruilis quodam & gladiatoria manus concilia hominum & coetus fuerunt: sed non iure sociati.
 Illa autem sola iusta est multitudo: cuius uniuersitas in legum consuetudine obsequium: Quod
 uero ait: Rectores harum & seruatores hinc profecti huc reuertuntur: hoc modo accipiendum
 est: Aiatum originem manare de caelo iter recte philosophantes indubitate constat esse
 sententiae: & aia dum corpore utitur haec est perfecta sapientia ut unde orta sit: de quo
 fonte uenerit: recognoscat. Hic illud a quodam iter alia festiua seu mordacia serio in
 usurpatum est de caelo descendit. ὕψωσι σεαυτον. Nam & delphici uox haec fertur ora-
 culi consulenti ad beatitatem: quo itinere perueniret. Si te inquit cognoueris: sed & ip-
 sius fronti templi haec inscripta sententia est. Homini autem ut diximus una est agnitio
 sui: si originis natalisque principia exordia prima respexerit nec se quaesierit extra. Sic
 enim aia uirtutis ipsas conscientia nobilitatis induitur: quibus post corpus euecta eo un-
 de descenderat: reportatur quia nec corporea sordescit uel oneratur eluuiis: quae puro ac
 leui fomite uirtutum rigatur: nec deseruisse unquam caelum uidetur: quod respectu & cogitatio-
 nibus possidebat. Hinc aia quam in se pronam corporis usus efficit: atque in pecudem quodam
 modo reformauit ex homine: & absolutioem corporis perhorrescit: & cum necesse est non nisi
 cum gemitu fugit indignata sub umbras. Sed nec post mortem facile corpus relinquit:
 quia non funditus corporeae excedunt pestes sed aut suum oberrat cadauer aut noui
 corporis ambit habitaculum non humani tantummodo: sed ferini quoque electo gene-
 re moribus congruo: quos in homine libenter exercuit: mauultque omnia perpeti: ut cae-
 lum quod uel ignorando uel dissimulando uel potius prodendo deseruit. euadat. Ciui-
 tatum uero rectores caeterisque sapientes caelum respectu uel cum adhuc corpore tenent habitac-
 tes: facile post corpus caelestem quam pene non reliquerant sedem reposcunt. Nec enim de nihilo aut
 de uana adulatione ueniebat quae quosdam orbium conditores aut claros in rebus uiros in numerum
 deorum consecrauit antiquas. Sed Hesiodus quoque diuinae sobolis assertor priscos reges cum
 conditores diis aliis enumerat: hisque exemplo ueteris praetis est in caelo regendi res humanas assignat
 officium: & ne cui fastidiosum sit si uersus ipsos: ut poeta graecus protulit: inferemus:
 referemus eos ut ex uerbis suis in latina uerba conuersi sunt.

Indigentes diui fatis summi iouis hi sunt.

Quondam homines modo tum superis humana tuentes:

Largi ac munifici ius regnum nunc quoque nacti.

Hoc & Virgilius nō ignorat: qui licet argumento suo seruiens heroas in inferos reli-
gauerit: nō tñ eos abducit a celo: sed æthera his deputat largiorem & nosce eos solem
suum ac sua sydera pfitetur ut gemine doctrinæ obseruationes præstiterint & poeti-
cæ figmentum & philosophiæ ueritatem. Et si secundum illum res quoq; leuiores q̄s
uiui exercuerant etiam post corpus exercent, quæ gratia currum.

Armorumq; fuit ui uis quæ rura nitentis

Pascere equos: cadem sequit̄ tellure repostos.

Multo magis rectores quondā urbiū recepti in cælū curā regendor; hoīum nō relin-
quunt. Hæc aut̄ aiæ in ultimā sp̄ere recipi credunt̄: q̄ aplanas uocat̄. Nec frustra hoc
usurpatū est: siquidem inde pfectæ sunt. A ius. n. necdum desiderio corporis irretitis
sydera pars mundi p̄stat habitaculum: & inde labunt̄ in corpora. Ideo his illo. Est red-
ditio qui merent̄. Rectissime ergo dictum est cum in calaxian quem aplanas cōtinet
sermo iste pcedat: hinc pfecti hunc reuertunt̄ ad sequentia transeamus. Hic ergo &
si eram perterricus nō tam mortis metu q̄ insidiarum a meis quæ sui tñ uiueret ne ip-
se & Paulus pater & alii quos nos extinctos arbitremur: uel fortuitis & inter fabulas
elucet semina infixæ uirtutū: quæ nūc uideas licet ut e pectore Scipiōis uel somniā-
tis. emineāt. In re. n. una politicarum uirtutum hoīum pariter exercet officium. Quod
non labit̄ aio prædicta morte præteritus: fortitudo est. Quod suorū terretur insidiis.
magisq; alienum facimus q̄ suū horrescit exitium de pietate & nimio in suos amore p-
cedit. Hæc aut̄ diximus ad iusticiā referri: quæ seruat unicuiq; quod suū est. Quod ea q̄
arbitrabat̄ nō p cōperts hēt: sed spreta opione q̄ minus cautis aīs pro uero inolescit:
quærit dicere certiora: indubitata prudentia est. Quod cū pfecta beatitas & cælestis
habitatio humanæ naturæ i qua se nouerat esse pmittit̄: audiēdi tñ talia desiderium fre-
nat temperat & sequestrat: ut de uita aui & patris interroget: quid nisi tēperantia est:
ut iam tum liqueret Africanum per quietem ad ea loca quæ sibi deberent̄ adductū.
In hac aut̄ interrogatione de aiæ immortalitate tractatur. Ipsius. n. consultationis hic
sensus est. Nos inqt̄ arbitrabamur aiām cum fine morientis extingui: nec ulterius eē
post hominem. Aut enim quos extinctos esse arbitramur. Quod aut̄ extinguit̄ esse
iam desinit. Ergo uelim dicas inqt̄. Si & pater paulus tecum & alii super sunt: Ad hanc
interrogationem quæ & de parentibus ut a pio filio & de cæteris ut a sapiente ac natu-
ram ipsam discutiente p̄textit quid ille respōdit: Immo uero inquit: hi uiuunt qui cor-
porum uinculis tanquam e carcere euoluerunt. Vestra uero quæ dicit̄ esse uita: mors
est. Si ad inferos meare mors: est & uita ē esse cum superis: facile discernis quæ mors
animæ quæ uita credenda sit. Si constiterit qui locus habendus sit inferorum: ut aiā
dum ad hunc truditur mori cum ab hoc procul est uita frui & uere superesse credat̄.
Et quia totum tractatum quem ueterum sapia de inuestigatione huius quæstionis agi-
tauit in hac latentem uerborum paucitate reperies: ex omnibus aliqua quibus nos de
rei quam quærimus absolutioe sufficet admoneri amore breuitatis excerpsumus.
Anteq̄ studium philosophiæ circa naturæ inquisitionem ad tantum uigoris adole-
sceret: qui per diuersas gentes auctores in cōstituēdis sacris cerimoniarū fuerūt: aliud
esse inferos negauerunt q̄ ipsa corpora q̄bus inclusæ aiæ carcerē scēdum tenebris ho-
ridū sordibus & cruore patiunt̄. Hoc aiæ sepulchrū hoc ditis cōcaua hoc inferos uoca-
uerūt. Et oīa q̄ illic esse credidit fabulosa psuasio: in nobismetipsis & i ipsi: hūanis cor-
porib; assignare conati sunt: obliuiois fluuiū aliud nō eē asserētes q̄ errorē aiæ obliui-
scētis maiestātē uitæ prioris: qua ante q̄ in corpus truderet̄ potita est soaq; eē i corpe

A planes
sp̄era hita
culū aiæ

Aiæ imor-
talitas

iferi q̄ sūt
de lethæo

de flagetō
De

DE SOM. SCI.

acherōte uitam putātis. Pari interpretatiōe flegethontem ardores irarū & cupiditatū putarunt.
 de Cocyro Acherontē q̄cqd fecisse dixisse uel usq; ad tristitiā hūanā uarietatis more nos p̄cēnitet.
 De Stige Cocytū q̄cqd hoies in luctū lachrymasq; cōpellit. Stygē q̄cqd inter se humanos aīos
 in gurgite mergit odiorū. Ipsam quoq; p̄cēnāz descriptionē de ipso usu cōuersionis
 hūanā sumptā crediderūt. Vulturē iecur imortale tondētē nihil aliud intelligi uolentes
 q̄ tormēta cōsciētīā obnoxia flagitio uiscera iteriora rimātis: & ipsa uitalia idēfessa
 De uultu admissi sceleris admonitiōe laniātis: semperq; curas si reuoluerint excitatā
 re todēte ris tanq; fibris renascētib; inhārēdo: nec ulla sibi miseratiōe parcētis lege hac quam se
 ecurtytii iudice nemo nocēs absolutū: nec de se sua pōt uitare sniam. Illos autē epulis āte ora po
 De tātalo sitis excruciarī fame & inedia tabescere: quos magis magisq; acqrendi desiderīū cogit
 De ixione p̄sentē copīā nō uidere: & in affluentia inopes egestatis mala ī ubertate patiūt: nesciē
 tes p̄ta respicere dū egent habēdis. Illos radiis rotāz p̄edere districtos: qui nihil con
 filio p̄uidētes: nihil rōne moderātes. nihil uirtutibus explicātes: seq; & actus suos oēs
 fortunāz p̄mittentes casibus & fortuitis semper rotant. Saxum ingens uoluerē ineffi
 cacibus laboriosisq; conatibus uitam terētes. Atrā silicē lapsurā semp & cadētī similit
 illoz caputibus iminere: qui arduas potestates & infaustā ambiūt tyrānidē nunq; sine
 timore uicturi: & cogentes subiectum uulgus odisse dum metuat semp sibi uidentē
 exitiū: quod merēt excipere: Nec frustra hoc theologi suspicati sunt. Nā Dionysius
 De sisylo aulā siculā inclementissimus incubator familiari quondā suo solam beatā existimātī
 de phle- uitam tyrāni uolens q̄ p̄petuo metu misera q̄ ipendentīū semp periculoz plena esset
 gia ostendere gladium uagina raptum & a capulo de filo tenui pendentem mucrone de
 De diony missio iussit familiaris illius capiti iter epulas iminere. Cumq; ille & siculas & tyran
 siculo nicas copias p̄sentis mortis periculo aspernaretur talis est inquit Dionysius uita:
 quā beatā putabas: sic nobis semp mortem iminentem uidemus. Existima ergo qn
 foelix esse poterit. q̄ timere nō desinit: Secundum hāc igitur quā a theologis asserun
 tur: si uere suos quisq; patimur manes & inferos in his corporibus esse credimus: qd
 aliud intelligendū est: q̄ mori animā cum ad corporis inferna demergitur: uiuere autē
 cum ad supera post corpus euadit. Dicendum est: quid his postea uiri sollicitior inq
 sitor philosophīā cultus adiecerit. Nā & qui primum Pythagorā & qui postea Pla
 tonem secuti sunt: duas esse mortes unā aiā: aiā alteram prodiderūt. Mori animal
 cum anima discedit e corpore: ipsam uero aiā mori asserentes cum a simplici & in
 diuiduo fonte naturā ī membra corporea dissipat. Et quia una ex his manifesta oib;
 nota est altera non nisi a sapientibus deprāhensa cāteris eam uitam esse credentibus.
 ideo hic ignoratur a plurimis: cur eundem mortis deū modo ditem modo imitē uo
 cemus: cum per alteram. i. aiā mortem absolui animā & ad ueras naturā diuitias
 atq; ad propriam libertatem remitti faustum nomē indicio sit: per alteram uero quā
 uulgo uita existimatur aiā de immortalitatis suā luce ad quasdā tenebras mortis im
 pelli uocabuli testemur horrore. Nam ut cōstet aiā: necesse in corpe anima uinciat.
 Corpus Ideo corpus demas: hoc ē uinculū. nuncupat & σωμα quasi quoddā σῆμα. i. aiā se
 iferorum pulchrū. Vnde Cicero pariter utrūq; significās corpus esse uinculū corpus esse sepul
 opinio chrū qd̄ carcer ē sepulcorū ait. Qui e corporū uinculis tāq; e carcere euolauerūt inferos
 platonica at̄ platonici nō in corpibus eē. i. nō a corporib; icipere dixerūt: sed certā mūdi istius p
 Mūd; di tē Ditis sedē. i. iferos uocauerūt. De loci uero ipsi; finib; iter se dissona publicarūt &
 uisus in ī tres sectas diuisa snia ē. Alii. n. mūdū ī duo diuiserūt: quoz alterū facit altez patit.
 duo Et illud facere dixerūt: qd̄ cum sit immutabile alteri cām & necessitatem pmutatio

nis imponit. Hoc pati quod permutaciones uariatur. Et immutabilem qdem mundi partem a spæra quæ aplanes dicitur usq; ad globi lunaris exordiū. Mutabilem uero a **Aiæ uita** luna ad terras usq; dixerunt. Et uiuere animas dum immutabili parte cōsistunt: mori & mors aut cum ad partē ceciderint permutatiōis capacem. Atq; iō inter lunam terrasq; locū mortis & inferiorum uocari: ipsamq; lunam uitæ esse mortisq; confinium: & aias inde in terram fluentes mori: inde ad supera meantes in uitam reuerti. Nec immerito ex- **Lunares** stimatum est. A luna. n. deorsum natura incipit caducorum: ab hac animæ sub nume **populi** rum dierum cadere & sub ipsis incipiunt: Deniq; illā ætheream terrā **Physici** uocauerunt & habitatores eius lunares populos nūcupauerūt quod ita esse plurimi: argumētis: quæ nunc longū est enumerare docuerunt. Nec dubiū est: quin ipsa sit mortalium corporū & auctor & cōditrix: adeo ut nōnulla corpora sub luminis eius accessu patiā **Mundi** tur augmēta: & hac decrescēte minuāt: Sed ne de re manifesta fastidiū **plixa assertio** alia diu- ne generet: ad ea quæ de inferiorū loco alii diffiniunt: transeamus. Maluerūt. n. mūdū **sio** alii in elemēta ter quater a diuidere: ut i primo numerent ordine: terra: aqua: aer: ignis quæ ē pars liquidior aeris uicina lunæ. Supra hæc rursus totidē numero: sed naturæ purioris elementa: ut sit luna p terra quā æthereā terrā a **physicis** diximus noiātam: aqua sit sperata mercurii: per ueneris: ignis in sole. Tertius uero elemētoꝝ ordo ita ad nos cōue: sus habeat: ut terrā ultimā faciat: & cæteris in mediū redactis in terrā desi- nat tam ima q̄ summa postremitas. Igit̄ spæra martia ignis habeat: aer iouis saturni aqua terra uero aplanes: in qua elysios cāpos eē puris aīs deputatos antiquitas nobis **Elysi cāpi** intelligendū reliquit. De his cāpis anima cū in corpus emittit: per tres elementoz or- dines trina morte ad corpus usq; descendit. Hæc est inter platonicos de morte aiæ cū in corpus truditur secūda snia: **Alii** uero (nā tres inter eos eē sniarum diuersitates ante **Mūdi ter** signauimus) in duas qdē & ipsi partes sicut primi faciunt: sed nō hisdē terminis diui- tia diuisio dunt mūdū: Hic. n. cælum quod aplanes spæra uocitet partē unā septē uero spæras quæ uagæ uocant̄ & quod inter illas ac terram est terrāq; ipsam alterā partē eē uolue- runt. Secūdū hos ergo quoz lectæ amicitior est rō: aiæ beatæ ab oī cuiuscūq; cōtagio ne corporis liberæ cælū possidet. Quæ uero appetentiam corporis & huius quā in ter- ris uitā uocamus ab illa specula altissima & perpetua luce despiciens desiderio latenti cogitauerit: pondere ipso terrenæ cogitationis paulatim in inferiora delabit̄. Nec sub- ito a pfecta incorporalitate luteū corpus induit: sed sensim p tacita detrimēta & lōgio- rem simplicis & absolutissimæ puritatis recessum in quædā syderei corporis incremē- ta turgescit. In singulis. n. spæris quæ cælo subiectæ sunt. ætherea subuolutione uestit̄ ut per eas gradatim sociati huius indumenti testei cōciliet̄. Et ideo totidem moribus quot spæras transit ad hanc peruenit: quæ in terris uita uocitat̄. descensus uero ipsius quo aiā de cælo in huius uitæ inferna delabit̄: sic ordo digere. zodiacū ita lacteis cir- **Ordo de** culis obliquæ circūflexiōis occurso ambiēdo amplectit̄: ut eū quæ duo tropica signa **scētis aiæ** capricornus & cancer ferunt̄: inter secer. Has solis portas **physici** uocauerunt: quia in **in corpus** utraq; obuiante solstitio ulterius solis inhibet̄ accessio: & fit ei regressus ad zone uiā: **Solis por** cuius terminos nūq̄ relinquit. Post has portas aiæ de cælo in terras meare: & de terris **tæ** in cælum remeare credunt̄. Ideo hoium una: altera deoz uocat̄. Hoium cancer: quia **portacā** per hūc in inferiora descēsus est. Capricornus deoz: qa per illū aiæ in ppriæ immortali- **cri hois ē** tatis sedē & in deoz numez reuertunt̄: Et hoc ē qd̄ **Homeri** diuina prudētia in antri **Porta Ca** itacēsis descriptōe significat **Hinc & Pythagoras** putat a lacteo circulo deorsū icipere **pricorni** **Ditis imperiū:** qa aiæ inde lapsæ uidentur iā a superis recessisse. Ideo primā nascētibus deorum

DE SOM.SCI.

Ditis ipe ait lactis alimoniam offerri: quia primus eis motus a lacteo incipit in corpora terrena la-
riū lac pri bentibus. Vnde & Scipioni de animis beatorum ostenso lacteo dictum est: Hinc pfe
ma alimo cti huc reuertunt. Ego descensuræ cū adhuc in cancro sunt quā illic positæ: necdū la-
nia cteum reliquerunt adhuc in numero sunt deorū. Cum uero ad leonem labendo perue-
aquarius di & qdā humanæ naturæ tironicia aquarius aut aduersus leoni est & illo oriēte mox
humanæ occidit: ideo cū sol aquarium tenet: manibus parentatur: ut pote in signo quod huma-
uitē cōtra næ uitæ cōtrariū uel aduersum ferat. Illinc ergo .i. a cōfinio quo se zodiacus lacteusq;
rius contingunt aīa descendens a terreti quæ sola forma diuina est: in conum defluendo p-
parēatio ducitur: sicut a puncto nascitū linea: & in longū ex indiuiduo pcedit: ibiq; a puncto suo
nis episco quod est nonas uenit in diadē quæ est prima detractio. Et hæc est essentia quā indiui-
pus duā eandēq; diuiduā. Plato in Thimæo cū de mundanæ aīæ fabrica loqueret: exp̄ssit.
Aīæ discē Animæ .n. sicut mundi ita & hoīs unius modo diuisionis reperient ignaræ: si diuinæ
lio naturæ simplicitas cogitetur modo capaces: cum illa per mundi: hæc per hoīs mēbra
diffundit. Anima ergo cū trahit ad corpus: in hac prima sui perductione siluestre tu-
crater li- intelligi: quo de libuta & grauata deducitur. Arcani huius indicium est & crater Li-
beri p̄ris beri patris ille sydereus in regione quæ inter cancrū est & leonē: locatus ebrietatē illic
obliuio primū descēsuris animis euenire silua influente significans: Vnde & comes ebrietatis
animarū obliuio illic incipit aīs latenter obrepere. Nā si animæ memoriā rerū diuinarū: quarū
in cælo erant cōsciæ ad corpora usq; deferēt: nulla inter hoīes foret de diuinitate dissen-
lio. Sed obliuionē quidē oēs descendendo hauriūt: aliæ uero magis minus aliæ. Et iō
in terris uerū: cū nō oībus liqueat: tñ opinant oēs: quia opinionis ortus est memoriæ de-
fectus. Hi tñ hoc magis inueniunt qui minus obliuionis hauserūt: quia facile reminiscū-
tur qd illic ante cognouerint. Hūc est: q; quæ apud latinos lectio: apud græcos uocat
Hyle repetita cognitio: quia cū uera discimus: ea recognoscimus: q̄ naturaliter noueramus an-
teq; materialis influxio in corpus ueniētes aīas ebriaret. Hæc est aut hyle: q̄ oē corpus
mundi quod ubicūq; cernimus ideis impressa formauit. Sed altissima & purissima ps
Nectarū eius qua uel sustentant diuina uel cōstāt: nectar uocat: & credit esse potus deorū: In-
lethē. fl. ferior uero & turbidior: potus aīarū. Et hoc est quod ueteres lethæū fluuiū uocauerūt
ipsum aut Liberū patrem orphaici νοῦν ὑλινόν suspicant intelligi: qui ab illo indiui-
liber p̄ris duo natus in singulos ipse diuidit: Ideo in illoꝝ sacris tradit titanio furore in membra
discerptus: & frustis sepultis rursus unius & integer emerisse: quia νοῦσ̄ quem dixim⁹
aīa recipit mentē uocari: ex indiuiduo p̄bendo se diuidendū & rursus ex diuiso ad indiuiduū re-
uerrendo & mundi implet officia: & naturæ suæ arcana non deserit. Hoc ergo primo
Satur. pondere de zodiaco & lacteo ad subiectas usq; sp̄as aīa delapsa dū & p̄ illas labitur
A ioue in singulis nō solū ut iā diximus luminosi corporis amicit̄ accessu: sed & singulos mo-
A marte tus quos in exercitio est habitura pducit: in saturni rōcinationē & intelligētiam quod
A sole λογιστικόν θεωρητικόν uocat: In iouis uim agēdi quod πρακτικόν dicit̄. in martis
A genere aīosiratis ardorē: qd̄ οὐμικόν nuncupat. In solis sentiēdi opinādiq; naturā: qd̄ αἰσθη-
A mer. τικόν & φανταστικόν appellat̄ Desiderii uero motū: qd̄ ἐπισημητικόν uocat̄ in ue-
A luna neris: p̄nunciādi & interpretandi quæ sentiat: qd̄ νεραμηνευτικόν dicit̄ orbe mercurii
est οηφντικόν uero .i. naturā plātādi & augēdi corpora ingressu globi lunaris exercet: &
est sicuta diuinis ultima ita in nostris terrenisq; oībus prima. Corpus enim s hoc sicut
lex reg

fæx regū diuinaz est: ita aialis est prima substātia. Et hæc est dria inter terrena corpora
 & supā cæli dico & syderū aliorūq; elemētoꝝ q; illa quidē sursum accersita sunt ad aia
 sedē: & immortalitatē ex ipsa natura regionis & sublimitatis imitatione meruerunt. Ad
 hæc uero terrena corpora aia ipsa deducit: & ideo mori credit: cū in caducā regionem
 & in sedē mortalitatis includit. Nec te moueat: q; de aia quam eē immortalē dicimus: **Mors a q**
 mortē totiēs noiamus. Etenim sua morte aia nō extinguit: sed ad tps obruit. Nec tpa **quæ sit**
 dimerfione beneficiū perpetuitatis eximitur. Cum rursus est corpore ubi meruerit cō
 tagione uitioꝝ penitus elimata purgarim ad parentis uitæ lucē restituta. in integrū re
 uertatur. Plene ut arbitror de uita & de morte animi diffinitio liquet: quam de adytis
 phiæ doctrina Ciceronis elicuit: Sed Scipio per quietē & in cælo: quod in pmiū cedit
 beatis: & pmissione immortalitatis aiatus tā gloriosam spem tanq̄ inclytā magis ma
 gisq; firmauit uiso patre. de quo utriū uiueret: cū adhuc uideret dubitare: quæsierat.
 Mortē igit male cœpit: ut uiue. et. Nec fesse contentus uiso parēte quē crediderat ex
 tinctū: ubi loq; posse cepit: hoc primū pbare uoluit: nihil se magis desiderare q̄ ut cū
 eo iā moraret. Nec tñ apud se quæ desiderabat faciēda cōstituit q̄ añ cōsuleret: quoz
 unū prudentiæ: alterū pietatis assertio est. Hūc ipsa uel cōsulētis uel pipientis uerba
 tractemus. Quæso in q̄ p̄ sanctissime atq; optime: qm̄ hæc est uita (ut audio Aphri
 canū dicere) qd moror in terris: quin huc ad uos uenire ppero? Nō est ita inqt ille. Ni
 si. n. cū deus hic cuius hoc tēplū est omneq; quod cōspicis: istis te corporis custodiis
 liberauerit huc tibi aditus patere non pōt. Hoies. n. sunt hac lege generati: qui tuerēt
 illum globū: quē in tēplo hoc mediū uides quæ terra dicit. Hisq; aiūs datus est ex il
 lis sempiternis ignibus q̄ sydera & stellas uocatis: quæ globosæ & rotundę diuinis aia
 tæ mentibus circulos suos orbelsq; cōficiunt celeritate mirabili. Quare & tibi publi &
 piis oibus retinēdus aiūs est in custodia corporis. Nec iniussu eius a quo ille est uobis **mors ē ap**
 datus ex hoium uita migrādū est: ne munus assignatum adeo diffugisse uideamini. **petēda nō**
 Hæc secta & pceptio Platonis est: qui in Phedrone diffinit hoī non esse sua spōte mo- **sibi ipsius**
 riendū. Sed in eodē tñ dialogo idē dicit mortē philosophantibus appetendā: & ipsam inferenda
 philosophiā meditationē eē moriēdi. Hæc sibi ergo cōtraria uident: sed nō ita est. Nā **Morte**
 Plato duas mortes hoīs nouit. Nec hoc nūc repeto quod superius dictū est. duas esse duæ hoīs
 mortes: unā animæ aialis alterā: sed ipsius quoq; aialis hoc est hoīs duas asserit mor
 tes: quarū unā natura: uirtutes alterā prestant. Homo. n. morit cū aia corpus relinqt **Mors q̄**
 solutū lege naturæ. Mori ēt dicit: cum aia adhuc in corpore cōstituta corporeas ille **patit a la**
 cebras philosophia docēte cōtēnit: & cupiditatū dulces insidias reliquaq; oēs exuuiē **pietibus**
 passiones. Et hoc est qd̄ superius ex secūdo uirtutū ordine: quæ solis philosophantib9
 aptæ sunt: euenire signauimus. Hanc ergo mortē dicit Plato sapientibus appetendā.
 Illā uero quā oibus natura cōstituit cogi uel inferri uel accersiri uetat docēs experēdā
 esse naturā. Et has causas huius aperiens sanctionis: quas ex usu regū quę i quotidiana
 cōuersione sunt: mutant. Ait. n. eos qui potestatis iperio tradunt in carcerē: nō oport
 tere inde diffugere priusq̄ potestas ipsa quæ claudit abire permiserit. Nō. n. uitari pœ
 nā furtiua discessione: sed crelere. Hoc quoq; addit nos esse in domino deoz: quoz
 tutela & puidētia gubernamur. Nihil autē esse inuito domino de his quæ possidet: ex
 eo loco in quo suū cōstituerat auferendū. Et sicut qui uitā mancipio extorquet alieno **Qui spō**
 crimine nō carebit: ita eū qui finē sibi domino necdū iubēte quæsiuerit: nō absolutiōe **te sibi**
 cōseq sed reatū. Hęc platonice secte inia altius Plotinus exequit. Oportet inq; aiam mortem
 post hoīem liberā corporeis passionibus inueniri: quā q de corpore uolēter extrudit: cōparāt

liberam esse non patitur. Qui. n. sibi sua sponte necem comparat aut pertusus necessitatis: aut metu cuiusq; ad hoc descendit aut odio: quæ oia inter passiones habent. Ergo & si ante fuit his sordibus pura: hoc ipso tñ quo exit extorta: sordescit. Deinde mortē debere: aīæ a corpore solutionē esse nō uinculū. Exitu autē coacto aīam circa corpus magis magisq; uinciri: Et re uera ideo sic extortæ animæ diu circa corpus eiusue sepulturam uel locum: in quo iniecta manus est: peruagant. Cū cōtra illæ aīæ quæ se in hac uita a uinculis corporeis philosophiæ morte dissoluunt: adhuc extante corpore cælo & syderibus inferant: Et ideo illam solā de uolūtariis mortibus significat esse laudabilē: quæ cōparatur phīæ rōne ut diximus non ferro prudentia non ueneno. Addit et solam esse naturalem mortem: ubi corpus aīam non aīa corpus relinquit. Constat. n. numerorū certam constitutamq; rōnem aīas sociare corporibus: Hi numeri dū super sunt: pseuerat corpus aīari: Cum uero deficiūt: mox archana illa uis soluitur qua societas ipsa cōstabat. Et hoc est quod fatū & fatalia uita tpa uocamus aīa ergo ipsa nō deficit: q̄ppe quæ immortalis atq; perpetua est: sed impletis numeris corpus fatiscit: Nec aīa lassatur aīando sed officiū suū deserit corpus: cū iam nō possit animari. Hinc illud est doctissimi uatis. Explebo numex reddatq; tenebris. Hæc est igitur naturalis uere mors cum finem corporis solus numerorū suorū defectus apportat: nō cum extorquet uita corpori adhuc idoneo ad cōtinuationē ferendi. Nec leuis est dīa uitā uel natura uel sponte soluendi. Aīa. n. cum corpore deseritur: pōt in se nihil retinere corporeum: si se pure cum in hac uita esset: instituit. Cū uero ipsa uolēter de corpore extrudit q̄a exit rupto uinculo non soluto: sit ei ipsa necessitas occasio passionis: & malis uinculis dum rūpit inficitur. Hanc quoq; superioribus adiicit rōnem non sponte pereūdi. Cum cōstet inq; remunerationem animis illic esse tribuendā pro mō perfectionis ad quam in hac uita unaquæq; peruenit. nō est precipitandus uitæ finis: cū adhuc pficiēdi esse possit accessio nec frustra hoc dictū est nā in archanis de aīæ reditu disputatiōibus ferē in hac uita delinquentes similes esse super equale solū cōdētibus: q̄bus denuo sine difficultate p̄sto sit surgere. Aīas uero ex hac uita cum delictorum sordibus recedentes æquandas his qui in abruptum ex alto præcipitiq; delapsi sunt: unde facultas nunq̄ sit resurgendi. Ideo ergo concessis utendum uitæ spaciis: ut sit perfectæ purgationis maior facultas. Ergo inges qui iā p̄fectæ purgatus est: manū sibi debet inferre cū nō sit ei cā remanēdi q̄a p̄fectū ulterius non requirit q̄ ad supna puenit: Sed hoc ipso quo sibi celerē finē spefruendæ beatitatis arcessit: irriteq; laqueo passionis: q̄a spes sicut timor passio est. Sed & cætera quæ superior rō inseruit: incurrit. Et hoc est: q̄ Paulus filium spæ uitæ uerioris ad se uenire p̄perantē phibet ac repellit: ne festinatū absolutionis ascensionisq; desiderium magis eum hac ipsa passione uinciat ac retardet. Nec dicit: q̄ nisi mors naturalis aduenerit emorī nō poteris: sed huc uenire nō poteris. Nisi. n. inq; cū deus istis te corpis custodiis liberauerit: huc tibi aditus patere nō pōt: q̄a scit iā receptus ī cælū nisi perfecte puritati cælestis habitaculi aditū nō patere. Pari autē cōstātia mors nec ueniēs per naturam timēda est nec cōtra ordinē cogenda natura. Ex his quæ Platonē quæq; Plotinū de uolūtaria morte pronunciaſse retulimus: nihil in uerbis Ciceronis quibus hanc phibet remanebit obscurū: Sed illa uerba quæ præter hoc sūt inserta repetamus. Hoies. n. sunt hac lege generati: qui tuerentur illum globū quē in templo hoc mediū uides: quæ terra dicit. Hisq; aīus datus est ex illis sempiternis ignibus: quæ sydera & stellas uocatis: quæ globosæ & rotundæ diuinis aīate mentibus circulos suos orbescq; cōficiūt celeritate mirabili. De terra cur globus dicat in medio mūdo positus plenius differemus

differemus cū de nouem speris loquemur. Bene autē uniuersus mundus dei templum **Mundus**
 uocatur: pp illos qui existimant nihil esse aliud deum nisi cælum ipsum & cœlestia ista **dicitur Dei**
 quæ cernimus. Iō ut summi omnipotentiam dei oñderet posse uix intelligi: nunq̄ uide **Templū**
 ri: q̄cqd humano subicit aspectui templū eius uocauit: qui sola mente cōcipit: ut qui
 hæc uenerat ut templa: cultū tñ maximū debeat cōditori: sciatq; q̄sqs in usum templi
 huius inducit ritu sibi uiuendū sacerdotis: Vnde & quasi quodā publico p̄conio tātā
 humano generi diuinitatē inesse testatur: ut uniuersos syderei animi cognatione nobi
 liter. Notādū est q; hoc loco aīum & ut pprie & ut abusiue dicit: posuit. Animus n.
 proprie mens est quā diuiniore aīa nemo dubitauit. Sed nōnūq̄ sic & aīam usurpan
 tes uocamus. Cū ergo dicit: Hisq; aīus datus ē ex illis sempiternis ignibus: mentē p̄ **Animus**
 stat intelligi quæ nobis pprie cū cælo syderibusq; cōis est. Cū uero ait: Retinēdus aīus
 est in custodia corporis: ipsam tūc aīam noīat quæ uincit custodia corporali: cui mēs
 diuina nō subdit. Nunc qualiter nobis aīus id est mēs cum syderibus cōis sit: fm theo **Deus pri**
 logos differamus. Deus qui prima cā & est & uocat: unus oīum quæq; sunt quæq; ui **ma causa**
 dentur esse princeps & origo est. Hic sup abundantī maiestatis fœcunditate de se mē **Mens**
 tem creauit. Hæc mens quæ nouσ. uocat: qua patrem inspicit plenam similitudinem
 seruat auctoris Animam uero de se creat posteriora respiciens. Rursus aīa partē q̄ in
 tuetur induitur ac paulatim regrediente respectu in fabricam corpore: incorporea ipsa
 degenerat. Hæt ergo & purissimā ex mēte: de qua est nata rōnem: quod λογικον uo **Animæ**
 catur ex sua natura accipit præbendi sensus præbendiq; incrementi seminarium: quorū **origo &**
 unū αἰσθητικον: alterū λογικον nuncupat. sed ex his primū. i. logicon quod inatum **eius ptes**
 sibi ex mente sumpsit sicut uere diuinū est: ita solis diuinis aptū. Reliq̄ duo æstheticō **Ratio**
 & phyticon ut a diuinis recedunt: ita cōuenientia sunt caducis. Aīa ergo creans sibi cō
 densq; corpora. Nā iō ab aīa natura incipit: quā sapientes de deo & mēte nouσ noīant **αἰσθητι**
 ex illo mero ac purissimo fonte mentis quem nascendo de originis suæ hauserat copia **κον. i. sen**
 corpora illa diuina uel supera cæli dico & syderum: quæ prima cōdebat animauit. di **sitiuū φυ**
 uinæq; mentes oībus corporibus: quæ in formam teretem. i. in spæræ modū formant **τικον. i.**
 infusæ sunt. Et hoc est quod cū de stellis loqueretur ait: quæ diuinis aīatæ mētibus. In **generati**
 inferiora uero ac terrena degenerans fragilitatē corporum caducorū deprehēdit merā **uum**
 diuinitatē mentis sustinere non posse: immo partem eius uix solis humanis corporib9
 conuenire: q̄ & sola uident erecta tanq̄ ad supera ab imis recedat: & sola cælum facile **Mentis se**
 tanq̄ semp erecta suspiciunt: solisq; inest uel in capitæ spæræ similitudo quā formā di **des**
 ximus solam mentis capacem. Soli ergo hoī rōnem. i. uim mentis infudit: cui sedes in
 capite est. Sed & geminā illam crescendi sentiendiq; naturā: q̄ caducum est corpus:
 inseruit. Et hinc est: q; homo & rōnis compos est: & sentit & crescit: solaq; rōne meruit
 præstare cæteris aīalibus: quæ q̄a semper prona sunt: & ex ipsa quæq; suspicendi diffi
 cultate a superis recesserunt: nec ullam diuino corporū similitudinem aliqua sui parte
 meruerūt: nihil ex mente sortita sunt: & ideo rōne caruerūt. Duo quoq; tñ adepta sūt
 sentire uel crescere. Nam siqd in illis similitudinem rōnis imitatur: nō rō sed memoria
 est: & memoria nō illa rōne mixta sed quæ hebetudinem seu suū quinq; comitatur. de
 qua plura nūc dicere (qm̄ ad præsens opus non attinet) omitemus. Terrenorū corpo
 rum tertius ordo in arboribus & herbis est: quæ carent tam rōne q̄ sensu. Et q̄a crescen
 di tantū modo usus in his uiget: hac sola pte uiuere dicunt: Hunc rerū ordinē & Vir **Principio**
 giliius expressit. Nam & mundo aīam dedit: & ut puritati eius attestare: mentē uoca **cælum in**
 uit. Cælū. n. ait & terras & maria & sydera spiritus intus alit. i. aīa. Sicut alibi p̄ spira **uari.**

mento aiam dicit. Quantū ignes animarūq; ualent: Et ut illius mundanæ aia affereret dignitatē: mentē esse testatus est: Mens agit molē. Nec nō ut ostenderet ex ipsa aia constare & aīari uniuersa quæ uiuūt: addidit: Inde hoīum pecudūq; genus & cætera. Vtq; affereret eūdē semp in aia eē uigorē: sed usum eius hebescere in aīalibus corporis densitate adiecit. Quantū nō noxia corpora tardāt & reliqua. Secūdū hæc ergo cū ex summo deo mens ex mēte aia sit. Anima uero & condat & uita cōpleat oīa quæ sequūtur cunctaq; hic unus fulgor illuminet: & uniuersis appareat: ut in multis speculis p ordinē positus uultus unus Cūq; oīa continuis successiōibus se sequant degenerantia per ordinē ad imū meandī inueniet pressius intuenti a summo deo usq; ad ultimā reze fecem una se mutuis uinculis & religans: & nusq; interrupta connexio. Et hæc est Homeri cathena aurea: quam pēdere de cælo in terras deū iussisse cōmemorat. His ergo dictis solū hoīem constat ex terrenis oibus mentis. i. animi societatem cum cælo & syderibus habere cōem. Et hoc est quod ait: Hisq; animus datus est ex illis sempiternis ignibus quæ sydera & stellas uocatis. Nec tñ ex ipsis cælestibus & sempiternis ignib⁹ nos dicit animatos. Ignis. n. ille licet diuinum tñ corpus est. Nec ex corpore quauis diuino possemus aīaris sed unde ipsa illa corpora quæ diuina & sunt & uidēt aīara sunt id est ex ea mundanæ aīæ parte quā diximus de pura mēte cōstare. Et iō postq; dixit: Hisq; aīus datus est ex illis sempiternis ignibus quæ sydera & stellas uocatis: mox adiecit: quæ diuinis aīatæ mētibus: Vt p sempiternos ignes corpus stellarū p diuinas uero mentes earū aīas manifesta descriptione significet. & ex illis in nras uenire aīas uim mentis ostendat. Non ab re est: ut hæc de aīa disputatio in fine snias oīum: q de aīa uident p nunciassent: cōtineat. Plato dixit aīam essentiā se mouētē. Xenocrates numerū se mouentē: Aristoteles εντελεχεια: Pythagoras & Philolaus aīoniam: Possidonius ideā Asclepiades qnq; sensuū exercitiū sibi cōsonū: Hippocrates spūm: tenuē p corp⁹ oē dispū: Heraclitus pōticus lucē. Heraclitus physicus scitillā stellaris assentire: Zenō cōcretū corpī spūm: Democritus spū infertū athomis hac facilitate motus: ut corpus illi oē sit puiū. Criolaus pīpatheticus cōstare eā de qnta essentia Hipparcus ignē: Anaximenes aera: Empedocles & Cricias sāguinē: Parmēides ex terra & igne: Exonephātes ex terra & aq; Boetos ex aere: & igne: Epicurus spēm ex igne & aere & spū mixtā: Obtinuit tñ nō minus de icorporalitate ei⁹ q de imortalitate snia. Nūc uideam⁹ q sint hæc duo noīa quorū pariter meminit cū dicit: q sydera & stellas uocatis. Neque .n. hic res una gemina appellatiōe mōstrat: ut ensis & gladius. Sed sunt stelle qdē singulares: ut erraticæ qnq; & cæteræ q nō admixte aliis sole ferūt: sydera uero q in aliqđ signū stellarū pluriū cōpositiōe formāt: ut aries taurus ut andromeda pseus uel corona & quæcūq; uariarū genera formarū i cælū recepta credūt. Sic & apud grecos ασῆς & ασπον diuersa significāt. Et. n. aster stella una ē & astrō signū stellis coactū: qd nos sydus uocam⁹: Cū uero stellas globosas & rotūdas dicat: nō singulariū tñ exprimit spēm sed & earū quæ in signa formāda cōueniūt. Oēs. n. stellæ inter se & si in magnitudine aliquā nullā tñ habēt in specie dīam. Per hæc aut duo noīa solide spæra describit quæ nec ex globo si rotunditas desideret: nec ex rotunditate si globus desit efficit: cū altere forma: alterū soliditate corporis deserat. Spæras aut hic dicimus ipsarū stellarū corpora quæ oīa hac specie formata sunt: Dicunt præterea spæra & aplanes illa quæ maxima & est subiectæ septem per quas duo lumina & quinque uagē discurrunt. Circi uero & orbis duarū sunt rez duo noīa. Et his noībus quidē alibi aliter est usus. Nam & orbē pro circulo posuit ut orbem lacteū: & orbē pro spæra: ut nouē tibi orbibus uel

potius

potius globis. Sed & circi uocatur: qui spara maximam cingunt: ut eos sequens tractatus ostendat: quorum unus est lacteus de quo ait: inter flamas circus elucens. Sed hic hog nihil neque circi neque orbis nomine uoluit intelligi. Sed est orbis in hoc loco stella una integra & perfecta conuersio. i. ab eodem loco post emesum spare: per quam mouet ambitum in eundem locum regressus. Circus autem est hic linea ambiens spara: ac ueluti semitam faciens per quam lumen utrumque discurrit & inter quam uagantium stellarum error legitimus coercet. Errantes quas ideo ueteres errare dixerunt: quia & cursu suo ferunt: & contra spara maxime. i. ipsius caeli impetum contrario motu ad orientem ab occidente uolunt: & omnium quidem par celeritas motus similis & idem est modus meandi: sed non omnes eodem tempore circos suos orbibusque conficiunt. Et ideo est celeritas ipsa mirabilis quia cum sit eadem omnium: nec ulla ex illis aut celerior esse possit aut segnior: non eodem tempore spacio omnes ambitum suum peragunt. Causam uero sub eadem celeritate disparis spacia aptius nos sequentia docebunt. His de syderum natura & sidera hominum mente narratis: rursus filium pater ut in deos pius ut in homines iustus esset hortatus: praemium rursus adiecit: ostendens lacteum circum uirtutibus debitum & beatorum ceterum refertum. Cuius meminit his uerbis. Erat autem is splendidissimo candore inter flamas circus lucens: quem uos (ut a graecis accepistis) orbem lacteum nuncupatis. Orbis hic idem quod circus in lactei appellatione significat. Est autem lacteus unus e circis: qui ambiunt caelum: & sunt praeter eum numero decem de quibus quae dicenda sunt proferemus: cum de hoc competens sermo processerit. Solus ex omnibus hic subiectus est oculis ceteris circumcis magis cogitatione quam uisu comprehendendis. De hoc lacteo multi inter se diuersa senserunt: causasque eius alii fabulosas naturales alii protulerunt. Sed nobis fabulosa reticentes ea tantummodo: quae ad naturam eius uisae sunt pertinere: dicemus. Theophrastus lacteum dixit esse compagem: quia de duobus hemisphaeriis caeli spara solidata est. Et ideo ubi horae utriusque conueniant: notabile claritatem uideri. Diodorus ignem esse densam concretamque naturam in una corui limitis semitam discretionem mundanae fabricae coaceruante concretum. Et ideo uisum intuentis admittere reliquo igne caelesti lucem suam nimia subtilitate diffusam non subiciente conspectui. Democritus innumeras stellas breuesque omnes quae spisso tractu in unum coactae spacia quae angustissima interiacent optis uicinae sibi undique: & ideo passim diffusae lucis aspergine continuu iuncti luminis corpus ostendunt. Sed possidonius cuius diffinitioni plurius consensus accessit: ait lacteum caloris esse syderei infusionem: quam ideo aduersa zodiaco curuitas obliquauit: ut quoniam sol nunquam zodiaci excedendo terminos ex parte feruoris sui parte caeli reliqua desererebat: hic circus a uia solis in obliquum recedens uniuersitatem flexu calido temperaret. Quibus autem partibus zodiacum intersecet: superius relatum est haec de lacteo. Decem autem alii circi. x. Zodiacus arcus ut diximus circi sunt: quorum unus est ipse zodiacus: qui ex his decem solus potuit latitudinem hoc modo quem referemus adipisci. Natura caelestium circumis incorporealis est linea quae ita mente concipitur: ut sola longitudine censeatur: latum habere non possit. Sed in zodiaco latitudinem signorum capacitas exigebat. Quantum igitur spacia lati dimensio porrectis syderibus occupabat: duabus lineis limitatum est. Et terna ducta per medium ecliptica uocatur: quia cum cursum suum in eadem linea periter sol & luna conficiunt: alterius eorum necesse est uenire defectum: solis si ei tunc luna succedat: lunae si tunc aduersa sit soli. Ideo nec sol unquam deficit: nisi cum tricesimus lunae dies est: & nisi quontodecimo cursus sui die nescit luna defectum. Sic. n. euenit ut autem luna contra solem positae ad mutuandum ab eo solitum lumen sub eadem iuetus linea terre conus obstat: aut soli ipsa succedens obiectu suo ab humano aspectu lumen eius repellat. In defectu ergo sol ipse nil patitur: sed non fraudatur aspectu. Luna uero circa proprium defectum

Orbis

Circus

Errantes

Stellae

Lacteus

circus

Circi. x.

Zodiacus

arcus

Ecliptica

Linea

eclipsi solis

et lunae

laborat nō accipiendo solis lumen: cuius beneficio noctē colorat. Quod sciens Virgilius disciplinaz oīum peritissimus ait: Defectus solis varios lunazq; labores. Quāuis igit triū lineaz ductus zodiacū & claudat & diuidat: unū tñ circū auctor uocabulo- rū dici uoluit antiquitas. Quīq; alii circuli paralleli uocant. Horū medius & maximus Circuli. v. est æquinoctialis. Duo extremitatibus uicini: atq; ideo breues: quoq; unus septētrio- æquino- ctialis nalis dī: alter australis. Inter hos & medium duo sūt tropici maiores ultimis: medio minores: & ipsi ex utraq; pte zonæ uisæ terminū faciūt. Præter hos duo sunt alii circu- Septētrio- li qbus nomē dedit iperfecta cōuersio: Ambientes. n. septētrionalē uerticē: atq; inde nalis in diuersa diffusi & se i summo interfecāt: & quīq; parallelos i quaternas ptes æquali- Australis ter diuidūt zodiacū interfecātes: ut unus eoz per arietē & librā: alter per cancrū atq; tropici capricornū meando decurrat: sed ad australe uerticē nō peruenire credunt. Duo qui duo ad numez p̄dictum supsunt: meridianus & orizō nō scribunt in sp̄era quia certū lo- meridia- cum habere nō possunt: sed p diuersitate circūspiciētis habitātisue uariant. Meridia- nus est. n. quē sol cū super hoīum uerticē uenerit: ipsum diē medium efficiendo desi- gnat. Et q̄a globositas terræ habitatiōes oīum æquales sibi esse nō patitur: nō eadem circulus pars cæli oīum uerticē despicit. Et ideo unus oibus meridianus esse nō poterit: sed sin- gulis super uerticē suū proprius meridianus efficit. Similiter facit sibi orizontē circū Orizon- spectio singuloz. Orizō est. n. uelut quodā circo designatus terminus cæli qd̄ super circulus terrā uidet. Et q̄a ad ipsum uere finē nō pōt humana acies puenire: quātū quisq; ocu- los circūferendo cōspexit p̄priū sibi cæli: qd̄ sup terrā est: terminum facit. Hic orizō Mensura que sibi uniuscuiusq; circūscribit aspectus: ultra trecētos & sexaginta stadios lōgitudi- Orizōtis nem intra se cōtinere nō poterit. Centū. n. & octuaginta stadios nō excedit acies cōtra uidētis. Sed uisus cū ad hoc spaciū uenerit: accessu deficiēs in rotūditatem recurrēdo curuat. Atq; ita fit: ut hic numerus ex utraq; pte geminat⁹ tricētoz sexaginta stadioz spaciū qd̄ intra orizōtē suū cōtinet: efficiat sempq; q̄tū ex huius spaciū pte postea pce- dēdo demiseris: tm̄ tibi de iteriore sumet: & idē orizō semp quātacūq; locoz trāsgres- sione mutat. Hunc autē quē diximus admittit aspectū aut i terris æqua planicies: aut pelagi tranquilla libertas: q̄ nullā oculis obiicit offensam. Nec te moneat: q̄ sæpe i lōgis- simo positū montē uidem⁹: aut q̄ ipsa cæli supna suspicimus. Aliud est. n. cū se ocu- lis ingerit altitudo: aliud cū p planū se porrigit & extēdit intuitus: i quo solo orizōtis circus efficit. Hæc de circis oibus qbus cælū cingit: dicta sufficiāt. Tractatum ad se- quētia trāsseramus ex quo mihi oīa contēplāti p̄clara cætera & mirabilia uidebantur. Erant autē hæc stellæ: quas nunq̄ ex hoc loco uidimus: & hæc magnitudines oīum quas esse nunq̄ suspicati sumus. Ex qbus erat ea minima q̄ ultima a cælo citima terris luce lucebat aliena. Stellaz autē globi terræ magnitudinē facile uincebāt. Dicēdo: Ex quo mihi oīa cōtemplāti: id qd̄ supra diximus affirmat: in ipso lacteo Scipionis & paren- tum per somnium contigisse cōuentum. Duo sunt autē præcipua: quæ in stellis se ad- miratum refert: aliquaz nouitatē & omnium magnitudinem. Ac prius de nouitate post de magnitudine differemus. Plene & docte adiciēdo: quas nunq̄ ex hoc loco ui- dimus: causam cur a nobis non uideātur: ostendit. Locus. n. nostræ habitatiōis ita po- situs est: ut quædā stellæ ex ipso nunq̄ possint uideri: quia ipsa pars cæli in qua sunt: nunq̄ potest hic habitātibus apparere. Pars. n. hæc terræ quæ incolit^r ab uniuersis ho- minibus qui nos inuicem scire nō possumus ad septētrionalem uerticē surgit: & spæ- Vertex septētrio- nalis ralis cōuexitas australem nobis uerticē in ima demergit. Cum uero semper circa ter- ram ab ortu in occasum cæli sp̄era uoluat: uertex hic qui septētriones habet: quoquo

uersum mundana uolubilitate uertat: qm̄ super nos est: semp a nobis uidetur: ac semper ostēdit arctos oceani metuentes æquore tingi. Australis cōtra quasi semel nobis p̄ habitatiōis nr̄ae positiōe demersus: nec ipse nobis unq̄ uidet: nec sydera sua: quibus & ipse sine dubio insignit: ostēdit. Et hoc est quod poeta naturæ ipsius cōsciū dixit. Hic uertex nobis semper sublimis: at illum

Vertex
Australis

Sub pedibus stix atra uidet manesq̄ profundi.

Sed cū hanc diuersitatē caelestibus partibus uel semp uel nunq̄ apparēdi terræ globositas habitātibz faciat: ab eo qui in cælo ē oēs sine dubio cælū uidetur nō impediēte aliquā p̄tem terræ: quæ tota puncti locū p̄ cæli magnitudinē uix obtinet. Cui ergo australis uerticis stellas nunq̄ de terris uidere contigerat: ubi circumspectu libero sine offensa terreni obicis uisæ sunt: iure q̄si nouæ admirationē dederūt. Et q̄ intellexit cām pp̄ quā eas nunq̄ ante uidisset: ait: Erat aut̄ hæ stellæ quas nunq̄ ex hoc loco uidim⁹.

Hunc locū demonstratiue terrā dicens: in quā erat dū ista narraret. Sequit̄ illa discussio: qd̄ adiecit quid: sit: Et hæ magnitudines oīum quas eē nunq̄ suspicati sum⁹. Cur aut̄ magnitudines quas uidit in stellis: nunq̄ hoies suspicati sint: ipse patefecit addendo. Stellarz aut̄ globi terræ magnitudinē facile uincebāt. Nam qn̄ homo: nisi quē doctrina phiæ supra hoīem: imo uero hominē fecit: suspicari pōt stellam unā omni terra esse maiorē: cum uulgo singulæ uix facis unius flāmam æquare posse uideant. Ergo tunc eaz̄ uere magnitudo asserta creditur si maiores singulas q̄ est ois terra eē cō-

Magnitudo
Stellarz

stiterit: quod hoc mō licet recognoscas. Punctū dixerunt eē geometræ: quod ob incōprehensibilē breuitatē sui in partes diuidi nō possit: nec ipsum pars aliqua sed tm̄modo signū esse dicat. Phisici terram ad magnitudinē circi: per quē sol uoluit: puncti modū obtinere do: uere. Sol aut̄ quāto minor sit circo pp̄rio: deprehensum est manifestissimis dimentionū rōnibus constat mensurā solis ducētēsimā sextamdecimā partem hīe magnitudinis circi: per quē sol ipse discurret. Cū ergo sol ad circū ps certa sit: terra uero ad circū solis punctū sit: qd̄ pars esse nō possit sine cunctatione iudicii solē cōstat terra esse maiorē: si maior est pars eo qd̄ partis nomē nimia breuitate non capit. Verz solis circo superiorz stellarz circos certū est esse maiores: si eo qd̄ cōtinet id qd̄ cōtinet maius est. Cū hic sit caelestiū spæræz ordo: ut a superiore unaquæq̄ inferior ambiatur. Vnde & lunæ spærā quasi a cælo ultimā & uicinā terræ minimā dixit. cum terra ipsa in punctū quasi uere iā postrema deficiat. Si ergo stellarz superiorz circi ut diximus circo solis sunt grādiōres: singulæ aut̄ huius sunt magnitudinis: ut ad circū unaquæq̄ suū modū partis obtineat: sine dubio singulæ terra sunt ampliores: quā ad solis circū: q̄ superioribus minor ē: punctū eē pdiximus. De luna si uere luce lucet aliena: sequētia docebūt: Hæc cum Scipiōis obtut⁹ nō sine admirationē pcurrēs ad terras usq̄ fluxisset: & illic familiaris hæsisset: rursus aut̄ monitu ad supiora reuocatus ē: ipsum a cæli exordio spæræz ordinē in hæc uerba monstrātis. Nouē ubi orbib⁹ uel potius globis cōnexa sunt oīa: quoz̄ unus est caelestis extimus q̄ reliquos oēs cōplectit̄

Punctus

Globi uel sumus ipse deus arcēs & cōtinēs cæteros: i quo sunt ifixi illi q̄ uoluunt stellarz cursus orbis. ix. sēpiterni. Huic subiecti septē: q̄ uersant̄ retro cōtrario motu atq̄ cælū. E qb⁹ unū glo Cælestis bñ possidet illa: quā i terris saturniā noīant. Deidē ē hoīum generi p̄sper⁹ & salutaris Saturniæ ille fulgor: q̄ dī iouis. Tū rutilus horribilisp̄ terris: quē martiū dicitis. Deidē subter globus mediā fere regionē sol obtinet dux & princeps & moderator luminū reliquoz̄ mēs mū iouis di & tēperatio tāta magnitudinē: ut cūcta sua luce lustret & cōpleat. Hūc ut cōites cō Martis sequunt̄ ueneris alter alter mercurii cursus. Infimoz̄ orbe luna radiis solis accēta cō-

Globi uel
Cælestis
Saturniæ
Martis
Solis

DE SOM. SCI.

uertitur. Infra autē eā nihil est: nisi mortale & caducū p̄ter aīos munere deoz̄ hoīum
Veneris generi datos. Supra unā sunt æterna oīa. Nā ea q̄ est media & nona tellus neq; moue
Mercurii tur & infima ē: & in eā ferunt̄ oīa nutu suo pōdera. Totius mūdi a sūmo in imū dili-
Lunæ gens in hūc locū collecta descriptio ē: & integrū quodā uniuersitatis corpus effingit̄
τοπικῶν qđ quidā **τοπικῶν**. i. oē dixerunt. Vnde & hic dicit cōnexa sunt oīa. Virgil⁹ uero ma-
gnū corpus uocauit: Et magno se corpe miscet. Hoc at̄ loco Cicero rez̄ q̄rendaz̄ ia-
ctis seminibus multa nobis excolēda legauit. De septē subiectis globis ait. q̄ uersant̄
retro cōtrario motu atq; cælū. Quod cū dicit: admonet ut q̄ramus si uersat̄ cælū &
si illi septē & uersant̄ & cōtrario motu mouent̄. Aut si hunc esse speraz̄ ordinē quem
Cicero refert: platonica cōsentit auctoritas. Et si uere subiecta sunt: quo pacto stelle
eaz̄ oīum zodiacū lustrare dicant̄: cum zodiacus & unus & in sūmo cælo sit: quæue-
rō in uno zodiaco aliaz̄ cursus breuiores: aliaz̄ faciat lōgiorez̄? Hæc. n. oīa in exponē-
do eaz̄ ordine necesse est asserant̄. Et postremo q̄ rōne in terrā ferant̄ sicut ait oīa nu-
tu suo pondera? Versari cælū mundanæ aīæ natura & uis rō decet. cuius æternitas in
motu est: q̄a nunq̄ motus relinqt̄ qđ uita nō deserit. Nec ab eo uita discedit in quo ui-
get semp̄ agitatus. Igit̄ & cæleste corpus qđ mundi aīa futurū sibi imortalitatis par-
ticeps fabricata est ne unq̄ uiuendo deficiat: semp̄ in motu est & stare nescit: q̄a nec ip-
sa stat aīa q̄ impellit̄. Nā cum aīa quæ incorporea est: essentia sit in motu: primū autē
oīum cæli corpus aīa fabricata sit: sine dubio in corpus hoc primū ex incorporeis mo-
tus natura migravit. Cuius uis integra & incorrupta nō deserit: qđ primū cœpit mo-
uere. Ideo uero cæli motus necessario uolubilis est: q̄a cū semp̄ moueri necesse sit: ul-
tra autē locus nullus sit quo se tendat accessio: cōtinuatōe p̄petuæ in se reditiōis agita-
tur. Ergo in quo pōt uel habet currit: & accedere eius reuolui est: quia sp̄æz̄ sp̄acia &
loca cōplectentis oīa unus est cursus totari. Sed & sic aīam sequi semp̄ uidet̄: quæ in
ipsa uersitate discurrit. Dicemus ergo q̄ eam nunq̄ repiat: si semp̄ hanc sequit̄ imo
semp̄ eam repit: quia ubiq; tota ubiq; p̄fecta est. Cur ergo si q̄ q̄rit reperit nō quiescit?
quia & illa requietis ē inscia. Staret. n. si usq; stantē aīam repiret. Cū uero illa ad cuius
appetentiā trahit̄: semp̄ in uniuersa se fundat: semp̄ & corpus se in ipsam & per ipsam
tor̄ q̄t. Hæc de cælesti uolubilitatis arcano pauca de multis plotino auctore repta suf-
ficient: Quod autē hunc istū extimum globū: q̄ ita uoluit̄: summū deū uocauit: non
ita accipiendū est: ut ipse prima cā & deus oīpotentissimus existimat̄: cū globus ipse
qđ cælū est: aīa sit fabrica: aīa ex mēte p̄cesserit: mens ex deo qui uere sūmus est p̄-
creata sit. Sed sūmum quidē dixit ad cæteroz̄ ordinē: qui subiecti sūt: unde mox sub-
iecit arcēs & continēs cæteros. Deū uero q̄ nō mō imortalē aīal ac diuinū sit plenum
indlytæ ex illa purissima mente rōnis: sed q̄ uirtutes oēs: quæ illā primæ oīpotētiam
sūmitati sequunt̄: aut ipse faciat cōtineat: Ipsum deniq; iouē ueteres uocauerunt: &
apud theologos iuppiter est mundi aīa. Hinc illud est: Ab ioue p̄cipiū musæ: iouis
oīa plena. Quod de Ataro poetæ alii mutuati sunt: qui de syderibus locuturus a cæ-
lo in quo sunt sydera exordiū summēdum esse decernēs ab ioue incipiēdum esse me-
morauit: Hinc Iuno & soror eius & coniuux uocat̄. Est autē Iuno aer: & dicit̄ soror:
quia iisdē seminibus quibus cælum ēt aer est p̄creatus: cōiuux quia aer subiectus est
cælo. Hic illud accipiēdum est: q̄ p̄æter duo lumina & stellas quinq; q̄ appellat̄ ua-
gæ: reliquas oēs alii infixas cælo nec nisi cum cælo moueris alii quoz̄ assertio uero p̄-
pior est has quoz̄ dixerūt suo motu: p̄æter qđ cū cæli conuersione ferunt̄ accedere.
Sed p̄pter imensitatem extimi globi excedētia credibilem numez̄ sæcula in una eas

**Quare iu-
no iouis
& soror &
Coniuux
dicatur
Stellæ
fixæ**

cursum sui ambitōe consumere: & nō nullū earū motū ab hoīe sentiri: cū non sufficiat
 humanæ uitæ spaciū ad breue saltē punctum tā tarde accessiōis dephendendū. Hinc
 Tullius nullius secte ilcius ueteribus approbatæ simul attigit utrāq; sniam dicendo:
 In quo sunt ifixi illi q uoluūt stellaz cursus sempiterni. Nā & infixos dixit: & cui sus
 hre nō tacuit. Nunc utrū illi septē globi: q subiecti sunt cōtrario (ut ait) q̄ cælū uerticē
 motu ferant argumētis ad uey ducētibus requiramus. Solē ac lunā & stellas quiq;
 qbus ab errore nomē est: p̄ter qd̄ secū trahit ab ortu in occasum cæli diurna cōuersio
 ipsa suo motu in oriente ab occidēte pcedere nō solis lrāz pphanis: sed multis quoq;
 doctrina uiciatis abhorrere a fide ac mōstro simile iudicatū est. sed apud pressius in
 tuentes ita esse uey constabit: ut nō solum mēte concipit sed oculis quoq; ipsis possit
 pbari. Tñ ut nobis de hoc sit cū pertinaciter negāter tractatus: age quisquis tibi hoc
 liquere dissimulas: simul oīa quæ uel contētio tibi fingit detractans fidē: uel quæ ipsa
 ueritas suggerit in diuisiones mēbra mutamus. Has erraticas cū luminibus duobus
 aut infixas cælo: ut alia sydera nullū sui motum nostris oculis iudicari: sed ferri mun
 danæ confusiōis impetu: aut moueri sua quoq; accessiōe dicemus. Rursus si mouentē
 aut cæli uiā sequunt ab ortu in occasum & cōi & suo motu meantes: aut cōtrario re
 cessu in orientē ab occideōis parte uersat. Præter hoc (ut opinor) nihil pōt uel eē uel
 fingi. Nunc uideamus quid ex his poterit ueri probari. Si infixæ essent: nunq̄ ab eadē
 statione discederent: sed in eisdē locis semp ut alia uiderent. Ecce. n. de infixis uergilię
 nec a sui unq̄ se copulatōe dispergunt nec hyadas quæ uicinæ sunt deserunt: aut orio
 nis proximā regionē relinquunt. Septentrionū cōpago non soluit. Anguis qui inter
 eos labitur: semel circūfusum non mutat amplexū. Hæ uero modo in hac mō in illa
 cæli regione uisunt. Et sæpe cum in unū locū duæ pluresue conuenerint: & a loco tñ
 in quo uisæ sunt simul: & a se postea seperant. Ex hoc eas non esse cælo infixas oculis
 quoq; approbatibus constat. Igitur mouent: nec negare hoc qsq; poterit qd̄ usus af
 firmat. Querēdum est ergo utrum ab ortu ad occasum: an in contrariū motu pprio
 reuoluant. Sed & hoc q̄rentibus nobis non solū manifestissima ratio: sed uisus quoq; **Ordo si**
 ipse mōstrabit. Consideremus. n. signoz ordinē: qbus zodiacū diuisum uel distinctū **gnorum**
 uidemus: & ab uno signo qd̄ ibet ordinis eius sumamus exordiū. Cū aries exoritur: **Zodiaci**
 post ipsum taurus emergit. Hūc gemini insequunt: hos cācer: & per ordinē reliqua.
 Si iste ergo in occidente ab oriēte pcederent: nō ab ariete in tauz qui retro latus est:
 nec a tauro ī geminos signū posterius: uoluerent sed poti⁹ a geminis in tauz & a tau
 ro ī arietē recta & mūdanz uolubilitatis cōsona accessiōe. pdirent. Cū ergo a primo
 in signū secundū a secūdo ad tertiū & inde ad reliq; quæ posteriora sunt: reuoluant:
 signa aut īfixa cælo ferant sine dubio cōstat has stellas nō cū cælo sed contra cælum
 moueri. Hoc ut plene liqueat: astruamus de lunæ cursu: quę & claritate sui & ueloci
 tate notabilior ē Luna postq̄ a sole discedēs nouata est: secūdo fere die circa occasum
 uidet: & quasi uicina soli quē nup reliquit: postq̄ ille demersus est: ipsa cæli marginē **Lunæ cur**
 tenēt antecedenti sup occidēs. Tertio die tardius occidit q̄ secūdo: & ita quotidie lon
 gius ab occasu recedit: ut septimo die circa solis occasum in medio cælo ipsa uideat. **sus**
 Post alios uera septē cū ille mergit: hæc orit: adeo media parte mēsis dimidiū cælū. i.
 unū hemisperiū ab occasu in oriētē recedēdo metit. Rursus post septē alios circa so
 lis occasum latentis hemisperii uerticē tener. Et huius rei indicatiū est: q̄ medio noctis
 exorit. Postremo totidē diebus exēptis solē de nouo comprehendit: & uicinus uidet or
 tus ambor; q̄diu soli succedēs rursus mouet: & rursu recedēs paulatim semp in oriē

DE SOM. SCI.

tem regrediēdo relinquat occasum. Sol quoq; ipse nō aliter q̄ ab occasu in orientē mo-
uet: & licet tardius q̄ luna recessum suū cōficiat: quippe qui tāto tpe signū unū eme-
tiatur: q̄to totū zodiacū luna discurrit: manifesta tñ & subiecta oculis mot⁹ sui p̄stat
indicia. Hūc. n. in ariete eē ponamus: qđ quia ægnoctiale signū ē pares horas somni
& diei facit. In hoc signo cū occidit: librā. i. scorpū chelas mox oriri uidem⁹: & appet
taurus uicinus occasui. Nā uirgilas & hyadas ptes tauri clariores nō multo post sole
mergēte uidem⁹. Sequēti mēse sol in signū posterius. i. in taurū recedit: & ita fit: ut ne
q; uirgilix neq; alia ps tauri illo mēse uideat. Signū. n. qđ cum sole orit & cū sole oc-
cidit: semp occultat adeo ut & uicina astra solis p̄pinq̄uitate cælent. Nā & canis tūc
quia uicinus tauro est: nō uidet tectus lucis p̄pinq̄uitate. Et hoc est qđ Virgili⁹ ait.
Candidus auratis aperit cum cornibus annum

Taurus & aduerso concedens occidit astro.

Non. n. uult intelligi tauro oriēte cū sole mox in occasum ferri canē: q̄ p̄ximus tauro
est: sed occidere eū dixit tauro gestāte solē: quia tūc incipit nō uideri sole uicino. Tūc
tñ occidente sole libra adeo sup̄ior inuenit ut totus scorpius ortus appareat: gemini
uero uicini tunc uident occasui. Rursus post tauri mensem gemini non uident: qđ in
eos solē migrasse significat: Post geminos recedit in cancrū. Et tunc cū occidit: mox li-
bra in medio cælo uidet. Adeo cōstat solē tribus signis pact. s. i. ariete & tauro & ge-
minis ad medietatē hemispherii recessisse. Deniq; post tres mēses sequētes tribus signis
quæ sequunt emēsis: cancrū dico leonē & uirginē inuenit in libra: quæ rursus æquat
noctē diei: & dū in ipso signo occidit: mox oritur aries: in quo sol ante sex mēses occi-
dere solebat. Ideo aut occasum magis eius q̄ ortū elegimus p̄ponendū: q̄ signa po-
steriora post occasum uident. Et dū ad hæc quæ sole mergēte uideri solēt: solē redire
mōstramus: sine dubio eū cōtrario motu recedere q̄ cælum mouet ostēdimus. Hæc
aut quæ de sole & luna diximus et quicq; stellarū recessum assignare sufficient: pari. n.
rōne in posteriora signa migrādo semp mundanæ uolubilitati cōtraria recessione uer-
santur. His assertis: de spærarū ordine pauca dicēda sunt. In quo dissentire a Platone
Cicero uideri pōt: cum hic solis spærā quartā de septē. i. i medio locatā dicat: Plato a
luna sursum secundā: hoc ē iter septē a sūmo locum sextū tenere cōmemoret: Cicerōi
Archimēdes & caldæorū rō cōsentit. Plato ægyptios oīum p̄hiæ disciplinarū paren-
tes secutus ē: q̄ ita solē inter lunā & mercuriū locatū uolūt: ut rōnem tñ dephenderit
& edixerit: cur a nōnullis sol supra mercuriū supraq; uenerē esse credat. Nā nec illi q̄
ita existimāt a sp̄e ueri p̄cul aberāt. Opinione uero istius p̄mutatōis hmōi rō p̄uasit.
A saturni spærā q̄ est prima de septē usq; ad spærā iouis a sūmo secundā iteriecti spa-
cii tāta distātia est: ut zodiaci ambitum sup̄ior trigita annis: duodeci uero annis subie-
cta cōficiat. Rursus tñ a ioue sp̄era martis recedit: ut eundē cursum biēnio pagat. Ve-
nus at est tñ regiōe martis inferior: ut ei annus satis sit ad zodiacū pagēdum. Iā uero
ita ueneri p̄xima est stella mercurii & mercurio sol p̄pinq̄uus: ut hii tres cælū suum
pari t̄pis spacio. i. anno plus minusue circūeant. Iō & Cicero hos duos cursus comites
solis uocauit q̄a in spacio pari lōge a se nunq̄ recedunt. Luna at tñ ab his deorsum re-
cessit ut qđ illi anno uigintiocto diebus ipsa cōficiat. Ideo neq; de trium superiorū or-
dinem: quē manifeste clareq; distinguit in mensa in distātia: neq; de lunæ regiōe q̄ ab
oibus multum recessit: inter ueteres aliqua fuit dissensio. Hōrū uero trium sibi proxi-
morū ueneris mercurii & solis ordinem uicinia cōfundit. Sed apud alios. Nam ægy-
ptiorū solertiam rō nō fugit: quæ talis est. Circulus per quē sol discurrit a mercurii cir-
culo

Spærarū
Ordo

culo ut inferior ambitur. Illū quoq; superior circulus ueneris includit. Atq; ita fit: ut hæ duæ stellæ cū per superiores circulorū suorū uertices currūt: intelligant supra solē locatæ. Cum uero per inferiora cōmeāt circulorū: sol eis superior existimet. Illis ergo qui spæras earū sub sole dixerūt: hoc uisū ex illo stellæ cursu: qui nōnunq; ut diximus uidet inferior: qui & uere notabilior est: qā tum librius apparet. Nā cū superiora tenēt magis radius occultat. Et ideo persuasio ista cumulauit: & an oib; pene hic ordo in usum receptus est. Perspicacior tñ obseruatio meliorē ordinē deprehendit: quē præter indaginē uisus hæc quoq; rō cōmendat: q; lunā quæ lucæ ppria caret & de sole mutuatur necesse est fonti luminis sui esse subiectam. Hæc. n. rō facit lunam non hñe lumen propriū: cæteras oēs stellas lucere suo. q; ille supra solē locatæ in ipso purissimo ætere sunt in quo oē quicqd est. lux naturalis & sua est: quæ tota cum igne suo ita spæra solis incumbit: ut cæli zonæ quæ procul a sole sunt perpetuo frigore oppressæ sint sicut infra ostendet. Luna uero qā sola ipsa sub sole est: & caducorū iam regioni luce sua carenti proxima: lucē nisi desuper Posito sole cui resplendet: hñe nō potuit. Deniq; qā totius mūdi una pars terra est: æteri autē una pars luna est: lunā quoq; terrā sed æteream uocauerūt. Immobilis tñ ut terra esse non potuit: qā in spæra quæ uoluit: nihil manet immobile præter centrū Mundanæ autē spære terra centrū est: ideo sola immobilis perseverat. Rursus terra accepto solis lumine clarescit tātūmodo nō relucet. Luna spæculi instat lumē quo illustratur emittit: qā illa aeris: & aquæ quæ per se cōcreta & densa sunt: fax habet & ideo extrema uastitate densata est: nec ultra superficiē quāuis luce penetrat. Hæc licet & ipsa finis sit: sed liq;idissimæ lucis & ignis æterei: iō quāuis densius corp; sit: q̄ cætera cælestia ut multo tñ tereno purius sit acceptæ luci penetrabile adeo ut eā de se rursus emittat: nullū tñ ad nos pferētē sensū caloris qā lucis radi; cum ad nos de origine sua. i. de sole peruenit naturā secū ignis de quo nascit deuehit. Cum uero in lunæ corpus infundit: & inde resplendet: solā refundit claritudinē nō calorem. Nā & speculū cū splendore de se uel oppositi eminus ignis emittit solā ignis similitudinē carentē sensu caloris ostēdit. Quē soli ordinē Plato dederit uel eius auctores: quosue Cicero secutus quartū locū globo eius assignauerit: uel quæ rō persuasionē huius diuersitatis induxerit & cur dixerit Tullius: infirmoq; oib; Luna radius solis accensa cōuertit satis dictū est. Sed his hoc adiciendū ē cur Cicero eū quartū de septē solē uelit. Quartus autē inter septē nō fere mediū sed omnimō mediū est & habeat nō abruptæ mediū solē: sed fere mediū dixerit his uerbis. Deinde subter mediā fere regionē sol obtinet. Sed non uacat adiectio: qua hæc p̄nunciatio tēperat nā sol quartū locū obtinēs mediā regionē tenebit numero: spacio nō tenebit. Si inter ternos. n. summos & imos locat sine dubio medi; est numero sed totius spatii qd̄ septē spære occupant: dimensione per spectata regio solis nō inuenit in medio spacio locata: qā magis a summo ipse q̄ ab ipso recessit ima postremitas: q; sine ulla disceptatiōe ambage cōpēdiosa probabit assertio. Saturni stella quæ summa est: zodiacū triginta annis pagrat sol mediū anno uno luna ultima uno mense nō integro. Tantū ergo interest inter solem & saturnū: q̄tum inter unū & triginta. Tantū inter lunā solemq; q̄tū inter duodecim & unū. Ex his apparet totius a summo in imū spacii. certā ex media pte diuisionem solis regionē non fieri Sed qā hic de numero loquebat: in quo uere qui quartus & mediū est: ideo pronunciauit qd̄ mediū: sed pp̄ latentē spaci; dimensionem uerbum quo hanc diffinitionem temperarent: adiecit. Notādū q; esse stellā saturni & alteram iouis martis aliā nō naturæ cōstitutio: sed humana persuasio est: quæ stellis nu-

Quare
luna non
hēt lucē
ex se

Sol sperif

meros & noia fecit. Non. n. ait illā quæ saturnia est: sed q̄ in terris saturniā noiant & il
 le fulgor qui dicit̄ iouis & quē martium dicitis adeo expressit in singulis noia hæc nō
 esse inuenta naturæ sed hoium cōmenta significatōi distinctiōis accomodata. Quod
 uero fulgorem iouis humano generi prosperū & salutarē. Contra martis rutilū & ter
 ribilem terris uocauit: alterū tractū est ex stellarū colore (nā fulget iouis: rutilat mar
 tis) alterū ex tractu eorū qui de his stellis ad hoium uitā manare uolunt aduersa uel
 prospera. Nam plerūq; de martis stella terribilia. de iouis salutaria euenire diffiniūt.
 Cām si quis forte alterius quærat: unde diuinis maliuolētia ut stella maleficia esse di
 caſ: sicut de martis: & saturni stellis existimat: aut cur notabilior benignitas iouis &
 ueneris inter genethliacos habeat: cum sit diuinorū una natura: in mediū pferam rō
 nem apud unū oīno quod scia lectā. Nā ptolomæus in libris tribus: quos de armo
 nia cōposuit: patefecit cām quā breuiter explicabo. Certi sunt numeri: per quos inter
 oia quæ sibi cōueniūt. iungunt̄ & aptant̄: sit iugabilis cōpetentia: nec qcqd pōt alteri
 nisi per hos numeros cōuenire. Sunt aut̄ epiritus hemiolius epogdous duplaris tri
 plaris quadruplus: quæ hoc loco interim quasi noia numerorū accipias uolo. In sequē
 tibus uero cū de armonia cæli loquemur qd sint hii numeris quidue possint oportu
 nius aperiemus. Modo hæc nosse sufficiat: qā sine hiiis numeris nulla colligatio. nul
 la pōt esse concordia. Vitā uero nostrā præcipue sol & luna moderant̄. Nam cū sint
 caducorū corporū hæc duo ppria: sentire uel crescere æstheticon. i. sentiēdi natura de
 sole: phyticō aut̄. i. crescēdi natura de lunari ad nos globositate pueniunt. Sic utriusq;
 luminis beneficio hæc nobis cōstat uita: qua fruimur. Conuersatio tñ nr̄a & puentus
 actū tam ad ipsa duo lumina q̄ ad quinq; uagas stellas refert̄. Sed hæc stellæ alias
 interuentus numerorū: quorū supra fecimus mētionē cū luminibus bene iungit ac so
 ciat: alias nullus applicat numeri nexus ad luminā. Et go uenerea & iouialis stella p
 hos numeros lumini utriq; sociant̄. Sed ioualis soli per oēs: lunæ uero per plures &
 uenerea lunæ per oēs: soli p plures numeros aggregat̄: Hic licet utraq; beneficia cre
 datur: iouis tñ stella cum sole accomodatior est: & uenerea cū luna: atq; iō uitæ nr̄æ
 magis cōmodāt quasi luminibus uitæ nr̄æ auctōribus numerorū rōne cōcordes Sa
 turni aut̄ martisq; stellæ ita nō hnt̄ cū luminibus cōpetentiā: ut tñ aliqua uel extrema
 numerorū linea saturnus ad solē mars aspiciat ad lunā. Ideo minus cōmodi uitæ hu
 manæ existimant̄: quasi cū uitæ auctōribus arcta numerorū rōne non iuncti. Cur tñ
 & ipsi nōnunq; opes uel claritatē hoibus p̄stare credāt: ad alterū debet p̄tinere tracta
 tū: qā hic sufficit apuisse rōnē: cur alia terribilis alia salutaris existimet̄. Et plotin⁹ qdē
 in libro qui inscribere: Sic faciūt astra: pronūciat nihil ui uel potante eorū hoibus eue
 nire: sed ea quæ decreti necessitas in singulo: sancit ita per horū septē transitū statione
 recessiue magistrari ut aues seu præteruolādo seu stando futura pennis uel uoce si
 gnificant nescientes sic quoq; tñ iure uocabit̄ hic salutaris: ille terribilis cū per hūc pro
 spera: per illū significemus incōmoda. In his aut̄ tot noibus quæ de sole dicunt̄: non
 frustra nec ad laudis pompā lasciuit ofo: sed res ueræ. uocabulis exprimunt Dux &
 princeps ait & moderator luminū reliquorū mens mūdi & tēperatio. Plato in Thi
 mæo cū de octo sp̄aris loqueret̄ sic ait. Ut at̄ per ipsos octo circuit⁹ celeritatis & tar
 ditatis certa mēsurā & sit & noscat̄ deus in ambitu supra terrā s̄m lumē accendit: qd̄
 nunc solē uocamus. Vides ut hæc diffinitio uult esse oīum sp̄arū lumē in sole: Sed
 Cicero sciens et̄ ceteras stellas habere lumē suū: sol̄ aq; lunā ut sæpe iā diximus pprio
 carere obscuritatē diffinitionis huius liquidius absoluēs & ostēdens in sole maximū
 lumen

lumē esse: non solū ait dux & princeps & moderator luminū reliquorū (adeo & ceteras stellas scit esse lumina) sed hunc ducē & principem: quē Heraclitus fontē celestis lucis appellat. Dux ergo est: quia oīs luminis maiestate præcedit. Princeps: quia ita eminet: ut propterea quod talis solus appareat: sol uocetur Moderator reliquorum dicitur: quod dicitur quia ipse cursus eorū recursumque moderat certa diffinitione: nam spaciū certa diffinitio est a d quā cum unaquaque erraticā stella recedens a sole peruenerit: tāquā ultra prohibeat accedere: agi retro uidet. Et rursus cum certā partem recedendo contigerit: ad directi cursus cōluera reuocat: ita solis uis & potestas motus reliquorum luminum constituta dimensioe moderat mens: mundi ita appellat: ut philūci eū cor cæli uocauerūt. Inde nemirū quod oīa quæ statuta rōne per cælū fieri uidemus: diem & noctem: & migrātes inter utrūque prolixitatis breuitatisque uices & certis tēporibus æquā utriusque mensuram: de in ueris clarmentem temporē: torridum cancri ac leonis æstū mollicē autūnalis auræ: uim frigoris iter utrāque temperiem: oīa hæc solis cursus & rō dispensat. Iure ergo cor cæli dicitur: per quem fiunt oīa quæ diuina rōne fieri uidemus. Est & hæc cæli: propterea quā iure cor cæli uocetur: quod natura ignis semp in motu perpetuoque agitata est. Solem autē ignis ætherei fontem esse rettulimus. Hoc est ergo sol in æthere quod in aīali cor: cuius ista natura est: ne unquam cesset a motu aut breuis eius quocumque casu ab agitatioe cessatio mox aīa iterimat. Hæc de eo quod mūdi mentem uocauit. Cur uero & temperatio mūdi dictus sit: rō in apto est. Ita. n. nō solum terrā: sed ipsum quoque cælū quod uere mundus uocatur: temperari sole certissimū est: ut extremitates eius quæ longissimæ a uia solis recesserūt: oī careāt beneficio caloris: & una frigoris perpetuitate torpescāt: quod in sequentibus aptius explicabit. Restat ut & de magnitudine eius uerissima p̄dicatione extulit pauca & nō p̄tereūda dicamus. Physici hoc maxime conserui in omni circa magnitudinem solis inquisitione uoluerunt quō maior ēe possit quā terra. Et Erathosthenes in libris dimensioum sic ait. Mensura terræ septies & uicies multiplicata mēsuram solis efficiet. Posidonius multo multoque sepius & uterque lunaris defectus argumentū pro se aduocat. Ita cum solā uolunt terrā maiorem probare testimonio lunæ deficientis utuntur. Cum defectū lunæ conantur asserere: probationem de solis magnitudine mutuānt. Et sic euenit: ut dum utrūque de altero astruit: neutrum probabiliter astruatur: semp in medio uicissim nutante mutuo testimonio quid enim per rem ad huc probādam probetur: sed ægyptii nihil ad cōiecturā loquentes sequestrato ac libero argumento nec in patrocinium sibi lunæ defectū uocātes: quāta mēsurā sol terra maior sit probare uoluerūt: ut tum demū per magnitudinē eius ostenderent: cur luna deficiat. Hoc autē nequaquam dubitatur non posse aliter depræhendi nisi mensura & terræ & solis iuenta: ut fieret ex collatione discretio. & tercena quidem dimensio oculis rationē inuestigantibus de facili constabat. Soli uero mensurā aliter nisi per mēsuram cæli: per quod discurrit: inuenire nō posse uideret. ergo primū metiendū sibi cælū illud. i. iter solis constituerunt: ut per eū possent modū solis agnoscere. Sed quæ soli quis unquam tam ociosus tanquam erit ab omni serio seriatu: ut hæc quoque in manus sumat: ne talem ueterum p̄missioem quasi insanix proxima aut horrescat aut rideat: Etenim ad rem quæ natura incomphensibilis uidebatur uiam sibi fecit ingenium: & per terram qui cæli modus sit reperierūt. Ut autē liquere possit rō cōmenti: prius regulariter pauca dicenda sūt ut sit rege frequētū aditus instructior. In oī orbe uel spæra medietas centrū uocatur. Nihil aliud est centrū nisi p̄ctū: quo spæra aut orbis mediū certissima obseruatione distinguit. Item ducta linea de quocumque loco circuli qui designat ambitum in

Sol cur
cæli diciturDe ma-
gnitudine
solis

quod est

Diametros

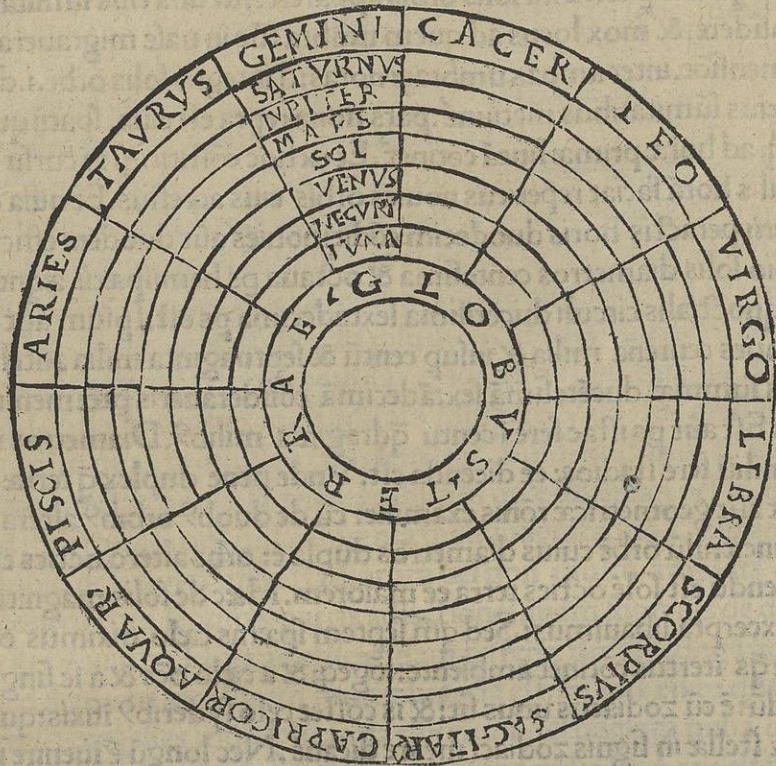
quaecumque eiusdem circuli summitate orbis partem aliquam diuidat necesse est. Sed non omnimodo medietas est orbis quam sperat ista diuisio. Illa enim trans lineam in partes equales orbem medium diuidit: quae a summo in summum ita deducitur: ut necesse sit eam transire per centrum. Et haec linea quae orbem sic aequaliter diuidit: diametros nuncupatur. Item diametros orbis cuiuscumque orbis triplicata cum adiectione septime partis suae mensuram facit circuli: quo orbis includitur. id est si uncias septem teneat diametri longitudo: & uelis ex ea nosse quod uncias orbis ipsius circulus teneat triplicabis septem: & faciunt uiginti unum. His adicies septimam partem: hoc est unum & praepronunciabis uiginti & duabus uncias huius circuli esse mensuram cuius diametros septem uncias extendit. Haec omnia geometricis euidentissimisque rationibus probare possemus: nisi & neminem de ipsis dubitare arbitraremur: & caueremus iusto plixius uolumen extendere. Sciendum & hoc: quod umbra terrae quam sol post occasum in inferiore hemisphaerio currens cursum cogit emitti ex qua super terram fit obscuritas: quae nox uocatur sexagesies in altum multiplicabitur ab ea mensura quam terrae diametros habet. Et hac longitudine ad ipsum circulum per quem sol currit erecta: ex clusione luminis tenebras in terram refundit: pendendum est igitur: quanta diametros terrae sit ut constet quod possit sexagesies multiplicata colligere. Unde his praebatis ad tractatum mensurarum quas promisit oratio reuertatur. Euentissimis & indubitabilibus dimensionibus constat: uniuersae terrae ambitum quae ubicumque uel incolitur: uel inhabitabilis iacet: habere studiorum milia ducenta quinquaginta duo. Cum ergo trans ambitum teneat sine dubio octuaginta milia stadiorum uel non multo amplius diametros habet secundum triplicationem cum septimae partis adiectione: quam superius de diametro: & circulo regulariter diximus. Et quia ad efficiendam terrenae umbrae longitudinem non ambitus terrae sed diametri mensuram multiplicanda est: ipsa est enim quam sursum constat excrefcere. Sexagesies multiplicanda tibi erunt octuaginta milia quae terrae diametros habet: quae faciunt quadragies octies centena milia stadiorum esse a terra usque ad solis cursum. quo umbram terrae diximus peruenire. Terra autem in medio caelestis circuli per quem sol currit ut centum locata est. Ergo mensura terrenae umbrae medietatem diametri caelestis efficiet. & si ab altera quoque parte terrae par usque ad eundem circulum mensura tēdatur: integra circuli per quem sol currit diametros inuenietur. Duplicatis igitur illis quadragies octies centenis milibus erit integra diametros caelestis circuli nonagies sexies centenis milibus stadiorum & inuenta diametros facile mensuram nobis ipsi quoque ambitus praedit. Haec enim summam: quae diametrum fecit: debes ter multiplicare adiecta parte septima: ut saepe iam dictum est: & ita inuenies totius circuli per quem sol currit ambitum stadiorum habere trecenties centena milia: & insuper centum septuaginta milia. His dictis quibus mensura quam terrae uel ambitus uel diametros habet: sed & circuli modus per quem sol currit uel diametri eius ostenditur nunc quam solis esse mensuram uel quemadmodum illi prudentissimi deprehenderint: indicemus. Nam sicut extrema umbra potuit circuli per quem sol meat deprehendi magnitudo: ita per ipsum circulum mensura solis inuenta est in hunc modum praecedente inquisitionis ingenio. Aequinoctiali die ante solis ortum aequabiliter locatum est saxeu uas in hemisphaerii spem cauata ambitione curuatum infra per lineas designato duodecim diei horarum numero: quas stili prominentis umbra cum transitu solis praetereundo distinguit hoc est autem (ut sumus) hemisphaerii uasis officium: ut tanto tempore a priore eius extrimitate ad alteram usque stili umbra percurrat: quanto sol medietatem caeli ab ortu in occasum unius. scilicet hemisphaerii conuersione metit. Nam totius caeli integra conuersionis die nocteque concludit. Et ideo constat quantum sol in circulo suo trans

in hoc

in hoc uase umbra meare. Huic igitur æquabiliter collocato circa tps solis ortui ppin-
 quitatis inhefit diligens obseruantis obtutus: & cum ad primū solis radiū quem de se
 emisit. prima sūmitas orbis emergēs umbra de stili decidens sūmitate: primā curui la-
 bri eminentiā cōtingit: locus ipse q̄ umbræ primitias excepit notæ impfissione signatus
 est: obseruatūq̄ q̄ diu sup terrā ita solis orbis apparet: ut una eius sūmitas adhuc ori-
 zōti uideret̄ insidere: & mox locus ad quem umbra tūc in uase migrauerat. adnotata
 est. Hitaq̄ dimensioe. inter ambas umbræ notas: q̄ integrū solis orbē. i. diametrū na-
 tā de duabus eius sūmitatibus metiunt̄. pars nona repta est eius. spatii quod a sūmo
 ualis labro usq̄ ad horæ primæ lineā cōtinet̄. Et ex hoc cōstitit. q̄ in cursu solis unā tē-
 pore æqnoctialis horā faciat repetitus nouies orbis eius accessus. Et quia cōuersio cæ-
 lestis hemispærii peractis horis duodecim cōdit: nouies aut̄ duodeni efficiūt centum
 octo: sine dubio solis diametros centesima & octaua ps hemispærii æqnoctialis est.
 Ergo totius æqnoctialis circuli ducētissima sextadecima ps est. Ipsum aut̄ circulū hīc
 stadiorū trecenties centena milia & insup centū & septuaginta milia antelatis pbatū
 est. Ergo si eius summæ ducētissimā sextadecimā cōsideraueris ptē: mensurā diame-
 tri solis iuenies Est aut̄ ps istac fere ī centū q̄draginta milib⁹. Diametros igit̄ solis cē-
 tū q̄draginta miliū fere stadiorū eē dicenda est. Vnde pene duplex q̄ terræ diametros
 inuenit̄: Cōstat aut̄ geometricæ rōnis examine: cū de duob⁹ orbib⁹ altera diametros
 duplo altera uincit: illū orbē cuius diametros dupla ē: orbe altero octies esse maiore.
 Ergo ex his dicendū est solē octies terra eē maiorem. Hæc de solis magnitudine breui-
 ter de multis excerpta libauimus: Sed qm̄ septem spæras cælo diximus eē subiectas
 exteriore quaq̄ q̄s itertus cōtinet̄ ambiente: lōgeq̄ & a cælo oēs & a se singulæ recessē-
 rūt. Nūc q̄rendū: ē cū zodiacus unus sit: & is cōstet cælo syderib⁹ ifixis: quēadmodū
 inferiorū spæraz stellæ in signis zodiaci meare dicant̄. Nec longū ē iuenire rōnem q̄ in
 ipso uestibulo excubat q̄ouis. Verū est enī neq̄ solū lunāue neq̄ de uagis ullā ita in si-
 gnis zodiaci ferri: ut eorū syderimus misceant̄: sed potius in illo signo esse unaquaq̄
 phibet̄: q̄d̄ humerit sup uerticē in ea q̄ illis subiecta ē circuli sui regione discurrens: q̄
 singularū spārū circulos ī duodeci ptes æq̄ ut zodiacū rō diuisit. Et q̄ in eā ptē circuli
 sui uenerit: q̄ sub pte zodiaci est ariete deputata: ī ipsū arietē uenisse cōcedit̄. Similifq̄
 obseruatio ī singulas ptes migrātib⁹ stellis tenet̄. Et q̄a facilior ad itellectū p oculos
 uia ē: id q̄d̄ sermo descripsit: uisus assignet. Esto. n. zodiacus circulus: cui ascriptū ē. a.
 iter hunc septē alii orbēs locent̄: Et zodiacus ab. a. p ordinē affixis notis q̄bus ascribēt̄
 lre seq̄ntes ī ptes duodeci diuidat̄. Sitq̄ spaciū q̄d̄ iter. a. & b. claudit̄: arieti deputatū
 q̄d̄ itra. b. & c. tauro: q̄d̄ iter. c. & d. geminis: cæcro q̄d̄ seq̄tur: & reliqs p ordinē cæte-
 ra. His cōstitutis iā de singulis zodiaci notis & lris singulæ deorsū lra p oēs circulos
 ad ultimū usq̄ ducant̄: pcul dubio p orbēs singulos duodenas ptes diuidet trāsitus
 linearū. In quocūq̄ igit̄ circulo seu sol ī illo seu luna uel de uagis q̄cūq̄ discurrat cū ad
 spaciū uenerit q̄d̄ iter lineas claudit̄ ab. a. & b. notis & lris defluētes ī ariete eē dicet̄ q̄a
 illic cōstituta spaciū arietis ī zodiaco designatū sup uerticē: sicut descripsimus: hēbit.
 Similiter in quacūq̄ migrauerit ptē in signo sub quo fuerit eē dī. Atq̄ hæc ipsa descri-
 ptio eodē cōpendio nos docebit: cur eūdē zodiacū eadēq̄ signa aliā tpe longiore aliā
 breuiore pcurrat. Quotiens. n. plures orbēs itra se locant̄: sicut maximus ē ille q̄ pri-
 mus est & minimus q̄ locū ultimū tenet: ita de mediis: qui summo ppior ē inferiori-
 bus maior: q̄ uicior ē ultimo: breuior superioribus hī. et iter has igit̄ septē spās gra-
 dū celeritatis suæ singulis ordo pōnis ascripsit. lō stellæ q̄ p spatia gradiora discurrūt

DE SOM. SCI.

ambitum suum tempore prolixiore conficiunt: quæ per angusta breuiore. Cõstat. n. nullã inter eas celerius cæteris tardiusue procedere. Sed cū sit oibus idẽ motus meandi: tantam eius diuersitatem tps sola spaciõrum diuersitas facit. Nam ut de medijs nunc p̄termittamus: ne eadẽ sæpe repetantur: q̄ eadem signa saturnus annis triginta.

luna diebus uiginti octo ambit & p̄meat: sola cã in quãtitate est circuloꝝ: quoz̄ alter maxius alter minimus. Ergo & cæteraz̄ singulaz̄ p̄ spaciũ sui mō tps meãdi aut extendit aut cõtrahit: Hoc loco diligẽs rez̄ disculfor inueniet quod regrat. Inspectis. n. zodiaci notis, quas monstrat in p̄sidiũ fidei aduocata descriptio. Quis uero inquit circi cælestis duodecim partes aut inuenit aut fecit: maxime cum nulla oculis subiciantur exordia singulaz̄? Huic igit̄ tã necessariã interrogationi historia ipsa r̄ndeat factum referens: quo a ueterib⁹ & tentata ẽ tã difficilis & effecta diuisio. Aegyptioꝝ. n. retro maiores: quos cõstat primos oium cælũ scrutari & metiri ausos: postq̄ p̄petuã a p̄ud se serenitatis obsequio cælum semp̄ suspectu libero intuentes dephenderunt: uniuersis uel stellis uel syderibus infixis cælo solas cū sole & luna quinq̄ stellas uagari: nec has tñ per oēs celi ptes passim ac sine certa erroris sui & ad posteros noscenda trãsmitterent. Duobus igit̄ uasis æneis præparatis: quoz̄ alteri fundus erat in modũ clepsydræ foratus: illud quod erat integrum: uacuum subiecerunt pleno aquæ altero superposito: sed meatu ante munito: & quãlibet de infixis unã clarissimã stellã lucidemq̄ notabilẽ orientẽ obseruauerunt. Quæ ubi primũ cœpit emergere: mox munitiõẽ subducta permiserunt subiecto uasi aquam superioris influere: fluxitq̄ i noctis ipsius & secuti diei finẽ: atq̄ in id noctis secundæ quãdiu eadẽ stella ad ortum rursus reuertit̄: quæ ubi apparere uix cœpit: mox aqua q̄ influebat ammotã est. Cum igit̄ obseruatio stellæ iter ac reditus integrã significaret cæli cõuersionẽ: mēsurã sibi cæli in aquæ de illo fluxu susceptæ quantitate posuerunt. Hac ergo in partes aquas duodecim sub fida dimensionẽ diuisã alia duo huius capacitatis procurata sunt uasa: ut singula tantum

singulas de duodecim partibus ferrent. Totaq; rursus aqua in uas suum pristinū so-
 ramiue prius clauso refusa est: & de duobus illis uasis capacitatis minoris alteri subie-
 cerūt pleno: alterū iuxta expediūt paratūq; posuerūt. His preparatis nocte alia i illa
 iam cæli parte: per quā solem lunāq; & quinq; uagas meare diuturna obseruatione di-
 dicerāt: quāq; postea zodiacum uocauerūt ascensurum obseruauerunt sydus. cui po-
 stea nomen arietis adiderūt. Huius incipiente ortu statim subiecto uasi suppositæ aq;
 fluxū dederūt. Quod ubi cōpletum est: mox eo sublato effusq; alterū simile subiece-
 runt certis signis obseruanter ac memoriter annotatis iter eius loci stellas: q̄ oriebant̄
 cū primū uas esset impletū: intelligētes q; eo tpe quo totius aquæ duodecima ps fluxit
 pars cæli duodecima cōscendit. Ab illo ergo loco quo oriri icipiente aqua i primū uas
 de hoc cœpit influere: usq; ad locū qui oriebat̄ cū idem primū uas impleret̄: duodeci-
 mā partem cæli. i. unū signū esse dixerunt. Itē secundo uase impleto & mox retracto illo
 simile quod olim effusum parauerunt: itēq; subdiderunt: notato similiter loco q̄ emer-
 gebat cū fm uas esset impletū: & a fine primi signi usq; ad locū qui ad secundæ aquæ
 finem oriebat̄: secūdū signū notatum est. Atq; ita uicissim uasa mutādo: & p̄ singulas
 influentis aquæ partes singulos sibi ascēdētū cæli partiū limites annotando. Vbi con-
 sumata iam oī per duodecim ptes aqua ad primi signi exordia peruentū ē: sine dubio
 iam diuisas certisq; sibi obseruationibus & iudiciis annotatas cæli partes. tantæ cōpo-
 potes machinationis habuerunt. Quod nō nocte una: sed duabus effectum est: q̄a oē
 cælū una nocte nō uoluitur: sed per diē uoluit̄ pars eius media: & medietas reliq; p̄ no-
 ctem. Nec tñ cælum oē duarum sibi pximarum noctiū diuisit̄ inspectio: sed diuersorū
 tēporum nocturna dimensio urrūq; hemispiū pibus eque uicibus annotauit: & has
 ipsas. xii. partes signa appellari maluerūt: certa q; singulis uocabula gr̄a significatiōis
 adiecta sunt: & q̄a signa gr̄eco noīe zodia nuncupāt̄: circum ipsū zodiacum quasi si-
 gniferū uocauerūt. Hāc aut̄ rōnem idē illi cur arietē cū in sp̄era nihil primum nihilq;
 postremum sit: primū tñ dici maluerūt: pdiderunt. Aiunt incipiente die illo: qui pri-
 mus oīum luxit. i. quo in hūc fulgorē cælū & elemēta purgata sunt. q̄ iō mūdi natalis
 iure uocitat̄ arietē in medio cælo fuisse. Et q̄a mediū cælū q̄si mundi uertex ē: arietem
 p̄pterea primū iter oēs habitū q̄ ut mūdi caput exordio lucis apparuit. Subnectūt et̄
 cām cur hæc ipsa duodecim assignata sint diuersorū numinū ptāti. Aiunt. n. in hac ip̄a
 genitura mūdi ariete ut docuimus medium cælum tenēte horā fuisse mundi nascētis
 cācro gestāte tunc lunā post hunc sol cū leone oriebat̄: cū mercurio uirgo libra cum
 uenere: mars erat i scorpio. sagitariū iupiter optinebat: i capricorno saturnus meabat.
 Sic factū ē: ut singuli eorū signorū domini esse dicāt̄: in qbus cum mundus nasceret̄
 fuisse credunt̄. Sed duobus qdē luminibus singula tm̄ signa in qbus tunc fuerāt: assi-
 gnauit antiq̄tas: cācrū lunæ: soli leonē. Quinq; uero stellis p̄ter illa signa: qb̄ tūc ihe-
 rebāt: qnq; reliqua sic adiecit uetustas: ut in assignādīs a fine prioris ordinis ordo secū-
 dus inciperet. Sup̄ius. n. diximus in capricorno saturnum post oēs fuisse: ergo secūda
 adiectio eum primum fecit: q̄ ultim⁹ fuerat: ideo aquari⁹ q̄ capricornū seq̄t̄: saturno
 dat̄: ioui q̄ añ saturnum erat: pisces dicant̄: aries marti q̄ p̄cesserat iouē: taurus ueneri
 quā mars sequebat̄: gemini mercurio post quē uenus fuerat deputati sunt. Notādū
 hoc loco qd̄ i genitura mūdi uel ip̄a rex puidētia uel uetustatis igeniū hūc stellis ordi-
 nē dedit: quē Plato assignauit sp̄aris eorū: ut eēt luna prima: sol secūdus: sup̄ hūc mer-
 curius uenus quarta: hinc mars: inde iuppiter: & saturnus ultimus. Sed sine tñ huius
 rōnis patrociniō abunde platonikum ordinē prior ratio cōmendat. Ex his q̄ de uerbis

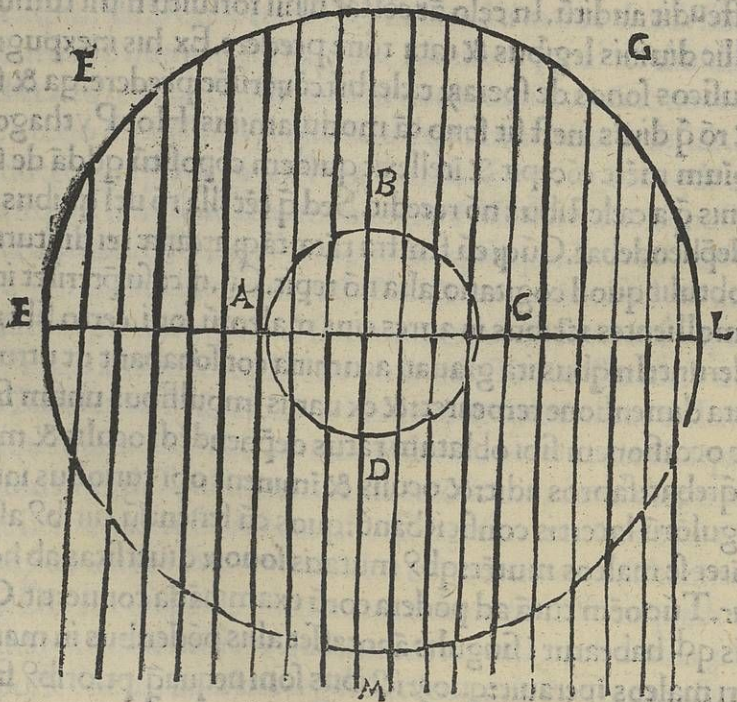
DE SOM.SCI.

Centrum
quid est

Ciceronis pxime platis q̄renda p̄posuimus: qua licuit breuitate a summa sp̄era q̄ apla
nes dī usq̄ ad lunā q̄ ultima diuinorū ē oīa iā (ut opinor) absoluimus. Nā & caelum
uolui & cur ita uoluat oñdimus septēq; sp̄aras cōtrario motu ferri rō idubitata patefe
cit: & de ipso sperax̄ ordine qd̄ diuersi senserint: uel qd̄ iter eos dissensionē fecerit: quax̄
magis seq̄nda sit snia tractat⁹ iuenit. Nec hoc tacitū ē. cur iter oēs stellas sola sine fra
tris radius luna nō luceat. Sed & q̄ spacioꝝ rō solē ab his quoq; q̄ eū inter septē quartū
locarūt nō tñ abrupte mediū: sed fere mediū dici coegerit publicatū ē. Quid significēt
noīa q̄bus ita uocāt ut laudari tm̄ putet̄ innotuit. Magnitudo quoq; eius: sed & caele
stis: p̄ quē discurret circuli terreꝝ p̄iter q̄ta sit uel quēadmodū dep̄hensa mgratū ē sub
iectarū sp̄ax̄rarū stellax̄ quēadmodū zodiaco q̄ supra oēs ē ferri dicāt uel q̄ rō diuersax̄
faciat seu celerē seu tardū recursum. Sed & ipse zodiacus in. xii. p̄tes q̄ diuisus sit: curq;
arie. primus habeat. & q̄ signa ī quoꝝ nūminū ditōe sint absolutū ē. Sed oīa hāc q̄ de
summo ad lunā usq; pueniūt sacra incorrupta diuina sunt: qā in ipsis ē æther semp̄ idē
nec unq̄ recipiēs inæqualē uarietatis æstū. Infra lunā & aer & natura mutatōis p̄iter in
cipiunt: & sicut ætheris & aeris: ita diuinorū & caducorū luna cōfiniū est. Quod at̄ ait
nihil infra lunā eē diuinū p̄ter aīos munere deorū hoīum generi datos: nō accipiēdum
ita est: aīos hic eē ut hic nasci putent̄. Sed sicut solē esse in tētris dicere solemus: cū ra
dius aduenit & recedit: ita aīorum origo caelestis est: sed lege tp̄alis hospitalitatis hic
exulat. Hāc ergo regio diuinū nihil hēt ipsa sed recipit: & qā recipit: & remittit: Pro
priū aut̄ hīc diceret̄: si ei semp̄ tenere licuisset. Sed qd̄ mirum si aīus de ac regione
nō cōstat: cū nec corpori fabricādo sola suffecerit: Nā qā terra aqua aer infra lunā sūt
ex his solis corpus fieri nō potuit: quod idoneū esset ad uitam: sed opus fuit praesidio
ignis ætherei qui terrenis mēbris uitam & aīam sustinendi cōmodaret uigorem qui ui
talem calorem & faceret & ferret: Hāc & de aere dixisse nos satis sit. Restat ut de ter
ra: quax̄ sp̄ax̄rarum nona & mundi ultima est: dictu necessaria differamus. Nā ea quax̄
est media & nona tellus inqt: neq; mouet̄ & infima est: in eā ferunt̄ oīa nutu suo pon
dera. Illax̄ uere insolubiles causax̄ sunt: quax̄ mutuis inuicē nexibus uinciuntur: & dum
altera alteram facit: ita uicissim de se nascunt̄: nunq̄ a naturalis societatis amplexibus
separant̄: talia sunt uincula q̄bus terram natura constrinxit. Nam ideo eam feruntur
oīa quia ut media non mouetur. Ideo non mouet̄ quia infima est. Nec poterat infima
non esse in quam oīa ferunt̄. Horum singula quax̄ inseparabiliter inuoluta rerum ne
cessitas in se uinxit: tractus expedit. Non mouet̄ ait: est. n. centron. In sp̄ara aut̄ solū
centron diximus nō moueri qā necesse est: ut circa aliqd̄ immobile sp̄ara moueatur.
Adiecit infima est. Recte hoc quoq;: nā quod centron est: medium est. In sp̄ara uero
hoc solū cōstat imū esse: qd̄ mediū est. Et si ima est: sequit̄ ut uere dictū sit in eam fer
ri oīa. Semp̄. n. pōdera in imum natura deducit. Nam & in ipso mundo ut esset terra
sic factū est: quicquid ex oī materia de qua facta sūt oīa: purissimū ac liquidissimum
fuit: id tenuit summ̄tatē: & æther uocatus est. Pars cui minor puritas & inerat aliqd̄
leuis ponderis aer extitit & in secūda delapsus est: Post hāc quod adhuc qd̄ liqd̄ sed
iam usq; ad tactus offensam corpulentum erat: in aquē fluxum coagulātū est. Iā ue
ro qd̄ de oī siluestri tumultu uastū ī penetrabile densatū ex defæcatis abra sum resedit
elemētis: hāsit in imo qd̄ demersū ē stringēte p̄petuo gelu: qd̄ elimatū ī ultimā mūdi
ptē lōginqtas solis coaceruauit. qd̄ ergo ita cōcretū ē terre lōginqtas solis coaceruauit
qd̄ ergo ita cōcretū ē terre nomē accepit. Hāc sp̄isus aer & terreno frigori p̄prior q̄ so
lis calori stupore spirauimus dēfioris undiq̄uersū fulcit & cōtinet. Nec in recessū aut

De ma
gnitudine
solis

accessū moueri eā patit̄: uel uis circūuallantis & ex oī pte uigore simili liberātis auræ
 uel ipsa spæralis extremitas. q̄ si paululū a medeo decliauerit: sic cuiuscūq; uel tici ppior
 & imū relinqt: Quod iō ī solo medio ē qa ipsa sola ps a quouis spæ uertice pari spatio
 recedit. In hāc igit̄ q̄ & ima ē & q̄si media & nō mouet̄ qa cētrū ē: oīa pōdera ferri ne-
 cesse ē & qa ipsa ī hūc locū q̄si pondus relapsa ē. Argumēto sūt cū alia innumera tū p̄ci-
 pue ibres: q̄ ī terrā ex oī aeris pte labūt. Nec. n. ī hāc solā quā habitamus supficiē deci-
 dūt. sed ī latera: qbus ī terra globositas spabilis efficit̄: & ī ptē alterā: q̄ ad nos h̄r īfe-
 rior ibriū casus ē. Nā si aer terrini frigoris exalatione densatus ī nubē cogit̄ & ita abriū
 pit ī imbres: aer aut̄ uniuersam terrā circūfusus ambit: pculdubio ex oī aeris pte p̄ter
 ustā calore ppetuo loquor pluuialis emanat: q̄ undiq; ī terrā q̄ unica ē sedes pōdez de-
 fluit. Quod q̄ respuit sup̄est: ut existimet extra hāc unā supficiē quā icolumus quicq̄d
 niuiū ibriūue uel grandinū cadit: hoc totū in cælū de aere defluere. Cælū. n. ab oī pte
 terræ æq̄biliter distat & ut a n̄ra habitatiōe: ita & a laterib⁹ & a pte q̄ ad eos h̄r īferior
 pari altitudis imēsitare suspiciē. Nisi ergo oīa pōdera ferrent̄ ī terrā ibres qui extra la-
 tera terræ defluūt nō ī terrā sed ī cælū caderēt: q̄ uilitatē loci scurrulis excedit. Est. n.
 terra spæra cui adscripta sūt. a. b. c. d. circa hāc sit aeris orbis cui adscripta sunt. e. f. g. l.
 m. & utrūq; orbē. i. terrē & aeris diuidat linea ducta ab. e. usq; ad. l. erit: sup̄ior ista quā
 possidemus: & illa sub pedibus. Nisi ergo caderet oē pondus in terrā: paruam nimis
 imbrū partē terra suscipet: ab. n. usq; ad. c. Littera uero aeris: i. ab. f. usq; ad. e. & a. g.
 usq; ad. l. humorē suū in aerē cælūq; deicerēt De inferiore aut̄ cæli hemispærio pluuiā
 exteriora & iō naturæ incognita deflueret: sicut ostēdit subiecta descriptio. Sed hoc
 uel refellere dignatur sermo sobrius: q̄ sic absurdū est ut sine argumētationis patro-
 cinto subruat. Restat. ergo ut idubitabili rōne monstratū sit ī terrā ferri oīa nutu suo
 pondera. Ista aut̄ quæ de hoc dicta sunt: opitulantur nobis & ad illius loci disputatio-
 ne quæ antipodas esse commemorat. Sec hic inhibita continuatione tractatus ad se-
 cundi commentarii uolumen disputationem sequentium reseruemus.

MACROBII AURELI THEODOSII VIRI CONSULARIS ET IL-
 LVSTRIS IN SOMNIVM SCIPIONIS EXPOSITIONIS QVAM
 ELEGANTISSIME LIBER .II.

Vperiore cōmentario eustachi luce mihi carior delectior
 que fili ad stellifere sperę cursum & subiectarum septem
 sermo pcesserat. Nunc iam de musica earum modulatiōe
 disputetur. Quis hic inq̄ quis est qui complet aures tan-
 tus & tam dulcis sonus? Hic est inquit ille: qui interual-
 lis disiunctus imparibus. sed tamē p rata pte rōne disiu-
 ctis impulsu & motu ipsorum orbium efficitur: & acuta
 cum grauibus temperans varios æquabiliter contentus
 efficit. Nec. n. silentio tanti motus incitari possunt: & na-
 tura fert ut extrema ex altera parte grauiter ex altera autē acute sonent. Quā ob cām
 summus ipse cæli stellifer cursus: cuius conuersio est concitator: acute excitato moue-
 tur sono grauissimo autem hic lunaris atq; infimus. Nam terra nona immobilis ma-
 nens ima sede semp hæret complexa mundi medium locum. Illi autē octo cursus: in q
 bus eadem vis est duorum septem efficiunt distinctis interuallis sonos: qui numerus
 rerum oīum fere nodus est: quod docti hoīes neruis imitati atq; cantibus aparuerūt
 sibi reditum in hunc locum Exposito sperarum ordine motuq; descripto: quo septem
 subiectæ in contrario cælo ferunt: consequens est: ut qualem sonū tantarum molium
 impulsus efficiat. hic requirat. Ex ipso. n. circūductu orbū sonum nasci necesse est: qa
 percussus aer ipso interuentu ictus uim de se fragoris emittit: ipsa cogente natura ut
 in sonū desinat duorū corporū uolēta collisio: sed is sonus qui ex qualicūq; aeris ictu
 nascit: aut dulce quoddā in aures & musicū defert: aut ineptū aut asperū sonat. Nā si
 ictum obseruatio numerorū certa moderet cōpositū: sibiq; cōsentiēs modulamē edu-
 cit. At cū increpat tumultuaria & nullis modis gubernata collisio fragor turbidus &
 inconditus offendit auditū. In cælo at cōstat nihil fortuitū nihil tumultuarū puenire
 sed uniuersa illic diuinis legibus & rata rōne pcedere. Ex his inexpugnabili rōnatiōe
 collectū ē: musicos sonos de sperarū cælestiū cōuersiōe pcedere: qa & sonū & motū fie-
 ri necesse ē: & rō q̄ diuis inest fit sono cā modulaminis. Hoc Pythagoras prius oīum
 graie gētis hoīum mēte cōcepit & intellexit quidem cōpositū qddā de speris sonare pp
 necessitatē rōnis q̄ a cælestibus nō recedit. Sed q̄ eēt illa rō uel quibus obseruāda mo-
 dis nō facile dephendebat. Cūq; eū frustra tātā tāq; arcanā rei diuturna inquisitio fa-
 tigaret: fors obtulit quod cogitatio alta nō repit. Cū. n. casu pteriret in publico fabros
 ignitū ferrū mollientes ictibus in aures eius maleorū soni certo sibi rōdentes ordine
 repente ceciderunt: In qbus ita grauati acumina consonabant ut utrunq; ad audientis
 sensum statuta dimensione remearet: & ex uariis impulsibus unum sibi consonans na-
 sceretur. Hic occasionem sibi oblatam ratus dephendēdi oculis & manibus: qd̄ olim
 cogitationē q̄rebat: fabros adit: & oculis & imminens op̄ curiosius intuet annotās so-
 nos: q de singulorū lacertis conficiebant: quos cū ferentiū uirib⁹ ascribendos puta-
 ret: iubet ut iter se maleos mutet: qb⁹ mutatis sonorū diuersitas ab hoīb⁹ recedēs ma-
 leos seq̄batur. Tūc oēm curā ad pōdera eorū examināda conuertit. Cūq; sibi diuersi-
 tatē ponderis qd̄ habeatur i singulis ānotasset aliis pōderibus in maius minusue exce-
 dentibus fieri maleos iperauit: quorū ictibus soni nequaq; priorib⁹ similes nec ita sibi

consonantes exaudiebant. Tūc ai aduertit concordia uocis lege ponderum puenire. Collectisq; numeris quibus consentiens sibi diuersitas ponderu cōtinebat: ex maleis ad fides uertit examen: & intestina ouiu uel botum neruos tā uariis ponderibus illigatis terēdit. qualia in maleis fuisse dicerat. Talisq; ex his cōcētus euenit: qualē prior obseruatio nō frustra ai aduersa pmiserat: adiecta dulcedine quā natura fidiu sonora p̄stabat. Hic Pythagoras tāti secreti cōpos deprehēdit numeros: ex qbus soni sibi cōsoni nascerent: adeo ut fidibus sub hac numeroꝝ obseruatione cōpositis certæ certis alæq; aliis cōueniētiū sibi numeroꝝ cōcordia tenderent: ut una ipulsa plectro alia licet lōge posita sed numeris cōueniens simul sonaret. Ex oī aut innumera uarietate numeroꝝ pauci: & innumerabiles inuēti sunt: q ad conficiendā sibi cōuenirent musicā. Sūt at hi sex oēs: epitritus hemiolius duplaris triplaris quadruplus & epogdous. Et est epitritus: cū de duobus numeris maior hēt totū minorē & insuper eius tertiā ptē: ut sunt quattuor ad tria nā in quattuor sunt tria & tertiā ps triū. i. unū: & is numerus uocatur epitritus. deq; eo nascitur symphonia quæ appellat Διατρισδρον. Hemiolius est: cū de duobus numeris maior habet totum minorē & insuper eius medietatē ut sunt tria ad duo nā in tribus sunt duo & media pars eoz. i. unū. Et ex hoc numero qui hemiolius nascit symphonia quæ appellat Διαπεντε. Duplaris numerus est cū de duobus numeris minorib⁹ in maiore numerat ut sunt quattuor ad duo: & ex hoc duplari numero nascitur symphonia: cui nomē est Διαπασων; Triplaris aut cū de duobus numeris minor ter in maiore numeratur: ut sunt tria ad unū & ex hoc numero symphonia pcedit: quæ dicitur Διαπασων και Διαπεντε. Quadruplus est cum de duob⁹ numeris minor quater in maiore numerat: ut sunt quattuor ad unū qui in numeris facit symphoniā quā dicunt Δισ Διαπασων. Epogdous est numerus q intra se habet minorē & insuper eius octauam partē ut nouē ad octo: qā in nouē octo sunt: & insup octaua pars eoz. i. unū. Hic numerus sonum parit quē tonō musici uocauerunt. Sonū uero tono minorē ueteres quidē semitonum uocitare uoluerūt: Sed nō ita accipiendū est: ut dimidius sonus putet: quia nec semiuocalē in litteris pro medietate uocalis accipimus: Deinde tonus per naturā sui in duo diuidi sibi æqua nō poterit. Cū. n. ex nouenario numero cōstet: nouē aut nunq̄ equaliter diuidatur tonus in duas diuidi medietates recusat. Sed semitonū uocitauerūt tonū tono minorē. quem tā paruo distare a tono dephēsū est qnātū hi duo numeri iter se distāt. i. ducēta quadraginta tria & ducēta qnquaginta sex. Hoc semitonū pythagorici qdē ueteres dihesin noiābāt. Sed sequēs usus sonū semitono minorē dihesin cōstituit noiandum. Plato semitonū lima uocitant. Sunt igit symphonia quinq; .i. Διατρισδρον Διαπεντε Διαπασων Διαπασων και Διαπεντε και Δισ Διαπασων. Sed hic numerus symphoniaꝝ ad musicam pertinet: quā uel flatus human⁹ intēdere uel capere potest humanus auditus. Vltro autem se tendit armoniaꝝ cælestis accessio idest usq; ad quater Διαπασων και Διαπεντε. Nūc interī de his quas nominauimus disseramus. Symphonia diatesfaron constat de duobus tonis & semitono: ut minutias quæ in addimēto sunt relinquamus. nec difficultatem creemus: & fit ex epitrito diapente: & constat ex tribus tonis & hemitono & fit de hemiolio; Diapason constat de sex tonis: & fit de duplari: Sed Διαπασων και Διαπεντε cōstat ex nouem tonis & hemitono: & fit de duplari numero. Dis aut diapason cōtinet tonos duodeci & fit ex quadruplo. Hic & Plato postq̄ pythagorica successione doctrina & ingenii pprii diuina pfunditate cognouit nullā eē posse sine his numeris iugabilē cōpetentia in Thimeo suo mūdi aiām

Epitritus
dyathel-
faron he-
miolius
Diapente
Duplaris
Diapason
Triplaris
Quadru-
plaris

Sympho-
nia quiq;

Diapason
Diapason
& diapēte
Discha-
pason

per istorum numeroꝝ cōmixtionem ineffabili prouidentia dei fabricatoris instituit. Cuius sensus si huic operi fuerit appositus: plurimū nos ad uerboꝝ Ciceronis: q̄ cit-
ca disciplinam musicæ uident̄ obscura intellectum iuuabit. Sed ne quod in patrocini-
um alterius expositionis adhibetur: ipsum per se difficile credat̄: pauca nobis præ-
mittenda sunt: q̄ simul utriusq; intelligentiam faciant lucidiorē. Omne solidum cor-
pus trina dimensione distenditur. habetur. n. longitudinem latitudinem profundita-
tem. Nec potest inueniri in quolibet corpore quarta dimēsiō: sed his trib⁹ omne cor-
pus solidum continet̄. Geometra tñ alia sibi corpora proponunt: quæ appellāt ma-
thematica cogitationi tñ subicienda non sensui. Dicunt. n. punctū corpus esse indi-
uiduum: in quo nec longitudo neq; latitudo neq; altitudo deprehendat̄: quippe q̄
in nullas partes diuidi possit: hoc p̄tractū efficit lineam. i. corpus unius dimēsiōis.
Longū est. n. sine lato & duobus punctis ex utraq; parte solam longitudinem termi-
nantibus continet̄. Hanc lineā si geminaueris alteꝝ mathematicum corpus efficies
quod duabus dimensionibus extruatur longo latoq; sed alto caret: & hoc est quod
apud illos superficies uocatur: punctis aut̄ quattuor cōtinetur. i. per singulas lineas
binis. Si uero hæ duæ lineæ fuerint duplicatæ ut subiectis duabus duæ supponantur:
adiicietur profunditas: & hinc solidū corpus efficitur quod sine dubio octo angulis
continebitur: quod uidemus in thespera q̄ græco noie cubus uocatur. His geometri-
cis rōnibus applicatur natura numeroꝝ: & monas punctū putatur: quia sicut pun-
ctum corpus non est: sed ex se facit corpora: ita monas numerus esse non dicitur: sed
origo numeroꝝ: primus. n. numerus in duobus est qui similis est lineæ de p̄cto sub
gemina puncti terminatiōe p̄ductæ. Hic numerus duo geminatus de se efficit quat-
tuor ad similitudinē mathematici corpis: q̄ sub quattuor punctis lōgo latoq; distē-
ditur. Quaternarius quoq; ipse geminatus octo efficit qui numerus solidum corp⁹
imitat̄: sicut duas lineas diximus duabus suppositas octo anguloꝝ dimēsiōe inte-
gram corpis soliditatē creare & hoc est quod dī apud geometras bis bina bis corpus
esse iam solidū: ergo a pari numero accessio usq; ad octo soliditas est corporis: Ideo
inter principia huic numero plenitudinem deputauit. Nūc oportet ex impari quoq;
numero quemadmodū id efficiat̄ inspicere. Et q̄ tam paris q̄ impari numeri monas
origo est: ternarius numerus prima linea esse credat̄. Hic triplicatus nouenariū nu-
merium facit: qui & ipse q̄ si de duabus lineis longū latūq; corpus efficit. Itē nouena-
rius triplicat⁹ tertiā dimēsiōnē p̄stat. & apte impari numeri in uigintiseptē q̄ sunt ter-
terna ter solidū corpus efficit: sicut in numero pari bis bina bis q̄ est octonarius soli-
ditatē creauit. Ergo ad efficiendū utrobicq; solidū corpus monas necessaria est: & sex
alii numeri. i. terni a pari & impari. A pari quidē duo q̄ttuor octo: ab impari aut̄ tria no-
uē uigintiseptē. Thimeus igit̄. Platonis in fabricanda mundi aīa cōsiliū diuinitatis
enunciās ait: illā p̄ hos numeros fuisse cōtextā q̄ & a pari & impari cibū. i. p̄fectionē di-
uinitatis efficiunt: nō q̄ aliqd significaret illam h̄re corporeū sed ut posset uniuersita-
tem aīando penetrare: & mūdi solidū corp⁹ implere p̄ numeros soliditatis effecta est.
Nunc ad ipsa platonis uerba ueniamus. nā cū de deo aīam mūdi fabricatē loqueret̄
ait: primā ex oi firmamēto ptē tulit. Hinc sumpsit duplā ptē prioris: tertiā uero sedē
hemioliā: sed primæ triplā & quartā duplā secūda. q̄ntā tertiæ: triplā sextā primæ:
octuplam & septuplā uices septies a prima multiplicatā. Post hæc spacia q̄ inter du-
plos & triplos numeros hiabant insertis ptibus adimplebat: ut binæ medietates sin-
gula spacia colligerēt: ex quibus uinculis hemiolū & epitriti & epogdoi nascantur.

Hæc

solus aia praestat impulsus: & necessitatem musicae continentiae quam motui a se facto in
 serit aia in natura sibi ab origine. Hinc plato in rep. sua cum de sparrarum caelestium uolubi
 litate tractaret: singulas ait syrenas singulis orbibus insidere significans sparrarum motu
 catum numinibus exhiberi. Nam syre deo canes graeco intellectu uallet. Theologi quoque
 noue musas octo sparrarum musicos cantus: & unam maximam continentiam quam constat ex oi
 bus: esse uoluerunt. Vnde Hesiodus in theogonia sua octauam musam uraniam uocat: quae
 post septem uagas quae subiectae sunt: octaua stellifera sparra supposita proprio nomine caelum
 uocat. Et ut ostenderet nonam esse & maximam qua constat sonorum concors uniuersitas adie
 cit: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΘΗΔΕ ΠΡΟΦΕΡΕΣ ΑΤΙ ΕΣΤΙ ΑΠΑΣΕΩΝ. ex nomine ostendens ipsam uocis dulcedi
 ne nonam musam uocari. Nam καλλιόπη optimae uocis graeca interpretatio est: & ut ipsam
 esse quam cum sit ex omnibus pressius indicaret assignauit illi uniuersitatis uocabulum: uidelicet
 προφερες ατη απασεων. Nam apollinem ideo μουσηγετον uocat quasi ducem & principem
 orbium ceterorum: ut ipse Cicero refert: dux & princeps & moderator luminum reliquorum
 mens mundi & temperatio. Musas esse mundi cantum et rustici sciunt: qui eas canenas
 quasi canenas a canendo dixerunt. Ideo canere caelum etiam theologi comprobantes sonos musi
 cos sacrificiis adhibuerunt: qui apud alios lyra & cythara: apud nonnullos tibis aliisque
 musicis instrumentis fieri solebant. in ipsis quoque hymnis deorum per stropham & an
 tistropham metra canoris uersibus adhibebantur ut per stropham rectus orbis stelliferi mo
 tus: per antistropham diuersus uagarum regressus praedicaret: ex quibus duobus moti
 bus Primus in natura hymnus dicendus deo sumpsit exordium. Mortuos quoque ad se
 pulturae prosequi oportere cum cantu plurimarum gentium uel regionum instituta sanxerunt
 persuasione hac: qua post corpus aiae ad originem dulcedinis musicae. i. ad caelum redire
 credant. Nam ideo in hac uita omnis aia musicis sonis capit: ut non solum quae sunt habitu
 cultiores: uerum uniuersae quoque barbarae nationes cantus quibus uel ad ardorem uirtutis
 animentur: uel ad molliem uoluptatis resoluantur exerceant: quia in corpus defert me
 moriam musicae: cuius in caelo fuit conscia: & ita delinimentis canticis occupantur: ut nullum
 sit tam imite tam asperum pectus quod non oblectamentorum talium teneat affectu. Hinc
 existimo & Orphei uel Amphionis fabulam quorum alter aialia ratione carentia: alter
 saxa quoque trahere cantibus ferebatur: sumpsisse principium: quia primi forte gentes uel
 sine rationis cultu barbaras uel saxi instar nullo affectu molles ad sensum uoluptatis ca
 nendo traxerunt. Ita denique omnis habitus aiae cantibus gubernatur: ut & ad bellum pro
 gressui & interuallum receptui canat cantu & excitate & rursus sedate uirtutem: Dat somnos
 admittitque necnon curas & immittit & retrahit. Iram suggerit: clementiam suadet: corporum
 quoque morbis medetur. Nam hinc est quod aegris remedia praestantes praecinere dicuntur. Ecquid
 mirum si inter homines musicae tanta dominatio est: cum aues quoque uel lusciniae & cigni
 aliaeue id genus cantum ueluti quadam disciplina artis exerceant: nonnullae uero uel aues
 uel terrae seu aqua tilea belluae inuitante cantu in retia sponte decurrant: & pastorali
 fistula pastum progressis quietem imperet gregibus? Nec mirum: inesse. n. munda
 nae aiae causas musicae: quibus est intexta praediximus. Ipsa autem mundi aia uiuentibus om
 nibus uitam ministrat. Hinc hominum pecudumque genus uitaeque uolantum. Et quae mar
 moreo fert monstra sub aequora pontus. Iure igitur musica capit omne quod uiuit: quae cae
 lestis aia qua animatur uniuersitas originem sumpsit ex musica. Haec dum ad sparra
 lem motum mundi corpus impellit: sonum efficit qui interuallis disiunctus imparibus
 sed tamen pro rata parte ratione distinctis sicut a principio ipsa contexta est. Sed haec inter
 ualla quae in anima quippe incorporea solo existimantur ratione non sensu quaerendum est:
 utrum

Camene

Mortui
cum cantibus
associanturFabulosa
de or
pheo &
amphioneCantus quod
facit

utrum et ipso in mundi corpore dimensio librata seruauerit: Et Archimenes quodam
 stadios numerum deprehendisse se credidit: quibus a terrae superficie luna distaret: a lu-
 na mercurius: a mercurio uenus: sol a uenere: mars a sole: a marte iuppiter: saturnus
 a ioue. Sed & saturni orbe usque ad ipsum stelliferum caelum omne spacium se ratione mensum pu-
 tauit. Quae tamen Archimenes dimensio a platonice repudiata est quasi dupla & tripla **Mensura**
 interualla non seruans: & statuerunt hoc esse credendum: ut quantum est a terra usque ad lu-
 nam: duplum sit a terra usque ad solem. quantumque est a terra usque ad solem: triplum sit a terra **a terra ad**
 usque ad uenerem quantumque est a terra usque ad uenerem quater tamen sit a terra usque ad mer- **unumquemque**
 curii stellam. quantumque est ad mercurium a terra nouies tamen sit a terra usque ad martem & quantum
 a terra usque ad martem est: octies tantum sit a terra usque ad iouem. quantumque est a terra usque
 ad iouem: septies & uicies sit tamen a terra usque ad saturni orbem. Hac platonice persuasione
 Porphirius libris inseruit quibus Thimei obscuritatibus non nihil lucis infudit atque eos cre-
 dere ad imaginem contextionis aerae hanc esse in corpore mundi interualla: & quae epi-
 tritis hemioliis & epogdois hemitonisque componuntur: & liminatae: & ita puenire concertum.
 Cuius ratio in substantia aerae contexta mundano quoque corpori: quod ab aera mouetur inserta
 est. Vnde ex omni parte docta & perfecta est Ciceronis assertio: qui interuallis imparibus
 sed tamen pro rata parte rationis distinctis caelestem sonum dicit esse disinctum. Nunc locus ad-
 monet ut de grauitate & acumine sonorum diuersitates quas asserit reuoluamus & na-
 tura fert ut extrema ex altera parte grauius ex altera autem acute sonent: quam ob causam
 summus ille caeli stellifer cursus. cuius conuersio est concitatio acute excitato mouetur
 sono. Grauius autem hic lunaris atque infimus diximus nunquam sonum fieri nisi aere percusso.
 Ut autem sonus ipse aut acutior aut grauius proferat: ictus efficit: qui dum ingens & celer **sonus**
 incidit: acutum sonum praestat: si tardior lentiorue grauior. Indicio est uirga: quae dum au- **acutus &**
 ras percutit: si impulsu cito ferit: sonum acuit. si leniore: in grauius ferit auditum. In fidibus **grauis**
 quoque idem uidemus: quae si tractu arctiore tendunt: acute sonant grauius laxiores. Er-
 go & superiores orbis dum pro amplitudine sua impetu grandiore uoluunt: dum quae spi-
 ritu ut in origine sua fortiore tendunt: pro ipsam ut ait concitatio conuersio acute ex-
 citato mouentur sono grauius autem hic lunaris atque infimus: quoniam spiritu ut in extremi-
 tate languescente iam uoluit: etenim pro angustias quibus penultimus orbis artat im-
 petu leniore conuertit. Nec secus probamus in tibiis: de quibus foraminibus uicinis infla-
 tis orisonus acutus emittit: de longinquis autem & termino proximis grauior: ite acutior
 per patetiora foramina: grauior per angusta. & utriusque causae ratio una: quia spiritus ubi
 incipit fortior est defectior ubi desinit: & quia maiorem impetum per maius foramen impellit
 contra autem in angustis contingit & eminus positus. Ergo orbis altissimus & ut in imen-
 sum patens & ut spiritu eo fortiore quo origini suae uicinior est: incitatus sonorum de se
 acumen emittit. Vox ultimi & pro spacii breuitate & pro longinquitate iam frangit. Hinc
 quoque aptius approbat spiritum quanto ab origine sua deorsum recedit. tanto circa impul-
 sum fieri leniore: ut circa terram quae ultima sperae est tam concretus tam densus habeat: ca-
 sit terrae in una sede semper heredi: nec in qualibet parte permittat moueri obsessa undique
 circumfusi spiritus desinate. In spera autem ultimam locum esse: qui medius est: antecedentibus
 iam probatum est. Ergo uniuersa mundi corporis sperae nouae sunt. Prima illa stellifera quae
 proprio nomine dicitur caelum: & a planes apud graecos uocatur: arcens & continens caeteras. Haec **Spereno**
 ab oriente semper uoluit in occasum. subiectae septem quas uagas dicimus: ab occidente in **ue munda**
 orientem ferunt. Nona terra sine motu Octo sunt igitur quae mouentur: se. septem sonis quae **ni corpis**
 concinnentiam de uolubilitate conficiunt: propterea quia mercurialis & ueneris orbis pari am-
 e ii

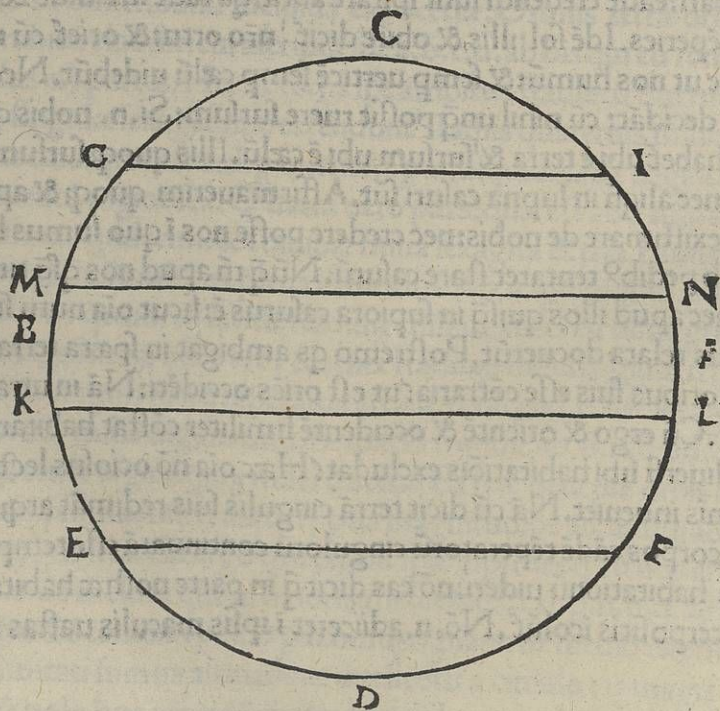
DE SOM.SCI.

bitu comitati solē uia eius tanq̄ satellites obsequant: & ideo a nōnullis astronomia studentibus eadē uim sortiri existimant. Vnde ait. Illi aut̄ octo cursus in qbus eadē uis est duoz: septē efficiunt distinctos interuallis sonos: qui numerus rez̄ oīum fere nodus est. Septenariū aut̄ numerū oīum nodū esse plene cū de numeris superius loqueremur expressimus. At illuminandū (ut existimo) obscuritatē uerbor̄ Ciceronis de musica tractatus succinctus a nobis qua licuit breuitate sufficiet: nā netas & hypatas aliorūq̄ fidiū uocabula perquirere & tonorū uel limmatū minuta subtilia & qd̄ in sonis pro littera qd̄ p̄ syllaba qd̄ p̄ integro noīe accipiat̄ asserere: ostētātis est non docētis. Nec. n. q̄a fecit in hoc loco Cicero musicae mētione occasione ac eūdē est per uniuersos tractatus qui possunt eē de musica (quos quātū mea fert opinio) terminū nō h̄re non existimo. Sed illi sunt persequēda qbus: uerba: quae explanāda receperis possint liquere. q̄a in re naturaliter obscura: qui in exponēdo plura q̄ necesse est superfundit: addit tenebras: nō adimit densitatē. Vnde finē de hac tractatus parte faciem⁹ adiecto uno qd̄ scitu dignū putam⁹: q̄a cū sint melodiae musicae tria genera: enarmonicū: diatonū: & oromaticū. Primū qd̄ p̄ nimia sui difficultatē ab usu recessit: Tertium uero est infame molicie: Vnde mediū. i. diatonū mūdānae musicae doctrina Platonis ascribit̄. Nec hoc inter praetereunda ponemus: q̄ musicae perpetua caeli uolubilitate nascente iō claro nōsentimus auditu: q̄a maior sonus est. q̄ ut humanarū auriū recipiat̄ angustiis Natura simili catadupa ab auribus incolarū amplitudinē fragoris excludūt. qd̄ mirū si nostrū sonus excedit auditū: quē mūdānae molis impulsus emit tit. Nec. n. de nihilo est quod ait: qui cōplet aures meas tantus & tā dulcis son⁹? Sed uoluit itelligi: q̄ si eius q̄ caelestib⁹ meruit itereffe secretis: cōpletā aures sunt soni magnitudine: supest ut ceteroz̄ hoīum sensus mūdānae continētiē nō capiat audiū. Sed iam tractū ad sequētia cōferamus. Vides habitari in terra raris & angustiis locis: & in ipsis quasi maculis ubi habitat̄ uastas solitudines interiectas: eosq̄ q̄ incolāt terrā nō mō interruptos ita eē ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit: sed prim obli quos partim trāuersos partim ēt auersos stare uobis: a qbus expectare gloriā certe nullā poteris. Cernis aut̄ eandē terrā quasi qbusdā redimitā & circumdatā cingulis: e qbus duo maxie inter se diuersos & caeli uirtutibus ipsis ex utraq̄ pte subnixos obri guisse pruina uides: mediū aut̄ illū & maximū solis ardore torrerī. Duo sunt habitabiles: quoz̄ australis ille: i quo qui isistūt auersa uobis urgēt uestigia: nihil ad uestrū genus. Hic aut̄ alter subiectus aquiloni: quē icolitis: cerne q̄ tenui uos pte contingat̄. Oīs. n. terra q̄ colit̄ a uobis angusta uerticibus lateribus latior: parua quādā insula ē circumfusa illo mari qd̄ atlanticū quod magnū quē oceanū appellatis in terris: qd̄ tñ tanto noīe q̄ sit paruus uides. Postq̄ caelū quo oīa cōtinent̄ & subiectaz̄ sp̄araz̄ ordinem motūq̄ ac de motu sonū caelestis musices modos & numeros explicantē & aerē subditū lunae tullianus sermo per necessaria & p̄senti operi apta ductus ad terrā usq̄ descripsit ipsius iā terrae descriptionē uerbor̄ parcus rez̄ foecūdus absoluit. Et. n. maculas habitationū ac de ipsis habitatoribus alios iterruptos auersosq̄ obliquos ēt & transuersos alios nominādo terrenae sp̄arae globositatē sermone tm̄ non colorib⁹ pinxit. Illud quoq̄ nō sine perfectione doctrinae est: q̄ cū aliis nos nō patitur errare qui terrā semel cingi oceano credidere. Nam si dixisset oīs terra parua quādā est insula circumfusa illo mari: unū oceani ambitū dedisset itelligi. Sed adiciēdo q̄ colitura uobis: uerā eius maris diuisionē: de quo paulopost differemus: nosse cupiētibus intelligendā reliquit. De quinq̄ aut̄ cingulis ne quaso existimes deoz̄ romanae faciūdiae parentum.

Melodiae
tria gene
ra
Quaer nō
sentimus
caeli armo
niam

Cinguli
uel zonae
terrae uel
caeli

rentū Maronis & Tulii dissentire doctrinā cū hic ipsis cingulis terrā redimitā dicat: ille iisdē quas græco noīe zonas uocat: asserat cælū teneri. Vtrūq; n. incorruptā uerāq; nec alteri cōtrariā retulisse rōnem pcedente disputatiōe cōstabit. Sed ut oīa q̄ hoc loco explanāda recepimus liquere possint: habēdus est primū sermo de cingulis: q̄a situ eorū ante oculos locato cætera erunt intellectu proniora: Prius autē qualiter terrā coronent deinde quēadmodū cælū teneant explicādū est. Terra noua & ultima sp̄ra ē. Hāc diuidit orizon. i. finalis circulus de quo ante retulimus: Ergo medietas orizon. i. finalis circulus de quo ante retulimus. Ergo medietas cuius nos ptē icolumus: sub eo cælo est q̄ fuerit sup terrā & reliqua medietas sub illo: q̄ dū uoluit ad ea loca q̄ ad nos uident inferiora descēdit. In medio. n. locata ex oī sui pte cælū suspicit. Huius igit ad cælū breuitas q̄ punctū est: ad nos uero intermensa globositas: distinguit locis inter se uicissim pressis nimietate uel frigoris uel caloris geminā nacta inter diuersa tēperie. Nā & septētrionalis & australis extremitas ppetua obriguere pruina. Et hi uelut duo cinguli: qbus terra redimit: sed ambitu breues q̄si extrema cingētes. Horū uterq; habitatiōis ipatiēs est: q̄a torpor ille glacialis nec aīal nec frugi uitā ministrat: illo. n. aere corp⁹ alitur: quo herba nutrit. Medius cingulus & ideo maximus æterno aflatu cōtinui caloris ustus spaciū q̄d & lato & ambitu plixi⁹ occupauit: nimietate seruoris facit inhabitabile uicturio. Inter extremos uero & mediū duo maiores ultimis medio minores ex utriusq; uicinitatis intēperie tēperāt in his: q̄ tm̄ uitaes auras natura dedit incolis carpere. Et q̄a aīo facilius illabit cōcepta rō descriptiōe q̄ sermōe: esto orbis terræ cui ascripta sunt. a. b. c. d. Et circa. a. ascribāt. n. & l. circa. b. at. m. & k. & circa. c. g. & i. & circa. d. e. & f. Et ducant rectē lineæ a signis ad signa q̄ dicimus: id est. a. g. in. i. ab. m. in. n. a. k. in. l. ab. e. in. f. Spacia igit duo aduersa sibi: id est unum a. c. usq; ad lineam quæ in. d. ducta ē itelligūt pruina riguisse ppetua. Est. n. superior septentrionalis: inferior australis extremitas. Mediū uero ab. n. usq; in. l. zona sit torrida. Restat ut cingulus ab. i. usq; ad. n. de subiecto calore & superiore frigore temperet. Rursus ut zona quæ est inter. l. & f. accipiat de superiore calore & subdito rigore temperiem.

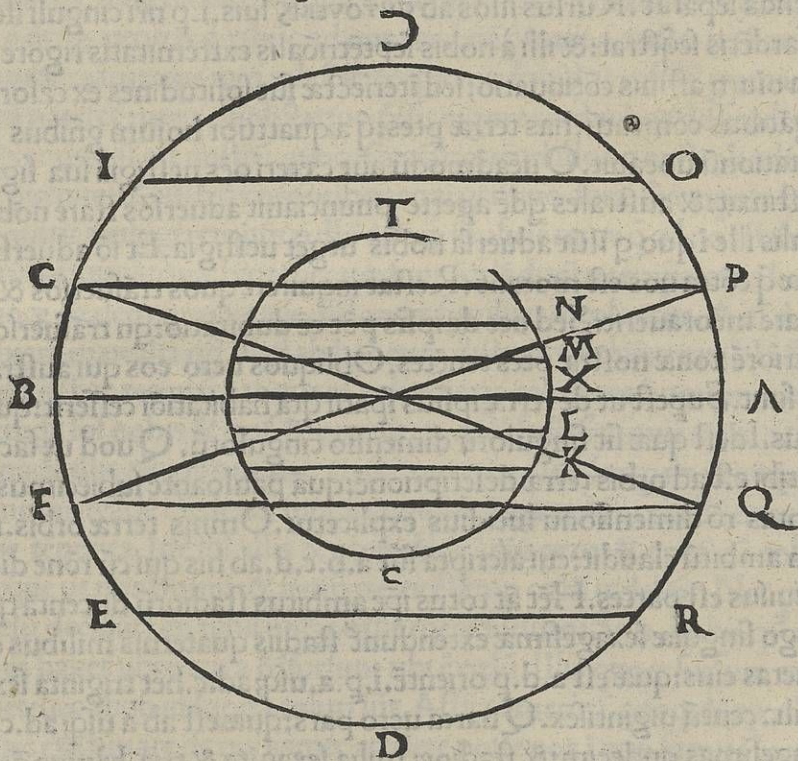

Nec excogitatas à nobis lineas quas diximus existimeſ. Circi. n. sunt de quibus supra retulimus septentrionalis & australis & tropici duo. Nā æquinoctiale hoc loco: quo de terra loquimur n̄ oportet ascribi q̄ nō oportuniore loco rursus addeſ. Licet igit̄ sint hæc duæ mortalib⁹ agris munere cōceſſæ diuū quas diximus eē tēperatas: nō tñ ambę zonæ hominibus nr̄i generis indultæ sunt: sed sola superior: q̄ est ab. i. usq; ad. n. incolit̄ ab oī q̄le scire possimus hoīum gñe romāi græciue sint uel barbaræ cuiusq; nationis. Illa uero ab. i. usq; ad. f. sola rōne intelligit̄ q̄ pp̄ similit̄ tēperie similit̄ incolit̄: sed a quibus nō licuit unq̄ nobis nec licebit agnoscere. Interiecta. n. torrida utriq; hoīum generi cōmertū ad se denegat cōmeandi deniq; de quattuor habitatiōis nostræ cardinibus oriēs occidens & septētrio suis uocabulis nuncupat̄: q̄ ab ipsis exordis suis sciunt̄ a nobis. Nā & si septētrionalis extremitas inhabitabilis ē nō multo tñ ē a nobis remota. Quarto uero nostræ habitatiōis cardini cā hæc alterū nomē dedit. ut meridies nō australis uocaret̄: q̄ & ille pp̄rie est australis: qui de altera extremitate p̄cedens aduersus septētrionali est: & hūc merediē iure uocitari facit locus de quo incipit nobis. Nā q̄ sentiri incipit a medio terræ in q̄ ē usus diei: iō tāq; qdā medidies una l̄ra mutata meridies nūcupatus est. Sciēdū ē at: q̄ uentus q̄ p̄ hūc ad nos cardinē puenit. i. auster ita i origine sua gelidus nos cōmeat: admixtus igni caleſcit: & q̄ incipit frigidus calid⁹ puenit. Neq; n. uel rō uel natura pateret̄: ut ex duob⁹ æquo p̄ſis rigore cardinibus dissimili tractu flatus emitteret̄. Nec dubiū est nostrū quoq; septētrionē ad illos q̄ australi adiacet pp̄ eadē rōnē calidū puenire: & austrū corporibus eorū gemino auræ suæ rigore blādiri. Eadē rō nos nō pmittit ambigere: quin p̄ illā quoq; sup̄ficiē terræ q̄ ad nos habet̄ ifiorior: integer zonarū ambitus: quæ hic tēperatæ sunt eodē ductu temperatus habeatur: atq; ideo illic quoq; eadem q̄ zonæ a se distantes similit̄ incolantur. A ut dicat quisquis huic fidei obiare mauult: qd̄ si qd̄ ab hac eum distinctiōe deterreat. Nā si nobis uiuēdi facultas est in hac terrarū pte quam colimus q̄ calcantes humum cælū suspicim⁹ sup̄ uerticem q̄ sol nobis & orit̄ & occidit q̄ circūfuso fruimur aere: cuius spiramus hauſtū cur nō & illic aliquos uiuere credamus: ubi eadē semp̄ impromptu sūt. Nā q̄ ibi dicunt̄ morari: eadē credendi sunt spirare aurā: q̄ eadē in eiusdē zonalis ambitus: continuatiōe tēperies. Idē sol illis & obire dicit̄ n̄ro ortu: & oriet̄ cū nobis occidet. Calcabūt æque ut nos humū: & semp̄ uerticē semp̄ cælū uidebūt. Nec metus erit: ne de terra i cælū decidāt: cū nihil unq̄ possit ruere sursum: Si. n. nobis qd̄ asserere gen⁹ loci est usum habet̄ ubi ē terra & sursum ubi ē cælū. Illis quoq; sursum crit qd̄ de inferiore suspiciēt: nec aliqn̄ in sup̄na casuri sūt. Affirmauerim quoq; & apud illos minus reḡ pitos hæc existimare de nobis: nec credere posse nos i quo sumus loco degere: sed opinari siqs sub pedib⁹ tentaret stare casurū. Nūq̄ tñ apud nos qsq; timuit: ne caderet in cælū: ergo nec apud illos quisq; in sup̄iora casurus ē: licet oīa nutu suo pōdera in terrā ferri superius relata docuerūt. Postremo q̄s ambigat in sp̄ra terræ ita ea: q̄ inferiora dicunt̄ sup̄ioribus suis esse cōtraria: ut est oriēs occidēti: Nā in utraq; parte par diametros habet̄. Cū ergo & orientē & occidentē similit̄ cōstat habitari: qd̄ est qd̄ fidē huius quoq; diuersi sibi habitatiōis excludat. Hæc oīa nō ociosus lector i tam paucis uerbis Ciceronis inueniet. Nā cū dicit terrā cingulis suis redimāt atq; circūdatā ostēdit p̄ oē terræ corpus eadē tēperatorū cingulorū continuatā esse temperiē. Et cū ait in terra maculas habitationū uideri: nō eas dicit q̄ in parte nostræ habitatiōis nonnullis desertis locis iterpositis icolūt. Nō. n. aduiceret i ipsis maculis uastas solitudines iterie

ctas

etas si ipsas solitudines diceret iter quod certe partes macularum istarum habeant. Sed quia maculas dicit has quattuor: quas in duobus terrarum hemispheriis binas esse ratio monstrauit: bene adiecit iteriectas solitudines. Nam sicut psalmus qui habitat a nobis: multa solitudinum interiectione distinguit: credendum est in illis quoque tribus aliis habitacionibus similes esse iter deserta & culta distinctiones. Sed & quattuor habitacionum incolas & relatione situs & ipsa quoque stadia qualitate depexit. Primum. n. ait: alios propter nos ita incolere terram: ut se interrupti nullam habeant ad se facultatem meandi & ipsa uerba declarant: non enim de uno hominum genere loqui in hac superficie a nobis solius torride iteriectione diuiso. Sic. n. magis diceret: ita interruptos ut nihil iter ipsos ab illis ad nos manare possit. Sed dicendo ita interruptos ut nihil iter ipsos ab illis ad alios manare possit: qualiter iter se illa hominum genera sunt diuisa ligant. Quod autem uere ad nostram partem referret: adiecit dicendo de illis quod & a nobis & a se iucem diuisi sunt: partim obliquos partim transversos partim et aduersos stare nobis: Interruptio ergo non unius generis a nobis: sed omnium generum a se diuisorum referret: quod ita distinguenda est: Hi quos separat a nobis posita: quos greci αντροκος uocant: similiter ab illis qui inferiori zone sue incolunt partem: interiecta australi gelida separant. Rursus illos ab αντροκος suis. i. p. nostri cinguli inferiora uerue tibi iteriectione ardetis sequitur: & illi a nobis septentrionalis extremitatis rigore remouentur. Et quia non est una omnium affinis continuatio: sed iteriectas sunt solitudines ex calore uel frigore mutuam negatibus commutata: has terrarum partes: quod a quattuor hominum generibus incoluntur: maculas habitacionum uocauit. Quomodo autem ceteri omnes uestigia sua figere ad nostra credantur ipse distinxit: & australes quidem aperte pronunciauit aduersos stare nobis dicendo: Quorum australis ille in quo qui illud aduersa nobis urgent uestigia. Et ideo aduersi nobis sunt quia in parte spatium quod contra nos est morantur: Restat inquirere quos transversos & quos obliquos nobis stare memorauerit: Sed nec de ipsis potest esse dubitatio: quoniam transversos stare nobis dixerit inferiori zone nostrarum partes tenentes. Obliquos uero eos qui australis circuli deuexa sortiti sunt. Superest ut de terrarum ipsius spatium quanta habitacioni cesserit: quanta sint inculta referamus. Idest quae sit singulorum dimensio cingulorum. Quod ut facile cognoscas: redeundum tibi est ad orbis terrarum descriptionem: quam pauloante subiecimur: ut per ascriptarum litterarum notas ratio dimensionum lucidius explicetur. Omnis terrarum orbis. i. circulus: qui uniuersum ambitum claudit: cui ascripta sunt a. b. c. d. ab his qui cum ratione dimensi sunt: in sexaginta diuisus est partes. Habet autem totus ipse ambitus stadiorum ducenta quinquaginta duo milia. Ergo singulae sexagesimae extenduntur stadiis quaternis milibus decenis Et sine duo medietas eius: quae est a. d. p. orientem. i. p. a. usque ad. c. habet triginta sexagesimas & stadiorum milia centum uigintis sex. Quarta uero pars: quae est ab a usque ad. c. incipiens a posita: habet sexagesimas quindecim: & stadiorum milia sexaginta & tria. Huius quartae partis mensura relata constabit totius ambitus plena dimensio. Ab. a. igitur usque ad. p. quod est medietas posita: habet sexagesimas quattuor: quod faciunt stadiorum milia sexdecim cum octingentorum adiectione. Ergo omnis posita sexagesimarum octo est: & tenet stadiorum milia triginta tria & sexaginta insuper. Latitudo autem cinguli nostri: qui temperatus est. i. a. p. usque ad. o. habet sexagesimas quinquaginta quae faciunt stadiorum milia uiginti unum. Et spatium frigidarum ab. o. usque ad. c. habet sexagesimas sex quod stadiorum tenet uiginti quinquaginta milia ducenta. Ex hac quarta parte orbis terrarum: cuius mensuram euidenter expressimus: alterius quartae partis magnitudinem ab. a. usque ad. d. parti dimensio distinctio cognosces. Cum ergo quartum teneat spatium superficies quod ad nos est: in omni sua medietate cognoueris: de mensura quoque ferioris medietatis. i. d. p. b. usque ad. c. similiter instrueris. Modo. n. quia orbem terrarum in plano pinximus: in plano autem medium exprimere non possumus spatiale tueri imitati sumus altitudinis intellectum a circulo: quod magis orizontum quam meridianum uerum. Ceterum uolo hoc mente percipias: ita nos hanc protulisse mensuram tanquam a. d. per

a. usq; ad. c. ps terræ superior sit: cuius ptē nos incolimus: & a. d. per. b. usq; ad. c. ps terræ superior habeat inferior. Hoc quoq; tractatu p̄priū sortito finē: nūc illud qđ p̄bādū p̄mīsimus asseramus: hos cingulos & bene Maronē cælo: & bene terræ assignasse Ciceronē & utrunq; nō discrepātia sed cōsona eadēq; dixisse. Natura. n. cæli hāc i diuersis terræ partib; tēperie nimietatēq; distinxit. & qualitas uel frigoris uel caloris q̄ cuilibet ætheris p̄ti semel inhæsit eandē inficit ptē terræ: quā despicit ambiēdo. Et q̄a has diuersitates q̄ certis finibus termināt cingulos in cælo uocauere: necesse est totidē cingulos ēt hic itelligi: Sicut i breuissimo speculo cū facies mōstrat ingēs: tenet in angusto mēbra uel liniamenta ordinē quē sua in uero digesserat amplitudo. Sed hic quoq; asserēdi qđ d̄r minuemus laborē oculis subiiciēdo p̄incturā. Esto. n. cæli spa. a. b. c. d. Et iter se claudat sp̄arā terræ: cui ascripta sūt. f. x. t. u. Et ducat in cæli sp̄era circulus septētrionalis. ab. i. usq; in o. tropicus æstiuus. a. g. in. p. & ægnoctialis. a. b. i. a. & tropicus hÿemalis ab. f. in. q. & australis ab. e. in. r. sed & zodiacus ducat ab. f. in. p. Rursus in sp̄era terræ ducant̄ idem limites cingulor;: quos supra descripsimus in. n. in. m. in. l. in. r.

His ita depictis sine difficultate cōstabit singulas terræ p̄tes a singulis cæli p̄tib; sup uerticē suū positis q̄litate circa nimietatē uel tēperie mutuari: Nā qđ est sursum. a. d. usq; ad. r. hoc despicit terrā ab. l. usq; ad. r. Et quod est in cælo ad. r. usq; ad. q. hoc inficit terrā a. k. usq; ad. l. & quod in cælo est a. q. usq; in. p. tale facit in terra ab. l. usq; ad. m. Qualeq; ē desup a. p. usq; ad. o. tale i terra ab. m. usq; ad. n. Et q̄le illic ab. o. usq; ad. c: tale hic ē ab. n. usq; ad. t. Sunt at̄ in æthere extremitates ambæ. i. a. d. usq; ad. r. & a. c. usq; ad. o. æterno rigore defatā. Idē in terra idē est ab. l. usq; ad. k. & a. t. usq; ad. n. rursus in cælo a. q. usq; ad. p. nimio calore feruet. Idē in terra quoq; ab. l. usq; ad. m. idem feruor est. Itē sunt in cælo tēperies ab. o. usq; ad. p. & a. q. i. r. Ideo sunt hic quoq; tēperata ab. n. in. m. & ab. l. in. k. Aegnoctialis. n. circulus q̄ ab. a. usq; ad. b. ductus ē. meridīa secat perustā: Et ipsū at̄ scisse Ciceronē: q̄ terreni cinguli cælestibus inficiantur: ex uerbis eius ostendit̄. Ait. n. e q̄bus duos maxime iter se diuersos & cæli uerticibus

ipsius ex utraq; pte subnixos obriguissē pruina uides. Ecce testat finale frigus esse de
 cælo. Idē quoq; de feruore medio dicit. Mediū aut̄ illū, & maximū solis ardore torre
 ri. Cū ergo manifeste & rigorē de cæli uerticib⁹ & feruorē de sole in terrē cingulos ue
 nire signauerit: oñdit prius in cælo hos eosdē cingulos cōstitissē. Nūc qm̄ cōstitit eas
 dē in cælo & ī terra zonas eē uel cingulos (hæc. n. unius rei duo sunt noīa) diā dicendū
 est: q̄ cā in æthere hāc diuersitatē qualitatis efficiat. Perusta duob⁹ tropicis claudit: **Zona**
 idest ab. g. in. p. æstiuo: & ab. f. in. q. hyemali. Ab. f. at̄ in. p. zodiacū describēdo p̄duxi **perusta**
 mus. Ergo signū. p. tropicus ille cācer habeat: & signū. f. capricornus. Cōstat at̄ solē
 neq; sursum ultra cācrū: neq; ultra capricornū deorsum meare: sed cum ad tropicos
 cōfinia puenerit mox reuertit: unde & solsticia uocant̄. Et quia æstiuus tropicus tem
 peratæ nostræ terminus ē: ideo cū sol ad ipsum finē uenerit. facit nobis æstiuos calo
 res de uicino urens sensu maiore subiecta: Illo deniq; tpe australi generi reuertit hye
 mem nō pōt ambigi: quia tunc ab illis sol omni uia suæ spacio recedit. Rursus cū ad
 f. signū idest ad capricornū uenerit: facit hyemem nobis recessu suo: & illis uicinitate
 reducit æstatē. Hic notādū ē de tribus tm̄ cardinibus in quib⁹q; adē ingredi solem: de
 quarto nūq;. Nā & ab ortu & ab occasu fenestra solē recipit: quippe quē orientē abeū
 temq; p̄spectet. Recipit & a meridie: q̄a omne iter solis in nō meridie est: ut instruit
 uisum ante lata descriptio. Nūq; uere solē fenestra septētrionis admittit: q̄a nūq; a. p.
 signo ad. o. sol accedit: sed a. p. semp̄ retrocedēdo nūq; fines poli septētrionalis attingit.
 Et ideo nunq; p̄ hūc cardinē radius solis infundit̄. Eiusdē rei p̄bationē umbra quoq;
 cuiuslibet corporis efficiet astruere. Nā & in occasum cadit oriēte sole: & ī ortū cum
 sit occiduus. Medio at̄ die: q̄a sol meridiē tenet in septētrionē umbra depellit̄. In au
 strū uero circa nostrā habitationē ipossibile est umbrā cuiuslibet corporis cadere: quia
 semp̄ in aduersam soli partē umbra iactat̄. Aduersus at̄ austro apud nos sol esse non
 poterit: cū nunq; fines septētrioales attingat. Sane qm̄ pars illa pustæ: q̄ tēperatæ uici
 na est admittit habitātes: illic. i. trās tropicū quæcūq; habitant̄ spacia: umbrā mittūt
 ī austrū eo tpe: quo sol cācrū tenet. Tunc. n. ei sit sol septētrioalis: cū tropicū tenet: q;
 ab illis ad septētrionē recedit. Ciuitas at̄ siene: q̄ puiciæ thebaidos post supiorū mon
 tiū deserta p̄icipiū ē: sub ipso æstiuo tropico cōstituta ē. Et eo die quo sol certā partē
 ingrediē cācri hora diei sexta (qm̄ sol tunc sup̄ ipsum iuenit̄ uerticē ciuitatis) nulla il
 lic pōt in terris de quolibet corpe umbra iactari. Sed nec stilus hemisphærii mōstrātis
 horas: quē ὕπομονα uocat̄: tunc de se pōt umbrā creare. Et hoc est qd̄ Lucanus di
 cere uoluit: nec tm̄ plene ut habet̄ absoluit. Dicēdo. n. Atq; umbras nunq; flectēte sie
 ne. Rē qdem attingit: sed turbauit uerz. Nō. n. nunq; flectit sed uno tpe: qd̄ cū sua rō
 ne rettulimus. His relatis cōstat solē nunq; egredi fines pustæ: q̄a de tropico ī tropicū
 zodiacus obliquat⁹ est. Manifesta est igit̄ cā: cur hæc zona flāmis sit semp̄ obnoxia
 qppe quā sol rotius æternæ flāmæ & sors & administrator nunq; reliquat. Ergo am
 bā ptes ultimæ. i. septētrionalis & australis: ad quas nunq; solis calor accedit: necessa
 rio p̄petua præmunē pruina. Duas uero (ut dixim⁹) tempat̄ hīc atq; illinc uicinia ca
 loris & frigoris. Deniq; ī hac ipsa zona quā icolumus: q̄ tota dicit̄ tempata: partes tm̄
 q̄ p̄sto cingulo uicinæ sūt: cæteris calidiores sunt: ut est æthiopia: arabia: ægypt⁹ & li
 bya: in quibus calor ita circūfusi aeris corpus extenuat: ut aut nūq; aut raro cogat̄ ī nu
 bes: & iō nullus pene apud illos usus est ibrū. Rursus usq; ad frigide fines press⁹ ac
 cedit: ut ē palus mæotis: ut regiōes quas p̄terfluunt tanais: & hister: oīaq; super scy
 thiā loca quorū icolas uetustas hyperboreos uocauit: quasi originē boreæ introrsum

DE SOM. SCI.

recedēdo trāssissent: adeo æterna pene præmunt præuina: ut nō facile explicet quāta sit illic frigida nimietatis iuria. Loca uero q̄ in medio tēperata sunt: qm̄ ab utraq; nimie tate lōge recedunt: uerā tenēt salutaremq; temperiē. Locus nos admonet: ut qm̄ diximus rem: q̄ a nullo possit refelli: utrūq; tropicū circum zodiaco terminos facere: nec nūq; solē alterutrū tropicū excedere possē: uel sursum uel deorsū meādo. Trās zodiacū uero circū. i. trās uisā q̄ tropicis claudit: ex utraq; pte incipe tēperatas: Quæram⁹ quid sit qd̄ ait Virg. quē nullius unq; disciplinæ error iuoluit: Dux mortalib⁹ ægris. Munere concessæ diuum: & uia secta per ambas:

Obliquus qua se signorum uertitur ordo.

Videtur. n. dicere his uerbis zodiacū per tēperatas ductum & solis cursum p̄ ipsas ferri: qd̄ nec opinari fas est: quia neutrū tropicum solis cursus excedit: Nunc igit̄ illud attendit qd̄ diximus & intra tropicum in ea perusta parte q̄ uiciua est tempatæ habitatores eē. Nā siene sub ipso tropico est: meroe aut̄ tribus milibus octingētis stadiis in Perustā a siene introrsum recedit: & ab illa usq; ad terrā cynamomi feracē sunt stadia octingēta. Et p̄ hæc oīa spacia perustæ licet rari tñ uita ferunt̄ habitātes. Ultra uero iā inaccessible est pp̄ nimium solis ardorē. Cum ergo tm̄ spaciū ex pusta uitā ministret: & sine dubio circa uicinā alterius tēperate. i. οντοκροουα tātundem spaciū hñe per peruste fines & parē māsuetudinē: nō neget. Paria. n. in utraq; parte sunt oīa. Ideo credendū est per poeticā tubā: quæ oīa semp̄ in maius extollit: dixisse uia solis se etiam per tēperatas: qm̄ ex utraq; parte fines perustæ in eo sunt similes tēperatis: q; se patiunt̄ habitari. An forte poetica licentia particulā p̄ simili pene particula posuit: & pro per ambas sub ambas dicere maluit. Nā re uera ductus zodiaci sub ambas tēperatas ultro citroq; peruenit nō tñ per ambas. Scimus aut̄ & Homerū ipsum: & in oībus imitatorē eius Varronē sepe tales mutasse particulas. An: qd̄ mihi uero pp̄ius uer̄ per ambas p̄ inter ambas uoluit itelligi. Zodiacus. n. inter ambas tēperatas uoluit nō per ambas. Familiariter aut̄ per p̄ iterponere solet: sicut alibi quoq; Circū perq; duas in morē fluminis arctos. Neq; n. anguis sydereus arctos secat: sed dū & amplectit̄ & interuenit circū eas & inter eas uoluit nō per eas. Ergo pōt cōstare nobis intellectus: si p̄ ambas. i. p̄ inter ambas more ipsius poetæ dictū existimem⁹. Nobis aliud ad defensionē ultra hæc: quæ diximus: nō occurrit. Verū qm̄ i medio posuimus quos fines nunq; uia solis excedat: manifestū ē oibus aut̄ qd̄ maro dixerit: quē cōstat erroris ignarū: erit ingenii singulorū inuenire qd̄ possit amplius pro absoluēda hac qōne conferri. His quoq; (ut arbitror) nō ociosa inspectione tractatis: nūc de oceano qd̄ pm̄issim⁹

Oceanus

astruemus. Non uno sed gemino eius ambitu terræ corpus oē circūflui. Cuius uer⁹ & primus meatus est: q̄ ab indocto hoīum genere nascit̄. Is. n. quē solū oceanū plures opinant̄: de finibus ab illo originali refusus fm̄ ex necessitate ambitū fecit. Cæterꝫ eius prior corona p̄ zonā terræ calidā meat sup̄ iora terrarū & inferiora cingēs flexum circi æquinoctialis imitata. ab oriēte uero duos sinus refundit: unū ad extremitatem septētrionis: ad australis alterū. Rursusq; ab occidēte duo pariter enascunt̄ sinus: qui usq; ad ambas quas supradiximus extremitates refusi occurrūt ab oriēte demissis. Et dū ui sūma & ipetu maniore miscent̄: inuicēq; se feriūt: ex ipsa aquarū collisione nascit̄ illa famosa oceani accessio pariter & recessio. Et ubicūq; in nōo mari cōtingit: idē uel in angustiis fretis uel in planis forte lictoribus ex ipsis oceani finibus quos oceanū nunc uocamus euentūt: q̄ nostrū mare ex illis influit Cæterꝫ uerior ut ita dicā eius alueus tenet zonā perustā: & tam ipse qui æquinoctialē q̄ sinus ex eo nati q̄ orizontē circulū

ambitu suæ flexionis imitat: oëm terrā quadrifidā diuidūt: & singulas ut supradiximus habitatōes faciūt insulas. Nā inter nos & australes hoies meās ille p calidā zonā totāq; cingens & rursu: utriusq; regiōis extrema sinibus suis ambiens binas in superiore atq; inferiore terræ superficie insulas tacit. Vnde Tullius hoc intelligi uolens non dixit: oīs terra parua quædā est insula: sed oīs terra quæ colit a nobis parua quædā est insula quia & singulæ de quattuor habitatiōibus parua quædā efficiunt insulæ: oceano bis eas ut diximus ambiēte. Oia hæc ante oculos locare pōt descriptio substituta. ex qua & nostri maris originē quæ totius una est: & rubri atq; idici ortū uidebis. Caspiūq; mare unde oriatur inuenies: licet nō ignorem esse nullos q; ei de oceano ingressum uigent. Nec dubiū est: i illā quoq; australis generis temperatā mari de oceano similiter influere Sed describi hoc nostra attestatiōe nō debuit: cuius situs nobis incognitus pseuerat. Quod at dixit nostrā habitabilem angustā uerticib; latiore: in eadem de descriptione poterimus aduertere. Nā quāto longior est tropicus circus septemtrionali circo. tātō zona uerticibus q; lateribus angustior est: q; summitas eius in arcū extremi circuli breuitate cōtrahit. Deductio aut laterum longitudine tropici ab utraq; pte distendit. Deniq; ueteres oëm habitabile nram extētæ clamidi similem esse dixerunt. Itē q; oīs terra i qua & oceanus est ad quēuis cælestem circulum quali cætron pūcti obtinet locū: necessario de oceano adiecit: Qui tñ tātō noie q; sit paruus uides. Nam licet apud nos atlanticū mare licet magnū uocet: de cælo tñ dispicientibus non pōt magnum uideri: cum ad cælum terra signū sit & punctū: qd diuidi nō possit in ptes. Ideo at terræ breuitas tam diligenter asseritur: ut paruipendendum ambitum famæ

DE SOM. SCI.

Virtutis
fractus

uir fortis intelligat quæ in tã paruo magna eẽ nõ poterit: quod doctrinæ ppositũ non minus in sequẽtib9 apparebit: qn eẽ si cupiat ples futuroz hoium deinceps laudes uniuersiu9q; nostrũ acceptas a patrib9 posteris pdere: tñ pp eluiones exustionesq; terrarũ quas accidere tpe certo necesse est: nõ mō nõ æternã sed ne diuturnã qdem gloria assequi possumus. Virtutis fructũ sapiens in cõscientia ponit minus pfectus i gloria: unde Scipio pfectionẽ cupiẽs infundere nepoti auctor est: ut cõtẽtus cõscia p̃mio gloriã nõ requirat. In qua appetenda qm̃ duo sunt maxime q̃ pbari possunt: ut & q̃ la cissime uaget & quã diuissime pseuerat. Postq̃ supius de habitatiõis nostrẽ angustias differendo totius terræ q̃ ad cælũ pũcti locũ obtinet: minimã quãdã docuit ab hoib9 nr̃i generis particulã possideri nullius uero gloriã uel in illã totã ptem potuisse diffundi: si qdem gãgen trãsnatare uel trãscẽdere caucasum romani nois fama nõ ualuit: spẽ quã de ppagãda late gloria ante oculos ponendo nostri orbis angustias amputauit. uult eẽ diuturnitatis auferre ut plene aĩo nepotis cõtẽptũ gloriẽ cõpos dissuasor insinuet: & ait. Nec in hac ipsa in quã sapientis & fortis uiri nomen serpere põt æternitatẽ nois posse durare: cũ mō exustione mō eluione terraz diuturnitati rerũ itcedat occasus: qd̃ quale sit differemus. In hac. n. pte tractatus illa q̃stio latenter absoluit quæ

De mũdi
æternitate

multoz cogitãões de ambigẽda mũdi æternitate significat. Nã qs facile mũdũ semp fuisse cõsentiat: cũ & ipsa historiarũ fides multaz rez cultũ emendationeq; uel ipsam inuentiõem recentẽ esse fateat: Cũq; rudes primũ hoies & in curia syluestri nõ multũ a ferarũ asperitate dissimiles meminerit: uel fabulet antiq̃tas tradatq; nec hũc eis quõ nũc utimur uictũ fuisse: sed glãde prius & baccis alitos sero spasse de fulcis alimoniã: cũq; ita exordiũ rerũ & ipsius humane natiõis opinemur ut aurea primũ sæcula fuisse credamus: & inde natura p metalla uiliora degenerãs ferro sæcula postrema fœdaauerit: ac ne totũ uideamur de fabulis mutuari: qs nõ huic extimet mũdũ qnq; cœpisse: nec lögã retro eius ætatem cũ ab hinc ultra duo retro annorũ milia de excellenti rerũ gestaz memoria ne græca qdem extat historia: Nã supra Ninum a quo Semiramis fm̃ quosdã credit pcreata: nihil pclarum in libris relatũ eẽ: si. n. ab initio imo ante initium fuit mundus (ut phi uolunt) cur per innumerabilium seriem seculoz nõ fuerat cultus: quo nunc utimur: inuentus: nõ litterarũ usus quo solo memoriæ fulcit æternitas: cur nõ deniq; multarũ rerũ experientia ad aliquas gentes recenti ætate puenit: Vt ecce galli uitem uel cultũ oleæ roma iã adolescente didicerũt. Aliæ uero gentes adhuc multa nesciũt quæ nobis inuenta placuerũt: Hæc oia uidentur æternitati rerum repugnare dum opinari nos faciũt certo mũdi principio paulatim singula quæq; cœpisse. Sed mundũ qdem fuisse semper phi auctor est cõditore quidem deo: sed nõ ex tpe. Siquidem tps ante mundum esse non potuit: cum nihil aliud tpa nisi cursus solis efficiat. Res uero humanæ ex parte maxima sæpe occidũt manente mũdo & rursus oriũtur uel eluione uicissim uel exustione redeũte: cuius uicissitudinis cã uel necessitas ta ignis æthereus nutri lis eẽ. Ignẽ æthereũ phi sici tradiderũt humore nutrirĩ: asserentes iõ sub zona celi pusta reus nutri quã uia solis. i. zodiacus occupauit oceanũ (sicut supra descripsimus) a natura locatũ tur hũore ut ois latitudo. qua sol cũ qnq; uagis ultro citroq; discurrũt: heat subiecti humoris alimoniã. Et hoc esse uolunt qd̃ Homerus diuinaz oium inuentionũ fons & origo sub Iuppiter poerici nube figmẽti uez; sapientib9 intelligi dedit: Iouẽ cũ diis cæteris. i. cũ stellis pfe cum diis etũ in oceanũ æthiopib9 eũ ad epulas inuitãtib9. Per quã imaginẽ fabulosa Homẽz epulat ad significasse uolũt hauriri de humore nutrimẽtra syderib9: q ob hoc æthiopus reges epu oceanum larum cælestium dixit: qm̃ circa oceani orã nõ nisi æthiopes habitãt quos uicinia solis

usq; ad spēm nigri coloris exussit. Cum ergo calor nutriatur humore: hæc uicissitudo
 cōtingit: ut mō calor mō humor exuberet. Euenit. n. ut ignis usq; ad maximū enutri-
 tus augmentū haustū uincat humorē. Et sic aeris mutata tēperies licentiam præstet
 incendio: & terra penitus flagrātia imissi ignis uratur. Sed mox impetu caloris assum-
 pro paulatim uires reuertuntur humori: cum magna pars ignis incendiis erogara mi-
 nus iam de renascente humore consumat. Ac rursus longo tempore tractu ita crescēs
 humor altius uincit: ut terris infundat eluuiō. Rursusq; calor post hæc uires resumit
 & ita fit ut manente mundo inter exuperātis caloris humorisq; uices terrarū cultus cū
 hoīum genere sæpe intercīdat: & reducta tēperie rursus mouet: nunq; tñ siue eluuiō si-
 ue exustio oēs terras aut oē hoīum genus uel oīno operit uel penitus exurit. Aegypto
 certe ut Plato in Thimæo fatet nunq; nimietas humoris nocuit uel caloris. Vnde & in
 finita annoꝝ milia in solis ægyptioꝝ monumētis librisq; religunt. Certe igit̃ terrarū par-
 tes interiectioni superstites seminariū instaurando generi humano fiunt: atq; ita cōtin-
 git ut non rudi mūdo rudes hoīes & cultus inscii: cuius memoriā intercīpit interitus:
 in terris oberrent: & asperitatē paulatim uagæ feritatis exuti conciliabula & coetus na-
 tura instruente patiantur. Sitq; primū inter eos mali nescia & adhuc astucię inexperta
 simplicitas quæ nomē aut̃i primis sæculis p̃stat. Inde quo magis ad cultū reꝝ atq; ar-
 tiū usus pmouet tāto facilius in aīos serpit æmulatio: q̃ primū bene incipiēs in inuidiā
 latenter euadit. Et ex hac iā nascit̃ q̃cqd genus hoīum pōt sequentibus sæculis experit̃.
 Hæc est ergo quæ rebus humanis pereundi atq; iterū reuertēdi incolumi mūdo uicissi-
 tudo uariat̃. Quid aut̃ interest ab his qui postea nascent̃ sermonē fore de te: cū ab his
 nullus fuerit qui ante nati sunt qui nec pauciores & certe meliores fuerunt uiri: præser-
 tim cū apud eos ipsos q̃bus audiri nomen nostrū pōt: nemo unius animi memoriā
 consequi possit. Hoīes. n. populariter annū tantūmodo solis. i. unius austri reditu me-
 tiuntur. Re ipsa aut̃ cū ad idē unde semel p̃fecta sunt cuncta austra redierūt: eādēmq;
 totius cæli descriptionē lōgis interuallis retulerint: tum ille uere uertens annus appel-
 lari pōt: in quo uix dicere q̃ multa hoīum sæcula teneant̃. Namq; ut olim deficere sol
 hoībus extinguiq; uisus est cū Romuli aīus hæc ipsa in tēpla penetrauerit: ita q̃ncq; cū
 ab eandem parte sol eodēq; tpe iterū defecerit: tū signis oībus ad idē principiū stellisq;
 reuocatis expletū annū habeto Cuius qdē anni nundū uigesimali partē scito esse con-
 uersam. Idem agere persuauerat instans dissuasioni gloriæ desiderandæ. quā cū locis
 artam ne in ipsis angustiis æternā supra docuisset: nunc nō solū perpetuitatis experte:
 sed nec ad unius anni integri metas posse propagari docet: cuius assertionis quæ sit rō
 dicemus. Annus nō is solus est quē nūc cōis oīum usus appellat: sed singuloꝝ seu lu- **Annus**
 minū seu stellarū emensio oī cæli circuitu a certo loco in eūdē locū reditus annus suus
 est. Sic mensis lunæ annus est inter quem cæli ambitū lustrat: nā & a luna mensis d̃r: **Luna**
 quia græco noīe luna mene uocat̃. Virgilius deniq; ad descriptionē lunaris anni q̃ bre- **Mēsis uñ**
 uis est annū q̃ cursu solis efficit̃ significare uolens ait. Interea magnū sol circūuoluitur
 annū: magnū uocās solis cōparatione lunaris. Nā cursus qdē Veneris atq; Mercurii: **cursus dif-**
 pene par soli est. Martis uero annus fere bienniū tenet: tanto. n. tpe cælū circuit. Iouis **finis pla-**
 aut̃ stella duodecim & saturni triginta annos in eadē circuitione consumit. Hæc de lu- **netarum**
 minibus ac uagis ut sæpe relata iam nota sunt. Annus uero qui mundanus uocat̃ qui **annus**
 uere uertens est: q̃a cōuersiōe plenæ uniuersitatis efficit̃: largissimis sæculis explicat̃. **mūdanus**
 Cuius rō est talis. Stellæ oēs & sydera: quæ infixæ cælo uident̃: quorū propriū motū
 nunq; uisus humanus sentire uel deprehendere potest: mouentur tamē & præter cæli **sidera fixa**
 f

etiã mo- uolubilitatem qua semper trahuntur: suo quoq; accessu tñ fãro promouentur ut nul-
uentur lius hoium uita tñ longa sit: quã obseruatione continua factã de loco permutatione:
in quo eas primũ uiderat deprehẽdat. Mundani ergo anni finis est: cũ stellã oēs oiaq;
sydera quẽ aplanẽ hẽt: a certo loco ad eundẽ locũ Ita remeauerint. ut ne una quidẽ
Finis mũ cãli stella in alio loco sit: q̃ in quo fuit: cum oēs aliã ex eo loco motã sunt: ad quem re-
dani anni uersã anno suo finem dedere. ita ut lumine quoq; cum erraticis quinq; in iisdẽ locis &
partibus sint: in qbus incipiente mundano anno fuerunt. Hoc autẽ (ut phisici uolũt)
post annoꝝ quindecim milia peracta contingunt. Ergo sicut annus lunã mensis est:
& annus solis duodecim menses & aliarum stellarũ hi sunt anni: quos supra retullim⁹
ita mundanũ annum quindecim milia annoꝝ quales non cõputamus efficiunt. Ille
ergo uere annus uertens uocandus est quem non solis idest astri reditu metiuntur: sed
quẽ stellarũ oium in quocunq; cãlo sunt ad eundẽ locũ reditus sub eadẽ cãli totius de-
scriptione concludit. Vnde & mundanus dicitur: q̃ mundus proprie cãlum uocat:
Igitur sicut annum solis nõ solum a calendis ianuarii usq; ad easdem uocamus: sed et
a sequente post calendas die usq; ad eundem diẽ & a quocunq; cuiuslibet mensis die
usq; ad diẽ eundem diẽ & a quocunq; cuiuslibet mensis die usq; in diẽ eundẽ re-
ditus annus uocat: Ita huius mundi anni initium sibi quisq; facit quodcunq; decreue-
rit: ut ecce nũc Cicero a defectu solis q̃ sub romuli fine cõtiguit mundani anni principiũ
sibi ipse cõstituit. Et licet iã sæpissime postea defectus solis eueniret: non dicit tñ mun-
danũ annũ repetita defectio solis impleuisse: sed tunc implebit: cũ sol deficiẽs in hisdẽ
locis & partibus & ipse erit & oēs cãli stellas oiaq; sydera rursus inueniet: in qbus fue-
rant cũ sub Romuli fine deficeret. Igit̃ discessu Romuli post annoꝝ quindecim milia
(sicut asserũt phisici) sol denuo ita deficit: ut in eodẽ signo eadẽq; pte sit ad idẽ princi-
piũ in quo sub Romulo fuerat: stellis quoq; oibus signisq; reuocatis. Peracti. n. fuerãt
cum Scipio in Africa militaret a discessu Romuli anni quingentis septuaginta & tres.
Anno. n. ab urbe cõdita sexcentesimo septimo hic Scipio deleta Carthagine triũpha-
uit. Ex quo numero annis remotis trigintaduobus regni Romuli & duobus qui intra
somnia & cõsumatũ bellũ fuere quingenti septuaginta tres a discessu Romuli ad som-
niũ usq; remanebũt. Ergo rõnabiliter uereq; signauit. Nec dũ mundani anni uicesimã
partem esse cõuersam. Nã uicesimã parti quot anni supersint a fine Romuli ad aphri-
canam militiã Scipionis: quos diximus annos fuisse quingẽtos septuaginta tres: q̃sq;
indigitos mittit inueniet. Tu uero enitere & sic habeto te nõ esse mortalem: sed corp⁹
hoc. Nec. n. tu is es quẽ forma ista declarat: sed mens cuiusq; is est quisq; non ea figura
quã digito demonstrari põt. Deũ te igit̃ scito esse siquidem est deus qui uiget: q̃ sentit:
qui meminit: qui puidet: qui tã regit: & moderat: & mouet id corpus: cui prãposit⁹
Carthago est: q̃ hunc mundũ ille priuceps deus. Et ut ille mũdũ quadã parte mortale ipse deus
eternus: sic fragile corpus aius sempiternus mouet. Bene & sapienter tullanus hic Sci-
pio circa institutionẽ nepotis ordinẽ recte docentis impleuit: Nã ut breuiter a princi-
pio oẽm opem is cõtinentiã reuoluamus: primũ tps eius mortis: & iminentes propin-
quis quoz; prãdixit infidias: ut totũ de hac uita speraret dedisceret: quã nõ diuturnã cõpe-
risset. Deinde nemetu prãdictã mortis frangeret õndit sapienti & bono ciui in imor-
talitatẽ migrãdũ. Cũq; eũ ultro spes ista traxisset ad moriendũ desideriũ: succedit Pau-
li patris oportuna dissuasio accensam filii festinationẽ ab appetitu spontaneã mortis
excludens. Plene igit̃ in aĩo somniantis utrinq; plantata sperãdi expectãdiq; tẽperie al-
cius iam circa diuina erigendũ nepotis aĩum Africanus ingredit̃. Nec prius eũ ter-
rã patitur

Quo tpe
deleta
Carthago

Quis põt
esse deus

ram patit̄ intueri q̄ cæli ac syderū natura motū ac modulamē agnoscat & hæc oīa sci
 at p̄mio cessura uirtutū. Ac postq̄ mens firmata Scipionis alacritate tātā p̄missionis
 egredit̄: tū deinū gloria quę apud indoctos magnū uirtutis p̄miū credit̄ cōtēni iubet̄
 dū oñditur ex terrarū breuitate uel casibus arcta locis angusta t̄pibus. A phricanus igi
 tur pene exutus hoīem & defæcata mente iā naturæ suæ capax hic apertius admonet̄
 ut esse se deū nouerit. Et hæc sit præsentis operis consumatio ut aīam nō solū imorta
 le: sed deū esse clarescat. Ille ergo qui fuerat iam post corpus in diuinitatem receptus:
 dicturus uiro adhuc in hac uita posito deū te scito esse: nō prius tātā p̄rogatiuā cōmit
 tit hoi q̄ qd sit ipse discernat ne extimet̄ hoc quoq; diuinū dici: quod mortale in nobis
 & caducū est. & q̄a Tullio mos est p̄fundā rez̄ scientiā sub breuitate tegere uerborū:
 nunc quoq; miro cōpendio tm̄ includit arcanū quod Plotinus magis q̄ quisq; uerborū
 parcus libro integro differuit: cuius descriptio est. Quid est aīal quid homo: in hoc er
 go libro Plotinus quærit: cuius sint in nobis uolūtates memores metusq; ac desideria
 & animositas uel dolores: postremo cogitatōes & intellectus utrū meræ aīæ. an uero
 aīæ utentis corpore. Et post multa quæ sub copiosa rerū densitate differuit: q̄ nūc no
 bis ob hoc solū prætereūda sunt ne usq; ad fastidii necessitatē uolumen extendāt: hoc Aīal quid
 postremo p̄nūciat aīal esse corpus aīatū. Sed nec hoc neglectū ut nō quæsitū relinqt̄ est
 quo aīæ beneficio quauē uia societatis aīetur. Has ergo oēs quas p̄diximus passiones
 assignat aīali. Verū aut̄ hoīem ipsam aīam esse testatur. ergo qui ur̄ non ipse uerus hō
 est: sed uerus ille est a quo regit̄ qd̄ uidet̄. Sic cū morte aīalis discesserit animatio cadit
 corpus regēte uiduātū. Et hoc est quod ur̄ in hoīe mortale. Aīa uero qui uerus hō est
 ab oī cōditiōe mortalitatis aliena est: adeo ut ad imitationē dei mūdū regentis regat
 & ipsa corpus dū a se aīatur. Ideo phisici mūdū magnū hoīem: & hoīem breuē mun
 dum esse dixerūt. p̄ similitudines igit̄ cæterū p̄rogatiuarū qbus deū aīa ur̄ imitari:
 aīum deū & p̄isci philosophorū & Tullius dixit. Quod aut̄ ait mūdū quadā pte mor
 talem ad cōem opinionē respicit qua mori aliqua inter mūdū ur̄: ut aīal exanimatum
 uel ignis extinctus uel sicatus humor. Hæc. n. oīno interisse credunt̄. Sed constat fm̄
 ueræ rōnis assertiōne: quā & ipse nō nescit: nec Virgilius ignorat dicendo: nec morti eē
 locū. Constat inq; nihil intra uiuū mūdū perire. s. eorū quæ interire uident̄ solā mutari
 spēm & illud in originē suā atq; in ipsa elementa remeare: qd̄ tale quale fuit eē deserit.
 Deniq; & Plotinus alio in loco: cum de corporū assumptiōe differeret: & hoc dissolui
 posse p̄nunciaret: q̄cqd̄ effluit obiecit sibi. Cur ergo elemēta quorū fluxus in apto est
 nō similiter aliqñ soluunt̄. Et breuiter tātē obiectiōi ualidæq; r̄ndit. Ideo elemēta licet
 fluāt nunq; tñ solui q̄a nō foras effluūt. A cæteris. n. corporibus qd̄ effluit recedit: ele
 mentorū fluxus nunq; ab ipsis recedit elemētis. Ergo in hoc mūdo ps nulla mortalis
 est fm̄ ueræ rōnis asserta. Sed q̄ ait eū quadā pte mortale: ad cōem ut dixim⁹ opinio
 nē palulū inclinare se uoluit. In fine aut̄ ualidissimū immortalitatis aīæ argumētū ponit
 q̄a ipsa corpori p̄stat agitatū. Quod quale sit ex ipsis uerbis Ciceronis quę sequunt̄ in
 uenies. Nā qd̄ semp mouet̄ æternū est qd̄ aut̄ motū affert alicui quodq; ipsū agitat̄
 alicū de qñ finē hēt motus uiuēdi finē hēat̄ necesse est. Solū igit̄ qd̄ seipsum mouet q̄a
 deserit̄ a se nūq; ne moueri qd̄ definit quin ēt cæteris q̄ mouent̄ hic fons hoc principū
 est mouēdi Principii aut̄ nulla est origo: nā e principio oriunt̄ oīa: ipsū aut̄ nulla ex re
 alia nasci pōt: nec. n. id eēt principū qd̄ gigneret̄ aliunde: quod si nō orit̄ nec occidit q
 dē unq; nā principū extinctū nec ipsum ab alio nascit̄ nec ex se aliud creabit: si qd̄ ne
 cesse est a principio oriri oīa ita sit ut motus principium ex eo sit quod ipsum a se mo
 uet̄

Nihil mo
riturAīæ imor
talitas

uetur. Id aut nec nasci pot nec oriri uel concidat omne celum oisq; natura consistat ne
 cesse est: nec uim ullam nascatur qa primo impulsu moueat: Cu pateat igit aternu
 id esse quod ipsum se moueat: quis est qui hanc natura ais esse tributam neget? In aio
 est. n. oē quod pulsu agitur aeterno: quod aut est aia: id motu cietur interiore & suo:
 na hoc est pprie natura animi atq; uis: qua si est una ex oibus qua seipsa moueat neq;
 nata certe est & aeterna est. Ois hic locus de Phedrone Platonis ad uerbu a Cicerone
 immortalitas quo
 intelligit
 translatus est: in quo ualidissimis argumētis aia imortalitas asseritur. Et hac est argu
 mentoru summa esse aiam mortis imunem qm ex se mouet. Sciendu est aut q duo
 bus modis imortalitas intelligit: aut. n. ideo est imortalit quid. qa per se non est capax
 mortis: aut qa procuratione alterius a morte defendit: Ex his prior modus ad aia: se
 cundus ad mundi imortalitate refertur. Illa. n. suapte natura a conditione mortis alie
 na est. Mundus uero aia beneficio in hac uitae perpetuitate retinet. Rursus semp mo
 ueri dupliciter accipit: hoc. n. accipit & de eo quod ex quo e semp mouet: & de eo qd
 ex quo est semp & mouet. & secundus modus est quo aiam dicimus semper moueri.
 Rōnes de
 aia imor
 talitate
 His praemissis ia qbus syllogismis de imortalitate aia diuersi sectatores Platonis ro
 cinant oportet apiri. Sunt. n. qui per gradus syllogismoru ad unu fine pbationis eua
 dant certa sibi ppositione sequētis ex antecedentis cōclusionē facientes apud quos hic
 prior est aia ex se mouet: qd aut ex se mouet: semp mouet. igit aia semp mouetur.
 Secundus ita qui nascit ex prioris sine aia semp mouetur. qd aut semp mouet im
 mortale est igitur aia immortalis est. & ita in duobus syllogismis duae res pbant. i. &
 semper moueri aiam ut in priore & esse imortalē ut colligit de secundo. Alii uero usq;
 ad tertium gradu ita argumentando pcedunt. Aia ex se mouetur. quod aut ex se mo
 uetur principiu motus est. igit aia principiu motus est. Rursus ex hac cōclusionē na
 scitur propositio: Aia principiu motus est. quod aut principiu motus est: natu non
 est. igit aia nata non est. Tertio loco. Aia nata non est: quod natu non est: imortalē ē.
 igitur aia immortalis est. Alii uero oem ratiocinationem suam in unius syllogismi com
 pendium redigere. Aia ex se mouetur. quod ex se mouetur principiu motus est. qd
 aut principiu motus est natu non est. quod natu non est. imortalē est. igit aia immor
 talis est. Sed hae oium rocinationum apud eum pot postrema conclusio de aia im
 mortalitate constare qui primam propositionem. i. ex se moueri aiam nō refellit. Hac
 enim in fide non recepta debilia fiunt oia qua sequuntur. Sed huic stoicor qdem acce
 dit assensio. Aristoteles uero adeo non acquiescit ut aiam non solum ex se nō moueri
 sed ne moueri qdem penitus conet asserere. Ita. n. calidus argumentationibus astruit
 nihil ex se moueri: ut et si qd hoc facere concedat aiam tñ hoc non esse cōfirmet. Si. n.
 aia inqt principiu motus est: doceo non posse principiu motus moueri: & ita diuis
 sionem suae artis ingredit: ut primum doceat i re; natura esse aliquid immobile: deinde
 hoc esse aiam tentet ostedere. necesse est inqt: aut oia qua sunt immobilia esse: aut oia
 moueri: aut aliqua ex his moueri: aliqua nō moueri. Itē si damus ait & motu. & quie
 tem necesse est: aut alia semp moueri: & alia nunquam moueri: aut oia simul nūc quie
 scere nunc moueri. De his inqt qd magis uerū sit requiramus. Non esse oia immobi
 lia aspectus ipse testimonio est: qa sunt quorū motu uidemus. Rursus nō moueri oia
 uisus docet quo imota cognoscimus. Sed nec oia dicere possumus mō motu pati mō
 esse sine motu qa sunt quorū ppetuu motu uidemus: ut de caelestibus nulla dubitatio
 est. Restat igit ait: ut sicut aliqua semp mouent: ita sit aliqd semp immobile. Ex illis ut
 collectū sit esse aliqd immobile. nullus obuiat uel refellit. Na & uera diuisio est & secte
 platonicae

platonice non repugnat. Neq; n. si quid est immobile: sequitur ut hoc sit aia. Nec qui dicit aiam ex se moueri: iam moueri uniuersa confirmat: sed modum astruit quo anima mouetur. Si quid uero est aliud immobile: nihil ad hoc quod de aia astruit pertinebit. Quod & ipse Aristoteles uidens postq; docuit esse aliquid immobile hoc esse aiam uult dicere & incipit asserere nihil esse quod ex se moueri possit: sed oia quæ mouentur ab alio moueri quod si uere probasset: nihil ad patrocinium platonice sectæ relinqueret: quæ admodum. n. credi posset ex se moueri aiam: si constat nihil esse quod ex se possit moueri? In hac aut aristotelica argumentatione hmoi diuisionis ordo contextitur. Ex oibus quæ mouentur inquit: alia per se mouentur: alia ex accidenti. & ex accidenti inq; mouetur quæ cum ipsa non moueantur in eo tñ sunt quod mouetur: ut in naui sarcina seu uector quiescens. aut et cum pars mouetur quiescente integritate: ut si qs stans pedem manum uel caput agitet. Per se aut mouetur quod neq; ex accedenti neq; ex parte sed & totum simul mouetur: ut cum ad superiora ignis ascendit: & de his quidē quæ ex accidenti mouentur nulla dubitatio est quin ab alio moueantur. Probabo aut inquit et ea quæ ex se mouentur ab alio moueri. Ex oibus. n. ait quæ per se mouentur aliam causam motus intra se possident: ut aialia ut arbores quæ sine dubio ab alio intelliguntur moueri a causa. s. quæ in ipsis lateat. nam causam motus ab eo quod mouetur ratio sequestrat: Alia uero aperte ab alio mouentur. i. aut ui: aut natura. & ui dicimus moueri oē iaculum quod cum de manu iaculantis recessit: suo quidem motu ferri uidetur: sed origo motus ad uim refertur: sic. n. nonnunq; & terram sursum & ignem deorsum ferri uidemus quod alienus sine dubio cogit impulsus. Natura uero mouentur uel grauium cum per se deorsum uel leuium cum sursum feruntur. Sed & hoc dicendum est ab alio moueri licet a quo habeatur incertum. Rō. n. ait deprehendit esse nescio quid quod hæc moueat: nam si sponte mouerentur: sponte et starent: sed nec unam uiam semper agerent immo per diuersa mouerentur si spontaneo ferrentur agitati: cum uero hoc facere non possint sed leuib; semp; ascensus & descensus grauib; deputatus sit: apparet eorū motū ad certam & constitutam naturæ necessitatem referri. Hæc sunt & his similia quibus Aristoteles omne quod mouetur ab alio moueri probasse se credidit. Sed platonici ut paulopost demonstrabitur argumeta hæc arguta magis q̄ uera esse docuere. Nunc sequens eiusdem iungenda diuisio est qua non posse aiam ex se moueri et si hoc alia res facere posset: laborat ostendere & huius rei primam oppositionem ab illis mutuatur quæ sibi extimat constituisse: Sic. n. ait: Cū igitur oē quod mouetur constet ab alio moueri: sine dubio id quod primum mouetur quia non ab alio mouetur (neq; n. haberetur iam primum si ab alio moueretur) necesse est inq; ut aut stare dicatur aut seipsam mouere. Nam si moueri ab alio dicatur illud quoque quod eū mouetur dicatur ab alio moueri & illud rursus ab alio in infinitum inquisitio ista casura est nunq; exordia prima reperies si semp; aliud ea quæ putaueris prima precedit. Restat igitur inq; ut si quod primum mouetur non dicatur stare ipsum se mouere dicatur: & sic erit in uno eodēq; aliud quod mouetur: aliud quod mouetur: Siquidem in oī ait motu tria hæc sunt necesse est id quod mouetur: & quo mouetur: & quod mouetur. Ex his tribus quod mouetur: tñ mouetur. non est mouetur: cū illud quo fit motus & moueatur & moueat: illud uero quod mouetur non est mouetur: ut ex tribus cōe sit quod mediū: duo uero sibi contraria intelligantur. Nam sicut est quod mouetur & non mouetur: ita est inq; quod mouetur: & non mouetur: pp quod diximus: quia cum oē quod mouetur ab alio moueatur: si quid mouetur & ipsum mouetur: quaeremus semp; motus eius nec unq; inueniemus exordium. deinde si quid se mouere dicatur: necesse est inquit ut aut totum a toto: aut partem a parte: aut partem a toto: aut totum a parte. exi

si memmus moueri: & tñ motus ille seu a toto seu a parte pcedat: alterum sui postula-
 bit auctorem. Ex his oibus in unum Aristotelica rōcinatio tota colligit hoc mō: Oē
 quod mouet ab alio mouet. quod igitur primū mouet: aut stat: aut ab alio & ipsum
 mouetur: sed si ab alio. iam nō pōt hoc primum uocari: & semp quid primū moueat
 requiremus: restat ut stare dicat: Stat igitur quod primum mouet. Contra Platonē
 ergo qui dicit aīam motus esse principiū: in hunc modū cōponitur syllogismus: Aīa
 principiū motus est: principium aut motus nō mouet. igit aīa nō mouetur: & hoc ē
 quod primo loco uiolenter obiecit: Nec eo usq̄ persuadere contentus aīam nō moue-
 ri: aliis quoq̄ rōnibus non minus uiolentis perurget. Nullū inq̄t initiū idem pōt esse
 ei cuius est initium. Nam apud geometras principium lineæ punctum dicit esse non
 lineā: Apud arithmeticos principium numeri non est numerus. Itē cā nascendi ipsa nō
 nascitur: & ipsa ergo motus cā ut initium nō moueatur. Ergo aīa quæ initium mot⁹
 est nō mouetur: Additur hoc quoq̄: Nunq̄ inq̄t fieri pōt ut circa unā eadēq̄ rem uno
 eodem tpe cōtrarietates ad unum idemq̄ pertinentes eueniant. Scimus aut quia mo-
 uere facere est: & moueri pati est. Ei igitur quod se mouet simul euenient duo sibi cō-
 traria & facere & pati quod impossibile est. Aīa igit nō pōt se mouere. Item dicit: Si
 aīæ essentia motus cēt nunq̄ quiesceret a motu: nihil. n. est quod recipiat essentia suæ
 contrarietatem: Nam ignis nunq̄ frigidus erit: nec nix unq̄ sponte calefcet: aīa aut nō
 nunq̄ a motu cessat: nō. n. semper corpus uidemus agitari: Nō igitur aīæ essentia mo-
 tus est: cuius contrarietatem recepat. Ait ēt: Anima si aliis cā motus est: ipsa sibi cā
 motus esse nō poterit. Nihil est. n. inquit quod eiusdem rei sibi cā sit: cuius est alii. ut
 medicus ut exercitator corporum sanitatē uel ualentiam quā ille agris hic luctatori
 bus præstat: nō utiq̄ ex hoc ēt sibi præstāt. Item dicit: Ois motus ad exercitiū sui in-
 strumento eget: ut singularū artiuū usus docet. Ergo uidendū ne & aīæ ad se mouen-
 dum instrumēto opus sit. Quod si impossibile iudicatur: & illud impossibile erit ut
 aīa ipsa se moueat. Itē dicit: Si mouetur aīa: sine dubio cū reliquis motib⁹ & de loco
 in locum mouet: Quod si est mō corpus ingredit: mō rursus egredit: & hoc frequē-
 ter exercet. Sed hoc uidemus fieri non posse. Nō igit aīa mouetur. His quoq̄ addit.
 Si aīa se mouet: necesse est ut ab aliquo motus genere se moueat. Ergo aut in loco se
 mouet: aut seipsam pariendo se mouet: aut seipsam consumēdo: aut se augendo: aut
 se minuendo. hæc sunt. n. inq̄t motus genera. Hæc aut singula quēadmodū possunt
 fieri requiramus: Si in loco se mouet: aut in rectam lineā se mouet: aut sperico motu
 in orbē rotatus: sed recta lineā infinita nulla ē. Nā quæcūq̄ in natura intelligat lineā
 quocūq̄ sine sine dubio terminat: Si ergo p lineā terminatā aīa se mouet: nō semper
 mouet: nā cū ad finē uenerit & ide rursus in exordiū redit: necesse ē intersticiū mot⁹
 fieri in ipsa pmutatiōe redeūdi: Sed nec in orbē rotari pōt: q̄a ois sp̄ra circa aliqd im-
 mobile qd̄ centron uocamus mouet. Si ergo & aīa sic mouet: aut intra se habeat qd̄
 immobile est: & ita fit ut non tota moueat: aut si nō intra se hēt sequit̄ aliud nō minus
 absutdū ut centron foris sit: quod esse nō poterit. Constat ergo ex his ait qd̄ in loco se
 nō moueat. Sed si ipsa se parit: sequit̄ ut eandē & eē & nō esse dicamus. Si uero se ipsa
 cōsumit nō erit immortalis. Quod si se aut auget aut minuit eadē simul & maior se &
 minor reperiet: Ex his talē colligit syllogismū: Si aīa se mouet: aliquo motus genere
 se mouet nullū aut motus genus quo se moueat inuenit: nō igit se mouet. Cōtra has
 tā subtiles & argutas & uerisimiles argumētatiōes accingendū est fm sectatores Pla-
 tonis qui inceptū quo Aristoteles tam uerā tāq̄ ualidā diffinitionē magistri fauciare
 rētauerat:

Genera
 motus

tentauerat: subruerūt. Neq̄ uero tam imemor mei aut ita aiatus sum: ut ex ingenio meo uel Aristoteli resistam: uel ad sim Platoni: sed ut quisq̄ magnorū uiroꝝ q̄ se platonicos dici gloriabunt: aut singula aut bina defensa ad ostentationē suorū oporū reliquerunt: collecta hæc in unū cōtinuē defensionis corpus coaceruauī adiecto si qd post illos aut sentire fas erat: aut audire in intellectū licebat: Et q̄ duo sunt q̄ asserere conatus ē. Vnū q̄ dicit nihil esse qd ex se moueat: alterū quo aiām hoc esse nō possit cōfirmat. Vtriq̄ resistendū est: ut & cōstet posse aliqd ex se moueri: & aiām hoc esse clarescat. In primis igit̄ illius diuisionis oportet nos cauere p̄stigias in qua enumerās aliqua q̄ ex se mouent: & ostendēs illa quoq̄ ab alio moueri. i. a cā interiori latente uideēt libi p̄basse oīa quæ mouent etiā si ex se moueri dicantur: ab alio tñ moueri. Huius. n. rei pars uera est: sed ē falsa cōclusio. Nā esse aliqua q̄ cum ex se moueri uideātur: ab alio tñ cōstet moueri. nec nos diffitemur: non tñ oīa quæ ex se mouent hoc sustinent ut ab alio ea moueri necesse sit. Plato. n. cum dicit aiām ex se moueri. i. cū αὐτοκίνητον uocant: nō uult eā inter illa numerari: quæ ex se quidē uident̄ moueri: sed a cā quæ intra se latet mouent̄. ut mouētur animalia auctore quidē alio sed occulto: nam ab aiā mouent̄: aut ut mouētur arbores: quæ et si nō uidetur agitator: a natura tñ eas interiori latente cōstat agitari. Sed Plato ita dicit aiām ex se moueri ut nō aliam cām uel extrinsecus accidente uel interiori latente huius motus dicat auctore. Hoc quemadmodum accipiendū sit instruemus. Ignē calidū uocamus: sed & ferrū calidū dicimus & niuē frigidā & saxum frigidū nūcupamus: mel dulce: sed & mulsū dulce uocamus. Horum tñ singula de diuersis diuersa significant. Aliter. n. de igne aliter de ferro calidi nomē accipiemus: q̄ ignis per se calet: nō ab alio fit calidus. Contra ferrum nō nisi ex alio calefit: ut nix frigida ut mel dulce sit nō aliunde contingit. Saxo tñ frigus uel mulso dulcedo a niue uel melle pueniunt. Sic & stare & moueri tā de his dē. quæ ab se uel stāt uel mouent̄ q̄ de illis q̄ uel sistunt̄ uel agitant̄ ex alio. Sed quibus moueri ab alio uel stare cōtingit: hæc & stare definūt & moueri: Quib⁹ aut̄ idem est & esse & moueri nunq̄ a motu cessant: quia sine essentia sua esse nō possunt: Sicut ferrum amittit calorē: ignis uero calere nō desinit: Able ergo mouet̄ anima licet & animalia uel arbores per se uideant̄ moueri. Sed illis quibus interiori latens alia tñ causa. i. anima uel natura motum ministrat: ideo & amittūt hoc quod aliūde sumpsere: Anima uero ita per se mouet̄ ut ignis per se calet nulla aduenticia cā uel illum calefaciente uel hāc mouente. Nam cū ignem calidum dicimus non duo diuersa concipimus: unum quod calefacit: alterū quod calefit: sed totū calidum s̄m suam naturam uocamus: cum niuē frigidam cū mel dulce appellamus: non aliud quod hāc qualitatem præstat: aliud cui præstat accipimus. Ita & cum animā per se moueri dicimus: nō gemina cōsideratio sequit̄ mouentis & moti: sed in ipso motu essentiā eius agnoscim⁹: quia qd est in igne nomen calidi: in niue uocabulū frigidi: appellatio dulcis in melle: hoc necesse est de aiā αὐτοκίνητον nomen intelligi: qd latina cōuersio significat per se moueri. Nec te cōfundat quod moueri passiuū uerbum est: Nec sicut secari cū dicitur duo pariter cōsiderant̄: quod secat: & qd secat̄. Item cū teneri dicitur duo intelligunt̄: quod tenet: & qd tenetur: ita hic in moueri duarū rerum significationē putes: quæ mouet: & quæ mouet̄. Nam secari quidē & teneri passio est: ideo cōsiderationē & facientis & paciētis amplectitur. Moueri aut̄ cum de his quidē dicitur quæ ab alio mouentur utrāq̄ cōsiderationē similiter repræsentat. De eo aut̄ quod ita per se mouetur: ut sit αὐτοκίνητον cū moueri dicit̄: quia ex se non ex alio mouet̄: nulla potest

argumē-
ta platonica
contra
aristotelē
de motu
animæ

suspicio passionis intelligi. Nam & stare licet passiuū uerbū nō esse uideat' cū de eo tñ dicit' quod stat alio sustente: ut stant terræ defixæ hastæ, significat passionē. Sic & moueri licet passiuū sonet. qñ tñ nihil in est faciens: patiens inesse nō poterit. Et ut absolutius liqueat nō uerborū sed rez intellectu passionē significari: ecce ignis cū fertur ad supra nihil patit': cum deorsum fertur sine dubio patitur: qā hoc nō alio impellente nō sustinet: & cū unum idemq; uerbū proferat': passionē tñ modo inesse mō habesse dicimus ergo & moueri idem in significatione est qđ calere & cū calere ferrum dicimus uel stilū moueri: qā utriq; aliunde peruenit: passionē esse fatemur. Cū uero aut ignis calere aut moueri aīa dicit': qā illius in calore & in motu huius essentia est: nullus hic locus relinquit' passioni sed ille sic calere sicut moueri ista dicit'. Hoc loco Aristoteles argutā de uerbis calūniā sartiens Platonem quoq; ipsum duo. i. quod mouet & quod mouet' significasse cōtendit dicēdo. Solū igit' quod seipsum mouet qā nūq; deferitur a se: nunq; ne moueri qđ definit: & apte illū duo expressisse proclamat his uerbis qđ mouet & mouet'. Sed uidet' mihi uir tātus nihil ignorare potuisse: sed in exercitio argutiæ: talium cōuenientē sibi operā sponte lulisse. Caterū quis nō aduertat cū qđ dī seipsum mouere non duo intelligēda: sicut & cū dī εαυτον τιμωρον μισοσ. i. se puniens: nō alter q; punit: alter qui punit? Et cum se perdere se inuoluere: se liberare quis dicit': nō necesse est unū facientē: alterū subesse patientē. Sed hoc solū intellectu huius elocutiōis exprimit' ut qui se punit aut q; se liberat: nō ab alio hoc accepisse sed ipse sibi aut intulisse aut pstitisse dicat'. Sic & de αυτοκινήτων cū dī seipsum mouet: ad hoc dī ut extimationē alterius mouētis excludat: quā uolēs Plato de cogitatōe legētis eximere: his quæ pmissit. Nam qđ semp ait mouet': æternū est: qđ autē motū affert ali cui quodq; ipm mouet' aliunde qñ finē habet motus uiuēdi finē hēat necesse ē. Quid his uerbis inuenit' exp̄ssus clara significatōe testātibus nō aliunde moueri qđ seipsum mouet': cū aīam ob hoc dicat æternā: qā seipsam mouet & nō mouet' aliūde: Ergo se mouere hoc solū significat nō ab alio moueri. Nec putes q; idē moueat idēq; moueat' sed moueri sine alio mouente se: mouere est. Apte ergo cōstitit quia nō omne qđ mouetur: ab alio mouet'. Ergo αυτοκινήτων pōt nō ab alio moueri: Sed ne a se quidem mouet' ut in ipso aliud sit qđ mouet: aliud quod mouet' nec ex toto nec ex parte ut ille pponit: sed ob hoc solū seipsum mouere dicitur ut ab alio moueri extimeat'. Sed & illa de motibus Aristotelica diuisio quā supra rettulimus: surripiētī magis apta est q; pbanti in qua ait: Sicut ē qđ mouet' & nō mouet: ita est quod mouet' & nō mouet'. Cōstat. n. q; omne quicquid mouet' mouet alia: uti dī aut gubernaculū nauē aut nauis circūfusum sibi aerē uel undas mouere. Quid autē est quod nō possit aliud dū ipsum mouet' ipellere: ergo si uez nō ē: ea q; mouent' alia nō mouere: nō cōstat illud: ut aliquid qđ moueat nec tñ moueatur inuenias. illa igit' magis pbanda ē in decimo de legibus a Platōe motuū plata diuisio. Omnis motus inqt: aut se mouet & alia: aut ab alio mouet' & alia mouet. Et prior ad aīam: ad oīa uero corpa secūdu refert'. Hic ergo duo motus differētia separant': & societate iūgunt'. Cōe hoc habēt: q; & prior & se cūdu mouēt alia: Hoc at differūt: q; ille a se hic ab alio mouet'. Ex his oibus q; eruta de platonicoz sensum fecunditate colligimus: cōstitit nō esse uerū: oīa quæ mouent' ab alio moueri. Ergo nec principiū motus ad depcādā alterius mouētis necessitatē stare dicit': qā pōt seipsum ut diximus mouere alio nō mouētē: Eneruatus ē igit' syllogis mus quē pmissa uaria & multiplici diuisiōe collegerat. Idest: Aīa principiū motus ē. Principiū autē motus nō mouet'. igit' aīa nō mouet'. Restat ut q; cōstitit posse aliqd per

se moueri: alio non mouēte: animā hoc esse doceatur. Quo facile docebitur: si de manifestis & indubitabilibus argumenta sumamus. Homini motū aut aīa p̄stat: aut corpus: aut de utroq; p̄mixtio. Et quia tria sunt de quibus inquisitio ista p̄cedit: cū neq; a corpore neq; a p̄mixtiōe p̄stati hoc posse īstiterit: restat ut ab aīa moueri hoīem nulla dubitatio sit. Nūc de singulis ac primū de corpore loquamur. Nullū inanimū corpus suo motu moueri manifestius est q̄ ut asserendū sit. nihil est aut qd̄ dum imobile sit: aliud possit mouere: igit̄ corpus hoīem nō mouet. Videndū ne forte aīa & corporis ipsa p̄mixtio hūc sibi motū ministrēt. Sed q̄a constat motū corpori nō esse si nec animæ inest. Ex duabus rebus motu carētibus nullus motus efficit̄: sicut nec ex duabus dulcibus amaritudo: nec ex duabus amaris dulcedo p̄ueniet: nec ex gemino frigore calor: aut frigus ex gemina calore nascet̄. Oīs. n. qualitas geminata crescit: nūq̄ ex duplicatis similibus contrarietas emergit. ergo nec ex duabus imobilibus motus erit. Hoīem igitur p̄mixtio non mouebit. Hinc inexpugnabilis syllogismus ex cōfessis: rez̄ indubitabili luce colligit̄. Animal mouet̄: Motū aut̄ aīali aut anima p̄stat: aut corpus aut ex utroq; p̄mixtio. sed neq; corpus neq; p̄mixtio motū p̄stat igitur aīa motū p̄stat. Ex his apparet aīam initiū motus esse: initiū aut̄ motus tractatus superior docuit p̄ se moueri. Aīam aut̄ τὸ κίνητον esse. i. p̄ se moueri nulla dubitatio ē. Hic ille rursus obloquit̄ & alia de initiis disputatiōe cōfligit̄: eadē. n. hic soluendo repetemus quæ supra in ordinē obiecta digessimus. Nō possunt inquit eadē initiis suis eē q̄ inde nascunt̄: & ideo aīa quæ initiū motus ē nō moueri: ne idē sit initiū & qd̄ de initio nascit̄. i. ne motus ex motu p̄cessisse uideat̄. Ad hæc facilis & absoluta responsio est: q̄a ut principia & hæc q̄ de principiis p̄deūt in aliquo nōnunq̄ inter se differre fateamur. Nunq̄ t̄n̄ ita sibi possunt esse cōtraria ut aduersa sunt sibi stare & moueri: nā si albi initū nigrū uocaret̄: & siccum eēt humoris exordiū: bonū de malo ex amaro initio dulce p̄cederet. Sed nō ita est: q̄a usq; ad cōtrarietate initia & sequētia dissidere natura nō patit̄. Inuenit̄ t̄n̄ inter ipsa nōnunq̄ talis differētia qualis iter se origini p̄gressiōiq; cōueniat: ut est hic quoq; inter motū quo mouet̄ aīa & quo mouet̄ cætera. Nō. n. aīam Plato simpliciter motū dixit: sed motū se mouētē inter motū ergo se mouentē & motum quo mouet̄ cætera: qd̄ inter sit in apto ē. Siquidē ille sine auctore: hic aliis motus auctor est. Cōstitit ergo neq; adeo posse initia ac de initiis p̄creata differre ut cōtraria sibi sint: nec t̄n̄ hic moderatā d̄riam defuisse. Nō igit̄ stabit principium motus: qd̄ ille artificii conclusiōe collegit. His tertia (ut meminim⁹) successit obiectio: Vni rei cōtraria simul accidere nō posse: ut q̄a cōtraria sibi sunt mouere & moueri. nō posse aīa se mouere: ni eadē & moueat̄ & moueat. Sed hoc superius asserta dissoluūt: Si qd̄ cōstitit in aīa motu duo nō intelligēda: qd̄ moueat̄ & qd̄ moueat̄: q̄a nihil aliud ē ab se moueri q̄ moueri alio nō mouēte. Nulla ē cōtrarietas ubi qd̄ sit unū ē: quia sit nō ab alio circa aliū. quippe cū ipse mutus aīa sit essentia. Ex hoc ei ut supra retulimus nata est occasio q̄rta certaminis. si aīa essentia motus ē inq̄: cur iterdū q̄scit̄? cum nulla alia res cōtrarietate p̄prie admittat̄ essentia: Ignis cui essentia calor inest: calere non definit. Et q̄a frigidum niuis ē essentia eius est nō nisi semp̄ est frigida. Et aīa igitur eadem rōne nunq̄ a motu cessare deberet: Sed dicat uelim q̄n̄ cessare animam suspicat̄? si mouendo se inquit. moueat̄ & corpus necesse est: utiq; quando non moueri corpus uideamus: animā quoq; intelligamus nō moueri. Contra hoc impromptu est gemina defensio. Primū q̄a non in hoc deprehenditur motus aīa: si corpus agitetur. Nam & cum nulla pars corporis moueri uidetur in hoīe: t̄n̄ ipsa cogitatio aut in quocunq;

DE SOM. SCI.

animali aditus uisus odoratus & similia: sed & inquiete ipsa sperata somnare: oia hæc motus aiæ sunt. Deinde quis ipsum corpus dicat immobile: et dum non uideat agitari: cum incrementa membrorum aut si iam crescendi ætas & tps excessit: cum saltus cordis cessationis impatiens: cum cibi ordinata digereries naturali dispensatione inter uenas & uiscera succum ministrans. cum ipsa collectio fluentorū perpetuū corporis testetur agitatum. Et aiā igitur æterno & suo motu: sed & corpus q̄diu ab initio & cā motus animatur semp mouetur. Hinc eidem fomes quintæ ortus est quæstionis. Si anima inquit aliis cā est motus: ipsa sibi causā motus esse nō poterit: quia nihil est qd̄ eiusdem rei sibi & aliis cā sit. Ego uero licet facile possim pbare plurima esse q̄ eiusdē rei & sibi & aliis cā sint: ne tñ studio uidear oibus quæ asserit obuiare: hoc uerū eē concedam: quod & pro uere habitū ad asserēdum motū aiæ non nocebit. Et. n. aiām initium motus & cām uocamus: de cā post uidebimus. Interim cōstat omne initiū inesse rei cuius est initiū: & ideo quicqd̄ in quācumq̄ rē ab initio suo pficiscitur hoc in ipso initio reperit: sic initiū caloris nō pōt nō calere. ignē ipsum de quo calor in alia transit: quis neget calidū? sed ignis inqt nō se ipse calefacit: quia natura tot⁹ est calidus. Teneo qd̄ uolebā: nā nec aiā ita se mouet ut sit inter motū mouentēq̄ discretio: sed tota ita suo motu mouet ut nihil possis sperare qd̄ moueat: Hæc de initio dicta sufficiēt. De cā uero qm̄ spontanea conueniētia cōcessimus ne qd̄ eiusdē rei & sibi & aliis cā sit libēter acquiescimus ne aiā quæ aliis cā motus est ac sibi cā motus esse uideat. His. n. cā motus est quæ nō mouerent ni ipsa præstaret. Illa uero ut moueat nō sibi ipsa largitur: sed essentia suā est q̄ mouet. Ex hoc quæstio quæ nascit̄ absoluta est: tunc. n. forte concedā ut ad motus exercitiū instrumenta quærūtur: qm̄ aliud est quod mouet: aliud qd̄ mouetur. in aiā uero hoc nec scurrulis iocus sine damno iracūdiæ audebit expetere: cuius motus est in essentia: cum ignis licet ex causā inter se latēte moueatur: nullus tñ instrumentis ad superna cōscendat. Multoq̄ minus hæc in aiā quærenda sunt: cuius motus essentia sua est. In his ēt quæ sequūtur: uir tantus & alias ultra cæteros sæuus similis caullanti est: Si mouet inquit aiā inter cæteros motus: etiam de loco in locum mouet. ergo modo ait corpus egreditur: modo rursus ingreditur: & in hoc exercitio sæpe uersatur: quod fieri nō uidemus. nō igitur aiā mouetur. Contra hoc. Nullus est qui nō sine hæsitacione respōdeat: non oia quæ mouent̄ etiam de loco in locū moueri. Aptius deniq̄ in eū similis iterrogatio requirēda est. Moueri arbores dicis? qd̄ cū ut opinor annuerit: pari dicacitate feriet. Si mouētur arbores: sine dubio (ut tu dicere soles) inter alios motus ēt de loco in locum mouent̄. Hoc aut̄ uidemus per seipsas facere nō posse. igitur arbores nō mouētur: Sed ut hūc syllogismū additamento seriū facere possimus postq̄ dixerimus: ergo arbores nō mouētur. adiciemus: sed mouētur arbores. non igitur oia quæ mouētur etiā de loco in locum mouentur: & ita finis in exitum sane conclusiōis euadet. Si ergo arbores fatebimur moueri quidem sed. apto sibi motu: cur hoc aiæ negemus ut motu essentia suā conueniēte moueatur? Hæc & alia ualide dicerētur etiā si hoc motus generi moueri aiā nō posset. cū uero & corpus animet accessu & a corpore certa cōstituti tps lege discedat: q̄s eā neget ēt in locū ut ita dicā moueri? Quod at̄ nō sæpe sub uno tpe accessum uariat & recessum facit hoc dispositio arcana & cōsulta naturæ quæ ad aiā uicā certis uinculis continendā tm̄ aiā iniecit corporis amorē ut amet ultro qd̄ iuncta est: raroq̄ cōtingat ut finita quoq̄ lege tps sui mœrens & inuita discedat. Hac quoq̄ obiectiōe ut arbitror dissoluta ad eas iterrogatiōes q̄bus nos uir̄ urgere ueniamus: Si mouet inqt

si aia: aliquo motus genere se mouet dicendū ne est igitur aiam se in locū mouere: ergo ille locus aut orbis aut linea est. An separādo seu consumēdo mouet? se ne auget? an minuit? aut pferat in mediū ait aliud motus genus quo eā dicamus moueri. Sed oīs hęc interrogationū molesta cōgeries: ex una eadēq; defluit male cōceptæ diffinitionis astucia. Nā quia semel sibi pposuit omne qd mouetur ab alio moueri oīa hęc motuū genera in aia quærit: in qbus aliud est qd mouet: aliud qd mouetur cū nihil horū cadere in aiam possit in qua nulla discretio est mouētis & moti. Quis est igitur dicet aliqs aut unde itelligit animæ motus si horū nullus est? sciet hoc quisquis nosce desiderat: uel Platone dicēte uel Tullio: Quinetiā cæteris quę mouent: hic fons hoc principiū est mouēdi. Quanta sit aut uocabuli huius expressio: quo aia fons motus uocat: facile reperies: si rei inuisibilis motū sine auctore atq; ideo sine initio ac sine fine prodeuntē & cætera mouentē mente cōcipias: cui nihil similis de uisibilib⁹ q̄ fons potuerit reperiri: qui ita principiū est aquæ: ut cū de se fluuios & lacus pcreet: a nullo nasci ipse dicat: Nam si ab alio nasceret: nō esset ipsum principiū. Et sicut fons nō facile semper deprehendit: ab ipso tñ qui funduntur: aut nilus est: aut eridanus: aut hister: aut thanais. Et ut illoꝝ rapacitatem uidēdo admirans & intra te tantarū aquarū originē requirens cogitatione recurris ad fontē: & hunc oēm motum intelligis de primo scaturiginis manare p̄cipio: ita cū corporū motum seu diuina seu terrena sint cōsiderando quærere forte auctore uelis: mēs tua ad animā quasi ad fontem recurrat: cuius motū ēt sine corporis ministerio testātur cogitatiōes gaudia spes timores. Nā motus eius ē boni maliq; discretio: uirtutum amor. cupido uitioꝝ: ex qbus effluunt oēs inde nascentiū rez meatus. Motus. n. eius est quicq; irascimur & in feruorē mutux collisiōis armamur: unde paulatim pcedēs rabies fluctuat p̄lixoꝝ. Motus eius est: q; in desideria rapimur: q; cupiditatib⁹ alligamur: Sed hi mot⁹ si rōne gubernet. pueniunt salutare: si destituant in p̄ceps & rapiunt & rapiūt. Dedicisti motus aia: quos mō sine ministerio corporis mō per corpus exercet: Si uero ipse mūdana aia motus regres: cælestē uolubilitatē & sp̄arū subiacētū rapidos impet⁹ intuere ortū occasumue solis cursus sydez uel recursus: quæ oīa anima mouēte pueniunt. Immobilem uero eā dicere: quæ mouet oīa Aristoteli non conuenit: qui quantus in aliis sit probatū est: sed illi tñ quēuis naturæ quē rō manifesta non moueat: Edocto igit atq; asserto aia motu Aphricanus qualiter exercitio eius utendū sit: in hęc uerba mandat & p̄cipit: Hanc tu exerce optimis in rebus. Sunt aut optimæ curæ de salute patriæ qbus agitated & exercitatus animus uelocius in hanc sedem & domū suā peruolabit. Inde q; otius faciet: si iam tum cū erit inclusus in corpore eminebit foras: & ea quæ extra erunt contemplans q̄ maxime se a corpore abstrahet. Nāq; eorum qui se corporis uoluptatibus dederunt: earūq; se quasi ministros p̄buere: impulsuq; libidinū uoluptatibus obedientiū deoꝝ & hoīum iura uiolauere corporibus elapsi circū terrā ipsā uoluant: nec hunc in locū nisi multis agitati sæculis reuertunt. In superiore huius operis pte diximus alias ociosas alias negocioslas eē uirtutes: illas p̄his has rez publicarū rectoribus cōuenire: utraq; tñ exercentē facere beatū. Hæc uirtutes interdū diuidunt nōnūq; uero miscent: cū utrarūq; capax & natura & institutiōe aius inuenit. Nā si qs ab oī quidē doctrina habeat alienus: in repu. tñ & prudens & temperatus & fortis & iustus sit hic a feriatis remotus eminet: tamen actualium uigore uirtutum qbus nihilominus cælū cædit in p̄cemiū. Si quis uero insita quiete naturæ non sit aptus ad agendū sed solū optima conscientia dote ereptus ad supera: doctrinæ supellectilē ad

exercitium diuinæ disputatiōis expendat: sectator cælestiū: deuius caducorū: his quoq; ad cæli uerticē ociosis uirtutibus subuehetur: Sape tñ euenit ut idē pectus & agendi & disputandi perfectiōe sublime sit: & cælū utroq; adipiscatur exercitio uirtutum. Romulus nobis in primo genere ponat cuius uita uirtutes nunq̄ deseruit: semper exercuit: In secūdo Pythagoras qui agendi nescius fuit artifex differendi & solas doctrinæ & consciētiæ uirtutes secutus est. Sit in tertio ac mixto apud græcos Lycurgus & Solon: inter romanos Nūma Catones ambo multiq; alii qui & phiam hauserunt altius: & firmamentū reip. præstiterūt. Soli. n. sapientiæ ocio deditos: ut abūde grācia culit: ita roma nō nesciuit. Qm̄ igitur Aphricanus noster quē modo auus præceptor instituit: ex illo genere est qd̄ & de doctrina uiuendi regulā mutuat & statum publicum uirtutibus fulcit. ideo & perfectiōis geminæ præcepta mandant: sed ut in castris locato & sudanti sub armis primū uirtutes politicæ suggerunt his uerbis. Sunt autē optimæ curæ de salutē patriæ qbus agitatus & exercitatus aius uelocius in hanc sedē & domū suam puolabit. Deinde quali nō minus docto q̄ forri uiro phis apta subdūtur: cum dicitur. Idq; ocious faciet si iam tūc cū erit inclusus in corpore eminebit foras & ea quæ extra erunt contēplans q̄ maxime se a corpore abstrahet. Hæc. n. illius sunt præcepta doctrinæ q̄ illam dicit mortē philosophātibus appetēdam. Ex qua fit ut ad huc in corpore positi corpus ut alienā sarcinam (in quantū patitur natura) despiciāt: & facile nunc atq; oportune uirtutes suadet postq̄ quanta & q̄ diuina premia uirtutibus debeant: edixit. Sed quia inter leges quoq; illa imperfecta dicit: in qua nulla deuiantibus pœna sancit: ideo in cōclusionē opis pœnam sancit extra hæc pœcepta uiuentibus: quē locum Ermagoras ille platonius copiosius executus est: sæcula infinita dinumerans qbus nocētum animæ in easdē pœnas saepe reuolutæ sero de tartaris emergere permittunt: & ad naturæ suæ principia qd̄ est cælū tandē impetrata purgatione remeare. Necessē est. n. oēm animam ad originis suæ sedē reuerti. sed quæ corpus tāq; peregrinæ incolunt cito post corpus uelut ad patriā reuertunt. Quæ uero corpore illecebris ut suis sedibus inhærent quāto ab illis uolētius separant: tanto ad supera serius reuertunt. Sed iam finē somnio cohibita disputatione faciamus: hoc adiecto qd̄ conclusionem docebit. quia cum sint totius philosophiæ tres partes: moralis: naturalis: & rōnalis & sit moralis quæ docet morū elimatam perfectionem. naturalis quæ de diuinis corporibus disputat: rationalis cū de incorporeis sermo est quæ mens sola complectitur: nullam de tribus Tullius in hoc somnio prætermisit: nam illa ad uirtutes amorēq; patriæ & ad contēptum gloriæ adhortatio quid aliud cōtinet nisi ethicæ philosophiæ instituta mortalia: Cum uero uel desperax modo uel de nouitate siue magnitudine syderum deq; principatu solis & circis cælestibus cingulisq; terrestribus & oceani situ loquitur & armoniæ superum pandit arcanum physicæ secreta cōmemorat: ac cum de motu & immortalitate animæ disputat cui nihil constat inesse corporeum: cuiusq; essentiam nullius sensus sed sola ratio deprehendit: illic ad altitudinem philosophiæ rationalis ascendit. Vere igitur pronuciādum est nihil hoc opere perfectius: quo uniuersa philosophiæ continetur integritas.

moralis
ps natura
lis & ra-
tionalis

Macrobiū Aureliū Theodosiū uiri consularis & illustris in somnium scipionis expositionis quam elegantissime Libri secundi & ultimi Finis.

Registrum

a b c d e f

Omnes sunt terni

Macrobiū

I

MACROBII AVRELII THEODOSII VIRI CONSULARIS ET IL-
LVSRIIS CONVIVIORVM PRIMI DIEI SATVRNALIORVM
LIBER PRIMVS.

m

VLTA S Variasq; res in hac uita nobis Eustachi fili na-
tura conciliauit: sed nulla nos magis q̄ eorum qui e no-
bis essent procreati caritate deuinxit: eamq; nostrā in his
educandis atq; erudiendis curam esse uoluit ut parentes
neq; si id quod cuperēt ex sn̄a cederet: tm̄ ulla alia ex re
uoluptatis neq; si contra eueniret tm̄ meroris cape pos-
sint. Hic est q; mihi quoq; institutione tua nihil antiqui-
us æstimatur: Ad cuius perfectionem compendia lon-
gis anfractibus anteponenda ducēs: moræq; omnis im-
patiens non opperior ut per hæc sola promoueas: quibus ediscendis grauitè ipse in
uigilias: sed ago ut ego quoq; tibi legerim: & quicquid mihi uel te iam in lucem edito
uel anteq̄ nasceris in diuersis seu græce seu romanæ linguæ uoluminibus elaboratū
est: id totum sit tibi scientiæ suppellex: & quasi de quodam litterarū peno si quando
usus uenerit aut historiæ quæ in libror; strue latens clam uulgo est aut dicti factiue
memorabilis reminiscendi: facile id tibi inuentu atq; deprōptu sit. Nec indigeste rāq;
in aceruum congeessimus digna memoratu: sed uariarum rez; disparilitas auctorib;
diuersa confusa tpibus: ita in quoddam digesta corpus est ut quæ indistincte atq; p-
miscue ad memoriæ subsidium annotaueramus: in ordinem instar membror; cohæ-
rentia conuenirent. Nec mihi uitio uertas si res quas ex lectione uaria mutuabor: ip-
se sæpe uerbis quibus ab ipsis auctorib; enarratæ sunt explicabo: quia præsens opus
non eloquentiæ ostentationem sed noscendor; congeriem pollicetur. Et boni cōsulas
oportet si noticiam uetustas mō nostris non obscure: modo ipsis antiquor; fideliter
uerbis recognoscas: prout queq; se uel enarranda uel transferenda suggererint: A pes
enim quodāmodo debemus imitari quæ uagantur & flores carpūt: deinde quicquid
attulere disponunt ac per fauos diuidunt: & succum uarium in unū saporem mixtu-
ra quadam & proprietate spiritu: sui mutant. Nos quoq; quicquid diuersa lectione
quæsiuimus: cōmittemus stilo ut in ordinem eodem digerente coalescat: Nam & in
aīo melius distincta seruantur: & ipsa distinctio non sine quodam fermēto quo con-
ditur uniuersitas in unius saporis usum uaria libamenta confundit ut ēt si qui appa-
ruerit unde sumptum sit: aliud tm̄ esse q̄ unde sumptum noscetur: appareat. Quod
in corpore nostro uidemus sine ulla opera nostra facere naturā. Alimenta quæ arripi-
mus quādiu in sua qualitate perseverant & solida inatant: male stomacho oneri sunt
at quum ex eo quod erant mutata sunt tum demū in uires aut sanguinem transeūt:
idem in his quibus aluntur ingenia præstemus ut quæcunq; hausimus nō patiamur
integra esse ne aliena sint: sed in quandā digeriem concoquantur. Alioquin in memo-
riam ire possunt: non ingenium. Ex oibus colligamus: unde unum fiat ex omnibus:
sicut unus numerus fit ex singulis. Hoc faciat noster animus: oīa quibus est auditus
abscondat: ipsum tamen ostendat quod effecit: ut qui odora pigmenta conficiūt an-
te omnia curant ut nullius sint odoris propria quæ condientur confura uidelicet om-
nium succos oderaminum inspiramentum unum. Vides q̄ multorum uocibus cho-
rus constet: una tamen ex oibus redditur. Aliqua est illic acuta aliqua grauis aliqua
media accedūt uiris foeminae inter ponitur fistula. Ita singulorum illic latent uoces:

A

SAT.

omnium apparent & fit concentus ex dissonis: tale hoc præsens opus uolo. multæ in illo artes multa præcepta sint: multarum ætatum exempla: sed in unum conspirata. In quibus si neq; ea quæ iam tibi cognita sunt asperneris nec quæ ignota sunt uites: inuenies plurima quæ sunt: aut uoluptati legere: aut cultui legisse: aut usui meminisse. Nihil. n. huic operi insertum puto: aut cognitu inutile: aut difficile perceptu: sed oia quibus sit ingeniū tuum Vegetius: memoria adminiculatio: oratio solertior: sermo incorruptior: nisi sicubi nos sub alio ortos cælo latine linguæ uena nō adiuuet. Quod ab hisce (si tñ quibusdā forte nonnunquam tēpus uoluntasq; erit ista cognoscere) petitum impetratumq; uolumus ut æqui boniq; consulant: si in nostro sermone natiua romani oris elegantia desideretur: Sed ne ego in cautus sum qui uenustatem reprehensionis incurram a. M. quondam Catone profectæ in Aulum Albinū qui cum Lucio Lucullo consul fuit. Is Albinus res romanas rōne græca scriptitauit: in eius historiae primo scriptum est ad hanc sniam: Neminem succensere sibi conuenire si quid in illis libris parum compositæ aut minus elegāter scriptū foret: Nam sum inquit homo romanus natus in latio: & eloquium græcū a nobis alienissimū est: ideoq; ueniā gratiā malæ existimationis si qd esset erratū postulauit. Ea cū legisset. M. Cato: Ne tu inqt Aule nimiū nugatores: quum maluisti culpā deprecari q̄ culpa uacare. Nā petere ueniā solemus aut cū imprudentes errauimus. aut cū noxā imperio cōpellētis admissimus. Te inqt. oro qs p pulit ut id cōmitteres: qd̄ priusq; faceres: peteres uti ignoscere tur. Nūc argumētū qd̄ huic operi dedim⁹ uelut sub quodā prologi habitu dicemus.

¶ Argumentum totius operis.

Cap. i.

At carnalibus apud Vectium prætextatum nobilitatis Romanæ proceres doctiq; alii congregant: & tps solenniter celebratum deputant colloquio liberali: conuiuia quoq; sibi mutua comitate præbentes nec discedētes a se nisi ad nocturnam quietē. Nam per oē spaciū feriarum meliorem diei partē seriis disputationibus occupantes ecene tpe conuiuales sermones agitant ita ut nullū diei tps doctē aliquid uel lepide proferendi uacuum relinquat. Sed erit in mensa sermo iucū dior ut habeat uoluptatis amplius seueritatis minus. Nam cum apud alios qbus sūt discreta cōuiuia: cū in illo Platonis symposio nō austiore aliqua de re conuiuaz sermo: sed cupidinis uaria & lepida descriptio est: in quo qdem Socrates nō arctioribus ut solet nodis urget atq; implicat aduersariū sed eludendi magis q̄ decertandi mō apprehensus dat elabendi prope atq; effugiendi locū. Oportet. n. uersari in conuiuio sermones ut castitate integros: ita appetibiles uenustate. Matutina erit robustior disputatio: quæ uiros & doctos & præclarissimos deceat. Neq; n. Cortē Lælii & Scipiones amplissimis de rebus: quoad romanæ litteræ erūt: in ueterū libris disputabūt. Prætextatos uero Flauianos: Albinos: Symachos: & Eustachios: quoq; splendor similis: & non inferior uirtus est: eodē mō loqui aliqd̄ licitū non erit: Nec mihi fraudi fit. si uni aut alteri ex his quos cœtus coegit matura ætas posteriori sæculo prætextati sint: qd̄ licito fieri Platonis dialogi testimonio sunt: Quippe Socrate ita Parmenides antiqor ut huius pueritia uix illius apprehenderit senectutē: & tñ inter illos de rebus arduis disputat: Indytum dialogū Socrates habita cū Thimæo disputatōe consumit quos constat eodem sæculo non fuisse. Paralus uero & Xanthippus: quibus pericles pater fuit Protagora apud Platonē differunt secundo aduētū athenis morante: quos multo ante infamis illa pestilētia Athenis absumperat. Annos ergo coeuntiū mitti in digitos exēplo Platonis nobis suffragante non cōuenit. Quo aut facilius quæ ab oibus dicta sunt

dicta sunt: apparere ac secerni possent Decium de Posthumiano quod nā ille sermo: aut inter quos fuisset sciscitantē fecimus: Et ne diutius lectoris desideria moremur iā Decii & Posthumiani sermo palā faciet quod huius colloquii uel origo fuerit uel ordo precesserit.

¶ De die uel uario modo distinguendi diem ac noctem.

Cap. ii.

Entanti mihi Posthumiane aditus tuos & molissima cōsultādi tpa: cū mō ad sunt feriae quas indulget magna ps mēsis Iano dicati. Ceteris. n. ferme diebus quae causis oportuni perorādis sunt hora oīo reperiri nulla pōt. quin tuorū clientū negocia uel defendas in foro uel domi discas. Nunc autē scitote. n. non ludo sed serio ferari si est cōmodū rēdere id quod rogatū uenio: tibi ipsi (quantū arbitror) non iniocundū: mihi uero gratissimū feceris. Requiro autē abs te id primū: Interfueris ne conuiuio per plures dies continua comitato renouato: eiq; sermoni quē predicare in primis: quemq; apud oēs maximis ornare laudibus diceris. quem quidē ego ex patre audissem: nisi post illa cōuiuia Roma pfectus Neapoli moraret. Aliis uero nuper interfui admittantibus memoriae tuae uires uniuersa quae tunc dicta sunt per ordinem sepe referentis: Hoc unum Deci nobis ut & ipsa quātum tua finit adolescentia uidere & ex patre Albino audire potuisti: in oī uitae cursu optimū uisum est: ut quātum cessare a cārū defensione licuisset: tū ad eruditorū hoīum tuiq; similiū cōgressum aliquē sermonem quae conferrē: neq; enim recte institutus animus requiescere: aut utilius: aut honestius usq; pōt: q̄ in aliqua oportunitate docte ac liberaliter colloquēdi interrogādiq; & respōdēdi comitate. Sed quod nam istud conuiuū? An uero dubitandū est quin id dicas: quod doctissimis procerum ceterisq; nuper apud Vectium prae-textatū fuit: & discurrens post iter reliquos grata uicissitudo uariauit? De hoc ipso quae situm uenio: & explices uelim quale illud cōuiuū fuerit a quo te ab fuisse pp singularem orum in te amicitia non opinor. Voluissē equidem: neq; id illis ut aestimo ingratum fuisset: sed cū essent amicorū cōplures mihi causae illis dieb; pnoscendae: ad cenā tū rogatus meditādi non edendi illud mihi tps esse respōdi: horratuq; sum ut alium potius nullū inuolutū negocio atq; cura liberū querebant: itaq; factū est: nā facundū & eruditū uirū Eusebium rhetorē inter graecos praestantē oib; idem nostra aetate professis doctrinae latialis haud inscium praetextatus meū in locū inuitari imperauit. Unde igitur illa tibi nota sunt quae tam iocūdae & comiter ad instituendā uitā exēplis (ut audio) rerū copiosissimis: & uariae doctrinae ubertate prolata digesta sunt: Cum Iulsticialis dies qui saturnaliorū festa quibus illa cōuiuia celebrata sunt cōsecutus est: forēsi cura uacuuus latiore aīo essem domi. Eo Eusebius cū paucis a sectatoribus suis uenit. Statimq; uultu renidēs: Per magna me inqt abs te Posthumiane cū ex aliis: tum hoc maxime gratia fateor obliuictum: quod a praetextato ueniā postulādo mihi in cenā uacue fecisti locū. Itaq; intelligo nō studiū tū tuū: sed ipam quoq; ut aliqd abs te mihi fiat cōmodi cōsentire atq; aspirare fortunā. Vis ne inq; restituere id nobis quod debitū tā benigne ac tam libēter fateris: nostrumq; hoc oculū quo perfui raro admodū licet eo ducere: ut his quibus interfueris tūc tu: nūc nos iteresse uideamur? Faciam inqt ut uis. Narrabo autē ut tibi nō cibū aut potū: tamen ea quoq; ubertim casteq; affuerūt: sed & quae uel in cōuiuis uel maxime extra mēsam ab iisdē per tot dies dicta sunt in quantū potero animo repetam. Quae quidē ego cū audirē: ad eorum mihi uitam qui beati a sapientibus dicerē: accedere uidebar. Nam & quae pridie q̄ adessem inter eos dicta sunt Auieno mihi insinuante cōperta sunt: & oia scripto mādaui: ne quid subtraheret obliuio: Quae si ex me audire gestis: caue existimes

A ii

diem unā referendis: quæ per tot dies sunt dicta: sufficere quēnam igitur: & iter quos aut unde ortum sermonē Posthumiane fuisse dicebat? Ita præsto sum indefessus auditor: Tum ille declinante inquit in uesperæ die quē saturnale festum erat insecuturū: cū Vectius prætextatus domi conuenire se gestiētibus copiā faceret. eo uenerunt Aurelius Symmachus & Cecina Albinus cum ætate: tum et moribus ac studiis inter se coniūctissimi. Hos Seruius inter grāmaticos doctores recens p̄fessus iuxta doctrinam mirabilis & amabilis uerecundia terrā intuens & uelut latenti similis sequebat̄. Quos cū prospexisset obuiāq; processisset: ac p̄ blande salutauisset: conuersus ad Furium Albinū qui tum forte cū Aenio aderat: Vis ne ait mi Albine cū his quos aduenisse per oportune uides: quosq; iure ciuitatis nostræ lumina dixerimus: eā rē de qua inter nos nasci cœperat sermo cōmunicemus? Quidni maxime uelim Albinus inqt. Nec. n. ulla alia de re q̄ de doctis q̄nibus colloqui: aut a nobis: aut ab his pōt esse iocūdus. Cūq; cōsedissent: tum Cecina: Quidnā id sit mi prætextate: tā & si adhuc nescio: dubitare tñ non debeo esse scitu optimū: cum & nobis ad colloquēdum cām attulerit: & nos eius exptes esse non sinatis. At qui scias inqt oportet eū iter nos sermonem fuisse ut cū dies crastinus festis saturno dicatis initiū dabit: qñ saturnalia incipe dicamus. i. qñ crastinū diem initiū sumere existimemus: & inter nos quidē parua quēdam de hac disputatiōe libauimus: Verū quia te quicq; in libris latet: uestigare notū est q̄ ut per uerecundiā negare possis: pergas uolo i medium proferre quicq; de hoc quod quærimus edoctū tibi cōprehēsumq; est: Tū Cecina: Cum uobis qui me i hūc sermonē adducitis: nihil ex oibus quæ ueteribus elaborata sunt: aut ignoratio neget: aut obliuio subtrahat. superfluū uideo inter sciētes nota p̄ferre. Sed ne qs me existimet dignatiōe consultatiōis grauari quicq; de hoc mihi tenuis memoria suggesserit: paucis reuoluā: Post hæc cum oēs paratos ad audiēdū erectosq; uidisset: ita exorsus est. Marcus Var. in reꝝ humanarū lib. quē de diebus scripsit: Hoīes inquit qui ex media nocte ad proximā mediā noctem his horis. xxiiii. nati sunt: uno die nati dicuntur. Quibus uerbis ita uidet̄ dieꝝ obseruationem diuisisse: ut qui post solis occasum ante mediam noctē natus sit: illo quē mox nox consecuta est. Contra uero qui in sex noctis horis posterioribus nascit̄: eo die uideat̄ natus: qui post eā noctē diluxerit. Athenienses aut̄ aliter obseruare idem Varro in eodē lib. scripsit: eosq; a solis occasu ad solem iteꝝ occidentē omne id medium tps unum diē esse dicere. Babylonios porro aliter. A sole. n. exorto ad exortū eiusdem incipientē id spacium unius diei nocte uocare. Umbros uero unū & eūdē diem esse dicere: a meridie ad insequentē meridiē. Quod quidē inquit Varro nimis absurdū est. Nam q̄ Kalendis hora. vi. apud umbros natus est dies eius natalis uideri debebit & Kalendarū dimidiatus. & qui post Kalēdas erit usq; ad horā eius diei sextā: Populum aut̄ ro. ita uti Varro dixit: dies singulos an numerare a media nocte ad mediā proximā multis argumētis ostendit̄: sacra sūt. n. romana prim diurna prim nocturna: Et ea q̄ diurna sunt: ab hora sexta noctis sequētis nocturnis sacris tps impendit̄: Ad hoc. Ritus quoq; & mos auspiciādi eandē esse obseruationē docet. Nam magratus qñ uno die eis & auspiciandū est: & id agēdum super quo p̄cessit auspiciū: post mediā noctē auspiciant̄: & post exortū solē agūt: auspiciatq; & egisse eadē die dicunt̄. Præterea tribuni pl̄bis quos nullū diē integrū abesse Roma licet cum post mediā noctē proficiscunt̄: & post primā facem añ mediam noctē sequentem reuertunt̄ non uident̄ habuisse die. qm̄ ante horā noctis sextam regressi: partē aliquā illius in urbe consumūt. Quintum quoq; Mutiū iuriconsultum

Vnde sumat̄ principū diei

Principū diei secundū athenienses s̄m babylonios s̄m umbros

Secundū romanos

sultum dicere solitum: lege non esse usurpatum mulierem: quæ cum Kalēdas Ianua-
riis apud uirum matrimonii causa esse cœpisset: ad diē quartum Kalendas Ianuarias
sequentē usurpata esset: Non. n. posset impleri trinoctium: quo ab esse a uiro usurpā-
di causa ex duodecim tabulis deberet qm̄ tertiæ noctis posteriores sex horæ alterius
anni essent: qui inciperet ex Kalendis. Virgilius quoq; id ipsum ostēdit: ut hominem
deciuit poeticas res agentem recondita atq; opera ueteris ritus significatione.

Torquet (inquit) medios nox humida cursus:

Et me læuus equis oriens afflauit anhelis:

His. n. uerbis diem quem Romani ciuile appellauere a sexta noctis hora oriri admo-
net. Item poeta qm̄ nox quoq; incipiat expressit in sexto. Cum enim dixisset:

Hac uice sermonum roseis aurea quadrigis

In medium æthereo cursu traiecerat axem.

Mox suggestit uates:

Nox ruit ænea: nos flendo ducimus horas.

Sed ita obseruantissimus ciuiliū diffinitionum diei & noctis initia descripsit. Qui di-
es ita diuidit. Primū tps diei dicitur mediæ noctis inclinatio. Deinde galliciniū inde
cōtinuum cū & galli conticescunt: & hoies ēt tum quiescūt. Deinde diluculū. i. cum
incipiat dinosci dies. Inde māne dū dies clarus. Mane aut dictum: aut q; ab inferiori
bus locis. i. a manibus exordiū lucis emergat: aut (quod uerius mihi uidet) ab omi-
ne boni nois. Nam & Ianobini mane p̄ bono dicūt: sicut apud nos quoq; cōtrarium
est ī mane: ut ī mane bellua: uel ī mane facinus & hoc genus cætera nō pro bono. Dei
de a mane ad meridiē hoc est ad medium diei. Inde iam supra uocat tps occiduum:
& mox suprema tēpestas hoc est diei nouissimum tps sicut expressum est in duodeci
tabulis. Solis occasus suprema tēpestas esto: deinde uespera qd̄ a græcis tractum est.

illi. n. εσ̄ πέρων a stella hespero dicūt: uñ & hespia italia (q; occasui subiecta sit) noia
tur. Ab hoc tpe prima fax dicitur: deinde cōcubia & inde intēpesta q̄ nō hēt idoneum
tps rebus gerendis. Hæc ē diei ciuilis a romanis obseruata diuisio: ergo noctu futura
cū media esse cœperit: auspiciū saturnaliōz erit qbus diei crastini mos inchoandi est.

Hic cū oēs quasi uetustatis promptuariū Albinī memoriā laudauisset prætextatus.
A uienū uidēs Rufio insulurrātē: qd̄ nam hoc mi Auiene inqt qd̄ uni Albino idicātū
clam cæteris eē uelis: Tū ille moueor quidē auctoritate Cecinæ nec ignoro errorē in
tantā non cadere doctrinā: aures tñ meas ista uerboz nouitas perculit: cū noctu fu-
tura & diei crastini magis q̄ futura nocte: & diei crastino dicere (ut regulis placet) ma-
luit. Nā nocte non appellatio: sed aduerbiū est Porro futura qd̄ nomē est: nō potest
cū aduerbio cōuenire. nec dubiū est hoc inter se esse noctu & nocte: qd̄ diu & die. Et
rursus die & crastini non eodē casu sunt: & nisi calus idē noia in eiusmodi elocutione
nō iungit. Saturnaliōz deinde cur malimus q̄ saturnalium dicere opto dignoscere.

Ad hæc cū Cecinā renidens taceret: & Seruius a Symmacho rogatus esset: qd̄ nam
de his existimaret: licet inqt in hoc cœtu non minus doctrina q̄ nobilitate reuertendo
magis mihi discendū sit q̄ docendū: fabulabor tñ arbitrio iubētis & insinuabo primū
de saturnalibus: post de cæteris unde sit sic eloquēdi nō nouitas sed uetustas. Qui sa-
turnaliū dicit: regula inicitur. Noia. n. que datiuum pluralē in bus mittūt nūq; gtūm
eiusdē numeri syllaba creuisse patiunt sed aut totidē hēt: ut monilibus moniliū sedi-
libus sediliū aut una syllaba minus est: ut carminibus carminū luminib; luminum. Saturna-
Sic ergo saturnalibus rectius saturnaliū q̄ saturnaliōz. Sed qui saturnaliōz dicunt: liorum

Dies inci-
pit sexta
noctis

Diuisio
diei ciuilis
apud ro-
māos gal-
licinium

Vespera
Pria fax
Cōcubia
Intēpesta

Noctu
Nocte

auctoritate magnorum muniuntur uirorum: Nā & Salustius in.iii. Bacchanaliorū ait. Et Masurius fastorum secūdo: Vinalioꝝ inqt dies Ioui sacer est: non ut quidā putant Veneri: & ut ipsos quoq; grāmaticos in testimoniū citem Verrius Flaccus in eo libello qui Saturnus inscribitur Saturnaliorū inqt dies apud grācos quoq; festi habentur & in eodē libro. Dilucide me inqt de cōstitutioe saturnalioꝝ scripsisse arbitror. Itē Iulius Modestus de feriis Saturnalioꝝ inqt feriae: & in eodē libro. Antias inquit agonaliorū repertorē Nummā Pompiliū refert: Hāc tñ inqes auctoritas quāro an possit aliqua rōne defendi? Plane quatenus alienū nō est cōmitti grāmaticū sua analogia tentabo suspicionibus eruere qd sit: quod eos solita enunciatioe detorserit ut mallent saturnalioꝝ q̄ saturnaliū dicere. Ac primū existimo q̄ hāc noīa quā sunt festoꝝ dieꝝ naturalia carentq; numero singulari: diuersā conditionis eē ualuerūt ab his noībus q̄ utroq; numero figurātur. Compitalia. n. & Bacchanalia & Agonalia & Vinalia & reliqua his similia festoꝝ dierū noīa sunt. nec singulariter noīantur: aut si singulari numero dixeris non idē significabis nisi adieceris festū: ut Bacchanale festū & Agonale festū & reliqua ut iam non positiuū sit sed adiectiuū: quod grāci ἐπιθετον uocant. Animati sunt ergo ad faciendā discretionē in genitiuo casu ut ex hac declinatione exprimerent solennis diei scientes in noūllis saepe noībus datiuo i bus exunte nihilominus genitiuū in rum finire: ut domibus domoꝝ: duobus duorū: ambobꝫ amboroꝝ. Ita & uiridia cū ἀντιβρωτοῦ accipiunt: genitiuū in ium faciunt: ut uiridia prata uiridiū pratoroꝝ. Cum uero ipsam loci uiriditatem significare uolumus: uiridiorū dicimus: ut cum dicitur formosa facies uiridiorū. Tunc. n. uiridia quasi positiuū ponit nō accidens. Tanta autē apud ueteres fuit licentia huius genitiui: ut Asinius Polio uactigalioꝝ frequenter usurpet: q̄ uectigal nō minus dicat q̄ uectigalia. Sed & cū legamus Lauaq; ancille gerebat: tñ & ancilioꝝ relatum est. Videndū ergo ne magis uarietas delectauerit: q̄ ut adamusim ueꝝ sit festoꝝ dierum noīa sic uocata. Ecce. n. & prater soleniū dierū uocabula alia quoq; sic declinata reperimus ut præcedens sermo patefecit uiridiorum & uectigalioꝝ & ancilioꝝ. Sed & ipa festoꝝ noīa fm regulā declinata apud ueteres reperio. Siquidē Varro ferialiū diē ait a ferendis in sepulcra epulis dici non dixit ferialioꝝ. Et alibi floralium non floralioꝝ ait cum idem nō ludos florales illic sed ipsum festū floralia significaret. Masurius ēt secūdo festorum liberaliū Dies inquit a pōtificibus agoniū martiale appellatur: Et in eodem lib. Eam noctē deinceps quā in sequentem diem qui est lucariū: non dixit lucariorū. Itemq; liberaliū multi dixerunt: non liberalioꝝ. Vnde pronuntiādum est ueteres indulisse copiae per uarietatem: ut dicebāt exaios & exanimes: inerimes & inermos: tñ hilaros atq; hilares. Et ideo certū est: licito & saturnaliū & saturnaliorū dici: cum alterū regula cum auctoritate: alterq; & si sola sed multorum defendit auctoritas. Reliqua autē uerba quā Auieno nostro noua uisa sunt: ueterum nobis sunt testimoniis asserēda Ennius enim nisi cui uideretur inter nostræ ætatis politiores mundi cū respuendus: noctu concubia dixit his uerbis.

Qua galli furtim nocte summa arcis adorti:
Mœnia concubia uigilesq; repente cruentant.
Quo in loco animaduertendum est: non solum q̄ noctu concubia sed etiam q̄ qua noctu dixerit. Et hoc posuit in annalium septimo.
In quorum. iiii. clarius quidem idem dixit:
Hac noctu filio pendebit ethruria tota.
Claudius ēt quadrigarius annali. iiii. Senatus autē de noctu cōuenire: noctu multa do

num dimitti. Non esse ab re puto hoc in loco id quoque admonere quod decem uiri in xii. tabulis inuicissime nox pro noctu dixerunt. Verba hæc sunt. Si nox furtum factum sit si in aliquis occisus iure casus esto. In quibus uerbis id est notandum est quod ab eo quod is non eum casu accusatio sed in dixerunt. Sed nec die crastini a doctissimo uiro sine ueterum auctoritate prolatum est: quibus mos erat modo die quinti: modo die quinte pro aduerbio copulate dicere: cuius indicium est quod syllaba secunda corripitur quæ natura producitur cum solum dicitur die. quod autem diximus extremam istius uocis syllabam tum per e tum per i scribi consuetum id ueteribus fuit ut his litteris plerumque in fine indifferenter uterentur sicut pristine & pristini: proclive proclius. Venit ecce illius uel sus.

Pompini in mentem qui est ex attelania quæ Meuia inscribitur

Dies hic sextus cum nihil egi: die quarte moriar fame.

Die pristine eodem modo dicebatur quod significabat die pristini: id est priore: quod nunc pridie dicitur conuerso compositionis ordine quasi pristino die Nec inficias eo lectum apud ueteres die quarto: sed inuenitur hoc de transacto non de futuro positum:

Nam Genus Martius homo impetere doctus in mimiambis pro eo dicit: quod nudius quartus nos dicimus in his uersibus: Nuper die quarto ut recordor & certe aquariū

urceū unicū domi fregit. Hoc igitur intererit ut die quarto quidē de paterito dicamus: die autē quarte de futuro. Vex ne de die crastini nihil retulisse uideamur. suppetit ceciliam illud ex libro historiarum secundo. Si uis mihi equitatum dare & ipse cum cætero exercitu me sequi: die quinti Romæ in capitolio curabo tibi cenā coctā: Tunc Symmachus: Cæcilius tuus inquit & historiā & uerbum ex originibus. M. Catonis accepit:

apud quem ita scriptum est: Igitur dictatorem carthaginensium magister equitum monuit: Mitte romam mecum equitatum: die quinti in capitolio tibi cena cocta erit. Et prætextatus: Estimo non nihil ad demonstrandam consuetudinē ueterum est & prætoris uerba

conferre: quibus more maiorum ferias concipere solet: quæ appellantur cõpitalia: Ea uerba hæc sunt: Die noni post Kalendas Ian. quibus cõpitalia erunt. Tum Auienus aspiciens

Seruum: Curius inquit & Fabricius & Coruncanus antiquissimi uiri uel est his antiquiores Horatii illi tergemini plane ac dilucide cum suis fabulati sunt neque auruncorum aut sic

norum aut pelasgorum qui primi coluisse in Italia dicunt: sed ætatis suæ uerbis loquebantur. Tu autem proinde quasi cum matre Euandri nunc loquere Vis nobis uerba multis iam

seculis oblitterata reuocare: ad quorum congeriem præstatis quoque uiros quoque memoriam cõtinuus legendi usus instruit incitasti. Sed antiquitatē uobis placere iactatis quod honesta & sobria & modesta sit. Viuamus ergo moribus præteritis: præsentibus uobis loquamur. Ego enim id quod a C. Cæsare excellentis ingenii ac prudentiæ uiro in primo de

analogia libro scriptum est habeo semper in memoria atque in pectore ut tanquam scopulum sic fugiam infrequens atque insolens uerbum. Mille denique uerborum talium est: quæ cum in ore prisce auctoritatis crebro fuerint: ex auctoritate tantum a sequenti ætate repudiataque sunt: horum

copiam proferre nunc possem nisi tempus iam noctis propinquantis necessariæ discessionis nos admoneret. Bona uerba quæso prætextatus morali (ut assolet) grauitate subiecit ne insolenter parentis artium antiquitatis reuerentiam uerberemus: cuius amorem tu quoque dum dissimulas magis prodis: Cum enim dicitis mille uerborum est: quid aliud ser-

mo tuus nisi ipsam redolet uetustatem? Nam licet M. Cicero in oratione quam pro Milone concepit ita scriptum reliquerit: Ante fundum Clodii quo in fundo propter infanas illas substructiones facile mille hominum uersabat ualentium: non uersabantur:

Die pristine

Die pristino

die quarte
die quarto

Mille uerborum

quod in libris minus accurate scriptis repiri solet. Et in sexta in Antoniū: Qui in quā in illo anno inuentus est qui Lucio Antonio mille nūmū ferret expensum: Licet Varro quoq; eiusdē sēculi hō in septimodecimo humanarū dixerit: plus mille & centū annorum est: tñ fiduciā sic cōponendi nō nisi ex antecedentium auctoritate sumpserūt. Nam Quadrigarius in.iii. annalium ita scripsit. Ibi occiditur mille hominum.

Et Lucilius in.iii. satyrarum

Ad portam mille: a porta est sex inde salernum

Alibi uero & declinationem huius nominis executus est. Nam in. xv. libro ita dicit.

Hunc milli passum qui uicerit atq; duobus:

Campanus sonipes successor nullus sequatur.

Maiores spacio ac diuersus uidebitur ire. Idem in libro nono

Tu milli nummum potes uno quærere centum.

Milli passum dixit pro mille passibus: & milli nūmum dixit pro mille mūmis: a parteq; ostendit mille & uocabulum eē & singulari numero dici & casum eē capere ablatiuum eiusq; pluraliuū esse milia: Mille. n. non ex eo ponit quod græcæ χιλιά dicuntur: sed quod χιλιάσ. Et sicut una chiliās & duæ chiliades ita unū mille & duo milia ueteres certa atq; directa rōne dicebant. & heus tu: his ne talē doctis uiris quoz. M.

Cicero & Varro imitatores se gloriant: adimere uis in uerborū comitiis ius suffragandi & tanq; sexagenarios maiores de ponte deiicies: Plura de hoc differemus: ni nos in uitos ab inuito discedere hora cogeret. Sed multis ne diē sequentē quē oēs pleriq; abaco & latrunculis conterūt non istis sobriis fabulis a primo lucis in cœnæ tēpus ipsam quoq; cœnam nō obrutā poculis non laiciuentē ferculis: sed quæstionibus doctis pu dicam & mutuis ex lecto relatiōibus exigamus: Sic. n. ferias præ oī negotio scetas cōmodi senserimus: nō aiūm ut dicitur remittentes: nā remittere inqt Musonius aiūm quasi amittere est: sed demulcentes eū paulū atq; laxantes iocundis honestisq; sermonum illectatiōibus: quos si ita decernitis diis penatibus meis huc cōueniendo gratissimum feceritis. Tū Symmachus: Nullus qui qdē se dignū hoc cōuentu meminerit: soliditatē hanc uel ipsum conuētus regē repudiabit. Sed ne qd ad perfectionē cœtus desideret: inuitandos ad eundē congressum cōuictumq; cēsō Flauianū qui quāto sit mirando uiro & uenusto patre præstantior non minus mox ornata uitæq; grauitate q̄ copia pfundæ eruditionis asseruit simulq; Posthūmianū qui forū defensionum dignatione nobilitat: & Eustachion qui tantus in oī philosophiæ genere est ut solus nobis repræsentet trium phorum ingenia de quibus nostra antiquitas gloriata est. Illos dico quos atheniēses quondā ad senatū legauere impetratū uti multā remitteret quā ciuitati eoz fecerat ppter. Oropi uastationē: Ea multa fuerat talētū fere quingentū:

Carneades Erant isti philosophi Carneades ex Academia: Diogenes stoicus: Critolaus pipateticus quos fuerūt seorsum quemq; ostentādi gratia per celeberrima urbis loca magno Diogenes hoīum cōuentu dissertauisse. Fuit (ut relatū est) faciūdia Carneades uiolēta & rapida Critolaus scita & tereti Critolaus: modesta Diogenes eē sobria. Sed in senatū introducti inter Legati ad prete uis Cælio senatore. At hic noster cū factas oīs affecutus: sed probabiliore securus sit: oīaq; hæc inter græcos genera dicēdi solus impleat inter nos tñ ita sui locuplex interpretis est ut nescias qua lingua facilius uel ornatius expleat operā differendi. Probauerunt oēs Quinti Aurelii iudiciū quo edecumatos elegit sodales: atq; his ita cōstitutis primū a prætextato simul: deinde a se discedentes domū quisq; suā regressi sunt.

Colloquium in sequentis diei.

Cap. iii.

Ostero die ad ades Veci matutini oēs inter quos pridie cōuenerat affue-
 runt quibus prætexit in bibliothecā receptis i qua eos opperiebat: præclax
 inqt diē mihi fore uideo cū & uos adestis: & affuturos se illi quos ad cōuen-
 tus nostri societate rogari placuit: spopoderūt. Soli posthumiano antiquor uisa est in-
 struendaz cura defensionū: in cuius abnuētis locū Eusebiū grata & doctrina & facū
 dia clarū rhetorē surrogauit: insinuauitq; oibus ut exorto die se nobis indulgerent qñ
 quidē nullis hodie officiis publicis occupari fas eēt. togatus certæ uel trabeatus palu-
 datusue seu p̄textatus hac die uidet nullus. Tum Auien⁹ ut ei interpellādi mos erat.
 Cū sacrū mihi ait ac reip. nomē prætexitate tuū inter uocabula diuersi habitus refers:
 admoneor nō ludicræ ut extimo quæstionis. cū enim uestitus togæ uel trabex seu pa-
 ludamēti nullū de se proprii nois usum fecerit: quæro abs te cur hoc de solo prætexit
 habitu usurpauerit uetustas: aut huic nomini quæ origo contigerit?

¶ Quæ origo sit huic nomini quod est prætexitatus.

Cap. iiii.

Nter hæc Auieni dicta Flauian⁹ & Eustachius par insignie amicitia ac mi-
 nimo post Eusebius ingressi alacriorē fecere cœtū: Acceptaq; ac reddita sa-
 lutatiōe cōsederūt: p̄cūtātēs qd nā offenderint sermocinatōis. Tū uecti⁹
 p̄ opportune affuistis mihi inqt assertorē quæretī. Mouet. n. mihi Auien⁹ noster nois
 quæstionē & ita originē eius flagitat: tanq̄ fides ab eo generis exigenda sit. Nā cū nul-
 lus sit qui appellet suo noie uel togatus uel trabeatus uel paludatus: cur prætexitus
 nomen habeat? postulat in mediū p̄ferri. Sed & cū post inscriptū sit delphici tēpli &
 unius e numero septē sapientū eadē sit ista snia Ὑνωσι σαῶντων qd in me scire existi-
 mandus sim: si nomē ignoro cuius mihi nūc & origo & cā dicēdi est? Tullius Hosti-
 lius ex romanorū tertius debellatis ethruscis Sellā currulē lictoresq; & togā dictam
 atq; prætexitā quæ insignia magistratuū ethruscorū erāt prim⁹ ut Romæ haberētur
 instituit. Sed p̄textā illo seculo puerilis nō usurpabat ætas: Erat. n. ut cetera q̄ enume-
 rari honoris habitus: sed postea Tarquius Demarati exulis Corinthii filius Priscus
 quē quidā Lucumonē uocitatū ferūt: rex tertius ab Hostilio: quintus a Romulo de
 Sabinis egit triūphum: Quo bello filiū suū annos quattuordecim natū q; hostē ma-
 nu p̄cusserat & p̄ cōtione laudauit: & bulla aurea p̄textaq; donauit insignēs puerū ul-
 tra annos fortē p̄miis uirilitalis & honoris. Nā sicut p̄textā magistratuū ita bulla ge-
 stamē erat triūphantū: quā in triūpho p̄ se gerebāt: iclusis intra eā mediis q̄ crederēt
 aduersus inuidiā ualentissima. Hic deductus mors ut p̄textā & bulla in usum puero-
 rum nobiliū usurparent ad omē & uota cōciliādæ uirtutis ei similis cui primis in an-
 nis munera ista cesserūt. Alii putāt eundē priscū cū is statū ciuiū solertia p̄uidi prin-
 cipis ordinaret: cultū quoq; ingenuorū pueroꝝ inter præcipua dixisse instituisseq; ut
 patri: bulla aurea cū toga cui purpura prætexit: uterentur dūtaxat illi quorū patres
 currulē gesserat magistratū. Ceteris aut ut prætexitā tm̄ uterētur indultū. sed usq; ad
 eos quorū parentes equo stipēdia iusta meruissent. Libertinis uero nullo iure uti præ-
 textus licebat: ac multominus pegrinis quibus nulla eēt cū romanis necessitudo sed po-
 stea libertinoꝝ quoq; filius prætexitā cōcessa est ex cā tali: quē. M. Lelius augur refert:
 qui bello punico secundo duū uiros dicit ex senatusconsulto propter multa prodigia
 libros sybillinos adisse: & inspectis his nunciasse in capitolio supplicandum: lectister-
 niumq; excolata stipe faciendum: ita ut libertinæ quoq; quæ longa ueste uterentur in
 eā rē pecuinā subministrarent Acta igitur obsecratio pueris ingenuis iteq; libertinis:
 sed & uirginibus patrimis matrimisq; p̄nunciantibus carmen. Ex quo cōcessum: ut li-

sele cur-
 rulis licto-
 res toga
 picta
 Prætexitā
 Tarquius

Prætexitā
 unde,

SAT.

Libertinis bertinorū quoq; filii: q ex iusta dūtaxat matrefamilias nati fuissent: togā prætextā & datū ē ge lorū in collo p bullæ decore gestarēt Verrius Flaccus ait: Cū populus ro. pestilentia stare loq; laboraret: essetq; respōsum: id accidere q; dii dispicerent: A naxiā urbē fuisse qā nō intelligeret: oraculū: euenissetq; ut circensiu die puer de cœnaculo pompā supno dispiceret: & matri referret: quo ordine secreta sacroꝝ in arca pilēti cōposita uidisset: Qui cū rē gestā senatui nunciasset: placuisse uelari loca: qua pōpa ueheret: atq; ita peste se data puez: qui ambiguitatē sortis absoluerat: togæ & prætextæ usum munus ipetra uisse: Vetustatis pitissimi referūt in raptu sabinarū unā mulierū noie Herfiliā dū ad hæreret filia simul raptā. Quā cū romulus Octo cuidā ex agro latino q in Asylum eius confugerat: uirtute conspicuo uxore dedit: natū ex ea puez: anteq̄ ulla alia sabinarum partū ederet: eumq; q; primus esset in hostico pcreatus Hostū Hostilium a matre uocitatū: & eundem a Romulo bulla aurea ac prætexta insignibus honoratum: Is. n. cum raptas ad consulandū uocasset: sponondisse fertur se eius infanti quæ prima sibi ciuem romanum esset enixa illustre munus daturum.

Herfilia

Hostus
Hostili

Qua figura sit bulla.

Cap. v.

quare bul
lai modū
cordis añ
pectꝝ pue
roz anne
ctebatur
Prætexta
ta uestis
De Papy
rio puero
i curiā du
ctus a pa
tre

Onnulli credunt ingenuis pueris attributū ut cordis figurā in bulla ante pectus annecterēt: quā inspiciētes ita demū se hōies cogitarēt si corde præstarēt. Togā quoq; ptextā his additam ut ex purpuræ rubore ingenuitatis pudore regerent. Diximus unde ptexta: adiecimus & causas qbus existimat concessa puericiæ: Nunc idē habitus quo argumēto trāsierit in usum nois paucis explicādū ē. Mos antea senatoribus fuit in curiā cū ptextatis filiis introire. Cū in senatu res maior quæpiā cōsultabat eaq; in diem posterum plata eēt: placuit ut hāc rē sup qua tracta uissent ne qs enūciaret priusq; decreta eēt. Mater papyrii pueri qui cū patēte suo in curia fuerat: pcunctat filiū qdnā in senatu egissent p̄res. Puer r̄ndit tacēdū eē neq; id dici licere. Mulier fit audiēdi cupidior secretū rei & silentiū pueri eius aium ad exgrendū euerberat. Quærit igit cōpressius uiolētiusq; Tum puer urgēte m̄te lepidi atq; festiui mēdacii cōsiliū capit. Actū in senatu dixit: utq; uideret utiliꝝ magisq; ex repu. eē unus ne ut duas uxores h̄ret: an ut una apud duos nupta eēt. Hoc ubi illa audiuit aīo cōpa uescit: domo trepidās egredit. ad cæteras matronas affert. Postridieq; ad senatū cōpiose matrū familias cateruæ cōfluūt lachrymātes atq; obsecrātes orāt: una potiꝝ ut duobus nupta fieret: q̄ uni duꝝ Senatores ingrediētes curiā: q̄ illa mulierū intēperies: & qd sibi postulatio isthæc uellet: mirabāt. Et nō ut paruꝝ rei pdigiū illā uerēdi sexꝝ impudicā insanā pauescēbāt: Puer Papyrius publicum metū demit. Nā i medium curiæ pgressus: qd ipsi mater audire institisset: qd matri ipse simulasset: sicuti fuerat enarrat. Senatus fidē atq; ingeniū pueri exosculat: cōsultūq; facit: uti post hac pueri cum patribus in curiā non introeant p̄ter illū unū Papyriū: eiꝝ puero postea cognomentum honoris gratia decreto inditum prætextatus ob tacendi loquendiq; in prætexta ætate prudentiā. Hoc cognomentū postea familiæ nostræ in nomē h̄sit. Non aliter dicti Scipiōes nisi q; Cornelius qui patrē luminibus carentē p baculo gerebat: Scipio unū Scipio cognominatus nomē ex cognomine posteris dedit. Sic Messalla tuus Auie- dictus ne dictus cognomento Valerū Maximi: q postq; Messallā urbē Scicilię nobilissimā unde Messalla cœpit: Messalla cognominatus est. Nec mirꝝ si ex cognominibꝝ nata sunt noia cū cōtra & cognomina ex ppriis sint tracta noibus: ut ab Aemilio æmilianus: a Seruio Seruilianus. Hic subiecit Eusebius: Messalla & Scipio: alter de pietate: de uirtute alter: ut refers Cognomina reppererūt: sed Scrophæ & Alina q̄ uiris non mediocribus

cognomenta sunt: uolo dicas inde contigerint: contumeliā quā honorī ppria uideā-
 tur. Tum ille: Nec honor nec iniuria: sed casus fecit hęc noīa. Nam asinæ cognomē-
 tum Cornelius datū est: qm̄ princeps corneliæ gentis empto fundo seu filia data ma-
 rito cum sponsores ab eo solenniter poscerentur: asinam cū pecuniæ onere produxit
 in forum quasi pro sponsores præsens pignus. Tremellius uero scropha cognomi-
 natus est euentu tali is. Tremellius cum familia atq; liberis in uilla erat: serui eius cū
 de uicino scropha erraret surseptam conficiunt: Vicinis aduocatis custodibus oīa cir-
 cumuenit: ne qua hęc efferri possit: isq; ad dominū appellat restitui sibi pecudē. Tre-
 mellius qui ex uillico rem cōperisset: scrophæ cadauer sub centonibus collocat super
 quos uxor cubabat. Quæstionem uicino permittit. Cum uētum est ad cubiculū uer-
 ba iurationis concipit nullam esse in uilla, sua scrophā: nisi illā inqt quę in centonibus
 iacet: lectulum monstrat. Ea facetissima iuratio: Tremellio scrophæ cognomē dedit.
 Dum ista narrantur unus e famulatio cui prouincia erat admittere uolentes dominū
 cōuenire: euangelum adesse nunciat cū Dysario qui tunc Romæ præstare uidebant
 cæteris medendi artem professis. Corrugato indicauere uultu pleriq; de cōfidentibus
 Euangeli interuentū ocio suo inamœnum minusq; placido conuentui congruentem:
 Erat. n. amarulēta d cacitate & lingua proterue mordaci procax ac securus offensarū
 quas sine delectu cari uel non amici in se passim uerbis odia ferentibus prouocabat.
 Sed prætextatus ut erat in oēs æque placidus ac mitis ut admitterent missis obuiis
 imperauit quos Horus ingrediētes Cōmodū consecutus comitabat uir corpore atq;
 aīo iuxta ualidus: qui post inter pugiles palmas ad philosophiæ studia migravit: se-
 ctamq; Antisthenis & Crætis atq; ipsius Diogenis secutus inter cynicos nō in cele-
 bris habeat: sed Euāgelus postq̄ coētū tm̄ assurgentē sibi ingressus offendit: casus ne
 inqt hos oēs ad te Prætextate cōtraxit: an altius quiddā cui remotis arbitris opus sit
 cogitanti ex disposito cōuenistis? Quod si ita est (ut existimo) abibo potius q̄ me ue-
 stris miscebo secretis: a qbus me amouebit uolūtas. licet fortuna fecisset irruere Tū
 uectius quāuis ad oēm patientiā cōstāter ai tranquillitate firmus esset: nō nihil tm̄ cō-
 sultatiōe tā proterua motus. Si aut me inqt Euāgele: aut hęc innocētiæ lumina cogi-
 tasses. nullū inter nos tale secretū opinareris: qđ nō uel tibi: uel & uulgo fieri dilucidū
 posset: ga neq; ego sum immemor: nec horū quemq̄ insciū credo sancti il li⁹ præcepti
 phiæ: Sic loquendū esse: cū hoibus tāq̄ dii audiant: sic loquendū cū diis tāq̄ hoies au-
 diant. Cuius secūda ps sancit: ne qđ a diis petamus: qđ uelle nos indecorū sit hoibus
 cōfiteri. Nos uero & ad honorē sacriis feriis haberemus & uitaremus tm̄ turporē feriā
 di atq; ociū in negociū utile uerteremus. cōueniemus diē totū doctis fabulis uelut &
 symbola cōferendis daturi. Nā si p sacra solēnia riuos deducere religio nulla phibet:
 si salubri fluuio mersare oues fas & iura permittūt cur nō religionis honor putet: di lo-
 care sacris diebus sacrū studiū litterarū? Sed ga uos quoq; deorū aliq; nobis additos
 uoluit: facite: si uolentibus uobis erit: diē cōibus & fabulis & epulis exigamus: qbus
 ut oēs hodie qui præsentēs sunt acquiescant: impetratū teneo. Tunc ille: superuenire
 fabulis non euocatos haud equidē turpe existimatur: uerū sponte irruere in conuiuiū
 aliis præparatū: nec ab Homero sine nota uel in fratre memoratū est. Et uide ne nimi-
 um arroganter tres tibi uelis Menelaos contigisse: cum illi tāto regi unus euenerit.
 Tum oēs Prætextatū iuuantēs orare: blande q̄ ad cōe inuitare cōfortiū Euangelum
 quidē sapius & maximæ: sed nōnunq̄ cum eo pariter ingressos: Inter hęc Euangelus
 petitu oīum tēperatus. M. Varronis inquit librū uobis arbitror non ignotum ex sa-

Cornelii
 quare asi-
 ne cogno-
 mentum
 habuerūt
 Scropha

Nil secre-
 tū loquē-
 dū in ma-

Numerus tyris menippeis qui inscribitur: Nescis quid uesper uideat. in quo conuiuiarum numero uiuatiuum hac lege definit: ut neque minor quam gratiarum sit: neque quam musarum numerosior. Hic uide deo excepto rege conuiuii tot uos esse quot sunt musae. Quid ergo perfecto numero quaeritis adiciendos? Et Vectius hoc inquit praesentia uestra nobis praestabit: ut & musas impleamus: & gratias quas ad festum deorum princeps aequum est conuenire. Cum igitur consedisent: Horus Auienu intuens: quem familiarius frequentare solitus erat: in hoc inquit Saturni cultu quem deorum principem dicitis ritus uideat ab aegyptiorum religio sissima gente in arcana templorum usque ad Alexandri Macedonis occasum post quem tyrannide Ptolomaeorum praestiti hos quoque deos in cultum recipere alexandrinorum more apud quos praecipue colebantur: coacti sunt. Ita tamen imperio paruerunt: ut non oino religionis suae obseruata confunderint. Nam quia nunquam fas fuit aegyptiis pecudibus aut sanguine: sed precibus & thure solo placare deos: his autem duobus aduenis hostis erant ex more mactandae: fana eorum extra pomerium locauerunt: ut & illi sacrificii solennis sibi cruore colerentur: nec tamen urbana templa pecudum morte polluerentur. Nullum itaque aegypti oppidum intra muros suos aut Saturni aut Sarapis fanum recipit. Horum alterum uis aegreque a uobis admissum audio: Saturnum uero uel maximo iter ceteros honore celebratis: Si ergo nihil est quod me hoc scire prohibeat: uolo in medium proferat. Hic Auienus in Praetextatum expectationem consulentis remittens: Licet omnes ait. qui ad sunt pari doctrina polleant: sacrorum tamen omnium Vectius unice conscius potest tibi & originem cultus: qui huic deo penditur ad causam festi solemniter aperire. Quod cum praetextatus in alios refundere tentasset: omnes ab eo impetrauerunt: ut ipse differeret. Tunc ille silentio facto ita exorsus est.

¶ Saturnaliorum origo.

Cap. vi.

At Saturnaliorum originem illam mihi in medium proferre fas est non quae ad arcanam diuinitatis naturam refertur: sed quae aut fabulis admixta describitur: aut a philosophis in uulgus aperitur: Nam occultas & manantes ex meri ueri fonte rationes ne in ipsis quidem acris enarrari permittitur. Sed si quis illas assequitur: continere intra conscientiam tectas iubet. Unde quae scire fas est: Horus noster licebit mecum recognoscat: Regionem istam. quae nunc uocatur Italia: regno Ianus obtinuit. Qui (ut Higinius Protarchum Tralianum secutus tradit) cum Camelese atque indigena terram hanc ita participata potentia possidebant: ut regio camelesene: oppidum Ianiculum uocitaretur. Post ad Ianum solum regnum redactum est: qui creditur geminam faciem praetulisse: ut quae ante quaeque post tergum essent: intueretur. Quod procul dubio ad prudentiam regis solertiamque referendum est qui & praeterita nosceret & futura prospiceret: sicut Anteuorta & Postuorta diuinitatis. s. assumptiuarum comites apud Romanos coluntur. Hic igitur Ianus cum Saturnum classe peruectum excipisset hospitem: & ab eo edoctus peritiam ruris ferum illum & rudem ante fruges cognitum uictum in melius redigisset regni eum societate munerauit. Cum primus quoque aera signaret: seruauit: Saturnus & in hoc Saturni reuerentiam: ut quoniam ille nauis fuerat aduectus: ex una quidem parte sui susceptus capitis effigies ex altera uero nauis exprimeretur: quo Saturni memoriam esse in posteros propagaret. Aes ita fuisse signatum hodieque intelligitur in alia lusu cum pueri denarios in sublime iactantes capita aut nauim lusu teste uetustatis exclamant: Hos una concordem regnasse uicinamque oppida opera communi condidisse: praeter Maronem qui refert: Ianiculum huic: illi fuerat Saturnia nomen: etiam illud in promptu est quod posterius quoque duos eis continuos menses dicarunt: ut december sacrum Saturni Ianuarius alterius

rius alterius uocabulum possideret. Cum inter hæc subito Saturnus nō cōparuisset: excogitauit Ianus honorū eius argumentū. Ac primum terram oēm dictioni suæ parentē saturniā noīa ut Arā deinde cū sacris tanq̄ deo condidit: quæ saturnalia noīauit. Tot sæculis saturnalia præcedūt Romanæ urbis ætatē. Obseruari igit̄ eū iussit maiestate religionis quasi uitæ melioris auctore Simulacrū eius indicio est: cui falcem in sine messis adiecit. Huic deo insertōes surculorū. pomorūq̄ eductiōes & oīum eiusce modi fertiliū tribuunt disciplinas. Cyrenenses ēt cū rem diuinam ei faciunt. ficis recētibus coronant̄: placentaq̄ mutuo misirant mellis & fructum repertorem Saturnū extimantes. Huic romani ēt Sterculiū uocant q̄ prius stercore fecūditatē agris cōparauerit. Regni eius tpa scelicissima ferunt̄. cum pp rerum copiam: tum ēt q̄ nōdū quisq̄ seruitio uel libertate discriminabatur: Quæ res intelligi pōt q̄ saturnalibus tota seruis licentia permittitur. Alia saturnaliorū cā sic traditur. Qui erant ab Hercule in italia relict̄: ut quidā fuerunt: irato q̄ incustoditū fuisset armentū (ut nonnulli extimant) consulto eos relinquente ut arā suam atq̄ ædem ab incurfionibus tuerent̄. Hi enim cū a latronibus infestarent̄: occupato edito colle saturnios se noīauerunt: quo ante noīe ēt idem collis uocabat̄. Et quia se eius dei senserunt noīe ac religione tutos intuisse saturnalia ferūt̄: ut agrestes uicinarum aīos ad maiorē sacri reuerentiā ipsa indicti festi obseruatio uocaret. Nec illam cām quæ saturnalibus assignatur ignoro: q̄ pelasgi sicut uarro memorat cū sedibus suis pulsi diuersas terras petissent: cōfluxe alia ratio runt pleriq̄ dodonā: & incerti q̄bus adhærerent locis eiusmodi acceperē responsum. la.

Sterculi⁹

ΣΕΙ ΥΕΤΕΙ ΔΑΙΟΜΕΝΕΙ ΟΙΚΕΛΩΝ ΣΑΤΟΥΡΝΙΟΝ ΑΙΑΝ
ΤΗΝ ΔΑΤΟΡΕΙ ΥΕΝΕΩΝ ΚΕΤΥΛΗΝ ΟΥΝ ΑΣΘΟ ΟΧΕΙΤΑΙ
ΟΙΟ ΑΝΑΜΙΧΘΕΝΤΕΟ ΔΕΚΑΤΗΝ ΕΚΠΕΜΠΕΤΕ ΦΟΙΒΟ
ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ ΑΔΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΤΡΙ ΠΕΜΠΕΤΕ ΦΩΝΤΑ

Acceptaq̄ sorte: cū satiū post errores plurimos appulissent: in lacu cutuliēsi natā in sulamprehenderūt Amplissimus. n. cepes siue ille cōtinens limus seu paludis fuit cocta compage uirgultis & arboribus in siluæ licentiā cōptus iactantibus p̄ oē mare fluctib⁹ uagabatur: ut fides ex hoc ēt delo facta sit: quæ celsa montibus: uasta cāpis tñ per maria migrabat: Hoc igitur miraculo deprehensio has tibi sedes prædictas esse didicerunt uastisq̄ siciliensibus incolis occupauere regionem: decima præde secundū responsum Apollini consecrata: erectis Diti sacello & Saturno ara: Cuius festum saturnalia nominauerunt: Cumq̄ diu humanis capitibus Ditem & uirorum uictimis Saturnum placare se crederent propter oraculum in quo erat.

ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ ΑΔΙΚΑΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΠΕΜΠΕΤΕ ΦΩΝΤΑ

Herculem ferunt postea cū Geryonis pecore per italiam reuertentē suasisse illoꝝ posteris: ut faustis sacrificiis in fausta mutaret̄: inferētes Diti nō hoīum capita: sed oscilla ad humanam effugiē arte simulata. Et aras saturnias nō mactādo uiro sed accēsis luminibus excolentes: q̄ nō solū uirū: sed & lumina φῶτα significāt. Inde mos per saturnalia missitandis cæreis coepit. Alii cæreos nō ob aliud mitti putāt: q̄ hoc prin Cerei mitcipe ab incomi & tenebrosa uita quasi ad lucem & bonarū artiū scientiā editi sumus. tebant̄ in Illud quoq̄ in litteris inuenio: q̄ cū multi occasione saturnaliorū per auaritiā a cliēt̄ saturnalibus ambitiose munera exigerent idq̄ onus tenuitoris grauaret. Publici⁹ tribunus plebus tulit: ut nō nisi cærei ditioribus missitarent̄: Hic Albinus Cecina subiecit: Qualē nūc p̄mutationē sacrificiū Prætextate memorasti: inuenio postea cōpitalibus celebraram: cum ludi per urbē in cōptis agitabant̄. Restituti scilicet a tarquino superbo Lari

B

SAT.

bus ac Maniæ ex responso Apollinis quo præceptum est ut capitibus pro capitibus supplicaretur. Idcirco aliquã diu obseruatum ut pro familiarum sospitate pueri mactarentur Maniæ deæ marti Larum. Quod sacrificiij genus Iunius Brutus consul pulso Tarquino aliter constituit celebrandum. Nam capitibus alij & papaueris supplicari iussit: ut responso Apollini satisfieret de noie capitũ: remoto. s. scelere infaustæ sacrificiationis. Factũq; est: ut effugies Maniæ suspensæ pro singulorũ forib; periculũ si qd immineret familiis expiarẽt: Ludosq; ex uis cõpitorũ in qbus agitabant: cõpitalia ap-

Cõpitalia

pellitauerunt. Sed perge cætera & Prætextatus Bene & oportune similis emẽdatio sacrificioꝝ relata est. Sed ex his causis quæ de originẽ huius festi relata sunt apparet saturnalia uetustiora esse urbe romana: adeo ut añ Romã in græcia hoc solene cõpisse. Lucius Accius in annalibus suis referat his uerbis:
 Maxima pars graium saturno & maximæ athenæ
 Conficiunt sacra quæ cronia esse iterantur ab illis.
 Cumq; diem celebrant per agros urbescq; fere omnes
 Exercent epulis læti famulosq; procurant
 Quisq; suos nostriq; itidem: & mos traditus illinc
 Iste: ut cum dominis famuli epulentur ibidem.

phanum
Saturni

cœnacu-
lum ante
aram
Saturni

Saturnus
in cõpedibus

Quare
Venus di-
catur na-
ta ex spu-
ma pudẽ-
dorum
Cæli pa-
tris satur-
ni

Nunc de ipso dei templo pauca: referenda sunt. Tullium Hostilium cũ bis de albanis de sabinis tertio triũphasset: inuenio sanũ Saturno ex uoto cõsecrauisse. saturnalia tũc primũ romæ instituta. Quãuis Varro libro. vi. qui est de sacris ædibus scribat ædem saturni ad forũ faciendũ locasse Luciuũ Tarquinũ regẽ: Titum uero Largiuũ dictatoreẽ saturnalibus eam dedicasse. Nec me fugit Gelliũ scribere senatũ decreuisse: ut ædes Saturni fieret: eiq; rei Luciuũ Furiũ tribunũ militũ præfuisse. Habet arã & ante se cœnaculum. Illic græco ritu capite operto res diuina fit: qã primo a pelagis post ab Hercule ita eã a principio factitatã putãt. Aedẽ uero Saturni ærariũ romanũ esse uoluerunt q; tpe quo incolunt Italiã: fertur in eius finibus nullũ esse furtum cõmissum: aut qã sub illo nihil erat cuiusq; priuatũ. Nec signare solum aut partiri limite campũ fas erat: in mediũ quærebãt: ideo apud eũ locaretur populi pecunia cõis sub quo fuissent cunctis uniuersa cõia. Illud nõ omiserim: Tritonas cũ buccinie fastigio Saturni ædis superpositas: qm̃ ab eius cõmemoratiõẽ ad nostrã ætatẽ historia elata & quasi uocalis est: añ uero muta & obscura & incognita quod testantur cauda Tritonũ humi mersæ & absconditæ. Cur aut Saturnus ipse in cõpedibus uisatur: Verius Flaccus cãm se ignorare dicit. Verũ mihi Apollodori lectio suggerit. Saturnũ Apollodorus: alligari ait per annum laneo uniculo: & solui ad diem sibi festũ. i. mense hoc decẽbri. Atq; inde puerbium dictũ: Deos laneos pedes habere. Significari uero decimo mense semẽ in utero animatũ in uitã grandescere: q; donec erumpat in lucẽ: mollibus naturæ uinculis detinetur. Est porro idest κρονος και χρονος. Saturnũ. n. in quãtũ mythici fictionibus distrahũt: in tm̃ phisici ad quãdã ueri similitudinẽ reuocãt. Hũc aiunt absidisse Cæli patris pudenda qbus in mare deiectis Venerẽ pcreatam quæ a spuma unde coaluit φροσιν nomen accipit: Ex quo intelligi uolũt cũ chaos esset: tpa nõ fuisse. Si quidẽ tps est certa dimensio: quæ ex cæli cõuersione colligit. Tẽpus cõepit inde. Ab ipso natus putat κρονος: qui (ut diximus) χρονος est cũq; foemina reꝝ oium post cælũ gignendaꝝ de cælo fluere: & elemẽta uniuersa quæ mũdo plenitudinẽ facerẽt: ex illis seminibus funderent: ubi mundus oibus suis partibus mẽbrisq; pfectus est. Certo iam tpe finis factus est pcedẽdi de cælo semina elementoz cõceptionẽ: quippe qã plena fuerant.

fuerāt procreata. Animalium uero æternam ppugnationē ad Venerem generādi facultas ex honore translata est: ut per coitū maris fœminæq; cuncta deinceps gignerentur. Propter absclioꝝ pudēdoꝝ fabulā ēt nostri eū Saturnū uocitauerunt *αἰσῶν* q; membrꝝ uirile declarat. ueluti Saturniū: Vnde satyros ēt ueluti sathunos (q; sint in libidinē proni) appellatos opinant. Falcē ei quidā putant attributā: q; tps oīa metat exercet & incidat. Hunc autē filios suos solitū deuorare: eisdēq; rursus euomere. Per quod similiter significatur eū tps esse a quo uicibus cuncta gignantur absumanturq; & eo denuo renascent. Eundē a filio pulsum: qd aliud est q̄ tpa senescencia ab his quæ post sunt nata depelli: Vinctum autē q; certa lege naturæ cōnexa sint tpa: uel q; oēs fruges quibusdā uinculis nodisq; alternent. Nam & falcē uolunt fabulæ in siciliā decidisse: qd sit terra ista uel maxime fertilis & q̄a lanum cū Saturno regnasse memorauimus. De Saturno autē quid mytici uel phyci existiment iam relatū est de Iano quoq; quid ab utrisq; iactet in medium proferemus. Mithici referūt regnante Iano oīum domos religiōe ac sanctitate fuisse munitas. Iccircoq; ei diuinos honores eē decretos & ob merita introitus & exitus ædium eidē cōsecratos Xenon quoq; primo italicum tradit lanū in Italia primū diis templa fecisse & ritus instituisse sacroꝝ: ideo eum in sacrificiis præfationē meruisse perpetuā. Quidā ideo eum dictū bifrontem putant: q; & præterita sciuerit: & futura prouiderit. Sed phyci eum magis consecrant argumentis diuinitatis. Nam sunt qui Iantum eundem esse atq; Apollinem & Dianā dicāt: & in hoc uno utrunq; exprimi numē affirmēt. Et. n. sicut Nigidius quoq; refert apud græcos apollo colitur: q; *ἄπολλιος* uocat: eiusq; aras ante fores suas celebrāt: ipsū exitus & introitus demonstrantes potentē. Idē Apollo apud illos & *ἄΥῖεῖσ* nuncupatur: quasi uis præpositus urbanis. Illi enim uias quæ intra pomeria sunt *ἄΥῖεῖσ* appellant. Dianæ uero ut triuix uiarum oīum iidem tribuunt potestatem. Sed apud nos lanū oībus præesse Ianius nomē ostēdit: qd est simile *ἄΥῖεῖσ*: Nā & cū clauis & cum uirga figuratur quasi oīum & portarum custos & rector uiarum. Pronunciavit Nigidius Apollinē lanum esse: Dianāq; lanam appōita. d. littera quæ sæpe i litteræ cā decoris apponit: ut reditur redhibetur: redintegratur: & similia. Lanū quidā solem demonstrari uolunt: & ideo geminū quasi utriusq; Ianuæ cælestis potentē qui exoriēs appellat diē: occidēs claudat. inuocariq; primū cum alicui deo res diuina celebrat. ut per eū pateat ad illū cui imolatur accessus quasi præces supplicū per portas suas ad deos ipse transmitrat. Inde & simulacrū eius plerūq; fingit manu dextra trecentoꝝ & sinistra sexaginta & quinque numerū tenens ad demonstrādā anni dimēsiōē: quæ p̄cipua est solis potestas. Alii mūdū. i. cælum eē uoluerūt: Iantumq; ab eundo dictū: q; mundus semp eat dū in orbem uoluit: & ex se initiū faciens in se refertur. Vnde Cornificius etymorū libro. iii. Cicero inq;: non lanum sed Eanū noīat ab eundo: Hinc & phœnices sacris in imaginē eius exprimētes draconē finxerūt in orbē redactū caudāq; suam deuorantē ut appareat mūdū & ex seipso alii & in se reuolui. ideo & apud nos in quattuor partes spectat: ut demonstrat simulacrū eius faleris adiectū Caius Bassus in eo libro quē de diis cōposuit: iantum bifrontē fingi ait: quasi superū atq; inferū ianitorē: eundē quadriformē quasi uniuersa climata maiestate cōplexū. Salioꝝ quoq; antiquissimus carminibus deoꝝ deus canis. M. ēt Messalla Gnei Domicii in cōsultu collega: idēq; per annos quinquaginta & quinque augur: de Iano ita incipit: Qui cū ceta fingit: eadēq; regit: aquæ terræq; uim ac naturā grauē atq; pronā in profundū dilabentē: ignis atq; animæ leuē in imensum sublime fugientem copulauit circumdato

celo quæ uis cæli maxima duas uis dispares colligauit: in sacrificijs inuocamus Ianum
 Ianus ge- geminum: ianū patrem: ianū iunoniū: ianum consuium: ianum quirinū: ianum pa-
 minus tultium & clautium. Cur geminū inuocemus: supra iam diximus. patrē. quasi deoꝝ
 ianus pa. deū. Iunoniū: quasi non solū mensis ianuarii: sed mēsum oīum ingressus tenentē: In
 ditione aut iunonis sunt oēs Kalendæ. Vnde & Varro libro quinto rerū humanarū
 Ianus iu- scribit Iano duodecim aras pro toridē mensibus dedicatas. Consuiū a cōserēdo id est
 nonius propagine generis humani quæ a Iano auctore conferitur. Quirinū: quasi belloꝝ po-
 Ianus con- tentem: ab hasta quā sabini curim uocant: Patultiū & clusiuiū quia bello caulæ eius
 surius patent pace claudunt. Huius aut rei hæc cā narratur. Cū bello Sabino quod uirginū
 Ianus qui raptarū gratia cōmissum est: romani porta quæ sub radicibus collis Viminalis erat:
 rianus quæ postea exuentu ianualis uocata est: claudere festinarent: q̄a in ipsam hostes irue-
 Ianus pa- bant. Postq̄ est clausa: mox sponte patefacta est cunq̄ iterum ac tertio idē cōtigisset:
 tultius & armati plurimi pro limine q̄a claudere nequibant: custodes steterūt. Cunq̄ ex altera
 clusiuius parte acerimo prælio certaret subito fama ptulit fusos a Tacio nostros quā ob cām
 romani q̄ aditū tuebant: territi p̄fugerūt. Cūq̄ sabini per portā patētē irrupturi eēt
 Historia fertur ex æde Iani per hāc portā magnā uim torrētū nudis scatentibus erupisse: mul-
 de sabinis tasq̄ perduellū cateruas aut exustas feruenti aqua: aut deubrtas rapida uarogine de-
 & ro. periisse. Ea re placitū ut belli tpe uelut ad urbis auxiliū p̄fecto deo fores reseruarent.
 Hæc de Iano: Sed ut ad saturnalia reuertamur bellū saturnalib⁹ sumere nefas habitū
 poenas a nocente iisdem diebus exigere: piaculare est. Apud maiores nostros saturna-
 lia die uno finiebant q̄ erat ad quartūdecimū Kalendas Ianuarias. Sed postq̄. C. Cæ-
 sar huic mēsi duos addidit dies. xvi. cepta celebrari. Ea re factū ē ut cū uulgus igno-
 raret certū saturnalioꝝ diem: nonnulliq̄ a. C. Cæsare inserto die & alii uetere more ce-
 lebrarent: plures dies saturnalia numerent. Licet & apud ueteres opinio fuerit septē
 Dies sa- diebus peragi saturnalia: si opinio uocāda est quæ idoneis firmat auctoribus. Noui⁹
 turnaliū n p̄batissimus atellanaḡ scriptor ait: Olim expectata ueniūt septē saturnalia. Mum-
 mius quoq̄ qui post Nouiū & Pomponiū diu iacentē artē atellaniā suscitauit. No-
 stri inq̄t maiores uelut bene multa istituere hoc optime a frigore fecere summo dies
 septē saturnalia. Sed Mallius ait. Eos qui se (ut supra diximus) Saturni noīe & reli-
 gione defenderant: per triduū festos instituisse dies & saturnalia uocauisse. Vnde &
 Augustus huius inq̄t rei opinionē secutus in legibus iudiciariis triduo ferias seruari
 iussit. Masurius & alii uno die id est. xiiii. Kalendas ianuarii affuisse saturnalia credide-
 runt. Quoꝝ sniam Phenestella cōfirmat dicēs. Aemiliā uirginē. xv. Kalendaz̄ ianua-
 rium esse dānatā: quo die si saturnalia gerent: nec cām oīo dixisset. Deinde adiecit:
 Sequebant̄ eū diō saturnalia. Mox ait: Postero aut die q̄ fuit. xiiii. Kalendaz̄ ianuariū
 Angero- Liciniā uirginē ut cām diceret iussam. ex quo ostendit. xiiii. Kalendas p̄festū esse. xii.
 nia uero feriaz̄ sunt diuæ Angeroniaz̄: cui pontifices in sacello Volupiaz̄ sacrū faciāt quam
 Verrius Flaccus Angeroniā dici ait q̄ angores ac aīorum sollicitudines propiciata de-
 pellat: Masuri⁹ adiicit simulacrū eius deæ ore obligato atq̄ signato in ara Volupiaz̄
 p̄pterea collocatū: q̄ qui suos dolores anxietatesq̄ dissimulat: perueniāt patiētiaz̄ bñ
 ficio ad maximā uoluptatē. Iulius Modestus ideo sacrificari huic deæ dicit q̄ popu-
 l⁹ angina morbus Iulus romanus morbo qui angina dicit: præmissio uoto sit liberatus. xi. aut Kalē. feriaz̄
 sunt. Laribus dedicatæ: q̄bus eodē bello Antiochiæ Aemilius Regilius prætor in cā
 po martio curādā uouit. x. Kalen. feriaz̄ sunt iouis: quæ appellant̄ larētinalia: de q̄bus
 q̄a fabulari libet: hæ sunt opinioēs. Ferunt. n. regnāte Anco ædituū Herculis p̄ ferias
 ociantem

ociantē deū Tesseris prouocasse ipso utriusq; manū tuente: adiecta cōditōe ut uictus Acca La
 coena scortoq; multaret. Victore itaq; Hercule illū Accā Larentiā nobilissimū id tps rencia me
 scortū intra xēdē inclusisse cū coena eamq; postero die distulisse rumorē q; post cōcubi retri
 tū dei accepisset munus: ne cōmodū primā occasionis cū se domū reciperet offerēdā
 aspernaret: euenisse itaq; ut egressa mox tēplo a Carutio capto eius pulchritudine cō
 pellaret: cuius uolūtate secuta sumptaq; nuptiis post obitū uiri oīum bonoz eius fa-
 cta cōpos cū decederet po. romanū nūcupauit haredē. Et ideo ab Anco in uelabro lo
 co celeberrimo urbis sculpra est: ac solēne sacrificiū eidē constitutū quo diis manibus
 eius per flaminē sacrificaret: Louiq; feriaz cōsecrata: qa existimauerūt antiqui aias a io
 ue dari & rursus post mortē eidē reddi. Cato ait: Larentiā meretricio quāstu locuple
 tata post excessum suū populo romano agros turacē: semuriū linceriū: & soliniū reli
 quisse & ideo sepulchri magnificentia & annuā parentatiōis honore dignatā. Macer
 historiāz libro primo Faustuli coniugē Accā Larentiā Romuli & Rhemi nutricem
 fuisse cōfirmat. Hāc regnāte Romulo Carutio cuidā Tuscho diuiti denuptā auctāq;
 hāc hereditate uiri quā primo Romulo quē educasset reliquit: & ab eo parētia diemq;
 festū pietatis cā statutū. Ex his ergo oibus colligi pōt & uno die saturnalia fuisse & nō
 nisi. xiiii. Kalendaz ianuariāz celebrata quo solo die apud eadē Saturni cōuiuio saluto
 saturnalia clamitabant: q; dies nūc opalib⁹ inter saturnalia deputat: cū primū Satur
 no pariter & Opi fuerit ascriptus. Hāc autē deā Opē Saturni cōiugē crediderūt: & iō
 hoc mense saturnalia: itēq; opalia celebrari q; saturnus eiusq; uxor tā frugū q; fructuū
 reptores esse credant. Itaq; oī nā foetu agroꝝ coacto ab hoibus hos deos coli quasi ui
 tae cultioris auctores: quos ēt nōnullis cælū est: & terrā esse psuasum est: Saturnūq; a
 latu dictū cuius cā de cælo est & terrā Opē: cuius ope humanā uitā alimēta quærūt
 uel ab opere p qd fructus frugesq; nascunt: Huic deæ cedētes uota cōcipiūt. terrāq;
 de industria tāgūt demōstrātes ipsam matrē terrā esse mortalibus appetendā. Philo
 chorus Saturno & Opi primū i attrica statuisse arā Cecropem dicit: eosq; deos p ioue
 terrāq; coluisse. instituisseq; ut patres familiāz & frugibus & fructibus iam coactis
 passim cū seruis uescerent cum qbus patiētiā laboris incolēdo rure tolerauerāt. dele
 ctari. n. deū honore seruoꝝ cōtēplatu laboris: Hinc est q; ex instituto peregrino huic
 deo sacrū aperto capite facimus. Abunde iā pbasse nos extimo saturnalia uno tm die
 idest. xiiii. Kalē. solita celebrari. Sed post in triduū ppagata primū ex adiectis a Cæsa
 re huic mēse dieb⁹: deinde ex edicto Augusti quo triū dieꝝ ferias saturnalib⁹ addixit.
 A. xvi. igit ccepta in. xiiii. desinūt quo solo fieri añ cōsueuerāt. Sed sigillarioꝝ adiecta
 celebritas in septē di: s discursū publicū & lētitiā religiōis extēdit. Tūc Euāgel⁹: Hoc
 quidē inqt iā fere nō possum. qd pratextatus noster in ingenii sui pompā & ostenta
 tionē loqndi uel paulo ante honori alicuius dei assignari uoluit q; serui cū dominis ue
 scerent: qsi uero curēt diuina de seruis: aut sapiēs quisq; domi suæ cōtumeliā tā scēdæ
 societatis admittat: uel nūc sigillaria q; lusum reptāti adhuc infantia oscillis fictilibus
 prabēt tentat officio religionis ascribere. Et qa princeps religiosoz putat: nōnulla iā
 & superstitiōis admiscet: quasi uero nobis fas nō sit Pratextato aliqñ nō credere. Hic
 cū oēs exhorruissent Pratextatus renidēs. Supersticiosum me Euangele: nec dignū
 cui credat existimes uolo: nisi utriusq; tibi rei fidem asserta rō monstrauerit. Et ut pri
 mum de seruis loquamur: loco ne an serio putas esse hoīum genus quod dii immor
 tales nec cura sua nec prouidentia dignent: an forte seruos in hoīum numero esse non
 pateris? Audi igitur quanta dignatio de serui supplicio cælum penetrauerit.

Feria cōse
crate iouiQuare
opis dea
uxor sa
turni dici
tur opa
lia sacraQuare
Saturno
aperto ca
pite sacri
ficant

B i ii

atronius
max. qui
uerbera-
uit seruū

Instaura-
titius dies
Instaurar

Pro seruis

Seruitus
turpis

Seruoꝝ
non sper-
nendum
cōsiliū

Nno. n. post Romā conditam quadringentesimo quadagesimo quarto Atronus quidā maximus seruū suū uerberatū patibuloq; constructū ante spectaculi cōmissionē per circum egit: Ob hanc cām indignatus Iuppiter Annio cuidam per quietem imperauit: ut senatui nunciaret: nō sibi placuisse plenum crudelitatis admissum: Quo dissimulante filiū ipsius mors repentina consumpsit: ac post secundā denunciationem ob eandem negligētā ipse quoq; in subitā corporis debilitate solutus est. Sic demum ex cōsilio amicoꝝ lectica delatus senatu rettulit & uix consumato sermōe sine mora recuperata bona ualitudine curia pedibus egressus est. Ex senatus itaq; consulto & meua lege ad propiciandū Iouē additus est illis circensibus dies: isq; instauraticius dictus est: nō a patibulo ut quidā putāt græco noīe ἀσώτοῦ αὔπου sed a redintegratiōe: ut Varroni placet: qui instaurare ait eē instar nouare. Vides quāta de seruo ad deoꝝ summū cura peruenit. Tibi autē unde in seruos tm̄ & tam immane fastidiū quasi nō ex iisdem tibi & cōstent & alantur elementis eūdemq; spiritum ab eodem principio carpāt. Vis tu cogitare eos quos ius tuū uocas: iisdē seminibꝰ ortos: eodē frui cælo: æque uiuere: æque mori. Serui sunt imo hoīes. Serui sūt immo conserui. Si cogitaueris tantumdē in utrosq; licere fortunæ tā tu illū uidere liberū potes: q̄ ille te seruū Nescis q̄ ætate Hecuba seruire cœpit: q̄ Cræsus: qua Darii mater: qua Diogenes: q̄ Platō ipse: postremo qd̄ ita nomē seruitutis horremus? Seruus est qd̄ sed necessitate. Sed fortasse libero aīo seruus est. Hoc illi nocebit: si ostenderis: qs nō sit: alius libidini seruit: alius auaritiæ: alius ambitioni: oēs spei: oēs timori. Et certe nulla seruitus turpior q̄ uoluntaria. At nos iugo a fortuna iposito subiacētē tanq̄ miserū uilemq; calcamus. Quod uero nō nostris ceruicibus inserimus: nō patimur rephēdi. Inuenies inter seruos aliquē pecunia fortiorē: inuenies dominū spe lucri oscula alienoꝝ seruoꝝ manibus infigētē. Non ergo fortuna hoīes æstimabo: sed moribus: Sibi quisq; dat mores: cōditionē casus assignat: quēadmodū stultus est qui empturus equū nō ipsum inspicit sed stratū eius ac frenos: sic stultissimꝰ est q̄ hoīem aut ex ueste: aut ex conditione quæ mō uestis nobis circumdata est: æstimandū putat. Non est mi Euangele q̄ amicū tm̄ in foro & in curia quæras. Si diligenter attēderis: inuenies & domi. Tu mō uiue cum seruo clāmētē: comiter quoq; & in sermonē illū & nōnunq; in necessariū admitte cōsiliū: Nam & nostri maiores oēm dominis inuidiam: oēm seruis contumeliā detrahentes dominū patrēfamilias: seruos familiares appellauerunt Colant ergo te potius serui tui (mihi crede) q̄ timeāt. Dicit aliq; nūc me dominos de fastigio suo deicere & quodāmodo ad pilleū seruos uocare quos debere dixi magis colere q̄ timere: Hoc q̄ senserit: obliuiscet id dominis parū nō esse qd̄ diis satis est: deinde qui colit̄ ēt amatur: nō pōt amor cū timore misceri: Vnde putas arrogantissimū illud manasse prouerbiū: qd̄ iactat̄. Totidē nobis hostes eē quot seruos. Non habemus illos hostes sed facimus cū in illos superbissimi cōtumeliosissimi crudelissimi sumus: & ad rabiē nos cogunt peruenire delitiæ: ut qcqd̄ nō ex uolūtate rñdit irā furorēq; euocet. Domini. n. nobis aīos induimus tyrannoꝝ: & nō quātū decet sed quantū licet exercere uolumus in seruos. Nā (ut cætera crudelitatis genera præteream) sunt qui dū se mēsa copiis & auiditate distendūt: circumstātibꝰ seruis mouere libera: nec in hoc quidē ut loquant̄ licere pmittunt. Virga murmur oē cōpescit̄. & ne fortuita quidē uerberibus excepta sunt. Tussis: sternutamentū: singultus magno malo luitur. Sic fit ut isti de domino loquantur quibus coram domino loqui non licet.

At illi

At illi quibus non tm̄ presentibus dominis sed cū ipsis sermo erat quoꝝ os non consuebatur: parati erāt pro dño porrigere ceruicē & periculū iminens in caput suū uertere. In cōiuiis loquebant: sed in tormentis tacebant. Vis exercitas in seruis pectore uirtutes recenseamus? Primus tibi **Virbinus** occurrat: q̄ cū iussus occidi i reatino late ret latebris p̄ditis unus ex seruis annulo eius & ueste insignitus in cubiculo ad q̄d irrue bant q̄ persequēbant̄ pro dño iacuit militibusq; ingrediētibus ceruicem p̄buit & ictum tanq̄ **Virbinus** excepit: **Virbinus** postea restitutus monumentū ei fecit: titulo scriptio **Virbinus** nis qui tm̄ meritū loqueret̄ addito. **Esopus Libert⁹** **Demosthēis** cōsciis adulterii: q̄d **Esopus** cū **Iulia** patronus admiserat: tortus diutissime pseuerauit nō prodere patronū donec aliis coarguentibus cōsciis **Demosthenes** ipse fateret̄ & ne extimes ab uno facile celari posse secretū: **Labienu** ope libertorū latentē ut indicarent liberti nullo tormentorū genere cōpulsū sunt. Ac ne quis liberto dicat hāc fidē beneficio potius libertatis acceptā q̄ ingenio debuisse: accipe serui in dñm benignitatem: cū ipse a dño puniret̄. **Antium** .n. **Restionem** p̄scriptum solūq; nocte fugientē diripiētibus bona eius aliis seruis cōpeditus inscripta fronte cum post dānationem domini aliena esset solut⁹ custodia fugientem p̄secutus est hortatusq; ne se timeret scientē contumeliā suam fortunā imputandā esse nō dño: abdicūq; ministerio suo aluit. Cum deinde p̄sequentes adesse sensisset: senem quē casus obtulit iugulauit & in cōstructā pyram cōiecit: qua accēsa occurrit eis qui **Restionem** quærebāt dicens dānatum sibi p̄enas luisse: multo acrius a se uexatū q̄ ipse uexarat & fide habita **Restio** liberatus est. **Cepionē** quoq; q̄ in **Augusti** necem fuerat aiatus postq̄ detecto scelere dānatus est: seruus ad **Tyberim** i cista detulit: peruectūq; hostiā in agrū **laurentē** ad uillam p̄ris nocturno itinere p̄duxit. Cum deinde nauigatiōis naufragio una expulsum dñm **Neapoli** dissimulanter occuluit: exceptusq; a centuriōe nec p̄cio nec minis ut dominū p̄deret potuit adduci. **Afinio** ē **Pollione** acerbe cogente **pataunos** ut pecuniam & arma conferrēt: dominisq; ob hoc latentibus p̄cemo seruis cū libertate p̄posito qui dños suos proderent: constat seruorū nullum uictum p̄mio dñm prodidisse. Audi in seruis nō fidem tm̄. sed & faciūdum bonæ inuentiōis ingenium. Cū præmeret obsidio **Grumētum**: serui relicta domina ad hostes transfugerūt. Capto deinde oppido impetum in domū habita cōspiratione fecerunt: & extraxerūt dominā uultu p̄cena mināte ac uoce obuuis asserente q̄ tandē sibi data esset copia crudelē dominam puniendi: raptāq; quasi ad supplicium obsequiis peni pietate tutati sunt. Vide in hac fortuna ē magnanimitatem exitum mortis ludibrio præferentē. **Cluentium Pelignū** italicēsem cōprehensum a cohortibus suis ne **Pōpeio** traderet̄ seruus eius occidit: ac se ne dño superstes fuerit interemit. **C. Gracchum** ex **Auētino** fugientē **Euporus** seruus: uel (ut quidā tradūt) **Philocrates**: dum aliqua spes salutis erat: indiuulsus comes qua potuit rōne tutatus est. Super occisum deinde animā scillis p̄prio uulnere uisceribus effudit: ipsum **Publiū Scipionē** **Aphricani** patrē postq̄ cum **Hānibale** conflixerat faucium in equū seruus iposuit: & cæteris deserētibus solus in castra p̄duxit. Parum fuerit dñis p̄stitisse uiuentibus? Quid q̄ in his quoq; exigēdæ uindictæ reperit̄ aiositas? Nā **Seleuci** regis seruus cū seruiret amico eius a quo dñs inerat interemptus cœnātem in ultrionē domini confodit. Quid q̄ duas uirtutes q̄ inter nobiles quoq; unicæ claræ sunt in uno uideo fuisse mancipio imperiū regendi peritiā & imperium contēnendi magnanimitatem? **Anaxilaus**. n. **Messēnius** qui **Messanam** in **Sicilia** cōdidit fuit **Rheginorū** tyrānus. Is cum paruos relinqueret liberos: **Mycitho** seruo suo cōmendasse contētus est. is tute

Seruorū
fidelitasVirbinus
Esopus

Cepio

Afinius
Pollio

Grumentum

Cluentius
Pelignus

C. Gracchus

Scipio liberatus a seruo

Anaxila⁹
Mycitho

iam sancte gessit: imperiūq; tam clemēter obtinuit ut Rhegini a seruo regi non dedi-
 gnarent perductis deinde in aetate pueris & bona & imperiū tradidit: ipse paruo uia-
 tico sumpto pfectus est & olympiæ cū summa trāquillitate consentit: quid et in cōe
 seruilis fortuna profuerit: non paucis docet. Bello punico cū deessent qui scriberetur
Volones serui p dominis pugnuros se polliciti in ciuitatē recepti sunt: & uolones (qa sponte
 hoc uoluerūt) appellati. Ad cānas quoq; uictis romāis octomilia seruorū empta mi-
Qñ & q- litauerunt. Cūq; minoris captiui redimi possent maluit se respu. seruis in tāta tēpesta-
bus bellis te cōmittere. Sed & post calamitatem apud Thrasumenū nocte cladis acceptā: liber-
serui rece- tini quoq; in sacramētum uocati sunt Bello sociali cohortiū. xii. ex libertinis cōscripta
pti sunt i rum opera memorabilis uirtutis apparuit. Cæsarem cū milites in amissorū locū sub-
bello stitueret: seruos quoq; ab amicis accepisse & eorū forti opera usum esse comperimus:
 Cæsar Augustus in germania & illyrico cohortes libertinorū cōplures legit: quas uo-
 luntarias appellauit: Ac ne putes hæc in nostra tm̄ contigisse repu. Borystenidæ op-
 pugnāte Zopyriōe seruis liberatis dataq; ciuitate pegrinis & factis tabulis nouis ho-
 stē sustinere potuerūt. Cleomenes lacedæmonius cū mille & quingēti soli lacedæmo-
 nii q arma ferre possent. supfuisent ex seruis manumissis bellatorū nouē milia cōscri-
 psit. Atheniēses quoq; cōsumptis publicis opib⁹ seruis libertatē dederūt. Ac ne i solo
 uirili sexu extimes iter seruos extitisse uirtutes: accipe ancillarū factū nō minus memo-
 rabile ac ne quo utili⁹ respu. i ulla nobilitate repias: nonis iulius diem festū esse ancil-
Dies fe- larū: tam uulgo notū est ut nec origo nec cā celebritatis ignota sit. Iunoni. n. caproti-
stus ancil- nā de illo libere pariter ancillarūq; sacrificant sub arbore caprifico in memoriā benignæ
larum uirtutis q̄ ancillarū animis p conseruatiōe publicæ dignitatis apparuit. Nā post urbē
 captā cū sedatus esset gallicus motus res uero publica eēt ad tenue deducta: finitimi
 oportunitatē inuadendi romani noīs aucupati: praefecerunt sibi Posthumiū Liuium
 fidenatiū dictatōrē: Qui mandatis ad senatū missis postulauit ut si uellent reliquias
 suæ ciuitatis manere: matrefamilia sibi & uirgines dederent: Cūq; patres eēt in an-
Tutela cipiti deliberatōe suspensi: ancilla noīe Tutela seu Philotis pollicita est se cum cæteris
seu Philo- ancillis sub noīe dominarū ad hostes iturā: habitūq; matrūfamilias & uirginū sum-
tis ancilla pto hostibus cū pro sequentiū lachrimis ad fidē doloris ingæste sunt. Quæ cū a liuio
Pulchre in castris distributæ fuissent uiros plurimo uino puocauerunt: diem festū apud se eē
gestum simulātes qbus soporatis ex arbore Caprifico quæ castris erat pxima signū romanis
ancillarū dederūt. Qui cū repētina incursiōe superassent: memor beneficii senatus oēs ancillas
p pō. ro. manu iussit emitti: dotēq; eis ex publico fecit: & ornatū quo tunc erāt usæ gestare cō-
 cessit: diēq; ipsum nonas caprotinas nūcupauit ab illa caprifico ex qua signū uictorię
Nonæ ca- ceperunt: sacrificiūq; statuit annua solennitate celebrādū: Cui lac qd̄ ex caprifico ma-
protinæ nat pp memoriā facti pcedentis adhibet. Sed nec ad philosophandū ineptū uel ipar
 seruile ingeniū fuit. Phedrō ex cohorte socratica Socrati & Platoni p familiaris adeo:
 ut Plato eius noī librū illum diuinum de imortalitate aiæ dicaret: seruus fuit forma
 atq; ingenio liberali. Hunc Cebes Socraticus hortāte Socrate emisse dicit̄ habuisseq;
 in phiæ disciplinis: atq; is postea phus illustris emerbit: sermonesq; ei⁹ de Socrate ad
menipp⁹ modum elegantes leguntur. Alii quoq; non pauci serui fuerunt qui post philosophi
Polus clari extiterunt. Ex quibus ille Menippus fuit cuius libros. M. Varro in satyris æmu
Perse⁹ itē latus est: q̄s alii cynicas ipse appellauit menippeas: Sed & Philostrati pipatetici seru⁹
Mys Polus & Zenonis stoici seruus q Perseus uocatus ē: Et Epicuri cui Mys nomē fuit:
Diogenes philosophi nō illecebres illa ætate uixerūt. Diogenes et Cynicus licet ex libertate i ser-

uitutem uenū ierat quem cū emere uellet Xenias corinthius & quid artificii nouis-
set percūctatus est: noui inqt Diogenes hoibus liberis imperare. Tunc Xenias re-
sponsum eiusdē miratus emisit manu: filiosq; suos ei tradēs accipe inqt liberos meos
quibus imperes. De Epicteto aut philosopho nobili q; is quoq; seruus fuit: recētior est
memoria q̄ ut possit inter obliterata nesciri: cuius ēt de se scripti duo uersus ferūtur
ex quibus aliud latēter intelligas: nō oīno diis exosos esse qui ī hac uita cū erūnarum
uarietate luctant: sed esse arcanas causas ad quas paucorū potuit puenire curiositas.

ΔΟΥΛΟΣ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ ΥΕΝΟΜΗΝ ΚΑΙ ΟΜΑΤΙ ΠΗΡΟΣ
ΚΑΙ ΠΕΝΙΗΝ ΙΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣ ΘΕΑΝΤΟΙΣ

Habes (ut opinor) assertū non eē fastidio dispiciendū seruile nomē: cum & Iouē teti-
gerit cura de seruo: & multos ex his fideles puidos fortes & phos ēt extitisse cōstite-
rit. Nunc de sigillaribus: ne ridēda me poti⁹ extimes q̄ lancta dixisse: paucis recessen
dum est Epicadus refert Hercule occiso Geryone: cū uictor p italiā armēta duxisset
pōtē qui nūc sublicius dicit ad tps instructo hoium simulachra p numero sociorū:
quos casu pegrinatiōis amiserat: in fluuiū demisisse ut aq̄ secūda in mare deuecta p
corporibus defunctorū ueluti patriis sedibus redderet: & ide usum talia simulachra
singēdi inter sacra māsisse. Sed mihi huius rei illa origo uereor extimat: q̄ pauloante
memini rettulisse Pelasgos postq̄ fœlicior iterptatio capita nō uiuentiū: sed fictilia &
φῶτος æstimationē nō solū hoīem sed ēt lumen significare docuisset: coepisse Satur
no cæreos potius accēdere: & in sacellū Ditis aræ Saturni cohærēs oscilla qdā p suis
capitibus ferre. Ex illo traditū: ut cærei saturnalib⁹ missitarēt: & sigilla arte fictili fin
gerēt: ac uenalia pararēt: q̄ hoies p se atq; p suis piaculū p Dite saturno facerent. Iō
saturnalib⁹ taliū cōmertiorū celebritas cœpta septē occupat dies quos tm feriatos fa
cit eē nō festos oēs. Nā medio .i. xiii. Kal. festū pbauim⁹: & aliis hoc assertōib⁹ ab his
pbatū ē: q̄ rōnē anni mēsiū dierūq; & ordinationē Cēsare digestā plenius rettulerūt.

¶ Quo ordine fuerit annus: quoue sit. Cap. VII

Vmq; hic finē loquendi facere uellet: subiecit Aurelius Symmachus Per
gin Pretextate eloquio tam dulci de anno quoq; edisertare: anteq̄ experia-
ris molestiam consulētis. Si quis forte de p̄sentibus ignorat. quo ordine uel
apud priscos fuerit uel certioribus postea regulis innouatus sit: ad qd̄ dicēdum ipse
mihi uideris audientiū aīos incitasse: de diebus mensi additis differēdo. Tum ille eo-
dem ductu orandi reliqua cōtexit. Anni certus modus apud solos semper ægyptios
fuit: aliarū gentium dispari numero pari errore nutabat. Et ut cōtentus sim: referēdo
paucarū morem regionū: arcades annū suum tribus mēsiibus explicabant: arcanales
sex: græci reliqui trecentis. liiii. diebus annum propriū computabāt: Non igitur mix
in hac ueritate Romanos quoq; olim auctore Romulo annū suum decem habuisse
mensibus ordinatū quia annus a martio incipiebat: & conficiebat diebus. ccc. liiii. ut
sex quidem menses. i. aprilis iunius sextilis septēber nouēber decēber tricenum essent
dieꝝ: quattuor uero marti⁹ maius quintilis october tricenis & singulis expederent.
qui hodieq; septimanas habent nonas: cæteri quintanas. Septimanas aut habentib⁹
ab idibus reuertebātur Kalendæ ad diem septimūdecimum. Verū habentibus quin-
tanis ad. xviii. remeabat initiū Kalen. Hęc fuit Romuli ordinatio: q̄ primū anni mē-
sem genitori suo Marti dicauit. quē mēsem anni primū fuisse uel ex hoc maxie pbat.
q̄ ab ipso qntilis quintus est: & deiceps p numero noiabat. Huius ēt die prima ignē
nouū Vestæ aris accendebāt ut incipiēte anno cura denuo seruādi nouati ignis inci-

Epictetus

De sigilla
ribusSigna ue
nalia

Ani ordo

Ann⁹ fm
arcades

Secundū

arcanales

Secundū

græcos

Secundū

romanos

Martius

primus
mensis

Aprilis

Veneri
nomenAprilis
unde itez

Maius

Maia
uxor
Vulcani

peret. Eodem quoque ingrediente mēse: tam in regia curiisque: atque flaminum domibus lauræ ueteres nouis laureis mutabant. Eodem quoque mēse & publicæ & priuatim ad Annā Perenniam sacrificatū itur: ut annare perēnareque cōmode liceat: Hoc mēse mercedes exoluebant magistris quas cōpletus annus deberi fecit. Comitia auspicabātur. uectigalia locabāt. Et seruis cœnas apponebant matronæ: ut domini saturnalibus. Illæ ut principio anni ad promptū obsequiū honore seruos inuitarent: hi quia gratiā perfecti opis exoluerēt. Secundum mensem noiāuit aprilē ut quidā putant cū aspiratione: quasi a phrilē a spuma quā græci uocant ἀφρον unde orta uenus credit. Et hanc Romuli asserūt fuisse rōnem: ut primū quidē mensem a p̄e suo Marte: s̄m ab Aenæ matre Venere nominaret. Et hi potissimū anni p̄icipia seruarēt: a quibus esset Romani noīs origo: cū hodie quoque in sacris Matrē patrem Venerē genitricē uocemus. Alii putant Romulum uel altiorē prudētia uel certi numinis prouidētia ita primos ordinasse menses: ut cum præcedens Marti esset dicatus deo plerūque hoīum necatori: ut Home. ait naturæ cōsciūσ απεσ αρεσ βροτολοιγσ μ̄ιαιφονετ̄ει Χ̄εοιβαντα: secundus Veneri dicaretur quæ uini eius quā beneficia leniret. Nā & in. xii. zodiaci signis: quorū certa certorum mimum domicilia credūtur cum primū signum aries marti assignatus sit: sequēs mox Venerē idem taurus accepit & rursus e regione scorpius ita diuisus est: ut deo esset utriusque cōis. Nec existimatur cælesti rōne carere ipsa diuisio. Siquidem aculeo uelut potētissimo tælo pars armata posterior domiciliū Martis est: priorē uero partē: cui ἰϋγος apud græcos nomē est: nos libram uocam⁹: Venus accepit quæ uelut iugo cōcordi iungit matrimonia: amicitiasque cōponit. Sed Cingius in eo lib. quæ de fastis reliquit: ait imperite quosdā opinari aprilē mensem antiquos a Venere dixisse cū nullus dies festos: nullūque sacrificiū insigne Veneri per hūc mēsem a maioribus institutum sit. Sed ne in carminibus quidē saliorum Veneri is ulla: ut ceterorum cælestiū laus celebrat Cingo ēt Varro consentit: affirmans nomē Veneris ne sub regibus quidē apud Romanos: uel latinū uel græcū fuisse: & ideo non potuisse mēsem a Venere noiari: Sed cū fere ante æquinoctium uernū triste sit cælū & nubibus obductum: sed & mare nauigantibus clausum terræ ēt ipse: aut aqua: aut pruina: aut niuib⁹ congregant: eaque oīa uerno idest hoc mense aperiunt: arbores quoque nec minus cætera quæ cōtinet terra aperire se in germē incipiāt: ab his oibus mēsem aprilē dici merito credēdū quasi aprilē sicut apud athenienses ἀπριλιος idem mensis uocat ab eo quod hoc tpe cū cæta florescant. Non tñ negat Verrius Flaccus hoc die postea constitutū: ut matronæ Veneri sacrū facerent. cuius rei cām quia hinc loco nō conuenit: prætereundū est. Maiū Romulus tertiū posuit. de cuius noīe inter auctores lata dissensio est. Nam Fuluius nobilior in fastis quos in æde Herculis musarum posuit: Romulū dicit postquā populū in maiores iunioresque diuisit: ut altera pars consilio. altera armis rēpu. tueret: in honore utriusque partis hunc maium: sequentē iuniū mensem uocas. Sunt quibus hūc mēsem ad nostros fastos a tusculanis transisse cōmemorāt: apud quos nūc quoque uocat deus Maius. quæ Iuppiter a magnitudine. s. a maiestate dictus: Cingius mēsem noiātū putat a Maia: quā Vulcani dixit uxorē. Argumētum quoque utitur: quod flumē uulcanalis Kalen. maiis huic dextrē diuinā facit. Sed Piso uxorē Vulcani Maiestā nō Maiā dicit uocari. Cōtendunt alii Maiā Mercurii matrē mēsi nomē dedisse: hinc maxime probantes: quod hoc mēse mercatores oēs Maiæ pariter Mercurioque sacrificāt. affirmāt quidā quibus Cornelius Labeo consentit: hanc maiam cui mēse maio res diuina celebratur: terra esse hoc adeptam nomen a magnitudine: sicut & mater magna in sacris uocatur: assertionemque

æstimationis suæ etiam hinc colligunt q̄ sus prægnans ei mactat̄: quæ hostia est pro Sus ma-
 pria terræ. & Mercuriū ideo illi in sacris adiungi dicunt: quia uox nascenti homini ter ctatur
 ræ contactu datur: Scimus aut̄ Mercurium uocis & sermonis potetem. Auctor est
 cornelius Labeo huic Maiaæ idest terræ ædem Kalend. maiis dedicatam sub nomine Maiaæ
 bonæ deæ & eandem esse bonam deam & terram ex ipso ritu occultiore sacror̄ doce- Bona dea
 ri posse confirmat. Hanc eandem et̄ bonam Faunamq̄ Opem & Fatuā pontificum Fauna
 libris indigitari. Bonam: q̄ oium nobis ad uictum bonor̄ cā est. Faunā q̄ omni usui Fatua
 animantium fauet Opem q̄ ipsius auxilio uita constet: Fatuā a fando. q̄ (ut supra di-
 ximus) infantes partu editu non prius uocem edunt: q̄ attigerint terram: sunt qui di-
 cant hanc deam potetiam habere Iunonis: ideoq̄ regale scept̄ in sinistra manu ei ad-
 ditum: Eandē alii Proserpinam credunt porcaq̄ ei rem diuinā fieri: quia segetem quā
 Ceres mortalibus tribuit: porca depasta est: alii $\chi\theta\omicron\nu\iota\alpha\mu\ \epsilon\kappa\alpha\tau\eta\eta\ \beta\iota\omega\tau\iota\omicron\iota$ Semelam Semela
 credunt: nec non eādē Fauni filiam dicunt obsticisseq̄ uoluntati patris in amorem
 suum lapsi: ut & uirga myrtea ab eo uerberaretur. Cum desiderio patris nec uino ab
 eodem pressa cessisset: transfigurasse tñ in serpentē pater creditur & coisse cum filia.
 Hor̄ omnium hoc proferunt indicii. q̄ uirgam myrteā in templo haberi nefas sit: q̄
 super caput eius extendat̄ uitiis: q̄ maxime eam pater decipere tentauit: q̄ uinum in
 templū eius nō suo noīe soleat inferri: sed uas in quo uinū inditum sit: mellarium no
 minetur: & uinū lac nuncupet̄: serpentescq̄ in tēplo eius nec terrentes nec timentes in
 differenter appareāt. Quidā medeam putant q̄ in ædē eius omne genus barbaræ sit: sacrif bōæ
 ex quibus antistites dant plerūq̄ medicinas: & q̄ templū eius uirū introire nō liceat: deæ sed
 pp̄ iniuriam: quā ab ingrato uiro Iasone perpesta est. Hæc apud græcos $\theta\epsilon\omicron\varsigma\ \Upsilon\upsilon\nu\alpha\iota$ mellariū
 $\kappa\epsilon\tau\alpha$ dicitur quā Varro filiā Fauni tradidit adeo pudicā ut extra $\Upsilon\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\omicron\nu\iota\tau\eta\eta$ nūq̄
 sit egressā: nec nomē eius in publico fuerit auditum: nec uir̄ unq̄ uiderit uel a uiro ui
 sa sit: pp̄ quod nec uir templum eius ingrediē. Vnde & mulieres in italia sacro Her-
 culis nō licet interesse quia Herculi (cum boues Geryonis per italia agros duceret)
 sitienti respondit mulier: aquā se nō posse præstare: q̄ sceminar̄ deæ celebraret̄ dies: sunt mu-
 nec ex eo apparatu uiris gustare fas esset: Propter qd̄ Hercules facturus sacrū dete-
 status est præsentia sceminar̄: & Potitio ac Pinaris sacror̄ custodibus iussit: ne mu-
 lierem interesse permitterent: Ecce occasio noīs: quo Maiam esse eandem & terram
 & Bonam deam diximus: coegit nos de bona dea quæcūq̄ comperimus protulisse.

Iunius.

Cap. IX

Vnius maium sequit̄: aut ex pte populi ut supra diximus nominatus: aut
 (ut Cingius arbitrat̄) q̄ Iunonis apud latinos ante uocitatus. diuq̄ apud
 aricinos prænestinosq̄ ac appellatione in fastos relat̄ sit adeo ut sicut Ni-
 sus in cōmētariis fastor̄ dicit: apud maiores quoq̄ nostros hæc appellatio mēsis diu
 manserit. Sed post detritis quibusdam lris ex iunonio iuni⁹ dictus sit. Nam & ædes
 Iunonis monetæ Kalen. iuniis dedicata est. Nōnulli putauerūt iuniū mēsem a Iunio
 Bruto: q̄ primus Romæ cōsul factus est noīatum q̄ hoc mēse. i. Kalen. iuniis pulsu
 Tarquino sacrū Carnæ deæ in celomonte uoti reus fecerit: Hæc deā uitalibus huma-
 nis præesse credūt. ab ea deniq̄ petiē ut iecinora & corda quæq̄ sunt intrifecus uisce-
 ra salua cōseruet. Et quia cordis beneficio cuius dissimulationē. Brutus habebat̄ ido-
 neus. emēdationi publici status extitit: hæc deā q̄ uitalibus præest: tēplo sacrauit. Cui
 pulte fabatia & larido sacrificat̄: q̄ uires maxime his rebus corpis roborent̄. Nam &
 Kalē. iunia fabaria uulgo uocant̄: q̄ hoc mēse adultæ fabæ diuinis rebus adhibent̄.

Iunius
mensisædes iu-
nonis mo-
netæ

¶ Julius.

Cap. X

Iulius
mensis

f Equitur iulius, qui cum s̄m Romuli ordinationē martio anni tenēte principium quintilis a numero uocaretur nihilominus t̄n etiam post prap̄ositos a Nūma ianuariū ac februariū retinuit nomen: cū non uideret̄ iam quintus esse: sed septimus: sed postea in honorem Iulii Cæsaris dictatoris legem ferente. M. Antonio Marci filio consule Iulius appellatus est: q̄ hoc mense ad quartū idus quintilis Iulius procreatus sit.

¶ Augustus.

Cap. XI

August⁹

a Vgustus deinde est qui sextilis antea uocabat̄: donec honori Augusti daretur ex senatusconsulto cuius uerba subieci. Cum imperator Cæsar Augustus mense sextili & primum consulatum imerit & triumphos tres intulerit urbem: & ex ianiculo legiones deductæ secutæq̄ sint eius auspicia ac fidē: & ægyptus hoc mense in potestatem populi romani redacta sit: finisq̄ hoc mense bellis ciuilibus impositus sit: atq̄ ob has causas hic mensis huic imperio foelicissimus sit ac fuerit: placere senatui ut hic mensis augustus appelletur. Idem plebiscitum factum ob eandem rem Sexto Pacubio tribuno plebem rogante.

¶ September.

Cap. XII

Septēber
q̄ & germanicus

m Ensis september principalem sui nominis retinet appellationem: quæ germanici appellatione.

¶ October.

Cap. XIII

October
q̄ & Domitianus

o Ctobrem uero suo noie Domitianus inualerat. Sed ubi infaustum uocabulum ex omni ære uel saxo placuit eradi: menses quoq̄ usurpatione tyrannicæ appellationis exuti sunt cautio postea principum cæterorū diri omnino infausta uitantium mēsisbus a septēbri usq̄ ad decembrem prisca noia reseruauit. Hæc fuit a Romulo annua ordinata diuensio: qui (sicut supra iam diximus) annū x. mēsiū: dieꝝ uero. iiii. & trecentorū habendum esse constituit: mensesq̄ ita disposuit: ut quattuor ex his tricenos: & singulos: sex uero tricenos haberēt dies: Sed cum is numerus neq̄ solis cursui neq̄ lunæ rōnibus conueniret: nonnunq̄ usu ueniebat: ut frigus anni æstiuus mensibus: & contra calor hyemalis proueniret. Quod ubi contigisset t̄n dierum sine ullo mensis nomine pariebantur assumi quantū ad id anni tempus adduceret quo cæli habitus instanti mensi aptus inueniretur.

¶ Diuisio anni per nūmam.

Cap. XIV

annī alia
diuisio

f Ed secutus Nūma quantum sub cælo rudi & sæculo adhuc impolito solo ingenio magistro comprehendere potuit: uel quia græcorū obseruatione forsan instructus est: quinquaginta dies addidit ut in trecetos. liiij. dies quibus. xii. lunæ cursus confici credidit: annus extenderetur: atq̄ his. l. a se additis: adiecit alios sex retractos illis mensibus sex qui triginta habebāt dies: idest de singulis singulos: factos. l. & .vi. dies in duos nouos menses pari rōne diuisit: ac de duobus priorem ianuariū nūcupauit: primumq̄ anni esse uoluit tanq̄ bicipitis dei mēsem respicientem ac prospicientē transacti anni finem futuriq̄ principia. Secundū dicauit Februo deo qui lustrationum potens creditur. Lustrari autem eo mēse ciuitatem necesse erat quo statuit ut iusta diis manibus soluerentur. Nūmæ ordinationem finitimi mox secuti totidem diebus totidēq̄ mensibus ut Pompilio placuit annū suum computare cœperunt. Sed hoc solo discrepabant q̄ menses undetricenum: tricenumq̄ in numero alternauerūt. Paulo post Nūma in honorem imparis numeri secretum hoc

ianuarius
Februus
de⁹ unde
februar⁹

& ante

& ante Pythagorā parturiēte natura unū adiecit diem: quē ianuario dedit: ut tam in anno q̄ in mēlibus singulis præter unū februariū impar numerus serualet: nā qa. xii. menses si singuli aut pari aut impari numero putarent consumationem parē facerēt: **Menses unus pari numero institutus unius amputationē imparē fecit. Ianuarius igit̄ aprilis iunius sextilis september nouēber decēber undetricenis censebant̄ dieb⁹: & quintanas nonas habebāt: ac primo idus in oibus ad. xvii. Kalē. cōputabant. Martius uero maius quintilis & october dies triceno: singulos possidebāt. nō ne in his septimanæ erāt. Similiterq; post idus. x. & .vii. dies i singulis usq; ad seq̄ntes Kalē. cōputabāt. sed sol⁹ februarius. xx. & .viii. retinuit dies q̄li inferis & diminutio & par numerus cōueniret.**

¶ De intercalatione. Cap. xv

¶ Vm ergo Romani ex hac distributiōe Pompilii ad lunæ cursum sicut gr̄ci annum propriū computarent: necessario & intercalare mensem instituerunt more gr̄corum. Nā & gr̄ci cū animaduertent temere se. ccc. liiii. diebus ordinasse annum qm̄ appareret de Solis cursu qui. ccc. lxxv. dieb⁹ & quadrāte zodiacum conficit: deesse anno suo. xi. dies & quadrantē intercalares statuta rōne cōmenti sunt: ita ut. viii. quoq; anno. lxxx. dies: ex quibus tres menses tricenum dierū composuerit intercalarent: id gr̄ci fecerunt qm̄ erat operosum atq; difficile oibus annis. xi. dies & quadrantem intercalare. itaq; maluerunt hunc numerum octies multiplicare: & nonaginta dies qui nascunt̄: si quadrans cum diebus. xi. octies cōponatur: inferere: in tres menses ut diximus distribuendos. Hos dies ὕπερμασιν μήνας menses uero αὐτοδίο μοιο appellitabāt. Hunc ergo ordinē romanis quoq; imitari placuit sed frustra quippe fugit eos diem unum sicut supra admonuimus additū a se ad gr̄cum numerum in honorem imparis numeri. Ea re per octennium cōuenire numerus atq; ordo non poterat. Sed nūdum hoc errore comperto per octo annos nonaginta quasi superfundendos gr̄corū exemplo computabāt dies. Alternisq; annis binos uicenos: alternis ternos uicenosq; intercalantes expensabant intercalationibus. iiii. Sed octauo quoq; anno intercalatores octo effluebant dies ex singulis quibus uertentis anni numerum apud romanos super gr̄cū abundasse iam diximus: Hoc quoq; errore iam cognito hæc species emendationis inducta est. Tertio quoq; octennio ita intercalandos dispensabant dies ut non nonaginta sed. lxxvi. intercalarent cōpensatis. xxiiii. diebus pro illis qui per totidē annos supra gr̄corū numerum creuerant. Omni aut̄ intercalationi mensis februius deputatus est qm̄ is ultimus annus erat: Quod etiam ipsum de gr̄corum imitatione faciebant. Nam & illi ultimo anni sui mensi superfluos interferebant dies ut refert Glaucippus qui de sacris atheniēsum scripsit. Verum una re a gr̄cis differebant: nam illi confecto ultimo mense: romani non confecto februario: sed post. xx. & .iii. diem intercalabant terminalibus scilicet iam peractis. Deinde reliquos februii mensis dies qui erant quinque post intercalationem subiungebant (credo) uetere religionis suæ more ut februius omnino martius sequeretur.

¶ De Nundinis. Cap. xvi

¶ Ed cum sæpe eueniret ut nundinæ modo in anni principē diem mō in nonas caderent (utruncq; autem perniciosum reipublice putabat) remedium quo hoc auerteretur excogitatum est. Quod aperiemus si prius ostenderimus cur nundinæ uel primis Kalen. uel nonis oibus cauebantur. Nam quotiens in currete anno dies cœpit qui adiectus est nundinis: omnis ille annus infaustis calibus luctuosus fuit maximeq; lepidiano tumultu opinio ista firmata est.

Nūdinæ

adiectus

C

Seruii
Tul.incer
tus dies
natalis

Quando
primū in
tercalatū
fit Nūdi-
nae a quo
instituta

Quot
dies anni
unū annus

Bisextus

Onis autē conuentus uniuersae multitudinis uitandus existimabatur: quoniam populus romanus exactis est regibus die hunc nonarum maxime celebrabat: quae natale Seruii Tullii existimabant quia cum incertum esset quo mense Seruius Tullius natus esset: nonis tantum natum esse constaret: omnes nonas celebri noticia frequentabant. Veritos ergo quod diebus praerant nequid nundinis collecta uniuersitas ob regis defiderium nouaret cauisse ut nonae a nudinis segregarentur. Vnde dies ille quo abundare annum diximus: eorum est permissus arbitrio qui fastis praerant: ut cum uellet intercalare dummodo eum in medio terminaliorum uel mensis intercalaris ita locaret, ut a suspecto die celebritatem auerteret nundinarum atque hoc est quod quidam ueterum rettulerunt. non solum mensis apud romanos: uerum et diem intercalarem fuisse. Quando autem prima intercalata sit: uarie refertur: & Macer quidem Licinius eius rei originem Romulo assignat. Antias libro. ii. Numam pompiliu sacrorum causa id inuenisse contedit. Iunius Seruium Tullium regem primam intercalasse commemorat: a quo & nudinas institutas Varroni placet. Tuditanus refert libro. iii. magistratum decemuiros qui. x. tabulis. ii. addiderunt. de intercalando populum rogasse Cassius eosdem scribit auctores: Fuluius id egisse. M. consulem dicit ab urbe condita anno quingentesimo sexagesimo secundo inito primo bello aetolico: Sed hoc arguit Varro scribendo antiquissimam legem fuisse incisam in columna aerea a Lucio Pinario & Furio consulibus cui mentio intercalaris ascribitur. Haec de intercalandi principio satis relata sint. Verum fuit tempus cum propter superstitionem intercalatio omnia ommissa est. Nonum quod uero per gratiam sacerdotum qui publicanis praeferrunt: uel imitari consulo anni dies uolebant modo auctio modo retractio dierum proueniebant: & sub specie obseruationis emergebat maior confusionis occasio. Sed postea. C. Caesar omnia hanc incostantiam temporum uagam adhuc & incertam in ordine statutae definitionis coegit adnitente sibi. M. flauio scriba qui scriptos dies singulos ita ad dictatorem rettulit ut & ordo eorum inueniri facillime possit & inuento certus status praeseruetur: ergo. C. Caesar exordium nouae ordinationis initurus dies omnes qui confusione adhuc poterant facere consumpsit: eaque re factum est ut annus confusionis ultimus in quadringentos quadraginta tres dies protenderetur. post hoc imitatus aegyptios solos diuinarum rerum omnium consocios ad numerum solis quod diebus. ccc. lxxv. & quadrante cursu conficit annum dirigere contendit. Nam sicut lunaris annus mensis est: quia luna paulo minus quam mensem in zodiaci circuitu consumit: ita solis annus hoc dierum numero colligendus est quem pagit: dum ad id signum se denuo uertit quo degressus est. unum annum uertens uocat & habet magnus cum lunae annus breuis putetur Horum: Virgilius utrumque complexus. Interea magnum sol circumuoluitur annum. Hinc Ateius Capito annum a circuitu temporis putat dictum quia ueteres an pro circumponere solebant: ut Cato in originibus oratorum: An terminum id est circum terminum: & ambire pro circumire. Iulius ergo Caesar decem dies obseruationi ueteri superadiexit: ut annum trecenti & lxxv. dies quibus sol lustrat zodiacum efficerent: & ne quadrans deesset: statuit ut quarto quoque anno sacerdotes qui curabant mensibus ac diebus unum intercalarent diem eo scilicet mense ac loco quo etiam apud ueteres mensis intercalabatur: id est ante quinque ultimos februarii mensis dies: idque bisextum censuit notandum. Dies autem decem quos ab eo additos diximus: hac ordinatione distribuit. In ianuarium & sextilem & decembrem binos dies inseruit. In aprillem autem iunium septembrem nouembrem singulos. Sed neque mensi februario addidit diem ne deum inferum religio imitaretur. Et martio maio quintili octobri seruauit primum statum quod satis plenum erat numero

mero. i. dierum singulorum tricentorūq;. Ideo & septimanas nonas sic Numma con-
stituit q̄a nihil in his iunius mutauit. Sed ianuarius sextilis december: q̄bus Cæsar bi-
nos dies addidit: licet tricenos singulos habere post Cæsarē cœperint quintanas tñ ha-
bent nonas: & ab idibus illis sequentes Kalen. in undeuicesimum reuertuntur: q̄a Cæ-
sar quos addidit dies neq; ante nonas neq; ante idus inferere uoluit: ne nonarum: aut
iduū religionem quæ statuto erat die nouella cōperendinatione corrumpere. Sed
nec post idus mox uoluit inferere ne feriarum quarumq; uiolaretur indictio. Sed per
actis cuiusq; mensis feriis locū diebus aduenis fecit. Et ianuario quidem dies quos di-
cimus quartū & tertium Kalendas februarias dedit: aprili. vi. Kalendas maias: iunio.
iii. Kalendas iulias: augusto quartū & tertium Kalēdas septembris: septembri tertiu
Kalēdas octobris: nouembri tertiu Kalen. decembris: decembri uero quartum & ter-
tium Kalen. ianuarias. ita factū est ut cum oēs hi menses q̄bus dies addidit ante hanc
ordinationem habuissent mensis sequentis Kalendas ad septimū decimū reuertentes
postea ex augmento additorū dierū hi qui duos acceperūt ad nonūdecimum: q̄ uero
unum ad octauūdecimum haberent reditū Kalendā. Feriarum tñ cuiusq; mensis
ordo seruatus est. Nā si cui feriæ tertius ab idibus dies festus aut feriatu fuit: & tunc
ad sextumdecimū dicebatur: Etiam post augmentū dierū eadem religio seruata est:
ut tertio ab idibus die celebraret. licet ab incremento non iam ad decimum sextū Ka-
lendas: sed ad. vii. si unus: aut ad. xviii. si duo sunt additi dicentur: Nā ideo nonos di-
es circa finē cuiusq; mensis inseruit: ubi finē oīum quæ in mense erant reperit feriarum
adiectosq; oīs a se dies fastos notauit ut maiorē daret actionibus libertatē. & nō solū
nullum ne fastū sed nec comitalē quemq; de adiectis diebus instituit: ne ambitionem
magistratuū auget adiectio. Sic annū ciuile Cæsar habitis ad lunā dimensionibus
constitutū edicto palam posito publicauit. & hucusq; error stare potuisset: ni sacerdo-
tes sibi errorem nouū ex ipsa emendatione fecissent. Nā cum oporteret diē qui ex qua-
drantibus confit: quarto quoq; anno confecto anteq̄ quintus inciperet intercalare: illi
quarto non peracto sed incipiente intercalabāt. Hic error. vi. &. xxx. annis perman-
sit quibus annis intercalati sunt dies. xii. cum debuerint intercalari nouē. Sed hūc quoq;
errorem sero deprehensum correxit Augustus qui annos. xii. sine intercalari die tran-
sigi iussit ut illi tres dies qui per annos. xxx. &. vi. uitio sacerdotalis festinationis excre-
uerant: sequentibus annis. xii. nullo die intercalato deuorarent. Post hoc unū diem se-
cundum ordinationem Cæsaris quinto quoq; incipiente anno intercalari iussit. & oēm
hunc ordinē areæ tabulæ ad æternam custodiā incisione mandauit. Tunc horus: Di-
es quidem hic inquit intercalaris anteq̄ quintus annus incipiat inserēdus cum ægypti
mæris artiū rōne consentit: sed nihil in illorū mensibus explicandis uidet operosum
quos tricenū dierum oēs habent eo q̄ explicitis. xii. mensibus. i. tricentis. lx. diebus
exactis tunc inter augustum atq; septembrem reliquos quinq; dies anno suo reddunt
adnectentes quarto quoq; anno exacto intercalarem qui ex quadrantibus confit. At
hic non a primo in ultimum mensis diem ad incrementū cōtinuum numerus accedit
sed post Kalendas dirigitur in nonas. inde ad quāsdā idus deflecti audio. Post rursus
ni fallor. immo ut nunc quoq; rettulisti insequentes Kalendas. Quæ oīa quid sibi ue-
lint scire equidem uellem. Nam illud ne consequi posse me spero ut uocabula cōpre-
hendam quæ singulis apud uos diebus adduntur dum alios fastos uariisq; aliis no-
minibus nūcupatis. Nundinas quoq; uestras nescire me fateor de q̄bus obseruatio
tam diligens: tam cauta narratur. Hæc ne mihi erubescendum est ignorare peregrino

Annus ci-
uilis

a te uero Prætextate discere ne ciuem puderet. Tunc prætextatus: Non solū tibi inq̄ horæ cum sis ægypto oriundus: sed ne nobis quidē quibus origo romana est erubescendū puto quærere: quod quæsitū dignum oēs ueteres putauerūt. Nam de Kalendis: nonis: & idibus: deq; feriarū uariis obseruationibus innumeros auctores cura q̄ stionis exercuit: Et ideo nos quæ de his ab oibus dicta sunt in unum breuiter colligimus. Romul⁹ cum ingenio acri quidē sed agresti statū proprii ordinaret imperii: initium cuiusq; mēsis ex illo sumebat die quo nouam lunam contigisset uideri q̄a nō contiuo euenit ut eodem die semp̄ appareat: sed mō tardius modo celerius ex certis causis uideri solet. Sic cōtingit ut dum tardius apparuit præcedēti mēsi plures dies aut cum celerius pauciores darent: & singulis quibusq; mēsibus perpetuā numeri legē primus casus ad dixit. Sic factū est ut alii triginta & unū alii unde triginta fortirētur dies: oibus tñ mēsibus ex die nonarum idus nono die repræsentari placuit: & inter idus ac sequentes Kalendas cōstitutū est. xvi. dies esse numerādos: ideo mēsis uberior duos illos quibus augebat dies inter Kalendas suas & nonas habebat. Hinc aliis quintus a Kalendis dies aliis septimus nonas facit. Cæsar tamen (ut supra diximus) stata sacra custodiens nec in illis mēsibus quibus binos adiecit dies: ordinem uoluit mutare nouarū: quia pactis totius mēsis feriis dies suos rei diuinæ cautus inseruit. Priscis ergo t̄pibus anteq̄ fasti a Cn. Flauio scriba inuitis patribus in oium noticiā p̄derentur: pontifici minori hæc prouincia delegabatur ut nouæ lunæ primū obseruaret aspectum uisamq; regi sacrificulo nunciaret: itaq; sacrificio a rege & minore pontifice celebrato idem pontifex calata idest uocata in capitolium plebe iuxta curiam calabriam: quæ causæ Romuli proxima est: quod numero dies a Kalendis ad nonas superessent p̄nunciabat: & quintanas q̄dem dicto quinquies uerbo καλῶ septimas repetito septies prædicabat. Verbū aut̄ καλῶ græcum est. i. uoco. Et hunc diem qui ex his diebus qui calarent primus esset: placuit Kalendas uocari. Hinc & ipsi curiæ: ad quā uocabant: calabræ nomen datū est & classi: q̄ oīs in eam populus uocaret. Ideo aut̄ minor pontifex numerum dierū qui ad nonas superessent calando p̄debat: q̄ primus nouam lunā oportebat nonas: die populares qui in agris essent: cōfluere in urbē accepturo accepturos causas feriarū a rege sacrorū: sciturosq; quod esset eo mēse faciendū. Vnde quidā hinc nonas æstimant dictas: quasi nonæ initium obseruationis: uel quod ab eo die semp̄ ad idus nouē dies putent: sicut apud tulos nonas plures habebant: q̄ hi nono quoq; die regē suū salutabant: & de propriis negociis cōsulebant.

Idus unde. Cap.

Duum porro nomen a Tuscis: apud quos is dies itis uocat̄ sumptum est. Item aut̄ illi interpretabantur Iouis fiduciam: Nam cum iouē accipiamus Lucis auctorem: unde & Lucentium salii in carminibus canunt: & cretenses Διῶτην ἡσπερον uocant: ipsi quoq; Romani Diespitrem appellant: ut diei patrem iure hic dies Iouis fiducia uocat̄: cuius lux cum solis occasu non finitur: sed splendorem diei & noctis continuat illustrante luna: quod semper in plenilunio. i. medio mēse fieri solet. Diē uero qui uel nocturnis caret tenebris: Iouis fiduciā tusco noīe uocauerūt unde & oēs idus iouis ferias obseruandas sanxit antiquitas. Alii putant idus: q̄ ea die plena luna uideatur: a uidendo idus appellatos: mox litteram. u. detractam. Sicut cōtra q̄ græci Δειν dicunt nos. u. littera addita uidere dicimus. Nonnullis placet idus dictas uocabulo græco ἀποτοῦ εἰδούου: q̄ eo die plenā spēm luna demōstret. Sūt qui existimēt idus ab oue iduli dictas. quā hoc noīe uocat̄ tusci, & oibus idibus Iou

immolatur

immolatur a flamine: Nobis illa ratio nois uero prior existimatur: ut idus uocemus diem qui diuidit mēsem. Id uare. n. ethrusca lingua diuidere est: unde uidua quae si ualde idua. i. ualde diuisa aut uidua. i. a uiro diuisa. Vt autem idus oēs Ioui: ita oēs Kalendas Iunoni tribuas & uaronis & pontificalis confirmat auctoritas. Quod etiam laurentes patriis religionibus seruant: qui & cognomen deæ ex ceremoniis addiderūt Kalendarem Iunonem uocantes. Sed & oibus Kalendis a mēse martio ad decembrē huic deæ Kalendariū die supplicat. Romæ quoq; Kalendis oibus præter q̄ pontifex minor in curia calabra rem diuinam Iunoni facit et regina sacrorum. i. regis uxor porcam uel agnam in regia Iunoni immolat: a qua et Ianum iunonum cognominatum diximus. q̄ illi deo omnis ingressus: huic deæ cuncti Kalendarum dies uidentur ascripti. Cum. n. initium mensium maiores nostri ab exortu lunæ seruauerint: iure iunoni Kalendas addixerunt lunam ac iunonem eandem putantes: uel quia luna per aerem meat: unde & græci lunam ἀραι in nuncupauerunt ἀπο τοῦ ἀρι q̄ aera secat. Iuno at aeris arbitra est merito initia mensium Kalendas huic deæ consecrauerunt. Nec hoc prætermiserim: quod nuptiis copulandis Kalendas nonas & idus religiosas. i. deuitādas consuerunt. Hi enim dies præter nonas feriatu sunt. feriis aut uim cuiq̄ fieri piaculare est ideo tunc uitantur nuptiæ: in quibus fieri uis uirginibus uidetur. Sed Veriū Flaccum iuris pontificii peritissimū dicere solitum refert Varro: quia feriis tegere ueteres fossas liceret: nouas facere ius non esset: ideo magis uiduis q̄ uirginibus idoneas eē ferias ad nubendum. Subiiciet aliquis. Cur ergo nonis si feriatu dies non est. prohibet celebritas nuptiarum? Huius quoq; rei in aperto causa est. Nam quia primus nuptiarum dies uerecundiæ datur postridie aut nuptam in domo uiri domū incipere oportet adipisci. & rem facere diuinam. Omnes autem postriduani dies seu post Kalend. seu post nonas iduæ ex æquo atri sunt. ideo & nonas inhabilis nuptiis esse dixerunt: ne nupta aut postera die libertatem auspicaretur uxoriā. aut atro immolaret: quod nefas est sacra celebrari. Sed quia nos ad cōmemorationem dierum ordo deduxit: de hoc quoq; quod Hori nostri consultatio continet: pauca dicenda sunt.

¶ De Diuisione dierum.

N Vma ut in menses annum: ita in dies mēsem quemq; distribuit diesq; oēs aut festos: aut profestos: aut intercisos uocauit: Festi diis dicati sunt. profesti hoibus ob administrandam rem priuatam publicāq; concessi. intercisus deorum hoiumq; cōes sunt: Festis insunt sacrificia epulæ ludi feriæ. Profestis fasti comitiales comprehendini statim præliares. Intercisi in se non alia diuiduntur. illorum. n. dierum quibusdam horis fas est. quibusdam fas non est ius dicere. Nam cum hostia cæditur fari: nephas est. Intercæsa & porrecta fari licet. Rursus cum adoleat nō licet. Ergo de diuisione festorum & profestorum dierum latius disserendū est: Sacra celebritas est: uel cum sacrificia diis offeruntur uel cū diis diuinis epulationibus celebratur: uel cum ludi in honorem aduntur deoꝝ: uel cum feriæ obseruantur Feriarum aut publicarum genera sunt quattuor. Aut. n. staturæ sunt: aut conceptiux: aut imperatiux staturæ aut nundinæ. Et sunt staturæ uniuersi populi cōes certis & constitutis diebus ac mensibus & in fastis statis obseruationibus annotatæ: in quibus præcipue seruantur agonalia carmentalia lupercalia. Conceptiux sunt quæ quot annis a magistratibus uel sacerdotibus concipiuntur in dies: uel certos uel et incertos ut sunt Latinæ sementinæ Paganalia Compitalia: Imperatiux sunt: quas consules uel prætores pro arbitrio post testatis indicunt. Nundinæ sunt paganorum. i. rusticorum quibus conueniunt q̄ ne-

Flamines
nō licet ui
deri ferias
opus fieri

Fasti
Nefasti
Comitia-
les cōpen
dini Stati
Præliares

Dies po-
striduan

gocis propriis mel mercibus prouisuri. Sunt præterea ferias proprias familiarum: ut Claudias familiarum: uel Aemilias seu Iulias siue Cornelias: & si quas ferias proprias quæque familia ex usu domesticæ celebritatis obseruat. Sūt singulorum: ut in nataliū fulgurūque susceptiones. Item funerū atque expiationū apud ueteres quoque quisque qui nominasset salutem semoniam: seiam: segetiam: tutilianam ferias obseruabat. Itē Flaminica quotiens tonitrua audisset: feriata erat: donec placasset deos. Affirmabat autē sacerdotes populi ferias: si in dictis conceptisque opus aliquod fieret. Præterea regem sacrorū flamineque non licebat uidere feriis opus fieri: & ideo per preconē denunciabāt. ne quid tale ageret: & præcepti negligens multiplicabatur. Præter multā uero affirmabant eū qui talibus diebus imprudens aliquid egisset: porco piaculum dare debere: prudentem expiare non posse Scæuola pontifex asseuerabat. Sed Umbro negat eum pollui: qui opus uel ad deos pertinens sacrorumue cā fecisset: uel aliquid ad urgentem uitæ utilitatem respiciens actitasset. Scæuola denique consultus quid feriis agi liceret: respondit: quod prætermissum noceret: Quapropter si bos in specus decidisset: eumque paterfamilias adhibitis operis liberasset: non est uisus ferias polluisse: nec ille qui trabem tecti fractam fulciando ab imminente uindicauit ruina. Vnde & Maro omnium disciplinarum peritus sciens lauare ouem aut lanæ purgandæ aut scabiæ curandæ gratia: pronunciauit. tunc ouem per ferias licere mersari: si hoc remedii cā fieret: Balantūque gregem fluuio mersari salubri: Adiciendo. n. salubri: ostendit autem morbi gratia tantū modo non ē ob lucrū purgandæ lanæ cā fieri concessum. Hæc de fastis & qui inde nascuntur qui ē nefasti uocant. Nunc de profestis & qui ex his præcedunt loquamur: id est fastis: comitialibus: cōperendinis: statis præliaribus. Fasti sunt quibus licet fieri prætori tria uerba solēnia: do: dico: addico. His cōtrariis sunt nefasti. Comitiales sunt quibus cū populo agi licet. Et fastis quod lege agi potest: cū populo non potest: comitialibus utrumque potest. Cōperendini quibus uadimonium licet dicere. Stati quod iudici cā cū peregrino instituunt: ut Plautus in Gurgulione: Status cōdictus cū hoste intercessit dies. Hostē nūc more uetere significat peregrinū: Præliares ab iustis non segregauerim: siquidē iusti sunt cōtinui. xxx. dies quibus exercitui imperato uexillum rufi coloris in arce positū ē. Præliares autē omnes quibus fas est res repetere: uel hostem laceffere. Nā cum latinas hoc est latinarū solēne concipit: item diebus saturnaliorum: sed & cū mundus patet: nefas est præliū sumere. Quare nec latinarum tpe quo publice quondā induciæ inter Romanū populū latinorumque firmatae sunt: inchoari bellū dicebat: nec Saturni festo quod sine ullo tumultu bellico creditur imperasse: nec patente mundo quod sacrū Diti patri & Proserpinæ dicatū est: meliusque occlusa Plutonis fauce eundū ad plū putauerūt. Vnde & Varro ita scribit: Mundus quom patet: deorum tristitū atque inferū quasi ianua patet: propterea non mō plū cōmitti: uerū ē delectū rei militaris cā habere: ac militē proficisci nauem soluere: uxorē liberū quærendorum cā ducere religiosum. Vitabant ēt feriis sicut Varro in augurum libris scripsit in hæc uerba: Viros uocare feriis non oportet si uocauit piaculū esto. Sciendū est tñ eligendi ad pugnandū diem Romanis tūc fuisse licentiā si ipsi inferrerent bellū: at cū exciperent nullū obstitisse diē: quo minus uel salutē suam uel publicā defenderent dignitatē. Quis. n. obseruationi locus cū eligendi facultas non superfit? Dies autē postriduanos ad oia maiores nostri cauēdos putarūt quos ēt atros uelut ifausta appellatione damnarunt. Eosdē tñ nonnulli cōes uelut ad emendationē nois uocauerūt. Horum cām Gellius annaliū libro. v. x. & Cassius Hemina historiā libro. ii. referunt anno ab urbe cōdita tricentesimo sexagesimo tertio a tribunis militū. Virgulo

Manlio Eolio posthumio collegisq; eorum in senatu tractatū: quid esset: pp quod to-
 tiens inter paucos annos male esset afflictā respu. & ex p̄cepto patrū Luciniū Aqu-
 niū auruspice in senatū uenire iussū religionē requirēdā gratia dixisse Quintum
 Sulpiciū tribunum militū ad aliā aduersum gallos pugnaturū rem diuinā dimicādi
 gratia fecisse post die idus quintilis. Item apud cremerā multisq; aliis tēporibus & lo-
 cis post sacrificiū die postero celebratū male cessisse conflictū. Tūc patres iussisse: ut
 ad collegiū pontificū de his religiōibus referret: pontificesq; statuisse postero die oēs
 Kalendas: nonas: idus: atros dies habendos ut hi dies neq; p̄saliares neq; puri neq; co-
 mitiales essent: Sed & Fabius Maximus Seruilianus pontifex in libro. xii. negat oportere
 arro die parentare q̄a tunc quoq; lanū Iouēq; p̄sari necesse est quos noiari atro die non
 oportet. Ante diē quoq; quartū Kalendas uel nonas uel idus tanq̄ in nominalē diē pleriq;
 uitant. Eius obseruationis an religio ulla sit tradita: quæri solet. Sed nos nihil super
 ea rescriptū inueniemus nisi quod Quintus Claudius annaliū quinto cladē illā uastissimā
 pugnæ canensis factā refert ante diem quartū nonas sextilis. Ad rē sane militarē nil
 attinere notat Varro utrū fastus uel nefastus dies sit: sed ad solas hoc actiones respicere
 priuatas. Quod aut nundinas ferias dixi p̄t argui: quia Titus de feriis scribens
 nundinatū dies nō inter ferias rettulit: sed tm̄ solēnes uocauit. Et quod Iulius
 Modestus affirmat: Messalia augure cōsulēte p̄tifices ad nūdināz romanaz nonarūq;
 dies feris tenerent: respondisse eos: nundinas sibi ferias non uideri. Et quod Trebatius
 in libro primo religionū ait nundinis magistratū posse manumittere: iudiciaq;
 adicere. Sed cōtra Iunius Cæsar. xvi. auspicioz libro negat nūdinis cōcionē ad-
 uocari posse. i. cū populo agi: ideoq; nundinis romanoz haberi comitia nō posse. Cornelius
 et Labeo primo fastorū libro nūdinis ferias esse p̄nunciat. Cām uero huius ueritatis
 apud Grantū Lucinianū libro. ii. diligēs lector inuenit. Ait. n. nūdinis Iouis ferias
 esse liquidē flaminica oibus nundinis in regia Iouiarētē soleat imolare. sed lege
 hortensia effectū: ut fastæ essent: uti rustici qui nundinādi causa in urbē ueniebant
 lites cōponerent Ne fasto. n. diē p̄torū fari non licbat. Ergo qui ferias dicunt a mendacio
 uindicant patrociniū uetustatis: qui cōtra sentiunt æstimatu ætatis quæ legē se-
 cuta est: uera depromunt. Harum originē quidā Romulo assignant: quē comunito
 regno cum Tito Tatio sacrificiis & sodalitatibus institutis nundinas quoq; adiecisse
 cōmemorant: sicut Tuditanus affirmat. Sed Cassius Seruiū Tulliū fecisse nundinas
 dicit: ut & in urbē ex agris cōuenirent: urbanas rusticasq; res ordinaturi. Geminus
 ait diē nundinaz exactis iā regibus cœpisse celebrari: q̄a pleriq; de plebe repetita
 Seruii Tullii memoria parētaret ei nundinis: cui rei et Varro consentit. Rutilius scribit
 romanos instituisse nundinas: ut octo quidē diebus in agris rustici opus facerent
 non aut die intermisso rure ad mercatū legesq; accipiendas Romā uenirent: & ut scita
 atq; cōsultra frequentatione populo referrent. quæ trinundino diē p̄posita a singulis
 atq; uniuersis facile nascebantur: Vnde et mos tractus ut leges trinundino diē p̄mul-
 garentur: ea re et candidatis usus fuit in comitiū nundinis uenire & in colle cōsistere:
 unde corā possent ab uniuersis uideri. Sed hæc oīa negligentius haberi cœpta & post
 abolita: postq̄ trinundino et ob multitudinem plebis frequentes adesse cœperint. Est
 etiā nundina romanoz dea a nono diē nascentiū nuncupata qui Iusticus dicitur. Est
 aut dies Iusticus quo infantes Iustrantur & nomē accipiunt: sed is maribus nonus:
 octauus est sceminis. Plene (ut arbitror) anni ac mensium cōstitutione digesta. Hæt
 Horus quoq; noster quod de dierū uocabulis & obseruatiōe cōsuluit. & scire equidē

Ari dies

sunt

Calendæ

Nonæ

Idus

Canensis

pugna

quo die

facta

An nūdi

ne sint fe.

Iouis ferie

Ferias &

nundina-

rū origo

Vnde nū-

dinaz

Nundina

Dies

Iusticus

uelim: nunquid sit quod argutus niligena & gentis accola numerosæ potentis ex hoc ordine romanæ dispensationis irrideat: an tuscum quoque tyberim aliquid ex disciplinis suis hausisse consentiat. Subiecit Eustachius. Nō solū Horus noster grauis uir & ornatus sed nec quisq̄ alius (ut extimo) tam futilis posset esse iudicii qui romani anni sic ad unguē (ut aiunt) mendatum ordinem non probaret: cui maiorem gratiam & tenax memoria & luculenta orō referentis adiecit. nec mirū si hac digeries morsum reprehensionis euasit cui accersita est ab ægypto postremæ correctionis auctoritas: nā Iulius Cæsar ut syderū motus de quibus non indoctos libros reliquit: ab ægyptiis disciplinis hausit ita hoc quoque ex eadē institutione mutuatus est: ut ad solis cursum finiedī anni tempus extenderet Latii uero ueteres incolæ: quia nihil iam tū discere ab ægyptiis licebat ad quā nullus illis cōmeatus patebat: morē gratiæ in mensium numerādis diebus secuti sunt: ut retro uersum cedente numero ab augmento in diminutionē cōputatio resoluta desineret. Ita. n. nos decimū diem deinde nonū & postea octauum dicimus: ut athenienses Δεκάτην καὶ ἐννάτην φθινόροσ μῆνοσ soliti sunt dicere Homerus quoque cum ait τοῦ μὲν φθινόροσ τοῦ Δεῖσα μείνοσ quid aliud nisi illum ἰσαμείνοσ dicit cuius paulatim deficientis supputatio in nomen definit secuturi & φθινόροσ illum qui præcedit numeræ successurus priori in defectū meanti: Quod & Homerus noster mātuānus intelliges illud stare dici: ad quod acceditur ait: Stat sua cuique dies: extremū diem stare dicens: quasi ad quē per oēs eat. Idē poeta doctrina ac uerecūdia iuxta nobilis sciens romanos ueteres ad lunæ cursum: & sequentes ad solis anni tpa digessisse utriusque sæculi opinioni reuerentiā seruās: Vos clarissima mūdi Lumina inquit: labētē cælo quæ ducitis annum Liber & alma ceres tā lunam quā solē duces anni hac inuocatiōe designans: Hic Auienus: Hoc equidē mecum multū ac frequenter agitauit: quod sit quod solem mō Apollinē: mō liberæ: mō sub aliarū appellationū uarietate ueneremur. Et quia sacrorū oīum præsulē esse te uecti prætextate diuina uoluerūt: perge quō rōnem mihi tantæ sub uno noīe in noībus diuersitatis apire. Tū Vectius: Caue extimes mi Auiene poetarū gregē: cū de diis fabulant nō ab edictis plerūque phia semina mutuari. Nā quod oēs pene deos dūtaxat qui sub cælo sunt: ad solē referunt: nō una superstitio sed rō diuina cōmendat. Si. n. sol (ut ueteribus placuit) dux & moderator est reliquorū luminū: & solus stellis erātibus p̄stat: ipsarū uero stellarū cursus ordinē rerū humanarū ut quibusdā uidet̄ pro ptate disponūt: uel (ut Plotino constat placuisse) significāt: necesse est ut solē qui moderat̄ nostra moderantes: oīumque circa nos gerunt̄ fateamur auctorē. Et sic Maro cū de una iunone diceret: quo numie laeso ostendit unius diei effectus uarios pro uariis cēsendos esse numinibus ita diuersæ uirtutes solis noīa diis dederunt unde ἐννοτῶσ sapientum principes prodiderunt. Virtutem igitur solis quæ diuinationi curationique præest: Apollinem uocauerunt: Quæ sermonis auctor est Mercurii nomen accepit. Nam quia sermo interpretatur cogitationes latētes: ἐρμῆσ ἀπο τοῦ ἐρμῆνευεισ propria appellatiōe uocitatus est. Virtus solis quæ fructibus effectus eiusdem est qui frugibus præest. & hinc natæ sunt appellationes deorū sicut ceterorū qui ad solem certa & arcana rōne referuntur. Et ne tanto secreto nuda p̄stetur assertio: auctoritates ueterum de singulis cōsulamus Apollinis nomen multiplici interpretatiōe ad solem refertur: cuius rei ordinē pergam pandere. Plato solē ἀπολλωνᾶ cognominatū scribit: ἀπο τοῦ πᾶλλωντᾶσ ἀκτῖνασ. i. a iactū radiorū. Chrysiippus Apollinē ὡσ οὐχὶ τῶν πᾶλλων καὶ φάλλων οὔσιον τοῦ πυροσόντᾶ. Primam enim noīs litteram retinere significationem negandi ἠορτί μο

Quod
cū sit rō
unus de
tamē plu
res nomi
nentur p
pter offi
cia

Hermis

Apollo

ΗΟΣ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΟΥΧΙ ΠΟΛΛΟΙ. Nam & latinitas eum quia tantā claritudinem solus obti-
 nuit: solē uocauit. Spenlippus q̄ ex multis ignibus cōstet uis eius ωσ απολλων ου-
 σιον πυροσ αυτου συνεσωτοσ κλεσνησ ωσ παλλων τασ ανατολασ ποιο-
 υμενου quod ab aliis atq; aliis locorū declinationibus faciat ortus cornificius arbitra-
 tur Apollinem noiatum αποτου αναπολειη. i. quia intra circuitū mundi: quē graci
 πολων appellant impetu latus ad ortus refertur. Alii cognominatū Apollinem pu-
 tant ωσ πολλυντα τασωα. Examinat. n. & perimit animātes: cum pestē intempriae
 caloris imittit: ut Euripides in Phæthonte ω χρυσοφεΥτεσηλιωσ σαπολλωναμ-
 φανωσ κλησει βροτοσ μαπολεσασ οσε. Idē Archilochus αναξ απολλον και συ-
 τουσ ματιουσ σηδαινε και σφασ ουλλυωσ περ υλλυεισ. Dēiq; iniustus mor-
 bo απολλωνο βλητουσ και ηλιοβλητουσ appellāt: Et q̄a similes sūt solis effecti-
 bus effectus lunæ in iuuādo nocēdoq;: iō scēminas certis affictas morbis σεληνο β-
 λητουσ και αρτεμιδο βλητουσ uocant. Hinc est quod arcu & sagittis Apollinis
 simulachra decorātur: ut per sagittas intelligatur uis emissa radioꝝ αυτορεπει τασ
 τοισι βελωσ εχεπευκτοσ εφεισ βαλλε. Idem auctor est & publice sospitatis quam
 creditur sol animātib; prastare temperie. Sed quia perpetuā prastat salubritatem:
 & impetilis ab ipso calūs rarior est: ideo Apollinis simulachra manu dextera gra-
 tias gestant. arcum cū sagittis sinistra q̄ ad noxā sit pigrior: & salutē dextera manus
 p̄mprior largiatur. Hinc est q̄ eidē attribuitur medendi potestas: q̄a temperatus so-
 lis calor morborū oīum fuga est. Nam tam ωσ απελευνηοντα τασ ηοσουσ απολλ-
 λων η ανηλωνηα cognominatū p̄tant: Quæ snia latini quoq; noīs enunciationi con-
 gruens fecit ne huius dei nomē referemus: ut Apollinem appellantē mala intelligas:
 quē athenienses αλεφικακων appellāt. Sed & Lindii colūt Apollinē λοιμιον hoc co-
 gnomine finita pestilētia nuncupatū: eadē opinio sospitalis & medici dei in nr̄is quo-
 q; sacris fouet. Namq; uirgines uestales itā indigitāt: Apollo medice: Apollo παα. Leomius,
apollo
 Cū ergo sint huiusce lūderis. i. solis duo maximi effectus alter quo calore temperato
 mortaliū uitā iuuat: alter quo iactu radioꝝ nōnunq; pestifere imittit uirus duo eadē-
 q; cognomina circa singulos effectus propriis enūciatiōibus signant appellātes deū
 ιηιον atq; παιαηα: q̄ cognomina utriq; effectui sūt apta ut sit ιηιοσ αποτου ιασσαι.
 .i. a sanādo: & παιαη αποτου ηουειντασ ανιασ: & rursus: αποτου ιεναι ab imittē-
 do: βελωσ εχεπευκτοσ εφεισ και παιαη αποτου παιεηα a feriendo obtinuit tñ ut cū
 sanitatē dari sibi precant: ιηιε παιαη η ησfam enūciēt. i. medere παιαη. Cū autē ιε πα-
 ιαη η ησfam dicūt cum aspiratiōe prioris litteræ: significāt hoc dici in aliquā aduersa
 precatiōe βαλλε παιαη. i. imitte feriedo: qua uoce ferunt Latonā usam cū Apollinē
 ortare impetum Pythoni: incessere sagittis: cuius rei naturalem rōnem suo loco red-
 dam: Hāc uocem. i. ιε παιαη confirmasse fert oraculum delphicū atheniētib; petē-
 tib; opem dei aduersus amazonas Theseo regnante: nāq; inuros bellum iussit his
 ipsis uerbis semetipsum auxiliatorem inuocari hortariq; Apollodorus in libro. xiiii.
 περιθεων ιηιον solem scribit ita appellari Apollinem αποτου κατακτοσ μων ιεσαι
 και ιεναι: q̄ so per orbem impetu fertur: Sed Tymotheus ita συτ: ωτον αππολων
 ουραβιον αματαισ ακτιση ηλιεβαλλων πεμφον εκαβολων εχοροισ βελωσ σα-
 σ απονευρασ παιαη. Eundem deum prastante salubribus causis ουλιον appellāt
 idest sanitatis auctorem ut ait Homerus ουλερε και μαλαχαίρη Menādrus scribit
 milefios απολλωνι ουλιω pro salute sua immolare. φερεκυδησ refert theseacum Vlios
apollo
 in cretam ad minotaurum duceretur uouisse pro salute atque reditu suo απολλωνι

οὐλῖα καὶ ἀρτεμῖδι οὐλῖα nec mixt si gemini effectus uariis noibus celebrantur: cū
 alios quoq; deos ex contrario in eadē re duplici cenſeri & potestate accipiamus & no-
 mine ut Neptūnum quem alias ἐνοσίχθονα. i. terram mouentem: alias ἀσφαλῖω-
 να: ſtabiliētem uocant. Itē Mercurius hoium mentes oculos & excitat & ſopit ut ait
 poeta εἰλετο δὲ πρὸν Δὸν τῆταν Δρορον οὐ μὰ τ' ἀελλυεῖ. Vnde & Apollinem. i. ſo-
 lem modo ſoſpitem modo peſtē ſignificantibus cognominibus adoramus: cum tñ
 peſtis quæ ab eo noxiis imittitur: aperte hunc deū bonis propugnare ſignificet. Hinc
 eſt q; apud Pachynnum Siciliae p̄montorium Apollo libyſtinus eximia religiōe ce-
 lebratur. Nam cū libyci inuaſuri Siciliam claſſem appuliſſent ad id promontorium
 Apollo qui ibi colitur inuocatus ab incolis imiſſa hoſtibus peſte & pene cunctis ſubi-
 ta morte interceptis libyſtinus cognominatus eſt. Noſtris quoq; cōtinet annalibus
 ſimilis eiſdem dei præſentiae maietas. Nam cū ludi primo romæ Apollini celebra-
 rent: ex uaticinio Martii uatis carmineq; ſibyllino repentino hoſtis aduētū plebes ad
 arma excitata hoſti occurrit: eoq; tpe nubes ſagittarū in aduerſos uifa ferri & hoſtē ſu-
 gauit: & uictores romanos ad ſpectacula dei ſoſpitals reduxit: Hinc intelligit præ-
 ſentia cā non peſtilentiae (ſicut quidam exiſtimant) ludos inſtitutos. Hæc eſt aut huius
 exiſtimationis ratio q; tunc ſol ſuper ipſum noſtræ habitacionis uerticē fulget: Nam
 cancer in eſtuo tropico eſt: in quo meate ſole radii temperatā noſtrā non eminus ſed
 ſuperne demiffi rectis fulgoribus luſtrāt. Vnde extimatū eſt a nonnullis ad propician-
 dum tūc maxime deum caloris apollinaribus litari: ſed inuenio in litteris hoſ ludos
 uictoriae nō ualitudinis cā (ut quidam annalium ſcriptores memorāt) inſtitutos bel-
 lo. n. punico hi ludi ex libris ſibyllinis primū ſunt inſtituti ſuadente Cornelio Ruffo
 decēuīro: qui propterea Sibylla cognominatus eſt: & poſtea corrupto noīe primus
 Sylla cœpit uocitari. Fertur aut in carminibus Martii uatis cuius duo uolumina illa
 ta ſunt in ſenatū inuētum eſſe ita ſcriptū: Hoſtem romani ſi ex agro pellere uultis uo-
 micamq; quæ gentiū uenit lōge: Apollini cēſeo uouendos ludos q; quot annis cōiter
 Apollini ſiant. Hiſ ludis faciēdis præſit is prætor q; ius populo plebiq; dabit. Sūmū
 decēuiri græco ritu hoſtiis ſacra faciant. hoc ſi recte faciētis: gaudebitis ſemper: fietq;
 reſpu. melior. Nam is diuus extinguet per duellos ueſtros: qui ueſtros cāpos paſcūt
 placide. Ex hoc carmine cum procurādi gratia dies unus rebus diuinis impēſus eſſet:
 poſtea ſenatuſcōſultum factū: uti decēuiri (quo magis inſtruerētur de ludis Apollini
 agundis req; diuina recte faciēda) libros ſibyllinos adirēt: in quibus cū eadem repta
 nūciatum eſſet: cenſuerūt patres Apollini ludos uouendos faciēdoſq;: inq; eam rem
 duodecim milia æris prætori & duas hoſtias maiores dari: decēq; uiris præceptū eſt
 ut græco ritu hiſce hoſtiis ſacrū facerēt Apollini boue aurato & capris duabus albis
 auratis: Latonæ boue ſœmina aurata ludos in circo populus coronatus ſpectare iuſ-
 ſus. Hæc præcipue traditur origo ludorū apollinariū. Nūc ex aliis quoq; huius diei
 nominibus eundem eſſe apollinem & Solem probemus. Loxias cognominat: ut ait
 Aenopides: οτι εκ πορευεται τον λοξον κυκλον απο δυσμων ετανατολασ κινου-
 μενοσ. i. q; obliquum circulum ab occaſu ad oriētē pergīt. Aut ut Cleantes ſcribit
 ετι δη καθελικασ κινεται λοξαι γαρ σιτικαι αυται: q; flexuoſum pergīt iter. οτι.
 τασ λοξασ απτηνασ ησ ει ερημασ βορειουσ οντασ νοτισσων: uel q; tranſuerſos
 in nos a meridie imittit radios: cū ſimus ad ipſum ſeptētrionales Delius cognomina-
 tur απο του δηλα και φανερα παντα ποιειντω φωτι: q; illuminando omnia clara
 demonſtret. φοιβοσ appellatur (ut ait Cornificius) απο του φοιτανθια: q; ui fer-

Libyſti-
 nus
 Apollo

Sibylla q;
 & Sylla

Varia
 nomina
 Apollinis

tur. Pleriq; aut a specie & nitore phœbum. i. καθόραν και λάμπρον dictum putat.
 item Phœta appellant από του φαίνειν επιδηφαινεταιίνος: quia sol quotidie re-
 nouat sese. Vnde Virgilius: Mare nouum. Camerîeses qui sacram soli incolūt in sulā
 αει γενετην Apollini imolāt τω τον αυτον αει γιγνεσθαι και αει γεννησθαι: id est q
 semper exoriens gignit: quiq; ipse generat uniuersa: seminādo: fouendo: pducendo:
 alendo: augendoq;. Apollinis Lycii plures accipimus cognominis causas. Antipater
 stoicus lycium Apollinē nuncupatū scribit από του λυκενεσθαι πανταφωτιση
 τοσ ηλιου. Cleāthes Lyciū Apollinem appellatū notat q; ueluti lupi pecora rapiūt:
 ita ipse quoq; humorē eripit radiis. Prisci graecoꝝ primā lucem quæ pcedit solis exor-
 tus λυκηη appellauerūt από του λυκου. i. tēporis. hodieq; lycophos cognominant
 de quo tpe ita poeta scribit: ημοσ δουταρπωνωσ εσι δαμφιλυκηη υξ. idē Home-
 rus: αυχεοδαπολλωνη λυκη γενετη κλυτοτοξω qd significat τω γεννηωντι την
 λυκηη q generat exortu suo lucem. Radiorū. n. splendor propinquitatē solem longe
 lateq; pcedens aut atq; caliginē paulatim extenuans tenebraꝝ parit lucē Neq; mi-
 nus romani ut pleraq; alia ex graeco ita & lucē uident a lyce figurasse. Annū quoq; ue-
 tustissimi graecoꝝ λυκαβαντα appellant την αωτου λυκου id est sole βασιμομενον
 και μετρομενον λυκοη at solē uocari et Lycopolitana Thebaidos ciuitas testimo-
 nio est: quæ pari religiōe Apollinē itēq; lupū hoc ē λυκοη colit in utroq; solē uenerās
 q; hoc aīal rapit & cōsumit oīa in modū solis ac plurimū oculorū acie cernēs tenebras
 noctis euincit: ipsos quoq; λυκουσ a lyce. i. a luce prima appellatos qdam putāt: q
 hæ fera maxime id tps aptum rapiendo pecori obseruant q; ante lucanū post noctur-
 nam famem ad pastū stabulis expellitur. & Apollinē πατροων cognominauerunt
 non propria gentis unius ac ciuitatis religiōe sed ut auctorē progengerandarū oīum
 rerū q; sol humoribus exiccatis progengerandarū oībus præbuit cām: ut ait Orpheus
 πατροσ εχοντα νοση και επιφρονα βουληη. Vnde nos quoq; lanū patrē uocamꝰ
 solem sub hac appellatione uenerantes. νομιων απωλλωνα cognominauerunt. non
 ex officio pastoralis: ut fabula per quā fingitur Admeti regis pecora pauisse. Sed quia
 sol pascit oīa quæ terra pgenerat unde nō unius generis: sed oīum pecorum pastor ca-
 nitur: ut apud Homerū Neptuno dicēte φοιβισσυδεικοποδασελικασ βουσ βου
 κολεσσεσ: atq; idem apud eundem poetam equarū pastor significatur: ut ait.
 τασ εν φirin ορεψαρ γυγοτοξοσ απωλλων
 επιφωηλεσ φοβον αρηοσ φορεουσασ

Lupus
unde

Præterea ades ut oīum pastorū sunt apud camirēses επιμηλυου apud naxios παδια
 νιον itaq; deus αρηοκομησ colitur: & apud lesbios ναπατισ. Et multa sūt cogno-
 mina per diuersas ciuitates ad dei pastoris officiū tendētia: Quæ pp uniuersū pecoris
 antistes & uere pastor agnoscit Apollo ελελεσ appellat από του ελιττσοδαι περι
 την γην: q; æterno circa terrā meatu ueluti uolui uī: ut ait Euripides ηλιεδοαισ ιπλ
 ποιισιν ελιωων θενοσ πολλου πυροσ: ut ait empedocles ουνεκα ελιωεισ μευ
 σην ουρανων αμφιπολευει υπαλλαττων από του σονηλεσ σκειη και συναροιζε
 εν τουσ ανρωπουσ οταν ανετειλε: q; exoriēs hoīes cōducit i cætū Apollo chryso
 comos cognomiet a fulgore radiorū: quos uocat comas aureas solis: uñ & ακερσεκο
 μησ: q; nūq; radii possūt a frōte lucis auelli. itē argyrotoxus q; enascēs p sūmū orbis
 ambitū uelut arcus qdā figurat alba & argētea spē: ex quo arcu radii imodū emicant
 sagittarū. σμυθεσσ. cognominat οτιβωνθει q; feruēs currit: καρηειοσ οτικαιομα
 νοσ οραται κσοσ: uel q; cū oīa ardenia cōsumant: hic suo calore cādēs semp nouus

Eleus

Chryso-
como
argyrotō-
xu

Sciallius constat. Item ἀπολλων σκια λλιος οριτας κωνησει αλλοιδσ #bisi nobis austro
Tymbre currens. ουμβριος οριτους ομβροσεισ q est deus imbricator. ἀπολλων φιλη
us σιος q lumen eius exoriens amabile amicissima ueneratione oculorū consalutam⁹:
philesius ἀπολλων πυσιος ουκαπ οτου πυσειν. i. non a consultatione oculorū dictus a phy
 sicis existimatur sed απο του πυσειν. i. σηπειν: q nunq̄ sine ui caloris efficitur: Hinc
 ergo πυσειν dictum existimant: licet hoc nomen ex nece draconis inditum deo græ
 ci fabulentur. Quæ tñ fabula non abhorret ab intellectu naturalis arcani: quod ap
 parebit si percurratur ordo qui de Apolline nascēte narrat: sicut paulo superius enar
 raturum me esse promissi. Latonæ Apollinem Dianamq; parituræ luno dicitur ob
 stitisse. Sed ubi qñq; partus effusus est: draconem ferunt qui πυσειν uocitabat deorū
 cunas inuasisse: Apollinemq; in prima infantia sagittis belluam cōfecisse quod ita in
 telligendum naturalis ratio demonstrat. Namq; post chaos ubi primū ccepit confu
 sa deformitas in res formas & elementa nitescere: terraq; adhuc humida substātia in
 molli atq; instabili sede naturet: conualescente paulatim æthereo calore atq; ide semi
 nibus in eam igneis defluentibus hæc sydera edita esse credūtur & solem maxima ca
 loris ui in superna raptum. Lunam uero humidiorē & uelut fœmineo sexu naturali
 quodam pressam tpe inferiora tenuisse tanq̄ ille magis substātia patris constet: hæc
Latona matris. Siquidē Latona physici uolunt terram uideri: cui diu interuenit luno ne nu
 mina quæ diximus ederētur: Hoc est aer qui tūc humidus adhuc grauisq; obstabat
Delos ætheri. ne fulgor luminū per humoris aerei densitatem tanq̄ ex cuiusdam partus p
 quare di
citur gressionē fulgeret. Sed diuinæ prouidentia uicit instantia: quæ creditur iuuisse partū.
Ratio na Ideo in insula Delo ad confirmandā fidē fabulæ ædes prouidentia: quā σινδον προ
turalis de νόια appellat pata religione celebraf. Propterea in insula dicūtur nati: q; ex mari nō
nece phy bis oriri uidentur. Hæc insula ideo delos uocat: quia ortus & quasi partus luminum
thonis oīa facit: Δηλα. i. aperta calefcere. Hæc est autē de nece draconis rō naturalis: ut scrib.
 Antipater stoicus. Nam terræ adhuc humidæ exhalatio meando in superna uolubi
 li impetu atq; inde sese postq̄ calefacta est: instar serpentis mortiferi in inferiora reuol
 uendo corrūpebat oīa ui putredinis: q̄ non nisi ex calore & humore generat: ipsumq;
 solem densitate caliginis obtegendo nebulā uidebatur quodāmodo lumē eius exime
 re. Sed diuino feruore radioꝝ tandem uelut sagittis incidentibus extenuata exiccata
Alia rō enecta interempti dracōis ab Apolline fabulam fecit. est & alia rō draconis pempti.
 Nā solis meatus licet ab ecliptica linea nunq̄ recedat: sursum ac tñ deorsū uentorū ui
 ces certa de flexiōe uariādo iter suum uelut flexū draconis iuoluit. Vnde Euripides
 πύργενη δε δρακον ολον ηγειται τοιο τετραμορφοιο ωραισ ζευγεν αραισ
 νια οπλον του πολυκαρπου οχημα. Sub hac ergo appellatiōe cælestis itineris sol
 cū cōfecisset suū cursum: draconē cōfecisse dicebat. Inde fabula exorta est de serpen
Sagittæ tis nece. Sagittarū autē noīe nō nisi radioꝝ iactus ostendit: q̄ tunc lōgissimi intelligun
Apollinis tur: quo tpe altissimus sol diebus lōgissimis solstitio æstiuo conficit annū cursum uñ
Ecebalus εκβολος dictus καὶ εκατβολος e longissimo altissimoq; radios in terram usq; di
 mittēs. De pythii cognomine sufficere ista potuissent: ni hæc quoq; rō eiusdē appella
 tionis ingereret. Cū enim sol in signo cæcri æstiuū solstitiū facit: in quo est longissimi
 diei terminus: & inde retrogressum agit ad diminutionē dieꝝ: Pythius eo tpe appel
Quando λαωσ πυμα τον δεων οεσι τελευταιιοσ δρομον τρεχω. Idē ei nomē cōuenit. & cū
pythi⁹ dr capricornū rursus ingrediens ultimum breuissimi diei cursum intelligit peregisse: &
Apollo iō in alterutro signorū peracto annuo spatio draconē Apollo. i. flexuosum iter suum

confecisse memoratur. Hanc opinionem Cornificius in etymis rettulit. Ideo aut his duobus signis quæ portæ solis uocantur: cancro & capricorno hæc oïa cōtigerunt q̄ cancer animal retro atq; obliquæ cedit. Eademq; rōne sol in eo signo obliquum (ut solet) incipit agere retrogressum. Capræ uero cōsuetudo hæc in pastu uidet̄: ut semper altum pascēdo petat. Sed & sol in capricorno incipit ba imis in alta remeare ἀπολλωνος Διδυμιασιν uocant: q̄ geminam spēm sui numinis præfert ipse illuminando formandoq; lunam Et. n. ex uno fonte lucis gemino sydere spacia diei & noctis illustrat. Vnde & romani solem sub noie & specie anni didymati Apollinis appellatione uentantur ἀπολλωνος Δελφιασιν uocant: q̄ quæ obscura sunt claritudine lucis ostendit εκ του Δηλου η αφανη: Aut ut Numenio placet: quasi unum & solum. Ait. n. prisca græcorum lingua Δελφον unum uocitari: unde & frater inquit ἀδελφος dicitur: quasi iam nō unus. Hieropolitani præterea qui sunt gentes assyriorum: oēs solis effectus atq; uirtutes ad unius simulacri barbati spēm redigūt: eundemq; Apollinem appellant. Huius facies proluxa in acutū barba figurata est eminente sup caput calathō. Simulacrum thorace munitū est. Dextera erectam tenet hastā superstante uictoriæ paruulo signo. Sinistra floris porrigit speciem: summi s̄q; ab humeris gorgoneum ualamentum redimitū anguib; tegit scapulas. Aquilæ pp exprimunt iustar uolatus. Ante pedes imago fœmina est: cuius dextera leuaq; sunt signa fœminarum. Ea cingit flexuoso uolumine draco. Radios in terrā superne iaci barba demissa signat Calath⁹ aureus surgens in altum monstrat ætheris summū: unde solis creditur esse substātia. Hastæ atq; lorice argumento imago adiungitur Martis: quem eundem ac solem eē pcedens sermo patefaciet. Victoria testatur cuncta summitti huius syderis potestati. Floris species flore rerum protestatur quas hic deus infeminat progenerat: nutrit: fouet: maturatq;. Species fœminea terræ imago est: quā sol de super illustrat. Signa duo æque fœminea: quibus ambitur: hylem naturamq; significant cōfamulantes. Et draconis effigies fluxuosum iter syderis monstrat. Aquilæ pp altissimam uelocitatē uolatus altitudinem solis ostendunt. Addita est gorgonea uestis q̄ Minerua quam huius præsidem accipimus solis uirtus sit. Sicut & porphirius testat Mineruam esse uirtutem solis: quæ humanis mentibus prudētiam subministrat: Nam ideo hæc dea Iouis capite prognata memoratur. i. de summa ætheris pte edita: unde origo solis ē.

De libro patre: q̄ idem sol & liber pater. Cap.

Aec quæ de Apolline diximus possunt et de Libero dicta existimari. Nā Aristoteles: qui theologumena scripsit: apollinem & liberum patrem unū eundemq; deum esse cum multis aliis argumentis asseuerat tum et apud ligyreos ait in thraciā esse adytum Libero consecratum. Ex quo redduntur oracula. Sed in hoc adyto uaticinantur plurimo mero sumpto: uti apud Clarium aqua pota effantur oracula. Apud lacedæmonios & sacris quæ apollini celebrant hyacinthia tur uocantes hædera coronantur bacchico ritu. Itē Boetii parnasum montē Apollini cōsecratum esse memorantes simul tñ in eodē & oraculū delphicū & speluncas bacchi sumpto cas uni deo cōsecratas colunt. Vnde & Apollini & Libero patri in eodem monte res apud cladiuina celebratur. Quod cum & Varro & Granius Flaccus affirmant: et Euripides his docet Διονυσος οιο ευροσιος και νεβρων Δορασιος καθαρτος εν πευκασιος παρναδων κατατη Δαχορεσων hoc monte paruas bacchanalia alternis annis aguntur: ubi & satyrorum (ut affirmant) frequens cernitur cœtus: & plerunq; uoces propriæ exaudiuntur. Itemq; cymbalorum crepitus ad aures hoïum sæpe perueniūt: & ne q̄s

D

opinetur diuersis diis parnasum montem dicatum: idem Euripides in Ilicinio Apollinem Liberumque unum eundemque deum esse significans scribit. Δεσποτὰ φιλοδαφνὴ βακχεπαίαν ἀπολλων εὐλυρε Ad eandem sententiam Aeschylus ὠκιδεὺς ἀπολλων ὠβαχε ὠμαντισ. Sed licet illo prius asserto eundem esse Apollinem ac solem. edoctoque postea ipsum esse Liberum patrem qui Apollo est: nulla ex his dubitatio sic solē ac Liberum patrem eiusdem numinis habendum. Absolute tamen hoc argumentis liquidioribus astructur. In sacris. n. hac religiosi arcana obseruatio tenetur: ut cum sol in supero. i. in diurno hemispherio est: Apollo uocitetur: cum in infero. i. nocturno Dionysius qui est liber pater habeat: Itē liberi patris simulacra partim puerili aetate partim iuuenis fingunt. Præterea barbata specie senili quoque uti græci eius quem Bacchapa: itē quem Brissea appellant: & ut in campania neapolitani celebrant Ebona cognominantes. Hæ autem ætatum diuersitates ad solem referuntur ut paruulus uideatur hyemali solstitio: qualem ægyptii: pferunt ex adyto die certa: quæ tunc breuissimo die ueluti paruus & infans uideatur. Exinde autem procedentibus augmentis æquinoctio uernali similiter atque adolescentis adipiscitur uires: figuræque iuuenis ornatur. Postea eius ætas statuitur plenissima effigie barbæ solstitio æstiuo: quo tempore summum sui consequitur augmentum: Exinde per diminutiones ueluti senescenti quarta forma deus figuratur. Itē in thracia eundem haberi solē atque Liberum accipimus: quem Sebadium nuncupantes magna religione celebrant ut Alexander scribit: eiusque deo in colle zilmissio ædes dicata est specie rotunda: cuius mediū inter pater tectū. Rotunditas ædis monstrat huiusce syderis spem: summoque tecto lumē admittit ut appareat solē cuncta uertice summo lustrare lucis immisso: & quæ oriente eo uniuersa patefiunt. Orpheus quoque solem uolens intelligi ait iter cætera τηκὼν αἰθερὰ Διὸν ἀκίνητον ἐπρινόντα ἐφανεφηνύθειοισι ὄραν καλαίστον ἰδεῖν αἰ ὀνημὴν καλεοῦσι φανητάτε καὶ Διονύσον εὐβούλητὰνάκτα καὶ ἀνταυτὴν ἀρδηλὸν ἀμοιδαλλοκα λουσινέπιχθονίων ἀνθρώπων: πρῶτος Δεσφοσὴλθε Διονύσοσ Δεκλήθη οὐνεκα Δίνειται κατὰ πείρονα μακρὸν ὀλυμπόν ἀλλαχθεῖσ ὀνόμα εσχεῖ πρόσωνυμιασ πρόσεκα/55 ὄνη πάντῳ Δαπῶσ κατακαίρον ἀμειβομένοιο χρόνοιο Phæta dixit solem apertum φωτός. i. a lumine atque illuminatione: quæ cunctis uisitur cuncta conspiciens. Dionysius ut ipse uates ait ἀποτον Δίνεσθαι καὶ περὶφερεσθαι. i. quæ circumferatur in ambitu: unde Cleanthes ita cognominatum scribit ἀποτον Διονύσσι quia quotidiano itinere ab oriente ad occasum diem noctemque faciendo cæli conficit cursum. Physici Διονύσον Διὸσ νόων quia solem mundi mentem esse dixerunt. Mundus autem uocat cælum quod appellant Iouem. Vnde Aratus de cælo dicturus ait. ἐκ Διὸσ ἀρχομῆδσα Liber a romanis appellat: quæ liber & uagus est: ut ait Neuius. Hac quæ sol uagus igneas habenas immittit propius iungatque terræ. Idē uersus orpheici οὐβούλησ uocantes boni consilii hunc deum præstitem monstrant. Nam si conceptu mentis consilia nascuntur mundi autem mentē solem opinantur auctores: a quo in homines manat intelligendi principium merito boni consilii solem antistitem crediderunt. Solem liberum esse manifeste pronunciat Orpheus hoc uersu: ἠλιεσὸν Διονύσον ἐπὶ κλήσιν καλεοῦσι σὺ: Is quidē uersus absolutior: ille uero eiusdem uatis operosior: εἶσ ἱεῦσ εἶσ ἀηδησ εἶσ ἠλιεσ εἶσ Διονύσοσ. Huius uersus auctoritas fundat oraculo Apollinis Clarii in quo aliud quoque numē soli adiicit: quæ in iisdem sacri uersibus inter cætera uocat uas. Nā consultus Apollo Clarius quæ deorū habendus sit: quæ uocat uas ita effatus est ὄρα μὴ: Huius oraculi uim numinis: noisque interpretationē qua Liber pater & sol uas significat: executus

executus est Cornelius Labeo in libro cuius titulus est: De oraculo Apollinis Clarii
 Item Orpheus Liberum atq; solē unū esse deum eundēq; demonstrans de ornatu ue
 stituq; eius in sacris liberalibus ita scribit: αὐτὰρ ἑ πᾶσι: Hinc & Virgilius scribēs Li
 berū p̄m solē esse & Cererē lunā q; pariter fertilitatibus glebæ & maturādīs frugib⁹
 uel nocturno tēperamēto uel diurno calore moderant: Vestro ait s̄i munere tellus:
 Chaoniam pingui glandem mutauit arista. Solem uero terrenæ esse fecunditatis au
 ctorem idem poetæ profano mox docuit exemplo: cum ait. Sape etiam steriles incē
 dere profuit agros: & reliqua. Si. n. hoīum cōmēto ignis adhibitus multiplex præstat
 auxiliū: quid ascribendum est æthereo solis calori.

¶ De Marte Cap.

Væ de Libero patre dicta sūt: hæc Martē eundē ac solē eē demonstrant: s̄i
 quidē pleriq; Liber⁹ cū Marte cōiungūt unū deū esse monstrantes. Vnde
 Bacchus ἐνβαλιος cognominat: quod est inter ppria Martis noīa. Coli⁹
 ē apud lacedæmonios simulacrū Liberi p̄ris hasta insigne non thyrsō. Sed cū thyrsū
 tenet: qd aliud q̄ latens telū gerit: cuius mucro hedera labente p̄tegitur. Quod
 ostendit uinculo quodam patientiæ obligandos impetus belli. Hēt. n. hedera uinciē
 di obligandi⁹ naturam. Nec nō & calor uini: cuius Liber pater auctor est: sepe hoīes
 ad furorem bellicum usq; ppellit. Igitur pp cognatum utriusq; effectus calorē Mar
 tem ac liberum unū eundemq; deū esse uoluerunt. Certe romani utrūq; patris appel
 latione uenerant. Alterū Liberum patrem: alterum Marspitrem. i. martē patrem co
 gnominātes. Hinc ē Liber pater belloꝝ potens p̄batur: q; eū primū ediderūt aucto
 rē triumphī. Cū igit̄ Liber pater idem ac sol sit: Mars uero idē ac liber pater: Martē
 solē esse qs dubitet. Acitani ēt hispana gens simulacrū Martis radiis ornatū maxima
 religione celebrant necyn uocātes. Et certe rō naturalis exigat: ut dii caloris celestis pa
 rētes magis noībus q̄ re substantiaq; diuersi sint. Feruorē aut̄ quo animus excandescit
 excitaturq; alias ad irā alias ad uirtutes nōnunq; ad tpalis furoris excessum: per q̄s res
 ēt bella nascūt: Martē cognominauerūt. Cuius uim poeta exprimēdo & similitudini
 ignis applicādo: ait αἰνιστοῦ Διὸς ἄριστο ἔγχεσσι παλοσὶ νόλοσιν πυρ. In sūma p̄nū
 ciādū ē: effectū solis de quo feruor aīoꝝ de quo calor sāguinis excitat: Martē uocari.

Necyn
 Hispani
 appellant
 martem

¶ De Mercurio Cap.

A T uero Mercurius sol probe⁹ superius edocta suffragia sunt. Eundem. n.
 esse Apollinē atq; Mercuriū uel hinc apparet: q; apud multas gētes stella
 Mercurii ad Apollinis nomē refert. Et q; Apollo musis præsidet: Mercu
 rius sermonē quod est musarū munus impartit: Præter hoc quoq; Mercuriū: pro sole
 censerī multa documēta sunt. Primū: q; simulacra Mercurii pennatis aliis adornant:
 quæ res mōstrat solis uelocitatē. Nā qa mentis potentē Mercuriū credimus: appella
 tumq; ita intelligim⁹ ἀπο τοῦ ἐρηνηνεῖν. Et sol mūdi mens est. Sūma aut̄ est uelo
 citas mētis: ut ait Homerus. ὠ εἰπτερον ηενὸν ἰαῖ ideo pinnis Mercurius quasi ipsa
 natura solis ornat: Hoc argumētū lucidius ægyptii absoluunt ipsius solis simulacra
 pinnata fingētes: qbus color apud illos nō unus ē. Alter⁹. n. cærulea specie: alter⁹ clare
 fingunt. Ex his clarū superū & cæruleū inferū uocant. Inferi aut̄ nomē soli dat̄ cū infe
 riore hemisphærio. i. hyemalibus signis cursum suū peragit: superi cū patrē zodiaci am
 bit æstiuā. Eandē circa Mercuriū sub alia fabula fictio est: cū inter superos & inferos
 deos administier ac nūcius existimatur. Argyphontes præterea cognominat: non q; argyphō
 argū peremerit: quē ferunt per ambitū capitis multoꝝ oculoꝝ luminibus ornatum tes

Argus

custodisse Iunonis imperio Inachi filiā eius deæ pollicē cōuersam in bonis formā: sed sub hmōi fabula Argus est cælū stellarū luce distinctū: qbus inesse qdam spēs caelestium uidet̄ oculos: Cælum aut̄ argū uocari placuit a cādore & uelocitate παρα τολευ κόν τὰχϋ. Et uidet̄ terrā desuper obseruare: quā ægyptii hieroclyphicis litteris quom significare uolunt: ponunt bonis figurā: His ergo ambitus cæli stellarū luminibus ornatus tūc existimat̄ enectus a Mercurio cū sol diurno tpe obseruando sydera ueluti enectat in luminis sui cōspectū eorū auferēdo mortalibus. Pleraq; ēt simulacra Mercurii quadrato statu figurātur solo capite insignita & uirilibus erectis. Quæ figura significat solē mūdi eē caput: & rex, satorē oēm̄q; uim eius nō ī quodā diuisorū ministro mēbroꝝ sed in sola mente cōsistere: cuius sedes in capite est. quattuor latera eadē rōne fingunt̄: qua & tertachordū Mercurio credit̄ attributū. Quippe significat hic numerus uel totidē plagas mūdi: uel quattuor uices tēporū qbus annus includit̄ uel q; duob; æquinoctiis duobusq; solitiis zodiaci rō distincta ē: ut lyra Apollinis choridarū septē tot caelestium spærāꝝ motus præstat̄ intelligi qbus solē moderatorē natura constituit. In Mercurio solē colī ēt ex caduceo claret: q; ægyptii in specie draconū maris & fœminæ coniunctoꝝ figurauerūt Mercurio cōsecrandū. Hi dracones parte media uoluminis sui inuicē in nodū quē uocāt Herculis obligant̄: primēq; ptes eorū reflexæ in circulū præstis oculis ambitū circuli iungunt. Et post modū caudæ reuocantur ad capulū caducei: ornaturq; aliis ex eadē capuli pte nascētibus. Argumētū caducei ad geniturā quoq; hoīum quæ genesis appellat̄: ægyptii p̄tendūt deos præstites hoī nascenti quattuor adesse memorātes Δαι Δαιμονα τυχην ερωτα αναΥκην & duos priores solē ac lunā intelligi uolunt: q; sol auctor spiritus caloris ac luminis hu mane uitæ genitor & custos est: & ideo nascētis daemon. i. deus credit̄ Luna τυχη: q; corporū præsul est: quæ fortuitorū uarietate iactant̄. Amor osculo significat̄: necessitas nodo Cur pinnæ adiciant̄ iam superius absolutū est. Ad hmōi argumenta draconum præcipue uolentem ectum est propter iter utriusq; syderis fluxuosum.

Lyra

Serpētes
q; ambiūt
caduceūpræstites
dei qui no
bis dant̄

De Aesculapio. Cap.

medicū
oportere
scire futu
ra

Inc est q; simulacris & Aesculapii & salutis draco subiungit̄: q; hi ad solis naturā lunæq; referunt̄. Et est Aesculapius uis salubris de substātia solis subueniēs animis corporibus quæ mortaliū. Salus aut̄ naturæ lunaris effectus est quo aiantīū corpora iuuant̄ saluifero firmata tēperamēto. Ideo ergo simulacris eorū iungunt̄ figure draconū qa præstant: ut humana corpora uelut infirmitatis pelle deposita ab pristinū reuirescāt uigore: ut reuirescūt dracones p annos singulos pelle senectutis exuta. Propterea & ad ipsum solē spēs draconis refert̄. qa sol semp uelut a quadā imā de pressionis senecta in altitudine suā ut in robur reuertit̄ iuuetutis. Esse aut̄ draconē inter præcipua solis argumēta ēt noīs fictiōe monstrat̄: q; si nūcupatus αποτον Δερκιν. i. uidere: Nā ferunt hūc serpentē acie acutissima & peruigiliaturā huius syderis imitari: atq; ideo aditorū oraculoꝝ thesauroꝝ custodiā draconib; assignari: Aesculapiū uero eundē esse atq; Apollinē: nō solū hinc pbat̄: q; ex illo nat; credit̄: sed q; ei & ius diuinationis adiungit̄. Nā apollodorus in libris qbus titulus ē περι θεων scribit q; Aesculapius diuinationibus & auguriis præsit. Nec mirū: si qdē medicinæ atq; diuinationis cōsociatæ sunt disciplinæ: Nā medicus uel cōmoda uel in cōmoda ī corpore futura p̄noscit. Sicut ait Hippocrates: oportet medicū dicere de ægroτο τὰτεοντὰ τὰτεδομῆνα και προτεοντα. i. q̄ sint: q̄ fuerint: q̄ mox uētura sequent̄. Qd̄ cōgruit diuinationibus: q̄ sciūt, τὰτεοντὰ τὰτεδομῆνα και προτεοντα.

De Hercule.

De Hercule Cap.

Ed nec Hercules a substantia solis alienus est. Quippe Hercules ea ē solis potestas: quæ humano generi uirtutē ad similitudinē præstat deorū: Nec existimes Alcumena apud thebas boerias natū solū uel primū Herculem nūcupatum: immo post multos atq; postremos ille hac appellatione dignatus est honoratūq; hoc noīe: quia nimia fortitudine meruit nomen dei uirtutē regentis. Cæterum deus Hercules religioſe quidē & apud tyron colitur. Verū sacratissima augustissima ægyptii eum religione uenerantur: ultra q̄ memoriā quæ apud illos retro lōgissima est: ut carentē initio colunt. Ipse credit & gigantes interemisse: cū celo ppugnasset quasi uirtus deorū. Gigantes autē quid aliud fuisse credendū est: q̄ hoīum quandā impiā gentē deos negantē. & ideo existimatā deos pellere de cælesti sede uoluisse: Hæc pedes in draconū uolumina delinebāt: quod significat nihil eos rectū nihil superum cogitasse totius uitæ eorū gressu atq; pcessu in inferna mergente. Ab hac gente sol pccnas debitas ui pestiferi calorū exegit: & re uera Hercule solē eē uel ex noīe claret. Hercules. n. qui aliud est nisi heras. i. aeris cleos quæ porro alia aeris gloria est nisi solis illuminationis: cuius recessu pfunditate spiritus oculif tenebrarū. Præterea sacrorū administrationes apud ægyptios multiplici actu multiplicē dei asserunt ptatē significātes Hercule. τὸν ἐν πᾶσι καὶ διατηντῶν ἡλίον. Ex re quoq; alibi terrarū gesta argumētum nō uile colligit. Nā Theron rex hispaniæ citerioris: cū ad expugnādū Herculis tēplū ageret favore instructus exercitui nauitū gaditani ex aduerso uenerūt prouecti nauibus longis cōmissorūq; prælio adhuc æquo Marte cōsistente pugna. subito in fugā uersæ sunt regiæ naues: simulq; iprouiso igne correptæ cōflagrauerūt Paucissimi q̄ superferant hostium capiti indicauerunt apparuisse sibi leones prorū gaditanæ classis superstātes ac subito suas naues imissis radiis: quales in solis capite pingunt exustas.

Gigantes

Hercules

De Sarapi. Cap.

Idem ægypto adiacens ciuitas: quæ conditorē Alexandrū Macedonē gloriatur: Sarapin atq; Isim cultu pcene attonitæ uenerationis obseruat: oēm tñ illam uenerationē soli se sub illius noīe testat impendere: uel dū calathū capiti eius insingunt: uel dū simulacro signū tricipitis animantis adiungunt quod ex primit medio eodemq; maximo capite leonis effigiem: Dexterā parte caput canis exoritur mansueta specie blandientis: Pars uero leua ceruicis rapacis lupi capite finitur: easq; formas aialium draco cōnectitur uolumine suo capite redeunte ad dei dexterā qua cōpescitur monstrū. Ergo leonis capite mōstrat præsens tps q̄a conditio eius iter præteritū futurumq; actu præsentī ualida feruensq; est. Sed præteritū tps lupi capite signatur: q̄ memoria rerū transactarū rapit & aufertur: Itē canis blandientis effigies futuri tps designat euentum: de quo nobis spes licet incerta blandit. Tēpora autē cui nisi pprio famularent auctori. Cuius uertex insignitus calatho & altitudinē syderis monstrat & potentiā capacitatis ostendit q̄a in eū oīa terrena redeunt: dum immisso calore rapiuntur Accipe nunc quod de sole uel Serapi pronunciet oraculo. Nam Sarapis quæ ægyptii deum maximū prodiderunt. oratus a Nichochreonte cyprorū rege quis deorū haberetur: his uersibus sollicitam religionē regi instruxit: εἰ μὴ θεὸς τοῖοσ Δε μὴ θεὸν οἶον καὶ οὐρανίου κοσμοσ κεφαλὴ γᾶσ ηρ Δε θεὸν λαοδὰ γὰρ Δε μὴ φοδὸσ εἰσὶ τὰ Δουατὰ ἐν αἰτερί κειταὶ οὐματ τηλαυγῆσ λαμπροὶ φάοσ ηελοιο. Ex his apparet Sarapis & solis unā esse & indiuiduā naturā Isis cūcta religione celebrat q̄ est uel terra uel natura rerū subiacēs soli. Hinc est q̄ cōtinuatīs ube

D iii

ribus corpus deæ oē densetur. q̄a uel terræ uel rerū naturæ altu nutritur uniuersitas.

De Adone Attine & Osiri. Cap.

Donin quoq̄ solem esse nō dicitur in specta religione assyriorum: apud quos Veneris Archididis & adonis maxima olim uenerat. o uiguit: quam nunc phœnices tenent. Nam phisici terræ superius hemispariū: cuius par-

Venus in tem incolimus: Veneris appellatōe coluerunt. Inferius uero hemispariū terræ Proser-
hemispæ- pinam uocauerūt. Ergo apud assyrios siue phœnicas lugens inducit dea q̄ sol annuo
rio supe- gressu per duodecim signoz̄ ordinē pergens: partē quoq̄ hemispariū inferiores ingre-
riore ditur quid de. xii. signis zodiaci sex superiora sex inferiora censentur: & cum est in infe-
Proserpi- rioribus & ideo dies breuiores facit: lugere credit̄ dea tanq̄ sole raptu mortis t̄p̄alibus
na in infe- amisso & a Proserpina retento: quā numen terræ inferioris circuli & antipodum dixi-
riore mus. Rursumq̄ Adonin Redditū Veneri credi uolūt: cū sol euiētis sex signis annui
 inferioris ordinis incipit nostri circuli lustrare hemisparium cū incremēto luminis &
 diez̄. Ab apro aut̄ tradūt interemptū Adonin: hyemis imaginē in hoc aīali fingentes
 q̄ aper hispidus & asper gaudet locis humidis & lutosi pruinaz̄ contactis pprieq̄
 hyemali fructu pascit̄ glande. Ergo hyems ueluti uulnus est solis quæ & lucem eius
 nobis minuit & calorem: quod utrunq̄ animantibus accidit morte. Simulacrū hui⁹
 deæ in monte libano fingit̄ capite obnupto specie tristis faciē manu læua intra amicū
 sustinens: lachrymæ uisione cōspicientiū manare credunt̄. Quæ imago præter q̄ lu-
 gentis est (ut diximus) deæ terræ quoq̄ hyemalis est quo t̄pe obnupta nubib⁹ sole ui-
 duata stupet: fontesq̄ ueluti terræ oculi uberius manant: agriq̄ iterū suo cultu uidui
 mœstam faciē sui monstrant. Sed cū sol emerferit ab inferioribus ptibus terræ: uerna
 lisq̄ æquinoctii transgredit̄ fines augēdo diē tunc est: Venus lata & pulchra uirēt ar-
 ua segetibus: prata herbis: arbores folis. Iō maiores nostri aprilē mēsem Veneri di-
 cauerunt. Similiter Phryges fabulis & sacrorū administrationibus imutatis circa ma-
 trē deū & Attinē eadē itelligi præstat. Quis. n. ambigat matrē deū terrā haberi. Hæc
 dea leonibus uehiē ualidis impetu atq̄ feruore aīalibus: quæ natura cæli est cuius am-
 bitu aer continet̄ qui uehit terrā. Solē uero sub noīe Attinis ornat & fistula & uirga.
 Fistula ordinē spiritus inæquali ostendit: q̄a uenti in q̄bus nulla æqualitas est: ppriā
 sumūt de sole substātiā. Virga solis ptātē asserit: q̄ cūcta moderat̄. Præcipuā aut̄ so-
 lis in his cerimoniis uerti rōnem hinc ēt pōt intelligi q̄ ritu eoz̄ κερῶ. βασσι finita sic
 mulatiōeq̄ luctus pacta celebrat̄ laticiaz̄ exordiū ad octauū Kalē. aprilis quē diē hila-
 ria appellāt: quo primū t̄pe sol diē lōgiorē nocte ptēdit. Item sub diuersis noibus re-
 ligionibus effectus est apud ægyptios. Cū Isis Osir in luget: hæc in occulto est. Neq̄
 aliud esse Osirim q̄ solem: nec hūm aliud esse q̄ terrā ut diximus naturamue rez̄. Ea-
 demq̄ rō quæ circa Adonin & Attinē uertit̄: in ægyptia quoq̄ religione luctū & lati-
 ciā uicibus annuæ administratiōis alternat. Hinc Osirim ægyptiū ut solē esse asserūt
 quotiēs hieroglyphicis litteris suis exprimere uolūt: insculpūt sceptz̄: inque eo spēm
 oculi exprimūt: & hoc signo Osirim mōstrāt significātes hunc deū solē esse: regaliq̄
 ptātē sublimē cūcta despiciere: q̄a solē Iouis oculū appellat antiquitas apud eosdem
 Apollo qui est sol: Horus uocatur. Ex quo & Horæ. xxiii. quibus dies noxq̄ confici-
 tur nomen acceperūt: & .iiii. t̄pa quibus annuus orbis impletur horæ uocantur. Idem
 ægyptiū uolentes ipsius solis noīe dicare simulacrū figurauere raso capite: sed dextra
 parte crine remanente. Seruatus crinis docet solem naturæ rerū nunq̄ esse in operto.
 Dempti aut̄ capilli residente radice monstrāt hoc sydus etiam t̄pe quo non uisitur a
 nobis

Horæ

nobis: rursus emergendi uti capillos habere substantiam: Eodem argumēto: significatur & tps quo angusta lux est cum uelut abrais incrementis angustaq; manēte ex tantia ad minimū diei sol peruenit spaciū: quod ueteres appellauere brumalem solstitium: brumā a breuitate dierū cognominantes. i. ΒΡΑΧΥ ΗΜΕΡ. ex qbus latebris uel **Bruma** angustis rursus emergens ad æstiuū hemisphæriū tanq; enascens in augmēta porrigit & tunc ad regnū suum peruenisse iam creditur. Propterea ægyptii aīal in zodiaco cōsecrauerunt ea cæli parte qua maxime annuo cursu sol ualido offeruet calore: leoniscq; inibi signum domiciliū solis appellāt: qā id animal uidetur ex natura solis substantiam deducere. primūq; ipetu & calore p̄stat animalia. uti præstat sol sydera. ualidusq; est leo pectore & priore corporis parte ac degenerat posterioribus mēbris æque solis uis prima parte diei ad meridiē increfcit uel prima parte anni a uere in estatē mox elāguefcens deducit: uel ad occasum q; diei uel ad hyemē quæ anni pars uidet esse inferior: idēq; oculis patētibus atq; igneis cernitur semp: ut sol patēti igneoq; oculo terrā cōspectu perpetuo atq; infatigabili cernit: Nec sol 9leo: sed signa quoq; uniuersa zodiaci ad naturā solis iure referūtur. Et ut ab ariete incipiā: magna illi cōcordia est. Nam & **In ariete** is per sex mēses hybernales sinistro incubat lateri: ab æquinoctio uerno sup dextrum latus sicut & sol ab eodē tpe dextrum hemisphærium: reliquo ambit sinistrū Ideo. & Hamonē quem deū solē occidentē libyes existimāt: arietinis cornibus fingūt: quib9 maxime id aīal ualet: sicut radii sol. Nam & apud græcos ἀπο τοῦ κάρ κριοῦ appellatur Taurū uero ad solē referri multiplici rōne ægyptius cultus ostēdit: uel quia **In Tauro** apud heliopolim taurū soli consecratū quē Neriton cognomināt maxime colūt uel quia bos apis in ciuitate mēphi solis instar excipit: uel qā i oppido herminti magnifico Apollinis tēplo cōsecratū soli colūt taurū bacchim cognominātes in signē miraculis conueniētibus naturæ solis. Nam & p singulas horas mutare colores affirmat: & hirsutus setis dicit in adue: sum nascētibus cōtra naturā oīum animalīū: unde habet **In geminis** ueluti imago solis in aduersam mundi ptē nitētis. Gemini aut q alternis mortib9 uiuere credunt. qd aliud nisi solē unū eundēq; significāt: mō descēdētem in ima mundi mō mundi in summā altitudinē resurgētē. Cancer obliquo gressu qd aliud nisi iter **In cancro** solis ostēdit. Qui uīā nunq; rectā sed per illā semp meare sortitus ē obliquus qua se si gnorū uerteret ordo: maximeq; in illo signo sola cursu supero incipit obliquus inferiora iā petere. De leone iam supra dictū ē. Virgo aut: quæ manu aristā refert. qd aliud **In uirgine** q̄ Δυνημισ ηλιακι. quæ fructibus curuat: & ideo iusticia credit: quæ sola facit nascētes fructus ad hoīum usus puenire. Scorpius tot9 in quo libra ē: naturā solis imaginatur: qui hyeme torpescit. & transacta hæc aculeū rursus erigit ui sua: nullū natura **In scorpione & in libra** damnū ex hyberno torpore ppeffa. Sagittariū qui oīum zodiaci domiciliōz imus atq; postremus est ideo ex hoīe in ferā per mēbra posteriora degenerat: quasi postremis partibus suis a superis inferna detrusus. Sagittā tñ iacit: quod indicat tūc quoq; uniuersorū cōstare uitā radio solis uel ab ima parte uenientis. Capricornus ab infernis **In capricorno** partibus ad supra solē reducēs capræ naturā uidet imitari: quæ dū pascit: ab imis prius semp pminentīū scopulorū alta deposcit. Aquarius nō ne ipsam uim solis ondīt: **In aquario** Vnde. n. imber caderet in terras: nisi solis calor ad supera traheret humorē: cui9 refusio pluuialis ē copia in ultimo ordine zodiaci pisces locati sūt quos cōsecrauit soli: nō **In piscib9** aliqua naturæ suæ imaginatio ut cætera: sed ostētatio potentiaē syderis: a quo uita nō solū aereis terrenisq; animalibus datur sed illis quoq; quorū conuersatio aquis imersa uelut aspectu solis exulat. Tanta est uis solis: ut abstrusa quoq; penetrando uiuicet.

SAT.

De Nemese. Cap.

Ut ad solis multiplicem potestatem reuertatur oratio. Nemesis quæ cōtra superbiam colitur: quid aliud est q̄ solis potestas? cui⁹ ista natura est: ut fulgentia obscuret & conspectui auferat: quæq; sunt in obscuro illuminet offeratq; conspectui.

De Inuuo. Cap.

N ipse: quē uocant Inuum sub hoc habitu quo cernit̄ solem se esse prudē-
tioribus pmittit intelligi. Hunc deū Arcades colunt appellantes τὸν τὴν
ὑλῆσκυριὸν non siluæ dominum sed uniuersæ substatiæ materialis do-
minatorē significari uolentes. Cuius materiæ uis uniuersorū corporū seu illa diuina si-
ue terrena sint: cōponit essentiā. Ergo Inui cornua barbeq; proluxa demissio naturam
lucis ostendūt quia sol & ambitum cœli superioris illuminat & inferiora collustrat. Vn-
de Homerus de eo ait: ὠρνυῖν καὶ ἀντοῖσι φέωσ φέρη ἡ δει βροτοῖσι: Quid fistula
uel uirga significēt: superius in habitu Attinis expressimus. Quod in capræ pedes de-
finit: hæc argumēti ratio est: quia materia quæ in oēm substantiā sole dispensante porri-
gitur: diuinis de se corporibus effectis in terræ finit̄ elemētum. Ad huius ergo extre-
mitatis signum pedes huius animalis electi sunt quod & terrenum esset & tñ semper
perteret alta pascendo: sicut sol uel cum radios superne dimittit in terras uel cū se re-
colligit in montibus uisitur. Huius Inui amor & delitiæ ἡχῶ creditur nullius oculis
obnoxia: quæ significat armoniam cœli: quæ soli amica est: quasi sperarum omnium
de quibus nascitur moderatori: nec tamen nostris unq̄ sensibus deprehendi.

De Saturno. Cap.

Aturnus ipse: qui auctor est temporū & ideo a græcis imutata littera ἄρῶ
νοσ quasi κρονοσ uocatur: quid aliud nisi sol intelligendus est? cū tradat̄
ordo elementorū temporū numerositate distinctus luce patefactus: nexus
æternitate traductus uisione discretus: quæ omnia actum solis ostendunt.

De Ioue. Cap.

Ec ipse Iuppiter rex deorū solis naturam uidetur excedere sed eundem esse
Iouem ac solem claris docetur indiciis. Nam cū ait Homerus: ζῆνοσ ὕα-
ρεσ ὠκεανον Iouis appellatione solē intelligi Cornificius scribit: cui unda
Oceani uelut dapes ministrat. Ideo. n. sicut & Possidonius & Cleantes affirmant. so-
lis meatus a plaga: quæ uista dicitur nō recedit: quia sub ipsa currit oceanus qui terrā
& ambit & diuidit Omnium aut̄ physicorū assertionē constat calorem humore nu-
triri. Nam qd̄ ait: θεοὶ δαμάπαντες ἐσποντο sydera intelligūtur: quæ cum eo ad
occasus ortusq; quotidie impetu cœli ferūtur: eodemq; aluntur humore θεοῖσ ἐνὶ δι-
cunt sydera & stellas ἀπο τοῦ θεῖν. ἰ. τρεχέιν q; semper in cursu sint ἡ ἀπο τοῦ θεωρε
θεοῖσ Addit poeta Δωδέκατη ὕβνηθωσ non dieꝝ sed horarū significans numerū
quibus referunt̄ ad hemisperii superioris exortum. Intellectum nostrū in eandem sen-
tentiam ducūt etiam de Thimeo Platonis hæc uerba οἰμένα ἡ ὕμνων ἐν οὐρανῶ
οἶενοσ ἐλαύνων πτηνοναρμα πρώτοσ πορεύεται Διακόσ μων πάντα καὶ ἐπι-
μέλουμένοσ τῶ δε επεταῖσ ρατία θεων καὶ δαίμονων κατὰ δωδέκα μέρη κε-
κοσμημένη μῆσι δε εἰσ ἐν θεων οἰκω μονη: His. n. uerbis magnum in cœlo du-
cem Solem uult sub appellatiōe Iouis intelligi: alato curru uelocitatem syderis mon-
strans. Nam quia in quocūq; signo fuerit: præstat omnia signa & sydera signorumq;
Iuppiter præstitites deos uidetur cunctos deos ducatu præire ordinando cuncta ornandoque:

Sydus

Sol idē &
Iuppiter

ideo uelut eius cæteros deos haberi per. xii. signorū partes distributos: quia ipse duo decimi signi in quocunq; signo fuerit locum occupat Nomen autē demonū cum deorum appellatione cōiungit: aut q̄a dii sunt Δαίμονες .i. scientes futuri aut (ut possidonus scribit in libris qb̄⁹ titulus est ΠΕΡΙ ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΔΑΙΜΟΝΩΝ q̄a ex ætherea substantia parta atq; diuisa qualitas illis est siue ΑΠΟΤΟΥ ΔΑΙΩΝ .i. ΚΑΙΩΝ ΑΠΟΤΟΥ ΔΑΙΩΜΕΝΟΥ: hoc est ΠΕΡΙΩΜΕΝΟΥ. Quod autē addit ΜΕΝΕΙ ΔΕΣΙΑ ΕΝΘΩΝ ΟΙΚΩΜΟΝΗ significat: q̄a hæc sola quā terrā esse accipimus: manet immobilis intra domū deorū .i. intra mundum ut ait Euripides ΚΑΙ ΥΠΑΙΜΕΝ ΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΒΡΟΤΟΙ ΟΙΚΟΥΣΙ ΗΜΕΝΕΝ ΑΙΘΕΡΕΙ: Hinc quoq; ostendit qd de sole & Ioue sit sentiendum: cū alibi dicat ΠΑΝΤΑ ΔΙΔΩΝ ΔΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ ΝΗΣΑσ: & alibi ΗΕΛΙΟΣ ΘΟΣ ΠΑΝΤΕΦΟΡΟΙσ ΚΑΙ ΠΑΝΤΕΣ ΠΑΚΟΥΕΙσ. Vnde utrunq; una potestate censendū. Assyrii quoq; solē sub Iouis noīe quē diahelio politem cognomināt: maximis ceremoniis celebrant in ciuitate quę heliopolis nuncupatur. Eius dei simulacrū sumptū est de oppido ægypti: quod heliopolis appellat̄ regnante apud ægyptios Senem ure seu idem Senepos noīe fuit perlatumq; est primū in eam per Oppiā legatū Delebois regis assyriorū: sacerdotēsq; ægyptios quorū princeps fuit Parmetis: diuq; habitum apud assyrios postea heliopolim cōmigravit. Cur ita factū quaq; rōne ægypto profectum in hæc loca ubi nūc est postea uenerit ritūq; assyrio magis q̄ ægyptio colatur dicere supersedi: quia ad præsentem non attinet cām. Nūc uero eundē Iouem solēq; esse: cū ex ipso sacrorū rituum ex habitu dignoscitur: Simulacrum .n. aureū specie imberbi instar dextra eleuata cū flagro in aurigæ modū laxa tenet fulmē & spicas. Quæ cūcta Iouis solisq; consociatā potētiam demonstrāt. Huius templi religio ēt diuinatione præpoller: quæ ad Apollinis ptātem refer̄: qui idem atq; sol est. Vehit̄ .n. simulacrū dei heliopolitani ferculo ueluti uehunt̄ in pompa ludorū circensiu deorū simulacra & subeūt pleraq; puincia p̄ceres raso capite longi t̄pis castimonia puri: ferūtq; diuino spiritu nō suo arbitrio: sed quo deus ppellit uehentes. ut uidimus apud Antiū pmoueri simulacra fortunæ ad dāda respōsa. Consulunt hunc deū & absentes missis diplomatibus cōsignatis: rescribitq; ordine ad ea q̄ **Traianus** cōsulatione addita cōtinent̄. Sic & impator Traianus iturus ex ea puincia parthiam eū exercitu cōstātissime religiōis hortātibus amicis: q̄ maxima huiusce numinis cœperāt expimēta: ut de euentu cōsuleret rei cœptæ egit Romano cōsilio prius explorando fidē religiōis: nec forte fraus subesset humana: Et primū misit signatos codicillos ad quos sibi rescribi uellet. Deus iussit afferri chartā eāq; assignari purā & mitti stupētibus sacerdotibus ad eiusmodi factū. Ignorabāt q̄ppe conditionē codicillorū. Hos cū maxima admiratiōe Traianus excepit q̄ ipse quoq; puris tabellis cū deo egisset: Tūc alius codicillis cōscriptis signatisq; cōsultuit an romā p̄petrato bello rediturus eēt uitē cēturiālē deus ex munerib⁹ i adē dedicatis deferri iussit: diuisāq; in ptes sudario cōdi: ac p̄ide ferri. Exitus rei obitu Traiani appuit ossibus romā relatis: Nā fragmētis spēs reliquiarū uitis argumento casus futuri t̄ps ostēsum ē. Et ne sermo per singulorū noīa deorū uageat̄ accipe qd assirii de solis potētia opinent̄. Deo .n. quē sūmum maximūq; **Adad de** uenerant̄ Adad nomē dederunt: Eius noīs interpretatio significat unus. Hūc ergo ut **us max.** potentissimū adorant deū: Sed subiungūt eidē deā noīe Adargati: omnēq; potesta- **assy.** tem cūctarū reꝝ his duobus attribuunt solē terrāq; intelligētes: nec multitudine no- **Adarga-** minū enunciātes diuisam eorū per oēs spēs ptātem sed argumētis q̄bus ornant̄ signi- **tis dea** ficātes multiplicē præstatiā duplicis numinis. Ipsa autē argumēta solis rōne loquūt̄. Nāq; simulacrū Adad insigne cernit̄ radius inclinatis: quibus monstrat̄ uim cæli in

simulacrum ad ad radiis esse solis qui dimittunt in terram: Ad argatis simulacrum sursum uersum reclinant
 radiis insigne est monstrando radiorum uel superne missorum enasci quicunque terra proge-
 nerat: Sub eodem simulacro species leonum sunt: eadem ratione terram esse monstrantes quod phry-
 ges finxere matrem deum. i. terram leonibus uehi. Postremo potentiam solis ad omnium pote-
 statum summam referri indicant theologum. qui in sacris hoc breuissima precatio de
 monstrant dicentes ΗΛΙΕΠΑΝ ΤΟΚΡΑΤΟΡΚΟΟ ΜΟΥ ΠΝΕΥΜΑΚΟΟ ΜΟΥ ΔΥΝΑΜΙΟΚΟΟ
 ΜΟΥΦΩΟ. Solem esse omnia: & Orpheus testatur his uerbis: ΚΕΚΛΥΘΙ ΠΟΡΟΥ ΚΥΚΛΟΝ
 ΟΡΑΝΙΑΟ Ο ΡΟΦΙΗΥΞΙ ΠΕΡΙ ΔΡΟΜΟΝ ΗΛΙΕ ΗΕΛΙΟΟ ΩΝΑΥΛΑΞΕΙΟΟ ΔΙΟΝΥΟΟ ΠΑΤΕΡ Π
 ΟΝΤΟΙΟ ΠΑΤΕΡ ΑΗΙΟ ΗΕΛΙΕ ΠΑΥΥΟΟ ΤΕΤΩΡ ΚΑΝΤΩΙΟ ΔΕ ΧΡΥΟΟΕΦΕΥΥΟΟ.

Incum prae-textatus fecisset loquendi finem omnes in eum affixis uulubus admi-
 rationem stupore prodebat. Deinde laudare hic memoriam: ille doctrinam:
 cuncti religionem affirmantes hunc esse unum arcanam deorum naturam conscium: quod
 solus diuina & assequi animo & alloqui posset ingenio. Inter haec Euangelus equidem inquit:
 miror potuisse tantorum potentiam numinum comprehendere: Verum quod mantuanum nostrum ad lin-
 gula: cum de diuinis sermo est: testem citatis: gratiosius est quam ut iudicio fieri putetur: An
 ego credam quod ille cum diceret. Liber & alma ceres pro sole & luna non hoc in alterius poetae
 imitationem posuerit: ita dici audies cur tamen diceret ignorans. Nisi forte ut graeci omnia sua
 in imensum tollet: nos quoque poetas et nostros uolumus philosophari: cum ipse Tullius
 quod non minus professus est philosophandi studium quam loquendi: quoties aut de naturam deorum
 aut de fato aut de diminutione disputat: gloriam quam oratione conflauit: incodita reze rela-
 tione minuat: Tum Symmachus de Cicerone Euagelo: quod conuictis inpenetrabilis est: post
 uidebimus: Nunc quia cum Marone nobis negotium est respondeas uolo utrum poetam huius
 opera instituendis tamen pueris idonea iudices an alia illis altiora inesse fatearis. Videris. n.
 mihi ita adhuc uirgilianos habere uersus: qualiter eos pueri magistris prelegentibus cane-
 bamus: imo pueri cum essemus Symmache sine iudicio mirabamur inspicere aut uitia
 nec pro magistris nec pro aetate licebat quae tamen non pudenter quisquam negabat: cum ipse confessus
 sit. Quis. n. moriens poema suum legauit igni: quod nisi fama suae posteritati subtrahenda
 curauit: nec immerito erubuit quippe de se futura iudicia si legentem petito deprecatis filio
 arma a marito: cui soli nupserat: nec ex eo prolem suscepisse se nouerat uel si mille alia
 multum pudenda seu in uerbis modo graecis modo barbaris seu in ipsa dispositione operis deprehē-
 derent. Cumque adhuc dicente omnes exhorruissent: subtexit Symmachus: Haec est quidem
 Euagelo Maronis gloria ut nullius laudibus crescat nullius uitupatione minuat. Verum
 ista quod proscindis: defendere quilibet potest ex plebeia grammaticorum cohorte ne Seruio nostro quod
 priscos: ut mea fert opinio: proceptores doctrina praestat: iexcusandis talibus quaerat iniu-
 ria. Sed quomodo utrumque cum poetica tibi in tanto poeta displicuerit: nerui tamen oratorum: quod in eodem sunt
 ualidissimi placeant uideant: Haec uerba primum Euageli risus excepit. Deinde iubeat: Id
 hercule restat denique: ut & oratorem uirgilium denuncietis: nec mirum: cum ad philosophos ambitus
 uester paulo ante puexerit. Si in hac opinio es Symmachus inquit: ut Maro tibi nihil
 nisi poeticum sensisse extimet: licet hoc quoque eadem nomen inuideris audi quod de operis sui
 multiplici doctrina ipse pronunciet. Ipse. n. Maronis epistola quae compellat Augustum ita
 incipit. Ego uero frequenter a te litteras accipio. Et infra: De Aenea quidem meo si me Her-
 cle iam dignum auribus habere tuis libenter mitterem. sed tanta inchoata res est ut poene uitio
 metis tamen opus ingressus mihi uidear: cum praesertim (ut scis) alia quoque studia ad id opus
 multoque potiora impertiar. Nec his uirgilium uerbis copia rerum dissonat: quam plerique
 poene omnes litteratores pedibus illotis praetereunt: tanquam nihil ultra uerborum explanat

gloria
 maronis

Epistola
 maronis

tionem liceat nosse grāmatico. Ita sibi belli isti hoies certos scientiæ fines & uelut que-
dam pomeria & effata posuerunt ultra quæ siquis egredi audeat: introspexisse in ædē
dex a qua mares absterrentur existimādus sit. Sed nos quos crassa minerua dedecet:
non patiamur abstrusa esse adyta sacri poematis: sed arcanorum sensum inuestigato
auditu doctorum cultu celebranda præbeamus reclusa penetralia. Et ne uidear uelle
oia unus amplecti: spondeo uiolentissima inuēta uel sensa rhetoricæ in uirgiliano me
opere demonstraturū. Eusebio aut oratorū eloquentissimo nō præripio de oratoria
apud Maronem arte tractatū: quem & doctrina & docendi usus melius exequetur. **Præcipua**
Virgili
laudes
Reliquos oēs: qui adestis impense precatus sum: ut quid uestrum quisq; præcipuum
sibi annotauerit: de Maronis ingenio uelut ex symbolo conferamus. Mirum in mo-
dum alacritatem oibus qui aderant hæc uerba pepererunt. Et assurgens quisq; in desi-
derium alios audiendi non uidit & se in idem munus uocandū. Itaq; hortatu mutuo
concitati in assensum facile ac libenter animati sunt. Intuentesq; oēs Prætextatum ora-
bant: ut iudicium suum primus aperiret: cæteris per ordinem quem casus sedendi se-
cerat secuturis. Et Vectius: Equidem inter oia quibus eminet laus Maronis: hoc assi-
duus lector admiror quia doctissime ius pontificum tanq̄ hoc professus in multa &
uaria operis sui parte seruauit. Et si tantę disertationis sermo non cesserit p̄mitto fore
ut Virgilius noster pontifex maximus asserat. Post hunc Flauianus apud poetā no-
strum inquit: tantā scientiam iuris angularis inuenio: ut si aliæ disciplinæ doctrina
destitueretur: hæc illum uel sola professio sublimaret. Eustachius deinde maxime in-
quit prædicarem: quāta de græcis cautus & tanq̄ aliud agens modo artificii dissimula-
tione modo professa imitatione trāstulerit: ni me maior admiratio de astrologia to-
taq; phia teneret: quam parcus & sobrius operi suo nusq; reprehendēdus asp̄sit. Furi-
us Abinus alterę fouens Prætextati latus: iustaq; eū Cæcina Albinus ambo uetusta-
tis affectationē in Virgilio p̄dicabant: alter in uersibus alter in uerbis. Auienus nō al-
sumam mihi inquit: ut unam aliquā de uirgilianis uirtutibus audeam p̄dicare sed au-
diendo quęcūq; dicetis si quid uel de his mihi uidebitur: uel iam dudū legenti annotā-
dum uisum est oportunius proferam: mō meminertis a Seruio nostro exigendū ut
quicquid obscurę uidebitur quasi litteratorę omnium longe maximus palam faciat.
His dictis & uniuerso cœtui cōplacitis. Prætextatus cum in se conuersa oium ora ui-
disset: Philosophia inquit q̄d unicum est munus deorę & disciplina disciplinæ: hono-
randa est anteloquio. Vnde meminertis Eustachius primū sibi locum ad differēdum
omnia alia professioe cedente cōcessum. Huic tu mihi Flauiane succedes: ut & auditu
uestro recreer: & aliquāto silentio instaurē uires loquendi. Inter hæc seruilis modera-
tor obsequii cui cura uel adolēdi penates uel struendi penū & domesticorę actuū mi-
nistros regendi: admonet dominū familiam pro solēnitate annui moris epulatam.
Hoc. n. festo religiosæ domus prius famulos instructis tanq̄ ad usum domini dapi-
bus honorat: & ita demū patrifamilias mensæ apparatus nouat. Insinuat ergo p̄sul
famuli cui cœnæ t̄ps & dominos iam uocare: Tum prætextatus reseruādus ergo est
Virgilius noster ad meliorē partem diei: ut mane nouum inspiciēdo per ordinem car-
mini destinemus. Nūc hora nos admonet ut honore uestro hæc mēsa digne. Sed &
Eustachius & post hūc Nicomachus meminertis crastina disertatōe seruari sibi ante
log functionē: & Flauianus ex placita iā uos lege cōuenio: ut sequēti die penates mei
beati se tāti cœtus hospitio glorient. His cū oēs assensu assent: cœnā alio aliud de his
quæ inter se contulerāt reminiscēte approbātęq; cū magna alacritate ai concesserūt.

Præcipua
Virgili
laudes

Virgilius
pō. max.
Virgil. sū
m̄augur

SAT.
MACROBII AVRELII THEODOSII VIRI CONSULARIS ET IL-
LVSTRIS SATVRNALIORVM. LIBER. II.

IC Vbi modestus edendi modus cessare fecit castimo-
niam ferculo & cōiualis læticia minusculis poculi orie-
batur: Auienus ait Bene ac sapiēter Maro noster tumul-
tuosum ac sobrium uno eodēq; uersu descripsit sub pau-
corum uerborū mutatione conuiuium. Nam ubi sub ap-
paratu regio procedere solet luxus ad strepitū postq̄ pri-
ma inquit qui es epulis. At cum heroes castigatis dapi-
bus assidunt: non reducit quietē: quia nec p̄cessit tumul-
tus. Sed postq̄ exempta fames epulis. Nostrum hoc cō-
uiuium quod & heroici sæculi pudicitia: & nostri conduxit elegātiā: in quo splendor
sobrius & diligens parsimonia Agathonis conuiuio: uel post magniloquentiā Plato-
nis nō componere tm̄ sed nec p̄ferre dubitauerim. Nam ipse rex mēse nec in mori-
bus Socrate minor: & in repu. philosopho efficacior. Cateri qui adestis eminētiore
estis ad uirtutū studia: q̄ ut poetis comicis & Alcibiadi: qui tm̄ fuit fortis ad crimia:
aliisq; quibus frequēs illud cōuiuium fuit uos quisq̄ existimet comparādos: Bona uer-
ba quæso Prætextat⁹ ait circa reuerētiā tm̄ socraticæ maiestatis. Nam reliquis qui
in illo fuerūt symposio: hæc lumina quis nō p̄ponenda cōsentiat. Sed quorsum ti-
bi Auiene hoc tēdit exemplum? Quia sub illoꝝ inquit supercilio nō defluit: qui psal-
triam itromitti peteret: ut puella ex industria supra naturam mollior canora dulcedi-
ne & salutationis lubrico exerceret illecebris philosophātes. Illic hoc fieri tentatū est:
ut Agathonis uictoria celebraretur. Nos honorē dei cuius hoc festum est: nullo ad-
mixtu uoluptatis augemus. Neq; ego sum nescius nos nec tristitiam nec nubilū uul-
tum in bonis ducere: nec Crassum illū quem auctore Lucilio Cicero semel in uita ri-
sisse scribit: magnopere mirari. Ad hæc cū Prætextatus diceret ludicras uoluptates:
nec suis penatibus assuetas nec ante cœtū tam serium producēdas: excepit Symma-
chus. Quia saturnalibus optimo dieꝝ: ut ait ueronēsis poeta: nec uoluptas nobis ut
stoicis tanq̄ hostis repudiāda est: nec ut epicureis sūmum bonum in uoluptate ponē-
dum: excogitemus alacritatem lasciuiā carētem. Et ni fallor inueni: ut iocos uetēꝝ ac
nobilium uiroꝝ edecumatos ex multiuigis libris relatione mutua proferamus. Hæc
nobis sit litterata læticia: & docta cauillatio uicem planipedis & sabulonis impudica
& prætextata uerba iaciētis: at pudorem ac modestiam uersus imitatam. Hæc res &
cura & studio digna ueteribus uisa est. Etiam primum aiaduerto duos quos eloquē-
tissimos antiqua ætas tulit: comicū Plautum: & oratorem Tullium eos ambos ēt ad
iocoz uenustatem cæteris præstitisse. Plautus quidē ea re clarus fuit: ut post mortē
eius comœdiæ quæ incertæ ferebantur: plautinæ tm̄ esse de iocorum copia noscerent.
Cicero aut̄ quātum in ea re ualuerit: quis ignorat? qui uel liberti eius libros: quos is
de patroni iocis composuit quos quidā ipsius putant esse: legere curauit. Quis item
nescit consulare eū scurrā ab inimicis appellari solitū? Quod in orōne etiam sua
Vatinius posuit. Atq; ego (ni lōgum esset) referrem in quibus causis quom nocētissi-
mos reos tueret: uictoriam iocis adeptus sit: ut ecce pro Lucio Flacco quem repetū-
darum reum ioci oportunitate de manifestissimis criminib⁹ exemit. Is iocus in orōne
nō extat: mihi ex libro Fusii Viuaculi notus est: & inter alia eius dicteria celebratur.

Sed in

Sed in hoc uerbo non casu incidi: uolens feci. locus. n. hoc genus ueteres nostri dicte **Diçteria**
 ria dicebant. Testis idem Cicero qui in libro epistolarū ad Cornelium Nepotē secundo
 sic ait: Itaq; nostri cum oīa quæ dixissemus dicta essent quæ facete & breuiter & acu
 te locuti essemus: ea proprio nomine appellari diçteria uoluerunt. Hæc Cicero. No
 uius uero Pomponiusq; iocos non raro diçteria nominant. Marcus est Cato ille cen
 sorius argute iocari solitus est. Horū nos ab inuidia muniret auctoritas: et si nostris
 cauillaremur. At cum a ueteribus dicta referamus: ipsa utiq; auctorum dignitate de
 fendimur. Si ergo probatis inuentū: agite quod cuiq; de dictis talibus in mētē ueniet
 uicissim memoriā nostrā excitando referamus. Placuit uniuerſis læticię excogitata so
 brietas: & iō ut prætextatus incipiendo auctoritatē de exēplo præberet: hortati sunt.

Vum ille: Dictum uolo hostis referre sed uicti: & cuius memoria instau
 rat romanorum triumphos. Hannibal carthaginensis apud regem Antio
 chum profugus facetissime cauillatus est. Ea cauillatio huiusmodi fuit. **Diçta fa**
 cetissime

Ostendebat Antioch⁹ in campo copias ingentes: quas bellum po. ro. facturas com
 parauerat: conuertebatq; exercitum insignibus argenteis & aureis florentem. Induce
 bat et currus cum falcibus & elephantos cū tribus equitatūq; frænis & ephippiis mo
 bilibus ac phaleris prefulgentem. Atq; ibi rex contemplatiōe tanti & tam ornati exer
 citus gloriabundus Hannibalē aspicit. Et putas ne inquit satis esse romanis hæc ora?
 Tunc pœnus eludens ignauiam imbellamq; militum eius præciosę armatorū Plane
 inquit satis esse credo romanis hæc: & si auarissimi sunt. Nihil profus neq; tam lepi
 de neq; tam acerbe dici potest. Rex de numero exercitus sui: ac de existimanda æqui
 paratione quæsiuerat. Respondit Hannibal de præda. Flauianus subiecit: Sacrificiū
 apud ueteres fuit: quod uocabatur proteruia. In eo mos erat: ut siquid ex epulis sup
 fuerat: igne consumeretur. Hic Catonis iocus est. Namq; Albidium quendam: qui
 sua bona comedisset: & nouissime domum quæ ei reliqua erat incendio perdidisset: p
 pter uiam fecisse dicebat: quod comesse non potuerit: id combussisse.

Ymmachus deinde: Mater. M. Bruti Seruilia cum preciosum ære paruo
 fundum abstulisse a Cæsare subiiciente haste bona ciuium: non effugit di
 ctum tale Ciceronis. Equidē quo melius emptum sciatis: cōparauit Ser
 uilia hunc fundū tertia deducta. Filia aut Seruiliæ erat Iunia Tertia Eadēq; C. Cassii
 uxor lasciuiente dictatore tam in matrem q̄ in puellā. Tunc luxuriā senis adulteri ci
 uitas subinde rumoribus iocisq; carpebat: ut mala non tantum seria forent.

Ost hunc Cecinna Albinus: Plancus in iudicio forte amici cum molestū
 p
 testem destruere uellet: interrogauit (qa suture sciebat) quo artificio se tue
 retur. Ille urbane respondit: Gallam subigo. Sutoriū hoc habet instrumē
 tum: quod nō in facete in adulterii exprobrationem ambiguitate conuertit: Nā Plan
 cus in Meuia Galla nupta male audiebat. Secutus est Furius Albinum. Post muti
 nensem fugam quærentibus quid ageret Antonius: respondisse familiaris eius fereba
 tur. Quod canis in ægypto: bibit & fugit: quoniam in illis regionibus constat canes
 raptu crocodillorum exterritos currere & bibere.

Vstachius deinde: Publius Mutium imprimis maliuolum cū uidisset so
 e
 lito tristiolem: Aut mutio inquit nescio quid incōmodi accessit: aut nescio
 cui aliquid boni. Inde Auienus Faustus Syllæ filius cum soror eius eodē
 tpe duos mœchos haberet: Fuluium Fullonis filium & Pompeium cognomine Ma
 culam miror inquit sororem meam habere maculam cum Fullonem habeat.

In plancū
 In mutiū
 In mutiū

In plancū
 faceta re
 sponſio.
 In atoniū
 In mutiū

inuidum
 Auienus
 Faustus in
 sororem
 mœcham

E

SAT.

Malii
pictoris
faceta re-
spōtio de
mosthe-
nis dictū

mri emo pemeze

h Ic Euangelus: Apud Lucium Mallium: qui optimus pictor romæ habebatur: Seruilius Geminius forte cœnabat. Cūq; filios eius deformes uidisset: non similiter inquit Mali fingis & pingis. Et Mallius: In tenebris. n. sino inqt. luce pingo Eusebius deinde: Demosthenes inqt excitatus ad laudis famam: cuius formam tunc græcia mirabat' accessit: ut & ipse famoso amore potiretur. Qui ubi dimidium talentum unius precium noctis audiuit discessit hoc dicto *οὐκ ἔσονται τοσοῦτον μετανοήσαι*. Inter hæc cum Seruius ordine se uocante per uerecundiam sileret. oēs nos inqt Euangelus impudentes grāmaticæ pronuncias: si tacere talia uis uideri tuitiōe pudoris. Vnde neq; tuū nec Disarii aut Hori superciliū liberum erit a superbix nota: ni Prætextatū & nos uelitis imitari. Tunc Seruius: Postq; magis silentium erubescendū uidit: ad libertatē se similis relatōis aiuit. M. inqt Votacilius pitholaus: cum. C. Seruilius uno tñ die consul fuisset dixit. Ante flamines: nunc cōsules diales fiunt. Nec Disarius ultra ex probrationem taciturnitatis expectans ait.

Platonis
distichon

p Ost hunc Horus quoq; afferro ad uos inquit *Δίσοιχόν* Platonis quo ille adolescens Iuserit: cum tragœdiis quoq; eadem ætate præluderet: *τὴν ψυχὴν αὐαίωνα φιλῶν ἐπὶ χεῖλεσιν εἶχον ἠλοβήτη δὴ δῶνος Διάβησθαι*. Orta ex his læticia & oibus in censoriū nsum remissis: ac retractantibus que a singulis antiquæ festiuitatis sapore prolata sunt. Symmach⁹ ait: Hos Platonis uersiculos quorum magis uetustatem an breuitatem mireris incertum est: legisse me memini in latinum tanto latius uersos: quanto solet nostra q̄ græcorum lingua breuior & angustior existimari. Et (ut opinor) hæc uerba sunt.

Dum semiulco sauiō meum puellum sauior.
Dulcemq; florem spiritus duco: ex aperto tramite
Anima ægra & laucia cucurrit ad labia mihi:
Rictumq; in oris peruium & labia pueri mollia rimata
Itiner transitus: ut transiret nititur.
Tum si moræ quid fuisset pluscula:
In cœtu osculi amoris igne percita transisset:
Et me linqueret: & mira prorsus res fieret:

Damasippus
Lentulus
gener
Ciceronis
Quintus
frater Ci.
In Vatinii
parui
temporis
conf.

Vt ad me fierem mortuus: ad puerum intus uiuerem. Sed miror oēs uos ioca tacuisse Ciceronis. in quibus facundissimus: ut in oibus fuit: Et si uidet: ut ædituus responsa numinis sui prædicat ita ego quæ memoria suggererit: referro dicta Ciceronis: Tū oibus ad audiendum erectis. Ille sic incipit. M. Cicero: cum apud Damasippum cœnaret: & ille mediocri uino posito diceret: Bibite falernum hoc: annorū quadraginta est: Bene inqt ætatem fert. Idem cum Lentulum genex suum exiguæ staturæ hoïem longo gladio accinctum uidisset: qs inqt genex meū ad gladiū alligauit: Nec Quinto Ciceroni fratri circa similitudine mordacitate pepercit. Nā cum in ea puincia quam ille rexerat: uidisset clypeatā imaginē eius ingētibus liniamentis usq; ad pectus ex more pictā (erat aut Quintus ipse staturæ parux) ait: Frater meus dimidius maior ē q̄ totus. In cōsulatu Vatinii: quē paucis diebus gessit: notabilis Ciceronis urbanitas circū ferebatur. Magnū ostentū inquit anno Vatinii factum est: q; illo consule nec bruma nec uer nec æstas nec autūnus fuit. Querenti deinde Vatinio q; grauatus esset domū ad se infirmatum uenire respondit: Volui in consulatu tuo uenire sed nox me cōprehēdit. Vlscisci aut se Cicero uidebatur ut qui respondisse sibi Vatinium meminerat: cū humeris se reipu. de exilio reportatum gloriaretur: Vnde ergo tibi uarices.

Caninius

Aninius quoque Reuilus quo uno die (ut Seruilus rettulit) consul fuit: rostra cum ascēdisset pariter honorē iniit cōsulatus: & peierauit: quod Cicero gaudēs oī occasione urbanitatis increpuit: *Δοῦτος ὁ εὐρωπιττος* est Caninius cōsul: De In canium
inde: Hoc cōsecutus ē Reuilus ut quæreret quibus cōsulibus cōsul fuerit Dicere p̄terea nium
nō destitit: Vigilantē habemus cōsulem Caniniū: qui in cōsulatu suo somnū nō uidit. Consulē
Ompeius Ciceronis facetiarum impatiens fuit Cuius hæc de eo dicta sere
bant. Ego uero quem fugiā habeo: quem sequar nō habeo. Sed & cum ad
pompeium uenisset: dicentibus sero eū uenisse: r̄ndit: Minime sero ueni: nā
nihil hic paratū uideo. Deinde interroganti Pompeio ubi gener eius Dolobella esset: Dolobel
r̄ndit: cum socero tuo. Et cū donasset Pompeius transfugā ciuitate romana: o hoīem la gener
bellū inqt: gallis ciuitatē p̄mittit alienā: qui nobis nr̄am nō pōt reddere: Propter quē Ciceronis
merito uidebat̄ dixisse Pompeius: cupio ad hostes Cicero trāseat ut nos timeat.

N Cæsarem quoque mordacitas Cicerōis dentes suos strinxit. Nam primū Cēsar ma
post uictoriam Cēsaris interrogatus: cur in electione partis errasset: respō le p̄cinctus
dit: Præcinctura me decepit. Iocatus in Cæsarem: qui ita toga præcingeba
tur: ut trahendo liciniā uelut mollis incederet: adeo ut Sylla tanq̄ prouidus dixerit
Pompeio: Caue tibi illum puerum male præcinctum.

Et deinde cum Laberius in fine ludorum anulo aureo honoratus a Cæsare e ue In laberiu
d stigio in quattuordecim gradibus ad expectādum transit uiolato ordine: i ciceronē
& cum detractus est eques romanus: & cū minus remissus ait Cicero præ
tereunti Laberio & sedile querenti: Recepissē te: nisi anguste sederem: simul & illū
respuens: & in nouum senatū iocatur: cuius numerum Cēsar supra fas auxerat. Nec
impune: respondit. n. Laberibus. Mirū si anguste sedes: qui soles duabus sellis sedere
exprobrata leuitate Ciceronis. quia immerito optimus ciuis male audiebat. Idē Cice
ro alias facilitatem Cēsaris in eligendo senatum irrisit palam: Nam cum ab hospite
sub Publico Mallio rogaretur: ut decurionatum priuigno eius expediret: assistēta fre
quētia dixit: Romæ si ius habebit Pompeius: difficile est. Nec hæc mordacitas stetit:
quippe ab Androne quodam laodiceno salutatus cum cām aduentus requisuisset:
cōperissetque (nam ille se legatum de libertate patriæ ad Cæsarem uenisse respondit) ita
expressit publicam seruitutem. *εὐανθεῖ τὸ ἄριστον καὶ περὶ ἡμῶν πρὸς βῆσθον.*

Igebat in eo excedēs locis & seria mordacitas: ut hoc est ex epistola ad C.
I Cassium dictatoris uiolatorē. Vellē idibus martiis me ad cœnā inuitasses
profecto reliquias: nihil fuisset: nūc me reliquias nostræ exercent: Idē Cice
ro de Pisone genero & M. Lepido lepidissime cauillatus est. Dicēte adhuc Symma
cho: & (ut uidebat̄) plura dicturo intercedens Auienus: ut fieri sermonibus conuiali
bus solet: Nec Augustus inqt Cēsar in hmōi dicacitate quo q̄ minor: & fortasse nec
Tullio. Et si uolentibus uobis erit: aliqua eius q̄ memoria suggesserit: relaturus sum.
Et horus. Permite Auiene Symmachus explicet de his: quos iā noīauerat dicta Ci
ceronis & oportuniū quæ de Augusto ius referre succedent.

Et icente Auieno Symmachus Cicero inq̄: cum p̄iso gener eius mollius in P̄iso Cice
cederet filia aut̄ concitatus: ait filia: ambula tanq̄ uir. Et cum M. Lepidus ronis: ge
in senatu dixisset patribus conscriptis: Tullius ait. Ego non tanti fecissem ner
ομοιοπρωτον. Sed perge Auiene ne ultra te dicturientem retardem. Et ille: Augu Augustus
stus inquam Cēsar affectauit iocos saluo tamen maiestatis pudorisque respectu: nec delecta
ut caderet in scurram Aiace m tragediam scripserat: eandemque sibi displicuisset. de tus iocis

SAT.

Ajax tra- leuerat. Postea Lucius grauis tragediarum scriptor interrogabat eum: quid ageret
gœdia Ajax suos. Et ille in spongiam inquit incubuit.

Dem Augustus: cum ei quidam libellum trepidus offerret & mō pferret
manum: mō traheret: Putas inquit te assē elephantō dare? Idem cum ab
eo Pacuuius Taurus congiarium peteret: diceretq; iā hoc hoies uulgo lo-
qui: non paruam ab illo sibi pecuniā datam: sed tu inquit nōlli credere? Aliū p̄fectu
ra æquitum summotum & in super per-salarium postulante: dicentemq; non lucri
cā dari hoc mihi rogo: sed ut iudicio tuo munus uidear impetrasse: & ita officium de
posuisse. Hoc dicto repercutit: Tu te accepisse apud oēs affirma: & ego dedisse me
non negabo.

ixigit Augustus.
Vrbani-
tas in he-
rennium

Vrbalitas eiusdem innotuit circa Herennium deditum uitius iuuenem:
quem cum castris excedere iussisset: & ille supplex hac deprecatiōe uteretur: quo mō
ad patrias sedes reuertar? quid patri meo dicā? r̄ndit: dic me tibi displicuisse. Saxo in
expeditione percussus ac notabili cicatrice in fronte deformem nimium t̄sua opera
iactantem sic leuiter castigauit. At tu cum fugies inquit nunq̄ post te respexeris. Gal
bæ cuius informe gibbo erat corpus: agenti apud se cām & frequenter dicenti corrige
in me si quid reprehendis. r̄ndit: Ego te monere possum: corrigere non possum. Cum
multi Seuero Cassio accusante absoluerent & architectus fori augusti expectationē
operis diu traheret: ita iocatus est Vellem cassius & meum forum accusasset.

In galbā
gibbum
in seuerū
cassium

Ectius cum monumētum patris exarasset: ait augustus: hoc est uere mo-
numentum patris colere? Cum audisset inter pueros. quos in syria Hero-
des rex iudeorū intra bimātū iussit interfici: filium quoq; eius occisum: ait

Melius est Herodis porcum esse q̄ filium. Idem Augustus q̄ Mœcenatem suū no-
uerat esse stilo remisso moli & dissoluto: talem se in epistolis quas ad eū scribebat sæ-
pius exhibebat. & contra castigationem loquendi quam alias ille scribendo seruabat
in epistola ad Mœcenatem familiari plura in iocos effusa subtexit: Vale mel gentiū
metuelle ebur ex etruria lasar arrentium adamas supernas thyberinum margaritum
cilneorum smaragde iaspi sigulorum berille profenne carbunculū habes inco v nra
αω παστα ααλϋϋαα mœccharum Exceptus eam quodam cœna satis p̄ca: & quasi

In hero-
dē q̄ filiū
suū cum
aliis inno-
centibus
interfici
iussit

In Mœ-
cenatem
In illum
qui dede-
rat parcā
cœnam

In nomē
culatorē
suum in
Vatiniū

quotidiana: Nam pœne nulli se inuitanti negabat. Post epulum igitur inops ac sine
ullo apparatu discedens Vale dicenti hoc tm̄ in susurrauit: Non putabam me tibi tā
familiarē. Cum de tyriæ purpuræ: q̄ emi iusserat: obscuritate quæreretur dicente uen-
ditore: erige altius & suscipe: his usus est salibus: Quid ergo ut me popu. romanus
dicat bene cultum: in solario ambulaturus sum? Nomen culatori suo de cuius obli-
uione querebatur dicenti: nunquid ad forum mandas? Accipe inquit cōmendaticias.
quia illic neminem nosti. Vatiniō in prima sua ætate elegāter insultauit. Confusus il-
le podagra uolebat tamen uideri discussisse uitiiū: & mille passus ambulares e gloria-
batur. Cui Cæsar. Non miror inquit: dies aliquanto sunt longiores.

Elata ad se magnitudine æris alieni: quā quidā eques romanus dum uixit
excedēte ducē tres calauerat: culcitā emi cubicularē in ei⁹ auctiōe sibi ius-
sit. Et p̄ceptū mirantibus hāc rōnē reddidit: Habēda ē ad somnū culcitra
in qua ille cum tm̄ deberet dormire potuit. Non est intermittendus sermo eius quē
Catonis honori dedit. Venit forte in domū: in qua Cato habitauerat. Deī. Strabone
in adulationē Cæsarī male existimāte de catonis peruicacia ait. Quisq; p̄sentē statū
ciuitatis cōmutari nō uolet: & ciuis & uir bonus est. Satis serio & Catonē laudauit &
sibi ne q̄s affectaret res nouas cōsuluit. Soleo in Augusto magis mirari. quos p̄tulit

iocos q̄ ipse quos protulit: q̄a maior est patientiæ q̄ facundiæ laus: maxime cū æquani-
 miter aliqua et iocis mordaciora pertulerit. Cuiusdā puincialis locus asper innotuit. **Ioci in au-**
 Intrauerat romam simillimus Cæsari: & in se oīum ora cōuerterat. augustus. per duci **gustum**
 hoīem ad se iussit: uisumq; hoc mō interrogauit. Dic mihi adolescēs: fuit aliqñ mater **Quidam**
 tua romæ. Negauit ille: nec contentus adiecit: sed p̄r meus saxe. T̄pib⁹ triū uiralib⁹ **similis**
 Pollio cum fesceminos in eum Augustus scripsisset ait: At ego taceo. Nō est. n. facile **Cæsari**
 in eum scribere: qui pōt proscribere Curtius eques romanus delictis diffuens: cū ma- **Pollio in**
 crū turdū sumplisset in cōuiuio Cæsaris: interrogauit an mittere liceret. R̄nderat prin **august.**
 ceptus qdñ liceat? Ille statim per fenestrā misit. Aes alienū Augustus cuiusdā senatoris **Curtius**
 cari sibi nō rogatus exoluerat numerato quadragies. At ille p̄ gratiæ actione hoc so **eques**
 lum ei scripsit: Mihi nihil. Solebat Licinius libertus eius inchoanti opa patrono ma-
 gnas pecunias conferre. Quē morē secutus centū p̄misit per libellū: in quo uirgulæ
 superductæ ps ultra pecuniæ defectiōne p̄tendebat uacante infra loco: Cæsar occasio-
 ne usus pp̄riori alterz centies sua manu iunxit spacio diligēter expleto & affectata l̄ræ
 similitudine geminatāq; accepit summā dissimulāte liberto. Qui postea cōcepto alio
 opere leniter factū suum. Cæsari obiecit libello tali dato: Cōfero tibi domine ad noui **Patientia**
 operis impensam quod uidebit̄. Mira et censoris Augusti & laudata patiētia. Corripi **Censoris**
 batur eques roman⁹ a principe tanq̄ minuisse facultates suas At ille se multiplicasse **augusti**
 coram probauit. Mox eidem obiecit. q; ad cōtrahendū matrimoniū legib⁹ nō paruif-
 set. Ille uxore sibi & tres liberos esse dixit. Tunc adiecit. Post hac Cæsar cum de hone-
 stis hoībus inquiris: honestis mandato. Etia militis nō libertatem tm̄. sed & temerita-
 tem tulit. In quadam uilla inquietas noctes agebat rumpente somnū eius crebro no-
 ctuæ cantu. Præhendendā curauit noctuā. Miles aucupii peritus & spe ingentis præ-
 mii pertulit. Laudato imperator mille nūmos dari iussit. Ille ausus est dicere. Malo
 uiuat: auemq; dimisit. Quis nō miratus est non offenso Cæsare abiisse militē cōtuma-
 cem? Veteranus cū die sibi dicto periclitaret̄: accessit in publico ad Cæsare: rogauitq;
 ut sibi adisset. Ille aduocatum quē ex comitatu suo elegerat sine mora dedit: cōmen-
 dauitq; ei litigatorē. Exclamauit ingenti uoce Veteranus: At nō ego Cæsar piclitate
 attiacō bello uicariū quæsiui: sed pro te ipse pugnaui: detexitque impressas cicatrices:
 Erubuit Cæsar: uenitq; in aduocationē: ut qui uerere nō superbus tm̄ sed et ingratus
 uideri. Delectatus inter cenā erat symphoniacis Turonii Flacci mangonis atq; eos
 frumēto donauerat: cum in alia acroamata fuisset liberalis nūmis. Eisdē quæ postea
 Turonius æquæ inter cenā quærenti Cæsari sic excusauit: ad molas sunt. Sublimis
 attiacā uictoria reuertebat̄: occurrit ei inter gratulantes coruū tenens quē instituerat **Coruū sa-**
 hoc dicere. Aue Cæsar uictor imperator. Miratus Cæsar officiosam auē. xx. milibus **lutans au-**
 nūmū emit: Socius opificis ad quē nihil ex illa liberalitate peruenerat: affirmauit Cæ **gustum**
 sari h̄re illum & aliū coruum: quē ut afferre cogere rogauit. Allatus uerba quæ didi-
 cerat expressit. Aue uictor imperator antoni nihil exasperatus satis duxit iubere illū
 diuidere donatiū cum cōtubernali. Saluatus Similiter a psyraco emi iussit eum. Idē
 miratus in pica: hāc quoq; redimit. Exēplū sutorē pauperē sollicitauit. ut coruū insti-
 tueret ad parem salutationē: q; impendio exhaustus sepe ad auē nō respondentē dicere
 solebat opera & impensa perit. Aliqñ tamē coruus cœpit dicere dictatā salutationē.
 Hac audita dū tranlit Augustus respondit. Satis domi saluatorū taliū habeo. Sup-
 fuit coruo memoria: ut & illa quibus dñm querentē solebat audire subtexerat: opera
 & impensa perit. Ad quod Cæsar risit. Emique auē iussit quanti nullā adhuc emerat.

Solebat descendenti a palatio Cæsari honorificū aliquod epigrāma porrigere græculus. Id cū frustra sæpe fecisset: rursusq; eū id facturū uidisset august⁹. breue græcū manu sua in charta exarauit epigrāma: pgenti deinde ad se obuiā misit. Ille legēdo laudare mirari tā uoce q̄ uultu. Cūq; accessisset ad sellā demissa ifundā pauperē manu paucos denarios ptulit: quos principi daret adiectu. hic sermo ἀΗΚΑΤΑΤΗΝ ΤΥΧΥΝ ΟΗΝ
 οεβαζε ει πλεον εδεδουν: Nō fm fortunā tuā Auguste: si plus hrem plus darē. Secuto oīum risu dispēsatorē Cēsar uocauit: & sestertia cētū milia græculo nūerari iussit.

¶ De moribus fœminarum. Cap.

Liberalitas

Aug. in græculū

Iulia filia

Aug.

Vltis aliqua & filix eius Iulix dicta referamus? Sed si garrulus non putabor: uolo de moribus fœminæ pauca præmittere ut quisq; uestrum habeat seria & discenda quæ proferat Hortantibusq; oībus ut cœpto insisteret: ita de Iulia orsus est. Annū agebat tricesimū & octauū tps ætatis (si mēs sana superet) uergentis in seniū: sed indulgētia tā fortunæ q̄ p̄ris abutebat: cū aliogn litterarū amor multaq; eruditio quod in illa domo facile erat præterea mitis humanitas: minimeq; sæuus aiūs ingentē fœminæ ḡfam cōciliarent mirātibus q̄ uitia noscebāt tantā pariter diuersitatē. Nō semel præceperat p̄ tēperato tñ inter indulgētiā grauitatēq; sermōe moderaret̄ profusos cultus perspicuosq; comitatus. Idē cū ad nepotū turbā similitudinē respexerat: qua representabat̄ Agrippa: dubitare de pudicitia filix erubescerat.

Iulix or-natus

Iulix rñ-sio ad patrem

Liuiā filia Aug.

Inde blandiebat̄ sibi Augustus latū in filia aiūm usq; ad spēm pcacitatis: sed reatu liberum & talē fuisse apud maiores Claudiā credere audebat. Itaq; inter amicos dixit duas hre se filias delicatas: quas necesse hret ferre rem publicā. Et Iulia uenerata dñm licētioire uestitu & oculos offenderat patris tacētis Mutauit cultu sui postera die morem: & letum patrē affectata seueritate cōplexa est: At ille qui pridie dolorē suū conuenerat: gaudium cōtinere nō potuit. Et quātū hic ait in filia augusti pbabilior est cultus: Nō defuit patrociniū suo Iulia his uerbis. Hodie. n. me patris oculis ornaui. heri uiri. Notum & illud: Cōuertebāt in se populum in spectaculo gladiatorū Liuiā & iulia comitatus dissimilitudine Quippe cingetibus Liuiā grauibus uiris: hæc iuuetutis & qdē luxurioso grege circūsidebat̄. Admonuit pater scripto. Videre quantum inter duas principes fœminas interesset: Elegāter illa rescripsit. Et hi mecū senes fient. Eadē iulia maturæ hre cœperat canos: quos legere secreto solebat. Subitus interuētus p̄ris aliqn̄ oppressit ornatrices. Dissimulauit augustus deprehensis sup uestem eaz̄ canis: & aliis sermonibus tpe extracto induxit ætatis mentionē. Interrogauitq; filiā utrum post aliquot annos cana esse mallet: an calua. Et cū rñderet: Ego pater cana eē malo sic illi mendaciū obiecit. Quid ergo iste te caluam tā cito faciunt. Itē cū graue amicū audisset iulia suadentē melius facturā: si se cōposuisset ad exēpla paternæ frugalitatis ait. Ille obliuiscit̄ Cæsarem se esse ego meminī me Cæsaris filiā. Cūq; conscii flagitioz̄ mirarentur quo mō similes Agrippæ filios pcrearet: quæ tā uulgo potestatē corporis sui faceret ait: Nunq̄. n. nisi nauī plena tollo uectorē. Simile dictum Populix. M. filix quæ miranti cuidam: quid esset: quapropter aliæ bestix nunq̄ marē desiderarēt: nisi cum prægnantes uellent: fieri: respondit: bestix. n. sunt. sed ut a fœminis ad uiros & a lasciuīs iocis ad honestos reuertar: cecilius iuriconsultus urbanitatis miræ liberat̄q; habebat̄: præcipue tñ is iocus eius innotuit. Lapidatus a populo Vatinius: cū gladiatorium munus ederet. obtinuerat ut ædiles edicerent: ne quis in arenā nisi pomum misisse uellet. Forte his diebus Cæsius consultus a quodam an nux pinea pomum esset: respondit: si in Vatiniū missurus es pomum est.

Populix responsio

Arcatori

Arcatori deinde quemadmodū cum socio nauē diuideret interroganti re-
spōdit ille tradit. Nauem si diuidis nec tu nec socios habebitis. In Galbam **M. Leli-**
eloquentia clare: sed quem habit⁹ (ut supra dixi) corporis distuebat. **M. us in**
Lælii uox circūferebatur: ingenium Galbæ male habitat. In eundē Galba Orbilius **Galbam**
grāmaticus accerbis irritit. Prodiert Orbilius in reum testis: quem galba uel con- **Orbilius**
funderet dissimulara eius professione interrogaui. Quid artium facis? respondit In **grāmatic-**
sole gibbos fricare soleo. **cus in eū**

I Vcius Cecilius cum. C. Cæsar aliis qui secū pila lusitabāt centena sestertia **dem**
illi uni quinquaginta dari uidisset: quid ego ingt una manu ludo & nō dua
bus: ut plus habere possim? Cū iratus eē Publius Clodius decimo Valerio diceret:
q. ei nūmum petenti nō dedisset. Quid amplius inquit mihi factur⁹ es: nisi ut dura
chium eam & redeā: ludens ad Ciceronis exilium. Sed quia & paulo ante Aurelius
Symmachus: & ego nunc Laberii fecimus mentionem: si aliqua huius atq; Publii di
cta referem⁹: imitari uidebimur. & adhibendi cōiuiuo minimos uitasse lasciuam: & **Laberius**
tū celebritatem quam cū adsunt illi excitare pollicent⁹. Laberiu asperæ libertatis equi
tem romanum Cæsar quingētis milibus inuitauit: ut prodiret in scenam: & ipse age
ret minimos: quos scriptitabat. Sed potestas nō solum si inuite: sed et si supplicet co
git: Vnde se & Laberius a Cæsare coactum in prologo testatur his uersibus.

Necessitas: cuius cursus transuersi impetum
Voluerunt multi effugere: pauci potuerunt:
Quo me detrusit pene extremis sensibus?
Quem nulla ambitio: nulla unq; largitio:
Nullus timor: uis nulla: nulla auctoritas
Mouere potuit in iuuenta de statu:
Ecce in senecta: ut facile labefecit loco.
Viri excellentis mente clāmente edita,
Submissa placide blandiloquens oratio
Etenim ipsi dii negare cui nil potuerunt:
Hominem me negare quis possiet pati?
Ergo bis tricenis annis actis sine nota
Eques romanus lare egressus meo domum
Reuertar min⁹: nimirum hoc die
Vno plus uixi mihi q̄ uiuendum fuit.
Fortuna immoderata in bono æque atq; in malo
Si tibi erat libitum litterarum laudibus
Floris cacumen nostræ famæ frangere
Cur cum uigebam membris præuiridantibus
Satisfacere populo, & tali cum poteram uiro,
Non flexibilem me concuruasti: ut carperes?
Nunc me deiicis: quo quid ad scenam afferes?
Decorem formæ: an dignitatem corporis?
Animi uirtutem, an uocis iocundæ sonum?
Ut hedera serpens uires arboreas necat.
Ita uetustas amplexu annorum necat.
Sepulchris similis: nihil nisi nomen retineo

SAT.

In ipsa quoque actione subinde se qua poterat ulcisceretur inducto habitu syri: quae uelut flagris casus praeripientique se similis exclamabat. Porro quirites libertatem perdidimus. Et paulo post adiecit: necesse est multos timeat: quae multi timet. Quo dicto uniuersitas populi ad solum Caesarem oculos & ora conuertit notantes eius impotentiam hac delicatitate lapidatam. Ob haec in publicum uertit fauorem. Is Publius natione syrus: cum puer ad patronum domini esset adductus promeruit eum non minus salibus & ingenio quam forma. Nam forte cum ille seruum suum hydropicum iacentem in area uidisset: quassissetque increpuissetque quid in sole faceret: respondit: aquam calefacit: loculari deinde super coenam exorta quoniam: quodnam esset molestum otium: aliud alio opinante ille podagrici pedes dixit. Ob haec & alia manumissus & maiore cura eruditus cum minimos componeret: ingentique assensu in Italiae oppidis agere coepisset productus Romae per Caesaris ludos omnes qui tunc scripta & opas suas in scaenam locauerant: prouocauit ut singuli secum posita iuicem materia pro tempore contenderent. Nec ullo recusante superauit omnes: inquit & Laberium. Unde Caesar arridens hoc modo pronunciauit: Fauente tibi me uictus ex Laberi a syro. Statimque Publio palmam & Laberio anulum aureum cum quingentis sestertiis dedit. Tunc Publius ad Laberium recedens ait: Qui cum contendisti scriptor hunc spectator subleuas. Sed & Laberius sequenti statim commissione minimo nouo interiecit hos uersus.

Non possunt primi esse omnes omni in tempore.

Summum ad gradum eum claritatis ueneris: consistes

Aegre: nec citius quam descendas: decidas.

Cecidi ego: cadet qui sequitur: laus est publica

Publii autem sententiae feruntur lepidae: & ad communem usum accommodatissime. Ex quibus has fere memini singulis uersibus circumscriptis.

Beneficium dando accepit qui digno dedit.

Feras non culpes quod mutari non potest.

Cui plus licet: quam par est: plus uult quam licet.

Comes facundus in uia pro uehiculo est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Haereditis fletus sub persona risus est.

Furor fit laesa saepius patientia.

Improbe neptunum accusat: qui iterum naufragium facit.

Nimium altercando ueritas amittitur.

Pars beneficii est: quod petitur si cito neges.

Ita amicum habeas: posse ut fieri hunc inimicum putes.

Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.

Nunquam periculum sine periculo uincitur.

Sed quia semel ingressus sum scaenam loquedo: non Pylades histrio nobis omitterendus est: qui clarus in ope suo fuit temporibus Augusti & Hylam discipulum usque ad aetatis contentionem eruditione prouexit. Populus deinde iter utriusque suffragia diuisus est. Et cum canticum quoddam saltaret Hylas: cuius clausula erat ΤΟΝ ΜΕ ΥΑΝ ΑΥΑΜΕΜΝΟΝΑ sublimem ingentemque Hylas uelut metiebat. Non tulit Pylades: & exclamauit e cauea ΟΥΔΑΚΡΟΝ ΟΥΔΕ ΤΑΠΟΙΕΙΟ. Tunc eum populus coegit idem saltare canticum. Cumque ad locum uenisset quem reprehenderat: expressit cogitantem: nihil magis ratus magno duci conuenire: quam pro omnibus cogitare. Saltabat Hylas Oedipodem & Pylades hac uoce securitatem saltatis castigauit ΟΥΒΛΕΠΕΙΟ. Cum in Herculem furentem prodisset: nonnullis icessum histrioi conuenientem

Publius
Syrus

Sententiae
Publii le-
pidae

Pylades
histrio
Hyla eius
discipulus

tem non feruare uideret: deposita psona ridetes increpuit *καπολ υαίνδαινον οχορο*
υααι. Hac fabula & sagittas iniect in populū Eadem personā cum iussū Augusti in
 triclinio ageret: & intendit arcū & spicula imisit. Nec indignatus est Caesar eodē se lo
 co Pyladi quo po. ro. fuisse. Hic quia ferebat mutasse rudis illius saltatiōis ritū: quæ
 apud maiores uiguit: & uenustā induxisse nouitatē: interrogatus ab Augusto q̄ sal
 tationi cōtulisset: respōdit *λυδων συρινων*. Idē tum pp̄ populi seditionē p̄ contē
 tiōe inter se Hylāq̄ habita cōcitantē indignationē excepisset Augusti r̄ndit *βασιλευ*
σασον αυτουσ περιηλασ απολειθαι και ευκαριστοι dictis & excitata læticia cū
 i Auiēo mēoriā florida & amœnitas laudaret īgenii: mēsas secūdas mīster admouit.

T Flauianus. Multi ut extimo in hoc in a Varro dissentiunt: q̄ in illa lepi
 dissima satyra menippea: q̄ inscribit Nescit quid uesper uehat de secunda
 mensam placetas remouit. Sed quæso dicas Cecina uerba ipsa Varronis:
 si tibi beneficio memoriæ tenacioris hæserūt. Et Albinus locus inquit Varronis quē
 referri a me imperas: in his fere uerbis est. Bellaria ea maxime sunt mellita: quæ melli
 ta non sunt. Dulcibus. n. cū pepsi societas infida. Significant aut bellaria omne men- **Bellaria**
 sa secundæ genus: Nam quæ *πεμματα* græci uel *τουνματα* dixerunt: ea ueteres
 nostri appellauere bellaria uina quorū dulciora est inuenire i comedūis antiquioribus
 hoc uocabulo: dictaq̄ ea liberi bellaria.

T euangelus agite anteq̄ surgendū nobis sit: uino indulgeamus quod de **Vinū fo-**
 creti platonici auctoritate faciemus: qui existimauit fomitem esse quendā **mes & ici**
 & incitabulū ingenii uirtutisq̄: si mens & corpus hoīs uino flagret. Tum **tabulū in**
 Eustachius quid agis inquit euāgele: an Platonē extimas haurienda passim uina sua **genii uir-**
 fuisse: & non magis inter minuta pocula iucūdiorem liberalioremq̄ inuitatiōemq̄ fie- **tutisq̄**
 ret sub quibusdā quasi arbitris & magistris cōuiuioꝝ sobriis nō improbasse? Et hoc
 est quod in primo & in secūdo de legibus non inutile uiris esse decernit. Nam & mo-
 dicis honestisq̄ interbibēdum remissiōibus refici integrariq̄ animos ad instaurāda so
 brietatis officia extimauit: redditosq̄ sensim lætiores ad intentiones sursum capessen-
 das fieri habiliores: & simul siqui penitus in his affectionū cupiditatumq̄ errores in-
 essent quos celaret alioquin pudor reuerēs: ea omnia sine graui periculo libertate per
 uinum data detegit: & ad corrigēdum medendūq̄ fieri oportuniōra. Atq̄ hoc etiam
 Plato ibidem dicit non diffugiēdas esse huiuscemodi exercitatiōes aduersus propul-
 sandam uini uolentiā: neq̄ illum unq̄ continētem prorsum aut temperātem satis fic
 deliter uisum esse: cui uita nō inter ipsa erroꝝ pericula & in medijs uoluptatum illece
 bris explorata sit. Nam cui libētia gratiaq̄ oēs conuiuioꝝ icognitæ sint: quæ illarū oī
 no expes sit. si eū forte ad participādas hmōi uoluptates: aut uolūtas tulerit: aut cas
 sus induxerit: aut necessitas ipulerit: mox deliniri & capi neq̄ mentē eius aiūmq̄ con
 sistere. Congrediendū igitur. & tanq̄ in acie quadā cū uoluptariis rebus cūq̄ ista uini
 licētia cōminus decernendū ut aduersus eas nō fuga nec absentia simus tuti: sed a ui
 gore & constāti p̄sentia moderatoq̄ usu tēperatiā cōtinentiāq̄ tueamur: & calefacto
 simul refotoq̄ a iō si qd in eo uel frigida tristitia: uel torpētis uerecūdia fuerit: delua
 mus. Sed qa uoluptatū fecimus mentionē: docet Aristoteles a qbus uoluptatibus
 sit cauendū. Quinq̄. n. sunt sensus hoīum: quos græci *αισθησεις* appellant: p̄ quos
 uolupras aīo aut corpori quæri uideēt. tactus gustus odorat⁹ uisus auditus. Ex iis oī **uolupta**
 bus uoluptas q̄ imodice capit: ea turpis atq̄ improba est. Sed. n. que nimia ex gustu at **tes Duz**
 q̄ tactu est: ea igit gemina uoluptas sicut sapiētes uiri cēsuerūt: oīum reꝝ scēdissima

est eosq; maxime qui sese duabus istis uoluptatibus dediderunt: grauissimi uitii uocabulis græci appellauerūt uel ακρατειο uel ακολασουο. Nos eos uel incōtinentes dicimus uel intēperantes: Istas aut uoluptates duas: gustus atq; tactus. i. cibi atq; ueneris: solas hoibus cōes uidemus esse cum belluis. Et iccirco in pecudū ferorumq; aialiumq; numero habetur quisquis est his ferarū uoluptatibus occupatus. Cætera ex tribus aliis sensibus proficiscentes hoium tm̄ propria sunt. Verba super hac re Aristotelis philosophi mediū proferam: ut quid de iis infamibus uoluptatibus tam clarus atq; inclytus uir sentiat publice: Δια τικλατην αφηση γενσεο ηδονη η ευγενομενη ηδη υπερβαλλωσι ακρατειο λεγονται οιτε γαρ περι τα αφροδισια ακολασοι τοι ουτοι οι περι τασ τηο τροφηο απολαυσειτων δε καττην τροφησ απενιωη μνητη γλοττη απενιωη δε εντη λαρυγγι ηυχετο ευχην δια τοτασ απο του του γενομενασ κοινασ ειναι ημην και τοις αλλοις ζωοιστων δε ουσων κοινων εισχρων ειναι την αυτικη ηττωμενη λεγουμενη και ακρατη και ακολασλον δια του πο τωη χειρισαιν ηδονων ηττωσαι των δε αιουσηον πεντετα αλλαζωα απολυο μονον ηδεται κατα δε τασ αλλασ ηλωσουχη δε τα ηκατα τοσου αβεβηκοσ τουτο πασ χει. Quis igitur habes aliquid humani pudoris uoluptatibus istis duabus coeundi atq; comedēdi: quæ hoī cum sue atq; alino cōes sunt: gratuletur? Socrates quidem dicebat hoies multos propterea uelle uiuere ut ederent & biberēt: se bibere atq; esse ut uiueret. Hippocrates aut diuina uir scia de coitu uenero ita existimabat: partem esse quādam morbi teterissimi: quem nostri comitiales dixerunt. Nam qui ipsius uerba hæc tradūtur: τήν σθηνοστων ει και μικραν επιληψιαη. i. coitum esse paruum morbum comitiale.

Coitus
quid est

MACROBII AVRELII THEODOSII VIRI CONSULARIS ET IL
LVSTRIS SATVRNALIOR VM. LIBER. III.

IO Latum cū se noscet æneas multa cæde pollutū ait.
Tu genitor cape sacra manu patriosq; penates.
Me bello e tanto digressum & cæde recenti.
Attractare nephas: donec me flumine uiuo.
Ablueto. Post Caietæ quoq; nutricis sepulturā quo potissimum nauigās appellitur: quā ad eā partē per quam fluuiio thyberinus amœno in mare prorumpit: ut confestim in ipso italix limine fluuiali unda ablutius: posset q̄ purissime Iouē phrygiamq; ex ordine matrem inuocare.

In sacris
superorū
lauantur

re. Quid q̄ Euandrum aditurus per thyberim nauigat: q̄ eū esset repturus Herculis sacra celebrantē: ut sic purificatus sacris posset hospitalib; interesse? Hinc & Iuno ipsa conquerit: nō magis q̄ Aeneā cōtigisset. & cōtra suū uelle in italiā puenire: q̄ q̄ optato potiret thybridis alueo: q̄ sciret eū hoc amne purificatū posse sacra et sibi rite perficere. Nā ne supplicari quidem sibi ab eo uellet. Nunc (qm̄ purificationē ad sacra superorū pertinētem deorū in uirgiliana obseruatione mōstrauimus) uideamus utrum etiam circa inferorū deorū cultum pprietatem moris idem poeta seruauerit. Constat

In sacris
inferorū
aspergūt

diis superis sacra facturū corporis ablutione purgari: cū uero inferis litandum est: satis actum uidetur: si aspersio sola contingit. De sacris igitur superiorū ait Aeneas: donec me flumine uiuo abluero. At Dido cum sacra diis inferis instituit: ait.

Annam chara mihi nutrix huc siste sororem.

Dic corpus properet fluuiali spargere lympa. Et alibi

Sparferat & latices simulatus fontis auerni

Nec non cum Misenum sepulturæ mandari refert idem. Ter socios pura circumtulic unda Spargēs rore leui. Sed & cum facit. Aeneam apud inferos ramum Proserpine consecraturum ita infert.

Occupat Aeneas aditum: corpusq; recenti

Spargit aqua. Verborum proprietates tam poetæ huic familiaris est: ut talis obseruatio in Virgilio esse iam desinat: nullis tñ magis proprie usus est q̄ sacris uel sacrificiis uerbis. Et primo nō omiserim in quo pleriq; fallunt: Extaq; falsos piicit istuctus non ut quidā proiicit: existimantes dixisse Virgilium proiciēda exta: qui adiecit ī fluctus sed non ita est. Nam ex disciplina aruspiciū & ex præcepto pontificum uerbum hoc solēne sacrificantibus est: sicut Veranius ex primo li. Pictoris ita disertationem huius uerbi executus est: Extā porriciuntō diis tanto in altaria: aramue: focūue: eoue quo exta dari debebunt. Porricere ergo non proiicere proprium sacrificii uerbum est. **Porricere**

Et quia dixit Veranius in aram focumue eoue quo exta dari debebunt: nunc pro ara & pro foco mare accipiendum est: cum sacrificium diis maris dicatur. Ait enim.

Dii quibus imperium est pelagi: quorum æquora curro:

Vobis lætus ego hoc candentem in littore taurum

Constituam ante aras uoti reus: extaq; falsos

Porriciam in fluctus: & uina liquentia fundam.

Ex his docetur in mare rite potuisse porrici exta: non piici. Constituam ante aras uoti reus: Hæc uox ppria sacrorū est: ut reus uocetur: qui suscepto uoto se numinibus obligat. damnatus aut qui pmissa uota iam soluit. Sed de hoc non opus est a me plura **Reus** **Damnati** pferri: cum uir doctissimus Eustachius pauloante hanc ptem plenius executus sit.

¶ De proprietatibus uerborum. Cap.

St profundam scientiam huius poetæ in uno saepe reperire uerbo: qđ fortuito dictum uulgus putaret. Multifariam. n. legim⁹ qđ litare sola nō pot

lit oratio: nisi ut his qui deos precatur: et aram manib⁹ apprehēdat. Inde **Tangere** **aras** **Ara**

Varro diuinag; lib. v. dicit aras primum ansas dictas: qđ esset necessarium a sacrificantibus eas teneri. Ansis aut teneri solere uasa quis dubitet? Cōmutatione ergo litterag; aras dici cœptas: ut ualios & fusios dictos prius: nūc ualeros & Furios dici. Hæc omnia illo uersu poeta executus est: Talibus orantem dictis: arasq; tenētem **Ausa** **Audiit** oipotens. Non ne eo additum credideris: non quia orabat tantum sed quia & aras tenebat auditum? Nec non cum ait. Talibus orabat dictis arasq; tenebat. Item Tāgo aras medios ignes & numina testor eandem uim noīs ex apprehensione significat.

Dem poeta tā scia pfundus: q̄ amœnus ingenio nōnulla de ueteribus uerbis: quæ ad pprietatē sacrorū nouerat pertinere: ita interpretatus est: ut mutato uerbi sono integer intellectus maneret. Nā primo pōtifici libro apud

Pictorē uerbū hoc positū ē uitulari. De cuius uerbi significatu Titius ita rettulit. **Vi** **Vitulari** tulari est uoce lætari. Varro et in libro quīntodecimo reꝝ diuinag; ita refert: qđ pōtifex in sacris qbusdā uitulari soleat: qđ græci πραιωνιστην uocāt. Has tot interpretatiōis ambages q̄ paucis uerbis docta Maronis elegātia exp̄ssit: Lætūq; choro paxana canētes. Nā si uitulari ē uoce lætari: qđ est πραιωνιστην: nō ne in cantu læti πραιωνιστην enarratio uerbi pfecta seruata est? Et ut huic uocabulo diutius imoremur: Hylus libro quē de

Vitula
Dea

diis composuit ait Vitulam uocari deam: quæ laticiaæ p̄st. Poso ait uitulam uictoriae noīari. Cuius rei hoc argumentū profert: q̄ post die nonas iulias re bene gesta cū pridie populus a tuscis in fugam uersus sit: unde populi fugia uocant: post uictoriae sequētem certis sacrificiis fiat uitulatio. Quidam nomē eius ai aduersum putāt q̄ potens sit uitæ tolerandæ. Ideo huic deæ pro frugibus fieri sacra dicunt: quia frugibus uita humana toleratur. Vnde hoc esse ai aduertimus: q̄ ait Virgilius: Cū faciam uitula pro frugibus ipse uenito: ut uitula dixerit pro uitulatio: quod nomē esse sacrificii ob laticiam facti superius expressimus. Meminerimus tñ sic legendum p̄ ablatiuum: cum faciā uitula pro frugibus. i. cū faciam rē diuinam non oue: non capra: sed uitula: tanq̄ dicat: cum uitulam p̄ frugibus sacrificauero: quod est: cū uitula rem diuinā fecero. Pontificē Aeneam uel ex noīe referendoz laborz eius ostēdit: Pontificibus. n. permissa est potestas memoriam rez gestaz in tabula conferēdi: & hos annales appellant equidē maximos: quasi a pōtificibus maximis factos. Vnde ex persona Aeneæ ait: Et uacet annales nostroz audire laborz: Et quia inter decreta pontificum hoc maxime q̄ritur: qd sacrū: qd sanctū: quid religiosum: quærendū: utrū iis fm̄ diffinitionē suā Virgili⁹ usus sit: & singulis uocabuli sui pprietatē more suo serauerit.

¶ Quid sacrum: quid sanctum: quid religiosum: quid profanum. Cap.
Acrum est: ut Trebatius libro primo de religionibus refert: quicquid est quod deoz habetur. Huius diffinitionis poeta memor: ubi sacrū noīauit: admonitionem deoz pene semper adiecit Sacra idoneæ matri diuisq̄ ferebam. Item Sacra Ioui stygio q̄ rite icepta parauit. Item tibi. n. tibi maxima iuno Marctat sacra ferens. Profanum oēs p̄cne consentiunt id esse: quod extra fanaticam cām sit: quasi porro a fano & religione secretū. Cuius significatus exemplū consecutus ē: cum de luco & adytū inferoz sacro utroq̄ loquaret: Proculo procul esse profani cōclamat uates: toroq̄ absistite luco. Eo accedit quod Trebatius profanū id proprie dici ait: quod ex religioso uel sacro in hoīum usum pprietatemq̄ cōuersum est. Quod aptissime poeta seruaui: cum ait: Faune p̄cor miserere inquit: tuq̄ optima fery terra tene: colui uestros si semp honores. Quos contra æneadæ bello fecere p̄fanos. Dixerat. n. Sed stirpem teuceri nullo discrimine sacrū sustulerant. Vnde ostēdit proprie p̄fanatum quod ex sacro p̄miscuum humanis actibus accōmodatū est. Sanctū est: ut idem Trebatius lib. x. religionum refert: interdū idem quod sacrū idem quod religiosum: interdū aliud: hoc est nec sacrū nec religiosum est. Quod ad secūdā sp̄m pertinet: Scā ad uos ai atq̄ istius inscia culpæ. Descēdam. Non. n. sacro aut religio eius ai tenebatur: quam sanctā hoc est incorruptā uoluit ostendere: ut in illo quoq̄: Tu o sanctissima coniunx foelix morte tua: in quo castitatis honorem incorruptæ uxoris amplexus est. Vnde & sanctæ leges: quæ nō debeant p̄cne sanctiōe corrūpi. Quod aut ad priorem sp̄i diffinitionem de scō attinet. i. nō ut aliud sit q̄ sacrum aut religiosum: Ecce leuis sūmo de uertice uisus iuli fundere lumē apex. Et paulopost: Nos pauidi trepidare: crinemq̄ flagrantē excutere & sanctos restinguere fontib⁹ ignes. Hic .n. scōs ac si sacros accipiemus: quia diuinit⁹ contigerūt. Item Tuq̄ o sanctissima uates præcia uenturi: nō aliud nisi sacrū uocat: quam uidebat & uatem & deo plenam & sacerdotē. Superest ut qd sit religiosum cū Virgilio cōicemus Seruius Sulpitius religionem esse dictā tradidit: quæ pp̄ sanctitatem aliquā remota ac seposita a nobis sit: quasi a relinquendo dicta: ut a carendo carimonia. Hoc Virgilius seruans ait: Et ingens gelidū lucus p̄pe ceritis amnem religione patrū late sacer. Et adiecit quo pprietatem

Quid sit
profanū

p̄fanatū
Quid sit
sanctum

Quid sit
religiōsū
Religio
Cerimōia

prietatem religiōis exprimeret: Vndiq; colles inclusere caui: & nigra nemus abiete cingit. Quæ res utiq; faciebat lucū a cōmunionē populi secretum. Et ut relictum locū ostēderet non solū adeundi difficultate adiecit & sanctitatē: Siluano fama est ueteres sacrasse pelagos Agroz pecoriq; deo. Secundū Pompeium festū: Religiosi sunt: q; facienda & uitanda discernūt. Hinc Maro ait: Riuos deducere nulla Religio uetuit. Quod aut ait deducere: nihil aliud est q̄ detergere. Nam festis diebus riuos ueteres sordidatos detergere licet: nouos fodere non licet. In transcursu & hoc notandū est: quod & ipse uelut præteriens sub unius uerbi significatione piecit. Cauet. n. in iure pōtifico: ut qm̄ oues duabus ex causis lauari solēt aut ut curetur scabies: aut ut purgetur lana festis diebus purgandæ lanæ gratia oues leuari non liceat: liceat aut si curatione scabies ablueanda sit. Ideo hoc quoq; inter concessa numerauit: Balantumq; gragem fluuiio mersare salubri. Quod si hucusq; dixisset licita & uetita confundere: sed adiciēdo salubri: causam concessæ abluitionis expressit.

Deducet

¶ Quid delubrum. Cap.

Omnia & factorū locorum sub congrua proprietate proferre pontificalis obseruatio est. Ergo delubrum qd̄ pontifices pprie uocent: & qualiter hoc noīe Virgilius usus sit regramus: Varro libro. viii. rez diuinaz: Delubrū ait alios extimare: in quo præter ædē sit area assumpta deū cā ut est in circo flamine Iouis statoris. alios in quo loco dei simulacrū dedicatū sit. Et adiecit: Sicut locum in quo figerent candelam candelabrum appellatū: ita in quo deū ponerēt noiatum delubrum. His a Varrone præscriptis possumus intelligere id potissimū ab eo pbatū quod ex sua consuetudine in ultimo posuit: ut a dei dedicato simulacro delubrū ceperit nuncupari. Virgilius tñ utranq; rōnem diligēter est executus. Ut. n. a postrema incipiamus: obseruauit delubrū noiaturus: aut pprie deoz noia aut ea quæ diis accōmodarentur inferere. At gemini lapsu delubra ad summa dracones: Effugiunt. Et ut mox simulacrū noia ret subtexuit: seueq; petunt tritonidis arcem Sub pedibusq; deæ clypei q; sub orbe tegunt. Itē: Nos delubra deū miseri. qbus ultimus eēt. Ille dies. Illam uero opinionē de area quā Varro prædixerat nō omisit: Principio delubra ad eū pacemq; per aras Exquirunt. Et mox: Aut ante ora deum pingues spaciatur ad aras: Quid. n. est spaciare: q̄ spacio lati itineris ob ambulare. Quod adiciendo ante aras: ondit areā assumptam deoz cās ob ita suo more uelut aliud agendo implet arcana.

Candelabrum

¶ Quid dii penates. Cap.

E diis quoq; romanoz ppriis id est penatib⁹ aspersa est huic operi nō incuriosa subtilitas. Nigidius. n. de diis libro. xix. requirit: num dii penates sint troianoz Apollo & neptūnus qui muros eis fecisse dicunt: & nū eos in italiā Aeneas aduxerit. Cornelius quoq; labeo libro de diis penatib⁹ eadem extimat. Hanc opinionē sequit̄ Maro cū dicit: Sic fatus meritos aris maetabat honores. Taurū neptuno: tauz tibi pulcher apollo. Varro humanaz secūdo Dardanū refert deos penates ex samothrace i phrygiā: & Aeneā ex phrygia in italiā detulisse. Qui sint aut dii penates in libro quidē memorato Varro nō exprimit. Sed qui diligētius erunt ueritatē: penates eē dixerūt: p quos penitus spiramus: p quos habemus corpus: p quos rōnē animi possidemus. Esse at̄ mediū æthera Iouē: lunonē uero imū aera cū terra: & Mineruā summū ætheris cacumē: Et argumēto utunt: q; Tarquinus Demarathi corinthii filius samothracis religionibus mysticæ imbutus uno tēplo ac sub eodē tecto numina memorata cōiungit. Cassius: uero Hemina dicit samothracas deos eosdēq;

Penates

F

romatorum penates proprie dici θεῶν μεγαλοῦ. Noster hæc sciens ait: Cum so-
 cii natoq; penatibus & magnis diis: quod exprimit θεῶν μεγαλοῦ. Sed & oia hæc
 noia cū in uno de supradictis numinibus seruat doctriuā: procul dubio suā de hac oī
 opinione cōfirmat. Cū. n. ait Iunonis magnæ primū præce numen adora: τὴν μεγα-
 λὴν νοίᾳ. Ad sit læticiæ bacchus dator & bona Iuno: τὴν Δουνατὴν. Domināq; po-
 tentē τὴν κρήνην. eodē noie appellauit. Et Vestā quā de numero penatū aut certe co-
 mitē eorū esse manifestū est: adeo ut & cōsules & p̄tores seu dictatores cū ad eū magi
 Iuno Bōa stratū lauiniū rē diuinā faciūt penatibus pariter & uestē: Sed & Virgilius ubi ex p̄sona
 Iuno Po- Hectoris dixit: Sacra suosq; tibi cōmēdat troia penates: mox adiecit. Sic ait & mani-
 tens bus uitas uestāq; potētē Aeternūq; adytis effert penetralibus ignē. Addidit Higini⁹
 Dū Patrii in libro quē de diis penatibus scripsit: uocari eos θεῶν πατρῶου. Nec hoc Virgi-
 lius ignoratū reliq;. Dū patrii seruate domū seruate nepotē: Et alibi Patriiq; penates.

Historiarum genera. Cap.

Ec minus de sacrificioꝝ usu: quā de deoꝝ sciētia diligentia suā padit. Cū. n.
 Trebatius libro primo de religiōibus doceat hostiaꝝ genera eē duo. Vnū
 in quo uolūtas dei per exta disquiri. Alterū in quo sola aīa deo sacra. Vn-
 de & Aruspices aīales has hostias uocāt. Vtrunq; hostiaꝝ genus Virgilius in carmi-
 ne ostendit: Et primo quidē illud quo uoluntas numinū per exta monstra. Mactat
 lectas de more bidentes. Et mox pecudūq; reclusis Pectoribus inhians spirātia cōsu-
 lit exta. Alterū illud in quo hostia aīalis dicitur: q; eius tm̄ aīa sacra: oñdit: cū facit
 Entellū uictorē eryci mactare taurū. Nā ut expleret aīalis hostiæ causas: ipso usus est
 noie. Hanc tibi eryx meliorē aīam pro morte daretis: Et ut nuncupata uota significa-
 ret ait. persoluo: quod de uoto pprie dicit: Vtq; ostēderet persolutū diis significauit
 dicens. Sternit̄ exanimisq; tremens p̄cumbit humi bos. Vidēdū ēt ne & illā hostiam
 oñdat aīalē: Sanguine placastis uētos & uirgine cesa: Cū primū iliacas danai uenistis
 ad oras: Sanguine q̄rendi reditus aīaq; litandū argolica. Nā & aīam. i. hostiæ nomen
 posuit: & litare quod significat sacrificio facto placasse numen. In his ipsis hostiis uel
 aīalibus uel consulatoriis quædā sunt: quæ hostiæ iniuges uocant̄. i. quæ nunq; domi-
 tæ ac iugo subditæ sunt. Hæc quoq; noster poeta sic meminit: Nūc grege de intacto
 septē mactare iuuenos. Præstiterit: totidē lectas de more bidentes. Et ut iniuges cui
 dentius exprimere adiecit: & intacta totidē ceruice iuuecas. Eximi quoq; in sacrificiis
 uocabulū nō poeticum επιεστον: sed sacerdotale nomen est. Veratius. n. in pontifica-
 libus quæstionibus docet eximias dictas hostias: quæ ad sacrificiū destinatæ eximant̄
 egregie: uel quod eximia spem quasi offerendæ numinibus eligantur. Hic ait: Quat-
 tuor eximios præstanti corpore tauros. Vbi q; eximunt̄ eximios q; eligunt̄ præstanti
 corpore monstraunt. Ambaruallis hostia est: ut ait Pompeius Festus: quæ rei diuinæ
 cā. circum arua ducitur ab his qui pro frugibus faciunt. Huius sacrificii mentionem
 in bucolicis habet ubi de apotheosi daphnidis loquit̄. Hæc tibi semper erunt: & cum
 solemnia uota Reddemus nymphis: & cum lustrabimus agros: ubi lustrare signifi-
 cat circuire. Hinc. n. uidelicet & nomen hostiæ acquisitum est ab ambiendis aruis.
 Sed & in georg. lib. i. Terq; nouat circū scelix eat hostia fruges. Obseruatū est a sacri-
 ficantibus: ut si hostia q̄ ad aras duceret̄ fuisset uehemētius reluctata: ostendissetq; se
 inuitā altarib⁹ admoueri: abnueret̄: q̄a inuito deo offerri eā putabāt. Quæ aut̄ stetit
 set oblata: hæc uolētī numini dari existimabāt. Hinc noster: Et duct⁹ cornu stabit sa-
 cer hircus ad aras. Et alibi: & statuā ante aras aurata fronte iuuecū. Adeo at̄ oē pieta-
 tem in

rem in sacrificiis: quæ diis exhibenda sunt: posuit: ut pp contrariam cām Mezentiū uocaret cōtēptorū deorū. Neq. n. & ut Aspro uideat ideo contēptor diuū dictus est: q. si ne respectu deorū in hoies impius fuerit. Alioquin multo magis hoc de Busiride dixisset: quē longe crudeliorem illaudatū uocasse contentus est. Sed ueram huius contumacissimi noīs cām in primo libro originum Catonis diligens lector inueniet Ait. n. Mezentium tutulis imperasse ut sibi offerrent quas diis primitias offerebant: & latinos oēs similis imperii metu ita nouisse: Iuppiter si tibi magis cordi est nos ea tibi dare potius qui mezentio uti nos uictores facias. Ergo q. diuinos honores sibi exegerat merito dictus est a Virgilio contēptor deorū. Hinc pia illa insultatio sacerdotis. Hæc sunt spolia: & de rege superbo primitiæ: ut noīe cōtumaciæ: cui poenas luit raptas de eo notaret exuuias. Mirandū est huius poetæ & circa nostra & circa externa sacra doctrinā. Neq. n. de nihilo est: q. cū delon uenit Aeneas: nulla ab eo cæsa est nostia: nisi cum proficiscerent: Apollini & Neptuno res diuina facta est. Constat. n. sicut Cloatius Verus ordinatōr libro secundo docet: esse deli aram: apud quā hostia nō cedit: sed tm̄ solēni deum prece uenerantur. Verba Cloatii hæc sunt: Deli ara est Apollinis Ἰενητοπος. in qua nullū animal sacrificat: quā Pythagorā uelut inuiolatā adorasse pdunt. Hanc ergo esse quæ adorat ab Aenea Ἰενητοπος arā poeta demonstrat: siquidē tēplū ingressus pōtifex nullo actō sacrificio statim incohat p̄cem. Et ut genitorā expressius noīaret: Da pater auguriū. At uero cū tanq. mox immolat Apollini & Neptuno apud aliam utiq. arā factū intelligimus. Et bene supra tantū mō p̄rem: q. d. ibi ppriū est: & infra quod cōe est Apollinē noīat. Meminit huius aræ & Cato de liberis educādis in hæc uerba: Nutrix hæc oīa faciebat in uerbenis ac tubis sine hostiis: ut deli ad Apollinis genitiui arā: Eodē uersu nō omittendū puto: cur saxo uetusto dixerit extructū tēplū. Vult lōg. immutatio est inq. epitheti: Velut. n. dicere uetustatem tēpli. Hūc multi alii cōmētatores secuti sunt: sed frigidū est edificiū ætatē notare. Epaphus aut uir plurimæ lectionis libro. xvii. ait: delphus quodā tpe euenisse: ut tēplū religiosum antea & intactū spoliatū incensumq. sit: & adicit: multas circa corinthum urbes insulasq. pximas terremotu haustas: delon neq. antea neq. postea hoc in cōmodo uexatā: sed semp eodē manere saxo. Tucydides et̄ historiæ li. iii. idē docet: Non mirū ergo si p̄sidio religionis tutā insulā semp oñdens & reuerentiā sibi locorū accessisse dicit continuā saxi eiusdē id ē insulæ firmitatē. Vt seruauit Apollinis genitoris pprietatē patrē uocando. Idē curauit Hercule uocando uictorē. Hæc inq. limina uictor Alcides subiit. Varro diuinæ li. iiii. uictorē. Hercule putat dictū: q. oē aiāliū genus uicerit. Romæ aut uictoris Herculis ædes duæ sunt: una ad portā trigeminā: altera in foro boario. Huius cōmenti cām Massurius Albinus memorabilū li. ii. aliter exponit. M. inquit Octavius Herenus prima adolescentia tibicen: postq. arti suæ diffusus est: instituit mercaturā: & bene re gesta decimā Herculi p̄sanauit. Postea cū nauigans hoc idē ageret: a prædonibus circūuentus fortissime pugnauit: & uictor recessit. Hunc in somniis Hercules docuit sua opera seruātū. Cui Octavius ipetrato a mag. stratibus loco edē sacrauit: & signū uictorēq. incisis litteris appellauit. Dedit ergo epitheton deo quo & argumētū ueterū uictoriæ Herculis: & cōmemoratio nouæ historiæ quæ recentī romano sacro cām dedit continere. Nec frustra in eodē loco dixit: Et domus herculei custos pinaria sacri. Quidā. n. arā maximā cū uicino flagra ret incendio: liberata a pinariis ferunt: & iō sacri custodē domū pinariā dixisse Virgilium κατὰ Διὸς ὀλῆν inq. potitiorū qui ab Appio Claudio præmio corrupti sacra

Quare
mezentio
dicitur cō
temptor
deorum

Apollo
pater

Hercules
Victor
Ædes,
duæ
Her.
Octavius
herenus

Pinarii
Potitii sa-
cerdotis
Her.

Custos

In sacris
herculis
epulatur
sedentes

Aries in-
datus in
solito co-
lore por-
tendit im-
peratori
foelicitatē

Quid sa-
crum

Venus
mas &
foemina

seruis publicis prodiderunt. Sed Veratius pontificalis in eo libro quē fecit de suppli-
cationibus: ita ait Pinariis qui nouissimi comeso prandio uenissent. cū iā manus prae-
lores lauarent: praecipisse Herculē: ne quid postea ipsi aut progenies ipsorum ex decima
gustaret sacranda sibi: sed ministrandi tantū modo cā nō ad epulas cōuenirēt. Quasi
ministros ergo sacri custodes uocari: ut ipse Virgilius alibi: At triuix custos iā dudū
in montibus opis. i. ministra. Nisi forte custodē dixit eā: quae se phibuerit & cōtinuerit
a sacris: ut ipse alibi. Et custos furū atq; auū cū falce saligna Hellepōriaci seruet tute-
la priapi. Hic utiq; custodē phibitorēq; auū furūq; significat. Hæc ubi dicta: dapes
iubet & sublata reponi Pocula: gramineoq; uiros locat ipse sedili. Non uocat qd̄ dixit
sedili. Nam ppria obseruatio est Herculis sacris epulari sedentes. Et cornelius Balb⁹
ἐξ ΗΥΗΤΙΚΩΝ libro. xviii. ita ait: Apud arā maximā obseruatū: ne lectisterniū fiat. Cu-
stodit in eodē loco ut oēs aperto capite sacra faciāt. Hoc fit ne qs in æde dei habitum
eius imiteret. Nā ibi operto ipse capite est. Varro ait græcū hunc esse morem qa siue
ipse siue ab eo relictī qui arā maximā statuerūt: græco ritu sacrificauerūt. Hoc ampli-
us addidit Caius Bassus Iccirco. n. hoc fieri dicit: qa ara maxima ante aduētū Aeneæ
in italia cōstituta est qui hunc ritū uelandi capitis inuenit. Ea quoq; quæ incuriose trā-
mittuntur a legentū plebe: nō carent profunditate. Nam cū loqueret de filio Pollio
nis: id quod ad principem suū spectaret adiecit: Ipse sed in pratis aries iam suaue ru-
benti Murice iā croceo mutabit uellera luto. Traditur aut in libro hetruscorū. si hoc
aial in solito colore fuerit indutū: portēdi imperatori rex oīum cū foelicitate largita-
tem. Est super hoc liber Tarquinii transcriptus est ostentario tusco: Ibi reperit: pur-
pureo aureoue colore ouis arielue si aspergetur: principi ordinis & generis summa cū
foelicitate largitatē auget genus progeniē propagat in claritate: lætiorē quæ effecit.
Huiusmodi igit statū imperatori in tranitu uaticinatur. Verbis ēt singulis de ritu
sacro q̄ ex alto petita significet: uel hinc licebit aduertere. Iniecere manū præce: telisq;
sacrarunt Euandri. Nā quicquid destinatum est diis: sacrum uocat. Peruenire aut ad
eos non pōt: nisi libera ab onere corporis fuerit aia quod nisi morte fieri non pōt. Ita
ergo oportune sacrum Hale sum facit: qa erat oppetiturus. Et hic pprietatem & hu-
mani & diuini iuris executus est. Nam ex manus iniectione pœnæ mancipiū designa-
uit: & sacrationis uocabulo obseruantia diuini iuris impleuit. Hoc loco nō alienum
uidet de cōditiōe eorum hoīum referre: quos leges sacros esse certis diis iubent: qa non
ignoro quibusdā mirū uideriq; cū cætera sacra uolari nefas sit. hoīem sacrū ius fuerit
occidi. Cuius rei cā rei cā hæc est. Veteres nullū aial sacrum in finibus suis esse patie-
bantur: sed abigebant ad fines deorum. qbus sacrū esset. Animas uero sacratorum hoīum
quos ἑρῶντες græci uocant: diis debitas existimabant. Quēadmodū igit quod sacrū
ad deos ipsos mitti non poterat: a se tñ demittere nō dubitāt sic aias quas sacras in ce-
lū mitti posse arbitrati sunt uiduatas corpore q̄ primū illo ire uoluerūt. Disputat de
hoc more ēt Trebatius religionum libro. ix. Cuius exēplū ne simpliū omisi. Cui
cordi est legere: satis habeat & auctorem & uoluminis ordinem esse monstratum.

Quæ scientissime prolata a nonnullis male enunciando corrumpantur. Cap.
Nonnullorum quæ scientissime prolata sunt: male enunciando corrumpi-
mus dignitatem: ut quidam legunt. Discendo hac ducente dea flammam
inter & hostes Expedior cum ille doctissime dixerit: ducente deo: nō dea.
Nam & apud Galuū Aetherianus affirmat legēdū: Pollentēq; deū uenerē non deā.
Signū ēt huius ē cypri barbatū corpore sed ueste muliebri cū scepro ac statura uiri.
Et putans

Et putant eandem matrem ac feminam esse. Aristophanes eam ἀφροδίτην appellat. Leui- aphrodi-
 nus est sic ait. Venerem igitur alium adorans siue femina siue mas est. ita uti alma no- tio
 et luca est. Philocorus quoque in athide eandem affirmat esse lunam: & ei sacrificium face-
 re viros cum ueste muliebri mulieres cum uirili. quod eadem & mas existimatur & femina:
 Hoc quoque de prudentia religionis a Virgilio dictum est. Decidit exanimis uitamque re-
 liquit in astris Aereis. Iginus. n. cum de proprietatibus deorum cum de astris ac stellis lo-
 queretur ait oportere his uolucres immolari. Docte ergo Virgilius dixit apud ea numi-
 na aiam uolucris remansisse quibus ad litandum data est. Nec nomen apud se quod fortui-
 tum esse poterat: uocare permittit: Matrisque uocauit Noie casmille mutata parte ca-
 milliam: Nam Stadius Tullianus de uocabulis regum libro primo ait dixisse Callima-
 chum: tulos Camillum appellare Mercurium: quo uocabulo significant praeministrum
 deorum. Vnde Virgilius ait Metabum Camillam appellasse filiam Dianae. s. praeministrum. **Camilli**
 Nam & pacubius cum de medea loqueretur: Caelitum camilla expectata aduenis salue praemi-
 hospita. Romani quoque pueros puellasue nobiles & inuestes camillos & camillas ap- stris deo-
 pellat flaminicarum & flaminum ministros: Hac quoque obseruationem eius non conuenit pre- rum
 rere. Mos erat. inquit hesperio in latio: quem protinus urbes Albanae coluere sacrum nunc **Quid sit**
 maxima regum Roma colit. Varro de moribus more esse dicit in iudicio animi: quem seq- mos &
 debeat consuetudo: Iulius Festus de uerborum significationibus libro. xiii. Mos est inquit in- consuetu
 stitutum patrium pertinens ad religiones ceremoniasque maiorum. Ergo Virgilius utrumque do
 auctorem secutus: & primo quidem Varronem: quoniam ille dixerat more praecedere: sequi con-
 suetudinem: postquam dixit mos erat: subiunxit quem protinus urbes Albanae coluere: & nunc
 maxima regum Roma colit: quo perseverantiam consuetudinis monstrat. Et quoniam Festus p-
 tinere ad ceremonias ait: hoc idem docuit Maro adiciendo sacrum quem protinus urbes
 Albanae coluere sacrum. Mos ergo praecessit: & cultus moris secutus est: quod est consue-
 tudo: Et hic diffinitionem Varronis impleuit. Adiciendo deinde sacrum ostendit morem ce-
 rimoniis dicatum quod Festus asseruit. Idem seruauit & in. xii. libro cum ait. Morem ritusque
 sacrorum adiciam: in quo ostendit aperte morem esse ritus sacrorum. Sed historiae quidem fi-
 dem in his uersibus secutus est. Mos erat hesperio in latio: & reliqua. . Seruauit. n. re-
 gnorum successionem. Quippe primi regnauerunt latini: inde albanii: & inde romani.
 Ideo mos erat primum dixit hesperio in latio: & postea quem protinus urbes albanae co-
 luere sacrum deinde subiicit nunc maxima regum roma colit. Excessere omnes adytis arisque reli-
 etis Dii quibus imperium hoc steterat. Et de uetustissimo romanorum more & de occultis
 fimis sacris uox plata est. Costat. n. omnes urbes in alicuius dei esse tutela: moreque roma-
 norum arcanum & multis ignotum fuisse: ut cum obsiderent urbem hostium: eaque iam capi posse
 confiderent: certo carmine euocarent tutelares deos: quod aut aliter urbem capi posse non cre-
 derent: aut et si posset: nefas existimarent deos habere captiuos. Nam propterea ipsi ro-
 mani & deum in cuius tutela urbs roma est: & ipsius urbis latinum nomen ignotum esse uo-
 luerunt. Sed dei quidem nomen nonnullis antiquorum inter se diffidentium libris insitum: & iam
 uetustas persequentibus quicquid de hoc putat innotuit. Alii. n. Iouem crediderunt: alii
 lunam: sunt qui Angeronam quae digito ad os admoto silentium denunciat. Alii autem quorum **angeron**
 mihi fides uidetur firmior Opem Conseruam esse dixerunt. Ipsius uero urbis nomen est do-
 ctissimum ignoratum est: cauentibus romanis ne quod saepe aduersus urbes hostium fecisse
 se nouerant: idem ipsi quoque hostili euocatione paterent: si tutelae suae nomen diuulgaret.
 Sed uidentum ne quod nonnulli existimauerunt: nos quoque confundat: opinantes uno car-
 mine & uocari & ex urbe aliqua deos & ipsam deuotam fieri ciuitatem. Nam reperi in li-

bro quinto reconditaq; Sammonici Sereni utrunq; carmen: quod ille se in cuiusdam
Carmen Furii uetustissimo libro repperisse professus est. Et aut carmē hmōi quo dii euocant:
 quo dii cū oppugnatione ciuitas cingitur. Si deus: si dea est: cui populus ciuitasq; carthaginē
 euocant sis est in tutela: teq; maxime ille qui urbis huius populiq; tutelā recipisti: præcor: ue-
 ut uirg. nerorq; ueniamq; a uobis peto: ut uos populū ciuitatēq; carthaginensū deferatis: lo-
Excessere ca tēpla sacra urbēq; eorū relinquatis: absq; his habeatis: eiq; populo ciuitati metū for-
 oēs adytis midiuem obliuionem iniciatis pditi quæ romā ad me meosq; ueniat: nostraq; uo-
 bis loca templa sacra urbs acceptior pbariorq; sit: mihi quoq; populoq; romano mi-
 litibusq; meis propositi sitis: ut sciamus intelligamusq;. Si ita feceritis: uoueo uobis tē-
 pla ludosq; facturū. In eadē uerba hostias fieri oportet: auctoritatēq; uideri extorum
 ut ea pmittant futura: **Urbes uero exercitusq;** sic deuouent iam numibus euocatis:
Deuotio Sed dictatores iperatoresq; soli possunt deuouere his uerbis. Dis pater siue Iouis ma-
 urbiū & nes siue quo alio noīe fas est noīare: ut oēs illam urbem carthaginē exercitumq; quē
 exercitiū ego me sentio dicere fuga formidine terrore cōpleatis: quiq; aduersus legiones exerci-
 tumq; nostrū arma tela quæ ferēt: uti uos eos exercitus eosq; hostes eosq; hoīes urbes
 agrosq; eorū & qui in his locis regionibusq; agris urbibusq; agris urbibusq; habitant:
 abducatis: lumine supero priuetis. **Exercitumq; hostiū** urbes agrosq; eorū quos me
 sentio dicere: uti uos eas urbes agrosq; capita ætatesq; deuotas consecratasq; habeatis
 eorū ollis legibus qbus quādo cūq; sunt maxime hostes deuoti: eosq; ego uicarios p
 me fide magistratuq; meo & pro populo romano exercitibus legionibusq; nostris de-
 uoueo: ut me meamq; fidē imperiumq; legiones exercitumq; nostrū: qui in his rebus
 gerendis sunt bene saluos nos iri sinetis esse: Si hæc ita faxitis: ut ego sciā sniam intel-
 ligāq;. Tūc quisquis uotū hoc faxit ubi faxit recte factū esto. **Quib⁹ atris trib⁹ tellus**
 mater teq; Iuppiter obtestor. Cum tellurē dicit: manib⁹ terrā tāgit: cū Iouē dicit: ma-
 nus ad cælum tollit: cū uotū recipere dicit: manibus pectus tangit. In antiquitatibus
 aut hæc oppida inueni deuota stonios fregellas gabios: ueios: fidenas. Hæc itra italiā
Ciuitates præterea carthaginē & corinthū. sed & multos exercit⁹ oppidaq; hostiū galloꝝ hispa-
 uotē a po norū afrorū mauroꝝ aliarūq; genitū quas prisca loquunt annales Hinc est ergo q; pp
 pulo ro. eiusmodi euocationem numinūq; discessionē ait. **Virgilius:** Excessere oēs adytis arisq;
Virgilius relictis Diis: Et ut tutelares assignaret adiecit: qbus imperiū hoc steterat. Vtq; præter
 doctus in euocationē et uim deuotionis ostenderet: in qua præcipue Iuppiter ut diximus inuo-
 nis huma catur: ait Ferus oīa Iuppiter argos Transtulit. Videt ne uobis probatū sine diuini &
 ni & diui humani iuris scientia non posse profunditatē Maronis intelligi? Hic cum oēs concor-
 ni di testimonio doctrinam & poetę & narrantis æquarent exclamauit Euangelus diu se
Quibus succubuisse patientiæ: nec ultra dissimulandū. quin in medium detegat inscientiæ uir-
 deis imo- gilianæ uulnera. Et nos inqt manum ferulæ aliqñ subduximus: & nos cœpimus pōti-
 lat taurus ficū iuris auditum: & ex his quæ nota sunt nobis. Maronem huius disciplinā iuris ne-
 scisse constabit. Quando. n. diceret: Cælicolum regi maētā in littore taurū: si sciret
 taurum immolari huic deo uetitū: aut si didicisset quod Atteius Capito cōprehendit.
 Cuius uerba ex libro primo de iure sacrificarū hæc sunt. Itaq; Ioui tauro uerre ariete
 immolari nō licet. Labeo uero. lx. & viii. libro itulit: nisi Neptuno Apollini & Marti
 taurū nō immolari. Ecce pontifex tuus quidē apud quas aras maētē ignorat: cū uel
 æditus hæc nota sint: & uetere nō tacuerit industria Adhæc Pretextatus enidēs. Qui
 bus deorū imoletur tauro: si uis cū Virgilio cōmunicare: ipse te docebit: Taurū ne-
 ptuno taurum tibi pulcher apollo. Vides in opere poetæ uerba Labeonis? Igitur hoc
 docte:

docte ita illud argute. Nam ostendit Ideo non litatū: ideo secutū. Horiendū dictū & uisū mirabile monstrum. Ergo respiciens ad futura hostiam contrariam facit. Sed & nouerat hunc errorē nō esse inexpiabilem. Atteius. n. capito: quem in acie cōtra Maronem locasti: adiecit hæc uerba. Si qs forte tauro fecerit: piaculū dato. Cōmittit ergo res non qdem impianda insolita tñ. Et committit non ignorantia: sed ut mōstro locū faceret futuro. Subiecit Euangelus: si euentu excusat illicita: dic quæso: quod erat mōstrum secuturum: & cum Careri libari uino iuberet: quod oibus sacris uetat: Cui tu lacte fauos & mitti dilue baccho. Vinū aut Careri non libari: debuit illum uel Plautus docere: q in aulularia ait: Careni mi Srobile hi sunt facturi nuptias: qa temeti nihil allatū uideo? At hic uester flamen & pontifex & oia tam qd immolet: q qd libet Careri ignorat. Et ne nō ubiq; in libando pari errore sit deuius: in octauo ait. In mensam lacti libant: diuosq; præcant: cū non in mensam: sed in aram fm morem libare debuerint. Ut prius tibi prætextatus inqt: de posteriore quæstione respondeam Fateor te nō im merito usurpata in mensam libatione quæsisse: ampliusq; spēm difficultatis auxeras: si magis Didonem in mensam similiter libantē notasses. Dixit: & in mensam laticū libauit honorem. Nam & Publius Tertius cū de ritu sacrorū multa differeret: ait sibi hunc locū in quæstione venire: nec tñ hæsitatiōē suam requisita rōne dissoluit. Ego aut quid mihi magistra lectiōe cōpertū est: publicabo. In papiriano. n. iure euidenter relatum est Aræ uicē præstare posse mensam dicatā: ut in templo inqt Iunonis populonia augusta mensa est. Namq; in fanis alia uasorū sunt & sacræ suppellectilis: alia ornamentorū. Quæ uasorū sunt: instrumēti instar habent: qbus semp sacrificia cōficiunt. Quarū rerū principem locū obtinet mensa: in qua epulæ libationesq; & stipes reponunt. Ornamenta uero sunt clypei coronæ & huiuscemodi donaria. Neq; n. donaria dedicant eo tpe quo delubra sacrant. At uero mensa arulæq; eodē die quo ædes ipsæ dedicari solent. Vnde mensa hoc ritu dedicata in templo aræ usum & religiōem obtinet puluinaris. Ergo apud Euandru qdem sit iusta libatio. Quippe apud eā mensam quæ cū arā maxima more utiq; religionis fuerat dedicata: & in loco sacrato & inter ipsa sacra in qbus epulabant. Incōuiuio uero Didonis quidem tñ regiū cōstat nō ēt sacrum fuisse apud humanā mensam in triclinio nō in templo: qa nō erat religiosa sed usurpata libatio solā fecit libasse reginā: in cuius psonā nulla obseruatiōis necessitas: & multo ad usurpandū in potestate permisso. At uero hic oēs in mensa lacti libant diuosq; præcantur: qa quod recte fieri nouerat: ab oibus simul in templo epulātibz & uni sacratæ assidētibus mensæ factū esse memorauit: de illo aut uersu: Cui tu lacte fauos & mitti dilue baccho: paucis quod Maro accusat absolua. Poeta. n. æque in rebus doctrinæ & in uerbis lectator elegātiæ sciens Careri mulso libari adiecit: mitti baccho fauos dilue. s. mitescere uinū dicens cū mulsum cœperit fieri. Nā mite hic uinum ita dixit: ut alibi ait domitum & durū bacchi domitura saporem. Notum autē esse non diffitebere: q ad diem duodecimam Kalendas ianuaras Herculi & Careri faciunt suæ prægnāte panibus mulso: Oportune me Hercule Prætextate fecisti Herculis mentionem. In cuius sacra hic Virgilius gemino errore commisit.

Tum salii ad cantum incensa altaria circum
Populeis adsunt euincti tempora ramis.

Nā & salios Herculi dedit: quos tñ Marti dicauit atiq; & populeas corōas noiat cū ad arā maximā sola lauro capita & alia fronde nō uinciant. Videmus in capite pto ris urbani lauream coronam cum rem diuinam Herculi fecit. Testatur ēt Terentius

Vinū nō
libatur
Careri

Secunda
resolutio
deuino in
Careris.

De Saliis

Varro in ea satyra: q̄ inscribitur περὶ κευρανον maiores solitos decimā Herculi uo-
uere. Nec decē dies intermittere: quin pollucerent populū ad εσμβολον cū coro-
na laurea demitterent cubitū. Hiccinne est Vectus ait error geminus: At ego i neu-
tro dico errasse Virgiliū. Nam ut primū de frondis genere dicamus, constat quidem
nūc lauro sacrificātes apud aram maximā coronari. Sed multo post romā cōditam
hac cōsuetudo sumpsit exordiū: postq̄ in auentino lauretū cēpit uiuere. Quā rē do-
cet Varro humanaz̄ libro. ii. Emonte ergo pximo decerpta laurus sumebat̄ operan-
tibus: quā uicina offerebat occasio. Vnde recte Maro noster ad tēpora respexit: qui-
bus Euāder ante urbem cōditā apud arā maximā sacra celebrabat: & utebat populo
utiq; Alcide gratissima. Salios autē Herculi pp ubertatē doctrinā altioris assignat:
quia is deus & apud pōtifices idē qui & Mars habet. Et sane ita menippea Varronis
affirmat q̄ inscribitur αλλοσ ουτοσ ηρακλησ quia cū de Hercule multo loqueret̄
eundē esse ac Martem pbauit. Caldei quoq; stellā Herculis uocāt: quam reliqui oēs
Martis appellāt: Et præterea Octauī Herlenii liber: qui inscribit̄ de sacris saliaribus
Tiburtiū in quo salios Herculi institutos opari dieb⁹ certis & auspicato docet. Item
Antonius Enipho uir doctus: cuius scholā cicero post laborē fori frequētabat: salios
Herculi datos pbat in eo uolumine: quo disputat qd sit fenestra: quod est hostiū mi-
nusculū in sacrario: quo uerbo Ennius ēt usus est: Idoneis (ut credo) auctōribus cer-
tisq; rōnibus error qui putabat̄ uterq; defensus est. Si qua sunt alia q̄ nos cōmouent:
in medium pferamus: ut ipsa collatio nostrū nō Maronis absoluat errorē. Tūc euā-
gelus: Nunq̄ ne tibi Prætextate uenit in mentē: toto ut aiūt celo errasse Virgilium.
Cū Dido suā rem diuinā p nuptias faceret: Maetat. n. inqt lectas de more bidentes
Legifere cereri phœboq; patriq; lyæo. Ex q̄si expgefact⁹ adiecit: Iunonis ante oēs cui
uicula iugalia cure: Accipite. Et. M. Varrois uerba de agricultura lib. iii. qui cū de pa-
uonibus in uilla nutriēdis loqueret̄: sic ait. Primus hos Quītus Hortēsius augulari
ccena diciē posuisse. Quod poti⁹ factū tū luxuriose q̄ se uere bōi uiri laudabāt. Quē
cito secuti multi extulerūt eoz̄ p̄cia: ut oua eoz̄ denariis ueneāt quinis: ipsa facile qu-
quagenis. Ecce res nō admirāda solū: sed & pudēda ut oua pauonū q̄nis denariis ue-
neant q̄ hodie non decē uilius: sed oīno nec ueneūt. Is Hortēsius platanos suas uino
irrigare cōsueuit adeo ut in quadā actiōe q̄ habuit cū Cicerōis suscepta p̄cario a Tul-
lo postulasset: ut locū dicēdi pmutaret secū. Abire. n. in uillā necessario se uelle: ut ui-
num platano quā in tuseulano posuerat: ipse suffunderet. Sed forte ad notā seculi sui
nō sufficit Hortēsius: uir aliogn ex p̄fesso molis & in p̄cinctu ponēs oēm decorē. Fu-
it. n. uestitum ad mūdiciē curioso. Et ut bene amictus iret: faciem in speculo q̄rebat:
Vbi se intuens: togā corpori sic applicabat: ut rugas nō forte sed idustria locatas arti-
fex nodus astrigeret: & sinus ex cōposito defluēs modū lateris ambiret. Is quōdam
cū incederet elaboratus ad speciē collegæ de iniuriis diē dixit qd̄ sibi in augustis obr-
uius offensu fortuito stricturā togæ destruxerat: & capitale putauit: q̄ i humero suo
locū ruga mutasset. Ergo hoc p̄termisso ad uiros uenio triūphales quos uictores gē-
tium luxuria uicit. Et ut taceā Gurgitē a deuorato patrimonio cognominatū: qa in-
signibus uirtutis secutæ uitia prioris cōpēsauit ætatis. In quam foueā luxus & supbiq;
Metellus Pius peruenit cōtinuationē successiū. Et ne multis morer. ipsa de eo Salu-
stii uerba subieci. At Metell⁹ in ulteriorē hispaniā post annū regressus magna gloria
cōcurrētibus undiq; uirili & muliebri sexu p uias & recta oīum uisebat̄. Eū quæstor
Caius Vrbinus aliq; cognita uoluntate eū ad cœnā inuitauerūt. Ultra somanum ac

Hercules
idem &
Mars
Antonius
Enipho
Fenestra

Pauonū
primus
usus
Q. Hor-
tensius
De molli-
cie
hortensii

Gurges
gulofus
Metellus
Pius

mortalium et morem curabant exornatis adibus p aulea & insigna scænisq; ad ostentationem histriionum fabricatis. Simul croco sparsa humus: & alia in modum templi celeberrimi: Præterea cum sedenti in transfœmia demissum Victoriæ simulacrum cum machinato strepitu tonitruum coronam ei imponebat. Tum uenienti thure: quasi deo supplicabat. Toga picta plerumque amiculo erat ei accubenti. Epulæ quæssissime neque pro oem modo puiciam sed trans maria ex mauritania uolucrum & ferarum incognita antea plura genera: quibus rebus aliquantam partem gloriæ dempserat: Maximeque apud ueteres & sanctos uiros superbia illa grauius indigna romano imperio extimantes. Hæc Salustius grauius alienæ luxuriæ obiurgator & censor Accipite inter grauius personas non defuisse luxuriam. Re Cœna lauro. n. pontificis uetustissimam cœnam: que scripta est indice quarto Metelli illius pontificis tissima maximi in hæc uerba: Ante diem nonum Kalendas septembris quo die Lentulus flammæ Martia pontificali inauguratus est domus ornata fuit Triclinia lectis eburneis strata fuerunt. Duobus tricliniis pontifices cubuerunt. Q. Catullus. M. Aemilius Lepidus. D. Syllanus. C. Cæsar ex sacro. P. Scauola sextus. Q. Cornelius. P. Volunius P. Albi nouamus: & Lucius Iulius Cæsar augur: qui eum inaugurauit. In tertio triclinio Popilia prope Licina Ar Descructa uirgines uestales: & ipsius uxor Publicia flaminica & semproniam socrus eius. Cœtio cœnæ na hæc fuit. Ante cœnam echinos ostreas crudas quantum uellet pelloridas sphodilos turdum a sparagos: subtus gallinam alutem: patina ex ostrearum pelloridarum balanos nigros balanos albos. Item sphodilos glycomaridas urtica ficetulas lubos caprignes aprugnos altilia ex farina iuoluta ficedulas murices & purpuras in cœna lumina sinciput aprugnum: patinam piscium: patinam suminis: anates: querquandulas elixas: lepores altilia assa amillum panes picetes. Vbi iam luxuria tunc accusaretur: quoniam tot rebus facta fuit cœna pontificum? Ipsa uero edulium genera que dictu turpia. Nam Cincius in suasioe legis fanniae obiicit saculo suo: quod porcum troianum mensis inferat: Quod illi ideo sic uocabant: quali alius in porcus troianus edulis animalibus grauidum. ut ille troianus equus grauidus armatis fuit. Exigebat hoc quoque illa gulae intemperantia: ut & leporis saginarent teste Varrone: qui de agricultura libro. iiii. cum de leporibus loqueretur: sic ait. Hoc quoque nuper institutum ut leporis saginarentur: cum exceptos e leporario quodam in caueis & loco clauso faciunt pigues. Si cui hoc mirum uideatur quod ait Varro leporis ætate illa solitos signari: accipiat illud quod maiore admiratione sit dignum. Cocleas saginatas: quod idem Varro in eodem libro refert. Verba ipsa qui uolet legere: ubi debeat querere indicauit. Neque ego nunc antiquitatem nos preferendos uel comparandos: dico: sed respondi obiurganti horo asseres uti res habet maiorem illis seculis deliciarum curam fuisse quam nostro. Subiecit Furius Albinus antiquitatis non minus quam Cecinna pitus Miror te inquit non retulisse quanta illis affluetia marinarum procurari solita fuerit copiarum cuius relatu maximam conuiuiarum nostrorum sobrietatem doceres: Et Cecinna profer inquit in medium que de hac quoque parte luctu comperisti ultra omnes. n. polles memoria uetustatis. Et Furius sic ingressus est: Vetustas quidem nobis semper (si sapimus) adoranda est. Illa quippe secula sunt: que hoc imperium uel sanguine uel sudore pepererunt. Quod non nisi uirtutum faceret ubertas: Sed quod fatendum est: in illa uirtutum abundantia uitium quoque ætas illa non caruit. Equibus nonnulla nostro seculo morum sobrietate correctæ sunt. Et de luxu quidem illius temporis circa marinas copias dicere institueram. sed quia in assertionem nostram emendationis alia ex aliis proferenda se suggerunt: de piscibus non omitto: sed differro dum de alia lasciuia qua nunc caremus admoneo. Dic. n. hore que antiquitatem nobis obiicit: ante cuius triclinium modo saltatricem uel saltatorem te uidisse meministi: At inter illos saltatio certatim uel ab honestis appetebatur. Ecce enim ut

ab illo ordiar tpe: quod fuit optimis moribus Inter duo bella punica ingenui quid dicam ingenui: filii senatorum in ludū saltatorium cōmeabant: & illic crotala gestantes saltare discebant. Taceo q̄ matronæ et saltationem nō inhonestam putabant. Sed inter probas quoq; earū erat saltandi cura: dū modo non curiosa usq; ad artis perfectionem. Quid. n. ait Salustius. Psallere saltare elegantius q̄ necesse est probæ: A deo & ipse Semproniam reprehendit: non q̄ saltare: sed q̄ optime scierit. Nobiliū uero filios: & q̄ dictu nefas est filias quoq; uirgines inter studiosa numerasse saltandi meditationem: testis est Scipio Africanus Aemilianus: qui in orōne contra legem iudiciariū. Tyberii Gracchi sic ait. Docent̄ prætigias inhonestas cū cynedulis & sambuca psalterioq; eunt in ludū histrionū: discūt cantare: quæ maiores nostri ingenuis p̄bo duciet uoluerūt. Eunt inquā in ludū saltatoriū inter cynedos uirgines pueriq; ingenui. Hæc cum mihi quisq; narrabat: nō poterā aīum inducere ea liberos suos nobiles hoīes docere. Sed cū ductus sum in ludū saltatoriū: plus mediussidius in eo ludo uidi pueris uirginibusq; quingentis. In his unum (quod me reipublicæ misertum est) puerū bullatū petitoris filiū nō minorē annis duodecim cū crotalis saltare: quā saltationē impudicus seruulus honeste saltare nō posset. Vides quēadmodū ingemuit Africanus: q̄ uidisset cū crotalis saltatē filiū petitoris id est candidati: quē ne tū qdē spes & adipiscēdi rō potuerat coercere magistratus: quo tpe se suosq; ab oī probro debuit uendicare: quo minus faceret quod. s. tpe non habebat: Cæterū superius plerūq; nobilitatē hæc propudia celebrare cōquestus est Cato. Sic nimiū. M. senatorem nō ignobilē Cecilium Spaciatore & Fesceniū uocat eumq; staticulos dare iis uerbis ait. Descendit de canthario: inde staticulos dare: ridicularia fundere. Et alibi in eundem. Præterea cantat: ubi collibuit: interdū græcos uersus agit: iocos dicit: uoces demutat: staticulos dat: Hæc Cato: cui ut uidetis et cantare nō serui hoīs sic uidetur quod apud alios adeo nō inter turpia numeratū est: ut Decius Sylla uirtanti nois optime cantasse dicat. Cæterum histriones nō inter turpes habitos. Cicero testimonio est: quē nullus ignorat. Roscio & Aesopo histrionibus tam familiariter usum ut res rōnesq; eorū sua soletia tueretur. Quod scū aliis multis tum exēplis quoq; eius declarat. Nam illā orōnem q̄s est qui non legerit in qua populū romanū obiurgat: q̄ Roscio gestum agente tumultuarit. Et certe satis constat cōtendere eū cū ipso histrione solitū: utrū ille sapius eadē sniam uariis gestibus efficeret: an ipse per eloquentiæ copiam sermone diuerso pronūciaret: Quæ res ad hanc artis suæ fiduciā Rosciū abstruxit ut librū cōscriberet: quo eloquentiam cū histrionia cōpararet. Is est Roscius: q̄ et lucio Syllæ carissim⁹ fuit: & annulo aureo ab eodē dictatore donatus est. Tanta aut fuit gratia & gloria: ut mercedē diurnam de publico mille denarios sine gregalibus solus acceperit. Aesopum uero ex pari arte ducenties sextertiū reliquisse filio constat. Sed qd loquor de histrionibus: cū Appius Claudius uir triumphalis: qui salius usq; ad senectutē fuit: pro gloria obtinuerit q̄ inter collegas optime saltabat. Ac prius q̄ a saltatione discedo: illud addiciā uno eodemq; tpe tribus nobilissimis ciuibus nō modo studium saltandi: sed et (si diis placet) peritiam qua gloriarentur fuisse Gabinio consulari Ciceronis inimico: quod ei & Cicero non dissimulanter obiecit: & M. Cecilio noto in turbas uiro: quem idē Cicero defendit: & Licinio Crasso Crassi eius: qui apud parthos extinctus est filio.

¶ Nonnullos ex piscibus traxisse cognomina. Cap.

¶ Ed de saltatiōe uetere ad prædę marinæ trāsire luxū Liciniorū me nomē admonuit: quos. Murenas: cognominatos: q̄ hoc pisce effusissime delectati

sunt: satis constat huic opinioni. M. Varro consentit asserens eodē modo Licinius appellatos Murenas quo Sergius Orata cognominatus est: q̄ ei pisces q̄ auratæ uocā Murenæ tur: carissimæ fuerint. Hic est Sergius Orata qui primus balneas p̄ficles habuit: primus ostrearia i baiano locauit: primus optimū saporem ostreis lucrinis adiudicauit. **Sergius** Fuit autem ætate Lucii Crassi illius disertū: qui q̄ grauis & serius habitus sit: et Cicero **orata** docet. Is tñ Crassus uir cēforius. Nam cū Cn. Domitio censor fuit: cū supra ceteros desertus haberetur: essetq; inter clarissimos ciues princeps: tñ murenā in piscina domus suæ mortuā atratus tanq̄ filiam luxit: Neq; id obscuræ fuit: quippe collega Domitius in senatu hoc ei quasi deforme crimē obiecit. Neq; id cōfiteri Crassus erubuit: sed ultro et si diis placet gloriatus est censor piā affectuosamq; rem fecisse se iactans Piscinas autē q̄ refertas habuerint præciosissimis piscibus romani illi nobilissimi principes Lucius Philippus & Hortēsius: quos Cicero piscinarios appellat et illud indicium est: q̄. M. Varro in libro de agricultura refert. M. Catonem: qui post uticæ periit cū hæres testamento Lucilii esset relictus: pisces de piscina eius. xl. milibus uendidisset. Accersebātur autē murenæ ad piscinas nostræ urbis ab usq; freto siculo: quod thegiū a melana respicit. Illic. n. optime a prodigis esse credūtur tam hercule: quā anguila: & utraq; ex illo loco græcè plotæ uocant: latinæ flutæ q̄ in summo super nantes sole torrefactæ curuare se posse: & in aquam mergere desinunt: atq; ita faciles captu fiūt. Et si enumerare uelim: q̄ multi magniq; auctores murenas e freto siculo nobilitari: **Plotæ** longum fiet. Sed dicam quid. M. Varro in libro qui inscribit Gallus de admirandis **flutæ** dixerit uis uerbis. In sicilia quoq; inquit manu capi murēas flutas q̄ hoc in sūma aqua præ pinguitudine fluitent. Hæc Varro. Sed quis neget indomitam apud illos (& ut ait Cecilius) uallatam gulam fuisse: qui ex tam longinquo mari instrumēta luxuriæ cōpararent. Nec rarus hic romæ piscis ut peregre accitus erat. Auctor est Plinius. C. Casarem dictatorem cū triumphales cœnas populo daret: sex milia murenarum a C. Horio ad pondus accepisse. Huius Hirii uillam quāuis non amplam: aut latam constat: propter uiuaria quæ habuit: quadragies sextertium uenundatam.

¶ De Accipensere. Cap.

Ec accipenser quā maria prodigis nutriūt illius sæculi delitias euasit. Et ut liqueat secūdo punico bello celebre nomen huius piscis fuisse. Accipite ut meminerit eius Plautus i fabula. q̄ inscribitur baccharia ex p̄sona parasiti.

Quis est mortalis tanta fortuna affectus unq̄:

Quam ego nunc sum? cuius hæc uentri portatur p̄mpa.

Vel nunc qui mihi in mari accipenser latuit antehac:

Cuius ego latus in latebras reddam meis dentibus & manibus. Et ne uilior sit testis poeta: accipite assertore Cicerone: in quo honore fuerit hic piscis apud Publium Scipionem Africanū illū & Munatium. Hæc sunt in dialogo de fato uerba Ciceronis: Nam cū esset apud Lauerniū Scipio unaq; pontius: allatus est forte Scipiōi accipenser: qui admodū raro capitur. Sed ē piscis (ut ferūt) in primis nobilis. Cum autē Scipio tunum & altez ex his: qui eum salutatū uenerant inuitasset: pluresq; etiam inuitaturus uideretur. in aurē Pontius Scipio inquit uide quid agas: accipēser iste paucorū hominū est: Nec inficias eo t̄pibus Traiani hunc piscem in magno precio nō fuisse teste Plinio Secūdo: qui in naturali historia cū de hoc pisce loqueret sic ait: Nullo modo in honore est: quod quidem miror cum sit paruus inuētū. Sed nec diu stetit hæc parsimonia. Nam tēporibus Seueri principis: qui ostendebat duritiam morz: Samo

nicus Serenus uir ut saeculo doctus: cum ad principem suū scriberet: faceretq; de hoc
 pisce sermonem: uerba Plinii quæ superius posui: præmisit: & ita subiicit. Plinius (ut
 scitis) ad usq; Traiani imperatoris uenit ætatem: Nec dubium est: q; ait nullo hono-
 re hunc piscem tēporibus suis fuisse: uerum ab eo dici. Apud antiquos autem in pre-
 cio fuisse ego testimoniis palam facio: uel eo magis q; gratiam eius uideo ad epulas
 quasi post liminio redisse. Quippe qui dignatōe uestra cum inter sum conuiuio sacro
 animaduerto hunc piscem coronatus ministris cum tibicine introferri. Sed quod ait
 Plinius de accipēseris squamis: id uerè esse maximus rex naturalium indagator Ni-
 gidius Figulus ostendit. in cuius libro de aialibus. iiii. ita positum est. Cur alii pisces
 squama secunda accipenser aduersa sit. Hæc Samonicus qui turpitudinem conuiuii
 principis sui laudando notat: prodēs uenerationem quæ piscis habebatur: ut a coro-
 natis inferretur cum tibicinis cantu: quasi quædam non delitiarū sed numinis pōpa.
 Sed ut minus miremur accipēserem graui precio taxari solitū: A sinius Celer uir cō-
 sularis (ut idē Samonicus refert) mulum unū septem milibus nūmum mercat⁹ est.
 In qua re luxuriam illius saeculi eo magis licet æstimare: q; Plinius secūdus tēporibus su-
 is negat facile mulum repertū: qui duas pondo libras excederet. At nunc & maioris
 ponderis passim uidemus & p̄cia hæc insana nescimus. Nēc contēta illa ingluuius fu-
 it maris sui copiis. Nam optanus p̄fectus classis sciens sacrum adeo italicis littorib⁹
 ignotū: ut nec nomen latinū eius piscis habeamus: incredibilem sacrorū multitudinē
 in uariis nauibus huc aduectam inter hostiā & campaniæ litus in mare sparsit: miro
 q; ad nouo exemplo pisces in mari tanq̄ in terra fruges aliquas seminauit. Idēq; tanq̄
 summa in hoc utilitatis publicæ uerteretur: quinquennio dedit operam: ut si quis in-
 ter alios pisces scarū forte cœpisset: incolumē confestim & inuiolatū mari redderet.
 Quid extimemus captiuā illius saeculi gulam seruisse mari: cū magno uel dicam ma-
 ximo apud prodigos honore fuerit ēt thyberin⁹ lupus & omnino omnes ex hoc am-
 ne pisces: quod equidē cur illis ita uisum sit ignoro. Fuisse autē etiam. M. Varro ostē-
 dit: qui enumerans quæ in quibus Italiæ partibus optima ad uictum gignant: pisci
 thyberino palmam tribuit his uerbis in libro rerum humanarū. xi. Ad uictum opti-
 ma fert ager cāpanus frumentū: salernus uinū: cassinas oleum: tusculanus ficū: mel-
 tarentinus: piscē thyberis. Hæc Varro de oibus scilicet huius fluminis piscibus: sed
 inter eos ut supra dixi præcipuū locum lupus tenuit: & quidem is qui inter duos pō-
 tes captus esset. Id ostendūt cum multi alii: tum ēt Caius Titius uir ætatis lucilianæ
 in oratione: qua legem famiā suauit: cuius uerba ideo pono: quia non solū de lupo in-
 ter duos pontes capto erūt testimonio: sed ēt mores quibus pleriq; tūc uiuebant faci-
 le publicabūt. Describens. n. homines prodigos in focum adiudicandū ebrios com-
 meantes quæq; soleant in se sermocinari: sic ait. Ludum alea studiose unguentis deli-
 buti scortis stipati. Vbi horæ. x. sunt iubent pueri iocari: ut comitium eat percuncta-
 tum: quid in foro gestū: sit quid suaserint: quid dissuaserint: quid tribus iusserint: qd
 uetuerint. Inde ad comitiū uadunt: ne litem suam faciāt: Dum eūt: nulla est in angu-
 porto amphora: quam non impleant: quippe qui uestiā plenam uini habeāt. Veniūt
 in comitium tristes: iubent dicere. Quorū negocium est: narrant. Iudex testes poscit.
 Ipsi it mictum. Vbi redit: ait se omnia audiuisse. Tabulas poscit. Litteras inspicit.
 Vix præ uino sustinent palpebras. Eunti in consiliū ibi hæc oratio. Quid mihi nego-
 cii est cū istis nugatoribus: potiusq; potamus mulsū mixtū uino græco: edim⁹ tur-
 dum pinguem: bonūq; piscem: lupum germanum qui inter duos pōtes captus fuit.

hæc

hæc Titius. Sed & Lucilius acer: & uiolentus poeta ostendit scire se hūc piscem egregii saporis qui inter duos pontes captus esset: eumq; quasi liguritorem catilonem apud Catilone pellac. s. qui proxime ripas sterco insectaretur. Proprie autē catilones dicebantur: qui ad polutum Herculis ultimi cum uenirent catillos liguribant.

Lucilii uersus hi sunt.

Fingere præterea afferi quod quisq; uolebat:

Illum summa ducebant: atq; altilium lanx:

Hunc pontes thyberinos duo inter captos catillo.

Longū fiat si enumerare uelim quot instrumenta gulæ inter illos uel ingenio excogitata sint uel studio cōsecta. Et hæc nimirū cæ fuerūt: pp quas tot numero leges de cœnis & sumptibus ad populū ferebant: & ipeiari cœpit: ut patētibus ianuis præsitaret & cœnaret. Sic oculis ciuū testibus factis luxuriæ modus fieret. Prima at oīum de cœnis lex ad populū orchia puenit: Quā tulit. C. Orchus tribunus plebis de senatu narent patētia. iii. anno q̄ Cato censor fuerat. cuius uerba (q̄a plixa sunt) prætereo: Summa autē tentibus eius præscribebat numez cōuiuiaz. Et hæc est lex orchia: de qua cato mox orōnis ianuis suis uociferabat: q̄ plures: q̄ p̄scripto eius cauebat: tū ad cœnā uocarent. Cūq; aucto Leges iste rē nouæ legis aucta necessitas imploraret post annū uicesimū fm legis orchia fania sūptuariæ lex lata est anno post romā conditā fm Geliū opinionem quingentesimo octogesimo Lex or octauo. De hac lege Samonius Serenus ita refert. Lex fania sanctissimi Augusti in chia genti oīum ordinū cōsensu peruenit ad populū. Neq; eā prætores aut tribuni: ut ple- Lex fania rasq; alias: sed ex oīum honorū cōsilio & snia ipsi cōsules pertulere: cū respublica ex luxuria conuiuioꝝ maiora q̄ credi pōt detrimēta pateret. Si qdē eo res. redierat: ut gula illecti pleriq; ingenui pueri pudicitia & liberrare suā uenditarēt. Pleriq; ex plebe romana uino madidi in comitiū uenirēt: & ebrii de reipublice salute cōsulerēt. Hæc Samonichus. Fania autē legis seueritas in eo superabat orchia legē: q̄ in superiore numero tantū mō cœnatiū cohibebat: licebatq; fm eā unicuiq; bona sua inter paucos cōsumere. Fania autē & sumptibus modū fecit assibus centū. Vnde a Lucilio poeta festiui Lex didia tatis suę more centussis uocat. Fannia legē post annos decē & octo lex didia cōsecuta est. Eius ferūdæ duplex fuit cā. Prima & potissima: ut uniuersa italia nō sola orbs lege sumptuaria teneret. Italicis estimātibus: fania legē nō in se: sed in solos urbanos ciues esse cōscriptā. Deinde ut nō soli qui prædia cœnæ suæ maiore sumptu fecissent: sed et q̄ ad eas uocati essent atq; oīno interfuissent. pœnis legis tenerent. Post didiā licinia lex lata est a Publio Licinio Crasso diuite. Cuius ferūdæ pbādæq; tm̄ studiū ab optima Lex licinia tibus impensum est: ut cōsulto senatus iuberet: ut ea tantū mō pmulgata priusq; trinitudo confirmaret: ita ab oibus obseruaret: quasi iā populi snia cōprobata. Lex uero hæc paucis mutatis in plerisq; cū fania cōgruit. In ea. n. ferenda qua sita est nouæ legis auctoritas exolefcēte metu legis antiquioris. Ita hercules ut de ipsis. xii. tabulis factū est: quaz ubi cōrēni antiq̄tas cœpit. Eadē illa: quæ illis legib; cauebant: in alia latroz noīa transferūt. Sed legis liciniaz sūma: ut Kalēdis nonis nūdinis romanis cuiq; in dies singulos. xxx. dūtaxat asses edūdi cā cōsumere liceret: Ceteris uero diebus q̄ excepti nō eēt ne amplius apponeret q̄ carnis aridæ pōdo tria & salsamētoꝝ pōdo libra: qd̄ exterra uite arboreue natū sit. Video qd̄ remordeat. Ergo iudiciū sobriū sæculi est: ubi tali præscripto legū coerceret expensā cœnæ. Nō ita est. Nā leges sumptuariæ a singulis ferebant. q̄ ciuitatis totius uitia corrigerēt. Ac nisi pessimis effulissimisq; moribus uiueret: p̄fecto opus ferūdus legib; nō fuisset. Vetus uerbū ē. Leges inq; bonæ

Lex cornelia

ex malis moribus pcreant. Has sequitur lex cornelia & ipsa sumptuaria quã tulit Cornelius Sylla dictator: in qua nõ cõuiuiorũ magnificẽtia phibita est: nec gulæ modus factus: uerũ minora præcia rebus iposita & qbus reb⁹ dii boni q̃q̃ exquisitis & pene incognitis generibus delitiarũ: quos illic pisces: qualq̃ offulas noiat: & tñ præcia illis minora cõstituit: ausim dicere ut uilitas eduliũ aios hoium ad parãdas obsoniorũ copias incitaret: & gulæ seruire et q̃ paruis essent facultatib⁹ possent. Dicã plane qđ sentio. Apprime luxuriosus mihi ur̃ & pdigus: cui hæc tãta i epulis uel gratuita ponãt. Itaq̃ tãto hoc sæculũ ad oẽm incõtinẽtia promptius ut pleraq̃ harũ regũ quæ syllana lege ut uulgo nota cõprehẽdunt: nemo nostrũ uel fando cõpererit. Sylla mortuo Lepidus cõsul legẽ tulit & ipse cibariam. Cato. n. sumptuaria leges cibarias appellat. De hinc paucis interiectis añis alia lex puenit ad populũ ferene. Antio Restioe: quã legẽ quãuis esset optima: obstinatio tñ luxuriæ & uitiorũ firma cõcordia nullo obrogãte irritã fecit. Illud tñ memorabile de Restione latore ipsi⁹ legis fert: eũ qđ uixit foris potestea nõ recenasse: ne testis fieret cõtẽptæ legis: quã ipse bono publico ptulisset. His legibus annumerarẽ edictũ de sumptibus ab Antonio ppositũ: q̃ post triũuir fuit: ni indignũ crederẽ inter cohibentes sumptus Antonio locũ facere: cuius expẽsã in cõnã solitã cõferri sola unionis a Cleopatra uxore cũ sumpti æstimatiõe superate sunt. Nã cũ antonius qcqđ mari aut terræ aut et cælo gigneret: ad satiãdã ingluuiẽ suã natũ existimãs faucibus ac dẽtibus suis subderet eaq̃ recaptus de romano imperio facere uellet ægyptiũ regnũ. Cleopatra uxor: q̃ uinci a romanis nec luxuria dignaret: sponsiõe pro uocauit in sumere se posse in unã cõnã sextertiũ centies. Id antonio mirũ uisũ nec moratus sponsiõe cõtendit dignus culina Munatio Plãco q̃ tã honesti certaminis arbiter electus est. Altera die Cleopatra pertẽtãs Antoniũ pollucibile sane cõnã parauit: sed quã nõ miraret Antoniũ: quippe q̃ oia quæ apponebãt ex quotidianis opibus agnosceret. Tũc regina arridẽs sialã poposcit: cui aceti nõ nihil acris infudit: atq̃ illuc unio nẽ demptũ ex aure altera festinabũda demisit eũq̃ mature dissolutũ uti natura est ei⁹ lapidis: absorbit. Et quãuis eo facto spõsiõe uicisset. quippe cũ ipsa margarita centies sestertiũ sine cõtentione eualuisset: manũ tñ & ad alterius unionis aurẽ similiter admonuit: nisi Munatius Plancus iudex seuerissimus superatũ Antoniũ mature pronũciasset. Ipse aut unio cuius magnitudinis fueris: inde colligi poterit: q̃ q̃ superfuit postea uicta regis & capta ægyptio romã delat⁹ disectusq̃ e: & facta ex una marita duẽ imposita q̃ simulacro Veneris: ut mōstruosã magnitudinis: in tẽplo qđ pantheũ dẽ.

De Nuce iuglande. Cap.

Iuglans

a Dhuc dicente furio secundæ mensæ illata bellaria nouo sermoni principiũ dederunt Symmachus. n. atrectans manu nuces uellem inqt ex te audire Serui. tanta nucib⁹ noia quæ cã uel origo uariauerit: aut unde tot mala cũ hac una appellatione uocitent. Fiunt tñ leorsũ diuersa tã uocabulo q̃ sapore. Ac prius de nucibus absoluas uolo q̃ tibi memoria crebrẽ lectiõis occurrunt: Et Seruius: Nux ista iuglãs fm nõnulloꝝ opinionẽ a iuuãdo & a glãdã dicta existimat. Caius uero in libro de significatiõe uerboꝝ hoc refert: Iuglãs arbor dicta e perinde ac iouis glãs. Nã id arboris genus nuces hẽt: quæ sunt suauiore sapore qui glãs e. Hũc fructũ antiq̃ illi: qui ægregiũ glãdiq̃ simile ipsamq̃ arborẽ deo dignã existimabãt: Iouis glãdẽ appellauerũt: quæ nũc lris interlisis iuglãs noiat. Cloatius aut Verius in libro a grãcis tractatoꝝ ita memorat: Iuglans q̃li diuglãs: id e Διοσ βαλανος: Sicut Theophrastus ait.

Hãc grãci et basilicã uocat.

De Nuce

¶ De Nuce auellana.

n Vx hæc auellana seu prænestina ē eadē: ex arbore est: q̄ corylus dī: de qua Nux basi-
 Virgilius dixit: corylū sere. Est aut̄ natio hoīum iusta agrū p̄nestinū q̄ car- lica
 sitani uocant̄ ἀποτὼν καρῶν. Cui⁹ rei meminit Varro ī logistorico: q̄ in Nux auel-
 scribit̄: Mari⁹ de fortuna: idē. s. p̄nestinæ nuces. Est & illud apud Neuiū ī fabula ario lana siue
 lo. Quis heri apud te p̄nestini & lanuini hospites suapte utrosq; decuit acceptos cibo: Corylus
 alteris inanē bullā madidā dari alteris nuces in p̄liuii p̄fundere. Hæc at̄ nucē græci pō Prænestia
 ticā uocant: dū unaquæq; natio indit huic nuci nomē ex loco: in quo nas. it̄ copiosior. Carsitani

¶ De Nuce Castanea. Cap.

n Vx castanea de qua Virgi. Castaneasq; nuces: uocat̄ & heracleotica. Nam Nux pon-
 doctus Oppius in libro quem fecit de siluestribus arboribus sic ait: Hera tica
 cleotica hæc nux: quā quidam castaneā noīant. Item pontica nux atq; etiā Nux ca-
 quæ dicuntur basilicæ iuglandes germina atq; flores agunt similiter iisdem t̄pibus q- stanea q̄
 bus græcæ nuces. Nunc dicendū est quæ sit græca nux: ac simul hoc dicens amygdala- & hera-
 lam de lance tulit: & ostendit: Nux græca hæc est: quæ & amygdala dicit̄. Sed & tha cleotica
 sia eadem nux uocat̄. Testis est Cloatius in ordinatorum græcorū libro quarto: cum Nux græ
 sic ait: Nux græca amygdala. Acca uero in supplicatione. nucem græcam ait faunūq; ca quæ &
 adde quantumlibet. Nucē molluscā licet hyemis nobis t̄ps inuideat. t̄n qa de nuci- amygda-
 bus loquimur: indictā nō relinquimus. Plaut⁹ in calcedo sic eius meminit: Molluscā la
 nucem super eius dixi impendente tegulas. Ecce plautus noīat quidē sed quæ sit mol Thasia
 lusca nux non exprimit. Est aut̄ persicum quod uulgo uocat̄ & mollusca nux dicit̄. s. nux
 q̄ cæteris oībus nucibus mollior sit. Huius rei idoneus assertor est Sueuius uir lōge Mollusca
 doctissimus in idilio: quod̄ inscribitur more cum. Nam cum loquitur de hortulano nux
 faciente moretum inter cætera quæ eo mittit: & hoc pomum mitti ait his uerbis. Persicum

Admisce tu acca basilicis hæc nunc:

Partim persica: quod nomen sic deniq; fertur

Propterea: q̄ qui quondam cum rege ponti

Nomine alexandro magno færa prælia bello

In persas retulere suo. post inde reuentum

Hoc genus arboris in prælatis finibus graiis

Differuere nouas fructus mortalibus dantes:

Mollusca hæc nux est: ne quis forte inscius erret.

¶ De Nuce tarentina. Cap.

n Vx tarentina dicitur: quæ ita mollis est ut uix atrectata frāgatur. De qua Nux tarē
 in libro Faborini sic reperitur. Itemq; quidam tarentinas oues uel nuces di tina
 cunt quæ sunt tarentinæ a tarento: quod est sabinorum lingua molle. Vn- Tarentū
 de tarentinos quoq; dictos putat Varro ad Libonem primo. Quam in culpam etiā
 Oratius potest uideri incidere qui ait Et molle tarentum.

¶ De Nuce Pineæ. Cap.

n Vx pinea hos nobis: q̄ appositi sunt: nucleos dedit: plautus in cistellaria q̄ Nux pi-
 enuce nucleos esse uult: frangat nucē Et qa mala uidem⁹ admixta bellariis nea
 post nuces de maloz generib⁹ differendū est. Sūt de agricultura scriptores Inter nu-
 qui nuces & mala sic diuidunt: ut nuces dicant oē pomū: q̄ foris duro tegat̄: & int⁹ ces & ma
 hēt quod esui est. malū uero quod foris habeat quod est esui: & durū intus includat. la
 Secundū hanc diffinitionem persicum: quod Sueuius poeta superius inter nuces nu

merat: magis erit inter mala numerandum. His præmissis malorū enumeranda sunt genera: quæ Cloatius ordinatorum græcorum lib. iiii. ita diligenter enumerat. Sūt autem genera malorum armenium cotonium citreū couimellium conditū επι musteū martianum orbiculatum ogranum præcox pannuceū punicum persicum quitianum persicum rubrum scandianum siluestre si rutium scantianum tybur uerianum. Vides persicum a Cloatio inter mala numeratū: quod nomē originis suæ tenuit: licet iam dudū nostri soli germen sit? Quod autē ait idem Cloatius: Citreum & ipsum persicum malum est sicut Virgilium: Fœlicis mali quo non præstantius ullum: & reliqua. Et ut nemo dubitet hæc de citreō dixisse Virgilium accipite quæ Oppius in libro de siluestribus arboribus dicat. Circa idem malus & persica: altera generatur: in italia: & in media altera. Et paulopost de citreō loquens ait: Est autē odoratissimum. Ex quo interiectum uesti tineas necat. Fertur autē uenenis contrarium: quod tritum cum uino purgatione uirium suarum bibentes seruat. Generantur autē in perside omni tpe mala citrea. Alia enim præcarpuntur: alia interim maturescunt. Vides hic & citreum nominari: & oia signa pomi quæ de eo Virgilius dixit: licet nomen citrei ille non dixerit? Nam & Homerus qui citreum τριον appellat: ostēdit esse odoratum pomū αποκλον οδωδει. Et quod ait Oppius inter uestem poni citreum: idem significat & Homerus cum dicit σιμαρα. Hinc & Neuius poeta in bello punico ait: Citrosam uestem.

Citrosa
uestis

De Paris. Cap.

Pyroge
genera

Ira hæc quæ uidemus: uarietas noīum numerosa discernit. Nā idē Cloatius sic eorū uocabula describit: antianū cucurbitinū ciritiū ceruisca calculosum crustumū decimagræculū sollianū lauinū laureū lateresianū marapiū milesiū myrteū neuianū orbiculatū præcianū rubile signinū tullianū ticianū turrinia num præcox uolemiū mespilusserū sementinū serū tarentinū serum ualerianū serum.

De Ficis. Cap.

Ficorū
genera

Dmonent nos & fici arida: ut enumeremus genera ficorum eodem Cloatio nos de his ut de aliis instruente. Sic. n. diuersas ficos diligentia suæ moræ dinumerat: africa albula harundinea a sinistra atra palusca augusta biferā carica caldica alba nigra chia alba nigra cucurbitina duricorea herculanea lauiana ludia leptoludia marsica numidica pulla pompeiana præcox tellana atra. Sciendū quod

Ficus fœlix & infœlix

ficus alba ex fœlicibus sit arboribus: contra nigra ex infœlicibus. Docent nos utrunque potiffices: Ait. n. Veranius de uerbis pontificalibus: Fœlices arbores putant esse: quercus æsculus ilex superius fagus corylus sorbus ficus alba pyrū malus uitis prunus

Quæ sint
fœlices arbores
infœlices

cornus lotus. Tarquinus autem priscus in ostentario arborario sic ait. Arbores quæque inferum deorum auertentiumque in tutela sunt: eas infœlices nominant. Alternū sanguinem fœlicem ficum atram quæque baccam nigram nigrosque fructus ferunt: itemque acrifolium pyrū saluaticum pruscū rubum sentesque: quibus portenta prodigiaque mala: comburi iubere oportet: Quid quod ficum tanquam non pomū secerni a pomis apud idoneos reperimus? Afranius in selia: Pomū holus ficu uuam. Sed & Cicero œconomicon libro tertio: Neque serit uitem: neque quæ sata est diligenter colit: oleum ficos poema non habet: Nec hoc ignorandum est: ficum solam ex omnibus arboribus non florere. Lactis proprie ficorum dicitur: Grossi appellantur fici: quæ non maturescunt.

Lactis
Fici grossi

Hos græci dicunt ολυνθοσσο. M. Attius: In milibus tot ficos non uidebitis grossum. Et paulopost ait. Sumas ab alio lacte diffuos grossos. Et posthumi Albinus annali primo de bruto, Et cā sese stultum Brutumque faciebat: grossulos ex melle edebat.

De Oleis

De Oleis & uuis. Cap.

Learū genera hæc enumerant: africana albigerus aquilia alexandrina ægy Olearū
 ptia culminea conditiua liciuiana orchas oliaster pauſia paulia radius falē genera
 tina ſergiana termutia. Sicut uuarū iſta ſunt genera aminea. ſ. a regione: nā
 amineci fuerūt: ubi nūc ſalernū ē. aſinuſca atruſca albuierus abena apiana apicia bumā Amineci
 ma: aut ut græci dicūt Βυααδοο dura cina labruſca melāpiſithia maronia maræo ad ſaler
 tis numētana p̄cia prānia p̄ſithia pilleolaca rhodia ſtephāitis uenūcula uariola lagea. num
 Inter hæc p̄textatus: Vellē Seruiū noſtrū diutius audire: ſed hora nos quietis admo
 net: ut exorto iubare eloquio Symmachi domi ſuæ fruamur: atq; ita facta diſceſſio ē.

MACROBII AVRELII THEODOSII VIRI CONSVLARIS ET IL
 LVSTRIS SATVRNALIORVM. LIBR. .III.

EC magis incepto uultum Sermone mouentur.

Quam ſi dura ſilex aut ſtet marpeſia cautes.

Tandem corripuit ſeſe: atq; inimica reſugit. Item pathos
 est & in hoc uerſu. Obſtupui: ſteteruntq; comæ: & uox
 faucibus hæſit: Sed tota Daretis fatigatio habitu depin
 gitur. Aſt illū fidi æquales genua egra trahētē. Quāſſan
 temq; utroq; caput caſſumq; cruorem. Ore eiectantem.
 Sociorumq; eius trepidationē breuiter oſtēdit. Galeāq;
 enſemq; uocati accipiūt q̄ſi nō ſponte accepturi munus:

quod erat damnum uerecundiæ. Ex eodem genere eſt illud. Totoq; loquētis ab ore.
 Scintillæ abſiſtunt: oculis micat acribus ignis. Eſt & in deſcriptione langoris habitus
 ut eſt tota deſcriptio peſtilentiæ apud Tucididem. Et labitur inſcelix ſtudiorum atq;
 immemor herbæ Victor equus. Et demiffæ aures: incertus ibidem ſudor: & ille qui
 dem moriturus frigidus. Eſt inter pathe & pudor ut circa Deiphobum pauitātē & di
 ra tegentem ſupplicia. Et luctus habitu proditur: ut in Euryali matre: Excuffi mani
 bus radii: reuolutaq; penſa Euolat inſcelix. Et latinus quia miratur: de ſixa obtutu te
 net ora. Et Venus q̄a rogatura eſt: Triftior & lachrymis oculos ſuffuſa nitētes. Et ſy
 billa quia inſani: Subito non uultus non color unus: Non comptæ manſere comæ.

Oratio pathetica. Cap.

Vnc uideamus pathos quo tenore orationis exprimitur. Ac primum quæ orationes
 ramus qd de tali oratione rhetorica arte præcipit. Oportet. n. ut oratio pa
 oikt̄poo
 rthetica aut ad indignationem aut ad miſericordiam dirigat: quæ a græcis miſerabi
 oikt̄poo καὶ Δεινωσίο̄ appellatur: Horum alterum accuſatori neceſſarium eſt: alte
 lis oratio
 reo: Et neceſſe eſt initium abruptum habeat qm̄ ſatis indignantibus leuiter inci
 Δεινωσ
 pere non conuenit. Ideo apud Virgilium Iuno ſic incipit. Quid me alta ſilentia cogis ο̄ιο gra
 Rumpere? Et alibi Me ne incepto deſiſtere uictam? Et alibi: Heu ſtirpē inuiſam & uitas
 ſatis cōtraria noſtris Fata phrygum. Et Dido: Moriemur inultę? Sed moriamur ait.
 Et eadē: Proh iuppiter ibit: Hic ait. Et priamus. At tibi pro ſcelere exclamat p̄ talibꝰ
 auſis Nec initium ſolum tale eſſe debet. ſed oīs (ſi fieri pōt) oratio pathetica & breui
 bus ſententiis & crebris figurarum mutationibus debet: uelut inter æſtus iracundiæ
 fluctuare. Vna ergo nobis uirgiliana oratio pro exēplo ſit. Heu ſtirpē inuiſam Initium
 ab ecphoneſi. Deinde ſequunt breues interrogatiunculæ. Nū ſygeis occūbere cāpiſ:

Num capti potuere capi: num incensa cremauit Troia Viros: Deinde sequitur hyperbole: Medias acies mediosq; per ignes Inuenere uiam. Deinde ironia: At credo mea numina tandem Fessa iacent: odiis haud exaturata quieui. Deinde ausus suos inefficaces quaeritur. Per undas ausa sequi & pfugis toto me opponere ponto. Secunda post hæc hyperbole. Assumpte in teucro: uires caliq; marisq;. Inde dispersæ querelæ. Quid syrtes aut sylla mihi: qd uasta carybdis. Profuit: Lungit inde argumētū a minore: ut pathos augeat: Mars perdere gentem Immanem lapithum ualuit. Minor. s. persona ideo illud sequit: Ast ego magno iouis coniunx. Deinde cū causas quoq; contulisset: quanto impetu dea dixit: Infœlix quæ memet in oīa uerti. Nec dixit non possum perdere Aeneam: sed uincor ab Aenea. Deinde confirmat se ad nocendum: & quod proprium est irascentis: & si desperet perfici posse tamen impedire contenta est.

Flectere si nequeo superos: acheronta mouebo.

Non dabitur regnis esto prohibere latinis

Attrahere. atq; moras tantis licet addere rebus

At licet amborum populos excindere regum.

Post hæc in nouissimo: quod irati libenter faciunt: maledicit. Sanguine troiano & rutulo dotabere uirgo. Et protinus argumētum a simili conueniens ex præcedentibus: Nec face tm Cysleis prægnās ignes enixa iugales: Vides q̄ sæpe orationē mutauerit: ac frequētibus figuris uariauerit: q̄ ira quæ breuis furor est: non pōt unum cōtinuare sensum in loquēdo. Nec desunt apud eūdē orōnes misericordiā cōmouētes. Turn⁹ ad Iuturnā. An miseri fratris letū ut crudele uideres? Et idē cū auget inuidiā occisorū p se amicorū. Vidi oculos ante ipse meos me uoce uocātē Muranū. Et idē cū miserabilem fortunam suam faceret: ne uicto sibi pasceret: Vicisti: & uictum tendere palmas Ausonii uidere. Idem. Quos minime uellem. Et aliorum præces orantium uitam: Per te per qui te talem genuere parentes: & similia.

De Habitu pathos. Cap.

- Pathos a misericordia
 Pathos ab omni ætate
 A fortūa
 A debilitate
 A loco
- Vnc dicāmus de habitu pathos: quod est uel in ætate uel in debilitate & ceteris quæ sequuntur. Eleganter hoc seruauit: ut ex omni ætate pathos misericordiam mouere. Ab infantia. Infantumq; animæ flentes in limine priō. A pueritia: Infœlix puer atq; impar congressus achilli. Et parumq; patri tendebat iulum. Ut non minus miserabile sit periculum in paruo q̄ in filio. Et Superest cōiunx necreusa: ascaniusq; puer: Et alibi parui casus iulii. A iuuenta uero. Impositiq; rogis iuuenes ante ora parentum: Pugentesq; genæ iuuenili in corpe pallor. A senectæ Danai miserere senectæ. Et ducit infœlix æuo cōfectus aletes. Et caniciem multo deformat puluere. Mouit & a fortūa mō misericordiā mō indignationē. Misericordiā: Tot quodā populis trisq; supbū Regnatorē asix. Et Sinon: Et nos aliq̄d nomēq; decusq; Gessim⁹: Et Ausoniusq; oli ditilum⁹ aruis. Indignationē uero ex uerbis Didōis: Et nr̄is illuserit aduena regnis. Eleganter. n. ex cōtēptu Aeneæ auget iniuriā suā. Et amata: Exulibus ne dat ducēda lauinia teucris: Et Numanus: Bis capti phryges. Mouit pathos misericordiā & ex debilitate Ex quo me diuū p̄ atq; hoīum rex Fulminis afflauit uētis: & cōtigit igne: Et alibi: Et trūcas ihōesto uulnere nares. Et de Mezētio: Attollit i agrū se foemur. Et huc caput atq; illuc hūero ex utroq; pepēdit. Et te decisa suū laride dextera q̄rit. Et acerq; cruēto Puluere: perq; pedes traiectus lora tumētes Mouit pathos misericordiā frequēter & a loco: Cū uitā in siluis iter deserta ferax: Iustra domosq; trahō: & libyæ deserta pagros

Et Ac

Et At nos hinc alii sitiētes ibimus afros. Pars scythiā & rapidū cretæ uenimus oaxē.
 Et illud egregie & breuiter: Ter circū iliacos raptauerit hec tora muros. Iliacos id ē
 primæ muros quos ipse defenderat: p quibus efficaciter per decem annorū spacia pu
 gnauerat. Et illud: Nos patriā fugimus. Et Littora cū patriæ lachrymās portusq; re
 linquo: Et dulces moriens reminiscit agros. Et Ignarū laureus habet ora mināta Lyr
 nelū domus alta solo laurente sepulchrū. Et ut Agamēnonē indigne ostenderet occi
 sum: assumpsit locū: Prima inter limina dextra oppetiit. Et illud incenibus in patriis
 atq; inter tuta domorū: Sacer uero locus præcipue pathos mouet. Occisum inducit
 Orphea: & miserabiliorē interitū eius a loco facit: Inter sacra deum nocturniq; orgia **A loco sa**
 bacchi: Et in euerfioē troiæ Percorū domos & religiosa deorū limina. Cassandra quoq; cro
 raptū uel diminutionē q̄ miserabilē facit sacer locus: Ecce trahebatur a tēplo adytisq;
 minerue: Et alibi: Diue armipotētis ad ara p̄cubuit. Et andromache cū de Pyrrhi ne
 cē diceret: ut inuidiā occidētis exprimeret. Excipit incautū patriasq; obtrūcat ad aras.
 Et Venus quot Aeneas in mari uexat ita Iunonis quā inuidiosē quærit de loco Ne/
 ptuno. In regnis hoc ausa tuis. Fecit sibi pathos sæpe ex tpe: Prius q̄ Pabula gustassēt **A tēpore**
 troiæ xanthūq; bibissent. Et Orpheus miserabilis ex lōgo dolore. Septē illū rotos p̄
 hibent ex ordine menses. Et palinurus Vix lumine quarto prospexi italiā. Et A chime
 nides: Tertia iam lunæ se cornua lumine cōplēt. Et septima post troiæ excidiū iā uer/
 titur æstas. Frequens apud illū pathos a cā: re uera. n. causa ut res aut atrox aut mise
 rabilis uideatur. ut Cicero in Verrē. Qui ob sepulturā in carcere necatorū a parētibus
 rogabat. Hoc. n. non tam rogari aut pecuniā exigere q̄ ob hanc cām. indignum erat.
 Et Demosthenes cum quærit quendā inuidia circūuentum. ex cā auget inuidiā. Cir
 cūuenit inquit arbitrū: qui inter me atq; se integre iudicauerat. Ergo & Virgi egregie
 sæpe ex hoc loco traxit affectū. Occidit inqt in acie Galeus: Hoc p se nō est dignum
 misericordiā belli tpe: sed admouit cām: dum paci medium se offert. Idem alio loco
 Sternitur infelix. Deinde subiicit cām miserabilem alieno uulnere id est cū ad aliū
 telum esset emissum: Et cū palamedē indigne occisum uellet. Quem falsa sub p̄ditio
 ne pelafgi Infontē infando idicio quia bella uetabat Demisere neci: Et Aeneas ut ostē
 deret magnitudinē timoris sui: bene cām posuit. Et pariter comitūq; onerūq; timentē:
 Quid lapis ut cōtemptis cæteris artificijs inglorius (quēadmodū poeta ait) uiueret
 qualis cā proponitur. Ille ut depositi p̄ferret fata parētis. Ex eodē genere est: Fallit te
 incautū pietas tua. Hac. n. cā illum hostibus ēt sic miserabilē fecit. Sed Aeneas cum
 hortat: ut sepeliantur occisi. quam cām proponit. Qui sanguine nobis Hanc patriā
 pepere: Nec suo non & indignatio demonstrat a cā: ut illic Multa gemēs ignominiā
 plagaq; superbi Victoris: Tum quos misit inultus amores. Et illud a cā ex affectu
 indignantis: An solos tangit atridas iste dolor: solisq; licet capere arma mycenis: Et
 Illud. At tu dictis albane maneres. Et illa oīa: Vendidit hic auro patriam. Quiq; ob
 adulterium cæsi: Nec partē posuere suis. Ad pathos mouēdū nec duos illos p̄termi
 sit locos: quos rhetores appellant a mō & a materia. Modus est cū dico: occidit mani **A mō & a**
 feste uel occulte. Materia est: cū dico: fero an ueneno. Demosthenes de mō inuidiā: materia
 Midia facit se pulsatū cothurno: Cicero Verrī cū nudū quēdā dicit ab eo statua ip̄o
 sitū. Virg. nō minus euidēter Altaria ad ipsa trementē Traxit & i multo lapsantē san
 guine nati. Et capulo tenē abdidit ensem. Et illa oīa a mō sūt. Rostroq; imanis uulcur
 adūco imortale iecur tondēs: & reliqua. Et quos sup atra silex iam iā lapsura cadētī i
 minet assimilis. Sed & misericordiā a mō sæpe cōmouet: ut de orphea Latos iuuenē

sparsere per agros: Et illud Obruít auster aqua inuolués nauemq; uirosq;. Et saxum ingens uoluít alii. Et Mortua quin ét iungebat corpa uiuis. Et in georgicis: Nec uia mortis erat simplex: & cætera de inscriptiõe morbi. Sed & materia apud rhetores pathos mouet: ut dũ quærit Cicerò flãmã ex lignis uiridib⁹ factã: atq; ibi inclusum fumo necatũ: Hoc. n. a materia est: qm̄ hic usus ē fumo materia ad occidendũ: ut alius gladio: alius ueneno. Et ideo acerrimũ pathos ex hoc motũ ē. Idẽ facit: & cũ flagellis cæsum quærit ciuē romanũ. Inuenies idẽ apud Virgiliũ. At pater oipotens densa in ter nubula telũ Cõtòr sit nõ ille faces & fumea thædis: & reliq;. Eleganter at illius qdẽ materiã elusit. Ex huius at uera & uehemēti materia exp̄ssit iracundiã. Et singula qdẽ enumerabimus: ex qbus apud rhetores pathos nascit⁹ qbus ostēdimus usũ Maronẽ sed nõnunq; Virgi. in una re ad augendũ pathos duobus aut pluribus locis cõiunctis utit⁹: ut in Turno ab etate: Miserere parētis longeu. A loco: Quẽ nũc mcestũ patria ardea lōge diuidit. Et circa Cassandrã ex mō: Ecce trahebat. Ex habitu corpis passis priameia uirgo crinibus. Ex loco. A tēplo adytisq; mineruæ: Et circa agamēnonem a patria: Ipse myceneus. A fortuna: Magnor; ductor achiuum. A necessitudine Coniugis. A loco Prima inter limia subsedit adulter: Tacite quoq; quasi per diffinitionem pathos mouere solet: cũ quæres miserationem mouet: nõ dũ lucide dicitur: sed dat̄ intelligi: ut cũ Mezentius dicit. Nũc alte uulnus adactum. Quid. n. aliud ex hoc intelligēdum est: q̄ hoc altum uulnus esse amittere filium. Et rursus idem: Hæc uia sola fuit qua perdere posses. Sed hic scilicet accipiēdum est perire esse amittere filium. Et Iuturna cum quærit: q; adiuuare fratrem prohibeat: Immortalis ego. Quid enim sequitur non est imortalitas in luctu uiuere: Hæc ut dixi uim diffinitionis habent: & a poeta eleganter introducta sunt. Sunt & in arte rhetorica ad pathos mouēdum etiã hi loci qui dicuntur circa rem: & mouendis affectibus peropportuni sunt: ex quibus primus est a simili. Huius species sunt tres exemplum: parabola: imago.

Græce παραδειγμα: παράβολη εἰκων.

Pathos
ab exēplo

Ab exemplo Virgilius

Si potuit manes accersere coniugis orpheus

Threicia fretus cythara fidibusq; canoris.

Si fratrem pollux alterna morte redemit.

Quid thesæa: magnum quid memorem alcidem.

Antenor potuit mediis elapsus achiuis. Hæc. n. oia misericordiã mouet: qm̄ indignũ uidetur negari sibi quod aliis indultũ est. Deinde uide unde auget inuidiã: Si potuit manes accersere cõiugis orpheus. Habes cãm disparem manes illic coniugis: hic patris: illic accersere: hic uidere threicia fret⁹ cythara. Hic misericordiam eius irrisit: Si fratrem pollux alterna morte redemit. Itq; uia totiens. Hoc iam a mō. Plus est. n. sapere: q̄ semel. Quid thesæa: magnũ quid memore alcidẽ. Hic ppter egregias personas nõ habuit qd minueret: uel quid augeret. Verũ quod illis elucebat: hoc sibi iactat cũ iis esse cõmune. Et mi genus ab ioue sũmo. Simile est & illud ab indignatiõe. Quid enĩ ait Iuno Pallas ne exurere classem Argiuũ. Iam hoc plus est classem uictricem: q̄ reliquias fugientiu. Deinde cãm minuit. Vnius ob noxam & furias aiacis olei. Quã minuit ut noxam diceret: quod leuis culpæ nomẽ est. Et unius qd̄ facile possit ignosci: & furentis: ut nec culpa sit. Et alibi. Mars pdere gentẽ immanẽ lapithũ ualuit. uides easdẽ obseruatiões: gentẽ & imanẽ. Deinde aliud exēplũ: Cõcessit in iras ipse deũ antiquã genitor calidona dianæ: Antiquam ut plus honoris accederet ex uetustate.

Deinde in utroq; cām inuit. Quod scelus aut lapithis tm̄ aut calidotte m̄cerente.

p Arabola uero quoniam magis hoc poetæ conuenit: sapissime pathos mo-
uit. Cum aut miserabilem aut iracundum uellet inducere. Miserabilē sic. **Pathos!**
parabola

Qualis populea m̄cerens philomena sub umbra:

Qualē uirgineo demessum pollice florē. Et alia plurimæ patheticæ parabolæ: in qb9
miseratus ē. Quid de ira: Ac uel uti pleno lupus insidiatus ouili Dū fremit ad caulas
Et Mugitus uel uti fugit cū sautius arā Taurus. Et alia plura similia q̄ q̄rit inueniet.

Imago quæ est a simili pars tertia: idonea est mouendis affectibus. Et fit **Pathos**
cūm aut forma corporis absentis describit̄ aut oīno quæ nulla est fingitur, ab **imagie**
Vtrunq; Virgilius eleganter fecit.

Illud prius circa Ascanium

O mihi sola mei super aſtynactis imago.

Sic oculos sic ille manus sic ora ferebat: Fingit uero cū dicit: quā fama secuta est. Can-
dida succinctā latrantibus inguina monſtris. Sed prior fama οἰκτ̄ρον hæc Δεινοῦ τῆ
id est prior misericordiā cōmouet: horrorem secunda. Sicut alibi. Et scissa gaudens ua-
dit discordia: passa: Quam cum sanguineo sequit̄ bellona flagello. Et oīa illa quæ de
forma dixit. Sed illud nōnium patheticæ. Furor impius intus læua sedēs super: arma:
& centum uinctus aenis Post tergum nodis: fremet horridus ore cruento.

Idem a simili: nunc dicamus a minore pathos a poeta positum. Nempe **Pathos a**
d cum aliquid p̄ponit̄ quod per se magnum: sit deinde minus ostendit̄ q̄ il-
lud quod uolumus augeri: sine dubio infinita miseratio mouet̄. Vt ē illud **minori**

O felix una ante alias priamea uirgo Hostilē ad tumulum troiæ sub mœnibus altis
Iussa mori. Primum q̄ ait felix cōparationem sui fecit: deinde posuit a loco: hostilem
& ad tumulum. Et a mō quod non minus acerbū ē: Iussa mori: Sic ergo hæc accipiē-
da sunt q̄ quis hostilem ad tumulum: q̄ quis iussa mori: felicior tm̄ q̄ ego: q̄a sortitus non
pertulit ullos. Simile est & illud O terq; quaterq; bti. Et quod de paliphe dicit: præ-
tides impleunt falſis mugitibus agros: Deinde ut minus hoc esse monstraret: at non
tam turpes pecudum tamen ulla secuta est Concubitus. Quid illud nonne uehemē-
ter patheticum est a minore: Nec uates helenus: cum multa horrenda moneret: Hos
mihi prædixit luctus non dira celæno. Quid hic intelligimus. nisi omnia quæ passus
erat minora illis uisa q̄ patris mortem.

Maiores negauerunt quidam rem augeri posse. Sed eleganter hoc circa di-
donem Vir. induxit. Non aliter q̄ si immiſſis ruat hostibus oīs carthago:
aut antiqua tyrus. Dixit. n. non minorem luctu fuisset ex unius morte q̄ si
tota urbs quod sine dubio esset maius ruiſſet. Et Homerus idem fecit. Est apud ora-
tores & ille locus idoneus ad pathos mouendū: quid dicitur: præter: spē. Hunc Vir-
gilius frequenter exercuit: Nos tua p̄genies cæli q̄bus annuis arcē. & cætera. Et dido.
Hunc ego si potui tantum sperare laborem

Et perferre soror potero æneas euandro. Et nunc ille quidem spe multū captus inani
Fors & uota facit. Et illud: Auena nostri. Quod nunq̄ ueriti sumus: ut possessor agel-
li Diceret hæc mea sunt ueteres migrate coloni. Inuenio tamē posse aliquem ex eo: qd̄
iam sperauerit: mouere pathos: ut Euander: Haud ignarus eram quantum noua glo-
ria in armis. Et prædulce decus.

o Ratores ομοῖοπαθειαν uocāt: quotiēs de similitudine passiōis pathos na ομοῖοπα
sciē: ut apud Virgiliū: Fuit & tibi talis Anchises genitor. Et patriæ strinxit οεισαν

SAT.

Pathos de simili-
tudine
Passionis
A dubita-
tione

pietatis imago. Et dido: me quoq; per multos similis fortuna labores: Est & ille locus ad permouendum pathos in quo sermo dirigitur uel ad inanimalia uel ad mutas: quo loco oratores frequenter utuntur. Verumq; Virgilius bene pathetice tractauit: uel cum ait dido: Dulces exuuiæ dum fata deusq; sinebant uel cum Turnus: Tuque optima ferrum terra tene. Et idem alibi: Nūc o nunq̄ frustrata uocatus hasta meos. Et Rhebe diu res si qua diu mortalibus ulla est: uixim⁹. Facit apud oratores pathos etiam addubitatio: quam græci ἀποφθῆσιν uocant. Est enim uel dolentis uel irascen-
tis dubitare quid agas. En quid ago. Rursus ne procos irrita priores experiar? Et il-
lud de Orpheo: Quid faceret? quo se rapta coniuge ferret? Et de Niso. Quid faciat?
qua ui iuuenem quibus audeat armis eripere? Et anna permouetur: Quid primum
deferta quærar: comitem ne sororem. Et attestatio rei uisæ apud rhetores pathos mo-
uet. Hoc Virgilius sic exequitur.

Ipse caput mui sultum pallantis & ora:

Vt uidit leuiq; patens in pectore uulnus. Et illud. Impleuitq; sinum sanguis

Et moriensq; suo se in sanguine uersat.

Ab atte-
statione

Et Crudelis nati monstrantem uulnera cernit.

Et Ora uirum tristi pendebant pallida tabo.

Et Voluitur euryalus leto: pulchrosq; per artus: It cruor.

Et Vidi egomet duo de numero cum corpora nostro.

Pathos p
hypbolen

f Acit hyperbole: idest nimietas pathos: per quã exprimitur uel ira uel miseri-
cordia. Ira ut cum forte dicimus milies ille perire debuerat: quod est apud

Virgilium: Omnes per mortes aiam fontem ipse dedissem Miseratio cū
dicit: Daphni tuum pœnos et ingenuisse leones interitum. Nascitur præter hæc de ni-
mietate uel amatorium uel alterius generis pathos. Si mihi nō hæc lux toto iam lon-
gior anno est. Et illud seorsum: Maria ante exurere turno: q̄ sacra dabitur pinus. Et
non si tellurem effundat in undas.

Pathos p
exclama-
tionem
Per silen-
tium

e Xclamatio quæ apud græcos ἐκφωνήσις dicitur: mouet pathos. Hæc fit
interdum ex persona poetæ: nonnunq̄ ex ipsius quem inducit loquentem.
Ex poetæ quidem persona est.

Mantua ue miseræ nimium uicina cremonæ

Infœlix ut cumq; ferent ea facta nepotes. Crimen amor uestri & alia similia. Ex per-
sona uero alteri⁹: Dii capiti ipsius generiq; reseruet. Et Dii talia grauis Instaurate: pio
si pœnas ore reposco. Et Dii talem terris auertite pestem. Contraria huic figuræ ἀπο-
σιωπήσις quod est taciturnitas. Nam ut illic aliqua exclamãdo dicimus: ita hic ali-
qua tacendo subducimus. Quæ tamen intelligere possit auditor. Hoc autem præci-
pue irascentibus conuenit: ut Neptunus. Quos ego sed motos præstat componere
fluctus. Et Mnestus: Nec uincere certo.

Quamq; o sed superent: quibus hoc neptune dedisti. Et Turnus:

Quamq; o si solitæ quicq; uirtutis adesset. Et in bucolicis:

Nouimus qui re transuersa tuentibus hircis:

Et quo: sed faciles nymphæ irrifere: sacello. Sed & miseratio ex hac figura mota est a
Sinone: Donec calchante ministro. Sed quid ego hæc autem nequicq; ingrata reuol-
uo. Nascitur pathos & de repetitione: quam græci επαναφοραν uocant: cum senten-
tiæ ab iisdem nominibus incipiunt.

Pathos
ex repeti-
tione

Hinc Virgilius: Eurydicem uox ipsa & frigida lingua.

Ah miseram eurydicem anima fugente uocabat:
 Eurydicem toto referebant flumine ripæ. Et illud:
 Te dulcis coniunx: te solo in litore secum:
 Te ueniente die: te decedente canebat. Et illud:
 Te nemus angitiæ: uitrea te fucimus unda
 Te liquidi fleuere lacus $\epsilon\pi\iota\tau\lambda\alpha\sigma$ que: est obiurgatio: habet & ipsa pathos: idest cū Per obiur
 obiecta iisdem uerbis refutamus: Aeneas ignarus abest: ignarus & absit.

gationem

MACROBII AVRELII THEODOSII VIRI CONSULARIS ET IL
 LVSTRIS SATVRNALIORVM. LIBER. V.

OST hæc cum paulisper Eusebius quæuisset: omnes in
 ter se consono murmure Virgilium non minus oratorē
 q̄ poctam habēdum pronunciabant: in quo & tanta or
 nandi disciplina: & tam diligens obseruatio rhetoricæ ar
 tis ostenderetur. Et Auienus dicat mihi inquit uolo do
 ctorum optime: si concedimus (sicut necesse est) orato
 rem fuisse Virgilium: si quis nunc uelit orandi artē con
 sequi: utrum magis ex Virgilio: an ex Cicerone pficiat.

Video quid agas inquit Eusebius: quid intēdas: quo me
 trahere coneris: eo scilicet quo minime uolo ad comparisonem Maronis & Tullii.
 Verecundæ enim interrogasti uter eorū præstantiore quādo quidem necessario is plu
 rimum collaturus sit: qui ipse plurimū præstat: Sed istam mihi necessitatem altam
 & profundam remittas uolo: quia non nostrū inter illos tantas componere lites: nec
 autem in utramuis partem talis sententiæ auctor uideri. Hoc solum audebo dixisse:
 quia facundia mantuani multiplex & multiformis est: & dicendi genus omne com
 plectitur. Ecce enim in Cicerone uestro unus eloquentiæ tenor est: ille abūdans & tor
 rens & copiosus. Oratorum autem non simplex nec una natura est: sed hic fluit & re
 dundat: contra ille breuiter & circumcise dicere affectat. Tenuis quidam & siccus &
 sobrius amat quandam dicendi frugalitatem: alius pingui & luculenta & florida ora
 tione lasciuit. In qua tanti omnium dissimulatiōe unus omnino inuenitur Virgilius:
 qui eloquentiam ex omni genere conflauerit.

Quod genera dicendi. Cap.

Espondit Auienus: Apertius uellē me has diuersitates sub psonarū exem
 plis doceres. Quattuor sunt inqt Eusebius genera dicendi. copiosū in quo
 Cicero dominat. Breue in quo Salustius regnat. Siccū quod Frōtoni ascri
 bitur. Pingue & floridū in quo Plinius secūdus quōdā: & nūc nullo uetere minor no
 ster Symmachus luxuriat. Sed apud unum Maronē hæc quattuor genera reperies.
 Vis audire illū tanta breuitate dicentē: ut artari magis & contrahi breuitas ipsa non
 possit? Et cāpos ubi troia fuit. Ecce paucissimis uerbis maximā ciuitatē hausit & ab
 sorpsit: nō reliquit ille nec ruinā. Vis hoc ipsum copiosissime dicat? Venit sūma dies
 & ineluctabile tēpus Dardaniæ: fuimus troies: fuit ilium & ingēs Gloria teucrorū se
 rus oīa iuppiter argos Trāstulit: incēsa danai dominatur in urbe. O priā: o diuū do
 mus iliū: & iclyta bello Mcenia dardanidū. Quis clades illius noctis: qs funera fādo
 Explicet? aut possit lachrymis æq̄re labores. Vrbs antiq̄ ruit multos dñata p annos.

Dicēdi ge
 nera quat
 tuor
 Copiosū
 Breue
 Siccum
 Floridū
 & Pingue

SAT.

Quis fons: quis torrens: quod mare tot fluctibus: quot hic uerbis inundauit. Cedo nunc siccū illud genus elocutionis. Turnus ut anteuolans tardum p̄cesserat agmen: Viginti lectis equitum comitatus: & urbi improuisus adest: maculis quē thracius albis portat equus cristaq; tegit galea aurea rubra. Hoc idem quo cultu: q̄ florida oratione cum libuerit profertur: Forta sacer cibeles choreus olimq; sacerdos insignis longe phrygiis fulgebat in armis. Spumantemq; agitabat equum: quem pellis ahenis in plumam squāmis auro conferta tegebat. Ipse peregrina ferrugine clarus & ostro Spicula torquebat Lycio gortinia cornu: Pictus acu tunicas & barbar tegmina crurum. Sed hæc quidem inter se separata sunt. Vis aut uidere quemadmodū hæc quattuor genera dicendi Virgilius ipse permiserat: & faciat unum quoddā ex omni diuersitate pulcherrimum temperamentū? Sæpe etiam steriles incendere profuit agros: Atq; leuem stipulā crepitātibus urere flāmis. Siue inde occultas uires & pabula terræ Pingua concipiūt: siue illis omne per ignē Excoquitur uitiū: atq; exudat iutilis humor. Seu plures calor ille uias & cæca relaxat spiramēta: nouas ueniat q̄ succus in herbas. Seu durat magis & uenas astringit hiantes: Ne tenues pluuiæ rapidiue potētia solis Acrior: aut boreæ penetrabile frigus adurat. Ecce dicēdi genus: qd̄ nusq; alibi dephen des: in quo nec p̄ceps breuitas: nec infinita copia: nec ieiuna siccitas: nec leticia p̄guis.

Stili dicendi. Cap.

Stili dicen
di duo
Maturus
& Grauis
Ardēs &
Infensus

De laudi
bus ope
ris uir. in
star mūdi

Vt Præterea stili dicendi duo dispari moralitate diuersi. Vnus est maturus & grauis qualis Crasso assignatur. Hoc Virgilius utitur: cum latinus incipit Turno. O præstans animi iuuenis quātum ipse feroci Virtute exuperas: tanto me impēsius æquū est Consulere: & reliqua. Alter huic contrarius ardēs & erectus: & infensus: quali est usus Antonius: Nec hunc apud Virgiliū frustra desideraueris. Haud talia dudum Dicta dabas: morere & fratrem ne desere frater. Vides ne eloquentiā oīum uarietate distinctā: quā quidem mihi uidet Virgilius nō sine quodam præfagio quo se oīum profectibus præparabat: de industria permiscuisse. Idq; non mortali sed diuino ingenio præuidisse: atq; adeo non aliū ducē secutus q̄ ipsam rerum oīum matrē naturā. Hinc prætexuit uelut in musica concordia dissonorū. Quippe si mundū ipsum diligenter inspicias: magnam similitudinem diuini illius & huius poetici operis inuenies. Nam qualiter eloquentia Maronis ad oīum mores integra est: nunc breuis: nunc copiosa: nunc sicca: nunc florida: nunc simul oīa: interdū lenis aut torrens: sic terra ipsa hic læta segetibus & pratis: ibi siluis & rupibus hispida hic sicca arenis: hic irrigua fontibus: pars uasto aperit mari. Ignoscite: nec nimium me uocetis qui naturæ rex Virgilium comparaui. Intra ipsum. n. mihi uisum est: si decem rhetorum qui apud athenas atticæ floruerūt: stilos inter se diuersos hūc unum permiscuisse. Tunc Euangelus irridēti similis: Bene inqt opifici deo a rure mātuano poetam comparas: quem græcos rhetores quorū fecisti mentionē: nec oīno legisse asseuerauerim. Vnde. n. ueneto rusticis parētibus nato inter siluas & frutices educato uel leuis græcarum noticia litterarum? Et Eustachius: Caue inqt Euangele græcorum quemq; de summis auctoribus tantam græcæ doctrinæ hauisse copiā credas quantam solertia Maronis uel assecuta est uel in suo opere digessit. Nam præter philosophiæ & astronomiæ amplam illam copiam: de qua supra disseruimus: nō parua sunt alia quæ traxit græcis: & carmini suo tanq̄ illic nata cōseruit. Et Prætextatus oratus sit inqt Eustachi: ut hæc quoq; cōia nobiscum uelis quantū memoria repēte incitata suffecerit: Oēs Prætextatū secuti ad differendū Eustachiū prouocauerunt. Ille sic incipit.

incipit. Quæ Virgilius traxit a græcis dicturum ne me putes ea quæ uulgo nota sūt: q̄ Theoricū sibi fecerit pastoralis operis auctore: ruralis Hesiodū: & q̄ in ipsis georgicis tempestatis serenitatisq̄ signa de Arati phœnomenis traxerit: Vel q̄ euerlionē troiæ cum sinone suo & equo ligneo cæterisq̄ oībus quæ librū fm faciunt: a Pisandro pene ad uerbū transcripserit: qui inter græcos poetas eminet opere q̄d a nuptiis Iouis & Iunonis incipiens uniuersas historias quæ mediis oībus sæculis usq̄ ad ætatē ipsius Pisandri contingerunt: in unam seriem coactas redegerit: & unum ex diuersis hiatib⁹ temporū corpus effecerit. In quo opere inter historias cæteras interitus quoq̄ troiæ in hunc modū relatus est. Quæ fideliter Maro interpretādo fabricatus est sibi iliacæ urbis ruinā. Sed & hæc & talia ut pueris decantara prætereo. Iam uero æneis ipsa ab Homero sibi mutuata ē. Errorē primū ex odyssea: deinde ex iliade pugnas: quæ operis ordinem necessario rerū ordo mutauit. Cum apud Homerū prius iliacū bellum gestū sit: deinde reuertenti de troia error cōtigerit Vlyxi. Apud Maronē uero Aeneæ nauigatio bella quæ postea in italia sunt gesta: præcesserit. Rursus Homerus cū uellet iniquum græcis Apollinē facere: cām struxit de sacerdotis iniuria. Hic ut troianis Iunonem faceret infestam: cārū sibi congerit comparauit. Nec illud cū cura magna relaturus sum: licet ut existimo nō oībus obseruātū: q̄ cū primo uersu pmisisset pducturū sese de troiæ littoribus Aeneā. Troiæ qui primus ab oris Italiā fato profugus lauiua quæ uenit Littora. Vbi ad ianuā narrandi uenit: Aeneæ classē nō de troia sed de sicilia pducit. Vix e cōspectu siculæ telluris in altū Vela dabāt læti q̄ totū homericis filis texuit: Ipse. n. uitans in poemate historicorū similitudinē quibus lex est incipere ab initio rerū: & continuā narrationē ad finē usq̄ perducere: ipse poetica disciplina a rerū medio cœpit: & ad initiū post reuersus est. Ergo Vlyxis errorē nō incipit a troiano litore describere: sed iacit eum primo nauigantē de insula calipsonis: & ex psona sua perducit ad phæacas. Illic in conuiuio Alcinoi regis narrat ipse quēadmodū de troia ad calipsonem usq̄ puenerit. Post phæacas rursus Vlyxis nauigationē usq̄ ad ithacā ex psona ppria poeta describit. Quem secutus Maro Aeneam de sicilia pducit: cuius nauigationem describendo perducit ad lybiam Illic in conuiuio Didonis narrat ipse Aeneas usq̄ ad siciliam de troia nauigationem suam: & addidit uno uersu: q̄d iam copiose poeta descripserat: Hunc me digressum uestris deus appulit oris. Post affricam quoq̄ rursus poeta ex psona sua iter classis usq̄ ad ipsam describit italiā. Interea medium æneas iā classe tenebat Certus iter. Quid q̄ & oē opus uirgilianū uelut de quodā homerici operis speculo formatū est: Nā & tēpestas mira imitatione descripta est. Versus utriusq̄ quolet conferat: ut Venus in nauicæ locū Alcinoi filix successit. ipsa autē Dido refert spēm regis Alcinoi conuiuium celebrantis. Scylla quoq̄ & charibdis & circe decenter attingit & p solis armentis strophades insulæ fingunt. At pro cōsultatione inferorū descensus ad eos cū comitatu sacerdotis inducit. Ibi Palmurus Elpenori: sed & in festo Aiaci infesta Dido: & tyresix cōsiliis Anchisæ monita rōdent. Iā prælia iliadis & uulnerū nō sine disciplinæ perfectione descriptio: & enumeratio auxiliorū duplex: & fabricatio armorū: & ludicri certaminis uarietas: ictūq̄ inter reges & ruptū fœdus: & speculatio nocturna & legatio reportās a Diomede repulsam Achillis exemplo: & sup Pallāte ut patroclo lamētatio & altercatio ut Achillis & Agamēnonis: ita Diācis & Turni. Vtrobiquē. n. alter suū alter publicū cōmodū cogitabat. Pugna singularis Aeneæ atq̄ turni: ut achillis & Hectoris: & captiui iſeriis destinati: ut illic Patroccli: hic Pallātis: Sulmōe creatos Quattuor hic iuuenes. totidē quos educat ufens

H

SAT.

Viuētes rapit inferias: quos imolet umbris. Quid q̄ p̄ Lycaone homerico: q̄ inter fu-
gientes dep̄ensus nō mirū si ad pr̄ces cōfugerat: nec tamē Achilles pp̄ occisi patro-
cli dolorē pep̄cit: simili cōditiōe Magus in medio tumultu subornat⁹ est. Inde mago
procul infensam cōtenderat hastā. Et cū ille genua amplectēs uitā supplexq; petisset:
r̄ndit: Belli cōmertia turnus Sustulit ista prior iā tum pallāte perempto. Sed & insul-
tatio Achilles in ipsum Lycaonē iā peremptū in Tarquitū a Marone trāffert: Ille ait.

ΕΝΤΑΥΘΟΙ ΝΥΝ ΚΕΙΣΟ ΜΕΤΙΧΘΙΣΙΝ ΟΙΣΩΤΕΙΛΗΣ

ΑΙ ΜΑ ΠΟΛΙΧΜΗΣΟΝΤΑΙ ΑΚΗ ΔΕΕΣ ΟΥ ΔΕΟΣΕ ΜΗΤΗΡ

ΕΝΤΕΜΕΝΗ ΛΕΧΕΕΣΙ ΥΟΗΣΕΤΑΙ ΑΛΛΑ ΣΚΑΜΑΝΔΡΟΣ

ΟΙΣ ΕΙ ΔΕΙΝΗΙΣ ΕΙΣΩ ΑΛΟΣ ΕΥΡΕΑ ΚΟΛΠΟΝ:

| & cætera. At hic noster.

Istic nunc metuēdæ iace: & reliqua Et si uultis me & ipsos p̄ferre uersus ad uerbū pe-
ne trāllatos licet oēs p̄sens memoria nō suggerat: tñ qui se dederit obuios annotabo.

ΝΕΥΡΗΝ ΜΕΝ ΔΑΩΠΕ ΛΑΣΕΝ ΤΟΞΩ ΔΕΣΙΔΗΡΟΝ

Totā rē quāto cōpendio lingua ditor explicauit. Vester licet p̄odo usus idē tñ dixit.

Adduxit longe: donec curuata coirent

Inter se capita: & manibus iam tangeret æquis

Leua aciem ferri: dextra neruoq; papillam.

ΑΛΛΟΕΔΗ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝΕΛΕΙ ΠΟΜΕΝ ΟΥΔΕ ΤΙΣ ΑΛΛΗ

ΦΑΙΝΕΤΟ ΥΑΙΑΩΝ ΑΛΛΟΥΡΑΝΟΣ ΗΔΕ ΙΔΑ ΛΑΤΤΑ

ΔΗ ΤΟΤΕ ΚΥΑΝΗΜ ΝΕΦΕΛΗΝ ΕΞΗΣΕ ΚΡΟΝΙΩΝ

ΝΗΟΣ ΥΠΕΡ ΥΛΑΦΥΡΗΣ ΗΧΛΥΣΕ ΔΕ ΠΟΝΤΟΣ ΥΠ' ΑΥΤΗΣ

Nec iam amplius ulla Apparet tellus cælum undiq; & undiq; pontus

Curuata in molis faciem circumstetit unda. Et de tartaro ille ait:

ΤΟ ΟΔΟΝ ΕΝΕΡΘΑΙ ΔΕΩ ΟΣΟΝ ΟΥΡΑΝΟΣ ΕΣΤ ΑΠΟ ΥΑΗΙΣ

Bis patet in præceps tantum: tenditq; sub umbras

Quantus ad æthereum cæli suspectus olympum.

ΑΥΤΑΡ ΕΠΕΙ ΠΟΣΙΟΣ ΚΑΙ ΕΔΗΤΥΟΣ ΕΞΕΡΟΝ ΕΝΤΟ

Postq̄ exempta fames: & amor compressus edendi.

ΩΣ ΕΦΑΤΕΥΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΕΚΛΥΕ ΜΗΤΙΕΤΑ ΖΕΥΣ

ΤΩ ΔΕΤΕΡΟΝ ΜΕΝ ΕΔΩΚΕ ΠΑΤΗΡ ΕΘΕΡΟΝ ΔΑ ΝΕΝΕΥΣΕΝ

ΝΗΩΝ ΜΕΝ ΟΙ ΑΠΩΣΑΘΑΙ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΕ ΜΑΧΗΝΤΕ

ΔΩΚΕ ΟΣΟΝ ΔΑ ΝΕΜΕΥΣΕ ΜΑΧΗΣ ΕΦΑΩΝΕΕΘΑΙ

Audiit & uoti phœbus succedere partem

Mente dedit: partem uolucres disperfit in auras

ΚΑΙ ΠΑΙΔΩΝ ΠΑΙΛΕΣ ΤΟΙΚΕΥ ΜΕΤΟΠΙΩΣ ΕΥΕΝΟΥΤΑΙ

Hic domus æneæ cunctis dominabitur oris:

Et nati natorum & qui nascentur ab illis.

Et alibi ille ait:

ΚΑΙ ΤΟΤ ΟΔΥΩΝΟΣ ΛΥΤΟ ΥΟΥΝΑΤΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΝΗΘΟΡ

ΟΧΗΣΑΣ ΔΑΡΑ ΕΙΠΕ ΠΡΟΣ ΟΥ ΜΕΥ ΑΛΗΤΟΡΑ ΤΥΜΟΝ

Hic de duobus unum fabricatus est.

Exemplo æneæ solauntur frigore membra:

ΑΦΟΝ ΔΗ ΕΥΧΟΣ ΔΙΟΜΗΔΕΟΣ ΗΔΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ

ΠΡΗΜΕΑΔΟΣ ΠΕΣΕΙΝ ΣΑΙΩΝ ΠΡΟ ΠΑΡΟΙΘΕ ΠΥΛΑΟΝ

Armipotens præfens belli tritonia uirgo
 Frange manu telum phrygii prædonis: & ipsum
 Pronum sterne solo: portusq; effunde sub ipsis.
 ΗΘΟ ΛΙΥΗ ΜΕΝ ΠΡΩΘΑ ΚΟΡΥΘΕΘΑΙ ΑΥΘΑΡ ΕΠΕΙΘΑ
 ΟΥΡΑΝΩ ΕΣΗΡΙΞΕ ΚΑΡΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΘΟΝΙ ΒΑΙΝΑΙ
 Ingrediturq; solo & caput inter nubila condit.

Ille de somno ait.

Dulcis & alta quies placidæq; simillima morti.
 ΗΑΙ ΜΑΤΟ ΔΕΘ ΣΗ ΠΕΡΟΝ. ΤΟ ΜΕΝ ΟΥΠΟΘΕ ΦΥΛΛΑ ΚΑΙ ΟΙΟΥΣ
 ΦΥΘΔΕΙ: ΕΠΕΙ ΔΗ ΠΡΩΘΑ ΤΟ ΜΗΝ ΕΝ ΟΡΕΣΙ ΛΕΛΟΙΩΝ
 ΟΥ ΔΑΝΑΘΗ ΛΗΘΕΙ: ΠΕΡΙ ΥΑΡΡΑΕ ΧΑΛΚΟΣ ΕΛΕΨΕ
 ΦΥΛΛΑΤΕ ΚΑΙ ΦΛΟΙΟΝ. ΝΥΝ ΑΥΤΕ ΜΙΝ ΝΙΕΘ ΑΧΑΙΩΝ
 ΕΝ ΠΑΛΑΜΗΘ ΦΟΡΕΟΥΣΙ ΔΕΚΑΣ ΠΟΛΟΙ ΟΙΤΕ ΘΕΑΙΣΑΘ
 ΠΡΟΘ ΔΙΟΘ ΕΙΡΥΑΤΑΙ. Ο ΔΕ ΤΟΙ ΜΕΥΑΘ ΕΘΔΕΤΑΙ ΟΡΚΟΘ
 Ut sceptrum hoc (dextra sceptrum nam forte gerebat)
 Nunq; fronde leui fundet uirgulta ne ꝑ umbram:
 Cum semel in siluis immo de stirpe recisum
 Matre caret: posuitq; comas & brachia ferro:
 Olim arbor nunc artificis manus ære decoro.
 Inclusit. patribusq; dedit gestare latinis.

Ed iam si uidet a collatiōe uersuū translator: facesso: ut nec uniformis nar-
 ratio pariat ex facietate fastidiū: & sermo ad alia non minus præfenti causæ
 apta uertat. Perge quælo inqt Auienus oia quæ de Homero subtraxit in-
 uestigare. Quid. n. suauius q̄ duos præcipuos uates audire idē loquentes? Quia cum
 tria hæc ex æquo impossibilia putent: uel Ioui fulmen: uel Herculi clauam: uel uersū
 Homero subtrahere. Quod & si fieri posset: alium tñ nullum deceret: uel fulmē præ-
 ter Iouem iacere: uel certare præter Herculem robore: uel canere quod cecinit Home-
 tus. Hic oportune in opus suū quæ prior uates dixerat transferendo fecit ut sua eē cre-
 dant. Ergo pro uoto oīum feceris: si cum hoc cœtu cōmunicata uelis quæcūq; uestro
 noster poeta mutuatus est. Cedo igit Eustachius ait. uirgilianum uolumen: qa locos
 eius singulos inspiciens homericorum uersuum promptius admonebor. Cūq; Sym-
 machi iussu famulus de bibliotheca petitū librum detulisset: temere uoluit. Eustachi-
 us. Et dum uersus quos fors obtulisset inspiceret: uidete inquit portum ad ciuitatem.

Tria im-
 possibilia

Didonis ex itacha migrantem:
 Est in secessu longo locus: insula portum
 Efficit obiectu laterum: quibus omnis ab alto
 Frangitur inq; sinus scindit sese unda reducto:
 Hinc atq; hic uastæ rupes geminiqu; minantur
 In cælum scopuli: quorum sub uertice late
 Aequora tuta silent: tum siluis scæna cor scis
 Desuper: horrentiq; atrum nemus imminet umbras
 Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum:
 Intus aquæ dulces: uiuoq; sedula saxo,

H ii

Nympharum domus. hic fessas nec uincula naues
Vlla tenent: unco nec alligat ancora morfu.

φορκύνος Δετισεσίλιμνη αλιόιο Υερόντος
ἐν Δημῶ ἰοακῆσ Δυοδε προβλητες ἐν αὐτῶ
ακταί απυρρω Υεσ λιμενος ποτί πέπτηοίαι
αί τανεμων ἔρεπωσι Δυσσηων μεγα κύμα
ἐκ τοσθεν τοσθεν Δετανυ Δετ μείο μενουσι
νητευσ ελλμοίοτάν ὄρμου μετρον ἰκωνται
αὐταρ ἐπί κρατος λιμενος τανυφυλλοσ ελαϊν
αυχοσί Δαυτησ ἀρεορον ἐπηρεσον ηερὸν Δεσ
ἱερὸν ηυμφαων αὐ ηῆια Δεσ κάλεσθεαι
ἐν Δε κρηθήρεσε καὶ ἀμφιφορησ εασί
Δαίηνοι ἐνεσ Δεπε ἰσα εὐ ἰοεβωδουσι μελίωδα

T cum rogasset Auienus: ut non sparsum sed ab initio per ordinem annotarét: Ille manu retractis in calcem foliis sic exorsus est.

Aeole nāq; tibi diuum pater atq; hominum rex

Et mulcere dedit fluctus & tollere uento:

Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphae:

Quarum quæ forma pulcherrima deioréam

Conubio iungam stabili: propriamq; dicabo:

Tempestat Aeneæ Aeolo cōcitante cū allocutiōe ducis res suas cōclamātis de Vlyxiā

tempestate & allocutiōe descripta est: in qua Aeoli Licū Neptunus obtinuit. Versus

qm̄ utrobiquē multi sunt: nō inserui Qui uolet legere ex hoc uersu habebit exordium.

Hæc ubi dicta: cauum conuersa cuspide montem

Et apud Homerum de quinto odyssææ

ως εἰπων σὺνα Υερεφέλασ ἔσαραξε Δε ποντόν
Χερσὶ τριάιναν ἔλων πασασ Δοροεῦνην ἀελλας
παντοίων ἀνεμων.

Ut primum lux alma data eum: exire locosq;

Explorare nouos: quas uento accesserit oras:

Qui teneāt (nā inculta uidet) homines ne feræue:

Quærere constituit: locisq; exacta referre.

εἰσομένοσ Δωρδαίνε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν

ωμοὶ ἐγὼ τεωσαντε βροτῶν ἐσ Υαία νικανῶ

ηροὶ Υυβρις αὐ Υε καὶ αΥριοὶ οὐ Δε λικαιοὶ

ηε φίλοφεινοὶ καὶ σφίηνοσ ἐσιθεοῦ Δησ

ἀλλὰ Υεγὼ αὐτοσ πειρῶσμαι ἠ Δε ἰδῶμαι

Nulla tuarum audita mihi neq; uisa sororum:

O q̄ te memorem uirgo nāq; haud tibi uultus

Mortalis nec uox hominem sonat: o dea certe

An phæbi soror: an nympharum sanguinis una.

Υουνομαι σέ ἀναόδα θεοσ ηυτοὶ ηβροιοσ ἐοδὶ

εὐ μεντίσθεοσ ἐοδὶ τοὶ οὐρανόη ἐϋρὺν ἐχούσῃη

ἀρτεμίδι σε ἐγὼ Υελιοσ κούρη μεγαλοιο

εὐ Δοσε με Υεθοσε φῦνη τὰ Υγῖσα εἰσ κῶ

O dea si prima repetens ab origine pergam:
Et uacet annales nostrorum audire laborum:
Ante diem clauso componet uesper olympo

At uenus obscuro gradientes aere sepsit:

Et multum nebulæ circum dea fudit amictum:

Cernere nequis eos neu quis contingere possit:

Moliriue moram: aut ueniendi poscete causas

καὶ τοτὸ Δυσδέουσ' ὠρτο πόλιν Διδέν' αὐτὰρ Ἀθήνη

πόλῃν ἠέρα χεὺε φίλα φρονέουσ' Ὀδυσσῆ

ἄητις φαίηκων ἀεγὰυ δ' ἄων ἀντιβολήσας

κερτο μεοί τε πέεδι καὶ ἐφεροίτο τίς εἴη

Qualis in eurotæ ripis aut per iuga cynthi

Exercet diana choros: quam mille secutæ

Hinc atq; hinc glomerantur oreades: illa pharetram

Fert homero gradienstq; deas supereminet omnes

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Talis erat dido: talem se læta ferebat.

οἴη Δαρτεμῖς εἰσῆκα τοῦρ εἰς ἰοχέαιρ' ἄ

ἠκάτ' ἄ τῆν ἕγ' ὄν' περὶ δ' ἠκετόν ἠ ἐρῦ δ' ἀνοῶν

τερ πο μὲν ἠ κάπροισί καὶ ὠκείης ἐλαφοῖσι

τῆ δ' εἰς ἀκούρ' ἠ νύμφ' αἰ Δίος αἰ γ' ἰοχοῖο

αὐρονομοῖ μαῖζουσί γε ἕη ἔδ' ἐφ' ἠρ' ἠ λήτ' ὄ

πασσῶν Δυπερῆ γε κάρη ἐχει ἠ δ' ἐ μετώπ' ἄ

ρεῖα δ' ἄ ρ' ἠ γ' ὠτῆ πελ' ἔτα καλαῖ δ' ἐ τέ παύ' αἰ

ὦσι γ' ἄ μ' ἠ πολοῖσι μετέ ὠρεπε παρ' ἠνος ἄ δ' ἠ ἠ

Restitit æneas: calarq; in luce refulsit

Os humerosq; deo similis: nāq; ipsa decoram

Cæleriæ nato genetrix: lumenq; iuuentæ

Purpureum & lætos oculis afflarat honores.

Quale manus addunt ebori decus: aut ubi flauo

Argentum pariulæ lapis circumdatur auro.

τόν μὲν Ἀθήνη ἠ κε Δίος ἐκ γ' ἐ γ' αὐῖα

μειζονατέισι δ' εἴη καὶ παύ' ὄνα κα δ' δ' ἐ κάρη τ' ὄ

οὐλασ' ἠ κε κομ' ἄσ' ὠκ' ἠ οἴω ἠ ἠ τ' ὄ μ' ὄιασ'

ὦς δ' ὄτε τίς χρυσοῦν περὶ χεὺεταὶ ἀργυρῶ ἀνῆρ

ἰδρῖς ὄν ἠ φέσοσ' δ' ἐ δ' ἄεϋ καὶ παλλασ' Ἀθήνη

τέχνην πάντοῖη ἠ χ' ἠ ρ' ἠ τ' ἄ δ' ἐ ρ' ἠ γ' ἄ τέλει

ὦς ἄρ' ἄ τ' ὠ κατέχευε χ' ἠ ρ' ἠ κε φ' ἠ λῆτ' ἠ καὶ ὠ μ' ὄιασ'

Coram quem quæriris adsum

Troius æneas libicis ereptus ab undis.

Conticuere omnes intentiq; ora tenebant:
 Infandum regina iubes renouare dolorem:
 Troianas ut opes & lamentabile regnum
 Eruerint danai.

σοι Δεῦα κηδέα τυ μοοσ επέτραπετο σονοεντα
 ειρεσοφρετι μαλλον οδυρομενοσ σομαχιωσ

Pars stupet innuptæ donum exiciale mineruæ
 Et molem mirantur equi: primusq; thymœetes
 Duci intra muros hortatur in arce locari:
 Siue dolo seu iam Troiæ sic fata ferebant:
 At capys & quorum melior sententia menti
 Aut pelago danaum insidias suspectaq; dona
 Præcipitare iubet. subiectisq; urere flammis:
 Aut terebrare cauas uteri & tentare latebrass
 Scinditur incertum studia in contraria uulgus.

ωσ ομεν εισηκει τοι Δαριτα πολλαγορευ
 ημενοι αυχαντω τριχαδεσφισιν ηδαμε βουλη

ηε διατμησαι κοιλον Δορυνη λειχαλκω

ηκατα πετραων βαλειν ερυσαντασ επακρησ

ηεσσυ μεγαγαλαμασεων οελκτηριου ειμα

Vertitur interea cælum & ruit oceano nox

Inuoluens umbra magna terramq; polumq;.

Hei mihi qualis raris: quantum mutatus ab illo
 Hectore: qui rediit exuuias indutus achillis
 Vel danaum phrygios iaculatus puppibus ignes

Iuuenibusq; corebus

Migdonides illis qui troiam forte diebus
 Venerat infano cassandræ incensus amore:
 Et gener auxilium priamo phrygibusq; ferebat:

Sic animus iuuenum furor additus. inde lupi ceu
 Raptores atra in nebula: quos improba uentris
 Exegit cæcos rabies: catuliq; relictis
 Faucibus expectant siccis: per tella per hostes
 Vadimus haud dubiã in mortem; mediãq; tenemus

Vrbis iter: nox atra caua circumuolat umbra
 Improuifum afpris ueluti qui fentibus anguem
 Preffit humi nitens: trepidufq; repente refugit
 Attolentem iras & caerulea colla tumentem
 Haud fecus androgeus uifu tremefactus abibat.

ως Δοτε τῖς Δρακοντα ἰδων παλινορσος απες
 ουρης εμβηδης υποτε τρομος ελλαβε υγια
 αφ Δανα χωρησεμ ωκροσε μιριλε παρειας
 ως α υησ κρομιλον ελυτρωωμ α γερωχωμ
 Δεισας ατρεωσ υιον αλεξανδροσ θεοειδης

Qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus
 Frigida sub terra frigidum quem bruma tegebat:
 Nunc positus nouus exuuiis nitidufq; iuuenta
 Lubrica conuoluit sublato pectore terga
 Arduus ad solem: & linguis micat ore trifurcis:

Non fic aggeribus ruptis cum spumeus amnis
 Exiit: oppositafq; euicit gurgite moles
 Fertur in arua furens cumulo: camposq; per omnes
 Cum stabulis armenta trahit.

Ter conatus sibi collo dare brachia circum
 Ter frustra comprehensa manus effugit imago
 Par leuibus uentis uolucrifq; simillima somno.

τρῖς μὲν εφορητην ελεειντεμε ουμιοσ ανωγ
 τρισ Δεμοι εκ χειρων σκην εικελου η και ουειρω
 επτατο

Alia tempestas Aeneæ hic. & illic Vlyxis numerosis
 ambę uerlibus.

Sed hæc incipiunt ita.

Postq̄ alcū tenuere rates: nec iā amplius ullę. Ille ait

Accipe & hæc manuum tibi quæ monumenta meatū
 Sint puer.

Tendunt uela nothi: fugimus spumantibus undis
Qua cursum uentusq; gubernatorq; uocabant.

Dextrum scylla latus leuum implacata carybdis
Obsidet: atq; imo barathri ter gurgite uastos
Sorbet in abruptum fluctus: rursusq; sub auras
Erigit alternos: & sydera uerberat unda.
At scyllam cecis cohibet spelunca latebris
Ora exertantem: & naues in saxa trahentem:
Prima hominis facies: & pulchro pectore uirgo
Pube tenus: postrema immani corpore pistris.
Delphinum caudas utero commissa lutorum.
Præstat trinacrii metas lustrare pachyni
Cessantem longos & circumflectere curuus:
Quam semel informem uasto uidisse sub antro
Scyllam & cæruleis canibus resonantia saxa.
Homerus de charybdy & de scylla.

ΕΝΘΕΝ ΜΕΥ ΥΑΡ ΟΚΥΛΛΗ ΕΘΕΡΩΤΙ ΔΕ ΔΙΑ ΧΑΡΥΒΔΙΣ
ΔΕΙΝΟΝ ΑΝΕΡΡΟΙΒΔΗΣΕ ΒΑΛΑΩΔΗΣ ΑΛΜΥΡΟΝ ΥΔΩΡ
ΗΤΟΙ ΟΤΕ ΦΕΜΕΘΕΙΕ ΛΕΒΗΣ ΩΣ ΕΝ ΠΥΡΙ ΠΟΛΛΩ
ΠΑΣΑΝ ΑΜΩΡ ΜΥΡΕΣ ΚΕ ΚΥΚΩ ΜΕΝΗ ΥΨΟΣ ΕΔΑΧΗΗ
ΑΚΡΟΙΟΙ ΟΚΟ ΠΕΛΟΙΟΙ Ε ΠΑΜΦΟΤΕΡΟΙΟΙΝ ΕΠΙ ΠΤΕΝ
ΑΛΛΟΤΑΝ ΑΥΘΙΣ ΑΝΑΒΡΩΨΕΙΕ ΥΕ ΑΛΜΥΡΟΝ ΥΔΩΡ
ΠΑΣΕΝΘΟΩΔΕ ΦΑΝΕΣ ΚΕ ΚΥΚΩ ΜΕΝΗ ΑΜΦΙΔΕ ΠΕΤΡΗ
ΔΕΙΝΟΝ ΒΕΒΡΥΧΕΙ ΥΠΕΝΕΡΘΕ ΔΕ ΥΑΙΑ ΦΑΝΕΣ ΚΕ
ΨΑΜΜΩ ΚΥΑΝΗ.

O mihi sola meis super astynactis imago:
Sic oculos sic ille manus sic ora ferebat
ΚΕΝΟΥ ΥΑΡ ΤΟΙΟΙΔΕ ΠΟΔΕΣ ΤΟΙΑΙ ΔΕ ΤΕ ΧΕΙΡΕΣ
ΟΦΘΑΛΜΩΝΤΕ ΒΟΛΑΙ ΚΕΦΑΛΗ ΤΕΡΥΠΕΡΘΕΤΕ ΧΕΙΡΤΑΙ
Ter scopuli clamorem inter caua saxa dedere:
Ter spumam elisam: & rorantia uidimus astra.

Qualis coniecta cerua sagitta:
Quam procul incautam nemora inter creta sinxit
Pastor agens telis: liquitq; uolatile ferrum
Nescius: illa fuga syluas saltusq; peragrat
Dittæos: hæret lateri latalis arundo:

Dixerat, ille patris magni parere parebat
 Imperio: & primum pedibus talaria pectit,
 Aurea: quæ sublimem aliis siue æquora supra
 Seu terram rapido pariter cum flamine portant,
 Tum uirgam capit, hac animas ille euocat orco
 Pallentes: alias sub tartara tristia mittit,
 Dat somnos adimitq; & lumina morte resignat,
 Illa fretus agit uentos: & turbida tranat
 Nubila.

ὡς εἶπεν οὕτως ἐπέειπε Διάκτορος ἀργεΐφοντος
 ἀντικεπέιοις το ποδὶν ἐδήσατο καλά πεδίλα
 αὐβροσία χρυσεῖα τὰ μιν φέρον ἡμὲν εἴρη
 ἡδὲ παπειρονα ἕλαιαν ἀμὰ πύοις ἀνεμοῖο
 εἶλτο δὲ ραβδὸν τήταν δρων οὐμάτα βελγεί
 ὦν εἴθει τοὺς δαυτε καὶ ὑπνωοντᾶς
 τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέπτατό κρατυς ἀργεΐφοντος
 Ac ueluti anofam ualidū cum robore quarcum
 Alpini boreæ nunc hinc nunc flatibus illinc
 Erugere inter se certant: it stridor: & alte
 Consternunt terram concusso stipite frondes.
 Ipsa hæret scopulis: & quantum uertice ad auras
 Aethereas tantum radices in tartara tendit.
 Et iam prima nouo spargebat lumine terras
 Tithoni croceum relinquens aurora cubile.
 ἠὼς δὲ κλεχέων πὰρὰ ἕανου τρωηοῖο
 ὠρνυτὶν ἀταθοῖοι φῶς φερὴ ἡδὲ βροτοῖοι
 Vt pelagus tenuere rates: nec iam amplius ulla
 Occurrit tellus: maria undiq; & undiq; cælum:
 Olli cæruleus supra caput astitit imber
 Noctem hyememq; ferens: & inhorruit unda tenebris

Vinaq; fundebat pateris: animamq; uocabat
 Anchisæ magni: manesq; acheronte remissos.
 οἶνον ἀφοδάμενος χάμια δῖο χεῖρ ἄεθε δὲ γατᾶν
 ψυχὴν κίκλησ κων πάτρο κληο δειλοῖο
 Leuibus huic hamis confertam auoq; trilicem
 Loricam: quam demoleo detraxerat ipse
 Victor apud rapidum simoenta sub ilio alto.
 τῷ μὲν εἴω δοσ ὠτο δὲ φασ ἕανον ἀργυροηλον
 κάλον ἐρηκίοντο μὲν ἀσεροπαῖον ἀπὴρῶν
 Et cursoꝝ certamē utrobique simile: & q̄a uerbis ἔ apud utrū
 q; numerosis: locū loco similé lector inueniet, Initia hæc sūt.

Hec ubi dicta locum: capiunt: signoq; repente

ὡς ἐφάτῳ ρνυτο Δαυτίκοι ληο τὰχυσ αἰαο
ανδοδυσενσ πολυμητίσ ἐπεί τὰδε νεσοροσ υἱοσ

Pugillum certamen apud hunc incipit:

Constitit indigitos: exemplo arrectus uterq;. Apud illum:

ἀνταδασσ χομεμω χειροσι σιβαρησίν ἀμᾶ μφω
συρρεπεσομ συνδερφι βαρειάι χείρεσ ἐμιχθεμ.

Si uelis cōpare certātes sagittis. iuenies hęc utriusq; p̄icipia:

Protinus aeneas celeri certare sagitta:

ἀνὰρ ο τοξευθησὶ διθη ἰοεμθα σιδηρομ
καδδε θίθη δεκά μεν πελεκεασ δεκάδη αἰπελέκκα

Capita locorum ubi lōga narratio est: dixisse sufficiet: ut qd
unde natum sit: lector inueniet.

Dixerat. & tenues fugit ceu fumus in auras:

ψυχηδε κατα χέομοσ ηνετῆ καπνοσ ωχέτο τέτριγυία

Aeneas quo deinde ruis? quo proripis inquit?

Quem fugis? aut quis te a nostris complexibus arcet:

Ter conatus erat collo dare brachia circum:

Ter frustra compressa manus effugit imago.

τρισ μεν εφορμηθην ἔλεειν δε με ονιμοσ ἀμωγῆ

τρισ δεμοι εκ χειρωμ σκην εἰκελονη και ομειρω
επτασο

Sepultura Paliuri formata ē de Patrocli sepultura. hęc incipit

Principio pinguem thædis & robore secto. Ille sic ait.

κηδεμονεσ δε παραυτί μερομ και μηεον υλην

ποιησαν δεπυρην ἑκάθομ πέδομ εμθα και ενθα. Et alibi

Ipsa uero utriusq; tumuli insignia q̄ paria?

At pius aeneas ingenti mole sepulchrum

Imposuit: suaq; arma uiro remumq; tubamq;

Monte sub aeriō: qui nunc misenus ab illo

Dicitur: aeternumq; tenet per sæcula nomen.

ἀνθαρ επείει μεκροσεκην και τευχεα νεκρου

τυμβον χευανθεσ και επισηδην ερυσανθεσ

πηξάμεμ ακροαθῶ τυμβῶ ευηρεσ ερεθμον

Tum consanguineus leti sopor:

εγούπρω συμβλησῶ κασιγμηθῶ σαμᾶθοιο και τῶ νηδῶ

μοσυπνοσ επιβλεφαροισιμ επι πτενεμ μηγρετοσ ηδω

σοσ θαναθῶ αγχισᾶ εοικᾶσ.

Quod te per calī iocundum lumen & auras

Per genitorem oro per spes surgentis Iuli.

Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terram

Iniice: nanq; potes: portusq; requirere uelinos.

μημ δεοσ των οπιοθμ γουνατομαι ου παρεομῶσ

πρὸς ἄλοχου καὶ πατρὸς ὁσέβραφε τυτθὸν ἔοντα
 τηλεμαχούτων μουνον ἐνί μεγάρῳσιν ελεῖπεσ
 μιμαελαυσον αοαπθον ἰων οπιθεν καταλείπησ
 νοσφίδεισ μιτοίτι θεων ἀηνίμα γενωπα
 ἀλλα με κάκκηαι συντευχεσὶν ἀδάμοι εσιν
 σηματέμοι χεύσαι πολίησ ἐπὶ θινί θαλασσῳ

Nec non & tityon terræ omnipotentis alumnum
 Cernere erat: per tota nouem cui iugera corpus
 Porrigitur: rostroq; immanis uultur adunco
 Immortale iecur tondens: fœcundaq; pœnis
 Viscera rimanturq; epulis: habitatq; sub alto
 Pectore nec fibris requies datur ulla renatis.

καὶ τίτυον εἶδον ὕαιησ ἐρίκυδεοσ υἱον

κεῖ μενον ἐν δαπέδῳ ὁδε πέννησ κείτο πελέερα
 γυπέδεμιν ἐκατέρωσ παρημένῳ ἠπαρ ἐκείσιν
 δερτρον ἐνώδυνόντεσ ὁδουκαπαμυνητό χερσὶ
 λητῳ γαρ ἐλκυθεδίοσ κυδρησ παρακοίτιν
 πυνῳ δερχοσηνν δια καλλιχορον πανοπήσ

Non mihi si linguæ centum sint oraq; centum

Ferrea uox: omnis scelerū comprehendere formas:

Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

πληθύνδουκαν ἐγῶ μύθησομαι ουδονόμηνῳ

οὐδειμοὶ δεκα γεν ὕλωδαὶ δεκα μεν σομάτεσιν

φωνη δαρρηκτόσ χαλκείον δε μοι ἠτορ ἐνεσιν

Hinc exaudiri gemitus iræq; leonem

Vincula recusantum & sera sub nocte rudentum:

Setigeriq; sues atq; in præsepibus urfi

Sæuire: ac formæ magnorum ululare luporum:

Quos hominum ex facie dea scæua potentibus herbis:

Induerat circe in uultus ac terga ferarum.

εὐρόν δὲν βηδῳσι τετυγμένα δῶματα κίρκησ

φεσοῖσιν λαεδοὶ πέρσοκεπτῳ ἐνιχωρο

αμφὶ δε μίνλυκοὶ ἦσαν ἀρεσεροὶ ἠδελεόντεσ

τοῦσ αὐτῆ κατέεβλεψεν ἐπεὶ κατα φαρμάκεδῶκεν

Quid petitis? quæ causa rates? aut cuius egentis

Littus ad ausonium tot per uada cærulea uexit?

Sive errore uix seu tempestatibus acti.

Qualia multa mari nauæ pariuntur in alto.

ῳξείνοὶ τίεσ εσε ποθεν πλείθυρα κέλευθα

ἠτικατὰ πρηξίνῃ μάψιδίωσ ἀλαληθεῖ

ψύχασ παροῦμένοὶ κάκον ἀλλοδα ποῖσὶ φέροντέσ.

Cum sese postu referunt: & longa canores.

Dant per colla modos: sonat amnis & asia longe

Pulsa palus.

ῳν δῶσ ορηθῶν πῆτῆνῶν ἐθηεῖσ πολλὰ

SAT.

ΧΙΝΩΝ Η ΥΕΡΑΝΩΝ Η ΚΥΚΝΩΝ ΔΟΥΛΙΧΟ ΔΕΙΡΩΝ
 ασίω εν λειμῶνι καυσρίου αμφι ρεεθρα
 ενθα και ενθα ποτῶνται αΥαλλομεναι πτεφυγες
 κλαΥγηδον προκαθιζοντων σμαρΥει Δετελειμων,
 Illa uel intacte segetis per summa uolaret
 Gramina: nec teneras cursu læsisset aristas:
 Vel mare per medium fluctu suspenſa tumentis
 Ferret iter celeris nec tingeret æquore plantas.
 αιλοτεμεν σκιρτων εν επι ζειδωρον αρουραν
 ακρον επανθερικων καρπων εεων ουδεκα τελων
 αλλοτε σκιρτων εν επευρεα νωτα θαλασσης
 ακρον επι ρηΥμινος αλοσ πολοιο θεεσκη
 Vescitur aneas simul & troiana iuuentus
 Perpetui tergo bouis & lustralibus extis.
 τοισι δε βουν τερευσεν ανηξανδρων αΥαμελων
 αρσενα πεντα εθρον υπερμενει κρονιωνι
 νωτοισιν δαιαντ αδιη νεκεδι Υεραιρεν
 Postq̄ exempta fames & amor compressus edendis:
 Rex euandrus ait.
 αυταρεπει ποσις και εδητυος εφερον εντο
 τοισο Υερον παμπρωτος υφαινειν ηρχετο μητιν
 Euandrum ex humili tecto lux suscitât alm
 Et matutini uolucrum sub culmine cantus.
 Conſurgit senior: tunicaq; inducitur artus:
 Et tyri hena pedum circumdat uincula plantis:
 Tum lateri atq; humeris tegeum subligat enses:
 Demissa ab leua pantheræ terga retorquens.
 Nec non & gemini custodes limine ab alto
 Procedunt: gressumq; canes comitantur herilem.
 εβeto ορωτεις μαλακον δεν δυνεχιθωνα
 καλον ηηΥατεον περι δαυ μεγα βαλλετο φαρσ
 ποδι δυπα λιπαρο σιεδησατο καλα πεδηλλα
 αμφι δαρωμοισι βαλετο ξιφος αρΥυρονλον
 βηρι μεν εισ αΥορηη παλαμηδεχε χαλκων εΥκος
 ουκ οιοσ σματω δεδυο κυνε αρΥοι εποντο
 O mihi præteritos referat si iuppiter annos:
 Qualis eram cum primam aciem præneste sub ipsa
 Stravi: scutorumq; incendi uictor aceros:
 Et regem hac herilem dextra sub tartara misit:
 Nascenti cui tris animas feronia mater
 Horrendum dictu dederat terna arma mouenda
 Ter leto sternendus erat: cui tum tamen omnis
 Abstulit hæc animas dextra: & totidem exiit armis.
 ειδωσ ηβωοιμι βιη τεδοι εμπεδοσειη
 ως οποτη λεοισι και ηδιν ηεικος επιχον

ἀμφὶ βονηλασίν οἱ τὸ γυκτανόν ἰππομένηα.
 Qualis ubi oceani perfusus lucifer unda:
 Quem uenus ante alios astrorum diligit ignes:
 Extulit hos sacrum cælo tenebrasq; resoluit.

En perfecta mei p̄missa coniugis arte
 Munera: ne mox aut laurentes nate superbos
 Aut acrem dubites in prælia p̄scere turnum.
 Dixit: & amplexus nati cytharea petiuit:
 Arma sub aduersa posuit radiantia quercu.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεύξε σακος μεΰσασε σιναροντῆ
 Τεύξερα οἱ θωρηκὰ φαινοτέρων πυροσ αὐγῆσ
 Τεύξε δέ οἱ κορυθα ἠρίαρην κροτάφοις ἀρῆρῖαν
 καλλὴν δαιδληὴν ἐπὶ δὲ χρυσεὸν λυφον ἠκέ
 Τεύξε δέ οἱ κνημίδας ἕανού καοδί τεροῖο
 αὐτὰρ ἐπεὶ παρτοπλά κακῆ κλυτὸσ ἀμφὶ γυνηῖσ
 ἠδογροσ ἀχιλλῆσ ἠέκε προπαροῖθεν αἰρας
 Ille dex donis & tanto lætus honore
 Expleri nequit: atq; oculos per singula uoluit:
 Miraturq; interq; manus & brachia uersat
 Τέρπετο δὲν χεῖρῶν δὲν ἔχων θεοῦ ἀγλαα δωρὰ
 αὐτὰρ ἐπεὶ φρεσὶν ἠῖσὶ τέταρπετο δαιδαλα λευσῶν
 Iridecus cæli: quis te mihi nubibus actam
 Detulit in terras?

Nec solos tangit atridas iste dolor.

Sed uos o lecti: ferro quis scindere uallum
 Apparat: & mecum inuadit trepidantia castra?

Quod superest læti bene gestis corpora rebus
 Procurare uiri: & pugnam sperare parari.
 ἠὺν δὲ χρῆσ ἠεπὶ δειπνον ἰνασὺ γὰρ ὠδεν ἀρηῖα
 Sic ait illachrymans: humero simul exiit ensē
 Auratum: mira quem fecerat arte lycaon
 Gnosius: atq; habilem uagina aptarat eburna.
 Dat nisi mnestheus pellem horrentisq; leonis
 Exuuias: galeam fidus permutat alethes.
 Τὺ δειδὴ δὲν ἔδωκε μενεωτο λειμοσ ἠρασὺ δὲ δῆσ

φασ' Ἰάνθην ἀφίκεσ'. το Δεσὴν παρὰ νηὶ λελεῖπτο
 καὶ σάκοσ' ἀμφὶ Δεοὶ κύνεην κεφαλὴ φινεῶν κέ
 ταύρειν ἀφαλοῦτε καὶ ἀλοφονήτε κατὰ ἰτυξέ
 κεληταὶ ρυεταὶ Δε κερὴ θαλεφῶν ἀζηῶν
 μῆριονησ' Δοδυῶνι Διδουβιονή Δε φαρετρὴν καὶ ἱφῶσ'

Protinus armati incedunt: quos omnis euntes
 Primorum manus ad portas iuuenumq; senumq;
 Prosequitur uotis: nec non & pulcher iulus

τῷ Δε πειθὺν ὅτι τοῖσιν ἐνὶ Δεινοῖσιν ἐδυτήν
 βανριεναὶ πετηνὴ Δε παρὰ τοῖσι παντᾶσ' ἀριζουσ'

Egressi superant fossas: noctisq; per umbram
 Castra inimica petunt: multis tamen ante futuri

Exitio passim somno uinoq; per herbam
 Corpora fusa uident arrectos littore currus

Inter lora rosasq; uiros simul arma iacere
 Vina simul: prior hyracides sic ore locutus.

Euryale audendum dextra: nunc ipsa uocat res
 Hac iter est: tu ne qua manus se attollere nobis

A tergo possit: custodi: & consule longe.

Hæc ego uasta dabo. & lato te limite ducam

τῷ Δε βήτην προθερῶ Διτέντεσ' καὶ μέλαν αἶμα
 αἰψά Δε πὶ ὀρηκῶν ἀνδρῶν τέλος ἐξόν ἰόντεσ'

οἱ Δε υἱὸν καμάτω ἀδηκοῦεσ' ἐνθεσ' Δεσφίν

καλά παρὰ τοῖσι χεονὶ κελίω ἔυκάθε κοσῶν

τρισὸι χεὶ παρὰ Δεσφίν ἐκάσῳ Διβυεσ' ἱπποὶ

τὸν Δοδυῶνεσ' ὀροπαροῖθεν ἰδῶν Διομήδει Δεῖξεν

οὐτοσ' τοῖ Διομήδεσ' ἀνήρ. οὐτοῖ Δε τοῖ ἱπποὶ

οὐσ' ἠῶν ἴφασκε Δολῶν ὄν ἐπεφροδεν ἡμεῖς

ἀλλὰ γέ Δη προφέρε κρατερον μένος. οὐ Δε τισέ χρη

ἐσαδέειν μέλεον σὺν τευχχεσὶν ἀλλὰ λυιππουσ'

ἢ σὺ γὰν Δρασ' ἐναίρε μέλησ' οὐσὶ Δε δὸν ἱπποὶ

Sed non augurii potuit depellere pestem.

ἀλλοὺκ οἰωροῖσιν ἐρυσάτο κηρὰ μελαίναν

Et iam prima nouo spargebat lumine terras

Tithoni croceum linquens aurora cubile.

ἠὼς Δεκ λεχθῶν παρὰ γαυοῦ τρωῶνοιο

ὠρνῦοι ἠῶσ' ἀφῶσι φεῶσ' φρηνὴ Δε βροτοῖσιν

Mater Euryali ad dirum nunciū: ut excussos de manibus

radios & pensa demitteret: ut per muros & uirorum agmina

ululans & coma scissa decurreret: ut effunderet dolorem in

lamentationū querelas: totum de Andromacha sumpsit la-

mentante mortem mariti.

O uere phrygia: neq; enim phryges.

ὦ μοι ἀπὴ λήθηρεσ' ἀχαιῶ Δεσ' οὐκέτ' ἀχάτοι

Quos alios muros aut quæ iam ultra in cœnia habetis?

Vnus homo & uestris o ciues undiq; septus
 Aggeribus tantas strages impune per urbem
 Ediderit: iuuenum primos tot miserit orcos
 Non infœlicis patriæ ueterumq; deorum
 Et magni æneæ segnes miseretq; pudetq;

Tela manu iaciunt: quales sub nubibus atris
 Strymonie dant signa grues: atq; æthera tranāt
 Cum sonitu: fugiuntq; notos clamore secundo.
 Τρωες μὲν κλαγγὴ θένοπῆϊσαν ὀρνίθεσ ὡς
 ἢ ὑτέπερ κλαγγὴ γέραμων πελείουραμοῖ προ
 αἰθεπεῖ οὐρχεῖ μῶνα φύγον καὶ αἰεσ φαθῶν οὐμβρον
 κλαγγὴ ται γε πεθονῆαι ἐπωκεαμοῖο ροαῶν
 Ardet apex capiti: cristisq; ac uertice flamma
 Funditur: & uastos umbo mouet aureus ignes.
 Non secus ac liquida si quando nocte cometa
 Sanguinei lugubre rubent: aut syrius ardor
 Ille sitim morbosq; ferens mortalibus ægris
 Nascitur: & leuo contristat lumine celum.

Δαίε οἱ ἐκ κορυθοσε καὶ ἀσπίδοσ ἀκαμάτομ πτορ
 ἀστρο πῶριμῶ ἐναλίγκιον ὡσε μαλιστα
 λαμπρὸν παμφαίμησι λελουμένοσ ὠκέαμοῖο
 τοτομ δι πτορ Δαίεμ ἀποκράτοσε καὶ ὠμῶν Et alibi
 παμφαῖνον ἔωσ τασὴρ ἔπησ ὑμένοσ πεδίοιο
 ὄσρατο πῶρησ εἰσὶν ἀριθλοῖ Δε οἱ ἀσγαι
 φαῖνονταὶ πολλοῖσι μετᾶσσι νυκτοσ ἀπολυῶ
 ὀ τεκεν ὠριῶνοσ ἐπικλησὶν τεκαλεουσί
 λαμπροτάτοσ μὲν ὀ γεσὶ κακοῦ Δε σημά τετυκταὶ
 καὶ τε φερεὶ πολλομ πύρετομ Δεῖλοῖσι βροτοῖσι
 Stat sua cuiq; dies: breue & irreparabile tempus
 Omnibus est uitæ

Fata uocant: metamq; dati pefuenit dæui.

Per partios manes & spes surgentis iuli
 Te præcor hanc animam serues natoq; patriq;
 Est domus alta: iacent penitus defossa talenta
 Celati argenti: sunt auri pondera facti
 Infectiq; mihi: non hic uictoria teucrum
 Vertitur aut anima una dabit discrimina tanta
 Dixerat æneas contra cui talia reddit:
 Argenti atq; auri memoras: quæ multa talenta

Natis parce tuis. belli commertia turnus
 Sustulit ista prior iam tum pallante perempto
 Hoc patris anchisa manes: hoc sentit iulus
 Sic fatus galeam leua tenet: atq; reflexa
 Ceruicē orantis capulo tenuis abdidit ensem:
 Ἰω Ὑραϊάτ ρεοσ υἱεσ υδραφία Δεδοί αποίνα
 ΠΟΛΛΑ ΔΕΝΑΝΤΙ ΜΑΧΟΙΟ ΔΟΜΟΙΣ ΚΕΙ ΜΗΛΙΑ ΚΕΙ ΤΑΙ
 Χαλκοσ τε χρυσοσ πολυκμητοσ σιδηροσ.
 Ἰω Ὑρει ταυταρε Ὑων εμελυσομαι εσι γαρ ενδοκ
 καλκοσ χρυσοσ πολυκμητοσ σιδηροσ
 Ὑων χυμῶν χαρισάτο πατρηα περισι αποίνα
 εικῆν εμειωον πεπονοοί τεπινηνσιν αχαιων
 Impastus stabula alta leo ceu saepe peragrans:
 Suadet enim uelana fames: sed forte fugacem
 Consprexit capream aut surgentē in cornua ceruum
 Gaudet hyans immane comasq; arrexit & haeret
 Visceribus semper incumbens: lauit improba teter
 Ora cruor:
 Sic ruit in densos alacer mezentius hostes
 ὡσ ελεων εχαρη μεγαλω επι σωδατι κύροσ εσ
 ευρω η ελαφον κεραον η αὔριον αιγα
 πνινων
 Spargitur & tellus lachrymis: sparguntur & arma.
 Δεοντο ψαμματοι Δεοντο δε και τευχεα φωτων
 Δακρυσι
 Cingitur ipse furens certatim in praelia tunus:
 Iamq; adeo rutulum thoraca indutus ahenis
 Horrebat squamis: surasq; inc' uferat auro:
 Tempora nudus adhuc: lateriq; ac inxerat ensem
 Fulgebaturq; alta decurrens aureus arce.
 κνημιδας μεν πρωτα περι κνημησιν εθηκεν
 καλασ αρυρεοισιν επιφυριοισ αραρυιασ
 Δευτερον Δαυωρηκα περι σθηθεσιν ενδυνη
 αμφι Δαρωμοισιν βαλετοφιφοσ αρυροηλον
 χαλκεον αυταρεπει τασακοσ μεγατε βαροντη
 ειλετο του Δαπανευθε σβλασ ὕνετο η υτε μνησ
 Purpureus ueluti cum flos succisus aratro
 Languescit moriens: lassosq; papauera collo
 Demiscere caput pluuia cum forte grauantur:
 μηκων Δωσ ετερωσε κρη βαλεν υτενι κηπιω
 καρτω βριτο μενη νοτιησ ιτε ειαρι ησ
 Et haec quidē iudicio legentium relinquenda sunt: ut ipsi astiti
 ment quid debeāt de utriusq; collatione sentire. Si tamen me
 consulas: non negabo nonnunq̄ Virgilium in transe. endo
 clausus excoluisse: ut in hoc loco.

Qualis apes æstate noua per florea rura
 Exercet sub sole labor: cum gētis adultos
 Educunt fœtus: aut cum liquentia mella
 Stipant: aut dulci distendunt nectare cellas:
 Aut onera accipiunt uenientum: aut agmine facto
 Ignauū fucos pecus a præsepibus arcent.
 Feruet opus: redolentq; thimo fragrantia mella.

ΗΥΤΕΘΝΕΑ ΕΙΣΙ ΜΕΛΙΘΩΝ ΑΔΙΝΩΝ

ΠΕΤΡΗΣ ΕΚ ΥΛΑΦΥΡΗΣ ΑΙΕΙ ΝΕΟΝ ΕΡΧΟΜΕΝΩΝ

ΒΟΤΡΥΔΟΝ ΔΕ ΠΕΤΟΝΤΑΙ ΕΠΑΝΘΕΟΙΝ ΕΙΑΡΙ ΝΟΙΣΙΝ

ΑΙ ΔΕ ΤΕΝΘΑ ΑΛΙΣ ΠΕΠΟΤΗΑ ΤΑΙ ΑΙ ΔΕ ΤΕ ΕΝΤΑ

Vides descriptas apes a Virgilio opifices ab Homero uagas
 Alter discursum & solam uolatus uarietatem: alter exprimit
 naturæ artis officium.

In his quoq; uersibus Maro extitit locupletior interpres.

O socii (neq; enim ignari sumus ante malorum)

O passi grauiora: dabit deus his quoq; finem

Vos & scyllæam rabiem penitusq; sonantes:

Acceitis scopulos: uos & cyclopea saxa

Experti: reuocate animos: mœstumq; timorem

Mittite: forsan & hæc olim meminisse iuuabit

Per uarios casus: & reliqua.

ωΦΙΛΟΙ ΟΥ ΥΑΡ ΠΩΤΙ ΚΑΚΩΝ ΑΔΗΛΟΝ ΕΙΔΕΝ

ΟΥ ΔΕΝ ΔΗ ΤΟ ΥΕ ΜΕΙΣΟΝ ΕΠΕΙΣΙ ΚΑΚΟΝ Η ΟΤΕ ΚΥΚΛΩΨ

ΕΙΛΕΙ ΕΝ ΣΠΗΙ ΥΛΑΦΥΡΩ ΚΡΑΤΕΡΗΦΙ ΒΗΗΦΙ

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΝΘΕΝ ΕΜΗΒΟΥΛΗ ΑΡΑΤΗ ΤΕΝΘΩΤΕ

ΕΚΦΥΟΔΕΝ ΚΑΙ ΠΟΥ ΤΩ ΔΕ ΜΗΘΕΟΘΑΙ ΟΙΩ

Vlixes ad socios unam cōmemorauit erumnā. Hic ad sperā-
 dam presentis mali absolutionem gemini casus hortat euctu.
 Deinde ille obscurius dixit: hic apertius: forsan & olim memi-
 nisse iuuabit. Sed & hoc quod noster adiecit: solatii fortioris
 est. Suos. n. non tantum exemplo euadendi: sed & spe futuræ
 fœlicitatis animauit: per hos labores nō solū sedes quietas sed
 & regna promitens. Hos quoq; uersus inspicite liber.

Ac ueluti summis antiquam in montibus ornum

Cum ferro accisam crebrisq; bipennibus instant

Eruere agricolæ certatim: illa usq; minatur:

Et tremefacta comam concusso uertice nutat:

Vulneribus donec paulatim euicta supremum

Congemuit: traxitq; iugis auulsa ruinam.

ΟΔΕΝ ΚΟΝΗΟΙ ΧΑΜΑΙ ΠΕΘΕΝ ΑΙ ΥΕΙΡΟΣ ΩΣ

Η ΡΑΤΕΝ ΕΙΑΜΕΝΗ ΕΛΕΟΣ ΜΕΥΑΛΟΙΟ ΠΕΦΥΚΕΙ

ΛΗΗ ΑΤΑΡ ΤΕ ΟΙ ΟΒΟΙ ΕΠΑΚΡΟΤΑΤΗ ΠΕΦΥΑΟΙ

ΤΗΝ ΜΕΦΑΡΔΑ ΤΟΤΗΥΟΣ ΑΝΗΡ ΑΙΘΩΝΙΟΙ ΔΗΡΩ

ΕΦ: ΤΑΜΟΦΡΑ ΙΤΥΝ ΚΑΨΗ ΠΕΡΙΚΑΛΛΕΙ ΔΙΦΡΩ

Magno cultu uester difficultatē abscedēdæ arboreæ mo-
lis expressit uerū nullo negotio homerica arbor abscedit.

Haud segnis strato surgit palinurus: & omnes

Explorat uentos: atq; auribus aera captat.

Sydera cuncta notat tacito labentia cælo

Arcturum pluuias hyadas geminosq; triones

Armatumq; auro circūspicit oriona.

αὐτὰρ ὁ Πηδάλιω ἰουνητο τεχνητῶσ'

ἢ μῆνοσ' οὐδέ οἱ ὑπνοσ' ἐπιβλέφαροισὶν ἐπιπτε-

πληιάδασ' τε εἰσ' ὀρωνοὶ καὶ ὠφειδύνοῦ ταβοῶτην

ἀρκτοῦ θῶν ἀμφὶν ἐπικλησὶν καλεούσιν

ἢ ταυτοῦσ' ῥεφεται καὶ τὰ ῥίωνα δοκεῦσι

Gubernator qui explorat cælum crebro reflectere ceruicem debet captando de diuer-
sis cæli religionibus securitatem sereni hoc mire & uelut coloribus Maro pinxit. Nā
quia arcturus iuxta septētrionē est taurus uero in quo sunt hyades & orion: in regiōe
austri sunt crebram ceruicis reflexionem in palinuro sydera consulente descripsit: Ar-
cturum inquit: Ecce intuetur partem septentrionis. Deinde pluuias hyadas ecce ad
austrum flectitur. Geminosq; triones. Rursus ad septentriones uertit aspectum. Ar-
matūq; auro circūspicit oriona. Iterum se ad austrum reflectit. Sed & uerbo circū-
spicit uarietatem sæpe se uicissim conuertentis ostendit. Homerus gubernatorem suū
semel inducit intuentem pleiadas: quæ in australi regiōe sunt: semel booten & arcton:
quæ sunt in septentrionali polo.

Nec tibi diua parens generis nec dardanus auctor.

Perfide: sed duris genuit te cautibus horrens

Caucasus: hyrcanæq; admorunt ubera tygres.

ἢ ἡλεσ' οὐκ ἔρα σοὶ ὑπεπᾶν ἠὲ ἰπποτᾶ πάλευσ'

οὐδέ οἱ τῆσ' ἀπὸ κτηρ' ὑλκῆδεσ' ἐτ' ἐκβαλάσῃσ'

πετρά τε τῆσ' ἰβᾶτη ὅτι τοι ποσ' ἐσὶν ἀπῆμῃσ'

Plene Virgilius non petitionē solā: sicut ille quem sequebat: sed educationē quoq; nu-
tricationis tanq̄ belualem & asperā criminat̄ addidit. n. de suo: Hyrcanæq; admorūt
ubera tygres. qm̄ uidelicet in moribus inolecendis magnā fere partem nutricis inge-
nium & natura lactis tenet: quæ infusa tenero & mixta parentū semini adhuc recentis
ex hac gemina concretionē unam indolē configurat. Hinc est quod prudentia naturæ
similitudinē natorū atq; gignentium ex ipso quoq; nutritu præparans fecit cū ipso
partu alimonix copiā nati. Nam postq̄ sanguis ille opifex in penetralibus suis oē cor-
pus effinxit atq; aluit: aduentante iam partus tpe idem ad corporis materni superna
conscendens in naturam lactis albescit: ut recens notis idem sit altor: qui fuerat fabri-
cator. Quamobrem non frustra creditum est: sicut ualeāt ad fingendas corporis atq;
animi similitudines uis & natura seminis: nō secus ad eandē rem lactis quoq; ingenia
& proprietates ualere. Neq; in hoībus id solum: sed in pecudibus quoq; ai aduer sum.
Nā si ouīū lacte hēdi aut caprax agni forsitan alant̄. cōstat ferme in uis lanā duriorē
in uis capillū gigni teneriorē. In arboribus ēt & frugibus indolē uel detractādā uel au-
gendā maior plerūq; uis & potestas est aquarū & terrax quæ alunt q̄ ipfius qd' iacit̄
lenis. Ac sæpe uideas latā nitentemq; arborē si in locū alterum transferat̄ succo terræ
deterioris elāguisse. Ad criminādos igit̄ mores desuit Homero qd' Virgilius adiecit.

Non tam præcipites biuigo certamine campum

Corripere: riuinq; effuli carcere currus:

Nec sic immiffis aurigæ undantia lora

Concuffere iugis: proniq; in uerbera pendent.

μασι Υαδαίην ελάνη καταμάδον οί δε οίίπτοι

υψοσ αειρεοδην ριμφα πρησοντες κελευτον

Græius poeta equor; tantum meminit flagro animante currentium: licet dici nõ posset elegantius q̄ quod adiecit υψοσ αειρεοδην quo expressit: quem nam dare poterat impetum cursus. Ver; maro & currus de carcere riuentes & campos corripiendo præcipites mira celeritate descripsit: & accepto breui semie de homerico flagro pinxit aurigas concutientes lora undantia & pronos in uerbera pendentes: nec ullam quadrigarum partem intactam reliquit: ut esset illi certaminis plena descriptio.

Magno ueluti cum flamma sonore

Virgea suggeritur costis undantis aheni:

Exultantq; æstu latices: furi intus aquæ uis:

Fumidus atq; alte spumis exuberat amnis:

Nec iam se capit unda: uolat uapor ater ad auras.

ωνδε λεβης ζει ευδοσ επι γομενος πυρι πολλω

κνιοδη μελλομενοσ απαλλατ ροφεοσ σιγλοισ

πανδοσεν αμφοδαλην υποδεφυλα καγκανα και ται

Græci uersus aheni continet mentione multo igne ebullientis: & totum ipsum locū hac uerba ornant. Nam scaturigines ex omni parte emergentes sic eleganter expressit: In latinis uersibus tota rei pompa descripta est: sonus flammæ. Et per hoc quod ille dixerat: exultantes æstu latices & amnem fumidum exuberantem spumis atq; intus furentem (unius enim uerbi non reperiens similem dignitatem compensauit quod de erat copiar; uarietate descriptionis) adiecit post oia: nec iam se capit unda: quo expressit: quod semper usu euenit suppositi nimietate caloris. Bene ergo se habet poetica; tubæ cultus: omnia quæ in hac re eueniunt comprehendens.

Portamq; imperio ducis commissa recludunt

Freti armis: ultroq; inuitant mœnibus hostem:

Ipsi intus dextra ac leua pro turribus astant

Armati ferro & cristis capita alta coruscis.

Quales aereæ liquentia flumina circum

Siue padi ripis atthesim seu propter amœnum

Confurgunt geminæ quercus: intonsaq; celo

Attolunt capita & sublimi uertice nutant.

νηπιοι ενδε πυλησι δυο ανερ ευρον αριζω

uiaσ υπερου μουσ λαπιθαωμ αιχηηταων

εσ ασαν ωσ οτεδρυσ ουρεσιν υπηκαρηνοί

αιτανεμον μιμνουσι και νεθον υμαθα παναα

ρησι μεγαλησ ιδιηηικεεσ αραρυιαί

ωσ αρατω χειρεοδι πεωοιθοοεσ ηδεβιηφι

μιμνον επερχομενον μεγαν ασιον ουδε φεβοντη

Græci milites Polipoetes & leonteus stant pro portis: & iam mobiles asium aduentem hostem

uelut fixæ arbores opperiantur. Hactenus est græca descriptio. Verum uirgiliana Bitiam & padarum portam ultro recludere facit oblaturus hosti quod pro uoto quærebāt: ut opus castrorū fieret p hoc futurus in hostiū potestate. Et geminos heroas mō turres uocat: mō describit luce cristarū coruscōs. Nec arborū ut ille similitudinē ptermisit sed uberius eā pulchriusq; descripsit. Nec hoc negaueri cultius a Marōe platū.

Olli dura quies oculos & fereus urget
Somnus in æternam clauduntur lumina noctem:

ὡς ο μιν αὐοι πῆσων κοί μησθο καλκεον ὑπρον

In aliquibus par pœne splendor amborum est: uti

Spargit rapida ungula rores

Sanguineos: mixtaq; cruor calcatur arena.

Et luce coruscus arena

Quærit pars semina flammæ

σπερματα πυροσ

Indum sanguineo ueluti uiolauerit ostro

Si quis ebur.

ὡς Δοτε τισθελεφαντα ὕνη ροίνικι μίνην

Si tangere portus

Infandum caput ac terris adnare necesse est:

Et sic fata iouis poscunt: hic terminus hæret.

At bello audacis populi uexatus & armis

Finibus extoris: complexu auulsus iuli

Auxilium imploret: uideatq; indigna suorū

Funera nec cū se sub leges pacis iniquæ

Tradiderit regno aut optata luce fruatur:

Sed cadat ante diem mediæq; inhumatus harena.

Δος μη οδηοδα πτολιποροιοι οικαδι κεοδαι

αλλει οιμοιρεσι φιλουσε δεειν και ικεοδαι

οικον ευκτιλενον και εην εσ πλιτ ριδα γαιαν

οψεκακωσ ελτοι ολεσασ απο παντασ εταιρωσ

νηοσ επαλλοτρινο ευρηθεν πηματα οικωσ

Promissa circa raduntur littora terræ:
 Diues inaccessos ibi solis filia lucos
 Assiduo resonat cantu: tectisq; superbis
 Vrit odoratam nocturna in lumina cædrum.
 Arguto tenues percurrrens pectine tellas.

ΝΑΙΕΝ ΕΥΠΛΟΚΑΜΟΣ, ΤΗΝ ΔΕΝ ΔΟΘΕΙ ΤΕΤ ΔΑΝΘΟΥΣΑΝ
 ΠΥΡ ΔΕΝ ΕΠΕΘΟ ΧΑΡΟΦΙΝ ΠΕΥΑ ΚΑΙ ΕΤ Ο ΤΗΛΟΟΪ ΛΕΡ ΔΑΝΗ
 ΚΕ ΔΡΟΥΤΕ ΕΥΚΕΑΤ ΟΙΟ ΘΟΥΤ ΨΑΝΗΣΟΝ Θ ΔΩ ΔΕΙ,
 ΔΑΙΟ ΜΕΝΩΝ Η ΔΕΝ ΔΟΝ ΑΟΥ ΔΙΑΣΟΥΣΟ ΠΙΑ ΛΚΗ
 ΙΣΟΝ ΕΠΟΙΧΟ ΜΕΝΗ ΧΡΥΣΟΪΚ ΚΕΡΚΙ ΔΥΦΑΙΝΕΝ
 Mæonio regi quem serua lucinia furtim
 Sustulerat: uetitiscq; ad troiam miserat armis

Ille autem expirans: non me quicumq; es inulto
 Victor nec longum latabere: te quoq; fata
 Prospectant paria: atq; eadem mox arua tenebis.

ΟΥΘΗΝ ΟΥ ΔΑΝΤΟΣ ΔΗΡΟΝ ΒΑΙΝΗ ΑΛΛΑΤΟ Η ΔΗ
 ΑΥΧΙ ΠΑΡΕΣΗΚΕ ΙΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΟΙΡΑ ΚΡΑΤΑΙΗ
 ΧΕΡΟΙ ΔΑΜΕΤΑΧΙΛΗΟΣ ΑΜΥΜΟΝΟΣ ΑΙΑΚΙΔΑΟ

Ad quem subridens mixta mezentius ira:

Nunc morere ast de me diuū pater atq; hoium rex uideris.

ΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕΘΝΗΩΤΑ ΠΡΟΣΣΗΔΑ ΔΙΟΣ ΑΧΙΛΛΕΟΣ
 ΤΕΘΝΑΘΙ ΚΗΡΑ ΔΕΥΩ ΤΟΤΕ ΔΕΦΟΜΑΙ ΟΚΠΟΤΕ ΚΕΝ ΔΗ
 ΖΕΥΣ ΕΤΕΛΗ ΤΕΛΕΟΑΙ Η ΔΑ ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΘΟΙ ΑΛΛΟΙ

Qualis ubi aut leporem aut cadenti corpore cugnum

Sustulit alta petens pedibus iouis armiger uncis.

Quælitum aut matris multis balantibus agnū

Martius a stabulis rapuit lupus.

ΩΡΜΗΣΕΝ ΔΕ ΑΛΕΙΟ ΩΣΑΙΕΤΟΣ ΟΥΨΙ ΠΕΤΗΤΗΣΙ
 ΟΣΤΕΙΟΙ ΠΕ ΔΙΟΝ ΔΕ ΔΙΑ ΝΕΦΕΩΝ ΕΡΕΒΕΝΩΩΝ
 ΑΡΠΑΞΩΝ Η ΑΡΝΑ ΜΑΛΗΝ Η ΠΤΩΚΑ ΛΑΥΩΩΝ

Vndique clamor

Tollitur inuadunt & fossas aggere complent:

Et quia non est erubescendum. si minorem se Homero uel ip
 se fateatur dicā in quibus mihi uisus sit gracilior auctor.

Tum caput orantis nequieq; & multa parentis

Dicere deturbat terræ: trūcumq; reliquit.

Hi duo uersus de illo translati sunt:

Ἡ καὶ ὁ μὲν μὴν ἐμελλε γένειοι χεῖρι παχέην
 ἀψαμένοσ' ἰοῦσ' οὐδ' αἰὶ δ' αὖτε μεθ' ὄντα
 φασ' ὕψος αἶψα ἀποδάμνω κερσετένοντε
 φασ' ὕψος αἶψα ἀποδάμνω κερσετένοντε
 Vide nimia celeritatem saluo pondere: ad qua non potuit
 conatus Maronis accedere. In curruli certamine Home-
 rus alterum currum paululum antecedentem & alterum pae-
 ne coniunctum sequendo qua luce signauit.

ἰακὰ Δε πεῖρα

αἰφρηνοῖα δ' αὖτ' ἰοῦσ' οὐδ' αἰὶ δ' αὖτε
 οἰσ' Δε μεθεξέφ' ἔρον Διομηθεοσ' ἀρσένεσ' ἰπποῖ
 τρωῖοι οὐδ' αἰὶ δ' αὖτε πολλοὺς ἀνευθεῖσ' ἀλλὰ μάλα ὕψος
 αἰεὶ γὰρ Διφρου ἐπίβησο μένοισ' ἰγ' εἰκόνη
 τρωῖοι Δευμηλοῖο μεθ' ἀφ' ἑνὸν εὐρέεσ' ὄντα
 οὐρ μετεπαύτω γὰρ κεφάλασ' καθάθεντε πεθεοδμη

Humescunt spumis flatuq; sequentum

Mirabilior est celeritas consequentis priorem cursu pedum apud eundem uatem

ἰχνησ' οὐπτε ποδ' αἰὶ δ' αὖτε παροσ' κονὴν ἀμφὶ χυθῆναι

Est autem huius uersus hic sensus. Si per solū puluerē forte curatur: ubi pes fuerit de
 terra a currente sublatus uestigium sine dubio signatū uidet: & tñ celerius cogitatioe
 puluis qui ictu pedis fuerat excussus uestigio superfunditur. Ait. n. diuinus poeta: ita
 proximum fuisse qui sequebatur: ut occuparer antecedentis uestigium anteq; puluis
 ei superfunderet. At hic uidet idem significare cupiens quod ait: Calcemq; terit iam
 calcediores Vide & in hoc Homeri cultum Ἡ καὶ ἀνακλινθεῖσ' περὶ ἑνὸν ὑπτιός.

Iste ait: Cervicem inflexam posuit

Hos quoq; uersus (si uidetur) comparemus.

ἄρμα δ' αὖτ' ἀλλοθε μὲν χεῖρι πύργατο ποδ' ὑβοτῆρη
 ἀλλοθε δ' αἶψα κέ μεθ' ὄντα

Iamq; humilis iamq; ætati sublime uidetur

Aera per tenerum ferri.

πάσων δ' ὑπερ ἢ γέκαρ ἔχειν Δε μετ' ὄντα

Gradiensq; deas supereminet omnes:

εὐσ' πῆρεσ' ἄρμα μοῖοι μουσ' αἰὶ ὄλυμπιάδω μᾶεσ' χοῦσ' αἰ

ὕμεισ' γὰρ θεαὶ αἶψα παρ' ἑσέεσ' πάντα

Et meministis enim diuæ: & memorare potestis.

Clamores simul horrendos ad sydera tollit
 Qualis mugitus fugit cum saucius aram
 Taurus: & incertam excussit ceruice securim.
 Inspecto hic utriusq; filo quantam distantiam
 deprehendes, Sed nec hoc minus eleganter:

quod de tauro ad sacrificium tracto loquens meminit & Apollinis: sed Neptuni me
minit. Dis autem duobus præcipuæ rem diuinam fieri tauro testis est ipse Virgilius,
Taurum neptuno taurū tibi pulcher apollo.

Η υθε πυρ αιδηλον επιφλεγει ασπερον υλην
ουρεοσ εν κοριφησ εκαθεν δε φαι νεσσι αυτη
ωσ δουα χειμαρροι ποσα μοι καθορεσφι ρεονθεσ
εσ μισγαγγειαν συμβαλλεθον ομβριμον υδωρ
κρουνηων εκ μεγαλων κοιλης ενδε χαραδρησ
των δετε τηλοσε δουπων εν ορεσιν εκλυε ποιδην

In segetem ueluti cum flamma furentibus austris
Incidit: aut rapidus montano flumine torrens
Sternit agros: sternit fata læta boumq; labores
Præcipitesq; trahit siluas stupet inscius alto
Accipiens sonitum saxi de uertice pastor.
Et duas parabolæ temerauit: ut unam faceret: trahens hie
ignem inde torrentem & dignitatem neutris impleuit.

ωσ δανε μοι δωπον ορινετομ ιχθυοεμτο
βορεοσ και κα: ζεφυροσ τωτε ορηκηθεν αντη
ελεον τεξαπινησ αμυδισ δε τε κυμα κελαινου
κορουεται πολλον δε παρεξ αλαφυκοσ εχευαν

Aduersi rupto ceu quondam turbine uenti
Confligunt zephyrusq; notusq; & lætus eois
Eurus equis: stridunt siluæ: sæuitq; tridenti
Spumeus atq; imo nereus ciet æquora fundo.

Demet huic uitium quod superius incurrit: de duobus gra
cis parabolis unam dilucilius construendo.

τοισιν δικαενον ουρομ ιει εκαερυοσ απολων
Prosequitur surgens a puppi uentus euntis.

Quod nē dixit ικμενον: uē ait: Surgēs a puppi satis decore.
Sed extollūt epitheta quæ tot, & sic apta uēto nē imposuit.

συνδε δω μαρψασ ωσε σκυλακασ ποτιγαρη
κοπτεκ δε γκεφαλοσ χαμαδισ ρεε δευε δε γαιαν
τουσ δε διαμελισι ταμων ωπλιδατο δορπον
ηδιε δωσελεων ορεσιτροφοσ ουδα πελειπεν
εγκατατεσ αρκασε και οσεα μελοεντα

Visceribus miserorum & sanguine uescitur atro:

Vidi egomet duo de numero cum corpora nostro

Præhensa manu magna medio resupinus in antro Frāgeret ad saxum: Narrationem
facti nudam & breuem Maro posuit. Cōtra Homerus πασον miscuit: & dolore nar
randi inuidiam crudelitatis æquauit.

την δε μετιφι μεδιαμ αλωηοσ παρακοιτην
εισιδον ηδη φασκε ποσειδαωνι μιγηναι
και ρετεκεν δυο παιδε μιγυθαλω δε γενοσθη
ωτονταν τιθεον τηλεκ λειτοντε φιαλτην
τουσδη μηκισονσ ορεψε ιειδωροσ αρουρα

καὶ πολὺ κάλλιστος μετὰ γέκλιτόν ὠρίωνά
 ἐν ἡεοροὶ ὕαρ τοὶ ὕε καὶ ἐννεα πηχέες ἦσαν
 εὐροσ ἀταρμηκοσ ὕνεοδὴν ἐνεορ ὕιοι
 οα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐνολύμπω
 φύλοπιδά σῆσειν πολυαῖκοσ πολεμοιο
 οδαν ἐπολύμπω μεμασαν θεμεν αὐτ ἀρεποδὴ
 πηλιον εἶνοσι φύλλον ἰνδύρανοσ αμβάτοσ εἰη

Hinc & aliōdas geminos immania uidi Corpora: qui manibus magnū rescindere cæ-
 lum Aggressi: superiusq; iouem detrudere regnis. Homerus magnitudinem corporū
 alte lateq; dimensus est: & uerborū ambitu mēbra depinxit. Vester air imania corpa
 nihilq; ulterius adiecit mensurarum noīa non ausus attingere. Ille de cōstruendis mō-
 tibus conatum insanæ molitionis expressit. Hic aggressus rescindere dixisse conatus
 est cælum. Postremo locum loco si compares: pudendā inuenies differentiam.

ὡσ δοτεν αὶ ὕια λω πολυῖ χει κυματα λαδὸησ
 ορνυτε παδὺτερον ζεφύρον ὑποκινῆσαντος

ποντῶ μεν τὰ πρῶτὰ κορυδεται αὐτὰρ εἰπειτα

χερσῶ φη ὕνυ μενον με ὕα λα βρεμει ἀμφι δε τὰ κράσ

κῦρτον εον κορυφούται ἀποπτύει δαλος ἀχνην

Fluctus uti primo cœpit cum albescere ponto: Paulatim sese tollit mare: & altius un-
 das Erigit: inde imo confurgit ad æthera fundo Ille cum marino motu & littois flu-
 ctus ab initio describit: hoc iste præteruolat. Deinde quod ait ille.

ποντῶ μεν τὰ πρῶτὰ κορυδεται

Maro ad hoc uertit Paulatim sese tollit mare. Ille fluctus incremento suo ait sublime
 curuatos littoribus illidi: & asperginē collectæ sordis expuere: quod nulla expressius
 pictura signaret. Vester mare a fundo ad æthera usq; perducit. Dixerat: idq; ratum
 stygii per flumina fratris Per pice torrentis atraque uoragine ripas Annuit: & totum
 nutu tremefecit olympum.

ἢ καὶ κυανησιμ ἐποφρυσὶ νέουσ ἐκρονίων

μαβροσῖαι δαραχαὶ τὰ ἐπερρῶσαντο ἀνάκτοσ

κραιοσ ἀπσθενάοιο με ὕαν δε λελιξεν ολύμπον

Phidias cum Iouem olympium sīngeret: interrogatus de quo exemplo diuinam imi-
 taretur effigiem: respondit archetypum Iouis in his se tribus Homeri uersibus inue-
 nisse. Nam de superciliis & crinibus totum se Iouis uultum collegisse: quod utrunq;
 uidetis a Virgilio prætermisum. Sane cōcussum olympū nutus maiestate nō tacuit.
 Iusurandum uero ex alio Homeri loco sumpsit: ut translationis sterilitas hac adie-
 ctione compensaretur. Ora puer prima signans intonsa iuuenta Prætermisssa gratia
 incipientis pubertatis minus gratam fecit latinam descriptionem.

ὡσ δοταν εντε κυνεοδὶ καὶ ἀνδρασι θρηευθησὶ

καπριοσ ἡελεων σρεφθεαὶ οθενεὶ βλεμεαίνωμ

οὶ δετε πῦρ δηδον σφεασ αὔδοσ ἀρέυναντεσ

ἀντιοὶ ἰσ ἀνεαὶ καὶ ἀκονεῖζουσι σαμειασ

αἰχμασ ἐκ χεῖρων τον δουπωτε κυδαλιδον κηρ

ταρβει οὶ δε φοβεῖθαι ἀ ὕηγορη δε μινεκτὰ

ταρφεα τε σρεφθεαὶ σιχασ ἀνδρων περητ ἰσων

οππητιουση τη θεικουσι σιχεσ ἀνδρων.

Vt fera: quæ densa uenantum septa corona Contra tela furit: seseq; haud nescia morti
Iniicit & saltu supra uenabula fertur. Videtis in augustum latinam parabolā sic eē cō
tractam: ut nihil possit esse ieiunius: grācā contra & uerborū & rerū copia pompam
ueræ uenationis impleffe: In tanta ergo differentia pœne erubescendum est cōparare.

φραξαντες Δουρὺ Δουρὶ σακος σάκει προελυμένων

ασπίο Δαρασπί Δερεὶ Δε κορυς κορυὴ ἀνερα Δανηρ

Haud aliter troianæ acies: aciesq; latinæ Concurrent: hæret pedipes densusq; uiro uir
Quanta sit differentia utriusq; loci: lectori æstimandum relinquo.

ορνήσ Ὑαρσφιν ἐπηλθε πέρησ ἀμειναι μέμαωσιν

αἶστοσ ὕχίπατῆσ ἐπαρῖσερα λαοῦ βερῶν

φοῖνηενθα Δρακονθα φέρων οὐνχεσι πελωρον

Ἰωὸν εἶασ πατρονθα καὶ οὐπω ὕηετο μαχῆσ

κοψε Ὑαρ αὐτον ἔχοντα κατάσθῆ τοσ παρα Δείρησ

ἸΔνωθεῖσ ὀπίσῳ ὀδατο εἶεν ἠκε χαλαίε

αλῆνοσ ὀδύνησι μεσῳ Δενὶ καβαλλομίλω

αὔδοσ Δε κλαῦξασ πέτετο πνοιῆσ ἀνέδοιο

Vtq; uolans alte raptum cum fulua draconē Fert aquila, implicuitq; pedes: atq; un-
guibus hæsit. Sautius at serpens sinuosa uolumina uersat. Arrectisq; horret squamis
& sibilat ore Arduus insurgens: illa haud minus urget obunco Luçantem rostro: si-
mul æthera uerberat alis. Virgilius solam aquilæ prædā infert: nec homericæ aquilæ
omē aduertit: quæ & sinistra ueniens uiuentium prohibebat accessum. & accepto a
captiuo serpente morsu prædā dolore deiecit: factosq; tripudio solistimo cum clamo-
re dolorē testante præteruolat qbus oibus uictoriæ præuaricatio significabat. His præ-
missis q̄ aīam parabolę dabant: uelut exanime in latinis uersibus corpus remāsit. Par-
ua metu primo mox sese attollit i auras: Ingrediturq; solū: & caput iter nubila cōdit.

ητολιῆν μεν πρῶτα κορυδαταὶ αὐταρπειτα

οὐρανῳ εἰρήριξε κερη ἐπὶ χροονὶ βαίνει

Homerus epiv: hoc est contentionem a paruo dixit incidere: & postea incrementum
cælum usq; subcrescere Hoc idem Maro de fama dixit sed in congrue. Neq; n. aqua
sunt argumenta contentionis & famæ, quia contentio.

de cōpara-
tione cōtē-
tionis &
famæ

& si usq; ad mutuas uastatōes ac bella pcesserit: adhuc cōtentio est: & manet ipsa quæ
creuit. Fama uero cū in imensum prodit: fama esse iam desint: & fit notio rei iā cogni-
ta. Quis, n. iā famā uocet: cū res aliqua a terra in cælū nota sit? Deinde nec ipsam hyp-
bolē potuit æquare. Ille cælum dixit: hic auras & nubila. Hæc aut̄ rō fuit non æquan-
di oīa quæ ab auctore transcripsit: q̄ in oī operis sui parte alicuius homerici loci imita-
tionem uolebat inferere: nec tamen humanis uiribus illam diuinitatem ubiq; æquare
ut in illo loco quem uolo oīum nostrum iudicio in cōmune pensari. Minerua Diome-
di suo pugnanti dumtaxat flammæ addidit ardorem: & inter hostium cædes sul-
gor capitis uel armorum pro milite minatur.

Δαὶ εοὶ ἐκ κορυθοσ καὶ ἀρπιδοσ ἀκαμάτον πύρ

αἶερο πορῖνω ἐναλιῦκιον οσε μαλῖσα

καὶ πρὸν παμφαίνησιν ἕλεος δένδρον ὠυεανόιο

τοῖον οἱ πύρ Δαίτην ἀποκράτοστέ καὶ ὤμων

Hoc miratus supra modum Virgilius immodice est usus. Modo. n. ita de turno ait. Tremunt sub uertice cristæ Sanguineæ: clypeoq; micantia fulmina mittunt. Modo idem poni de Aenea. Ardet apex capiti cristisq; ac uertice flamma Funditur & uastos umbo uomit æreus ignes: Quod qua importune positum sit: hinc apparet q; necdū pugnabat Aeneas sed tantum in naui ueniens apparebat. Alio loco: Cui triplici crinita iuba galea alta chimaeram Sustinet: ætneos efflantem faucibus ignes. Quid quod Aeneas recens allatis a Vulcano & in terra positis miratur Terribilem cristis galleā flammascq; mouentem. Vultis aliā fruendi auuiditatem uidere loci huius: cuius supra meminimus fulgore correptus? Seruo uoluit loquenti Ioui assignare parem reuerentiam: Nam cū & in primo uolumine: & in. iiii. & in. ix. loquit quædam Iuppiter sine tumultu. Deniq; post iunonis & ueneris iurgiū infit eo dicente. Deum domus alta silefeit: & tremefacta solo tellus. silet arduus æther. Tum zephyri posuere: præmit placida æquora pontus: tanq̄ non idem sit qui locutus sit paulo ante sine ullo mundi totius obsequio. Similis oportunitas est in eiusdē Iouis lance quā ex illo loco sumpsit.

καὶ τοῦ δὲ χρυσῆα πᾶσι εἰσάγει δαλανεα

εἰ δὲ θεοὶ λυο κήρεσανηλε ἕοσ σαμαοιο

τὴν δὲν ἀχιλληοσ τὴν δεκοροσ ιπποδαμοιο

εἰλε δε δαλαβαν ρεπε δεκοροσ διοτιμον ημασ

ὄχρο δεισ οιδασ λιπε δε φοιβοσ ἀπολλων

Virgilius Nam cum iam de Turno prædixisset Iuno.

nimum Nunc iuuenem imparibus uideo concurrere satis:

Homeri Parcarūq; dies & lux inimica propinquat.

emulator Manifestumq; esset: Turnum utiq; periturum: sero tamen.

Iuppiter ipse duas æquato examine lances.

Sustinet: & fata imponit diuersa duorum.

Sed hæc & alia ignoscenda Virgilio: qui studii circa Homerū nimietate excedit modum. Et re uera non poterat non in aliquibus minor uideri qui per oēm poesim suam

hoc uno est præcipue usus archetypo: Acriter. n. in Homerū oculos intendit: ut æmularetur eius non mō magnitudinem: sed simplicitatem & præsentia orōnis & tacitam maiestatem. Hinc diuersarū inter heroas suos personarū uaria magnificatio: hinc deorū

interpositio hinc auctoritas fabulosoꝝ: hinc affectuum naturalis expressio: hinc monumentorū persecutio: hinc parabolarū exaggeratio: hinc torrentis orationis sonitus: hinc rerum singularum cum splendore fastigium: Adeo autē Virgilio Homeri dulcis imitatio est: ut & in uersibus uitia quæ a nonnullis imperite reprehenduntur: imitatus sit: eos dico quos græci uocant.

Quos hic quoq; homericum stilum approbans non refugit: ut sunt apud ipsum a cephalis: arietat in portas: parietibus textū cæcis iter: & similia Vt est qui in medio uersu breues syllabas pro longis habent. Et duros obice postes. Consilium ipse pater & magna incepra latinus Syllabæ longiores sunt Quin protinus oia uulcano decoquit humorem. Et spumas miscent argenti ac sulphura. Et arbutus horrida. Sunt apud Homerū uersus uulsis ærasis similes & nihil differentes ab usu loquēdi. Hos quoq; tanq̄ heroicæ incomptos adamauit.

Omnia uincit amor: & nos cedamus amori.

Nudus in ignota palinure iacebis arena.

Sunt amœnæ repetitiones. quas non fugit.

Pan etiam arcadia mecum si iudice ceter:

Pan etiam arcadia dicat se iudice uictum.

Homerica quoq; epitheta quantum sit admirat imitando confessus est: & mille talium uocabulorum: quibus uelut syderibus micat diuini carminis uariata maiestas. Ad hæc a uestro rñdetur. Male suada fames. Aurichomos etumen geminus briareus. Adde & fumigeram nocte: & quicqd in singulis pœne uersibus diligens lector agnoscit. Sæpe Homerus internarradum uelut ad aliquẽ dirigit oronem. Nec hoc Virgilius omisit. Migrantes cernas: totaq; ex urbe ruentes. Totumq; instructo Marte uideres Feruere leucaten. Et pelago credas innare reuulsas Cycladas. Et studio in cassum uideas gesti re lauandi. Itẽ diuinus ille uates res uel paulo uel multo ante transactas oportune ad narrationis suæ seriem reuocat: ut & historicũ stilum uitet non per ordinem dirigẽdo quæ gesta sunt: nec tamẽ præteritorum nobis noticiam subtrahat. Theben asiæ ciuitatem aliasq; plurimas Achilles anteq̃ irascere euerterat. Sed Homeri opus ab Achillis ira sumpsit exordium. Ne igitur ignoraremus: quæ prius gesta sunt sit eorum tempestiua narratio. Item ignoraremus: quo duce classis græcorum ignotum sibi troiæ littus inuenerit: cum de Calchante quæreretur ait:

ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ Η ΥΗΣΑΤΑ ΧΑΙΩΝ ΙΛΙΟΝ ΕΙΣΩ

ΗΥ ΔΙΑ ΜΑΝΤΟΣ ΟΥΝ ΗΥ ΤΗΝ ΟΙ ΠΟΡΕΦΟΙΒΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ

Et ipse Calchas narrat omẽ quod græcis nauigantibus de serpente passere populatore cõtingit. Ex quo denunciatur exercitũ annos decẽ in hostico futurũ. Alio loco senex idẽ ut referendis fabulis amica & loquax ætas res refert uetustas.

& sequẽtia. Virgilius oẽ hoc genus pulcherrime æmulatus est. nã meminĩ hesionæ uisente regna sororis Laumedontiadẽ priamũ. Et atq; equidẽ meminĩ teucrũ sidona uenire. Et Qualis eram cũ primã aciem preneste sub ipsa Straui. Et de futuro uel pœna Caci tota narratio nec uetustissima tacuit: quin & ipsa noticiæ nostræ auctoris sui imitator ingereret. Nãq; ferũt luctu cygnum phœtonis amati: & similia. Vbi uero enumerant auxilia: quæ græci catalogũ uocãt: eundẽ auctore suũ conatus imitari: in non nullis paululũ a grauitate homerica deuiat. Primũ q; Homerus p̃termisiss athenis ac lacedæmonis uel ipsis micenis: unde erat rector exercitus: boetiã in catalogi sui capite locauit nõ ob loci aliquã dignitatẽ: sed notissimũ p̃montoriũ ad exordiũ sibi enumerationis elegit. Vnde p̃grediens mō mediterranea: mō maritima iuncta describit. Inde rursus ad utrũq; sitũ coherentiu locorum disciplina describens uelut iter agẽtis accedit. Nec ullo saltu coherentia regionũ in libro suo hiare p̃mittit: sed hoc hiãdi more p̃cedẽs redit unde digressus est: & ita finit quicqd enumeratio eius amplectit. Cõtra Virgilius nullũ in cõmemorãdis regiõibus ordinẽ seruat: sed locorum seriẽ saltibus lacerat.

SAT.

Adducit primū clusio & colis Massicum. Abas hūc sequit̃: manu populoniæ iluæq; comitatus. Post hos Asilam miseræ pisæ. Quæ in q̃ longinqua s̃nt heturriæ parte notius est: q̃ ut annotandū sit. Inde mox redit cærete & pyrgos & grauiscas loca urbi p̃xima: q̃bus ducē Asturē dedit. Hinc rapit illū Cygnus liguriā Ocnus mantuā. Sed ne in catalogo auxiliorū Turni: si uelis sitū locoꝝ mente p̃currere: inuenies illū continentia regionū secutū. Deinde Homerus oēs quos in catalogo enumerat: et pugnantes uel p̃spera uel sinistra sorte cōmemorat. Et cū uult dicere occisos quos catalogo nō in seruit: non hois sed multitudinis nomē inducit. Et quotiēs multā necē significare, uult messem hoium factā dicit: nulli certū nomē facile extra catalogum uel addēs in acie uel detrahēs. Sed Maro noster anxietatē huius obseruatōis omisit. Nā & in catalogo noīatos præterit in bello: & alios noīat ante non dictos. Sub Massico duce mille manus iuuenū uenisse dixit: qui mœnia clusi quiq; cosas liquere. Deinde Turnus nauī fugit qua rex clusinis aduectus ofinius oris: quem Ofiniū nunquā ante noīauit. Et nūc ineptū est: regē sub Massico militare. Præterea nec Massicus nec Ofinius in bello pœnitus apparēt: sed & illi quos dicit: fortēq; gyā fortemq; sergestū. Pulcher quoq;. Equiculus & mauortius hæmon & fortissimus. Vmbro & Vrbius hippolyti p̃les pulcherima bello nullū locū interpugnantū agmina uel gloriosa uel turpi cōmemoratione meruerūt. Astur: itēq; Cupauo: & Cygnus insignis Cygni Phætonisq; fabulis nullā pugnae operā præstāt: cū Alesus & Sacrator ignotissimi pugnēt: & Atinas antenō dictus. Deinde i his quos noīat sit sepe apud ipsū incauta cōsulso. In nono Corinēū sternit Asilas. Deide in duodeci. Ebusum Corinæus iterficat Obuius ambustū torretē corinæus ab ara Corripit: ut ueniēti ebuso plagāq; ferēt. Occupat os. Sic & Numā quē Nisus occidit: postea Aeneas persequit̃ fortēq; Numā. Camertē in decē. Aeneas sternit. At in. xii. uturna formā assimulata camerti. Clotea i undecim occidit Camilla: in duodecim. Turnus. Plinurus lasides & Iapix lasides. Quæro an fratres s̃nt. Hyrtacides est Hippocon: & rursus Hyrtacides Corinæū sternit Asilas. Sed potuerūt duo unū nomē habuisse. Vbi ē illa i his casib⁹ Hœri cautio: apud quē cū duo Aiaces s̃nt mō dicit ΔΗ ΥΕΛΟΝΕΥΕ ΟΙΛΗΟΣ ΤΑΧΥΣ ΑΙΑ ΜΟ ΕΛΑΜΟΝΙΟΣ ΑΙΑΣ. Itē alibi

Nec desinit: quos iungit noīe insignibus separare: ne cogatur lector suspitiones de uarietate appellationis agitare. Deinde in catalogo suo curauit Virgilius uitare fastidiū quod Homerus alia rōne nō cauit eadē figura saepe repetita. Hic aut̃ uariat: uelut de decus aut crimē uitās repetitionē. Primus init bellū tyrrhenis asper ab oris: filius huic iuxta lausus. Post hos insignē fama p̃ gramina currū: Tū gemini fratres: nec p̃nestine fundator. At Melappus equū domitor. Ecce sabinoꝝ p̃risco de sanguine. Hic agamēnonios. Et te montose. Quin & marubia uenit de gente sacerdos. Ibat & hyppolyti p̃les has copias fortasē putat aliq; diuinæ illi simplicitati p̃ferendas. Sed nescio quō Homerū repetitio illa unice decet. Et est genio antiq; poetæ digna enumerationiq; cōueniens. q̃ in loco mera noīa relaturus nō incuruauit se neq; minute torfit: deducēdo stilū p̃ singulorū uarietates: sed stat in consuetudine percensentiū tanq̃ per aciē dispositos enumerās. Quod non aliis q̃ numerorū sit uocabulis. Et tamen egregie ubi oportet de noībus ducum uariat.

Illam uero enumeratiōis congestiōē apud Homerū Maro admiratus ita exp̄ssit: ut p̄cne eum dixerim elegantius transtulisse.

Et similia. Ad quod exemplum illa uirgiliana sunt:

Agmina densentur campis: argiuacq; pubes

Aruncaeq; manus rutuli ueteresq; sicani

Et sacrae acies & picti scuta labici.

Qui saltus tyberinae tuos sacrūq; numici

Littus arant: rutulosq; exercent uomere colles

Circæumq; iugum: quis iuppiter anxuris aruis

Præsidet: & cetera. Vterq; i catalogo suo post difficiliū reḡ uel noiū narrationē iſere fabulā uersibus amœnioribus: ut lectoris aīus recreet̄. Homerus iter enumerādā regionē & urbiū noiā facit locū famulis. quæ horrorē faciētatis excludant.

Et reliqua: quibus protraxit iocunditatē. Virgilius in hoc secutus auctorem in priore catalogo mō de auentino modo de Hippolyto fabulat̄. In secundo cygnus ei fabula est: & sic amœnitas intertextā fastidiō narrationū medetur. In oībus uero georgicorū libris hoc idem summa cum elegantia fecit. Nam post præcepta quæ natura res dura est: ut legentis aīum uel auditum nouaret: singulos libros uel acciti extrinsecus argumenti interpositione conclusit: primum de signis tempestatum: de laudatione rusticæ uitæ secundum: & tertius desinit in pestilentiam pecorum. quarti finis est de Orpheo & Aristeo nō ociosa narratio. Ita in omni opere Maronis homerica lucet imitatio. Homerus oēm poësim suam ita sententiis fasit: ut singula eius ἀποφθεύματα uice prouerbiorum in omnium ore fungantur.

Sententię
Virgili

Et alia innumerabilia quę sententialiter proferunt. Nec hæc apud Virgilium frustra desideraueris. Non oĩa possumus oēs. Oĩa uincit amor. Labor improbus oĩa uincit. Vsq; adeo ne mori miserũ est: Stat sua cuiq; dies. Dolus an uirtus q̄s in hoste regret: Et qd quæq; ferat regio: & qd quæq; recuset. Auri sacra fames. Et ne obtundam nota referendo: mille sniarum talium aut in ore sunt singulorũ: aut obuia intentioni legentis occurrũt. In nõnullis ab homerica secta Haud scio casu ne an spõte discis fortunã: Homerus nescire maluit: & soli decreto quã μοῖραν uocat oĩa regẽda cõmittit: adeo ut hoc uocabulũ τυχῆ in nulla parte homerici uoluminis nominet. Contra Virgili⁹ non solũ nouit & meminit: sed omnipotẽtiam quoq; eidem tribuit: quã & philosophi qui eam noĩant: nihil sua ui posse sed decreti: siue prouidentię ministrã esse uoluerũt. Et in fabulis seu in historiis nõnũq; idem facit. Aegeo apud Homerũ auxilio est Ioui. Hunc contra Iouẽ armant uersus Maronis. Eumedes. Dolonis proles bello præclara animo manibusq; parentẽ refert: cum apud Homerũ dolo imbellis sit: Nullã cõmemorationẽ de iudicio Paridis Homerus admittit. Idem uates Ganymedẽ non ut Iunonis pellicem a Ioue raptũ: sed Ioui aliũ peculorum ministrũ in cælũ a diis ascitum fert uelut decorũ. Virgilius tantam deã quod cuius de honestis scẽminã deforme est: uelut specie uictam Paride iudicãte doluisse: & pp catamiti pellicatum totã gentem eius uexasse cõmemorat. Interdũ sic auctore suum dissimulanter imitatur: ut loci ide descripti solã dispositionẽ mutet: & faciat uelut aliud uideri. Homerus ingenti spiritu ex pturbatõe terræ ipsum Ditẽ patrẽ territũ psilere & exclamare quodãmo facit.

Hoc maro non narrationis: sed parabola loco posuit: ut aliud esse uideretur: Nõ secus ac si qua penit⁹ ui terra dehiscens Infernas reseret sedes & regna recludat Pallida diis inuisa. superq; imane barathrum Cernat: trepidentq; imisso lumine manes. Hoc quoq; simulãdo surripuit. Nam cũ ille dixisset deos sine labore u uere. ομοῖοι πεῖρα ἔωντες: Hoc idẽ dixit occultissime: Dii iouis in tẽctis irã miserant inane Amborq; & rãtos mortalibus esse labores. qbus ipsũ scilicet carent. Quid Virgilio cõtulerit Home

rus:

rus: hinc maxime liquet: q; ubi rex necessitas exegit a Marone dispositionē incohādi belli: quā non habuit Homerus: quippe qui Achillis irā exordiū sibi fecerit: quæ decimo demū belli antio contigerit: laborauit ad rei nouæ partū: ceruum fortuito laucium fecit cām tumultus. Sed ubi uidit hoc leue nimisq; puerile: dolorem auxit agrestium: ut ipetus eorū sufficeret ad bellū. Sed nec seruos Latini & maxime stabulo regio curantes atq; ideo qd fœderis cum troianis Latinus iecerit: ex muneribus equorū & currus iugalis non ignorantes: bellū generis domini oportebat tñ ferre. Quid igit deorū maxima deducit e cælo & maxima furiarū de tartaris affiscit. Sparguntur angues uelut in scæna parturiētes furorē. Regina nō solū de penetralibus reuerētē matronalis educit: sed & per urbē mediā cogit facere discursus. Nec hoc contenta siluas petit accitis reliquis matribus in societate furoris Bacchiā chorus quondā pudicus & orgia insana celebrat. Quid plura? maluissem Maronē & in hac parte apud auctore suū uel apud quēlibet græcorū aliū qd sequerēt habuisse. Alium nō frustra dixi: quia non de unius racemis uindemiā sibi fecit: sed bene in rē suā uertit quicqd ubiq; iuenit imitandū: adeo ut de argonauticorū quarto quorū scriptor est. Apollonius librum æneidos suæ quartū totum pene formauerit: ad Didonē uel Aeneā a matoriā continentia Medee circa Iasonē transferendo: qd ita elegātius auctore digessit: ut fabula la sciuentis Didonis: quā falsam nouit uniuersitas: p tot tñ sæcula speciē ueritatis obtineat: & ita pro uero per ora oīum uolitet: ut pictores fictoresq; qui figmētis liciorū cōtextas imitant effigies: hac materia uel maxime in efficiēdis simulacris tanq; unico argumentō decoris utunt: nec minus histrionū perpetuis & gestibus & cantibus celebrat. Tantū ualuit pulchritudo narrādi: ut oēs phœnissæ castitatis cōscii: nec ignari manū sibi iniectisse reginā ne pateret damnū pudoris: cōnieant tñ fabulæ: & intra cōscientiā ueri fidē fremētes malint p uero celebrari: qd pictoribus humanis dulcedo fingentis infudit. Videamus utrū attingerit & pindarū: quē flaccus imitationi inaccessum fateat. Et minuta quidē atq; rorantia q̄ inde subtraxit: relinquo. Vnū uero locū: quē tentauit ex integro pœne transcribere: uolo cōmunicare uobiscū: q̄ dignus est: ut eū uelimus altius intueri. Cū pindari carmen quod de natura atq; flagrantia montis ætne cōpositum est: æmulari uellet: eiusmodi snias & uerba molitus est: ut Pindaro quoq; ipso qui nimis opima & pingui faciūdia existimatus est: insolētior hoc quidem in loco tumidiorq; sit. Atq; uti uosmetipsos eius quod dico arbitros faciam: carmen Pindari quod est super moue ætne quantulum mihi est memoriæ dicam.

Quartus
æneidos
sumptus
apollonio
argonau-
ticorū scri-
ptore.
Sūma la-
us. iiii. lib.

De mōte
ætne iux-
ta imita-
tionem
Pindari

κίωΝ ΔΟΥΡΑΝΙΑ ΟΥΝΕΚΕΙ ΝΙΦΟΔΑΙΤ ΝΑ ΠΑΝΕΤΕΟ ΧΙΟΝΟΣ ΟΦΕΙΔΟ ΤΙΘΗΝ ΑΤΙΣΑ ΕΡΕΥ-
ΥΟΝΓΑΙ ΑΠΛΑΤΟΥ ΠΥΡΟΣ ΑΥΝΟΤΑΤΑΙ ΕΚ ΜΥΧΩΝ ΠΗΥΑΙ ΠΟΤΑΔΟΙ ΔΑ ΜΕΡΑΙΟΙ ΜΕΝ
ΠΡΟΧΕΟΝΤΙ ΡΟΟΝ ΚΑΠΝΟΥ ΑΙΩΩΝΟΣ ΑΛΛΕΥ ΟΡΦΝΑΙΟΙ ΠΕΤΡΑΟ ΦΟΙΝΙΩΑ ΚΥΛΙΝΔΑ
ΜΕΝΑ ΦΛΟΞΟ ΒΑΘΕΙΑΝ ΦΕΡΕΙ ΠΟΝΤΟΥ ΠΛΑΚΑΥΟΥ ΠΑΤΤΑΥΩ ΚΕΙΝΟ ΔΑ ΦΑΙΣΟΙΟ ΚΡΟΥ
ΝΟΥΟ ΕΡΠΕΤΟΝ ΔΕΙΝΟ ΤΑΤΟΥΟ ΑΝΑ ΠΕΛΠΕΙ.

Audite nunc Virgi. uersus: ut inchoasse eum uerius q̄ perfecisse dicatis.

Portus ab accessu uentorum immotus: & ingens

Ipse: sed horrificis iuxta tonat ætne ruinis.

Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem

Turbine fumantem piceo & candente fauilla:

Attollitq; globos flammaram: & sydera lambit.

Interdū scopulos auulsaq; uiscera montis.

Erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras

Cum gemitu glomerat: fundoq; exaestuato imo.
 In principio Pindarus ueritati obscurus dixit quod res erat: quodq; illic oculis dephen
 ditur interdiu fumare etnam noctu flāmigare Virgilius aut dum in strepitu sonituq;
 uerborū conquirendo laborat: utrunq; tps nulla discretione facta confundit. Atq; ille
 græcos quidem fontes imitatus ignes eructare: & fluere amnes fumi: & flammaram
 fulua & tortuosa uolumina in plagas maris ferre quasi quosdā igneos amnes luculen
 te dixit. At hic uester atrā nubē turbine piceo & fauilla fumante ποδη κατηου αλωνα
 interpretari uolēs crasse & immodice congeffit. globosq; flāmag; quod ille κρουουος
 dixerat: duriter posuit & ακυρωσ. Hoc uero inenarrabile est: q; nubē atrā fumare di
 xit turbine piceo & fauilla candente. Non. n. fumare solent neq; atra esse quæ sunt can
 dentia: nisi forte cādente dixit peruulgate & improprie pro feruenti non p relucenti.
 Nam candens. s. a candore non a calore dictum. Quod aut scopulos eructari & erig
 eosdēq; ipsos statim liquefieri & gemere atq; glomerari sub auras dixit: hoc nec a Pin
 dario scriptum nec unq; fando auditū: & oium quæ monstra dicuntur: monstruosissi
 mum est. Postremo graiæ linguæ q̄ se libenter addixerit: de crebris: quæ usurpat uo
 cabulis æstimate. Ditus Vlyxis Spelæa ferarum. Dædala tecta. Rhodopeiæ arces.
 Altraq; panchea: atq; gæthæ atq; hebrus: & actias orithya. Et Thyas ubi audito sti
 mulat trieterica baccho. Orgia. nocturnusq; uocat clamore citheron. Et non tibi tyn
 daridis facies inuisa lacznæ. Et ferte simul fauniq; pedem dryadesque puellæ. Et hinc
 atq; hinc glomerantur oreades. Et pars pedibus plaudunt choreas. Et Milesia uellera
 nymphæ Carpebant hyalifa tyro fucata colore. Et drunoq; xantoq; liceaq; phyllode
 ceq;. Et Melite panopeæaq; uirgo: Nese a spioq; thaliaq; cymodeceq;. Ealcandriū que
 haliumq; nœmonaq; prytaninq;. Et Amphion dircaus in attræo. Et Senior glauciq;
 chorus inousq; palæmon. Versus est Parthenii: quo grammatico in græcis Virgilius
 usus est. Hic ait: Glaucō & panopeæ & inoo melicerte: Et tritonesq; citi immania ce
 te. A deo autem & declinationibus græcis delectatur: ut Mnesthea dixerit pro Mne
 stheum. Sicut ipse alibi: Nec fratre Mnestheo: Et pro Orpheo dicere maluerit Or
 phi græce declinando: ut Orphi caliopea lino formosus apollo. Et uidimus o ciues
 diomede. Et talium nominum accusatiuus græcus est in e desinēs. Nam si quis eum
 putat latine dixisse Diomedem: sanctas metri in uersu desiderabit. Deniq; omnia car
 mina sua græce maluit inscribere bucolica georgica aneis: cuius nominis figuratio a
 regula latinitatis aliena est. Sed de his hætenus quorum plura omnibus aliqua non
 nullis romanorum nota sunt. Ad alia uenio quæ de græcarum litterarum penetrabi
 bus eruta nullis cognita sunt: nisi quæ græcam doctrinam diligenter hauserunt. Fuit
 enim hic poeta ut serupulose & anxie: ita dissimulanter: & quasi clanculo doctus: ut
 multa transtulerit: quæ unde translata sint difficile sit cognitu. In exordio georgico
 rum posuit hos uersus.

De mul
 tis uoca
 bulis græ
 cis sibi
 usurpatis

Multa
 translata
 a uirgilio
 & ignora
 tur inde

De ache
 loo amne
 pro aqua

Liber & alma ceres uestro si munere tellus
 Chaoniam pingui glandem mutauit arista:
 Poculaq; inuentis acheloia miscuit uuis.
 Nihil in his uersibus grāmaticoz; cohors discipulis suis ampli⁹ tradit: nisi illud opa
 Cereris effectū: ut hoies ab antiquo uictu desisterēt: & frumēto p glandibus uterēt.
 Libez; uero uitis reptonē pstitisse humano potui uinū: cui aqua admisceret. Cur aut
 acheloum amnē potissimū Virgilius: cū aquā uellet intelligi noiauit: nemo uel q̄rit:
 uel oīno subesse aliquid eruditius suspicatur. Nos id altius scrutati animaduertimus

doctum poetam antiquissimorum graecorum more (sicut docebit auctoritas) elocutum apud quos proprie in aquae significatione ponebatur achelous. Neque id frustra: nam causa quoque eius rei cum cura relata est. Sed prius quam causam propono. illud antiquo poeta teste monstrabo: hunc morem loquendi peruagatum fuisse: ut acheloum pro quis aqua dicerent. Aristophanes uetus comicus in comedia cotalo sic ait: Grauiabor inquit uino cui aqua non fuisset admixta. i. mero. Cur autem sic loqui soliti sunt: Ephorus notissimus scriptor historiae libro secundo ostendit his uerbis:

Potest ne lucidius ostendi acheloum a graecis ueteribus pro quacunque aqua dici solitum. Vnde doctissime Virgilius ait uinum acheloo Liberum patrem miscuisse. Ad quam rem & si satis testium est: cum Aristophanis comici & Ephori historici uerba prodiderimus: tamen ultra progrediemur. Didymus enim grammaticorum longe eruditissimus posita causa: quam superius Ephorus dixit: alteram quoque adiecit his uerbis:

Licet abunde ista sufficiant ad probationem moris antiqui: quo ita loquendi usus fuit: ut achelous communi omnium aquae nomen haberet: tamen his quoque & Euripidis nobilissimi tragediarum scriptoris addeat auctoritas: quam idem Didymus grammaticus in his libris quos ΤΡΑΓΩΔΟΥ ΜΕΝΗΟ ΑΕΤΕΟΟ scripsit: posuit his uerbis:

Sunt in libro. vii. illi uersus: quibus hernici populi & eorum nobilissima ut tunc erat ciuitas anagnia enumerantur. Quos diues anagnia pascit:

Quos amasene pater: non illis omnibus arma

Nec clypei currusue sonant: pars maxima glandis

Liuentis plumbi spargit pars spicula gestat

Bina manu: fuluosque lupi de pelle galeros

Tegmen habent capiti: uestigia nuda sinistri

Instituere pedis: crudus tegit altera pero

Hunc morem in Italia fuisse. ut uno pede calciato altero nudo iretur ad bellum: nusquam ad huc quod sciam repperi: sed eam graecorum nonnullis consuetudinem fuisse locupletius auctore iam palam faciam. In qua quidem re mirari est poetae huius occultissimam diligentiam.

Qui cum legisset hernicos quorum est anagnia: a pelasgis oriundos appellatos quae ita a pelasgo quodam duce suo: qui Hernicus nominabatur: morem quem de aetolia legerat hernicis assignauit: qui sunt uetus colonia pelasgorum & Hernicum quidem hominem pelasgum ducem hernicis fuisse Iulius Higinus in lib. ii. urbium non paucis uerbis probat. Morem uero aetolis fuisse uno trimodo pede calciato in bellum ire: ostendit clarissimus Euripides scriptor tragicus. In cuius tragediae quae Meleager inscribitur: nuncius inducitur describens: quo quisque habitu fuerit ex ducibus: qui ad aprum capiendum conuenerant. In eo hi uersus sunt.

Mos eundem
di in bellum

Pelasgus
Hernicus

Animaduertitis diligentissime uerba Euripidis a Marone seruata. Ait. n. ille:

Et eundem pedem nudum Virgilius quoque dixit: Vestigia nuda sinistri instituere pedis. In qua quidem re quo uobis studium nostrorum magis comprobetur: non reticebimus

rem paucissimis notā reprehensum Euripidē ab aristotele: qui ignorantia istud Euripidis fuisse contendit. Quod ne affirmē potius q̄ probem Aristotelis uerba ponam ex libro quē de poetis secundo supra dixit. In quo de Euripide loquens ait: Cum hæc ita sint: uidetis tñ Virgilium Euripide auctore q̄ Aristotele uti maluiffe: Nā ut hæc ignorauerit tam anxie doctus minime crediderim. Iure aut̄ prætulit Euripidē. Est. n. ingens ei cum græcarū tragœdiarum scriptoribus familiaritas: quod uel ex precedentibus licet uel ex his quæ mox dicētur: opinari. In libro quarto in describenda Elissæ morte ait: q̄ ei crinis abscisus esset his uersibus.

Crinis ab
scidit̄ mo
rientibus

Nondum illi flauum proserpina uertice crinem
Abstulerat: stygioq; caput damnauerat orco.

Deinde Iris a Iunone missa abscidit ei crinē: & ad orcum refert. Hæc Virgilius nō de nihilo fabulā fingit: sicut Aurelius uir alias doctissimus Cornutus extimat: q̄ ad notationem eiusmodi apposuit his uersibus uerba cornuti. Vnde hæc historia ut crinis auferendus sit moriētibus: ignorat: Sed assueuit poetico more aliqua fingere: ut de aureo ramo. Hæc Cornutus. Sed me pudet q̄ tantus uir græcarū ēt doctissimus literarū ignorauit Euripidis nobilissimā fabulā Alcestim: In hac. n. fabula in scæna Orcus inducitur gladiū gestans: quo crinē abscidit Alcestidi: & sic loquit̄ Proditum est (ut opinor) quē secutus Virgilius fabulā abscindēdi crinis induxerit. & Ynio at̄ dicunt diis cōsecrare: unde poeta noster ait ex Iridis p̄sona. Hūc ergo diti sacrū iussa ferro: teq; isto corpe soluo. Nūc q̄a pleraq; & oīa q̄ supradixi istructa auctoritate tragicorū probauit: id quoq; qd̄ a Sophocle tractū est: annotabo. In libro. n. iiii. Virgi. Elissam facit postq̄ ab Aenea relinquit̄: uelut ad sacricolarū sagarūq; carmina & deuotiones fugientē: & inter cætera ait sedandi amoris gratia herbas quæ sitas: q̄ æneis falcibus secarent̄. Hæc res nōne qōne digna est: Vnde Virgilio Aeneæ falces in mentē uenerint: Ponā itaq; uirgilianos uersus mox & inde Sophoclis: quos Maro æmulat̄ est: Falcibus & messæ ad lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbae nigri cum lacte ueneni.

Falx ahe
na i sacris

Sophoclis aut̄ tragœdia id de quo q̄rimus ēt titulo præfert. Inscribit̄. n. rizotomoi: in qua Medæa describit̄ maleficas herbas secantē: sed auersam: ne ui noxi odoris ipsa interficeret̄: & succū quidē herbarū in cados æneos refundentē. Ipsas aut̄ herbas æneis falcibus execantē. Sophoclis uersus hi sunt:

Hæc Sophocles. Quo auctore sine dubio Virgilius protulit æneas falces Omnino autem ad rem diuinam pleraq; ænea adhiberi solita multa indicio sunt & in his maxime sacris quibus delinire aliquos aut deuouere aut deniq; exigere morbos uolebant. Taceo illud palatinum cum ait: Mecū habet pagus morbus æs & q̄ alibi Virgili⁹: Curetum sonitus crepitantiq; æra. Sed Carminii curiosissimi & docti uerba ponā: qui in libro de italia secundo sic ait: Prius itaq; & thuscus æneo uomere uti cum conderentur urbes solitos: in traiecticis eorum sacris inuenio: & in sabinis ex ære cultros: in quibus sacerdotes tonderentur. Post hæc Carminii uerba longum fiat: si uelim per censere q̄ multis in locis græcorum uetustissimi æris sonos tanq̄ rem ualidissimā adhibere soliti sunt. Sed præsentī opi docuisse nos sufficit: falces æneas Maronis exemplo græci auctoris inductas:

Vomere
æneus isti
gnandis
mcenibus
urbis

In libro nono Virgilius posuit hos uersus.

Stabat in egregiis arcentis filius armis
Pictus acu chlamydem & ferrugine clarus hibera

Insignis facie: genitor quem miserat arcens

Eductum matris loco symetia circum

Flumina: pinguis ubi & placabilis ara palici.

Quis hic Palicus deus uel potius qui dii Palici (nā duo sunt) apud nullū penitus au Palici dii
 ctore latinum quod sicia repperi: sed de graecoꝝ penitissimis litteris hanc historiam eruit
 Maro Nā primū ut symetus fluuius cuius his uersibus meminit: in sicilia ē: ita & dii
 Palici i sicilia colunt: quos primū oīum Aeschylus tragicus uir utiq; siculus i litteras
 dedit. Interpretationē quoq; noīs eorū: quam graeci αιτυολογιαν uocāt: expressit
 uersibus suis. Sed priusq; uersus Aeschyli ponā paucis explanāda ē historia Palicoꝝ.
 In sicilia symetus fluuius ē. Iuxta hūc nymp̄ha Thalia cōpressu Iouis grauida metu
 Iunonis optauit: ut sibi terra dehisceret. factū ē. Sed ubi uenit tps̄ maturitatis infantū:
 quos aluo illa gestauerat: reclusa terra ē: & duo infantēs de aluo Thaliae p̄gressi emer
 serūt appellatq; sūt Palici αροτου παλινκεσσι: qm̄ prius i terrā merisi: denuo ide
 regressi sūt. Nec lōge ide lacus breues sūt: sed imēsū p̄fundi aquae scaturigine semp
 ebullietes: quos icolae crateras uocāt: & noie dellos appellāt: fratresq; eos Palicoꝝ ex
 timāt: & habent i cultu maxio: p̄cipueq; circa exigēdū iuxta eos iusiurādū p̄fens & ef
 ficax numē ostendit. Nō cū furti negati uel eiuscemodi rei fides quaerit: & iusiurādū
 a suspecto petit: uterq; ab omni cōtagiōe mūdi ad crateras accedūt: accepto prius si
 deiussore a p̄sona q̄ iuratura ē de soluēdo eo quod peteret: si addixisset euetus. Ille inuo
 cato loci numine testatū faciebat eē iurator: de quo iuraret. Quod si fideliter faceret:
 descendeat illaesus. Si uero subesset iuriurando mala cōsciētia: mox in lacu amittebat
 uitā falsus iurator. Hāc res ita religionē fratrū cōmēdabat: ut crateres quidē implica
 biles uocarent. Nec sine diuinatione est Palicoꝝ tēplum. Nā cū siciliam sterilis ann⁹
 arefecisset: diuino Palicoꝝ responso admoniti siculi Heroi cuidā certum sacrificiū ce
 lebrauerunt & reuertit ubertas. Qua gratia siculi oē genus frugū congefferunt in arā
 Palicorum. Ex qua ubertate ara ipsa pinguis uocata est. Hāc est oīs historia: quae de
 Palicis eorūq; fratribus in graecis tātū mō litteris inuenit: quas Maro nō minus q̄ lati
 nas hausit. Sed hāc quae diximus auctoritatibus approbāda sunt. Aeschyli tragocedia
 est: quae inscribit aetna. In hac cū de Palicis loqueretur: sic ait,

Hac Aeschylus

Calias autem in septima historia de rebus ita scribit:

Hactenus Calias. Polemon uero sic ait: in libro qui inscribitur:

Hac Polemon. Sed & Anaxagoras in tertia historia sua de loci diuinitate ita scribit:

Absoluta est extimo & auctoribus idoneis asserta explanatio uirgiliani loci quem literatores nostri nec obscurum putant: contēti uel ipsi scire uel insinuare discipulis Pa-
licum dei esse cuiusdam nomen. Quis sit autem deus iste uel unde sit dictus: tam ne
sciunt q̄ scire nolunt: quia nec ubi quærant suspicantur: quasi græcæ lectionis ex par-
tes: Nec illos uersus relinquemus intactos qui sunt in primo ὙέορΥικάν.

Humida solstitia atq; hyemes orate serenas

Agricolæ. hyberno lætissima puluere farra.

Lætus ager nullo tantum se misia cultu

lactat: & ipsa suas mirantur gargara messes.

Sensus hic cū uideatur obscurior: pauloq; perplexius q̄ poetæ huius mos est p̄nun-
ciatus: tñ habet in se animaduertendā quæstionem ex græca antiquitate uenientem.

Quæ sint ista gargara quæ Virgilius esse uoluit fertilitatis exēplar. Gargara hæc igitur
sunt in misia: quæ est hellepontii prouincia. Sed significatio nois & loci duplex ē.

Nam & cacumen montis idæ: & oppidum sub eodem monte hoc nomine uocatur.

Homerus significationem cacuminis ita posuit ὙερΥαρον ακρον. Hic gargarū pro
excellissimo montis loco accipi conuenire & ipse sensus inditum facit nam de ioue lo-
quitur: Sed & alibi eodē Homero teste manifestius exprimitur: Et Epicharmus ue-
tustissimos poeta in fabula quæ inscribitur troes: ita posuit:

Ex his liq̄do claret gargara cacumē idæ mōtis appellitari. Pro oppido autē gargara q̄
dixerit: enumerabo. Ephorus notissimus historiæ scriptor i lib. v. sic ait: Nec Ephe-
rus solus: sed et Phileas uetus scriptor in eo lib. q̄ inscribit̄ asia: sic meminit.

Arati etiam liber elegion fertur in quo de Diotino quodam poeta sic ait.

Gargara
oppidum Ex his uersibus etiam ciuium nomen innotuit: quia gargares uocantur. Cum igitur
constet gargara nunc pro montis cacumē: nunc pro oppido sub eodem modo te po-
sito accipienda. Virgilius non de summo monte: sed de oppido loquitur. Cur tamen
gargara posuerit: ut locum frugum feracē requiramus & omnem quidem illam mi-
siam opimis segetibus habitam satis constat. s. ob humorem soli. Vnde Virgilius in
supradictis uersibus cum dixisset. Humida solstitia: intulit: nullo tantum se misia cul-
tu iactat: atq; diceret Omnis regio quæ oportunos habuit humores æquiparabit fec-
cunditates aruorum misia. Sed Homerus cum ait.

Humidū designat subiacentē mōti agrū. Nā polypida ea significat fontib⁹ abūdātē.
Vnde hæc gargara tanta frugū copia erat: ut q̄ magnū cuiusq; rei numer⁹ uellet expri-
mere p̄ multitudine imēsa gargara noīaret: Testis Alceus: q̄ in cælo tragœdia sic ait.

Gargara ut uidetis manifeste posuit pro multitudine. Nec aliter aristiones

Aristophanes autē comicus cōposito noīe ex arena & gargaris innumerabilē: ut eius
lepos est numerū conat̄ exprimere: In fabula. n. Acharneūsim ait

autem seorsum pro multis Varro sæpe in menippeis suis posuit. Sed aristophanes adiecit gargara ad significationem numerositatis innumere: Est ergo secundum hæc sensus horum numerositas innumere: temperies: ut hyems serena sit: solstitium uero imbricum: fructus optime proueniunt. Hæc autem adeo agris necessaria sunt: ut sine is nec illi natura secundissimi misæ agri responsuri sint opinioni fertilitatis: quæ de his habetur. Addit misæ noiatim gargara: quæ ea urbs posita in imis radicibus idæ motis defluentibus inde humoribus irriget: possitque uideri solstitiales imbres non magnopere desiderare. Hoc in loco ad fidem sensui faciendam: quæ uliginosa sit non sola gargara pronuncia montis sed & uniuersæ misæ arua: adhiberi potest testis Eschylus.

Quid de græcis in hoc loco traxerit diximus. Ad demus præterea homini cum iocunditatis gratia: & ut liqueat Virgilium nostrum undique ueterum sibi ornamenta traxisse: unde hoc dixerit. hyberno lætissima puluere farra. In libro enim uetustissimoque carminum qui ante omnia quæ a latinis scripta sunt. compositus ferebatur: inuenitur hoc rusticum uetus canticum: Hyberno puluere: uerno luto grandia ferra Camille mætes. Noia poculorum Virgilius plerumque græca ponit: ut carchesia ut cymbia ut cantaros scyphos. De carchesia ita: Cape meonii carchesia bacchi oceano libemus ait.

De uariis
poculorum
noibus

Et alibi. Hic duo rite mero libans carchesia baccho.

De cymbiis: Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.

De cantaro: Et grauis attrita pendebat cantarus ansa.

De scyphis: Et sacer impleuit dextram scyphus. Et autem cuius figuræ sint: quisue eorum fecerit mentionem: nemo quærit contenti scire cuiuscumodi esse pocula: Et scyphos quidem cantarosque consueta uulgi nomina ferendum si transeant. Sed de carchesiis cymbiisque quæ apud latinos haud scio an nunquam reperias apud græcos autem sunt rarissima non uideo cur cogantur inquirere: quid sibi noua & peregrina græca nomina uelint.

Est autem carchesium poculum græcis tantummodo notum. Meminit eius Pherecides in libris historiarum aitque Iouem Alcumenæ præcium concubitus carchesium aureum dono dedisse. Sed plautus insuetum nomen reliquit aitque in fabula amphitruone pateram datam. cum longe utriusque poculi figura diuersa sit. Patera enim ut & ipsum nomen indicio est: planum ac patens est. Carchesium uero procerum: & circa mediam partem compressum anatum mediocriter ansis a summo ad infimum pertingentibus.

carchesiū
patera car
chesii for
ma

Asclepiades autem uir inter græcos apprimè doctus ac diligens carchesia a nauali re existimat dicta. Ait. n. naualis ueliparte inferiorē paternā uocari. at circa mediā ferme partē dici: summā uero partem carchesiū noitari: & indi diffundi in utrumque uelilatus: eaque cornua uocant. Nec solus Asclepiades meminit huius poculi: sed & alii illustres poetæ: ut Sappho quæ ait

Sophocles in fabula quæ inscribitur:

Hæc de carchesiis ignoratis latinitati & sola græcia celebratis. Sed nec cymbia in nostro sermone reperies. Est enim a græcorum paucis relatum. Phelimon notissimus comicus in fantasmate ait.

cymbia

Anaxandrides etiam comicus in fabula a græcis:

Meminit eius & Demosthenes in oratione quæ est in Median. Cymbia autem hæc

L

SAT.

ut ipsius nominis figura indicat: diminutiue a cymba dicta quod & apud græcos & apud nos ab illis trahentes nauigii genus est. Ac sane animaduerti ego apud græcos multa poculorum genera a re nauali cognominata: ut carchesia supra docui: ut hæc cymbia pocula pœra ac nauibus similia Meminit huius poculi Eratosthenes uir longe doctissimus in epistola ad Agetorem lacedæmonium his uerbis:

Fuerunt: qui cymbium a cissimbio per syncopam dictum existimaue-
runt. Cissimbii autem (ut de Homero taceam: qui hoc poculum Cyclopi ab Vlyxe
datum memorat) multi faciunt mentionem: uoluntque nonnulli proprie cissim-
bium ligneum esse poculum ex hedera: id est κισσοῦ. Et Nicander quidam colopho-
nius in primo hiliacō sic ait:

Sed & Callimachus meminit huius poculi:

Qui aut cissimbium ex hedera factum poculum dionek κισσοῦ nō dici arbitrant: Euripidis
auctoritate niti uident: qui in Andromacha sic ait.

cantarus Hæc de cymbo. Sequitur ut quā cantarū & poculi & nauigii genus esse supradiximus p-
bet exēplis. Et p poculo quodē notares ē: uel ex ipso Virgilio quā aptissime p-
prium Liberi
patris poculum assignat Sileno. Sed id ut supra polliciti sumus ēt pro nauigio poni soli-
tū debemus ostēdere. Menæder in nauclero,

Scyphus Et sacer impleuit dextram scyphus: scyphus Herculis poculum est: ita ut Liberi patris
cantarus: Herculem uero fictores ueteres non sine causa cum poculo fecerunt: & nō
nunquam cassabundum & ebrium: non solum quod his heros bibax fuisse perhibetur: sed ēt
Hercules
multibi-
bus quod antiqua historia est: Herculem poculo tanquam nauigio uentis imensa maria transisse.
Sed de utraq; re pauca ex græcis antiquitatibus dicam: Et multibibum heros istum
fuisse: ut taceam quæ uulgo nota sunt: illud non obscurum argumentum est: quod
Ephippus in Busiride inducit Herculem sic loquentem

Calix Et etiam historia non adeo notissima nationem quandam hominum fuisse prope he-
raclem ab Hercule constitutam cilicranorum composito nomine ἀποτης κυλικος.
Quod poculi genus nos una littera immutata calicem dicimus. Poculo autem Her-
culem ductum ad Ἐνρήρα. i. hispaniæ insulam nauigasse: & piniafistis egregius scri-
ptor græcorum dicit: & Pherecides auctor est: quorum uerba subdere super sed: quā p-
priora sunt fabulæ quā historie. Ego tamen arbitror non poculo Herculem maria trans-
uectum: sed nauigio cui scypho nomen fuit ita ut supra cantarum & carchesium & a
cymbiis deriuata cymba omnia hæc asseruimus nauigiorum uocabula. Noia quoque
noia mu-
tuata ex
antiquissimis
græcorū
historiis
Opis Virgilius nonnunquam ex antiquissimis græcorum historiis mutuatur. Scitis apud il-
lum unam ex comitibus Dianæ Opin uocari. Quod nomen uulgo fortasse temere
impositum uel etiam fictum putatur ab ignorantibus infidiosum poetam cognomē
quod a ueteribus græcis scriptoribus ipsi dianæ fuerat impositum comiti eius assigna-
re uoluisse. Sed uirgilius sic ait.
Velocem interea superius in sedibus opin

Vnam

Vnam ex uirginibus sociis sacraque caterua

Compellabat: & has tristis latronia uoces Ore dabat: Et infra

At triuix custos iam dudum in montibus opis.

Opin inquit comitem & sociam Dianæ. Sed audite unde uirgilius hoc nomen accepit: qui ut dixi quod epitheton ipsius legerat: socię eius imposuit Alexander atholus poeta egregius in libro qui inscribitur mu'æ refert quāto studio populus ephesius deditu templo Dianæ curauerit p'mis p'positis: ut qui tūcerāt poetę ingeniosissimi: in deā carmina diuersa cōponerēt. In his uersibus Opis nō comes Dianæ: sed Diana ipsa uocata est. Loquitur autē (ut dixi de populo ephesio:

Apparuit (ni fallor) Opin Dianam dictam: & uirgilium de nimia doctrina hoc nomen in eius comitem transtulisse Excessere omnes adytis arisque relictis dii. Hoc unde Virg. dixerit: nullus inquit: sed constat illum de Euripide traxisse: qui in fabula troadibus inducit Apollinem: cum troiam capienda esset ista dicentem.

Qui rursus docet uñ Virg. usurpauerit discessisse deos a ciuitate iā capta: Nec hoc sine auctoritate græcæ uetustatis est: quod a t: Ipsa iouis rapidū iaculata e nubibus ignē. Euripides enim inducit Mineruam uentos contra græcorum classē a Neptuno petentem: dicentemque debere illum facere quod Iuppiter fecerit: a quo in græcos fulmen acceperit Apud uirgilium Panniuco lanæ munere lunam illexisse perhibetur in nemora alta uocans. Munere sic niueo lanæ si credere dignum est: & reliqua. In hoc loco ualerius Probus uir perfectissimus notat nescire se hanc historiam siue fabulam quo referat auctore. Quod tantum uirum fugisse miror. Nam Nicander huius est auctor historię poeta: quem Didymus grammaticorum omnium quique sint: quique fuerint instructissimus famulosum uocat. Quod sciens Virgilius adiecit: si credere dignum: adeo se fabuloso usum auctore fatetur. In tertio libro cursim legitur: neque unde translatum sit quærit: Quæ phœbo pater omnipotens: mihi phœbus appollo Prædixit & cætera: In talibus locis grammatici excusantes imperitiam suam inuentiones has ingenio magis quā doctrinæ Maronis assignant nec dicant eum ab aliis mutatum: ne nominare auctores cogantur Sed affirmo doctissimum uatem etiam in hoc Aeschilum eminentissimum tragediarum scriptorem secutum qui in fabula quæ latina lingua sacerdotis inscribitur: sic ait: Ecquid clarum factum? inde sumpsisse Virg. Virg. nō giliū: quæ Apollo ea uaticinetur: quæ sibi Iuppiter fatur: Probatur ne nobis est Vir recte itel giliū ut ab eo intelligi non potest: qui sonum latinæ uocis ignorat: ita nec ab eo possit ligi sine se qui græcam non hauserit extrema facietate doctrinam. Nam si fastidium facere nō eruditiōe timerem: ingentia poteram uolumina de his quæ a penitissima græcorum doctrina græca transtulisset: implere. Sed ad fidem rei propositæ relata sufficient.

SAT.
MACROBII AVRELII THODOSII VIRI CONSULARIS ET IL-
LVSTRIS SATVRNALIORVM. LIBER. VI.

De his quæ latinis Maro transtulit.

Cap.

IC prætextatus mirum inquit in modum digessit Eusta-
chius quæ de græca antiquitate carmini suo Virgilius in-
seruit. Sed meminimus uiros inter oēs nostra ætate lōge
doctissimos Furium Cecinnamq; Albinū promississe se
prodituros quid idem Maro de antiquis scriptoribus tra-
xerit Quod nunc ut fiat tempus admonet. Cūq; oibus
Idem placeret: tum furius albinus: Et si uereor: ne dum
ostendere cupio quantū Virgilius noster ex antiquoꝝ le-
ctione profecerit: & quos ex oibus flores uel quæ in car-
minis sui decorē ex diuersis ornamenta leuauerit: occasionē reprehendendi uel imperi-
tis uel malignis ministrem exprobantibus tanto uiro alieni usurpationem. nec cōside-
rantibus hunc esse fructum legendi. amulari ea quæ in aliis probes: & quæ maxime in-
ter aliorū dicta mireris. in aliquem usum tuū oportuna deriuatione: conuertere quod
& nostri tam inter se quā a græcis & græcorum excellentes inter se sæpe fecerūt. Et ut
de alienigenis taceam: possem pluribus edocere quātum se mutuo compilarit biblio-
thecæ ueteris auctores. Quod tñ oportune alias (si uolētibus eirit) probabo Vnum
nūc exemplū proferam: quod ad probāda quæ assero pœne sufficiet. Afranius. n. to-
gatarum scriptor in ea togata quæ compitalia inscribitur. nō inuerecunde respondēs
arguentibusq; plura sumpsisset a Menandro: Fateor inquit sumpsi non ab illo mō sed
ut quisquis habuit quod conueniret mihi: quodq; me non posse melius facere credidi
ēt a latino. Quod si hæc societas & rerū cōmunio poetis scriptoribusq; oibus inter se
exercenda concessa est: quis fraudi Virgilio uortat: si ad excolendum se quēdā ab anti-
quioribus mutuatus sit: Cui ēt gratia hoc noie est habēda: q; nōnulla ab illis in opus
suum quod æterno mansurum est: transferendo: fecit ne oīo memoria ueterum delere-
tur: quos (sicut præsens tps ostendit) non solum lectui uerum ēt risui habere iam cœ-
pimus. Deniq; & iudicio transferendi & modo imitandi consecutus est: ut qd apud il-
lum legerimus alienum: aut illius esse malimus: aut melius hic quā ubi natum est: so-
nare miremur. Dicā itaq; primū quos ab aliis traxit uel ex dimidio sui uersus uel pœ-
ne solidos Post hoc locos integros cum parua quadā mutatione translatos: seriuē
ita transcriptos: ut unde essent eluceret: immutatos alios ut tamen origo eorum non
ignoraretur. Post hæc quædam de his quæ ab Homero sumpta sunt. ostendam non
ipsum ab Homero tulisse sed prius alios inde sumpsisse: & hunc ab illis quos sine cu-
bio legerat transtulerat.

Ennius libro primo.

Vertitur interea cælum & ruit oceano nox

Ennius in sexto.

Vertitur interea cælum cum ingēribus signis

Axem humero torquet stellis ardentibus aptū

Ennius in primo.

Qui cælum uersat stellis fulgentibus aptum.

Et in tertio.

Et in tertio.

Cælum prospexit stellis fulgentibus aptum.

In decimo.

Hic nox præcessit stellis ardentibus apta:

Conciliumq; uocat diuum pater atq; hominū rex.

In sexto.

Tum cum corde suo diuum pater atq; hoium rex

Est locus hesperiam graii cognomine dicunt.

In primo.

Est locus hesperiam quā mortales perhibebāt

Tuq; o thybri tuo genitor cum flumine sancto

In primo.

Tecq; pater thyberinæ tuo cum flumine sancto

Accipe datq; fidem: sunt nobis fortia bello pectora.

In primo.

Accipe datq; fidem (cœdusq; fieri bene firmum

Et lunam in nimbo non intempesta tenebat.

In primo.

Cum superum lumen nox intempesta teneret:

Tu tñ interea calido mihi sanguine pœnas p̄soluas

In primo.

Nec pol homo quisq; faciet impune animatus

Hoc: nisi tu nam mihi calido das sanguine pœnas

Concurrunt undiq; talis indomiti agricolæ

Ennius in tertio.

Postq; defessi sunt: stant & spargere sese:

Hastis ansatis concurrunt undiq; talis.

Summa nituntur opum ui.

Ennius in quarto.

Romam scalis summa nituntur opum ui.

Et in decimosexto.

Reges per regnum statuasq; sepulchraq; quærunt.

Aedificant nomen. summa nituntur opum ui.

Et mecum ingentis oras euoluite belli.

Ennius in sexto.

Qui potis ingentis oras euoluere belli.

Ne qua meis dictis esto mora: iuppiter hac stat

Ennius in septimo.

Non semper uestra euertit: nunc iuppiter hac stat:

Inuadunt urbem somno uinoq; sepultam.

Ennius in octauo.

Nunc hostes uino domiti somnoq; sepulci.

Tollitur in cælum clamor: cunctiq; latini

Ennius in septimodecimo.

Tollitur in cælum clamor exortus utrisq;

Quadrupedāte putrem sonitu quatit ungula campum

Ennius in sexto.

Explorant numidæ: totam quatit ungula terram

Idem in octauo.

Cum sequitur summo sonitu quatit ungula terram

Idem in decimo septimo.

It eques: & plausu caua concutit ungula terram:

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Ennius in. xii.

Vnus homo nobis cunctando restituit rem.

Corruit in vulnus: sonitum super arma dederunt

Ennius in. xvi.

Concidit & sonitum simul insuper arma dederunt

Et iam prima nouo spargebat lumine terras.

Lucretius in. ii.

Cum primum aurora respargit lumine terras.

Flammarum longos a tergo inuoluere tractus.

Lucretius in. ii.

Non ne uides longos flammaram ducere tractus

Ingeminant abruptis nubibus ignes.

Lucretius in. ii.

Nunc hinc nunc illinc abruptis nubibus ignes

Belli simulacra ciebat:

Lucretius in. ii.

Componunt: complent belli simulacra cientur:

Simulacraq; luce carentum.

Lucretius in. iiii.

Cum sæpe figuras

Contuimur miras: simulacraq; luce carentum:

Asper acerba tuens retro re dit.

Lucretius in. v.

Asper acerba tuens immani corpore serpens:

Tithoni croceū linquens aurora cubile.

Furius in primo annali.

Interea oceani linquens aurora cubile

Quod genus hoc hoīum? quæ hunc tam barbara morē:

Furius in. vi.

Quod genus hoc hominum saturno sancte create:

Rumoresq; serit uarios: ac talia fatur.

Furius in. x.

Rumoresq; serunt uarios: ac multa requirunt

Nomine quēq; uocans reficitq; in prælia pulsos

Furius in. x.

Nomine quēq; ciet, dictorum tempus adesse.

Commemorat,

Deinde infra.

Cófirmar

Confirmat dictis: simulatq; exulciat acris
 Ad bellandum animos: reficitq; ad praelia mētes
 Dicite pierides: non omnia possumus omnes.

Lucretius in. v.

Maior erat natu: non omnia possumus omnes:
 Diues si circumspicium: hoc acrior idem.

Pacuius in Medea.

Diues si circumspicimus: horror percipit.
 Ergo iter inceptum, peragunt rumore secundo:

Seuius in libro. v.

Redeunt referuntq; petita rumore secundo:
 Nunq̄ hodie effugies: ueniam quocunq; uocaris

Neuius in equo troiano.

Nunq̄ hodie effugies: quin mea manu moriare.
 Vendidit hic auro patriam: dominumq; potentē
 Imposuit: fixit leges praeicio atq; refixit:

Varius de morte.

Vendidit hic latium populis: agrosq; quirinum
 Eripuit: fixit leges praeicio atq; refixit:

Vt gemma bibat: & sarando dormat ostro

Varius de morte.

Incubet & tyriis: atq; ex solido bibat auro:
 Talia saecula suis dixerunt currite fufis.

Catullus.

Currite ducentes sub tegmina currite fufi.
 Foelix heu nimium foelix si littora tantum
 Nunq̄ dardaniae tetigissent nostra catinae.

Catullus.

Iuppiter omnipotēs utinam non tempore primo
 Gnosia cecropiae tetigissent littora puppes.
 Magna ossa lacertosq; exiuit.

Lucretius in. xvii.

Magna ossa lacertiq; apparent homini.
 Placidam per membra quietem irrigat.

Furius in primo.

Mitemq; rigat per pectora somnum.

Lucretius in. iiii.

Nūc qbus ille modis sonus p mēbra getē Irrigat
 Camposq; liquentes.

Lucretius in. vi. de mari simile.

Et liquidam molem camposq; natantes
 Et geminos duo fulmina belli scipiadas.

Lucretius in. ii.

Scipiades belli fulmen carthaginis horror:
 Et ora tristia tentantum sensu torquebit amare

Lucretius in secundo.

Fædo pertorquet ora sapore.
Morte obita qualis fama est uolitare figuras:

Lucretius in. i.

Cernere uti uideamur eas audireq; coram.
Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.
Hinc est & illud Virgilii
Et patris anchisæ græmio complectitur ossa.
Ora modis attolens pallida miris.

Lucretius in. i.

Sed quædam simulachra modis pallentia miris
Tum gelidus toto manabat corpore sudor.

Ennius in. xvi.

Tunc timido manat ex omni corpore sudor
Labitur uncta uadis abies.

Ennius in. xiiii.

Labitur uncta carina: uolat super impetus undas.
Ac ferreus ingruit imber.

Ennius in. viii.

Hastati spargunt hastas: fit ferreus imber.
Apicem tamen incita summum Hasta tulit.

Ennius in. xvi.

Tamen inde uolans secum abstulit hasta insigne
Puluerulentus eques fuit: omnes arma requirunt

Ennius in. vi.

Ballatum pecudes quatit: omnes arma requirunt
Nec uisu facilis nec dictu affabilis ulli.

Actius in Philoctete.

Quem neq; tueri contra neq; affari queas.
Aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis
Aut leto insigni.

Actius in armorum iudicio.

Nam tropheum ferre me a forti uiro pulchrū est.
Si autem & uincar: uinci a tali nullum est probrū.
Nec si miserum fortuna sinonem.
Finxit: uanum et a mendacemq; improba finget.

Actius in Telepho.

Nam si a me regnum fortuna atq; opes
Eripere quiuit: & uirtutem nequiuit:
Disce puer uirtutem ex me uerumq; laborem:
Fortunam ex aliis.

Actius in armorum iudicio.

Virtutis par: dispar fortunis patris.
Iam iam nec maxima iuno:
Nec saturnius hæc oculis pater aspicit æquis.

Aetius in antigona.

Iam iam neq; dii regunt
 Neq; profecto deum summus rex omnibus curat.
 Num capiti potuere capi: nū incensa cremauit Troia utro
 Ennius in. x. cū de pergamis loqueretur.

Quæ neq; dardaniis campis potuere perire
 Nec cum capta capi. nec cum combusta cremari
 Multi præterea quos fama obscura recondit.
 Ennius in alexandro.

Multi alii aduentant: paupertas quorum obscurat nomina
 Audentes fortuna iuuat.

Ennius in septimo.

Fortibus est fortuna uiris data
 Recoquunt patrios fornacibus enses
 Et curuæ rigidum falces conflantur in'ensem.

Lucretius in quinto.

Inde minutatim processit ferreus ensis.
 Versaq; in obscurum species est facilis æneæ
 Pocula sunt fontes liquidi atq; exercita cursu flumina

Lucretius in quinto.

Ad sedare sitim fluuii fontesq; uocabant.
 Quos rami fructus: quos ipsa uolentia rura
 Sponte tulere sua: carpsit.

Lucretius in quinto.

Quod sol atq; imbres dederat: quod terra crearat
 Sponte sua: satis id placarat pectora donum.
 Post uersus ab aliis uel ex integro uel ex parte translatos: uel
 quædam immutando uerba tanq̄ succo alio tinctos: nunc lo
 cos locis cōponere: sed & animo ut unde formati sint: quasi
 de speculo cognoscas.

Lucretius in primo.

Nec sum animi dubius uerbis ea uincere magnum
 Quam sit: & angustis hunc addere rebus honorem
 Sed me parnassi deserta per ardua dulcis
 Raptat amor: iuuat ire iugis qua nulla priorum
 Caffaliam molli deuertitur orbita cliuo.

Lucretius in primo.

Nec me animi fallit q̄ sint obscura: sed acri
 Percussit thirso laudis spes magna meū cor:
 Et simul incussit suauem in pectus amorem
 Musarum: quo nunc instinctus mente uigenti
 Auia pieridum peragro loca nullius ante
 Trita solo.

Accipe & alterū locum Maronis illi unde traxerat cōparā. In
 ut eundē colorē ac pœne similē sonum loci utriusq; reperias:

Virgilius.

Si non ingentem foribus domus alta superbis
 Mane salutantum totis uomit ædibus undam:
 Nec uarios inhiant pulchra testudine postes.
 Et mox.

At secura quies & nescia fallere uita
 Diues opum uariarum: at latis ocia fundis:
 Speluncæ uiuiq; lacus: at frigida tempe:
 Mugitusq; bouum mollesq; sub arbore somni
 Non absunt illic saltus ac lustra ferarum:
 Et patiens operum paruo: p̄ assueta iuuentus

Lucretius in secundo.

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes
 Lampadas inferas manibus retinentia dextris.
 Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur:
 Nec domus argento fulgens auroq; renidens:
 Nec cytharam reboant laqueata aurataq; tempe:
 Cum tamen inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ riuum sub ramis arboris altæ:
 Non magnis opibus iocunde corpora curant:
 Præsertim cum tempestas arridet: & anni
 Tempora conspargunt uiridantis floribus herbas.
 Non umbræ altorum nemor: non mollia possunt:
 Prata mouere animum: non qui per saxa uolutus
 Purior electro campum petit amnis.

Lucretius in secundo.

Nec teneræ salices atq; rore uirentes:
 Fluminaq; ulla queunt summis lambentia ripis
 Oblectare animum: subitamq; auertere curam.
 Ipsi uero pestilentia: q̄ est in tertio georgicor: color totus
 & liniamenta pene omnia tracta sunt de descriptione pestilen-
 tia: quæ est in. Vi. Lucretii. Nam uirgiliana incipit.

Hic quondam morbo cæli miseranda cohorta est
 Tempestas: totoq; autumnu incanduit æstu:
 Et genus omne neci pecudum dedit omne ferarum.

Lucretii uero sic incipit.

Hæc ratio quondam morborum & mortifer æstus
 Finibus in cecropis funestos reddidit agros:
 Vastauitq; uias: exhaustit ciuibus urbem.
 Sed quatenus totū locū utriusq; ponere satis longū ē: excerpe
 ram aliqua: ex qbus similitudo gemina: descriptionis appeat.

Virgilius ait.

Tum uero ardentes oculi atq; attractus ab alto
 Spiritus interdum gemitu grauis: imaq; longo
 Illia singultu tendunt: it naribus ater

Sanguis: & oppressas fauces premit aspera lingua

Lucretius ait.

Principio caput incensum feruore gerebat:

Et duplices oculos suffusa luce rubentes.

Sudabant etiam fauces intrinsecus atræ.

Sanguine & ulceribus uocis uia septa cohibat.

Atq; animi interpres manabat lingua cruore

Debilitata molis motu grauis aspera tactu.

Virgilius sic ait.

Hæc ante exitum primis dant signa diebus.

Et quæ darent signa: supra rettulit: idest

Demisse aures: sincerus ibidem

Sudor & ille quidem morituris frigidus aret:

Pellis & attactu tractanti dura resistit.

Lucretius ait.

Multaq; præterea mortis tunc signa dabantur

Perturbati animi: mens in mærore metuq;

Triste supercilium: furiosus uultus & acers

Sollicite porro plenæq; sonoribus aures:

Creber spiritus aut ingens raro cohortus.

Sudoribusq; madens per collum splendidus humor

Tenuia sputa minuta croci contracta colore:

Salsaq; per fauces raucas uix edita tussis.

Virgilius.

Profuit inserto latices infundere cornu

Leones. ea uisa salus morientibus una.

Mox erat hoc ipsum exitio.

Lucretius ait.

Nec ratio remedii communis certa dabatur.

Nam quod alis dederat uitalis aeris auras

Voluere in ore: liceret & cali templa tueri

Hoc aliis erat exitio: letumq; parabat.

Virgilius ait.

Præterea nec iam mutari pabula refert.

Quæsitæq; nocent artes: cessere magistri.

Lucretius ait.

Nec requies erat ulla malis: defessa iacebant

Corpora missabat tacito medicina timore:

Virgilius ait.

Ipsis est aer auibus non equus: & illæ

Præcipites alta uitam sub nube relinquunt.

Lucretius ait.

Nec tamen omnino temere illis sedibus ulla

Comparebat auis: nec tristia seda ferarum

Exuperant siluis: languebat pleraq; morbo:

Et moriebantur.

Nonne uidentur nobis membra huius descriptionis ex uno fonte manasse? Sed rursus locos alios comparamus.

Gaudent perfusi sanguine fratrum.

Exilioq; domos & dulcia limina mutant.

Lucretius in tertio.

Sanguine ciuili rem conflant: diuiciasq;

Conduplicant auidi cædem cæde accumulantes:

Crudeles gaudent in tristi funere fratris.

Multa dies utriusq; labor mutabilis æui.

Rettulit in melius: multos alterna reuifens

Lufit: & in solido rursus fortuna locauit.

Ennius in octauo.

Multa dies in bello conficit unus:

Et rursus multæ fortunæ forte recumbunt.

Haud' quemq; semper fortuna secuta est

O præstans animi iuuenis: quâ tum ipse feroci

Virtute exuperas: tanto me impensius æquû est

Consulere: atq; omnes metuentem expêdere casus.

Actius in Antigona.

Quanto magis te istiusmodi esse intelligo:

Tanto antigona magis me par est tibi

Consulere & parcere.

O lux dardaniæ spes o fidissima teucrum. & reliqua

Ennius in Alixandro.

O lux troiæ germane hector

Quid ita cum tuo lacerato corpore miser.

Aut qui te sic respectantibus tractauerè nobis

Frena pelectronii: lapythæ gyrosq; debere

Impositi dorso: atq; equitem docuere sub armis

Insultare solo: & gressus glomerare superbos.

Varius de morte.

Quem non ille finit lentæ moderator habenæ:

Qua uelit ire: sed angusto prius ore coercens

Insultare docet campis: fingitq; morando.

Virgilius.

Talius amor daphnim. qualis cum fessa iuuenicum

Per nemora atq; altos quærendo bucula lucos

Propter aquæ riuum uindi procumbit in ulua

Perdita: nec seræ meminit decedere nocti.

Varius de morte.

Ceu canis umbrosam lustrans gortinia uellem:

Si ueteris potuit ceruæ comprehendere lustra:

Sæuit in absentem. & circum uestigia lustrans

Aethera per nitidum tenues sectatur odores

Non

Non amnes illā mediū non ardua tardant.
 Perdita nec serā minit decedere nocti.
 Nea tua funera mater
 Produxi: pressiue oculos: aut uulnera laui.

Ennius in Cresiphonte.

Neq; terram iniicere neq; cruenta
 Conuestire mihi corpora licuit
 Neq; miserā lauerā lachryme salsum sanguinem.
 Nam canebat uti magnum per inane coacta
 Semina terrarumq; animæq; marisq; fuissent:
 Et liquidi simul ignis: ut is: exordia primis
 Omnia: & ipse tener mundi concreuerit orbis.
 Tum durare solum: & discludere nereā ponto
 Cœperit: & rerum paulatim sumere formas.
 Iamq; nouum terræ stupeant lucescere solem.
 Lucretius in quinto ubi de cōfusione orbis ante hūc
 statum loquitur.

His neq; tum solis tota cerni lumine claro
 Altiuolans poterat: neq; magni sydera mundi
 Nec mare nec cælum nec deniq; terra nec aer
 Nec similis nostris rebus res ulla uideri
 Sed noua tempestas quædam: molesq; cohorta
 Diffugere inde loci partes cœpere: paresq;
 Cum paribus iungi res: & discludere mundum
 Membraq; diuidere: & magnas disponere partes.

Et infra.

Hoc est a terris magnum secernere cælum
 Et seorsum mare uti secreto humore pateret.
 Seorsum item puri secretiq; ætheris ignis

Et infra.

Omnia enim magis hæc ex leuibus atq; rotundis
 Cum fatalis equus saltu super ardua uenit
 Pergama: & armatum peditem grauis attulit aluo

Ennius in alexandro.

Nam maximo saltu superauit
 Grauis armatis equus
 Qui suo partu ardua perdat pergama:
 Tum pater omnipotens rerū cui summa potestas
 Infit: eo dicente deum domus alta filescit
 Et tremefacta solo tellus filet: arduus æther:
 Tum uenti posuere: præmit placida equora pontus

Ennius in Scipione.

Mundus cæli uastus constitit silentia:
 Et neptunus sauius undis asperis pausam dedit.
 Sol equis iter repressit unguis uolantibus

M

SAT.

Consistere amnes perennes: arbores uento uocāt.
 Iter in antiquam syluam stabula alta ferarū:
 Procumbunt piceæ: sonat ic̄ta securibus ilex:
 Fraxinæq; trabes cuneis & fissile robur
 Scinditur: ac uolunt ingentes montibus ornos

Ennius in sexto.

Incedunt arbuſta per alta securibus cædunt:
 Percellunt magnas: quercus exceditur ilex.
 Fraxinus frangitur: atq; abies consternitur alta.
 Pinus proceras peruertunt omne sonabat
 Arbuſtum fremitu ſyluai: frondosai:
 Diuerſi magno ceu quondam turbine uenti
 Cõſſigūt: zephyruſq; notuſq; & lætus eoſ Eurua equi.

Ennius in decimoſeptimo.

Concurrunt ueluti uenti cum ſpiritus auſtri
 Imbricitor aquiloq; ſuo cum flamine contra:
 Inde mari magno fluctus extollere certant
 Nec tamen: hæc cum ſunt hoĩumq; bonumq; labores
 Verſando terram experti nihil improbus anſer

Lucretius in quinto.

Sed tamen interdum magno quæſita labore
 Cum iam per terras frondent atq; oĩa florent:
 Aut nimis torrens feruoribus æthereus ſol
 Aut ſubiti perimunt imbres gelidæq; pruinæ.
 Flabraq; uentorum uiolento turbine uerſant.

Sunt alii loci plurimorū uerſuum: quos Maro in opus ſuum cū paucoꝝ im mutatoē uerborū a ueteribus tranſtulit. Et q̄a lōgum eſt uniuerſos uerſus ex utroq; tranſcribe re: libros ueteres notabo ut qui uolet illic legendo æqualitatem locoꝝ conferendo mi retur. In primo æneidos tempeſtas deſcribitur: & Venus apud Iouē quæritur de peri culis filii & Iuppiter eam de futurorum p̄ſperitate ſolatur. Hic locus totus ſūptus a Neuto eſt ex primo libro belli punici. Illic, n. æque Venus troianis tēpeſtate laboran tibus cum Ioue quæritur: & ſequuntur uerba Iouis filiam conſulantis ſpe futurorum Item de Pandaro & Bitia aperientibus portas locus acceptus eſt ex libro quindodeci mo Enni: qui induxit hiſtros duos in obſidiōe erupiſſe portam: & ſtragē de obſidēte hoſte feciſſe. Nec Tullio compilando dummodo undiq; ornamenta ſibi cōferret: ab ſtinuit. O fama ingens ingentior armis Vir troiana: Nempe hoc ait: Aeneam famā ſuam factis fortibus ſupergreſſum: cum plerumq; fama ſit maior rebꝰ. Senuſ hic in Catone Ciceronis hiſ uerbis contingebat in eo: quod plerique contra ſolet ut maior omnia te q̄ fama uideret: Nam ſæpe euenit ut expectatio cognitione aures ab oculis uincerent. Item proximus huic longo: ſed pximus interuallo. Cicero in Bruto: Duo bus igitur ſummis Craſſo & Antonio Luc. uſ Philippus pximus accedebat: ſed lon go interuallo: tñ proximus. Sunt quædam apud Virgiliū quæ ab Homero credit̄ trãſtuliffe: ſed ea docebo a noſtris auctoribus ſumpta: Qui priores hæc ab Homero in carmina ſua traxerant: quod primū ſumimus homericæ laudis cumulus: eſt qd̄ cū ita a plurimis aduerſus eum uigilatum ſit: coactæq; oĩum uires manum contraſecerint.

De Pãda
 ro & Bitia

rint. Ille uelut pelagi rupes imota resistit. Homerus de Aiacs forti pugna ait. Hunc locum Ennius in quindecim ad pugnam Celi tribuni his uersibus transfert.

Vndiq; conueniunt: uelut imber tela tribuno

Configunt parmam: timuit hastilibus umbo

Aerato sonitu galeæ: sed nec pote quisq;

Vndiq; intendo corpus discerpere ferro.

Semper abundantes hastas frangitq; quatitq;

Totum sudor habet corpus: multūq; laborat.

Nec respirandi sit copia præpete ferro.

Histri tela manu iacentes sollicitabant.

Hinc Virg. eundem locum de incluso Turno gratia elegantiore composuit.

Ergo nec clypeo iuuenis subsistere tantum

Nec dextra ualet: obiectis sic undiq; telis

Obruitur: strepit assiduo caua tempora circum

Tinnitu galea: & saxis solida æra fatiscunt.

Discussæq; iubæ capiti: nec sufficit umbo

Ictibus: ingeminant hastis & troes & ipse

Fulmineus inestheus: tum toto corpore sudor

Liquitur: & picem (nec respirare potestas)

Fulmen agit fessos: quatit æger anhelitus artus.

Homerus ait.

Furius in quarto annali.

Pressatur pede pes: mucro mucrone: uiro uir.

Hinc Virgilius ait.

Hæret pede pes: densuq; uiro uir:

Homeri est.

Huc secutus Hostius poeta in libro secundo belli historici ait.

Nō si mihi linguæ centū atq; sint ora tot idē uocescq; liquatq;

Hinc Virgilius ait.

Non mihi si linguæ centum sint oraq; centum

Homerica descriptio ē equi fugientis: in hæc uerba

Ennius hinc traxit.

Et tum sicut equus qui de præsepibus actus

Vincula suis magnis animis abruptit: & inde

Fert sese campi per cærule lætaq; prata

Celso pectore: sæpe iubam quassat simul altam:

Spiritus ex anima calida spumas agit albas.

Virgilius.

Qualis ubi abruptis fugit præsepia uinclis. & cætera:

Nemo ex hoc uiles putet ueteres poetas quod uersus eorū scabri nobis uident. ille. n.

stilus Enniani sæculi auribus solus placebat & diu laborauit ætas secuta: ut magis huic

molliori stilo acquiesceretur. Sed ulterius ne moror Cecinam quin & ipse pdat. que

meminit Maronem ex antiquitate transfuisse. Tum Cecinna in uersibus uel in locis

quantū sibi Maro ex antiquitate quæsiuerit: Furius ut memor & ueteris & nouæ au-

SAT.

etorum copiae differuit. Ego conabor ostendere hunc studiosissimum uatem & de singulis uerbis ueterum aptissime iudicasse inseruisse lecta operi suo uerba quae nobis noua uideri facit incuria uetustatis: ut ecce addita pro inimica & infesta quae non extimet poetam arbitrio suo nouum uerbum sibi uoluisse fabricari affixa & per hoc infesta: hoc iam dixerat Lucilius in nouo his uersibus.

Si mihi non praetor fiet additus: atque agitet me:

Non male sit ille ut dico me extenderat unus.

Mane salutantium totis uomit aedibus undam.

Pulchre uomit undam & antique. Nam ait Ennius.

Et tyberis flumen uomit in mare saxum.

Vnde & nunc uomitoria in spectaculis dicimus: unde homines glomeratim ingredienti in sedilia se fundunt. Agmine pro actu & luctu quodam ponere non in elegans est: ut leui fluit agmine tybris: immo & antiquum est.

Ennius enim in quinto ait.

Quod per amoenam urbem leni fluit agmine flumen.:

Quod ait: Crepitantibus urere flammis: non nouum usurpauit uerbum sed prior Lucretius in. vi. posuit.

Nec res ulla magisquam phœbi delphica laurus

Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Tum ferreus hastis: Horret ager: horret mire se habet. Sed & Ennius in. ix.

Horrescit telis exercitus asper utrunque. Et in Erecteo

Arma arrigunt horrescunt tela. Et in Scipione:

Sparsis hastis longis capus splendet & horret. Sed & ante omnes Homerus.

Splendet tremulo sub lumine pontus. Tremulum lumen de imagine rei ipsius expressum est. Sed prior Ennius in Menalippe Lumen sic tremulo terra & caua caerulea cendent. Et Lucretius in. vi. Praeterea solis radiis iactatur aqua humor. & in lumine tremulo rare fit ab aestu. Hic candida populus antro iminet & lente texunt umbracula uites. Sunt qui extiment hoc uerbum umbracula Virgilio auctore compositum: cum Varro rerum diuinarum libro. x. dixerit nonnullis magistratibus in oppido id genus umbraculi concessum. Et Cicero in. v. de legibus: Vis ne igitur (quam sol paululum a meridie iam de uexus uidetur. neque dum satis ab his nouellis arboribus omnis hic locus opacatur) descendatur ad lirim: eaque quae restant in illis alnorum umbraculis persequamur: Similiter in Bruto Sed ut & Theophrasti doctissimi hominis umbraculis.

Transmittunt cursu campos: atque agmina cerui

Puluerulenta fuga glomerant: quod ait speciose transmittunt pro transferunt.

Sic & Lucretius in secundo.

Et circumuolitant equites: mediosque repente

Transmittunt ualido quatientes impete campos.

Sed & Pestanus Lubonensis sic ait: Pedibus equos transmisimus quod est transiimus.

Quam tota cohors imitata relictis Ad terram defluxit equis.

Sic Furius in primo.

Ille graui subito deuinctus uulnere habenas

Misit equi lapsusque in humum defluxit & armis Reddidit aratis sonitum. Tum durare solum & discludere nereia ponto Coeperit. Ferit aures nostras hoc uerbum discluderet:

dere: ut nouum. Sed prior.

Lucretius in quinto.

Diffugere inde loci partes cœpere paresq;

Cū parib⁹ iūgi res: & discludere mūdū. Pastore tityre pingues Pascere oportet oues: Deducitū
deductū dicere catmē. Deducitū p tenui & subtili elegāter positū ē. Sic at & Affrani⁹ carmen
in uirgine uerbis pauculis rñdit: Tristi uoce deducta: malleq; se nō quieuisse. Dixit itē
apud cornificiū Deducita mihi uoce garrīeti. Sed hæc ab illo fluxerūt: qđ Pōponi⁹ in
atelania quæ Kalēdæ martiæ inscribit: ait. Vocē deducas oportet: ut mulieris uideāt.
uerba. Iube mō afferat unus: ego uocē reddā tenuē & tremulā: Et infra: Etiā nūc uo-
cē deducā. Proiectaq; saxa pachynni Radimus Proiecta si s̄m consuetudinē dicatur:
intelligitur abiecta. Si s̄m ueteres proiecta porro iactent alibi ait. Proiecto dum pe-
de leuo Aprat se pugna. Sed & Sisenna in secūdo dixit: Et marsi ppius succedūt atq;
ita scutis piectis tectis saxa certatim lenta manibus coniciunt in hostes. Et in eodē:
Vetus atq; ingens erat arbor ilex: q̄ circū piectis ramis maiorē ptē loci sūmi tegebat.

Et Lucretius in tertio.

Quamlibet immani proiectum corporis extet.

Et tempestiuam siluis edertere pinum.

Hoc uerbū de pino tēpestiuā a Catone sumpsit: q̄ ait: Pineā nucē cū effodies: luna de
crescēte eximito post meridiē sine uēto austro. Tū uero erit tēpestiua: cū semē suū ma-
turū erit. Inseruit opi suo & græca uerba. sed nō primus hoc ausus: Auctoz. n. ueterū
audaciā secutus ē. Depēdēt lychni laquearibus aurei. Sicut Ennius in. ix. Lychnoz lu-
mina bis sex. Et Lucretius in. v. Quin ēt nocturna tibi terrestria q̄ sūt lumina pēdētes
lychni Lucilius i. i. Porro chænopoda chænopodos lychnosq; & diximus cēnos añ pe-
des lecti atq; lucernas. Et qđ dixit. Nec lucidus æthra sydera polus: Ennius prior dixit
rat in. xvi. Interea fax occidit: oceanūq; rubra tracti obruit æthra: Et Illius i theutrāte
Flāmineā p æthrā alte feruidā ferri facē. Dædala Circæ: q̄a Lucretius dixerat: Dædala
tellus. Reboāt siluāq; & magnus olympus. q̄a ē apud Lucretiū: Nec cythara reboāt
laqueata aurataq; tecta. Sed Hac licētia largius sūt usi ueteres: prius Maro Quippe
illi dixerūt & paulam & mæcherā & acoatiā & mala ē q; alia similia. Necnō & punicis
& oscisq; uerbis usi sūt ueteres: quoz imitatiōe Virgilius pegrina uerba nō respuit: ut
in illo: Siluestres uiri assidue. Vri. n. gallica uox ē: qua fieri boues significāt. Et camu-
ris hirtæ sub cornibus aures. Camuris pegrinū uerbū. i. in se redeūtibus. Et forte nos
quoq; hac rōne camerā figurauimus: Multa quoq; epitheta apud Virgiliū sūt q̄ ab ip-
so facta credunt: sed & hæc a ueteribus tracta mōstrabo: Sūt aut ex his alia simplicia
ut gradiuus mulciber: alia cōposita ut arcitenens uisitator. Sed prius de simplicibus
dicā: Et distinctos mulciber afros. Mulciber est Vulcanus q; ignis sit: & oīa mulceat
ac domet. Actius i Philoctete: Heu mulciber arma ignauo i uicta es fabricat⁹ & ma-
nu. Et Egnatius de rez: natura libro primo: Deniq; mulciber & ipse ferēs altissima cæ-
li cōtingūt. hædīq; petulci floribus insultēt.

Lucretius in secūdo.

Præterea teneri tremulis in uocibus hædi

Corniferas norunt matres agniq; petulci

Illud audaciæ maxime uideri possit: qđ ait in bucolicis: Et liquidi simul ignis p puro
uel lucido seu p effuso & abūdāt: nisi prior hoc epitheto Lucreti⁹ usus fuisset i sexto.

Hac etiam fit uti de causa mobilis ille

Deuoluet in terram liquidi calor aureus ignis.

Pinus tē-
pestiua
Vocabu-
la græca
inserta in
suo opere
de lychnō
Aethra

Vri
Camurus
Camera

SAT.

Tristis p amaro Tristis p amaro translatio decens est. ut tristisq; lupini. Et ita Ennius in libro sabinarum. iiii. Neq; triste quarritat sinapi: neque cepe mæstum. Auritos lepores non Maro primus usurpat: sed Affranium sequitur: qui in prologo ex persona Priapi ait: Nam quod uulgo prædicat aurito me parente natum non ita est. & ut composita subiungam: quod ait Virgilius.

Vidit thuricremis cum dona imponeret aris.

Iam Lucretius in secundo dixerat.

Nam sæpe ante deum uitulus delubra decora

Thuricremas propter mactatus concidit aras.

Quã pius arcitenens. Hoc epitheto usus est Neuius belli punici libro secundo. Deide pollês sagittis inclytus arcitenês sanctisq; delphis pgnat⁹ pythius apollo: Idẽ alibi

Cum tu arcitenens sagittis pollens dea.

Sed & Hostius libro secundo belli histrici

Dia Minerua simul aut inuictus Apollo

Acritenens latonius etiam syluicolæ fauni.

Neuius libro prio belli punici.

Syluicolæ homines belliq; inertes.

Actius in Bacchis

Syluicolæ ignota inuisentes loca

Despiciens mare ueliuolum.

Liuius in Helena

Tu qui permensus ponti maria alta ueliuola.

Ennius in decimoquarto.

Cum procul aspiciunt hostes accedere uentis Nauibus ueliuolis

Idem in Andromache

Rapit & ex alto naues ueliuolas.

Vitifator seruans curuam sub imagine falcem.

Actius in Bacchis.

O Dionise pater optime uitifator semela genitus euchia

Almaq; curru Noctiuago phoebe.

Egnatius de rerum natura libro primo.

Roscida noctiuagis astris labentibus phoebe

Pulsa loco cessit cõcedens lucibus altis

Tu nubigenas inuicte bimembres.

Cornificius in Glauco

Centauros fodere bimembres

Caprigenumq; pecus nullo custode per herbas

Pacuius in Paulo.

Quãuis caprigeno pecori grandior gressio est.

Actius in Philoctete

Caprigenum trita unguis. Idem in Minotauro

Taurigeno semine ortum fuisse: an humano.

Deceter & his epithetis Virgilius usus ẽ. p sagitta uolatile ferrũ & p romanis gẽtẽ togatã quoz altero Seuius altero Laberius usus est. Nã Seuius i libro quinto ait.

Volucrumq; uolatile telũ, Ac Laberius in ephoebo; Licetia ac libidine ut tollã petis togatã

togatae stirpis. Idē infra: Iccirco opedilatātū est dominū togatae gentis: Figuras uero quas traxit de uetustate: si uolentibus uobis erit cum repentina memoria suggererit enumerabo. Sed nunc dicat uolo Seruius quae in Virgilio notauerit ab ipso figurata non a ueteribus accepta: uel ausu poetico nouo quidem sed decenter usurpata. Quotidie enim romanae indoli enarrando eundem uatem: necesse est habeat huius annotationis scientiam promptiorem.

Figurae Virgilianae. Cap.

Lacuit uniuersis electio: In reliqua suffecti etiam adhortati sunt Seruium
P ut quae in se refulsa sunt annotaret. Ille sic incipit. Vates istae uenerabilis uarie modo uerba mō sensus figurando multū latinitati leporis adiecit qualia sunt haec. Supposita de matre nothos surata creauit ut ipsa creauerit quos creati fecerit: Tepidaque recentē Cæde locum: cū locus recens caede noue dictus sit. Et haec ait: & socii cesserūt æquore iusso: p eo quod iussi cesserūt: Et cæso sparsurus sanguine flāmas: qui ex cæsis uidelicet pfundit. Vota deū primo uictor soluebat eoo: pro q̄ diis uota sunt: & me consortē nati concede sepulchro. Alius dixisset: Et me consortē nato concede sepulchri: & illa Viam celerās per mille coloribus arcum: idest per arcū mille colorum: & Hic alii spolia occisis direpta latinis Coniiciūt igni: pro in ignē: & Corpore tela modo atq; oculis uigilantibus exit. Tela exit: pro uitar: & Senior leto canētia lumina soluit: pro uetustate semilia. Exesē arboris antro: pro cauerna: & Frontem obscenam rugis arat: arat nō nimie: sed pulchre dictum Tersecum ærato circumfert regmine syluam: pro iaculis: & Vis gregis: pro capro: & illa q̄ pulchra sunt. Aquamons: telorum seges: ferreus imber: ut apud Homerum.

Et dona laboratae cereris: & Oculisque aut pectore noctem accipit: & Vocisque offensa resultat imagno: & Pacēque per aras exquirunt & paulatim abolere sycheū incipit. Saepe etiam uerba p uerbis pulchre ponit: Oraque corticibus sumunt horrenda cauatiss: ora pro psonis: & Discolor unde auri per ramos aura refulsit. Quid est. n. aura auri? aut quemadmodum aura refulget? Sed tñ pulchre usurpauit: & simili frondescit uirga metallo: q̄ bene usus est frondescit metallo: & Nigri cū lacte ueneni: nigro imponere nomē lactis. & Haud aliter iuste quibus est Mezētius iræ: Odio eē aliquē usitatū: iræ esse inuentū Maronis est. Itē de duobus incipit dicere & in unū desinit: Interea reges ingenti mole latinus Quadriiugo uehit curru: ut est apud Homē:

Et protinus orfilochum & buthen duo maxima teucrum

Corpora: sed buthen aduersum cuspide fixit: & cætera.

Luturnam misero fateor succurrere fratri Suasi:

Cum solitū sit dici: Luturnae suasi. & Urbē quā statuo uestra est. & Tu mō quos in spē statues submittere gētis. Præcipuū iā inde a teneris impende laborē. p in eos ipende. Facit pulcherrimas repetitiones. Nā neq; Parnasi uobis iuga: nā neq; pindi ulla morā facere: quæ uobis q̄ digna uiri p talibus ausis: Vidistis quo Turnus equo qbus ibat in armis: nec interpositiōes eius ociosæ sunt. Si te nulla mouet tantæ gloria regē. At ramū hūc (apit ramū q ueste latebat) Agnoscas. Vt septrū hoc (dextra septrū nā forte gerebat) Nunq̄ fronde leui. Et illa mutatio elegātissima est: ut de quo loquebat subito ad ipsum uerba cōuertēs. Vt bello egregias idē disiecerit urbes: Troiāque æchaliāque & duos mille labores Rege sub euristheo fatis iunonis iniquæ Pertulerit: tu nubi

genas inuicte bimēbris: & reliqua. illa uero intermissio: quos ego: sed motos præstat
cōponere fluctus: tracta est a Demosthene

Hæc uero q̄ poetica indignatio: Proh iuppiter ibit Hic ait: Hæc miseratio. O patria
o rapti neq̄q̄ ex hoste penates. & illa trepidatio: Ferte citi ferrū: date tela: & scandite
muros: Hostis adest Et conquestio Me ne igitur socium summis adiungere rebus:
Nise fugis: Quid illa excogitatio nouorum intellectuū: ut Mentitaq̄ tela: & fer-
rumq̄ amare ueneno. & Cultusq̄ feros mollire colendo: Exuerint syluestrem animū
& Virgineumq̄ alte bibit acta cruorem: ut apud Homerum de hasta:
Et Pomaq̄ degenerant succos oblita priores: & Glacie cursus frenaret aquarū: & Mix-
taq̄ ridenti collocasia fundet acantho: est mollis flāma medullas Interea: & tacitum
uiuit sub pectore uulnus. & duro sub robore uiuit Stupa mouēs tardū fumū: & Sa-
uitq̄ canū latratus in auras: & Cælataq̄ amnem fundens p̄ Inachus urna: & Affixæ
uenis aiāsq̄ in uulnera ponūt. Et quicq̄ de apibus dixit in uirorū fortiū similitudinē
ut adderet quoq̄ mores & studia: populos. & prælia. Quid plura: ut & quirites uo-
caret dies me deficiet si oīa persequi a Virgilio figurata uelim. Sed ex his q̄ dicta sunt
oīa similia lector diligens annotabit.

C Vm Seruius ista differeret Prætextatus Auienū Eustachio infusurrātem
uidens: qd age inqt Eustachii: uerecundiā Auieni p̄bi adolescētis iuua: &
ipse publicato nobis quod imurmurat Eustachius iam inqt: multa de Vir-
gilio Seruiū gessit interrogare: quorū enarratio respicit officiū litteratoris: & t̄ps idul-
geri oprat: quo de obscuris ac dubiis sibi a doctiore fiat certior. Et prætextatus. Probo
inqt mi Auiene qd ea de q̄bus ambigis clā te esse nō pateris: unde exorat⁹ sit a nobis
doctissimus doctor ut te secū negociū h̄re patiat^r: q̄a in cōe p̄ficiet qua desideras au-
dire ne tu mō ultra cesses apire Seruio uīā de Virgilio differendi. Tūc Auienus totus
cōuersus in Seruiū dicas uolo inqt doctoz maxie qd sit q̄ cū Virg. anxie sp̄ diligens
fuerit in uerbis p̄ causæ merito uel atrocitate ponēdis: incuriose & abiecte ī his uerbi-
bus uerbū posuit. Cādida succinctā latrātibus inguina mōstris Dulichias uexasse ra-
tes: uexasse. n. uerbum ē leuis ac parui icōmodi: nec tā atroci causi cōgruēs. cū repēte
hoīes a bellua imanissima rapti lanitaticq̄ sint. Sed & aliū huiuscemōi dephēdi: Quis
aut eurysthea durū: aut illaudati nescit busiridis aras: Hoc. n. uerbū illaudati nō est
idoneū ad exprimēdā sceleratissimi hoīs detestationē: q̄ q̄ hoīes oīum gētū imolare
solitus fuit: nō laude dignus ē sed detestationē execrationeq̄ totius generis hūani dign⁹
est: Sed nec hoc uerbū ex diligētia uirgiliana uenire mihi uī. Per tunicā squalētē auro
nō. n. cōuēit dicere auro. squalētē. qm̄ nitori splēdoriq̄ auri cōtraria sit s̄qloris illuues.
Et Serui⁹: De uerbo uexasse ita r̄nderi posse arbitror uexasse graue uerbū ē tractūq̄
ab eo uī qd est uehere ī quo in est iā uis quædā alieni arbitrii: nō. n. sui potēs est q̄ ue-
hiē. Vexasse autē qd ex eo inclinatū est: uiatq̄ motu p̄cul dubio uastiore est: nā qui
ferē & raptaē atq̄ huc atq̄ illuc distrahit: is uexari p̄prie dicit^r: sicuti taxare pressius
crebriusq̄ est q̄ tangere unde id p̄cul dubio inclinatū est: & iactare multo fufius lar-
giusq̄ est q̄ iacere: unde id uerbum traductū est. Quassare ē q̄ quaterē grauius uio-
lentiūsq̄ est. Non igit^r q̄a uulgo dici solet uexatū esse quē fumo aut uento aut pulue-
re laborare uidemus propterea debet uis uera atq̄ natura uerbi deperire quæ a ueteri-
bus qui p̄prie & signate locuti sunt: ita ut decuit obseruata est. M. Catōis uerba sunt

ex orōne quā de achæis scripsit. cumq; Hannibal terrā Italiā laceraret atq; uexaret: uexatā italiā dixit Cato ab Hannibale qñ nullū calamitatis aut sauitiæ aut imanitatis genus reperiri queat: quod in eo tpe italia non perpeffa sit. M. Tullius quarto in Verrem quæ ab isto sic spoliata atq; direpta est: non ut ab hoste aliquo qui tñ in bello religionē & cōsuetudinis iura retineret. sed ut a barbaris prædonibus uexata esse uideatur De illaudato aut duo uident rñderi posse. Vnū est eiusmodi: Nemo quisq; tā afflictis est morib⁹: quin faciat aut dicat nōnunq; aliqd quod laudari queat: Vnde hic antiquissimus uersus uice prouerbii celebratus est: Sed. n. qui in oī re atq; in oī tpe oī laude uacatus illaudatus est: isq; oīum pessimus deterrimusq; est At sicuti oīs culpæ priuatio in culpātū: facit inculpatus aut instar est absolutæ uirtutis illaudatus quoq; igit finis est extremæ malitiæ. Itaq; Homerus nō uirtutibus appellādis sed uitiis detrahēdis laudare ampliter eā solet. Hoc. n. est.

Epicurus quoq; simili mō maximā uoluptatem priuationē detractionemq; oīs doloris definiuit is uerbis.

¶ Eadem rōne idem **Vigilius** inamabilē dixit stygiā paludem. Nam sicut illaudatū κατὰ σέρονιστον laudis: ita inamabilē per amoris σέρονιστον detestatus est. Altero mō illaudat⁹ ita defendit. Laudare significat prisca lingua noiare appellareq;. Sic in actionibus ciuilibus auctor laudari dī: quod est noiari. Illaudatus ergo est: quasi illaudabilis. i. nunq; nomināndus: sicuti quōdam a cōi consilio aliā decretū est uti nomē eius: q; templū Dianæ ephesiæ incenderat ne qs ullo in tpe noiaret. Tertiū restat ex his que reprehēsa sunt: q; tunicā squalentē auro dixit. Id aut significat copiā densitatēq; aurei in squamā: spēm intexti. Squalere. n. dictū ab squamā: celebritate asperitateq; que in serpentū pisciū ue coriis uisunt. Quam rē & alii & hic idē poeta locis aliqd demonstret: Quē pellis inquit ahenis In plumā squamis auro cōserta tegebat. Et alio loco: Itaq; adeo rutilū thoraca indutus ahenis Horrebat squamis. Accius in pelopidibus ita scribit eius serpētis squamæ squalido auro & purpura p̄textæ. Quicqd igit nimis inculcatū oblitūq; aliq; re erat: ut icuteret uisentibus facie noua horrorē: id isq; dicebat. Sicut in corpibus incultis squamosisq; alta cōgeries sordiū squalor appellat. Cuius significatiōis multo assiduoq; usu totū id uerbū ita cōtaminatū ē: ut iā squalor de re alia nulla q̄ de solis inqnamētis dici cœpit. Gratū mihi est Auienus inq; correctū qd̄ de optimis dictis male opinabar. Sed in hoc uersu mihi uī deesse aliqd: ipse quirinali lituo paruaq; sedebat succictus trabea. Si. n. nihil deesse cōcedimus: restat ut fiat lituo & trabea succinctus qd̄ est absurdissimū. q; ppe cū lituus sit uirga breuis in pte q̄ robustior ē incurua: q̄ augures utunt. Nec uideo qualiter possit lituo succictus uideri. Respōdit Seruius sic hoc dictū esse: ut pleraq; dici p̄ defectiōnē solēt: ueluti cū dī. M. Cicero hō magna eloquētia. Et roscius histrio sūma uēustate. Nō plenū hoc utrūq; neq; p̄fectū est: sed. n. p̄ pleno ac p̄fecto audit: ut Virgi. alio i loco: Victore butē imani corpe. i. corpus imane habentē. Et itē alibi in mediū geminos imani pōdere cecidit proiecit ac similiter: Domus sanie dapibusq; cruentis. Sic igit id quoq; dictum uideri debet: Ipse quirinali lituo: id est lituū quirinalē tenēs: Quod minime mirandū foret: si ita dictū fuisset Picus quirinali lituo erat: sicuti dicimus statua grandi capite erat. Et est aut & erat & fuit plerūq; absunt cū elegātia sine detrimento sniæ. Sed qm̄ litui facta mentio est p̄termittendū non est: quod posse quæri aiaduertimus: utrum

Laudare
qd signi
ficat

Squalere

a tuba lituus auguralis appellet: an tuba a lituo augurum lituus dicta sit. Vtrūq; n. pari forma & pariter in capite incurrum est. Sed si (ut quidam putant) tuba a sonitu. **Lituus** lituus appellata est ex illo. Homeri uersu $\chi\iota\gamma\phi\epsilon\beta\iota\omicron\varsigma$ necesse est ut uirga auguralis a tubæ similitudine lituus uocet. Vtitur aut uocabulo isto Virgilius p tuba: ut ibi: Et lituo pugnas insignis obibat & hasta. subiecit Auienus: Maturate fugam: qd sit paræ mihi liquet. Contraria. n. mihi uidet fuga maturitati: unde quid de hoc uerbo sentien dū sit: quæso me doceas. Et Seruius Nigidius homo oīum bonarū artium disciplinīs egregius. Maturare inqt est quod neq; citius neq; serius: sed mediū quidam & tēpera tum est: bene atq; proprie Nigidius: Nam & in frugibus & in pomis mature dicunt quæ neq; imitia sunt: neq; caduca & nimiū cocta: sed tpe suo temperare adulta: Hæc interpretationē nigidianam diuus Augustus duobus uerbis græcis eleganter exprimebat. Nam & dicere in sermonibus & scribere in epistolis solitum fuerūt: $\sigma\pi\tau\epsilon\nu\Delta\epsilon\beta\rho\alpha\Delta\epsilon\omicron\sigma$: per q; monebat: ut ad rem agendā simul adhiberet & industriæ celeritas: & tarditas diligentia: Ex qbus duobus contrariis sit maturitas. Sic ergo uirgilius in ducit neptūnum discessum uentis imperātem: ut & tam cito discedant tanq; fugiant: & tñ flandi mediocritatē in regressu teneant tanq; mature. i. temperate abeuntes. Veretur. n. ne in ipso discessu classi noceant: dū raptu nimio tanq; per fugam redeūt. Idē Virgilius maturare & properare tanq; plene cōtraria scitissime separauit his uerbis: Frigidus agricolas si qñ continet imber: Multa forent quæ mox cælo properāda sere no Maturare datur. Bene & elegāter duo ista uerba diuisit: Namq; in pperatu rei rusticæ per tēpestates & pluuias qm̄ & necessitate ocium est maturari pōt: p serenas uero qm̄ tempus instat pperari necesse est. Sane cum significandū est coactius quid & festinatius factum: rectius hoc dicit præmaturæ factū quam mature. Sicuti Afranius dixit in toga: cui tituli nomē est: appetis dominatū: Perēs præmature pcozem: In quo uersu aiaduertendū est q; præcocē inqt non pcoquē. Est. n. casus eius rectus non pcoquis. sed pcox. Hic Auienus uersus iterrogat. Cū Virgilius inqt Aeneam suū tāq; oīum piūm a contagione atrocis uisus apud inferos uindicauerit: & magis eū fecerit audire reorū gemitus quā ipsa uidere tormenta: in ipsos uero campos piorū licēter in duxerit: cur hoc tm̄ uersu ostendit illi partē locorū qbus impii cohibebāt. Vestibulū ante ipsum primisq; in faucib; orci Qui. n. uestibulū & fauces uidet intra ipsam ædē iam sine dubitatione successit: aut siquid aliud de uestibuli uocabulo intelligēdum: scire desidero: Ad hæc Seruius: Pleraq; sunt uocabula qbus uulgo utimur: non tñ li quido aiaduertimus quid ea ex uera pprietate significant: sicuti est uestibulum in sermonibus celebre atq; obuiū uerbū: nō in oibus tñ qui illo facile utunt ad liquidum expectatū: Putant. n. uestibulū esse ptem domus priorē quā atriū uocant: Sed Cecilius Gallus uir doctissimus in libro de significatione uerborū: q; ad ius ciuile pinent secundo uestibulū dicit esse nō in ipsis ædibus. neq; ædiū partē: sed locū ante ianuam domus uacūū: per quē de uia aditus accessusq; ad fores ædiū fit: Ipsa. n. ianua pcul a uia fiebat area interstita q; uacaret. Quæ porro huic uocabulo rō sit queri multū solet. sed q; scripta apud idoneos auctores legi: pferre in medium nō pigebit. Veptacula si cuti quædā alia: tū intentionē significat: tū minutionē. Nā uetus & uehemens alter; **Vetus** **Vehemē** ab ætatis magnitudine cōpositū elisumq; est: alter; a nimio impetu & ui mētis istru ctum. Vecors aut & uesanus priuationē significat sanitatis & cordis. Diximus autē supius eos q; amplas dom; antiquus faciebāt: locū ante ianuā uacūū relinq;re solitos: q; inter fores domus & uia mediū eēt: In eo loco qui dñm eiusdē domus salutatū ue

nerant: prius q̄ admitterent̄ consistebāt: & neq̄ in uia stabant: neq̄ intra ædes erant: **Vecors**
 Ab illa ergo gr̄adis loci consistitiōe & quasi quadā stabulatione uestibula appellata **Vefanus**
 sunt spacia: in quib⁹ multū stare ab aduenientibus prius q̄ intromitterent̄ i domū.
 Alii consentiētes uestibula eadē esse q̄ diximus: in sensu tñ uocabuli dissentiunt. **Refe**
runt. n. nō ad eos qui adueniūt. sed ad illos qui in domo cōmanent qm̄ illic nunq̄ cōfi
 stunt: sed solius trāsitus cā ad hunc locū ueniunt exeūdo siue redeundo. Siue igit̄ fm̄
 priores per augmentū: siue per secūdos per diminutionē intelligendū est: tñ uestibu
 la constat areā: q̄ a uia domū diuidit: Fauces a t̄ iter angustū est: per qd̄ uestibulum
 de uia flectit̄. Ergo Aeneas: cū uidet fauces atq̄ uestibulū domus impioꝝ: nō ē intra
 domū: nec cōtactu ædiū execrabili sæuoq̄ polluit̄: sed de uia uidet loca inter uiam &
 ædes locata Bidētes hostiæ quid eēnt inq̄t A uienus: interrogauī quēdam de gr̄amati
 coꝝ cohorte & ille bidētes oues esse respondit: iccircoq̄ lanigeras adiectum: ut oues
 planius demonstrarent̄. Esto inquā oues bidētes dicant̄. Sed q̄ ratio huius in ouib⁹
 epitheti scire inquā uolo. Atq̄ ille nihil contractus: oues inquit bidētes dictæ sunt: q̄
 duos tantū dentes habeāt. Tunc ego ubi terræ queso te inq̄ duos solos per naturam
 dentes habere oues aliqñ uidisti. Ostentū. n. hoc est factis piaculis pcurandū. Tū il
 le p̄motus mihi & irritatus: q̄re inquit ea potius quæ a gr̄amatico q̄renda sunt. Nam
 de ouīū dentibus opiliōes percūctant̄: Facetias ego nebulonis hoīs risi: & reliq̄: Sed
 te pcūctor quasi ipsius uerboꝝ naturæ consciū: Tū Seruius de numero dentiū quē il
 le opinatus est rephēdēdus a me nō est: cū ipse iā riseris. **Ver̄** pcurandū mihi est ne
 illud obrepat q̄ bidētes epithetū sit ouīū cum Pōponius egregius attellanæ poeta i
 gallis trāsalpinais hoc scripserit: Mars tibi uoueo factuz: si unq̄ rediero bidēte uerre.
 Publius Nigidius in libro quē de extris cōposuit bidētes appellari ait non oues solas:
 sed oēs bestias bimas. Neq̄ tñ dixi: cur ita appellent̄: Se i in cōmentariis ad ius pon
 tificum pertinētibus legi bidēnes primo dictas. d. littera ex supfluo (ut sæpe assolet)
 interiecta sicut p̄ reire redire dicit̄: & pro reamare redamare: & redarguere pro rear
 guere. Ad hiatum. n. duarū uocaliū pcurandū interponi solet. d. l̄ra. Ergo bidētes pri
 mū dictæ sunt quasi biēnes & lōgo usu loquendi corrupta est uox: & ex bidēnibus bi
 dentes dictæ. Higinus tñ: q̄ ius pontificū nō ignorauit in. v. libroꝝ: quos de Virgilio
 fecit bidentes appellari scripsit hostias: q̄ per ætatē duos dentes altiores haberēt: per
 quos ex minore in maiore transcēdisse constaret ætatē. Itē q̄rit A uienus in his uersu
 bus Frena pelethronii lapithæ gyrosc̄q̄ dedere impositi dorso: atq̄ equitē docuere sub
 armis Insultare solo & gressus glomerare supbos ut Virgilius equi osticiū equiti de
 derit. Nā insultare solo & glomerare gressus: equi constat esse nō equitis Bene inquit
 Seruius hæc tibi quæstio nata ex incuria ueteris lectionis. Nam quia seculū nostrum
 ab Ennio & omni bibliotheca uetere desciiuit: multa ignoramus quæ non laterent: si
 ueterum lectio nobis esset familiaris. Omnes enim antiqui scriptores ut hominem **Eques d̄r**
 tantum sed equum quoq̄ dixerūt Ennius libro animalium. vii. ait: Deniq̄ ui magna tam hō q̄
 quadrupes eques atq̄ elephantī proiciunt sese: Nunquid dubium est quin equitem equus
 in hoc loco ipsum & equum dixerint: cum addidisset illi epitheton quadrupes? Sic
 & equitare quod uerbum e uocabulo equitis inclinatum est: & homo utens equo &
 equus sub homine gradiens dicebatur. Lucillius nanq̄ uir apprime linguæ latinæ sci
 us equum: & currere & equitare dicit hoc uersu Nempe hunc currere equū nos atq̄
 equitare uidemus: Ergo & apud Maronē: qui antiquæ latinitatis diligens fuit ita in
 telligendum est atq̄ equitē docuere sub armis. Id est docuerūt & equum portantem

Acer

hominē insultare solo: & gressus glomerare supbos. Subiecit Auienus: Cū iam trabi bus cōtextus acernis staret equus scire uellē in eq fabrica casu ne an ex idustria hoc ge nus ligni noīauerit. Nā licet unū pro quolibet ligno ponere poetice licētiā sit: solet tñ Virgilius temeritatē licentiā nō amare: sed rōnis certæ uim reꝝ uel nominū eligere.

MACROBII AVRELII THEODOSII VIRI CONSULARIS ET IL
LVSTRIS SATVRNALIORVM, LIBER. VII.

RIMIS mensis post epulas iam remotis & discursum uariantibus poculis minutioribus: Prætextatus solet ci bus inquit cū sumit tacitos efficere potus loquaces. At nos & inter pocula silemus tanq̄ debeat seruis uel ēt phi losophicis carere tractatibus talē conuiuū: Et Symma chus: Verū ne ita sentis Vecti: ut philosophia conuiuū inter sit: & nō tanq̄ censoriæ quædam & plus nimio uere cunda mater familias penetralibus suis contineat nec mi sceant se libero: cui ēt tumultus familiares sunt: cum ip sa huius sit uerecundiæ: ut strepitum non mō uerborū sed ne cogitationum quidē in sacrarium suę quietis admirtat. Doccat nos uel peregrina institutio & disciplina a par this patita: qui solent cum concubinis non cū coniugibus inire conuiuia: tanq̄ has & in uulgus produci & lasciuire quo p̄ illas non nisi domi abditas tueri deceat tectū pu dorem. An ego censeat producendam philosophiam. quo rhetorica uenire ars & pro fessio popularis erubuit: Isocrates. n. græcus orator qui uerba prius libera sub nume ros ire primus coegit: cū in cōuiuio a sodalibus oraret: ut aliqd in mediū de eloq̄ntiæ suæ fonte p̄ferret: hāc ueniā deprecatus est. Quæ p̄sens inqt locus & ips̄s exigit: ego nō calleo: quæ ego calleo: nec loco p̄senti sūt apta nec tpi. Ad hęc Eustachius: Probo Symmache p̄positū tuū: q̄ phiām ea quā maximā putas obseruatōe ueneraris: ut tm̄ intra suū penetral existimes adorandā. Sed si pp̄ hoc a conuiuū exulabit: procul hinc facestant & alūnæ eius honestatē dico & modestiā nec minus cū sobrietate pieta tē. Quā. n. harū dixerim minus esse uenerabilē: Ita fit ab eiusmodi cœtibus relegatus matronæ talium chorus libertatē conuiuiorū solis concubinis. i. uiciis & criminibus abdicat. Sed absit: ut philosophia quæ in scholis sui sollicite tractat de officiis cōuiuia libus: ipsa conuiuia reformidet: tanq̄ non possit rebus asserere. quæ solet uerbis doce re aut nesciat seruare modū cuius in oibus humanæ uitæ actibus terminos ipsa con stituit. Neq̄. n. ita ad mensas inuito philosophiam ut non se ipsa moderetur cuius di sciplina est reꝝ omnium moderatiōem docere. Vt ergo inter te & Vectium uelut ar bitrali iudicatione componā aperiam: quidem philosophiæ tricliniorū fores. Sed spō deo sic inter futuram: ne mensuram notæ sibi ac sectatoribus suis dispensationis exce dat. Tunc Furius: Quia te unicum Eustachi inquit sectatorem philosophiæ nostra ætas tulit: oratus sis ut modum dispensatiōis: quam das ei conuiuanti: nobis ipse pa refacias. Et Eustachius: Primū hoc eam scio seruaturā: ut secum æstimet p̄sentium ingenia conuiuaz. Et si plures peritos ue uel saltem amatoris sui in conuiuū societate repperit: sermonem de se patiet̄ agitari: quia uelut pauca litteræ mutæ dispersæ inter multas uocales in societate uocis facile mansuescūt: ita rationes imperiti gaudētes cō sortio peritorū: aut consonant si qua possunt aut reꝝ talium capiunt̄ auditu. Si uero plures

plures ab institutione huius discipline alieni sunt: prudentibus qui pauciores intererunt
 sanciet dissimulatione sui & patiet loquacitate maiori parti amicorum sociare: ne rara
 nobilitas a plebe tumultuosiore turbet. Et hæc est una de uirtutibus philosophiæ. quæ
 cum orator non aliter nisi oratio prebetur: plus non minus tacendo pro tempore quam loquendo
 philosophat. Si ergo pauci aderunt doctiores. in consensum rudis consortii salua & in-
 terquiescente ueri notione migrabunt: ut omnis discordiæ suspitio faceat. Nec mirum si
 doctus faciet: quod fecit quondam Pisistratus athenarum tyrannus: qui cum filiis suis re-
 ctum dando consilium non obtinuisset assensum: atque ideo esset in simulate cum liberis
 ubi hoc æmulis cæm fuisse gaudii cõperit ex illa discordia sperantibus in domo regnã-
 tis nasci posse nouitate: uniuersitate ciuium cõuocata ait: succensuisse quidem se filiis non ac-
 quiescentibus patriæ uoluntati: Sed hoc sibi postea uisum paternæ aptius esse pietati
 ut in sniam liberorum ipse concederet. Sciret igitur ciuitas sobolē regis cum patre esse con-
 cordem. Hoc cõmento spem detrahit insidiantibus regnantis quieti. Ita in omni uita ge-
 nere præcipuæque in lætitia conuiuiali oë quod uidetur absolum: in unam concordiam
 soni salua innocentia redigendum est. Sic Agathonis conuiuium. quæ Socrates Phedros
 pausanias & Erym machos habuit Sic ea cœna quæ Callias doctissimus dedit Char-
 niadam dico Anuisthenem & Hermogenē cæterosque his similes uerbum nullum nisi phi-
 losophum sensit. At uero Alcioni uel Didonis mensa quasi solis apta delitiis habuit hæc
 Ioppam: illa Poliphemum cithara cauentes. Nec deerant apud Alcionum uiri saltato-
 res: & apud Didonem Bitias sic auriens merum ut se totum superflua eius effusione plue-
 ret. Nonne si quis aut inter phæacas aut apud pœnos sermones de sapientia erutos cõui-
 uialibus fabulis miscuisset: & gratiã illis cœtibus aptam perderet: & in se risum plane
 iuste moueret. Ergo prima eius obseruatio erit æstimate conuiuias: Deinde ubi sibi lo-
 cum præ uiderit: non de ipsis profunditatis suæ inter pocula secretis loquetur nec nodosas &
 anxias sed utiles quidem facilesque quæstionis mouebit: Nam sicut inter illos qui exercitii ge-
 nus habent in mediis saltare conuiujs: si quis ut se amplius exerceat: uel ad cursum: uel
 ad pugillatum sodales lacestuerit: quasi ineptus relegabitur ab alacritate consortii. Sic
 apud mensam quoniam licet aptis philosophandum est ut crateri liquoris ad læticiã nati adhi-
 beatur non tamen nympharum sed musarum quoque admixtione reperies: Nam (sicut fateri ne-
 cesse est) in omni conuentu aut tacendum est: aut loquendum. Quæramus silentium ne con-
 uiuijs: an & oportunus sermo conueniat: Nam sicut apud athenas ariopagitarum tacentes
 iudicant ita inter epulas oportet semper sileri. Non est ultra quærendum inter mensas phi-
 losophandum nec ne sit. Si uero non erunt muta conuiuia: cur ibi sermo permittitur ho-
 nestus sermo phibetur: maxime cum non minus quam dulcedo uini hilarerent uerba conuiuium:
 Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altius: delinimentum illud quod Helena
 uino miscuit: non herba fuit: non ex india succus: sed narrandi oportunitas: quæ hospitem
 mœroris oblitum flexit ad gaudium. Vlyxis. n. præclara facinora filio præsentem narrabat.

παντα μὲν οὐκ ἔγωγε μῦθος ὄμαι ἰσάδονο δὴν ὦ

ὄδου ὁ Δουδὸς τὰ λασιφρονὸς εἰσὶν ἀεθλοῖ

ἀλλοῖον τὸ Δερεφε καὶ ἔτλη κάρτερος ἀνὴρ

Διὶ μὲν ἰ τρωῶν ὅτι πασχεφε πηδατὰ χᾶιοι

Ergo paternam gloriam & singula eius fortia dicendo animum filii fecit alacriorem &
 ita credita est contra mœrorum uino remedium miscuisse. Quid hoc inquis ad philoso-
 phiam? Immo nihil tam cognatum sapientiæ: quæ locis & temporibus aptare sermo-
 nes personarum quæ aderunt æstimatione in medium uocata: Alios. n. relata incita-

N

ruunt exempla uirtutum: alios beneficioꝝ nōnullos modestię: ut & qui aliter agebant: sæpe auditis talibus ad emēdationem uenirent. Sic aut̄ uitii irretitos: si & hoc conuiuii exegerit loquendi ordo: feriet philosophia non sentientes: ut Liber pater tyrsō ferit per obliquationem circumfusæ hedere latente mucrone: q̄a non ita profitebitur in cō-

Quomo uiuio censorem: ut palam uitia castiget. Ceterum his obnoxii repugnabūt: & talis erit
do baccul conuiuii tumultus: ut sub huiusmodi inuitari uideantur edicto.
ferit

Quod superest læti bene gestis corpora rebus

Procurate uiri: & pugnam sperate parari.

Aut ut Homerus breuius & expressius dixit:

Ergo si oportunitas necessariæ reprehensionis emerferit: sic a philosopho p̄ficilce: ut & tecta & efficax sit. Quid mirū si feriet sapiens ut dixi nō sentientes: cū interdū sic reprehendat ut reprehēsus hilare? Nec tm̄ fabulis suis sed interrogatiōibus quoq; uim philosophiæ nihil ineptū loq̄ntis ostendet. Hanc ergo nullus honestus actus locusue cœtusue excludat quæ ita se aptat: ut ubiq; sic appareat necessaria tāq; abesse illā nefas fuerit. Et Auienus: Nouas mihi duas disciplinas uideris inducere interrogandi uel reprehendi: ut alacritas utriq; iis ad quos sermo est excite: cū dolor semp̄ reprehensionē uel iustā sequat̄. Vnde hæc quæ leuiter attigisti fac quæso enarrando planiora Primum inq; Eustachius hoc teneas uolo: nō de ea me reprehēsiōe dixisse: quæ sp̄m accusationis hēt: sed quæ uituperationis instar est. hoc græci scomma uocāt: non minus qd̄ amarū q̄ accusatio: si importune p̄feratur. Sed sapientiæ sic proferetur: ut dulcedine quoq; nō careat. Et prius tibi de it̄rogādo respōdeā. Qui uult amœnus eē cōsultor: ea interrogat quæ sunt interrogato facilia responsu: & quæ scit illū sedula exercitatiōe didicisse. Gaudet. n. quisq; prouocat̄ ad doctrinam suā in mediū proferendam: q̄a nemo uult latere quod didicit: maxime si scientia quam labore quæsiuit: cū paucis illi familiaris & plurimis si incognita: ut de astronomia uel dialectica cæterisque similibus Tunc. n. uidet̄ consequi fructū laboris. cum adipiscunt̄ occasionem publicandi q̄ didicerant sine ostentationis nota qua caret qui non ingerit: sed inuitat̄ ut p̄ferat. Cōtra magnæ amaritudinis est. si corā multis interrogas aliquē qd̄ non optima sciētia quæsiuit. Cogitur. n. aut negare se scire: quod extremū uerecundiæ damnū putāt: aut respōdere temere & fortuito se euentui ueri falsiue cōmittere. Vnde sæpe nascit̄ inscitia p̄ditio: & oē hoc infortuniū pudoris sui imputat consulenti. Nec nō & qui obierūt maria & terras gaudent cum de ignoto multis uel terrarū situ uel sinu maris interrogantur: libenterq; respondēt & describūt mō uerbis mō ratio loca gloriosissimum putantes: quæ ipsi uiderant alioꝝ oculis obiicere. Quid duces & milites: q̄ fortiter a se facta semper dicturiunt & non tacent arrogantia metu? Non ne si ut hæc referant inuitentur: mercedē sibi laboris extimāt per solutā: remotionē putātes interuolentes narrare quæ fecerant? A deo aut̄ id genus narrationū hēt quendam gloriæ saporem. ut si inuidi uel æmuli forte præsentēs sint: tales interrogatiōes obstrepēdo discutiāt: & alias inserēdo fabulas prohibeant illa narrari: q̄ solēt narranti laudē creare. Pericula quoq; præterita uel erūnas penitus absoluas q̄ euasit: ut referat. gratissime puocat̄. Nā q̄ adhuc in ipsis uel paululū detinet̄ horret admonitiōnē & formidat relatū. Ideo Euripides exp̄ssit adiecit. n. σωθέντα: ut oñderet post finē malorū gratiā relatiōis incipere. Et poeta n̄ adiciēdo olim: qd̄ aliud nisi post emenia infortunia futuro tpe iuuare dicit memoriā sedati laboris: Forfan & hæc olim meminisse iuuabit. Nec negauerim esse malorū genera: quæ nō uult qui pertulit uel trāfacta meminisse. Nec minus interrogatus offendit

ditur q̄ cum in ipsis malis fuit: ut qui carnifices expertus est & tormenta membrorū: ut qui in faustas pertulit orbitates: uel cui nota quōdā afflicta censoria est. Caue inter roges: ne uidearis obiiicere. Illū s̄ape si potes ad narrandū prouoca: qui recitādo fauorabiliter exceptus est: uel qui libere & fœlitter legationē peregit: uel ab imperatore comiter affabiliterq; susceptus est: uel si quis tota pene classe a piratis occupata seu ingenio seu uiribus solus: euasit: q̄a uix implet desiderīū loquentis rerū talium uel longo narratio iuuat: si quem dicere iusseris amici sui repentinā fœlicitatē quantus illi honor acruerit: quā sp̄ote nō audebat uel tacere uel dicere mō iactantiæ mō malitiæ metu. Qui uenatibus gaudet: interrogetur de siluæ ambitu de ambage lustrorum de uenationis euentu Religiosus si adest: da illi referendi copiam quibus obseruationibus meruerit auxilia deorum: quantus illi cerimoniarum fructus. quia & hoc genus religionis existimant: numinum beneficia non tacere. Adde quia uolunt & amicos se numinibus extimari. Si uero & senex præsens est: habes occasionem qua plurimum illi contulisse uidearis: si eum intrroges uel quæ ad illum omnino non pertinent. Est enim huic atati loquacitas familiaris. Hæc sciens Homerus quandam congeriem simul in terrogantium Nestori fecit offerri:

Tot loquendi semina interrogando congesit: ut pruritus senectutis expleret. Et uirgilianus Aeneas gratum se ad oīa præbens Euandro uarias illi narrandi occasiōes ministrat. Neq; n. de una re aut altera requirit: sed singula lætus. Exquirat auditq; uirum monumenta priorum. Et Euander consultationibus captus scitis q̄ multa narrauerit Hæc dicentem fauor excepit oīum. Sed mox subiecit Auienus Vos oēs qui doctore doctissimi adestis orauerim: ut hortatu uostro Eustachius quæ de scōmate paulo añ dixerit: animē apire Oibusq; ad hoc puocantibus ille cōtexuit. Præter categoriā q̄ est ψαγος: & præter Διάβολον quæ delatio est: sūt alia duo apud græcos noīa lædoria & scomma: qbus nec uocabula latina reperio nisi forte dicas ledriam exprobrationem esse ad directam contumeliam. Scomma. n. pene dixerim morsum figuratum: quia s̄ape fraude uel urbanitate tegitur. ut aliud sonet aliud intelligas. Nec tamen semp ad amaritudinem pergit: sed nōnunq̄ iis in quos iacitur & dulce est. Quod genus maxime uel sapiens uel alias urbanas exercet præcipuæ inter mensas & Pocula: ubi facilis ē ad iracundiam prouocatio. Nam sicut in præcipiti stantē uel leuis tactus impellit: ita uino uel infusum uel aspersum paruus quoq; dolor incitat in furorem. Ergo cautius in conuiuio abstinendū scommate: quod tectā intra se hēt iniuriam. Tanto. n. pressius hærent talia dicta q̄ directe ledorie: ut ambico angulosi q̄ directi mucrones tenacius insinguntur: maximeq; dicta hmōi risum præsentibus mouent: quo uelut assensus genere confirmatur iniuria. Est. n. ledoria hmōi: Oblitus ne es quia balsamēta uēdebas? Scomma aut: quod diximus s̄ape contumeliam esse celatam: tale est. Meminimus q̄n brachio te emungebas. Nam cum res eadē utrobicq; dicta sit. illud tñ ledoria est. quod aperte obiectum exprobatūq; est: hoc scōma quod figurate. Octauius qui natu nobilis uidebatur. Ciceroni recitanti ait: nō audio quæ dicis ille respondit Certe solebas bene foratas habere aures. Hoc eo dictū est: q̄a Octauius lybis oriundis dicebat quibus mos est aut forare. In eundē Ciceronē Laberius: cū ab eo ad cōsensum nō reciperet dicente recipere te nisi anguste sederemus: ait ille minus mordaciter: Atq; solebas duabus sellis sedere. obiiiciens tanto uiro lubricū fidei. Sed id quod Cicero dixit nisi anguste sederemus: scomma sed in. C. Cæsarem: qui in senatū passim tā multos ad

Lædoria

Scōma

Lædoria

Scōma

mittebat ut eos. xiiii. gradus capere non possent. Tali ergo genere quod fortum contumelie est: abstinendum sapienti super ceteris in conuiuio est: Sunt alia scommata minus aspera edentatae belluae morsus: ut Tullius in consulē qui uno tamen die consulatū peregit. Solēt inquit esse flamines diales: modo consules diales habemus. Et in eundē: Vigilantissimus est consul noster: qui in consulatu suo somnū non uidit. Eidemque exprobranti sibi, quod ad eundem consulē non uenisset. Veniebā inquit sed nox me comprehendit. Hæc & talia sunt: que plus urbanitatis: minus amaritudinis habēt: ut sunt & illa de nonnullis corporis uitiiis aut parū aut nihil gignentia doloris: ut si in caluitiū cuiusque dicas uel in nasum seu curuam erectionē seu socraticā depressionē: Hæc. n. quāto minoris infortunii sunt tanto lenioris doloris. Contra oculoꝝ orbitas non sine excitatione commotionis obicit. Quippe antigonus rex Theocriton chiū: de quo iurauerat quod ei parsurus esset occidit pro scōma ab eodem de se dictū. Cū. n. quasi puniendus ad antigonū raperet. solantibus eū amicis ac spē pollicentibus: quod oīno clāmentiam regis experturus esset: cum ad eius oculos uenisset respondit: Ergo impossibilem mihi dicitis spem salutis. Erat autē antigonus uno orbatus oculo: & importuna urbanitas maledicacem luce priuauit. Nec negauerim philosophos quoque incurrisse nonnunquam per indignationē hoc genus scōmatis. Nā cum regis libertus ad nouas diuitias nuper erectus philosophos ad conuiuū cōgregasset & irridendo eorū minutulas quæstiōes: scire se uelle dixisset: cur & ex nigra & ex alba faba pulmētum unius coloris edat. Aridices philosophus indigne ferens: tu nobis inquit absolue: cur de albis & nigris loris similes maculae gignant. Scōmata quæ in superficie habent spēm contumeliæ: sed interdū non tangunt audientes cū eadē si obnoxio dicant exagitant ut contra sunt quæ spēm laudis habent: & personarū audientes efficiunt contumeliæ plenam. De prætore prius dicā. Lucius Quintus prætor de prouincia nuper reuenterat: obseruata quod mireris domitiani temporis præturæ maxima castitate. Is cum æget affidenti amico diceret: frigidus se habere manus: renidēs ille ait. At qui eas de prouincia calidas paulo ante reuocasti. Risit Quintus delectatusque est: quippe alienissimum a suspicionē furtorū. Contra si hoc diceret male sibi confidet sua furta recoleri: exacerbasset auditū. Critobolū famosæ pulchritudinis adolescentē Socrates cū hac cōparationē formæ puocaret: iocobat: non irridebat. Certe si dicas consumatarū diuitiarū uiro tibi excito creditores tuos: aut si nimis casto gratæ sunt tibi meretrices. quæ cōtinua eas largitate dicasti: utique delectabunt scientes his dictis suā cōscientiā non grauari. Sicut cōtra sunt: quæ sub specie laudis exagitant: sicut paulo ante diuisi. Nā si timidissimo dixero Achilli uel herculi comparādu es: aut famosæ iniquitatis uiro ego te Aristidi in æquitate propono: sine dubio uerba laudē sonantia ad notam uituperatiōis suæ uterque tracturus est. Eadē scommata eosdē modo iuuare modo mordere possunt pro diuersitate presentium personarū. Sunt. n. quæ corā amicis obiciantur nobis: libenter audire possimus & uxore uero seu parentibus magistris seu presentibus dici in nos aliquod scommata non limus nisi forte tale sit quod illoꝝ censura libenter accipiat. Ut si quis adolescentē corā parentibus uel magistris irrideat: quæ insanire possit continuis uirgiliis lectionibusque nocturnis: aut uxore presente quod stulte faciat uxorium se præbendo: nec ullā elegantiā eligendo formarū. Hæc. n. & in quos dicuntur: & presentes hilaritate perfundunt. Cōmendat scommata & conditio dicentis: si in eadem cā sit ut si alium de pauperrate pauper irrideat: si obscure natum natus obscure. Nam Tharbus Amphias cū ex hortulano potens esset: & in amicum quasi degenerem nonnulla dixisse mox subiecit: Sed & nos de eisdem seminibus sumus: & oēs pariter lætos fecit. Illa uero scommata directa

leticiam

letitiam cum in quem dicuntur infundunt: si uirū fortem uituperes quasi salutaris suæ prodigum & pro aliis mori uolentem: aut si obieceris liberali: q̄ res suas pfundat minus sibi q̄ aliis consulendo. Sic & Diogene. Antistenem Cynicum magistrū suum solebat ueluti uituperando laudare. Ipse me aiebat mendicū fecit itediuite: & pro ampla domo in dolio fecit habitare. Melius aut̄ ista dicebat: q̄ si diceret gratus illi sum: q̄a ipse philosophum me & consummate uirtutis uirum fecit. Ergo cum unum nomē scommatis sit: diuersi continentur in eo effectus. Ideo apud lacedæmonios inter cetera ex actæ uitæ instituta hoc quoq; exercitii genus Lyurgo est institutū: ut adolescentes & scommata sine morſu dicere: & ab aliis in se dicta perpeti discerent. Ac si quis eorū in indignationē ob tale dictū prolapsus fuisset: ulterius ei in altero dicere non licebat. Cū ergo uideas mi Auiene (instituenta est. n. adolescentia tua: quæ ita docilis est ut dicenda præcipiat) cum uideas i q̄ anceps oē esse scommatū genus sua deo in cōuiuio in quibus letitiæ insidiabitur ira: ab eiusmodi dictis faceſſas & magis quæſtiones conuiuiales uel proponas uel ipse dissoluas. Quod genus ueteres ita ludicrū nō putarūt: ut & Aristoteles de ipsis aliqua conscripserit & Plutarchus & uester. Apuleius. Nec cōtemnendum sit: quod tot philosophantium curam meruit. Et prætextatus: Hoc quæſtionum genus cum & senilō deceat ætatē: cur soli iuueni suadet? Quin agite oēs qui adestis hæc apta conuiuio fabulemur: nec de cibatu tm̄ sed & si qua uel natura corporum uel alia præſente maxime Disario nostro cuius plurimum ad hoc genus quæſtionum poterit ars & doctrina conferre fortiamurq; (si uidet̄) ut per ordinem unusquisq; proponat quā soluēdam existimet quæſtionē. Hic assensu oēs Prætextato anteloquiū detulerunt: orantes ut cū ipse cœpisset ceteris ex filio cōsultationis eius interrogandi cōstituerunt exēplū. Tū ille quæro inq̄t utrum simplex an multiplex cibus digestu facilius sit: q̄a multos hūc nōnullos illum sectātes uidemus: Et est q̄dem superba ac contumax & ueluti sui ostentatrix cōtinentia: cōtra amœnā se & comē appetentia uult uideri. Cum ergo censoria sit una delicata altera: scire equidē uelim: quæ seruādæ aptior sit sanitati. Nec longe petēdus assertor est: cum Disarius adsit: qui q̄d conueniat corporibus humanis nō minus calet: q̄ ipsa natura huius fabricæ auctor & nutrix. Dicis ergo uelim: qd de hoc q̄d quærit̄ medicinæ rō persuadeat: Sime Disarius inq̄t aliquis ex plebe imperitorū de hac quæſtione cōsuluisse: q̄a plebea ingenia magis exēplis q̄ rōne capiunt̄ admonuisse illum contētus forem institutionis pecudum. qui si cum simplex & uniforme cibus sit: multo saniores sunt corporibus humanis: & inter ipsa illæ moribus iplicant̄: q̄bus (ut altilis fiant) offæ compositæ & quibusdam cōdimētis uariæ faciunt̄ nec dubitaret posthac cū aduertisset animalibus simplicis cibo utētibz familiarē sanitatē agreſcere aut̄ & inter illa quæ saginā cōposita uarietate crudescere fortasse illū attentiorē exēplo altero fecissem: ut consideraret nullū unq̄ fuisse medicorū circa curas agreſcentium tam audacias negligentia: ut febrienti uariū & non simplicē cibū daret. A deo constat q̄ facilis digestu sit uniformis alimonia: ut ei uel cū infirma sit natura sufficiat: Nec tertiū defuisset exemplū ita esse uitandam ciborū uarietatem: ut uaria solent uina uitati. Quis. n. ambigat eum qui diuerso uino utitur: in repētina ruere ebrietatē: necdum hoc potus copia postulante? Tecū aut̄ Vecti cui soli pfectio nem disciplinarū omniū cōtingit obtinere: nō tam exemplis q̄ rōne tractandū est quæ & me tacente clam te esse non poterit. Cruditates eueniūt: aut qualitate succi in quē cibus uertitur: si non sit aptus humori q̄ corpus obtinuit: aut ipsis cibi multitudine non sufficiente natura ad omnia quæ congesta sunt coquendam. Ac primū de suc-

Vtrū cib⁹
simplex
an multi-
plex dige-
stu facili-
or sit

ci qualitate uideamus. Qui simplicē cibum sumit: facile quo succo uel corpus eius in-
 uetur uel grauetur usu docente cognoscit. Nec. n. ambigit cuius cibi qualitate posses-
 sus sit: cum unū sumperit: & ita fit: ut noxa cuius cā deprehensa est: facile uitet. Qui
 autē multiplici cibo aliter diuersas patit̄ qualitates ex diuersitate succorū. Nec concor-
 dant humores ex materiā uarietate nascentes: nec efficiūt liquidū purūue sanguinem
 in quē iecoris ministerio uertunt̄: & in uenas cū tumultu suo trāseunt. Hinc morboꝝ
 scaturigo: qui ex repugnantīū sibi humorū discordia nascuntur. Deinde quia nō oīum
 quæ elui sunt: una natura est: non oīa simul equunt̄: sed alia: & ita fit ut digestionem
 sequentiū ordo turbetur. Neq; n. cibi quem sumimus: una digestio est: sed ut corpus
 nutriat quattuor patitur digestiones: quæ unam oēs uel ipsi quoq; ebetes sentiunt:
 alias occultior rō deprehēdit. Quod ut oibus liqueat paulo altius mihi cā repetenda
 est. Quattuor sunt nobis uirtutes: quæ administrandā alimoniā receperunt. Quarū
 una dicitur κωσκητικη quæ deorsum trahit cibaria confecta mandibulis. Quid. n. tā
 crassam materiā per faucīū angusta fulciret: nisi eam uis naturæ occultior hauriret:
 Hausta uero ut non continuo lapsu per oē corpus succedētib; sibi foraminibus per
 uium adimū usq; descendant: & talia qualia accepta sunt: egerant̄: sed salutare officiū
 digestionis expectant: Secundæ hoc curæ uirtutis est: quā γράκι γα retentatrix est uo-
 cant κωσκητικη. Tertia quia cibum in aliud ex alio mutat: uocat̄ αλλοιωτικη. Huic
 obsequuntur oēs: quia ipsa digestionibus curat Ventris. n. duo sunt officia. Quorū
 superius erectum recipit deuorata: & in follem uentris recondit. Hinc est stomachus
 qui est terfamilias dici meruit: quasi omne aīal solus gubernas. Nam si ægrescat uita
 id ancipiti patit̄ urbanæ alimoniæ meatu: cui natura tanq; ratiōis capaci uelle ac nolle
 contribuit. Inferius uero dimissum intestinis adiacentibus inferitur: & inde uia est ege-
 rendi. Ergo in uentre fit prima digestio uirtute αλλοιωτικη in succū uertente quicqd
 acceptū est cuius sax retrimenta sunt: quæ per intestina inferiore officio tradente labū-
 tur & officio quartę uirtutis: cui αφορητικη nomē est: pcuratur egestio. Ergo postq̄
 in succum cibus reformat̄: hic iam iecoris cura succedit. Est autē iecur cōcretus sanguis
 & ideo hēt natiuum colorem quod confectū succū uertit in sanguinē. Et sicut cibū in
 succum uerti prima est: ita succum transire in sanguinem secunda digestio est. Hunc
 calor iecoris administrandā per uenarū fistulas in sua quæq; membra dispergit: parte
 quæ est digestis frigidissima est in linem refusa: qui ut iecur caloris: ita ipse frigoris do-
 miciliū est. Nam ideo oēs dexteræ partes ualidiores sunt & debiliores sinistra: quia
 has regit calor uiseris sui: ille contagione frigoris sinistra obtinentis habent̄. Inuenis
 autē & arteriis: quæ sunt receptacula sanguinis & spiritus: tertia fit digestio. Nam acce-
 ptum sanguinē quodāmodo defæcant: & quod in eo aquosum est: uenæ in uiscam re-
 fundunt liquidem uero plerunq; & altilem sanguinem singulis totius corporis mem-
 bris ministrant. Et ita fit ut cibum solus uenter accipiat eius alimonia dispersa per uni-
 uersos membrorum meatus: ossa quoq; & medullas & ungues nutriat & capillos.
 Etiam hæc est quarta digestio: quæ in singulis membris fit: dum quod unicuiq; mē-
 bro datum est: ipsi membro fit nutrimentum. Nec tñ huic totiens defæcato retrimē-
 ta sua defunt: quæ cum membra oīa in sua sunt sanitate: per occultos euanescent mea-
 tus. Si qua uero pars corporis ægrescat: in ipsam quasi infirmioremem ultima illa quæ
 diximus retrimenta labuntur. Et hinc nascuntur causæ quæ πένιατα medicis uocare
 mos est. Si. n. fuerit ultimi succi iusto uberior multitudo: hanc a se repellit pars corpo-
 ris illa: q̄ sanior est: & sine dubio labit̄ in infirmā: quæ uires non hēt repellendi. Vnde
 & alieni

Quare
 hoies sūt
 fortiores ī
 pte dexte-
 ra q̄ sini-
 stra
 Quō fit
 urina

& alieni receptio distendit locum: in quem ceciderit: & hinc creatur dolores. Hæc est ergo triplex causa uel podagræ uel cuiuslibet ex cõfluẽtia morbi: id multitudo humoris: fortitudo mēbri a se repellentis: & recipientis infirmitas. Cum igit̃ asseruerimus: quattuor in corpore fieri digestiones: quaz̃ altera pendet ex altera & si præcedēs fuerit impedita: nullus fit sequẽtis effectus: recurramus animo ad illã primã digestionẽ quæ in uentre cõficiẽt: & inueniet̃ quid impedimẽti ex multiformi nascatur alimonia. Diuersoz̃. n. ciboz̃ diuersa natura est: & sunt q̃ celerius q̃ tardius digerunt̃. Cũ ergo prima digestio uertitur in succũ: quia nõ simul accepta oĩa uertũtur: quod prius uersum est: dum alia tardius uertũtur acescit: & hoc sæpe etiã eructando sentimus. Alia quoq̃ quibus tarda digestio est uelut ligna humida quæ urgente igne fumũ de se creant sic illa imminente igne naturæ fumant: dum tardius coquũtur siquidẽ nec hoc sensum eructantis euadat. Cibus aut̃ simplex non habet controuersam morã: dum simplicem in succũ uertit̃. Nec digestio illa turbat̃: dũ omnes sibi pro statuta momẽtorum dimensione succedunt. Si quis aut̃ (quia nihil impatientius imperitia) rōnes has dedignet̃ audire: extimans nõ impediri digestionem nisi sola ciboz̃ multitudine: nec uelit de qualitate tractare. Hic quoq̃ multiformis alimonia deprehendit̃ causa morboz̃. Nam pulmentoz̃ uarietas recipit uaria condimenta: quibus gula ultra q̃ naturæ necesse est lacessitur: & fit inde congeries: dum pruritu desiderii amplius uel certe de singulis parua libant̃. Hinc socrates suadere solitus erat illos cibos potulue uitandos: qui ultra sitim famẽue sedandam producũt appetẽtiam. deniq̃ uel propter hoc edendi uarietas repudietur: q̃a plena est uoluptatis: a qua seriis & studiosis cauendũ est. Quid. n. tam contrariũ q̃ uirtus & uoluptas. Sed modũ disputatiõis facio: ne uidear hoc ipsum in quo sumus: licet sobriũ sit tñ quia uariũ est: accusare cõuiuiũ. Hęc cũ Prætextato & cæteris prona assensione placuissent. Euãgelus exclamauit nihil tã indignũ toleratu: q̃ q̃ aures nostras græca lingua captiuas tenet: & uerboz̃ rotũditate assentire cogimur circumuenti uolubilitate sermonis: quia a extoruendũ fidẽ agit in audientes tyrãnam. Et quia hid loquẽdi laberinthis impares nos fatemur: age Vecti hortemur Eustachiũ: aut̃ recepta contraria disputatiõis quicq̃d pro uario cibo dici potest uelit cõmunicare nobiscum: ut suis telis lingua uiolentia succũbat: & græcus græco eripiat hũc plausum: tanq̃ cornis cornici oculos offodiat. Et Simmachus: Rẽiocundam Euangele amarius postulasti. Audere. n. contra tam copiose & eleganter inuenta: res quæ habeat utilẽ uoluptatem: sed nõ tanq̃ ingeniis insidiantes & gloriosus tractibus inuidẽtes hoc debemus expetere. Nec abnego potuisse me quoq̃ tanq̃ palmam canere. Est. n. rhetorica prelusio cões locos in utramuis partem inuentorum alternatione tractare. Sed quia facilius græcoz̃ inuentionibus a græcis forte aliis relata respondent: te Eustachioramus oēs: ut sensa & inuenta. Disarii contrariis repellẽda in integrum restituas exauctoratũ conuiuioz̃ lepore. Ille diu hoc a se officium deprecatus: ubi tot impellentium procrũ q̃bus obuiandum non erat hortatu succubuit: bellũ inquit duobus mihi amicissimis cogor indicere. Disario & continentia. Sed ab auctoritate uestra tanq̃ ab edicto p̃toris ipetrata uenia gulę patronũ (q̃a necesse ẽ) profitebor. In prio speciosis magis quã ueris pene nos Disarii exẽplis: ut docebit̃. nr̃i cepit ingeniũ. Ait n. pecudes uti simplici cibo. & ideo expugnari difficilius ear̃ quã hominũ sanitatẽ. Sed utranq̃ falsam pbabo. Nã nec simplex est aialibus multis alimonia: nec ab illis quã a nobis morbi remotiores. Testat̃ unũ uarietas prator̃ q̃ de pascent̃ q̃bus herbæ sunt amarę pariter & dulces alia secũ calidum alia frigidũ nutrien

tes: ut nulla culina possit tam diuersa condire: q̄ in herbis natura uariavit. Notus est Eupolis inter elegātes habēdus ueteris comœdiæ poetas. Is in fabula quæ inscribitur æges: inducit capras de cibi sui copia in hæc se uerba iactantes: ἄοκο μεθ' ἄης ἀποπαντοδαπῆς. Videat ne uobis ciborū ista simplicitas: ubi tot enumerātur uel arbuta uel frutices nō minus succo diuersa quā noīe: Quod aut̄ non facilius morbis homines quā pecudes occupent: Homero teste cōtētus sum q̄ pestilentia refert a pecudibus esse in: ohatā: q̄n̄ morbus anteq̄ in hoīes posset irrepe: facilius captis pecoribus incubuit. Sed & quāta sit multis aīalibus infirmitas: uitæ breuitas indicio ē. Quid. n. eorū quibus noticia nobis ī usu est: pōt̄ annos hoīs æquare: nisi recurras forte ad ea q̄ de coruis atq; cornicibus fabulosa dicūtur: Quos tñ uidemus oibus inhiare cadaueribus: uniuersisq; seminibus insidiari: fructus arborū persequi. Nā nō minus edacitatis habent q̄ de lōgæuitate eorū opinio fabulat. Secundū (si bene recordor) exemplū est solere medicos ægris simpliciū cibū offerre nō uariū: cū hūc offeratis (ut opinor) nō quasi digestu faciliore: sed quasi minus appetendum: ut horrore uniformis alimonix edendi desideriu languesceret quasi multis cōcoquendis p̄ infirmitate non sufficiente natura. Ideo si quis ægrescentiu uel de ipso simplici cibo amplius appetat: subducitis adhuc desiderati. Ideo uobis cōmento tali nō qualitas: sed modus querit̄. Quod aut̄ in edendo sicut in potādo suades uaria uitari: habet latētis captioīs insidias: quia noīe similitudinis colorat. Ceterū longe alia ciborū ratio est. Quis. n. nunq̄ edendo plurimum mēte sauciatus ē: quod in bibēdo cōtingit. Fartus cibo stomacho uel uētre grauat̄: infusus uino fit similis insano. Opinor quia crassitudo cibi uno ī loco permansens expectat administrationē digestioīs: & tunc demū membris sensim cōfectus illabitur: potus ut natura leuior mox altū petit: & cerebrū: quod ī uertice locatū est ferit sumi calentis aspergine: & ideo uaria uina uitātur: ne res quæ ad possidendū caput repētina est: calore tā diuerso q̄ subito cōsiliū sedē sauciet. Quod æque in cibi uarietate mtuendū nulla similitudo rō nulla persuadet. In illa uero disputatiōe qua digestio nū̄ ordinē sermone luculēto & uario digessisti: illa oīa q̄ de natura humani corpis dicta sūt: & nihil nocēt p̄positæ q̄stioni: & eloquēter dicta nō abnego. Illi soli nō assentior: q; succos uarios de ciborū uarietate cōfectos dicis cōtrarios esse corporibus: cum corpora ipsa de cōtrariis qualitatibus fabricata sint. Ex calido. n. & frigido de sicco & humido cōstamus Cibus uero simplex: cui adest succū de se unius qualitatis emittr̄. Scimus aut̄ similib; similia nutriri. Dic quæso unde alix tres qualitates corporis nutriuntur Singula aut̄ ad se similitudinē sui rapere testis est Empedocles: qui ait.

Quare uinum inebriatur

Te autem sæpe audio Hippocratis tui uerba cum admiratione referētem. Ergo si homo non unum: nutriendus est non ex uno. Nam & deus omnium fabricator aerem: quo circumfundimur & cuius spiramus haustu: non simplicem uoluit habere qualitatem: ut aut frigidus sit semp̄ aut caleat: sed nec continuæ siccitati nec p̄petuo eum addixit humori: q̄a una nos non poterat qualitate nutrire de permixtis quattuor fabricatos. Ver ergo calidū fecit & humectū. Sicca est æstas & calida Auctānus sicc; & frigidus. Hyems humida pariter & frigida est. Sic & elemēta q̄ sunt nra principia: ex diuersitatibus ēt ipsa constāt & nos nutriunt. Est. n. ignis calidus & siccus. Aer humectus & calidus. Aq̄ similiter humecta & frigida tertia frigida pariter & sicca. Cur ergo nos ad uniformē cibū redigis cū nihil nec ī nobis nec circa nos nec in iis de qbus

sumus uniforme sit. Quod autem accescere uel nonnunquam sumare in stomacho cibum uis assignare uarietati: ut credamus pronunciet oportet: aut semper eum qui uario cibo utitur hæc pariter: aut nunquam illum pati qui simpliciter sumit. Si uero & qui mensa fruiet copiosa hoc uitium sepe non lentit: & qui se uno cibo afficit: sæpe sustinet quod accusas: cur hoc uarietati & non perpetuo eum edacitati assignas? Nam & de simplici auidus noxam patitur cruditatis: & in uario moderatus digestionis comodo fruitur. At inquires ipsa immoderatio ex ciborum uarietate nascitur titillante gula: & ad assumenda plura quam necesse est prouocante. Rursum ad ea quae iam dixi reuoluor: cruditates de modo non de qualitate prouenire Modum. n. seruat: qui sui potens est. Et in mensa ficula uel asiana excedit impatiens: et si solis oliui aut olere uescat. Et tamen ille copiosus: si moderationem tenuit: sanitatis copiosus est: contra insanus fit ille: cui merus sal cibus est si hoc ipsum uocaciter inuaserit. Postremo si in his quae sumimus: uarietatem noxiam putas: cur potionum remedia quae per hos humanis uisceribus infunditis: ex tam contrariis ac sibi repugnantibus mixta compositis? Succo papaueris admiscetis euoribium mandragoram: aliasque herbas conclamati frigoris pipere temperatis. Sed nec monstruosis carnibus abstinetis inferentes poculis testiculos castroꝝ & uenenata corpora uiperarum: quibus admiscetis quicquid nutrit india: quicquid deuehitur herbarum: quibus certa generosa est. Cum ergo ad custodiam uitae hæc faciant remedia: quibus cibus liquidem illa eam reuocent iste contineat: cur illis prouidere uarietatem laboras: istum squalori uniformitatis adiacis? Post omnia in uoluptatem censura cothurnati sermonis inuectus es: tanquam uoluptas uirtuti semper inimica sit: & non cum in luxum sprete mediocritate prolapsa est. Quid. n. agit ipse serius non edendo nisi cogente fame nec potando praeter sitim: nisi ut de utroque capiat uoluptatem? Ergo uoluptas non mox noie ipso infamis est: sed sit modus utendi uel honesta uel arguenda. Pars est si accusata sit & non est laudem uoluptas. Nam cibus qui cum uoluptate sumitur desiderio tractus in uentrem reconditur patulas expectatione rapientem: & dum animo fruiet mox eum coquit. Quod non ex aequo cibus euenit: quos nulla sui dulcedo commendat. Quid ergo accusas uarietatem quasi gula irritamentum cum salus sit hominis uigere appetentia: qua deficiente languescit: & periculo sit propior. Nam sicut in mari gubernatores uento suo est si nimius sit: contrahendo in minorem modum uela praeteruolant: & flatum cum maior est coercent: lopitum uero excitare non possunt: ita & appetentia cum titillatur & crescit rationis gubernaculo temperat. Si semel ceciderit: animam extinguit. Si ergo cibo uiuimus: & cibum appetentia sola commendat: elaborandum nobis est commento uarietatis: ut hæc semper prouocet: cum praesto sit ratio quae intra moderationis suae terminos temperet. Memineritis tamen lepido me conuiuio adesse non anxio. Nec sic admitto uarietatem: ut probe ubi quaeruntur aestiuae niues & hybernae rosae. Et dum magis ostentui quam usui seritur siluarum secretum omne illustratur: & peregrina maria sollicitantur. Ita. n. fit ut etiam si sanitatem sumentium mediocritas obseruata non fauciet ipse tamen luxus morum sit aegritudo. His fauorabiliter exceptis Disarius obsecutus es inquit Eustachii dialecticam: ego medicinam. Qui uolet eligere sequenda: usum consultat: & quid sit utilius sanitati experientia docebit. Post hæc Flauianus & alios quidem medicos idem dicentes semper audiui unum inter calida censendum. Sed & nunc Eustachius cum causas ebrietatis attingeret: praedicabat uini calorem Mihi autem saepe hoc mecum reputanti uisa est uini natura frigori propior quam calori: & in medium profero quibus ad hoc extimandum trahor: ut uestrum sit de me extimatione iudicium. Vinum quarum mea fere opinio sicut natura frigidum est: ita capax uel etiam appetens caloris sit: cum calidis

fuerit admotum. Nam & ferrū cū tactu si frigidū: ψυχρον χαλκονδ λουσιον. si tñ solem pertulerit concalescit: & calor aduena natiuum frigus expellit. Hoc utrū ita eē rō persuadeat requiramus Vinū aut fotu aut potu interioribus conciliatur. Vt superficiem curet adhibet: cum infundit cuti. Quin frigidū sit nec medici inficias eunt: calidū tñ in interioribus prædicāt: cū non tale descendat: sed admixtum calidis concalescat. Certe respondeāt uolo: cur stomacho in lassitudinē degenerandi ad instaurandas constrictiōe uires offerant egrescenti uinū: nisi frigore suo lassata cogeret: & colligeret dissoluta. Et cū lasso (ut dixi) stomacho adhibeant calidū: ne crescat ulterius lassitudo: a uini potu nō prohibet defectum in robur hac curatione mutātes. Dabo aliud indicium accidentis uino q̄ ingentis caloris. Nā si quis aconitum nesciēs hauserit: nō nego haustu eū meri plurimi solere curari. Infusum. n. uisceribus trahit ad se calorē: & ueneno frigidus quasi calidū iam repugnat. Si uero aconitū ipsum cū uino tritum potui datū sit: hauriētē nulla curatio a morte defendit. Tunc. n. uinū natura frigidū admixtione sui frigus hausit ueneni. Nec in interioribus iā calefit: quia nō liberz sed admixtū alit: imo in aliud uersum descendit in uiscera. Sed & sudore nimio uel laxato uētre defessis uinū ingerit: ut in utroq; morbo cōstringat meatus: Insomnem medici frigidis oblinūt modo papaueris succo: mō mandragora uel similibus: in qbus est & uinū. Nam uino somnus reduci solet qd̄ non nisi ingētis frigoris testimoniū ē. Deinde oīa calida uenerē prouocāt: & semen excitāt: & generatiōi fauent. Hausto aut mero plurimo fiūt uiri ad coitū pigriores. Sed nec idoneū conceptiōi ferūt: quia uini nimietas ut frigidus facit semē exile uel debile. Hoc uero uel manifestissimā extimatiōis meæ habet assertiōne: q; quæcūq; nimis algentibus: eadē cōtingūt ebriis: fiunt. n. tremuli pallidi graues & saltu tumultuātis spiritus. Artus uero & mēbra quatiant: Idē corporis torpor ambobus eadē linguæ titubatio. Multis ē morbus ille quē παρὰ λυσιν greci uocāt: sic nimio uino ut multo algore cōtingit. Respicere ē q̄ natura curationū adhibeant ebriis. Nō ne cubare sub multis operimentis iubentur: ut extinctus calor refoueatur: nō & ad calida lauacra dicūtur: nō illis unctiōnū tpe calor corporis excitat. Postremo qui fiunt crebro ebrii: cito senescūt. Alii ante tps cōpetentis ætatis uel caluicio uel canicies insigniūtur quæ non nisi inopia caloris eueniūt. Quid aceto frigidius: quod culpātū uinum est? Solū. n. hoc ex oibus humoribus crescentem flāmā uiolenter extinguit: dū per frigus suū calorem uincit elemēti. Nec hoc p̄tereo: q; ex fructibus arborū illi sunt frigidiores: quorū secus imitat uini saporem: ut mala seu simplicia seu granata seu cytonia: q̄ cotonea uocāt Cato. Hoc ideo dixerī: q; me sæpe mouit & exercuit mecū disputātē: q̄a in mediū p̄ferre uolui qd̄ de uino extimauerim sentiendū. Ceterz cōsultationē mihi debitā nō omitto. Te. n. Disarii cōuenio: ut qd̄ quærēdū mihi occurrit absoluas: Legisse apud grecū philosophū memini i fallor. Ille Aristoteles fuit in libro quē de ebrietate cōposuit. Mulieres raro in ebrietatē cadere: crebro senes: nec cām uel huius frequentia uel illius raritatis adiecit. Et q̄a ad naturā corporū tota hæc q̄stio p̄tinet: quā nosse & industria tua & p̄fessiōis officiū est: uolo te cās rei: quā ille sniæ loco dixit: si tñ philosopho assentiris aperies Tum ille recte & hoc Aristoteles ut cætera: nec possum non assentiri uiro cuius inuentis nec ipsa natura dissentit. Mulieres inquit raro inebriantur: crebro senes. Rōnis plena gemina ista snia: & altera p̄det ex altera. Nā cū didicerimus qd̄ mulieres ab ebrietate defendat: iam tenemus quid senes ad hoc frequēter impellat. Contrariā. n. naturam sortita sunt muliebri corpus: & corpus simile. Mulier humectissimo est corpore. Docet hoc & leuitas cutis &

splendor docent præcipuè assiduæ purgatiõe superfluo exonerantes corpus humore. Cum ergo epotū uinū in tam largum ceciderit humorē: uim suā pdit: & fit dilutius: nec facile cerebri sedē ferit fortitudine eius extincta. Sed & hæc rō iuuat sniæ ueritatē: q̄ muliebri corpus crebris purgatiõibus deputatum pluribus confertū foraminibus ut pateat in meatus: & uias prebeat humori in gestionis exitum confluenti. Per hæc foramina uapor uini celeriter euanescit. Cōtra senibus siccum corpus est quod probat asperitas & squalor scutis. Vnde & hæc ætas ad fletū fit difficilior: quod ē indicium siccitatis. Intra hos uinū nec patitur contrarietate repugnātibz humoris integra uī sua adhæret corpori arido: & mox loca tenet quæ sapere hoī ministrant. Dura quoq̄ esse senum corpora nulla dubitatio est: & ideo etiā ipsi naturales meatus in mēbris durioribus obserantur: & hausto uino exhalatio nulla contingit: sed totū ad ipsam sedem mentis ascendit. hinc fit ut & sani senes malis ebrioz laborent tremore membroz lingua titubantia: abundantia loquendi: iracundiæ concitatiõe: quibus tam subiacent iuuenes ebrii q̄ senes sobrii. Si ergo leuem pertulerint impulsū uini: nō accipiunt hæc mala sed incitant: quibus ætatis ratione iam capiti sunt. Probata omnibus Disarius disputatione subiecit Symmachus: Vt spectata ē tota ratio quā de muliebri ebrietatis raritate Disarius inuenit: ita uinū ab eo prætermissum est: nimio frigore. quod in eaz corpore est: frigesce haustum uinū: & ita debilitari ut uis ei⁹ quæ elanguit nullū calorem possit de quæ nascitur ebrietas excitare. Mulieꝝ naturam calidiore esse uirili.

Cap.

D hæc horis: Tu uero Symmache si ustra opinariis frigidā mulieꝝ esse naturam: quā ego calidiore uirili (si tibi uolenti erit) facile probabo. Humor naturalis in corpe: qñ ætas trāsit pueritiā: fit durior: & acuitur in pilos. Ideo tūc & pubes & genæ & aliæ partes corporis uestiunt. Sed in muliebri corpore hunc humorē calore sicca te fit inopia piloz: & piloz: & ideo in corpore sexus huius manet continuus splendor & lenitas est. Est & hoc in illis indicium caloris abundantia sanguinis cui⁹ natura est. Qui ne urat corpus si insidiat: crebra purgatiõe subtrahit. Quis ergo dicat frigiditas: quas nemo pōt negare plenas caloris: quæ sanguinis plenæ sūt. Deinde licet urēdi corpa defunctorz usus nostro sæculo nullus sit: lectio tñ docet eo tpe: quo igni dari honor mortuis habebat: si qñ usu uenisset ut plura corpa simul incenderētur: solitos fuisse funeꝝ ministros denis uiroz corporibus adiciere singula muliebria: & uni⁹ adiutu quasi natura flammæ & iō celeriter ardētis cætera flagrabāt. Ita nec ueteribus calor mulieꝝ habebat incognit⁹: Nec hoc tacebo: q̄ cū calor semp generationis cā sit: foemina ideo celerius q̄ pueri sūt idoneæ ad generandū: quæ calent amplius. Nam & fm iura publica duodecimus annus i foemina & quattuordecim⁹ in puero definit pubertatis ætatē Quid plura? Non ne uidemus mulieres qñ nimium frigus est mediocri ueste contētas: nec ita operimentis plurimis inuolutas ut uiri solent. s. naturali calore cōtra frigus qd̄ aer ingerit repugnante. Respōsio ad prædicta.

Cap.

D hæc renidens Symmachus: Bene inqt Horus noster tētat uideri orator ex cyncico: qui in contrariū uertit sensus: quibus pōt muliebri corporis frigus pbari. Nam qd̄ pilis: ut uiri nō obsident: inopia caloris est. Calor est enim qui pilos creat. Vnde & eunuchus desunt: quoz naturā nullus negauerit frigidiorē uiris. Sed & in corpe humano illæ ptes maxime uestiunt: quibus amplius in est caloris. Leue autē est mulierum corpus quasi naturali frigore denset. Comitatur

Quare pi
li i uiro &
non in fo
mina

enim algorem densitas: leuitas densitatē. Quod uero saepe purgant: nō multū sed uitiōsi humoris indiciū est. Indigestum est. n. & crudū quod egeritur: & quasi infirmū effluit nec habet sedē: sed natura quasi noxium & magis frigidum pellit. Quod maxime probat: quia mulieribus cū purganter: et algere contingit. Vnde intelligit frigidum esse quod effluit: & ideo in uiuo corpore nō manere quasi inopia caloris ex caloris sed pinguis carnis & oleo similioris: quod nō illis contingeret ex calpre. Quod cito admonetur generatiōis: nō nimii caloris sed naturæ infirmiori est: ut exila poma celerius maturescūt: robusta serius. Sed si uis intelligere in generatiōe ueram rōnem caloris: considerata uiros lōge diutius perseuerare in generādo: q̄ mulieres in pariendo. Et hæc tibi sit indubitata p̄batio in utroq; sexu uel frigoris uel caloris. Nam uis ea de infrigidiore corpore celerius extinguit: in calidiore diutius perseuerat: Quod frigus aeris tolerabilius uiris ferunt: facit hoc frigus suū Similibus. n. filia gaudent. Ideo ne corpus earū frigus horreat: facit cōsuetudo naturæ: quā fortitæ sunt frigidiorē.

Ed de iis singuli ut uolunt iudicēt. Ego uero ad sortem consulēdi uenio: & quod scitu dignū extimo: ab eodē Disario quæro & mihi usq; ad effectum nimio amico & cū in cæteris tum in iis optime docto. Nuper in tusculano meo fui: cum uindemiales fructus pro annua solēnitate legerētur. Erat uidere p̄mixtos rusticis seruos haurire uel de expresso: uel de spōte fluente mustū: nec tñ ebrietate capi. Quod in illis præcipuæ admirabar: quos impelli ad insaniam paruo uino noueram. Quæro quæ ratio de musto ebrietatem: aut tardam fieri faciat aut nullam.

D hæc Disarius: Omne q̄ dulce est cito faciat: nec diuturnā desiderii sui fidem tenet. Sed in locū facietatis succedit horror: in musto aut sola dulce do est: suauitas nulla. Nam uinū cum infantia est dulce: cū pubescit magis suaue q̄ dulce est. Esse aut hæc duarū rerum distantia certe Homerus testis est: q̄ ait:

Vocat. n. mel dulce & uinum suaue. Mustū igitur cum nec dum suaue est: sed tantū modo dulce: horrere quodam tñ sumi de se nō patitur: quantum sufficiat ebrietati. Ad do aliud naturali rōne ebrietati dulcedinem repugnare: adeo ut medici eos q̄ usq; ad periculum distendūtur: uino plurimo cogant uomere: & post uomitum cōtra sumum uini qui remansit in uenis: panem offerūt melle illitum: & ita hoīem ab ebrietatis malo dulcedo defendit. Ideo ergo nō inebriat mustum: in quo est sola dulcedo. Sed & hoc idonea ratione descendit q̄ mustū graue est: & flatus & aquæ permixtione & pondere suo cito intestina delabitur: ac p̄fluit: nec manet in locis obnoxiiis ebrietati. Delapsum uero relinquit sine dubio i homine ambas qualitates naturæ suæ: quarum altera in flatu: altera in aquæ substantia est: Sed flatus quidem quasi æque ponderosus in nimia delabit: aquæ uero qualitas nō solū ipsa impellit in insaniam: sed & si qua uinalis fortitudo in homine reledit: hanc diluit & extinguit. Inesse autem aquā musto uel hinc docetur: q̄ cum in uetustate procedit: fit mensura minus: sed acrius fortitudine: quia exhalata aqua qua molliabatur: remanet uini sola natura cum fortitudine sua libera nulla diluti humoris permixtione mollita.

Ost hæc Furius Albinus: Ego quoq; p̄ uirili portioē Disarium nostrū in exercitū non relinquo. Dicas quæso quæ cā difficile digestū facit inficiū: quod ab infecutiōe inficiū dictum amissione. n. litteræ postea q̄ nunc habet nomen obtinuit: cum multū in eo digestionē futurā iuuerit tritura tam diligens: & quicquid graue erat carnis assumpserit: consumationēq; eius multa ex parte conferit.

cerit. Et Disarius. Inde hoc genus cibi difficile digeritur: unde putas ei digestionē ante prouisam. Leuitas. n. quam tritura præstitit: facit ut innatetudo cibo: quem in medio uentris inuenerit nec adhæreat cuti uentris: de cuius calore digestio promouetur: sic & mox tritum atq; firmatum: cum in aquam coicitur natat. Ex quo intelligitur: q; idem faciens in uentris humorem subducit se digestionis necessitati. Et tam sero illic coquitur: q; tardius conficiuntur quæ uapore aquæ q; quæ igne soluuntur. Deinde dū instantius teritur: multus ei flatus inuoluitur: qui prius in uentre consumēdus est: ut tum demum conficiatur quod remanſit de carne iam liberum.

Oc quoq; scire habeo Furius inquit: quæ faciat cā nōnullos carnes ualidio
h res facilius digere q; tenues: Nam cum cito coquant offas bubulas in aspe- Quare
 ris piscibus coquendis laborant. In his Disarius ait. Huius rei auctor est ni- carnes ua
 mia in hoīe uis calor: quæ si idoneam materiam suscipit: libere congregit: & cito eā lidiores
 in concertatione consumit: Leuem modo præterit ut latentem: modo in cinerem po- aliquā faci
 tius q; in succum uertit: ut ingentia robora in carbonum frustra lucentia igne uertunt lius dige-
 Paleæ si in ignem ceciderint: mox solum de eis cinerem restat uideri. Habes & hoc ex runt q; te
 emplum non dissonum: q; potētior mola ampliora grana confringit: integra illa quæ aues
 sunt minutiora transmittit: Vento nimio abies aut quærcus auellitur: cannam nulla De sinapi
 facile frangit procella. Cumq; Furius delectatus enarrantis ingenio plura uellet inter & Pipere
 rogare. Cecinna se Albinus obiecit. Mihi quoq; desiderium est habendi paulisper ne- gocii cum tam faciūda Disarii doctrina. Dic oro te inqt: quæ facit cā: ut sinapi & piper
 si apposita cuti fuerit: excitent uulnus: & loca perforent deuorata uero nullam uētris & Pipere
 corpori inferant læsionem. Et Disarius: Species inqt & acres & calidæ superficiem cui De sinapi
 apponuntur: exulcerāt: q; integra uirtute sua sine alterius rei admixtione utuntur ad & Pipere
 noxam. Sed si in uentrem recepta sint. soluit uis eaz; uentralis humoris alluuiōe qua Vina fri-
 fiunt dilutiores. Deinde prius uertuntur in succum uētris calore: q; ut integra possint gida aegy
 nocere. Cecinna subiecit. Dum de calore loquimur: admoneor rei quam semp quasi- pto
 tu dignam putauit: Cur in ægypto quæ regionū aliarum calidissima est: uinū nō cali- Aqua in
 da sed pene dixerim frigida uirtute nascat: Ad hoc Disarius: Visu tibi Albine cōper- puteis
 tum est: aquas quæ uel de altis puteis: uel de fontibus hauriūtur: sumare hyeme: æsta hyeme fu
 te frigescere. Quod si non alia de cā: nisi q; aere: qui nobis circūfususest: pp temporis māt æsta
 rōnē calente frigus in terrarum ima demergit. & aquas inficit: quaz; in imo est scatu- te frige
 rigo. Et contra cū hyemem aer præfert: calor in interiora demergens aquis in imo na- runt
 scentibus dat uaporem. Quod ergo ubiq; alternat uarietate tps: hoc in ægypto sem- Aqua cali
 per est cuius aer semper est in calore. Frigus. n. ima petens uicium radicibus inuoluit: da mota
 & talem dat qualitatem succo inde nascenti. Ideo regionis calidæ uina calore caruerūt calidior
 Tractatus noster Albinus inquit semel ingressus calorem: non facile alio digredit. sit
 Dicas ergo uolo cur qui in aquam descendit calidam: si se non mouerit minus uertit: sit
 sed si agitato suo aquam mouerit: maiorem sentit calorem & totiens aqua urit ampli sit
 us: quotiēs nouus ei motus accesserit. Et Disarius calida inquit quæ adhæserit nostro sit
 corpori: mox præbet tactum sui mansuetiorē uel quia cuti assueuit uel quia frigus ac- sit
 cepit a nobis Motus uero aquam nouam corpori applicat: & cessante assuetudine de sit
 qua pauloante diximus: semper nouitas auget sensum caloris. Cur Ergo Albinus ait sit
 æstate cum aer calidus flabro mouet: non calorē sed frigus acquirit: eandē. n. rōnem sit
 & in hoc seruore deberet motus augere. Non eadem rō est Disarius inquit: in aquæ & sit
 aeris calore. Iila. n. corporis solidioris est: & crassa materies cum mouetur: integra ui sit

O

suam superficiem cui admouetur inuadit. Aer motu inuentum soluitur: & liquidior
 Quare se se factus agitati flatus efficit. Porro ut flatus illud remouet quod circumfusum no-
 rotātes in bis erat: erat aut circa nos calor. Remoto igitur per flatum calore restat ut aduenam
 orbē uer- sensum frigoris præstet agitatus. Interpellat Euangelus pergentem consultationē &
 tiginem exercebo inquit Disarium nostrum: si tamen minutis illis suis & orantibus responsio
 patiuntur nibus satisfacet consulenti. Dic Disari cur qui ira se uertunt: ut sæpe in orbē rotentur:
 Motus & uertiginem capitis & obscuritatem patiuntur oculoꝝ? Postremo si perseverauerint
 corpo- ruunt cum nullus alius motus corporis hanc ingerit necessitatem. Ad hæc Disarius
 rei. xyii. septē inquit corporei motus sunt. Aut. n. accidit prorsum: aut retrorsum recedit: aut
 in dexteram leuamue deuertitur: aut seorsum promouetur: aut deorsum: aut orbicu-
 latim rotatur. Ex iis septem moribus unus tantum in diuinis corporibus inuenitur:
 spiralem dico quo mouet cælum quo sydera: quo cætera mouet elementa. Terrenis
 animalibus illi sex præcipue familiares sunt: sed nonnunquam adhibetur & septimus. Sed
 sex illi ut directi ita & innoxii. Septimus idem qui gyros efficit crebro cõuersum tur-
 bat & humoribus capitis inuoluit spiramentum: quod aiam crebro quasi oēs corpo-
 ris sensus gubernanti ministrant. Hoc est autem spiramentum: quod ambiens cerebrum
 singulis uim suam sensibus præstat: hoc est quod neruis & musculis corporis fortitu-
 dinem præbet. Ergo uertigine turbatum & simul agitatis humoribus oppressum lan-
 guescit: & ministerium suum deserit. Inde fit iis qui rapiuntur in gyros hebetior auditus
 uisus obscurior. Postremo neruis & musculis nullam ab eo uirtutem quasi deficiente sume-
 tibus totum corpus quod iis sustinet & in robur erigit desertum iam fulcimentis suis labit
 in ruinam. Sed contra hæc omnia consuetudo: quam secundum naturam pronunciauit usus: illos iu-
 uat qui in tali motu sæpe uersant. Spiramentum. n. cerebri. quod paulo ante diximus assue-
 tum rei iam non sibi nouam: non pauescit hunc motum: nec ministeria sua deserit. Ideo cõ-
 sueris etiam iste agitatus innoxius est. Euangelus. Irretitum te iam Disari teneo: & si ue-
 re opinor nusquam hodie effugies. Et alios. n. in arte tibi socios & ipsum te audiui. sæpe di-
 centem cerebro non esse sensum: sed ut ossa ut dentes ut capillos: ita & cerebrum esse si-
 ne sensu. Verum ne est hæc uos dicere solitos: an ut falsum refelles Disaris: Verum ait ille.
 Euangelus: Ecce clausus es: ut. n. concedam tibi præter capillos in homine aliquid esse sine
 sensu: quod non facile persuasum est: tamen cur sensus oēs paulo ante dixisti a cerebro mi-
 nistrari: cum cerebro non inesse sensum ipse fatearis? Potes ne excusare huius cõtrarie-
 tatis ausum uel uestri oris nota uolubilitas. Et Disarius renidens: Retia quibus me irre-
 titum tenes: nimis færa sunt nimis patula. Ecce me Euangele sine nisi inde exemptum
 uidebis. Opus naturæ est ut sensum uel nimium sicca uel nimium humecta non capiāt:
 Ossa dentes cum unguibus & capillis nimia siccitate ita densata sunt: ut penetrabilia
 non sint effectui animæ: quæ sensum ministrat. Adeps medulla & cerebrum ita in hu-
 more atque mollicie sunt: ut eundem effectum animæ quæ siccitas non recipit: mollicies
 ista non teneat. Ideo tam dentibus unguibus ossibus & capillis quæ adipi medullis & ce-
 rebro sensus inesse non potuit: Et sicut sectio capilloꝝ nihil doloris ingerit ita si secet
 uel dens uel os seu adeps seu cerebrum seu medulla aberit omnis sensus doloris. Sed ui-
 demus iniquis tormentis affici: quibus secant ossa: torqueri homines & dolore den-
 tium. hoc uerum quis abneget? Sed ut os secetur: omentum quod impositum est ossi: cru-
 citatum dum sectionem patitur importat. Quod cum medici manus transit: os iam
 cum medulla quam continent habent indolentiam sectioni similem capillorum. Et den-
 tium dolor est: non os dentis in sensu est: sed caro quæ continet dentem. Nam & unguis

q̄tus extra carnem crescendo pergit: sine sensu secatur: qui carni adhæret iam facit si se-
 cetur dolorem non suo sed sedis suæ corpore: sicut capillus dum superior secatur: ne-
 scit dolorem: si auellatur sensum accipit a carne quam deserit. Et cerebrū quod tactu
 sui hoīem uel torquet uel frequenter interimit: non suo sensu sed uestitu sui. i. omenti
 hunc importat dolorē. Ergo diximus quæ in hoīe sine sensu sint: & quæ hoc cā faciat
 indicatum est. Reliqua pars debiti meo de eo est: cur cerebrum cum sensum non ha-
 beat: sensus gubernet. Sed de hoc quoq; tentabo si potero esse soluendo Sensus de q̄-
 bus loquimur: quinq; sunt: uisus auditus odoratus gustus & tactus. Hi aut in corpo-
 re sunt aut circa corpus solisq; sunt caducis corporib⁹ familiares. Nullo. n. diuino cor-
 pori sensus inest. Anima uero omni corpore: uel si diuinum sit: ipsa diuiniore est. Ergo
 si dignitas diuinorū corporū sensum dedignatur quasi aptum caducis: multo magis
 anima maioris est maiestatis: q̄ ut sensu egeat. Ut autem homo constet: uinum & ani-
 mal ait: anima præstat quæ corpus illuminat. Porro illuminat in habitando: & habi-
 tatio eius in crebro est & spæralis enim natura & ad nos de alto ueniens partem in ho-
 minem & alteram in spæralem tenuit: & quæ sensu careat: qui non est animæ necessa-
 rius. Sed quia necessari⁹ animali est: locat in cauernis cerebri spiramentū de effectib⁹
 suis. Cuius spiramenti natura hæc est: ut sensus & ingerat & gubernet. De his ergo ca-
 uernis quas uentres cerebri nostra uocauit antiquitas. nascuntur neruorum septē σϑ-
 ϑυΥϊαι: cui rei nomen quod ipse uoles latinum facito. Nos. n. σϑυΥϊαι neruorū uo-
 camus. cum bini nerui pariter emergunt: & in locum certum desinūt. Septem igitur
 neruorum σϑυΥϊαι de cerebri uentre nascentes uicem implent fistularum: spiramen-
 tum sensificum ad sua quæq; loca naturali lege ducentes: ut sensum uicinis & lōge po-
 sitis membris animali infundant. Prima igitur neruorum talium petit oculos: & dat il-
 lis agnitionem spēm & discretionem colorum. Secunda in aures se diffundit: p̄ quam
 eis innascitur noticia sonorū. Tertia naribus inseritur uim ministrans odorādī. Quar-
 ta palatum tenet quod de gustantib⁹ iudicatur. Quinta uis sua corpus omne implet.
 Oīs pars corporis mollia & aspera frigida & calida discernit. Sexta de crebro means
 stomachum petit: cui maxime sensus est necessarius: ut quæ desunt appetat: superflua
 respuat: & in hoīe sobrio se ipse moderetur. Septima σϑυΥϊαι neruorū infundit sen-
 sum spinali medullæ: quæ hoc est animalis: quod est nauis carina: Et adeo usu aut digni-
 tate præcipua est: ut longum cerebrum a medicis sit uocata. Ex hac deniq; ut cerebro
 diuersi nascuntur meatus uirtutem tribus animæ propositis ministrantes. Tria sunt
 enim quæ ex animæ providentia accipit corpus animalis: ut uiuat: ut decore uiuat &
 ut immortalitas illi successione quærat. His tribu. propositis ut dixi animæ per spi-
 nalem medullam præbetur effectus. Nam cordi & iecori & spirandi ministerii: quæ
 oīa ad uiuendum pertinent: uires de spinalibus quos diximus meatibus ministrant.
 Neruis etimanū pedum aliarūue parriū per quas decore uiuitur: uirtus inde præstat.
 Et ut successio procuretur: nerui ex eadem spinali medulla pudendis etiam matriçi ut
 suum opus impleant ministrantur: Ita nulla in hoīe pars corporis sine spiramēto qđ
 in uentre cerebri locatum est: & sine spinalis medullæ beneficio constat. Sic ergo fit ut
 cum ipsum cerebrum sensu careat. sensus tamen a cerebro in omne corpus proficiscat.
 ευΥε Græculus noster Euangelus ait: tam plane nobis ostendit res opertu naturæ te-
 ctas ut quicquid sermōe descripsit: oculis uidere uideamur. Sed Eustachio iam cædo
 cui præripui consulendi locum. Eustachius modo: uel uir oīum disertissimus Euse-
 bius: uel quicumq; uolent alii ad exercitum consultationis accendant. Nos postea libe-

riore ocio congregiemur. Ergo ait Eusebius habendus mihi sermo est Dilagi te cum
 de ætate: cuius ianuam iam pene ambo pullamus. Homerus πολιοκροταφουσ uo
 cat. Quæro utrum ex parte poetico more totum caput significare uelit: an ex aliqua
 rōne canos huic præcipue parti capiti assignet? Et Disarius: Et hoc diuinus ille uates
 prudenter ut cætera. Nam pars anterior capitis humidior occipitio est: & inde crebro
 solet incipere canicies. Et si pars anterior (ait ille) humidior est: cur caluicium patit:
 quod non nisi siccitate contingit? Oportuna inquit Disarius obiectio sed ratio nō ob-
 scura est. Partes. n. priores capitis fecit natura rariores: ut qcquid superflui aut fumei
 flatus circa cerebrum fuerit euanescat per plures meatns. Vnde uidemus in siccis de-
 functorum capitibus uelut quasdam futuras: qbus hemisphæria (ut ita dixerim) capi-
 tis illigantur. Quibus igitur illi meatns fuerint ampliores: humorē siccitate mutant:
 & ideo tardius canescunt: sed non caluicio carent. Si ergo siccitas caluos efficit: ut po-
 steriora capitis sicciora esse dixisti cur caluum occipitium nunq̄ uidemus? Ille rōdit:
 Siccitas occipitii non ex uitio: sed ex natura est: Ideo oibus sicca sunt occipitia. Ex illa
 aut̄ siccitate caluicium nascitur: quæ per malam temperiem quā græci ακροσταν uo-
 care solent contingit. Vnde capillo crispi: qui ita temperati sunt: ut capite sicciora sint
 tarde canescunt: cito caluicium transent. Contra qui capillo sunt rariores: non eo facile
 nudantur nutriente humore quod φλεγμα uocitatur: sed fit illis cita canicies. Nam
 ideo albi sunt cani: quia colorem humoris quo nutriuntur imitantur. Si ergo senibus
 abundantia humoris capillos in caniciem tinguit: cur senecta opinionem exacte siccitatis
 accepit? Quia senecta ille inquit extincto per uetustatem naturali calore fit frigi-
 da: & ex illo frigore gelidi & superflui nascuntur humores. Cæterum liquor uitalis lōge
 uitate siccatus est. Vnde senecta sicca est inopia naturalis humoris: humecta est abun-
 dantia uiciosi ex frigore pcreati. Hinc est q̄ ex uigiis ætas grauior efficit: q̄ somnus
 qui maxime ex humore contingit: de nō naturali humore nascit̄. Sicut est multus in
 infantia quæ humida est abundantia nō superflui: sed naturalis humoris. Eadem rō
 est: quæ pueritiam canescere non patit̄: cum sit humectissima: q̄ non ex frigore nato
 flegmate humida est: sed illo naturali & uitali humore nutrit̄. ille. n. humor: qui aut̄
 de ætatis frigore nascit̄: aut cuiuslibet uiciositatis occasione cōtrahitur: ut superfluus
 ita & noxius est. Hūc uidemus in sceminis ubi in cerebro egeratur extrema minitātē.
 Hunc in eunuchis debilitatē tibiis ingerentē: quarū ossa quasi semp in supfluo humo-
 re natantia naturali uirtute caruerūt & ideo facile intorquentur dum pondus supposi-
 ti corporis ferre non possunt: sicut canna pondere sibi imposito curuatur. Et Eusebius
 Quoniā nos a senectute usq; ad eunuchos traxit superflui humoris disputatio dicas
 uolo cur ita acuta sint uocis ut sæpe mulier an eunuchus loquat̄: nisi uideas ignores.
 Id quoq; facere superflui humoris abundantia ille rōdit. Ipse. n. ἀρτηριαν per quā so-
 nus uocis ascendit efficiens crassiorē angustat uocis meatū: & ideo uel sceminis uel eu-
 nuchis uox acuta est: uiris grauis: quibus uocis transitus hēt liberum & ex integro pa-
 tentē meatum. Nasci aut̄ in eunuchis & in sceminis ex pari frigore parem pene impor-
 tuni humoris abundantiam ēt hinc liquet: q̄ utrūq; corpus sæpe pinguescit. Certe ube-
 ra prope similiter utriq; grandescunt. His dictis cum ad interrogādum ordo Seruiū
 iam uocaret: naturali præssus ille uerecundia usq; ad prodicionem coloris erubuit: Et
 Disarius: Age Serui non solū adolescentiū: qui tibi æque insunt: sed senū quoq; oium
 doctissime cōmascula frontem: & sequestrata uerecundia quam in te facies rubore in-
 dicat: confer nobiscum libere quod occurrerit interrogatibus tuis nō minus doctrine
 collocaturus

collocaturus quod si aliis consulentibus ipse respondeas. Cumque Diutile tacente crebra ille hortatibus excitaret: hoc inquit Seruius ex te quaero: quod mihi corrigisse dixisti. Quare facit causa ut rubor corpori ex animi pudore nascatur? Et ille natura inquit cum quid ei occurrit. Quare rit honesto pudore dignum inum petendo penetrat sanguinem: quo commoto atque diffuso rubor ex cutis tinguitur: & inde nascitur rubor. Dicunt et physici: quod natura pudore tacta ita sanguinem pudorem ante pro uelamento tendat: ut uideamus quodque erubescere manum sibi ante faciem in facie quaerit opponere. Nec dubitare de iis poteris cum nihil aliud sit rubor: nisi color sanguinis. Quare nis. Addit Seruius. Et qui gaudet cur rubescit? Disarius gaudium inquit extrinsecus commo gaudetes tingit. Ad hoc aiolo cursu natura festinat quam sanguis commotio quasi alacritate inter rubescunt gritatis suae commotio tinguit cutem. Et inde similis color nascitur. Idem refert. Contra quod metu. Quare unt qua ratione pallescunt? Nec hoc Disarius ait in occulto est. Natura. n. cum quod de ex metuetes trinsecus contingitibus metui in altum tota demergit sicut nos quoque cum timemus paleescunt latebras & loca nos occultata quaerimus. Ergo tota descendens ut lateat trahit secum sanguinem: quo uelut curru semper uehitur: hoc demerso humor dilutior cuti remanet: & inde paleescit. Ideo timetes & tremunt quia uirtus animae introrsum fugiens neruos reliquit: quibus Vnde pene tenebat fortitudo membrorum: & inde saltu timoris agitantur. Hinc & laxamentum uentris dit trem comitatur timorem: quia musculi quibus claudebantur recrementorum meatus fugientis: introrsum mor sum animae uirtute deserti laxant uincula quibus recrementa usque ad digestionis oportunitate continebantur. Seruius iis dictis uenerabiliter assensus obtulit. Tunc Auienus quia metes lame ordo ait ad similitudinem consultationis applicat: reducendus est mihi ad conuiuium xamentum sermo qui longius a mensa iam fuerat euagatus: & ad alias transferat rationes. Saepe appo corporis sita salita carne quam laridum uocamus (ut opinor) quasi large aridum: quaerere mecum ipse patiuntur constitui qua ratione carne ad diurnitatem usus admixtio salis seruet. Hoc licet extimare Laridum mecum possim, malo tamen ab eo: qui corpora curat certior fieri & Disarius: Omne corpore suapte natura dissolubile & marcidum est: & nisi quodam uinculo continetur: facile defluit. Quare Continentur autem quod diu inest anima reciprocatione aeris: qua uegetantur conceptacula spiritalis sal confer ritus: dum semper nouo spiritali nutriuntur alimento. Hoc cessante per aeris discessum membra uat carnes marcescunt: & omne pondere suo conflictum corpus obteritur. Tunc sanguis est quod quod diu fuit copos calor: dabat membris uigorem: calore discedere uersus insaniam non manet intra uenas: sed foras exprimitur: atque ita laxatis spiramentis effluit tabes seculenta. Id fieri sal admixtus Sal siccus corpori prohibet. Est. n. natura siccus & calidus: & fluxum quod corporis calore contrahit: & Calidum humorem uero siccitate uel coercescit: uel exorbet. Certe humorem sale differri siue consumi fit hinc cognitu facile: quod si duos panes pari magnitudine feceris: unum sale aspersum sine sale alterum: inuenies indigentem salis pondere propensiorum. s. humore in eo per salis penuriam Defecatum permanente. Etiam hoc a Disario meo quaesitum uolo cur: defecatum uinum ualidius sit uiri uinum ualidius sed in bus: sed infirmis ad permanendum: & tamen bibentem cito promouet quam ipsum si maserit facile mundus sed in tatur? Quod cito inquit Disarius promouet haec ratio est: quia quanto penetrabilius in uenas firmius efficiunt bibentes tanto fit liquidius facie purgata. Iam autem facile mutat: quod nullo firmamento nixum undique sui ad noxam patet. Fax. n. uino sustinendo & alendo & uiribus sufficiens quasi radix eius est. Et hoc quaero Auienus ait: cur fax in imo subsidit omnium nisi mellis: mel Quare fex solum est quod in summum faciem expuat: Ad hoc Disarius: Faxis materia ut spissa atque terrena ceteris laticibus pondere praestat: melle uincitur. Ideo in illis gravitate deurgens bus infundat ad fundum decidit: in melle uero ut leuior de loco uicta sursum pellitur. Quoniam ex iis do stat in qua dicta sunt: ingerunt se similes rationes. cur Disarii ita mel & uinum diuersis aetatibus melle in su habent optima? mel quod recetissimum: uinum quod uetustissimum. Vnde est & illud puerperficie

Quare bium quo utuntur galones. Multum quod probè temperes miscendum esse nouo hinc mittio fa
 uasa semi lerno & uentulo. Propterea inquit ille: quia iter se ingenio diuersa sunt. Vini. n. natura hu
 plena uini mida est: mellis arida. Si dicto modo addubitaueris: medicinae cõtemplator effectum. Nã
 seruata in qua uadanda sunt corporis uino fouent: quã siccãda sunt melle detergant. Igitur longinqui
 acore cor rate tps de utroque aliquid exorbente uinum meratius sit: mel aridius: & ita mel succo pri
 rumpunt uatur: ut uinum aqua liberat. Nec hoc quod sequitur dissimile quã situs est cursum uasa uini atque
 & quare olei diutine semiplana custodias. uinum ferme in acorem corruptit: oleo contra sapor sa
 olei econ uior conciliat. Vtrumque Disarius ait uerum est. In illud. n. uacuum: quod superne liquido caret
 tra suauio aer aduena incidit: qui tenuissimum quoque humorẽ elicit & exorbet. Eo siccato uinum quã
 rem sapor spoliatum uiribus put ingenio ibecillum aut ualidum fuit: uel acore exaspatur: uel austeritate
 re sumunt restringit. Oleum autem supuacuo humore siccato uelut mucore quã eo latuit absterse ac
 Quare uiquirit nouam suauitatem saporis. Rursus Auienus: Ait Heliodorus cum ad medium doliu puẽ
 num in me tum est: cõparandum & ceteris eius partibus ad facietatem dicit abutendum optimum uinum sine du
 dio ualis bio significans quod in doliu medietate consisteret. Sed & hoc usu probatum est in oleo optimum
 oleum in sum esse quod supnatat: in melle quod in imo est: Quare igitur cur oleum quod in summo est: uinum quod in
 mo. Mel medio: mel quod infundo optima esse credant. Nec cunctatus Disarius ait: Mel quod opti
 in fundo mum est: reliquo poderosius est. In uase igitur mellis pars quã in imo est utique prestat pondere: &
 optimum est io supnatate preciosior est. Contra in uase uini pars inferior admixtione facis non modo turbulenta
 sed et sapore deteriorẽ. Pars uero summa aeris uicina corruptit cuius admixtione sit dilu
 tior. Vnde agricolæ dolia non exteri sub tectum reposuisse: defodiunt & opimetus extrin
 secus illitis muniunt remouetes in quantum fieri potest a uino aeris contagione: a quo tam manife
 ste læditur: ut uix se tueat in uase pleno & io aeri minus puio. Ceterum si non hauseris: & lo
 cū aeris admixtioni patefeceris: reliquum quod remansit: omne corruptit. Media igitur pars quantum a cõ
 finio summi utriusque tam a noxa remota est: & quã nec turbulenta nec diluta. Adiecit Auienus
 cur eadem potio meratior uel ieiunio: quã ei quã cibum sumpsit: Et ille: Venas inedia uacuefacit:
 satura obstruit. Igitur cum potio per inanitatem penitus influit: quia non obtusas cibo uenas in
 uenit: neque fir admixtione diluitor: per uacuum means gustatu fortiore sentit. Hoc quoque
 sciendum est mihi Auienus inquit: Cur qui esuriens biberit aliquantulum famem subleuat: qui
 uero sitiens cibum sumpserit: non solum non domat sitim sed magis cupidinem potus accedit.
 Nota est inquit Disarius causa. Nã liquori quod nihil officit quin sumptus ad omne corpus pres
 quoquo uersus permanet: & uenas cõpleat: Et io inedia quã inanitatem fecerat accepto potus
 remedio quasi iam non totum uacua recreat. Cibatus uero utpote cõcretior & grandior in
 uenas non nisi paulatim cõfectus admittit. Ideo sitim quam reperit nullo solatio subleuat
 imo quicquid foris humoris nactus est exorbet: & ide penuria eius quã sitis uocat augetur.
 Nec hoc mihi Auienus ait ignoratum relinquo cur maior uoluptas est cum sitis potu ex
 tinguitur: quã cum fames sedatur cibo: Et Disarius: Ex predictis quoque liquet. Nã potiois totus
 haustus in omne corpus simul penetrat & in omnium partium sensus facit unam maximam & sensu
 bilem uoluptatem. Cibus autem exiguo subministratu paulatim penuriam cõsulat. Io uo
 luptas eius multifariam cõminuit. Hoc quoque (si uideret) addo quã sitis: cur quã audius uo
 rat facilius facias capiunt: quã quã eadem quieti ederint. Breuis est inquit illa ratio: Nã ubi auide
 deuorat: tunc multus aer cum edulis inferre per hiatum rictus & crebritatem respirandi. Igitur
 ubi aer uenas cõpleuit: ad abiiciendum fastidium per cibo pensatur. Ni molestus sum Disari pa
 tere plus nimio ex discendi cupidine garriente: & dicas quãso cur edulia satis calida: satis fa
 cilis cõprimimus ore quã manu sustinemus: & si quid eorum plus feruet quã ut diutius man
 di possit: ilico deuoramus: & tñaluis non pnciosè uritur. Et ille Intestinus calor qui in
 aluo

aluo est: quasi multo maior uehementiorq; q; qd calidū accipit magnitudine sua circū uenit ac debelitat. Iō p̄stat si qd ori feruidū admoueris: nō ut qdā faciūt hiare ne nouo spū feruori uires ministres: sed paulisp̄ libera cōprimere: ut maior calor qui de uētre & ore opitulat̄ cōprimat minorē calorē Manus at̄ ut rē feruidā ferre possit: nullo pprio iuuat̄ calore lādudū inqt A uienus nosse aueo cur aqua q̄ obrita globis niuū pducit̄ ad niualē rigorē: nō minus i potu noxia est q̄ ex ipsa niue aq̄ resoluta. Scimus. n. quot quanteq; noxa epotoni uis humore nascant̄: Et Disarius: adde aliqd ante q̄ sitis: aq̄. n. ex niue resoluta ēt signe calefiat & calida bibat̄. æq; noxia ē ac si epota sit frigida: Ergo nō solo rigore niualis aqua pnciosa est: sed ob aliā cām quā nō pigebit apire auctore Aristotele: q̄ in phisicis q̄nibus suis hāc posuit: & i hūc sensū (ni falor) absoluit. Ois aqua inqt hēt in se aeris tenuissimi portionē: quo salutaris ē: hēt & terreā fecē: q̄ est cor pulēta post terrā. Cū ergo aeris frigore & gelu coacta calefcit: necesse ē p̄ euaporatiōnē uel exprimi ex ea aurā illā tenuissimā: q̄ descendente cōueniat i coagulū sola terrea in se remanente natura. Quod hinc appet: q̄ cū fuerit eadē solis aq̄ calore soluta minor modus eius repit̄ q̄ fuit an̄ q̄ cōgelasceret. Deest: q; euaporatio solū i aqua salubre cōsumpsit nix ergo q̄ nihil aliud est q̄ aq̄ in aere dēlata: tenuitatē sui cū densaret̄ amisit & iō ex eius resolute potu diuersa morboꝝ genera uisceribus inseminant̄: Noiatū gelu ueteris q̄ me solebat agitare admonuit q̄nīs: cur uina aut nūq̄ aut raro cōgelescāt: cæteris ex magna pte hūoris nimietate frigoris cogi solitis. Nū q̄ uinū semina qdā in se caloris hēt & ob eā rē Homerus dixit *οἰνο πρῶτον*: nō ut qdā putāt pp calorem an alia quæpiā cā ē: quā q̄ ignoro scire cupio. Ad hęc Disarius Esto uina naturali munit̄ ant̄ calore: nū oleū minus ignitū est aut minorem uim in corporibus calefactādīs hēt & tñ gelu stringit̄. Certe si putas ea q̄ calidiora sūt difficilius cōgelascere cōgruēs erat nec oleū cōcrescere: & ea q̄ frigidiora sunt facile gelu cogi. Acetū at̄ oīum maxie frigorificū est: atq; id tñ nunq̄ gelu stringit̄. Nū igit̄ oleo magis cā est coaguli celerioris qd̄ & leuigatius spissius est: faciliora. n. ad coeūdū uident̄ q̄ leuatiōra densioraq; sunt. Vino at̄ nō cōtigit tāta mollities: & est q̄ oleū multo liq̄dius. Acetū uero & liquidissimū est iter ceteros humores: & tāto acerbis: ut sit acore tristificū: & exemplo marine aq̄ quæ ipsa quoq; amaritudine sui aspa est nunq̄ gelu cōtrahit̄. Nā qd̄ Herodotus historiarū scriptor cōtra oīum ferme q̄ hęc q̄sierunt opinionē scripsit mare bosphoricū: qd̄ & cimeriū appellat earūq; partiū mare oē qd̄ Syricū dicit id gelu cōstringi & cōsistere aliter est ac putat̄. nā nō marina aq̄ cōtrahit̄: sed q̄ plurimū in illis regioib; fluuioꝝ est & paludū i ipsa maria influentiū: sup̄ficies maris cui dulces aq̄ inatāt cōgelascit. & i columi aq̄ marina uē i mari gelu: sed de aduenis undis coactū. Hoc & i ponto fieri uidemus in quo frustra qdā & ut ita dixerī p̄ficies gelidæ ferunt̄ cōtracte de fluuialium uel palustrium undarū multitudine: in quas licet frigore cōcretæ tñ sunt natātes quasi leuatiōres marina. Plurimum at̄ aquarū talium influere pōto & totā sup̄ficiem eius in fectā esse dulci liquore: pp qd̄ ait Salustius: mare pōticum dulcis q̄ cætera: est quoq; testimonio: q; si i pōtum uel paleas uel ligna leu q̄cunq; alia natātia p̄iceris: foras extra pōtum ferunt̄ i p̄pōtidem: atq; ita i mare qd̄ alluit̄ alix orā cum cōstet i pōtum influere maris aquā nō effluere de pōto. Meatus. n. qui sol̄ de oceano receptas aquas in maria n̄ra trāsmittit: i freto est gaditano: qd̄ hispaniā aphricāq; iteriacet. Et sine dubio inundatio ipsa per hispaniense & gallicanum littora in tyrrhenum p̄dit: inde adriaticum mare facit: ex quo dextra in parthenium leua in ionium & directim in ægeum p̄git. atq; ita igredit̄ in pōtum. Quæ igit̄ rō facit ut riuatim aqua de pōto fluat̄ cū

Quomo
do mare
Cimeriū
cōgelascit

foris influentes aquas pontus accipiat? Sed constat utraq; rō. Nā superficies ponti pp ni-
 mias aquas q̄ de terra dulces influunt foras effluit: deorsum uero intro p̄git influxio.
 Vnde pbatū est: natātia quæ (ut supra dixi) diaciunt: i pōtū foras pelli. Si uero colūna
 decederit introrsū mari. Et hoc sæpe usu pbatū est: ut grauiora quæq; i fundo p ponti
 dis ad ponti interiora pellant. Adiecta hac una cōsultatiōe reticebo: cur oē dulciū ma-
 gis dulce uidet cū frigidū est: q̄ si caleat? Respōdit Disarius: calor sensum occupat: &
 gustatū linguæ feruor impedit. Ideo ex aspiratiōe oris prouenta suauitas cōcludit.
 Quod si caloris absit iniuria tum demū pōt lingua incolumi blandimento dulcedinē
 p merito eius excipe. Præterea succus dulcis cū p calorē nō impune penetrat uenarū
 receptacula: & ideo noxa minuit uoluptatē. Successit Horus & cū multa inqt de po-
 tu & cibatu quæsisset Auienus unū maxime necessariū (spōte an oblitus ignoro) p̄ter-
 misit: cur ieiunii magis siciant q̄ esuriāt. Hoc in cōe nobis Disarii si ur̄ absolues. Et ille
 Rē tractatu dignā inqt: Hore quæsissti: sed cuius rō in aperto sit. Cū. n. aīal ex diuersis
 cōstet elemētis unū est de his quæ corpus efficiunt: q̄ & solū aut maxie ultra cætera
 aptum sibi quærat alimētū: calorē dico q̄ liquorē sibi semp̄ exigit ministrari. Certe de
 ipsis q̄ttuor elemētis extrinsecus uidemus nec aquā nec aerē neq; terrā aliqd quo alāt
 aut quod cōsumat exigere: nullāq; noxā uicinis uel appositis sibi rebus inferre. Solus
 ignis alimēti p̄petui delūderio qcqd̄ offendit absumit. Inspice & primæ ætatis infantia
 quātū cibū nimio calore cōficiat: & cōtra senes cogita facile tolerare ieiuniū q̄si extin-
 cto in ipsis calore qui nutrimentis recreari solet. Sed & media ætas si multo exercitio
 excitauerit sibi naturalem calorē animosius cibū appetit. Consideremus & aīalia fan-
 guine carētia: q̄ nullū cibū quærant penuria caloris. Ergo si calor in appetētia semp̄ ē:
 liquor aut̄ propriū caloris alimētū ē: bene i nobis cū ex ieiunio corpori nutrimenta quæ-
 runt: p̄cipue calor suū postulat: quo accepto corpus oē recreat: & patiētius expectat
 cibū solidiorē. His dictis. Auienus annulū de mēsa rettulit: q̄ illi de breuissimo dexte-
 ræ manus digito repente deciderat. Cūq; a p̄sentibus quæreret: cur eū aliena manu &
 digito & nō huic gestamini deputatis potius insereret: oñdit manū leuā ex uulnere tu-
 midiorē. Hic Horo nata q̄ōnis occasio: Et dic inqt Disari: oīs. n. situs corporis p̄tinet
 ad medici notionē: tu uero doctrinā & ultra q̄ medicina postulat cōsecutus es: dic in
 q̄ cur sibi cōis assensus annulū in digito: q̄ minimo uicinus ē: quē ēt medicinalē uocāt:
 & manu p̄cipua sinistra gestādū esse psuasit. Et Disarius: de hac ipsa sermo quidā ad
 nos ab ægypto uenerat: de quo dubitabā fabulā ne an uerā rōnē uocarē: sed libris ana-
 comicoꝝ postea cōsultis ueꝝ repi: neruū quendā de corde natū priorsum p̄gere usq;
 ad digitū manus sinistrae minimo proximū: & illic desinere implicatū cæteris eiusdē
 digiti neruis: & iō uisum ueteribus: ut ille digitus annulo tāq; corona circundaret. Et
 Hor⁹ adeo inqt Disari ueꝝ ita ut dicis ægyptios opinari: ut ego sacerdotes eoꝝ quos
 p̄phetas uocāt: cū i tēplo uidissem circa deoꝝ aras hūc i singulis digitū cōfectis odo-
 ribus illinere: & eius rei cās inquisissem: & de neruo q̄d̄ iā dictū ē principe eoꝝ narrā-
 te didicerim: & insup de numero q̄ p̄ ipsum significat cōplicatus. n. senarium numerū
 digitus iste demōstrat: qui omnifaciā plenus p̄fectus atq; diuinus ē. Causasq; cur ple-
 nus sit hic numerus: ille multis asseruit: ego nunc ut p̄sentibus fabulis minus apras re-
 liquo. Hæc sunt q̄ in ægypto diuinæ oīum disciplinæ cōpote: cur annulus huic digi-
 to magis inserat̄ agnoui. Inter hæc Cecinna Albinus: Si uolentibus erit uobis inqt in
 mediū p̄ferro q̄ de hac eadē cā apud Ateū Capitonē pōtifici iuris iter primos: pitū:
 legisse memini: qui cū nefas eē sanciret deoꝝ formas insculpi ānulis eo usq; p̄cessit: ut
 & cur

& cur hoc digito uel in hac manu gestaret annulus nō taceret. Veteres inqt nō ornatus sed signādi cā annulū secū circūferebāt. Vnde nec plus hēre q̄ unū licebat: nec cuiq̄ nisi libero: quos solos fides decerneret: q̄ signaculo cōtinet. Iō ius annuloꝝ famuli nō habebāt. Imprimebat̄ at̄ sculptura materiæ anulī siue ex ferro siue ex auro fore: & gestabat̄: ut q̄sq; uellet quacūq; manu: quolibet digito. Postea inqt usus luxuriātis ætati: signaturas p̄ciosis gēmis cœpit isculpere: & certatim hæc oīs imitatio laceffiuit: ut de augmēto p̄ciū quo sculpēdos lapides parassent: gloriaret̄. Hinc factū ē ut usus annuloꝝ exemptus dexteræ: q̄ multū negociōꝝ gerit in leuā relegarent̄: q̄ ociosior ē: ne crebro motu & officio manus dexteræ: p̄ciosi lapides frangerent̄. Electus aut̄ inquit ipsa leua manu digitus minimo p̄ximus quasi aptior cæteris: cui cōmendaret̄ annuli p̄ciositas. Nā pollex: q̄ nomē ab eo qd̄ pollet: accepit nec i sinistra cessat. nec minus q̄ tota manus semp̄ in officio est: Vnde apud græcos ἀντιχαιρ̄ inquit uocat̄: quasi manus altera. Pollici uero uicinus nudus & sine tuitiōe alterius apppositi uidebat̄. Nam pollex ita inferior ē: ut uix radicē eius excedat. Mediū & minimum uitauerūt inquit: ut ineptos alterꝝ magnitudine breuitate alterꝝ: & electus est: q̄ ab utroq; claudit̄: & minus officii gerit: & ideo seruādo annulo magis accōmodatus. Hæc sunt q̄ lectio pontificalis habet unusq;sq; ut uolet uel hetruscā uel ægyptiā opinionē sequat̄. Inter hæc Horus ad cōsulēdū seuerus s̄s inquit Disari: p̄ter hūc uestiū qui me tetigit: nihil mei noīs censu aliud habere. Vnde nec seruus mihi est nec ut sit opto: sed oēm usum: qui uiuo ministrādus est: ego mihi met subministro. Nup̄ ergo cū in hostiēs oppido morarer: sordidatū meū in mare diutile laui: & sup̄ littus sole siccaui: nihiloq; min⁹ eadē in ipso post ablutionē maculę sordiū uisebant̄. Cūq; meres ista stupefaceret: assistens forte nauta: quin pot⁹ ait in fluuio ablue palium tuū: si uis emaculatū. Parui ut ueꝝ p̄barē & aq̄ dulci ablutū atq; siccātū uidi splendori suo redditū. Et ex illo causam requiro: cur magis dulcis aqua q̄ salsa idonea sit sordibus abluēdis. Iā dudum Disari⁹ inqt: hæc q̄stio ab Aristotele & p̄posita & soluta est. Ait. n. aquā marinā multo spissiorē esse: q̄ est dulcis: imo illā esse fæculentā dulcē uero purā atq; subtilē. Hic facili⁹ ait: uel impitōs nādi sustinet mare: cū fluuialis aqua quasi ifirma & nullo iumēto fulla mox cedit: & in imū pōdera accepta trāsmittat. Ergo aquā dulcē dixit: q̄ si natura leuē celerius imergere i ea q̄ abluēda sunt: & dū siccāt̄ secū sordiū maculas abstrahēt marinā uero quasi crassiorē nec facile penetrare purgādo pp̄ sui dēfinitatē: & dū uix siccat̄ nō multū sordiū secū trahere. Cūq; Horus iis assentire uideret̄. Eustachi⁹ ait. Ne decipias q̄so credulum q̄ se q̄nēq; suā cōmisit fidei tuę. Aristoteles. n. ut nōnulla alia magis acute q̄ uere ista dissertit. A deo at̄ aquæ densitas nō nocet abluēdis: ut sape q̄ aliquas spēs purgatas uolunt: ne sola aqua uel dulci tardius hoc efficiāt: admisceāt illi cinerē: uel (si defuerit) terrenū puluerē: ut crassior facta celerius possit abluere. Nihil ergo ipedit marinæ aq̄ dēfinitas. Sed nec iō qa salsa est: minus abluit. Salsitas. n. findere & uelut ap̄ire meatus solet: & iō magis elicere debuit abluēda. Sed hæc una cā ē: cur aqua marina nō sit ablutioi apta quia pinguis est: sicut & ipse Aristoteles sape testatus est: & sales docēt: quib⁹ inesse q̄ddā pingue nullus ignorat. Est & hoc indicium pinguis aquæ marinæ: q̄ cū inspargit flāme: nō tā extinguit q̄ pariter accendit aquæ. Aqua magis pinguedie alimōiæ igni subministrāte. Postremo Homerꝝ sequamur: q̄ solus fuit naris piguituræ cōsciū. Facit. n. Nauisicā Alcioni filia abluentē uestes: cū sup̄ mare eēt: nō i mari sed i fluuio. Idē locus Homeri docet nos marinę aq̄ quiddā inesse pigue p̄mixtū. Vlixes. n. cū iā dudū mare euassisset: & staret siccato corpore ait ad Nauisicæ famulas.

αμφιπολοι ζηουτω αποπροθεν οφρευ α αυτοσ
 Χρησομαι ηδη γαρ Δηρον αποχροοσ εσιν αλοιφη
 αλληνη ωμοι ιναπολουσομαι αμφι Δελατωσ

Cur simu
 lacra ma-
 iora ueris
 in aqua ui
 deantur
 Orbis so
 lis i mare
 maior

Post hæc cū descendisset in fluuiū diuinus uates: qui in oī re naturā secutus est: exp̄ssit quod fieri solet: ut qui ascendūt de mari si in sole steterint: aqua quidē celeriter sole sic cet̄: maneat aut̄ in corporis superficie ueluti flos qdā: qui & in detergēdo sentit̄. Et hæc est aquę marine pinguedo q̄ sola ipedit abluōnē. Et q̄ a ceteris expedit̄ mihi te paulisper indulges: mō aut̄ nobis de aqua sermo fuit: quæro cur in aqua simulacra maiora ueris uident̄: quod genus apud popinatores pleraq; sita mētōrū cernimus propolita ampliora sp̄ q̄ corpore: q̄ppe uidemus in doliolis uitreis aq̄ plenis & oua globis maioribus: & iecuscula fibris tumidioribus & buluas spiris ingētibus & oīo ipsum uidere: qua nobis rōne cōstat: q̄ solent de hoc nōnulli nec uera nec uersimilia sentire. Et Disarius aqua ingt densior est aeris tenuitate: & ideo eā cūctatior uisus penetrat: cuius offensa p̄cussa uidēdi acies scindit̄: & in se recurrit. Scissa dū redit iā non directo ictu: sed undiq; uersum incurrit liniamēta simulacri: & sic fit ut uideat̄ imago archethypo suo grādior. Nā & solis orbis matutinus solito nobis maior apparet: q̄a it̄eriacet it̄er nos & ipsū aer adhuc de nocte rosidus: & grādescit imago eius tāq̄ i aq̄ speculo uisat̄. Ipsam uero uidēdi naturā nō in subinde introspexit Epicurus: cuius in hoc nō ē (ut extimo) in probāda sn̄a a stipulāte p̄cipue Democrito: quia sicut in ceteris ita & in hoc paria senseret. Ergo censet Epicurus ab oībus corporibus iugi flore quæpiā simulacra manere: nec unq̄ tātulā morā interuenire: quin ultra ferant̄ inani figura cohærentes corporū exuuię: quæ receptacula in nr̄is oculis sunt: & ideo ad deputatā sibi a natura se dē proprii sensus recurrūt. Hæc sunt q̄ uir ille cōmemorat: quibus si occurris obuius expecto qd referas. Ad hæc renidens Eustachius in propatulo ē iquit: qd̄ decepit Epicurū. A uero. n. lapsus ē aliorū q̄tuor sensuū secut̄ exēplū: q̄a i audiēdo & gustādo & odorando atq; tangendo nihil e nobis emittimus: sed extrinsecus accipimus: qd̄ sensum suū moueat. Quippe & uox ad aures ultro uenit: & auræ in nares influūt: & palato ingerit̄: qd̄ gignat saporem & corpori nr̄o applicant̄ tactu sentiēda. Hinc putauit & ex oculis nihil foras p̄ficisci: sed imagines rerū in oculos ultro meare. Cuius opinionioni repugnat: q̄ in speculis imago aduersa contēplatorē suū respicit: cū debeat (si q̄dem a nobis orta recto meatu p̄ficiscit̄) posterā sui p̄tem cū discedit ostēdere: ut leua leuā dexterā dexterā respiciat. Nā histrio personā sibi detractā ex ea p̄te uidet qua induit. s. nō faciem sed posteriorē cauernā. Deinde interrogare hūc uis: uellem: an tunc imagines est rebus auolat̄: cū est q̄ uelit uidere: an & cū nullus aspicit: emicāt undiq; simulacra. Nā si qd̄ primū dixi teneat: q̄ro cuius ip̄erio simulacra p̄sto sint intuent̄: & quotiens qs uoluerit ora cōuertere: toties se & illa cōuertāt. Sin sc̄do ihæreat: ut dicat p̄petuo flore rerū oīum manare simulacra: q̄ro q̄diu cohærentia p̄manēt nullo cogulo iuncta ad p̄manēdū. Aut si manere dederimus. quēadmodū aliquē retinebūt colorē: cuius natura cū sit i corporea: tñ nunq̄ pōt eē sine corpe. Deinde qs pōt i aiūm inducere simul atq; oculos uerteris icurrere imagines cæli maris littoris p̄ti nauū p̄cudum: & innumerabiliū p̄terea rerū q̄s uno oculorū iactu uidemus: cū sit pupilla q̄ uisu pollet: oppido pua. Et qm̄ mō totus exercit̄ uisit̄: adde singulis militib; p̄fecta simulacra se cogerunt: atq; ita collata tot milia penetrāt oculos ituentis. Sed q̄ laboramus opinionē sic inanē uerbis uerberare: cū ipsa rei uanitas se refellat: Cōstat at̄ uisum nobis hac p̄uenire rōne geminū lumē e pupilla quacūq; eā uerteris directā linea

Geminū
 lumen

emicat. Id oculoꝝ domesticū pro fluuiū si reperit in circūfuso nobis acie lucē: p eam directim pgit: q̄diu corpus offendat. Et si faciā ueteris: ut circūspicias: ut ubiq; acies uidēdi directā pcedit. Ipse aut̄ iactus quē diximus de nr̄is oculis emicare: incipiens a tenui radice in summa fit latior: sicut radii a p̄ctore fingunt̄. Iō p̄ minutissimū foramē cōtēplans oculus uidet cæli p̄funditatē. Ergo tria ista nobis necessaria sūt ad effectū uidēdi: lumē q̄ de nobis emittimus: & ut aer q̄ interiacet lucidus sit: & corpus quo offenso desinat intētio. Quæ si diutius p̄gat: rectā intētionē lassata nō obtinet sed scis ^{necessaria} sa in dexterā leuāq; diffundit̄. Hinc est q̄ ubicūq; terraz̄ steteris: uideris tibi quandā ^{ad uisum} cæli cōclusionē uidere: & hoc ē q̄ ^{Horizon} horizontē ueteres uocauerūt: quoꝝ indago fideliter dephendit: directā ab oculis acie p̄ planū cōtra aspicientibus nō p̄gere ultra centū octoginta stadia: & idē in orbē iā recuruari. Per planū iō adieci: q̄a altitudines lōgissime aspiciamus: q̄ppe qui: & cælū uidemus. Ergo in oī orizōtis orbe ipse q̄ intuet̄ centron est. Et q̄a diximus q̄tū a centro acies usq; ad ptē orbis extendit̄: sine dubio in orizonte Διάμετρος orbis tercentoꝝ sexaginta stadioꝝ est: & si ulterius q̄ intuet̄ accerserit: seu retrorsum recesserit: similē circa se orbē uidebit. Sicut igit̄ diximus cū lumē q̄ pergit nobis per aeris lucē in corpus inciderit implet̄ officiū uidēdi. Sed ut possit res uisa cognosci: renūciat uisam spēm rōni sensus oculoꝝ: & illā aduocata memoria recognoscit. Ergo uidere oculoꝝ est: iudicare rōnis: memoria meminisse: q̄a trinū est officiū quod uisum cōplet ad dignoscendam figurā sensus: rō memoria: Sensus rē uisam rōni refundit. Illa quid uisum sit recordat̄. A de aut̄ intuēdo necessarium est rōnis officium: ut sæpe in uno uidēdi sensu ēt alium sensum memoria suggerente ratio dephendat. Nā si ignis appareat scit eū & ante tactū rō calere. Si nix sit illa q̄ uisa est: intelligit in ipsa illa rō ēt tactus rigorem. Hac cessante uisu inefficax est: adeo ut q̄ remus in aq̄ fractus uidet̄ uel q̄ turris eminens uisa cū sit angulosa rotunda extimat̄ faciat rōnis negligentia: q̄ si se intēderit: agnoscit in turre angulos & in remo itegritatē. Et oīa illa discernit: q̄ academiā dānandoꝝ sensuū occasionē dederunt: cum sensus unus inter certissimas res habendas sic comitatē rōne: cui nonnunq; ad discernendam speciē non sufficit sensus unus. Nam si eminens pomi q̄ malū dicit̄: figura uisat̄: nō oīno id malū est. Potuit. n. ex aliqua materia fingi mali similitudo. Aduocādus ē igitur sensus alter ut odor uidelicet. Sed potuit inter congeriē maloꝝ positū aurā odoris ipsius cō. episse. Hic tactus consulēdus est: qui pōt deponderē indicare: Sed met̄ est ne ipse fallatur: si fallax opifex materiā q̄ pomi pondus imitare: elegit. Cōfugiendum est igit̄ ad sapore: qui si formæ cōsentiat: malū eē nulla dubitatio est. Sic pbat̄ efficaciam sensuū de rōne pondere. Ideo deus opifex oēs sensus in capite. i. circa sedē rationibus locauit. His dictis fauor ab oibus exortus est admiratib; dictoꝝ soliditatē adeo ut attestari uel ipsum Euāgelū nō pigeret. Disarius deinde subiecit: Isti plausus sunt q̄ prouocāt p̄hiām ad uindictandos sibi de aliena arte tractatus: unde sæpe occurrit in manifestos errores: ut Plato uester dū nec anatomica q̄ medicinæ ppria ē: abstinet: risum de se posteris tradidit Dixit. n. diuisas esse uias deuorādīs cibatus & potus: & cibū quidē stomachū trahit: potū uero p̄ αρτηριάν q̄ τρῶχαια dē fibris pulmonis al labi. Quod tm̄ uix uel extimasse uel in lib. retulisse mirandū est uel potius dolendū. Vnde Erasistratus medicoꝝ uetēꝝ nobilissimus in eū iure iuectus est: dicēs illū retulisse lōge diuersa q̄ rō dephēdit Duas. n. eē fistulas istar canaliū: easq; ab oris faucibus p̄ficisci deorsum: & p̄ eas alterā induci delabiq; in stomachū esculēra oīa & poculenta: ex eoq; ferri i uētriculū q̄ græce appellat̄ ηκατοκοιλια atq; illic subigi digeriq;

ac deinde eridiora ex his retrimenta in aliū conuenire q̄d gr̄æce κολόσ dicitur: humi-
 diora aut per renes in uesicā trahit: & per alterā de duobus superioribus fistulā quæ gr̄æ-
 ce appellat̄ τραχεια αρτηρια spūm a sūmo ore in pulmonē atq; inde rursūm in os &
 in nares cōmeare: perq; eundē uocis fieri meatū. Ac ne potius cibusue aridior quem
 oporteret in stomachū ire: p̄cederet ex ore labereturq; in eā fistulā per quā spūs reci-
 procat̄: ex eaq; offensionē intercluderet animā uia: ipositā esse arte quadā & ope na-
 turæ επιΥλοττιΔα quasi claustrū mutuū utriusq; fistulæ q̄ sibi sunt coherētes: eāq;
 επιΥλοττιΔα inter edēdū bibendūq; operire ac p̄tegere τηνη ραχειωνι nequid ex
 esca potuue incideret in illud quasi æstuātis aīæ iter ac pp̄ ea nihil humoris influere in
 pulmonē ore ipso arteriæ cōmunio. Hæc Erasistratus cui (ut extimo) uera rō cōsen-
 tit. Cū. n. cibus nō squalidus siccitate sed humoris tēperæ mollis uentri inferēdus sit
 necesse est eandē uia ambobus patere: ut cibus potu tēperatus per stomachū in uen-
 trem cōdatur: nec aliter natura cōponeret nisi quod salutare esset animali. Deinde cū
 pulmo & solidus & leuigatus sit: si quid spissum in ipsum deciderit: quēadmodū pe-
 netrat aut transmitti potest ad locū digestionis cū cōstet: si qñ causali quid paulo de-
 sius in pulmonē uolentia spiritus trahēte deciderit mox nasci tussim nimis asperam:
 & alias quassationes usq; ad uexationē salutis. Si aut naturalis uia potū i pulmonem
 traheret: cū corpulenta bibūtur uel cū hauritur potus admixtus granis seu ex re aliq̄
 densiore: quid iis sumptis pulmo pateret. Vnde επιΥλοττιο a natura prouisa est: q̄
 cum cibus sumitur operimēto sit arteriæ: ne quid per ipsam in pulmonē spiritu pas-
 sim trahente labat̄. Sicut cū sermo emitēdus est inclināt ad operiendā stomachi uia
 ut αρτηριων uoci patere permittat: Est & hoc de experiētia motum: q; qui sensim tra-
 hunt potū uentres habēt humectiores humore. q; p̄cautim sumptus est diutius p̄ma-
 nēte. Siquis uero auidius hauserit: humor eodē impetu trahitur p̄terit in uesicā: & sic
 ciori cibo puenit tarda digestio. Hęc aut differētia nō nasceret̄: si a p̄icipio cibi & po-
 tus diuisi essent meatus. Quod aut alceus poeta dixit: & uulgo canitur.

Ideo dictū est: quia pulmo re uera gaudet humore: sed trahit quantū sibi extimat ne-
 cessarium. Vide satis fuisse philosophorū oīum principi alienis abstinere: quā minus
 nota proferre. Ad hæc Eustachius paulo cōmotior non minus te inqt disarius p̄hus
 q̄ medicis inferebā: sed modo uideris mihi rem cōsensu generis humani decantatam:
 & creditam obliuioi dare: philosophiā artem esse artiū & disciplinam disciplinarū: &
 nunc in ipsam inuehit̄ participali ausu medicina: cū p̄hia illic habeat̄ angustior: ubi
 de rationali parte. i. de incorporeis disputat. & illic inclinet̄: ubi de physica q̄d est de
 diuinis corporibus uel cæli uel sydeꝝ tractat. Medicina aut physicæ partis extrema
 fax est: cui rō est cū testis terrenisq; corporibus. Sed quid rōnem nominauit: cū magis
 apud ipsa teget cōiectura q̄ rō: Quę ergo conicit de carne lutulēta: audet inequitare
 philosophiæ de incorporeis & uere diuinis certa ratione tractanti. Sed ne uideatur cō-
 munis ista defensio tractatum uitare pulmonis: accipe causas quas platonica maie-
 stas secuta est. επιΥλοττιο quam memoras inuēt̄m naturæ est ad tegendaq; cer-
 ta alternatione uias cibatus & potus: ut illū stomacho: transmittat: hunc pulmo su-
 scipiat. Propterea tot meatibus distinctus est: & interpretet rimis nō ut spiritus egres-
 siones habeat: cui ex altatio occulta sufficeret: sed ut per eos liquid cibatus in pulmo-
 nem deciderit: succus eius mox migret in sedē digestionis. Deinde αρτηριā si quo ca-
 su scissa fuerit: potus non deuorat̄: sed quasi scisso meatu suo reiectat̄ foras incolumi

stomacho: quod non contingeret nisi ἀρτηρίδ' uia esset humoris Sed & hoc in propa-
 tulo est qa quibus æger est pulmo accedunt in maximam sitim: sed non eueniret: nisi
 esset pulmo receptaculum potus. Hoc quoq; intuere: quæ animalia qbus pulmo nō
 est: potum nesciunt. Natura. n. nihil superfluū sed membra singula ad aliquod uiuē-
 di ministerium fecit: quod cum deest: usus eius non desideratur. Vel hoc cogita: qa
 si stomachus cibū potūq; susciperet: superfluus foret uesicæ usus Poterat. n. utriusq;
 rei stomachus recrementa intestino tradere: cui nūc solius cibi tradit. nec opus esset di-
 uersis meatib⁹ qbus singula traderent: sed unus utriq; sufficeret ab eadē statione trās-
 misso. Modo aut̄ seorsum uesica & intestinū seorsum saluti seruit qa illi stomachus
 tradit: pulmo uesicæ: Nec hoc prætereundum est. q; in urina quæ est recrementū po-
 tus nullum cibi uestigium repetitur: sed nec aliqua qualitate illorum recrementorum
 uel coloris uel odoris inficitur. Quod si in uentre simul fuissent: aliqua illarū sordiu
 qualitas inficeretur. Nam postremo lapides qui de potu in uesicam nascuntur: cur
 nunq̄ in uentre coalescunt: cum non nisi ex potu fiant: & nasci in uentre quoq; debue-
 rint: si uenter esset receptaculum potus In pulmonē defluere potū nec poetæ nobiles
 ignorant. Aut enim Eupolis in fabula: quæ inscribitur cœlaces:
 Euripides uero huius rei manifestissimus astipulator est. Cum igitur & rō corporeæ
 fabricæ & testium nobilis auctoritas astipuletur Platoni: nō ne quisquis cōtra sentit:
 insanit: Inter hæc. Euangelus gloriæ græcorū inuidēs & illudēs: facebant ait hæc: quæ
 inter uos in ostētationē loquacitas agitant: quin potius siqd calet uestra sapiētia scire
 ex uobis uolo: ouum ne prius extiterit: an gallina: Irridere te putas Disarius ait: & tñ
 quæstio quā mouisti: & inquisitu & scitu digna est. Tu. n. me tibi de rei utilitate cōpa-
 rans cōsulūisti: utrū prius gallina ex ouo: an ouū ex gallina prodiit. Sed hoc ita seriis
 inferendū est: ut de eo debeat uel anxie disputari. Et proserā quæ in utrāq; partē mihi
 dicēda subuenient relicturus tibi utrū eorū uerius malis uideri: Si cōcedimus oīa quæ
 sunt: aliqn̄ cœpisse: ouum prius a natura factū iure extimabit. Semper. n. qđ incipit:
 imperfectū adhuc & informe est: & ad perfectionem sui per procedentis artis & tps
 additamenta format. Ergo natura fabricans auē ab informi rudimēto cœpit: & ouū
 in quo necdū est spēs extitit procedēte paulatim maturitatis effectū. Deinde quicqd
 a natura uariis ornatibus comparatū est sine dubio cœpit a simplici: & ita contextōis
 accessione uariatū est. Ergo ouum uisu simplex & undiq; uersum pari spē creatū ē: &
 ex illa uarietas ornatū quibus constat auis spēs absoluta est. Nam sicut elemēta pri⁹
 extiterunt & ita reliqua corpora de cōmixtione eorū creata sunt: ita rōnes seminales q̄
 in ouo sunt: si uenialis erit ista translatio: uelut quædam gallinæ elementa credenda
 sunt. Nec importune elementis de qbus sunt oīa: ouum cōparauerim. Omni. n. gene-
 re aiantiū quæ ex coitione nascunt: inuenies ouū aliquorū eē principiū instar elemēti.
 Aut. n. gradiunt̄ aiantia: aut serpūt aut nādo uolandoue uiuunt: In gradiētibus lacer-
 tæ & similia ex ouis creant̄ Quæ serpunt ouis nascunt̄. Exordio uolātia uniuersa de
 ouis prodeunt excepto uno quod incertæ naturæ ē. Nā uespertilio uolat qđ pellitis
 alis: sed inter uolātia nō habēdus ē: q̄ q̄ttuor pedibus gradi: formatosq; pullos pit &
 nutrit lacte quos generat. Nātia pene oīa de ouis oriunt̄ generis sui: crocodilus uero
 ēt de testis q̄lia sūt uolātii. Et ne uidear plus nimio extulisse ouū elemēti uocabulo:
 cōsule initiatos sacris liberi patris ī qb⁹ hac ueneratiōe ouū colit: ut ex forma tereti ac
 pene spherali atq; undiq; uersū clausa & icludēte ictra se uitā mūdi simulacry uocet. Mū-
 dū at̄ cōsensu oīum cōstat uniuersitatis eē principiū prodeat q̄ priorē uult eē gallinā &

hæc uerba tenet qđ defendit asserere. Ouū rei cuius est: nec initiū nec finis est. Nā initiū semē est finis auis ipsa formata. Ouū uero digestio est seminis. Cū ergo semē aialis sit & ouū seminis: ouum a te aial eē nō potuit: sicut nō pōt digestio cibi fieri ante q̄ sit q̄ edit. Et tale est dicere ouū ante gallinā factū: ac si qs dicat matricē añ mulierē factā: Et q̄ interrogat quēadmodū gallina sine ouo eē potuit: similis ē interrogāti qm̄ pacto hoies facti sūt atē pudēda de qbus hoies pcreat. Vnde sicut nemo recte dicet hoiem seminis eē: sed semē hois: ita nec ouū gallinā: sed ouū eē gallinæ. Deide si cōcedamus: ut ab aduersa parte dictū ē: hæc q̄ sunt ex tpe aliquod sūpisse principiū natura primū singula aialia pfecta formauit: deide ppetuā legē dedit ut cōtinuaret pcreatōe successio. Perfecta autē i exordio fieri potuisse: testimonia sunt nūc quoq; nō pauca aiantia: q̄ de terra & imbre pfecta nascunt: ut i ægypto mures & i aliis ranæ serpētesq; & similia. Oua autē nunq̄ de terra sūt pcreata: q̄ in illis nulla pfectio. Natura uero pfecta format & de perfectis ista pcedūt: ut de itegritate partes. Nā ut cōcedā ouū auū eē seminaria: uideamus qđ de semine ipso phōz diffinitio testat: q̄ ita sancit. Semen generatio ē ad eius ex quo ē similitudinē pergēs. Nō pōt autē ad similitudinē pergi rei q̄ necdū est: sicut nec semē ex eo qđ adhuc nō substitit emanat. Ergo in primo rez ortu intelligamus cū ceteris aiantibus: q̄ solo semine nascunt: de quibus nō ambigit: quin prius fuerint: q̄ semē suū: aues quoq; opifice natura extitisse perfectas. Et q̄ uis generandi inserta sit singulis: ab his iam pcedere nascēdi modos quos pro diuersitate animantiū natura uariāuit. Habes Euāgele utroq; quod teneas: & dissimulata paulisp̄ irrisione tecū delibera quid sequaris. Et Euāgelus: Quia ex iocis seria facit uolētia loquēdi: hoc mihi absoluatis uolo: cuius diu me exercuit uera deliberatio. Nuper. n. mihi de tiburti agro meo exhibiti sunt apri quos obtulit sylua uenātibus. Et quia diutine cōtinuata nouatio est plati sunt alii interdū noctu alii: quos pduxit dies itegra carnis incolumitate durarūt: q̄ uero per noctē lunari plenitudine lucēte portati sunt: putruerunt. Quod ubi scitū est: q̄ sequēti nocte deferebant: infixo cuiuscūq; pti corpis acuto æneo apros carne itegra ptulerūt. Quæro igit: cur noxā quā pecudibus occisis solis radii nō dederūt: lunare lumē effecerit? Facilis ē inqt D. sarius & simplex ista respōsio. Nullius. n. rei sit aliqñ putredo: nisi calor humorq; cōuenierit. Pecudū atē putredo nihil aliud ē: nisi cū defluxio qđā latēs soliditatē carnis i humorē resoluit. Calor atē si tēperatus sit & modicus: nutrit humores: sit nimius exsiccat & hūtidinē carnis extenuat. Ergo de corpibus enectis solui maioris calor haurit humorē lunare lumen in quo est manifestus calor: sed occultus tepor magis diffundit humecta. Et ide puenit iniecto tpe & aucto humorē putredo his dcis Eustachiū Euāgelus itūēs: si rōni dictę assentiris ait: annuas oportet aut si ē qđ moueat pferre nō pigeat: q̄ uis ur̄i sermonis obtinuit: ne inuita aure uos audiā. Oia inqt Eustachius a Disario & luculēte & ex uero dicta sūt. Sed illud p̄sus itūendū ē: utrū mēsurā calor sit cā putredinis. ut ex maiore calore nō fieri: & ex minore ac tēperato puenire dicat Solis. n. calor q̄ nimīū feruet: qñ annus i æstate est: & hyeme tepescit: putrefacit carnes æstate nō hyeme. Ergo nec luna pp summissiorē calorem diffundit humores. Sed nescio quæ græci i *Atō. uā* uocāt: & qđā natura inest lumini qđ de ea defluit: q̄ humectet corpa: & uelut occulto rore madefaciat: cui admixtus calor ipse lunaris putrefacit carnē cui diuile fuerit ifusus. Neq; n. ois calor uuius ē q̄litas ut hoc solo a se differat: si maior minorue sit. Sed eē i igne diuersissimas q̄litates nullā secū habētes societate reb⁹ manifestis pbat Aurifices ad formandū aurū nullo nisi de paleis utunt igne q̄ ceteri ad pducēdam

hanc materiam inhabiles uident. Medici in remediis concoquendis magis sarmētis: q̄ ex alio ligno ignem requirunt: Qui uitro soluēdo firmandoq; curant: de arbore cui myricæ nomen est igni suo escam ministrant. Calor de lignis oleæ: cū sit corporibus salutaris p̄nciosus est balneis: & ad dissoluēdas iuncturas marmorū efficaciter noxi⁹ ē. Ergo non misz: si rōnē proprietatis quę singulis inest: calor solis arefacit: lunaris humectat. Hinc & nutrices pueros alentes operimētis obtegunt: cum sub luna p̄terūt: ne plenos per ætatem naturalis humoris amplius lunare lumen humectet & sicut ligna uigore humida accepto calore curuantur ita & illoꝝ membra cōtorqueat humoris adiectio. Hoc quippe notū est: quia si quis diu sub luna somno se dederit: ægre excitatur: & proximus fit insano pondere pressus humoris qui in omne eius corpus diffusus atq; dispersus est proprietate lunari: quæ ut corpus infundat oēs eius aperit & laxat meatus. Hinc est q̄ Diana: quę luna est ἀρτεμις dicitur quasi ἀερότεμις hoc est aerem secans Lucina a parturientibus inuocat: q̄a propriū eius munus est distendere rimas corporis: & meatibus uiandare. quod est accelerādo partu salutare. Et hoc est quod eleganter poeta Timotheus expressit Nec minus circa in anima lunæ pp̄rietas ostendit. Nā ligna quæ uel iam plena uel adhuc crescente deiecta sūt: inepta sunt fabricis quasi per humoris cōceptionē. Et agricolis curæ est frumenta de aeris nō nisi luna deficiente colligere. ut sicca permaneāt Cōtra quæ humecta desideras: luna crescente conficies. tunc & arbores aptius seres maxime cum illa est super terrā: q̄a ad incrementa stirpium necessariū est humoris alimentū. Aer ipse pp̄rietatē lunaris humoris & patitur & prodit. Nā cū luna plena est. uel cum nascit: & tūc enim a parte qua sursum suspicit. plena est aer aut in pluuiam soluitur aut si sydus sit multū de se roris emittat unde alcmā lyricus dixit rorem aeris & lunæ filium. Ita undiq; uersum p̄batur ad humectandas dissoluendascq; carnes inesse lunari lumini proprietatē: quā magis usus qua rō deprehendit. Quod aut dixisti Euangele de acuto æneo (ni fallor cōiectura mea a uero non deuiet Est. n. in ære uis acrior quam græci stipticam uocant. Vnde squamas eius adiciunt remediis: quę cōtra perniciem putredinis aduocantur. Deinde qui in metallo æreis morantur: semper oculorū sanitate pollēt. Et quibus ante palpebræ nudatæ fuerant illinc conuestiunt. Aura enim quæ ex aere p̄cedit in oculos incidens haurit & exsiccat quod male influit. Vnde & Homerus modo.

Has causas secutus appellat Aristoteles uero auctor est uulnera quæ ex æreo mucrone fiunt: minus esse noxia q̄ ex ferro: faciliusq; curari quia inest inquit æri uis quædam remedialis & siccifica quam demittit in uulnere Pari ratione infixum corpori pedis lunari repugnat humori.

Macrobiū Aureliū Theodosiū uiri consularis & illustris saturnaliorum libri impressi Venetiis a Philippo Pincio Mantuano: Anno a natiuitate dñi. M. cccc. die. xxix. octobris. Augustino Barbadico Serenissimo Venetiarum Duce.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O
Omnes sunt terni præter O qui est quaternus

